

50.

Na osnovu člana 28 stav 3 Zakona o prevozu opasnih materija („Službeni list CG“, broj 33/14), Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je

**PRAVILNIK
O BLIŽEM SADRŽAJU EVIDENCIJA O OSPOSOBLJAVANJU ZAPOSLENIH U
VEZI PREVOZA OPASNIH MATERIJIA I GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O PRIMJENI
MJERA BEZBJEDNOSTI U PREVOZU OPASNIH MATERIJIA**

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži sadržaj evidencija o osposobljavanju zaposlenih u vezi prevoza opasnih materija i godišnjeg izvještaja o primjeni mjera bezbjednosti u prevozu opasnih materija.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **vozač** je lice koje upravlja vozilom koje prevozi opasnu materiju u drumskom saobraćaju;
- 2) **pošiljalac** je privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koje predaje opasnu materiju na prevoz;
- 3) **prevoznik** je privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koje prevozi opasnu materiju;
- 4) **primalac** je privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koje preuzima opasnu materiju;
- 5) **ambalažer (paker)** je lice zaposleno kod pošiljaoca koje pakuje, puni ili priprema pakovanja za prevoz;
- 6) **punilac** je lice zaposleno kod pošiljaoca, koje opasnu materiju u tečnom, gasovitom, praškastom ili rasutom stanju puni u teretne prostore prevoznog sredstva namijenjene za prevoz opasnih materija, odnosno priprema napunjene teretne prostore i prevozna sredstva za prevoz;
- 7) **nezgoda** je događaj u kojem je prekinut ili zaustavljen prevoz opasne materije zbog curenja, isticanja, prosipanja, ispadanja opasne materije, loma ambalaže ili požara;
- 8) **utovar i istovar opasnih materija** su radnje koje podrazumijevaju utovar, utakanje, pretovar, pretakanje, istovar, istakanje, čuvanje i druge radnje u vezi sa utovarom ili istovarom opasne materije;
- 9) **UN broj** je četvorocifreni identifikacioni broj opasne materije utvrđen Pravilnikom koji je prilog četnaestog izmijenjenog izdanja Preporuka o prevozu opasnih materija, koje su objavile Ujedinjene nacije (ST/SG/AC.10/1/Rev.14).

Član 4

Evidencije o osposobljavanju zaposlenih u vezi prevoza opasnih materija vode se za vozača, lica koja učestvuju u utovaru i istovaru opasnih materija, pakera (ambalažera) i punioca.

Član 5

Evidencija o osposobljavanju vozača sadrži:

- 1) naziv i sjedište prevoznika, pošiljaoca, odnosno primaoca;
- 2) redni broj;

- 3) godinu u kojoj se vrši osposobljavanje i datum osposobljavanja;
- 4) lično ime vozača;
- 5) UN broj, naziv i klasu opasne materije za čiji prevoz je osposobljavan vozač;
- 6) rizike rukovanja opasnim materijama sa kojima je vozač upoznat prilikom osposobljavanja (toksičnost, zapaljivost i radioaktivnost opasnih materija, štetna dejstva opasnih materija, način spašavanja i pružanja prve pomoći i dr.);
- 7) uputstva, instrukcije i konkretne mjere za bezbjedan rad na radnom mjestu sa kojima je vozač upoznat;
- 8) broj i datum izdavanja sertifikata o osposobljenosti vozača za prevoz opasnih materija po klasi opasne materije;
- 9) napomene;
- 10) potpis vozača;
- 11) potpis lica zaduženog za bezbjednost prevoza opasnih materija (u daljem tekstu: savjetnik za bezbjednost) koje je pratilo osposobljavanje.

Član 6

Evidencija o osposobljavanju lica koja učestvuju u utovaru i istovaru opasnih materija, pakera (ambalažera) i punioca sadrži:

- 1) naziv i sjedište prevoznika, pošiljaoca, odnosno primaoca;
- 2) redni broj;
- 3) godinu u kojoj se vrši osposobljavanje i datum osposobljavanja;
- 4) lično ime lica koje učestvuje u utovaru i istovaru opasnih materija, pakera (ambalažera), odnosno punioca;
- 5) naziv i opis radnog mjesta i datum raspoređivanja;
- 6) UN broj, naziv i klasu opasne materije za koju je vršeno osposobljavanje;
- 7) rizike rukovanja opasnim materijama sa kojima je lice koje učestvuje u utovaru i istovaru opasnih materija, paker (ambalažer), odnosno punilac upoznat prilikom osposobljavanja (toksičnost, zapaljivost i radioaktivnost opasnih materija, štetna dejstva opasnih materija, način spašavanja i pružanja prve pomoći);
- 8) uputstva, instrukcije i konkretne mjere za bezbjedan rad na radnom mjestu sa kojima je lice koje učestvuje u utovaru i istovaru opasnih materija, paker (ambalažer), odnosno punilac upoznat;
- 9) broj i datum izdavanja uvjerenja o osposobljenosti za vršenje poslova utovara i istovara opasnih materija;
- 10) napomene;
- 11) potpis lica koje učestvuje u utovaru i istovaru opasnih materija, pakera (ambalažera), odnosno punioca;
- 12) potpis savjetnika za bezbjednost koji je pratio osposobljavanje.

Član 7

Godišnji izvještaj o primjeni mjera bezbjednosti u prevozu opasnih materija sadrži:

- 1) naziv i sjedište prevoznika, pošiljaoca, odnosno primaoca;
- 2) podatke o primjeni mjera bezbjednosti tokom pakovanja, utovara, istovara i skladištenja opasne materije, UN broju, klasi, nazivu i ukupnim količinama opasne materije u odgovarajućoj jedinici mjere i načinu pakovanja;
- 3) podatke o primjeni mjera bezbjednosti tokom prevoza opasnih materija, marki, tipu i registarskoj oznaci vozila kojim je vršen prevoz opasnih materija, brojevima sertifikata o ispravnosti vozila za prevoz opasnih materija, kao i podatke o broju, vrsti i tipu vagona kojim je vršen prevoz opasnih materija;
- 4) podatke o primjeni mjera bezbjednosti u slučaju gubitka opasne materije, UN broju, klasi, nazivu i količini opasne materije, kao i podatke o oznaci i vrsti ambalaže;

- 5) podatke o primjeni mjera bezbjednosti u slučaju nezgoda, broju nezgoda, mjestima i datumima nezgoda, kao i broju povrijeđenih i nastradalih lica;
- 6) potpis savjetnika za bezbjednost koji je sastavio godišnji izvještaj;
- 7) pečat i potpis odgovornog lica kod prevoznika, pošiljaoca, odnosno primaoca.

Član 8

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 01 -011/14-65570/1
Podgorica, 31. decembra 2014. godine

Ministar,
mr **Raško Konjević**, s.r.

JU Službeni list CG

51.

Na osnovu člana 50 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG“, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 45/11, 36/13 i 39/13) i člana 196 Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni list RCG“, broj 60/03 i „Službeni list CG“, broj 32/11), Ministarstvo prosvjete donijelo je

RJEŠENJE
O LICENCIRANJU PRIVATNE USTANOVE
MEĐUNARODNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE
"ADRIATIKKOLEDŽ", U BUDVI

1. Izdaje se licenca Privatnoj ustanovi Međunarodni centar za obrazovanje "Adriatikkoledž", u Budvi, za realizovanje primarnog programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, i osnovnog obrazovanja i vaspitanja, kojima je utvrđena punovažnost i jednaka vrijednost sa odgovarajućim javno važećim obrazovnim programima.

2. Ovo rješenje objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

UP I broj 07-1218

Podgorica, 29. decembra 2014. godine

Rukovodilac ministarstva,
prof. dr **Sanja Vlahović**, ministarka nauke, s.r.

JU Službeni list CG

52.

Na osnovu člana 10 stav 5 Zakona o objedinjenoj registraciji i sistemu izvještavanja o obračunu i naplati poreza i doprinosa ("Službeni list RCG", broj 29/05 i "Službeni list CG", broj 75/10), Ministarstvo finansija donijelo je

**PRAVILNIK
O DOPUNI PRAVILNIKA O OBLIKU, SADRŽINI, NAČINU POPUNJAVANJA I
DOSTAVLJANJA JEDINSTVENOG OBRASCA IZVJEŠTAJA O OBRAČUNATOM I
PLAĆENOM POREZU NA DOHODAK FIZIČKIH LICA I DOPRINOSIMA ZA
OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE**

Član 1

U Pravilniku o obliku, sadržini, načinu popunjavanja i dostavljanja jedinstvenog obrasca izvještaja o obračunatom i plaćenom porezu na dohodak fizičkih lica i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje ("Službeni list CG", br. 76/10, 63/11, 28/12, 8/13, 4/14, 49/14 i 1/15), u Uputstvu za popunjavanje obrasca IOPPD „Posebni dio obrasca IOPPD”, poslije stava 12 dodaje se novi stav koji glasi:

„Za dobitke od igara na sreću popunjava se jedan red i to kolone: 1, 4, 5, 7 i 8, tako da se u kolonu 7 unosi ukupan iznos dobitaka od igara na sreću svih igrača za obračunski period na koji se odnosi isplata, a koji predstavlja razliku između ostvarenog dobitka i iznosa uplate (uloga), a u kolonu 8 se unosi ukupan iznos poreza koji je obračunat i obustavljen na dobitke svih igrača.”

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-61/1

Podgorica, 12. januara 2015. godine

Ministar,
dr Radoje Žugić, s.r.

53.

Na osnovu člana 3a stav 2 Uredbe o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći ("Službeni list CG", br. 27/10, 34/11 i 16/14), Ministarstvo finansija donijelo je

**PRAVILNIK
O DOPUNI PRAVILNIKA O
LISTI PRAVILA DRŽAVNE POMOĆI**

Član 1

U Pravilniku o Listi pravila državne pomoći („Službeni list CG“, broj 35/14), u članu 1 tačka 1 poslije podtačke b dodaju se tri nove podtačke, koje glase:

„c) Okvir Evropske unije za državnu pomoć u obliku naknada za javne usluge (52012XC0111(03), SL C 8, 11.1.2012, str. 15–22),

d) Smjernice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama (52014XC0731(01)), SL C 249, 31.7.2014, str. 1–28,

e) Smjernice o državnim pomoćima za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014–2020 (52014XC0628(01), SL C 200, 28.6.2014, str. 1–55).“

U tački 2 poslije podtačke b dodaju se dvije nove podtačke, koje glase:

„c) Smjernice za državnu pomoć aerodromima i avioprevoznicima (52014XC0404(01), SL C 99, 4.4.2014, str. 3–34),

d) Smjernice o državnoj pomoći za privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja (52008XC0722(04), SL C 184, 22.7.2008, str. 13–31).“

U tački 4 poslije podtačke a dodaje se nova podtačka, koja glasi:

„b) Regulatorna Komisija (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine o proglašavanju određenih kategorija pomoći spojivim sa unutrašnjim tržištem u primjeni čl. 107 i 108 Ugovora (32014R0651) SL L 187, 26.6.2014, str. 1–78.“

Član 2

U članu 2 riječi: „1 do 7“ brišu se.

Član 3

Poslije Priloga 2 dodaju se tri nova Priloga, koja glase:

JU SLUŽBENI LIST

SAOPŠTENJE KOMISIJE

Okvir Evropske unije za državnu pomoć u obliku naknada za javne usluge

(2011)

(Tekst značajan za EPP)

(2012/C 8/03)

1. SVRHA I OBIM

1. Za pružanje određenih usluga od opšteg ekonomskog interesa (UOEI) na osnovu principa i pod uslovima koji omogućavaju ispunjenje zadataka, finansijska podrška državnih organa može biti neophodna kada prihodi nastali od pružanja usluge ne pokrivaju troškove nastale iz obaveze pružanja javnih usluga.
2. Iz sudske prakse Suda pravde Evropske unije¹ proizilazi da kompenzacija za javne usluge ne predstavlja državnu pomoć u smislu člana 107(1) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije u koliko ispunjava određeni broj uslova². Član 108 se ne primjenjuje ako su ovi uslovi ispunjeni.
3. U slučaju kada kompenzacija za javne usluge ne ispunjava te uslove, i u mjeri u kojoj su zadovoljeni opšti kriterijumi za primjenu člana 107(1) Ugovora, takva kompenzacija predstavlja državnu pomoć i podliježe članovima 106, 107 i 108 Ugovora.
4. U svom saopštenju o primjeni pravila državne pomoći Evropske unije za kompenzacije dodijeljene za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa³, Komisija je pojasnila uslove pod kojima kompenzacija za javne usluge treba da se smatra državnom pomoći. Osim toga, u Uredbi Komisije o primjeni člana 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije za pomoć male vrijednosti (*de minimis*) dodijeljenu učesnicima koji pružaju usluge od opšteg ekonomskog interesa⁴, Komisija treba da uspostavi uslove pod kojima se smatra da male količine kompenzacije za javne usluge ne utiču na trgovinu između država članica i/ili ne narušavaju ili prijete da naruše konkurenciju. U tim okolnostima, kompenzacija nije obuhvaćena članom 107(1) Ugovora i stoga postupak obavještanja predviđen u članu 108(3) Ugovora nije potreban.
5. Član 106(2) Ugovora pruža pravnu osnovu za procjenu usklađenosti državne pomoći za usluge od opšteg ekonomskog interesa. Njime se navodi da privredna društva kojima je povjereno vršenje usluga od opšteg ekonomskog interesa ili koja imaju karakter fiskalnog monopola, podliježu pravilima iz Ugovora, posebno pravilima o konkurenciji. Međutim, članom 106(2) Ugovora se predviđa izuzetak od pravila iz Ugovora u mjeri u kojoj bi primjena pravila konkurencije ometala obavljanje dobijenih zadataka. Ovaj izuzetak se primjenjuje samo kada razvoj trgovinskog prometa nije ugrožen u mjeri koja bi bila protivna interesima Unije.
6. Odluka Komisije 2012/21/EU⁵ o primjeni člana 106(2) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije u pogledu državne pomoći u formi kompenzacije za javne usluge dodijeljene nekim privrednim društvima kojima je povjeren pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa⁶ propisuje uslove pod kojima se određene vrste kompenzacija za javne usluge smatraju usklađenim sa unutrašnjim tržištem shodno članu 106(2) Ugovora i oslobođene su od obaveze prethodnog obavještanja iz člana 108(3) Ugovora.
7. Principi navedeni u ovom saopštenju primjenjuju se za kompenzacije za javne usluge samo u mjeri u kojoj predstavljaju državnu pomoć koja nije obuhvaćena Odlukom 2012/21/EU. Takva kompenzacija podliježe obavezama prethodnog obavještanja iz člana 108(3) Ugovora. Ovo saopštenje navodi uslove pod kojima takva državna pomoć može biti usklađena sa unutrašnjim tržištem shodno članu 106(2) Ugovora. Ono zamjenjuje okvir Zajednice za državnu pomoć u formi kompenzacije za javne usluge⁷.
8. Principi navedeni u ovom saopštenju primjenjuju se za kompenzacije za javne usluge u oblasti vazdušnog i pomorskog saobraćaja, ne dovodeći u pitanje strože određene odredbe sadržane u sektorskom zakonodavstvu Unije. Oni ne važe ni za sektor kopnenog saobraćaja, ni za sektor javnih radio-difuznih usluga koji pokriva saopštenje Komisije o primjeni pravila državne pomoći javnim radio-difuznim servisima⁸.

¹Presude u predmetu C-280/00 Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg protiv Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH ("Altmark") [2003] ECR I-7747 i priloženi predmeti, C-34/01 do C-38/01 Enirisorse SpA protiv Ministero delle Finanze [2003] ECR I-14243.

²U svojoj presudi u slučaju Altmark, Sud pravde je zaključio da kompenzacija za javne usluge ne predstavlja državnu pomoć ako su ispunjena četiri kumulativna kriterijuma. Prvo, privredno društvo-primalac mora zapravo imati obaveze po javnim uslugama za isplatu, a obaveze moraju biti jasno definisane. Drugo, parametri na osnovu kojih se obračunava kompenzacija se ustanovljavaju unaprijed na objektivni i transparentan način. Treće, kompenzacija ne može preći ono što je neophodno da pokrije sve ili dio troškova nastalih prilikom ispunjavanja obaveza pružanja javnih usluga, uzimajući u obzir relevantne prihode i opravdanu dobit. Konačno, kada privredno društvo koje treba da ispuni obaveze pružanja javnih usluga, u konkretnom slučaju, nije izabrano u skladu sa postupkom javne nabavke koji dozvoljava da se izabere najjeftinija ponuda pružaoca usluga, nivo kompenzacije mora biti određen na osnovu analize troškova kojima bi tipično privredno društvo, dobro organizovano i adekvatno opremljeno relevantnim sredstvima, bilo izloženo.

³Vidi stranu 23 ovog Službenog lista

⁴Vidi stranu 4 ovog Službenog lista

⁵SL L 7, 11.1.2012., str.3

⁶SL L 7, 11.1.2012

⁷SL C 297, 29.11.2005, str. 4.

⁸SL C 257, 27.10.2009, str. 1.

9. Pomoć za pružaocę usluga od općteg ekonomskog interesa u poteškoćama će se procijeniti na osnovu smjernica Zajednice o državnoj pomoći za sanaciju i restrukturiranje privrednih društava u poteškoćama⁹.
10. Principi navedeni u ovom saopštenju se primjenjuju bez uticaja na:
- (a) zahtjeve koje nameće zakon Unije u oblasti konkurencije (posebno članovi 101 i 102 Ugovora);
 - (b) zahtjeve koje nameće zakon Unije u oblasti javnih nabavki;
 - (c) odredbe Direktive komisije 2006/111/EK od 16.11.2006. godine o transparentnosti finansijskih odnosa između država članica i javnih preduzeća, kao i na finansijske transparentnosti u okviru određenih preduzeća¹⁰;
 - (d) dodatne zahtjeve koji proizilaze iz Ugovora ili sektorskog zakonodavstva Unije.

2. USLOVI KOJIMA JE UREĐENA USKLAĐENOST KOMPENZACIJE ZA JAVNE USLUGE KOJA ČINI DRŽAVNU POMOĆ

2.1 Opšte odredbe

11. U trenutnoj fazi razvoja unutrašnjeg tržišta, državna pomoć koja nije obuhvaćena Odlukom 2012/21/EU može se proglasiti usklađenom sa članom 106(2) Ugovora ukoliko je to neophodno za vršenje usluga od općteg ekonomskog interesa i ne utiče na razvoj trgovine u mjeri koja bi bila protivna interesima Unije. Uslovi navedeni u odeljcima 2.2 do 2.10 moraju biti ispunjeni da bi se ostvario taj balans.

2.2 Opšte usluge od ekonomskog interesa navedenim u članu 106. Ugovora

12. Pomoć se mora odobriti za pravilno definisanu uslugu od općteg ekonomskog interesa navedenim u članu 106(2) Ugovora.
13. U svom saopštenju o primjeni pravila državne pomoći Evropske unije za kompenzacije dodijeljene za pružanje usluga od općteg ekonomskog interesa, Komisija je dala smjernice o zahtjevima koji se tiču definicije usluge od općteg ekonomskog interesa. Posebno, države članice ne mogu pridodati određene obaveze pružanja javnih usluga uslugama koje se već pružaju ili koje privredna društva koja posluju pod normalnim tržišnim uslovima mogu pružiti na zadovoljavajući način i pod uslovima, kao što je cijena, objektivne karakteristike kvaliteta, kontinuitet i pristup uslugama, koji su u skladu sa javnim interesom na način na koji je to definisala država. Što se tiče pitanja da li se usluga može obezbijediti na tržištu, procjena Komisije je ograničena na provjeru da li je definicija države članice zbog nesumnjive greške postala nevažeća, osim ukoliko odredbe zakona Unije obezbjeđuju stroži standard.
14. Za obim primjene principa navedenih u ovom saopštenju, države članice treba da pokažu da li su posvetile dovoljno pažnje potrebama javnih usluga koje su podržane putem javne konsultacije ili drugih odgovarajućih instrumenata da uzmu u obzir interese korisnika i pružaoca usluga. Ovo ne važi u slučaju kada je jasno da nova konsultacija neće donijeti nikakvu značajnu dodatnu vrijednost za nedavne konsultacije.

2.3. Potreba za aktom o povjeravanju kojim se utvrđuju obaveze po javnim uslugama i metode za izračunavanje kompenzacije

15. Odgovornost za vršenje usluga od općteg ekonomskog interesa povjerava se privrednom društvu putem jednog ili više akata čiju formu može odrediti svaka država članica. Termin „država članica“ podrazumijeva centralne, regionalne i lokalne uprave.
16. Akt ili akti moraju precizirati:
- (a) prirodu i trajanje obaveze obavljanja javne usluge;
 - (b) naziv privrednog društva i teritoriju na kojoj se obavlja javna usluga o kojoj je riječ;
 - (c) prirodu ekskluzivnih ili posebnih prava koje privrednom društvu dodjeljuje nadležni organ;
 - (d) opis mehanizma kompenzacije i parametre za obračun, kontrolisanje i reviziju kompenzacije; i
 - (e) način sprječavanja i povraćaja svake prekomjerne kompenzacije.

2.4. Trajanje perioda povjeravanja dužnosti

17. Trajanje perioda povjeravanja dužnosti treba da se opravda pozivanjem na objektivne kriterijume kao što je potreba da se amortizuju neprenosiva osnovna sredstva. U principu, trajanje perioda povjeravanja dužnosti ne smije preći period koji je potreban za amortizaciju najznačajnijih sredstava potrebnih da se obezbijedi UOEL.

Usklađenost sa Direktivom 2006/111/EK

18. Pomoć se smatra usklađenom sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 106(2) Ugovora samo u slučaju kada je privredno društvo, gdje je to moguće, u skladu sa Direktivom 2006/111/EC¹¹. Pomoć koja nije u skladu sa ovom Direktivom smatra se da utiče na razvoj trgovine u mjeri koja bi bila protivna interesima Unije u smislu člana 106 (2) Ugovora.

2.6. Usklađenost sa pravilima Unije u pogledu javnih nabavki

19. Pomoć se smatra usklađenom sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 106(2) Ugovora samo kada nadležni organ, prilikom povjeravanja pružanja usluga određenom privrednom društvu, poštuje ili se obavezuje na pridržavanje pravila Unije u oblasti javnih nabavki. Ovo uključuje sve zahtjeve u obezbjeđivanju transparentnosti, jednakog tretmana i nediskriminacije koji proizilaze direktno iz Ugovora i, po potrebi, sekundarno pravo Unije. Pomoć koja nije u skladu sa tim pravilima i uslovima smatra se da utiče na razvoj trgovine u mjeri koja bi bila protivna interesima Unije u smislu člana 106(2) Ugovora.

2.7. Odsustvo diskriminacije

20. Kada organ dodijeli pružanje iste usluge od općteg interesa ne jednom već više privrednih društava, kompenzacija se obračunava na osnovu istog metoda za svako privredno društvo.

⁹ SL C 244, 1.10.2004, str. 2.

¹⁰ SL L 318, 17.11.2006, str. 17.

¹¹ Direktiva 2006/111 / EC o transparentnosti finansijskih odnosa između država članica i javnih preduzeća, kao i na finansijske transparentnosti unutar određenih subjekata.

2.8. Iznos kompenzacije

21. Iznos kompenzacije ne smije premašiti ono što je neophodno da pokrije neto troškove¹² koji su nastali tokom isplate obaveza po javnim uslugama, uključujući opravdanu dobit.
22. Iznos kompenzacije može se utvrditi na osnovu očekivanih troškova i prihoda ili nastalih troškova i prihoda, ili kombinacijom ta dva, u zavisnosti od podsticaja produktivnosti koje država članica želi da pruži od samog početka, u skladu sa stavovima 40 i 41.
23. Kada se kompenzacija zasniva, u cjelini ili djelimično, na očekivanim troškovima i prihodima, isti moraju biti navedeni u aktu o povjeravanju dužnosti. Oni moraju biti zasnovani na vjerodostojnim i vidljivim parametrima vezanim za ekonomsko okruženje koje pruža UOEI. Moraju da se oslanjaju, gdje je to moguće, na stručnost regulatora sektora ili drugih subjekata nezavisnih od preduzeća. Države članice moraju navesti izvore na kojima su ta očekivanja zasnovana¹³. Procjena troškova mora da odražava očekivanja u povećanju produktivnosti koju je postigao pružalac usluga od opšteg ekonomskog interesa, tokom trajanja povjeravanja dužnosti.

Neto troškovi potrebni za isplatu obaveza po javnim uslugama

24. Neophodni neto troškovi, ili za koje se očekuje da će biti neophodni, za obavljanje usluge od opšteg interesa treba izračunati pomoću metodologije neto izbjegnutih troškova kada to zahtijeva Unija ili nacionalno zakonodavstvo i u drugim slučajevima gdje je to moguće.

Metodologija neto izbjegnutih troškova

25. Prema metodologiji neto izbjegnutih troškova, neophodni neto trošak, ili za koji se očekuje da će biti neophodan za isplatu obaveza za obavljanje usluge od opšteg interesa, obračunava se kao razlika između neto troškova za pružaoca usluga koji posluje uz obavezu pružanja javnih usluga i neto troškova ili dobiti za istog pružaoca usluga koji posluje bez te obaveze. Pažnja se mora posvetiti pravilnoj procjeni troškova za koje se očekuje da ih pružalac usluga izbjegne i prihoda za koje se očekuje da ih ne primi, u odsustvu obaveze pružanja javnih usluga. Neto obračun troškova treba da procijeni dobit za pružaoca usluga od opšteg ekonomskog interesa, uključujući ne materijalnu korist što je više moguće.
26. Aneks IV Direktivi 2002/22/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. marta 2002. godine o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi sa elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama¹⁴, i Aneks I Direktivi 97/67/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 1997. godine o zajedničkim pravilima za razvoj unutrašnjeg tržišta poštanskih usluga Zajednice i poboljšanja kvaliteta usluga¹⁵, sadrže detaljnija uputstva o primjeni metodologije neto izbjegnutih troškova.
27. Iako Komisija smatra da je ova metodologija neto izbjegnutih troškova najtačnija metoda za određivanje troška obaveze pružanja javnih usluga, mogu postojati slučajevi kada upotreba te metodologije nije izvodljiva ili relevantna. U takvim slučajevima, kada je opravdano, Komisija može da prihvati alternativne metode za izračunavanje neto troškova neophodne za isplatu obaveza po javnim uslugama, kao što je metodologija raspodjele troškova.

Metodologija raspodjele troškova

28. Prema metodologiji raspodjele troškova, neto troškovi neophodni za ispunjenje obaveze za obavljanje usluge od opšteg interesa mogu se izračunati kao razlika između troškova i prihoda za određenog pružaoca usluga ili za ispunjenje obaveza za obavljanje usluge od opšteg interesa, kako je navedeno i predviđeno u aktu o povjeravanju dužnosti.
29. Troškovi koji se uzimaju u obzir uključuju sve troškove neophodne za obavljanje usluga od opšteg ekonomskog interesa.
30. Kada su aktivnosti predmetnog preduzeća ograničene na pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa, uzimaju se u obzir svi njegovi troškovi.
31. Kada preduzeće obavlja i aktivnosti koje UOEI ne obuhvata, troškovi koji trebaju da se uzmu u razmatranje mogu da pokriju sve direktne troškove neophodne za isplatu obaveza za obavljanje usluge od opšteg interesa i odgovarajuće doprinose za indirektno troškove zajedničke i za UOEI i za druge aktivnosti. Troškovi vezani za bilo kakve aktivnosti koje UOEI ne obuhvata moraju da uključuje sve direktne troškove i odgovarajuće doprinose za zajedničke troškove. Da bi se utvrdio odgovarajući doprinos za zajedničke troškove, tržišne cijene za korišćenje resursa se mogu uzeti kao referentne gdje je to moguće¹⁶. U odsustvu takvih tržišnih cijena, odgovarajući doprinos za zajedničke troškove može se odrediti pozivanjem na nivo opravdane dobiti¹⁷ za koju se očekuje da privredno društvo napravi u pogledu aktivnosti koje UOEI ne obuhvata, ili drugim metodama gdje je prikladnije.

Prihodi

32. Prihodi koje treba uzeti u obzir moraju da uključuje sav prihod ostvaren od pružanja usluga od opšteg ekonomskog interesa, kao što je navedeno u aktu o povjeravanju dužnosti, i prekomjerne dobiti ostvarene od posebnih ili ekskluzivnih prava čak i ako su povezani sa drugim aktivnostima iz stava 45, bez obzira na to da li su takve prekomjerne dobiti klasifikovane kao državna pomoć u smislu člana 107(1) Ugovora.

Opravdana dobit

33. Opravdana dobit treba da se shvati kao stopa povrata na kapital¹⁸ koja bi bila potrebna za tipično društvo koje razmatra da li ili ne da pruži uslugu opšteg ekonomskog interesa za ukupno vrijeme trajanja akta o povjeravanju dužnosti, uzimajući u obzir nivo rizika. Nivo rizika zavisi od predmetnog sektora, vrste usluge i karakteristika mehanizma kompenzacije.

¹²U ovom kontekstu, neto trošak znači neto troškove kao što je određeno u stavu 25 ili troškove bez prihoda gdje ne može da se primijeni metodologija neto izbjegnutih troškova.

¹³Javni izvori informacija, nivoi troškova koje su napravili UOEI pružaoci usluga u prošlosti, nivoi troškova konkurenata, poslovni planovi, izveštaji, itd.

¹⁴SL L 108, 24.4.2002, str. 51.

¹⁵SL L 15, 21.1.1998, p. 14.

¹⁶U Chronopost-u (Pridruženi slučajevi C- 83 / 01 P, C - 93 / 01 P i C - 94 / 01 P, Chronopost SA [2003] ECR I - 6993), Evropski sud pravde se pozvao na 'normalne tržišne uslove': 'U odsustvu bilo kakve mogućnosti da se uporedi situacija La Poste sa onom od privatne grupe privrednih društava koji ne posluje u rezervisanom sektoru, "normalni tržišni uslovi", koji su nužno hipotetički, moraju se procijeniti pozivanjem na cilj i dostupnim provjerljivim elementima".

¹⁷Opravdana dobit će se ocijeniti iz *ex ante* perspektive (na osnovu očekivane dobiti, a ne ostvarene dobiti), kako se ne bi uklonili podsticaji za privredno društvo da naprave efikasne dobiti pri rukovanju aktivnostima koje UOEI ne obuhvata.

¹⁸Stopa povrata na kapital je ovdje definisana kao interna stopa povrata (IRR) koju privredno društvo pravi na svoj uloženi kapitala tokom trajanja projekta, odnosno IRR na novčane iz ugovora.

34. Osim stope povrata na kapital, gde je opravdano, mogu se koristiti indikatori nivoa dobiti kako bi se utvrdilo šta bi opravdana dobit trebala da bude, kao što je prosječni povrat na kapital¹⁹ tokom perioda povjeravanja dužnosti, zarada od upotrijebljenog kapitala, prinos na aktivu ili prihod od prodaje.
35. Koji god indikator da je izabran, država članica mora dostaviti Komisiji dokaz da očekivana dobit ne prevazilazi onu koja bi se očekivala od tipičnog društva, koje razmatra da li ili ne da pruži uslugu, na primjer pružanjem reference o povratima na ostvarenim sličnim vrstama ugovora koji su dodijeljeni pod konkurentnim uslovima.
36. Stopa povrata na kapital koja ne prelazi relevantnu svop stopu²⁰ i premiju od 100 baznih poena²¹ se u svakom slučaju smatra opravdanom. Relevantna svop stopa je svop stopa čija zrelost i valuta odgovaraju trajanju i valuti akta o povjeravanju dužnosti.
37. Kada je odredba UOEI povezana sa značajnim komercijalnim ili ugovornim rizikom, na primjer jer je kompenzacija u formi fiksnog paušalnog iznosa za plaćanje koji pokriva očekivane neto troškove i razuman profit i privredno društvo posluje u konkurentnom okruženju, opravdana dobit ne može preći nivo koji odgovara stopi povrata na kapital a koji je proporcionalan stepenu rizika. Ova stopa treba da se odredi, gdje je moguće, pozivanjem na stopu povrata na kapital koji je postignut na sličnim tipovima ugovora za javne usluge dodijeljene pod konkurentnim uslovima (na primjer, ugovori dodeljeni po tenderu). Kada nije moguće primjeniti ovu metodu, mogu se upotrijebiti i druge metode za uspostavljanje povrata na kapital, po opravdanosti²².
38. Kada pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa nije povezano sa značajnim komercijalnim ili ugovornim rizikom, na primjer zato što je neto trošak koji je nastao prilikom pružanja usluge od opšteg ekonomskog interesa u suštini nadoknađen *ex post* u potpunosti, opravdana dobit ne može preći nivo koji odgovara nivou iz stava 36. Takav mehanizam kompenzacije ne daje nikakav podsticaj produktivnosti za pružaoca javnih usluga. Otuda je njegova upotreba strogo ograničena na slučajeve kada je država članica u stanju da opravda da nije izvodljivo ili prikladno uzeti u obzir produktivnu efikasnost i imati nacrt ugovora koji daje podsticaje za postizanje efikasne dobiti.

Podsticaji produktivnosti

39. U osmišljavanju načina kompenzacije, države članice moraju uvesti podsticaje za efikasno pružanje UOEI usluga visokog standarda, osim u slučaju da mogu da opravdaju da nije izvodljivo ili svrsishodno da se isto učini.
40. Podsticaji produktivnosti mogu da se osmisle na različite načine kako bi najbolje odgovarali specifičnostima svakog slučaja ili sektora. Na primjer, države članice mogu unaprijed definisati fiksni nivo kompenzacije koji predviđa i uključuje dobitke na povećanju efikasnosti za koje se od preduzeća očekuje da će napraviti tokom trajanja akta o povjeravanju dužnosti.
41. Alternativno, države članice mogu da definišu ciljeve produktivne efikasnosti u aktu o povjeravanju dužnosti kojim nivo kompenzacije zavisi od mjere u kojoj su ciljevi ostvareni. Ako preduzeće ne ispunjava ciljeve, kompenzacija treba da se smanji nakon metode izračunavanja koja je navedena u aktu o povjeravanju dužnosti. Nasuprot tome, ako preduzeće nadmaši ciljeve, kompenzacija treba da se poveća shodno metodi koja je navedena u aktu o povjeravanju dužnosti. Nagrade vezane za produktivno povećanje efikasnosti trebaju da se odrede na nivou takvom da omoguće ravnomjerno dijeljenje tih dobitaka između preduzeća i države članice i/ili korisnika.
42. Svaki takav mehanizam za podsticanje poboljšanja produktivnosti mora da se zasniva na objektivnim i mjerljivim kriterijumima koji su dati u aktu o povjeravanju dužnosti, i da bude podložan transparentnoj *ex post* procjeni koju sprovodi tijelo nezavisno od pružaoca UOEI usluga.
43. Povećanje efikasnosti treba da se postigne bez obzira na kvalitet pruženih usluga a trebalo bi da zadovolji standarde propisane zakonodavstvom Unije.

Odredbe koje se primenjuju na privredna društva koja se takođe bave aktivnostima koje UOEI ne obuhvata ili koja pružaju nekoliko UOEI usluga

44. Kada jedno privredno društvo obavlja aktivnosti koje su i unutar i izvan opsega UOEI usluga, interni računi moraju odvojeno prikazati troškove i prihode koji prate usluge od opšteg ekonomskog interesa i one od drugih usluga, u skladu sa principima utvrđenim u stavu 31. Kada je jednom privrednom društvu povjereno vršenje nekoliko usluga od opšteg ekonomskog interesa zato što je nadležni organ ili je priroda UOEI drugačija, interni računi privrednog društva moraju omogućiti da se provjeri da li je došlo do prekomjerne kompenzacije na nivou svake usluge od opšteg ekonomskog interesa.
45. Ako predmetno privredno društvo ima posebna ili ekskluzivna prava u pogledu aktivnosti, izuzev usluga od opšteg ekonomskog interesa za koje je odobrena pomoć, koje ostvaruju dobit veću od opravdane dobiti, ili ima koristi od drugih prednosti koje je država odobrila, ista se uzimaju u razmatranje, bez obzira na njihovu klasifikaciju u smislu člana 107(1) Ugovora, i dodaju prihodu privrednog društva. Opravdana dobit koju ostvari predmetno privredno društvo na aktivnosti za koje ima posebna ili ekskluzivna prava mora da se ocijeni iz *ex ante* perspektive, u smislu rizika, odnosno odsustva rizika. Takva procjena takođe mora da uzme u obzir podsticaje produktivnosti koje je država članica uvela u odnosu na pružanje usluga.
46. Država članica može da odluči da se dobit od drugih aktivnosti koje UOEI ne obuhvata, naročito onih aktivnosti koje se oslanjaju na infrastrukturu neophodnu da se obezbijedi pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa, dodjeljuje u potpunosti ili djelimično za finansiranje usluga od opšteg ekonomskog interesa.

Prekomjerna kompenzacija

47. Prekomjernu kompenzaciju treba shvatiti kao kompenzaciju koju privredno društvo dobija u iznosu koji prevazilazi iznos pomoći u smislu stava 21 za cijelo vrijeme trajanja ugovora. Kako je navedeno u stavovima 39 do 42, privredno društvo može da zadrži višak koji nastaje od većeg nego očekivanog povećanja efikasnosti kao dodatnu opravdanu dobit, kao što je utvrđeno u aktu o povjeravanju dužnosti²³.

¹⁹U bilo kojoj datoj godini računovodstvena mjera povrata na kapital (IRR) definisana je kao odnos između zarada prije kamata i poreza (EBIT) i akcijskog kapitala u toj godini. Prosječni godišnji povrat treba izračunati tokom trajanja perioda povjeravanja primjenom kao diskontnog faktora ili kapitalnih troškova kompanije ili stope koja se određuje referentnom stopom Komisije iz saopštenja, što god više odgovara.

²⁰Svop kamatna stopa je duži ekvivalent zrelosti stope Inter-Bank Offered Rate (IBOR stopa). Koristi se na finansijskom tržištu kao referentna stopa za uspostavljanje stope finansiranja.

²¹Premija od 100 baznih poena služi, između ostalog, da se nadoknadi rizik likvidnosti koji se odnosi na činjenicu da pružalac UOEI usluga koji ulaže kapital u UOEI ugovor obavezuje taj kapital za vrijeme trajanja akta o povjeravanju kao i da će biti u mogućnosti da brzo proda njen udio i po niskoj cijeni kao što je slučaj sa opšte prihvaćenim i likvidnim bezrizičnim sredstvima.

²²Na primjer, poređenjem povrata sa ponderisanim prosječnim troškom kapitala (WACC) društva u odnosu na aktivnosti u pitanju, ili sa prosječnim povratom kapitala za sektor u poslednjih nekoliko godina, uzimajući u obzir da li istorijski podaci mogu biti odgovarajući u svrhu gledanja naprijed u budućnost.

²³Slično deficit, koji proizilazi iz povećanja efikasnosti, niži nego što se očekivalo, bi djelimično trebalo da snosi privredno društvo kada je predviđeno aktom o povjeravanju.

48. Budući da prekomjerna kompenzacija nije neophodna za vršenje usluga od opšteg ekonomskog interesa, ona predstavlja neusklađenu državnu pomoć.
49. Države članice moraju da osiguraju da kompenzacija odobrena za vršenje usluga od opšteg ekonomskog interesa ispunjava uslove propisane u ovom saopštenju i posebno, da privredna društva ne primaju kompenzaciju u iznosu koji prelazi iznos utvrđen u skladu sa zahtjevima postavljenim u ovom odjeljku. Oni moraju da pruže dokaze na zahtjev Komisije, i da sprovedu redovne provjere, ili obezbijede da se takve provjere sprovedu, na kraju perioda povjerivanja dužnosti i, u bilo kom slučaju, u intervalima ne više od tri godine. Za pomoć dodijeljena sredstvima drugim od postupka javnih nabavki sa objavljivanjem²⁴, provjere se obavljaju najmanje svake druge godine.
50. Kada država članica unaprijed definiše fiksni nivo kompenzacije koji adekvatno predviđa i uključuje povećanje efikasnosti za koje se očekuje da ga pružalac javnih usluga može napraviti u toku trajanja perioda povjeravanja dužnosti, na osnovu pravilne alokacije troškova, prihoda i opravdanih očekivanja kao što je opisano u ovom odjeljku, provjera prekomjerne kompenzacije je u principu ograničena na provjeru da li je nivo profita, na koji pružalac usluga ima pravo u skladu sa aktom o povjeravanju dužnosti, zaista razuman iz *ex ante* perspektive.

2.9. Dodatni zahtjevi koji mogu biti potrebni kako bi se osiguralo da razvoj trgovine nije ugrožen u mjeri koja bi bila protivna interesima Unije

51. Uslovi propisani u odjeljcima 2.1 do 2.8 su dovoljni da se obezbijedi da pomoć ne narušava konkurenciju na način koji bi bio protivan interesima Unije.
52. Međutim, razumljivo je da, u nekim izuzetnim okolnostima, ozbiljna narušavanja konkurencije na unutrašnjem tržištu mogu da ostanu neriješena i pomoć bi mogla da utiče na trgovinu u tolikoj mjeri koja bi bila protivna interesima Unije.
53. U tom slučaju Komisija je dužna da ispita da li takva narušavanja mogu da se ublaže traženjem uslova ili obavezivanjem od države članice.
54. Očekuje se da do ozbiljnih narušavanja konkurencije, takvih da su protivni interesima Unije, dođe samo u izuzetnim okolnostima. Komisija će ograničiti svoju pažnju na takva narušavanja u slučajevima kada pomoć ima značajne negativne efekte na druge države članice i funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, na primjer zato što uskraćuju učesnicima u važnim sektorima ekonomije mogućnost da postignu nivo poslovanja neophodnih za efikasan rad.
55. Takva narušavanja mogu nastati, na primjer, kada povjeravanje dužnosti ili ima trajanje koje se ne može opravdati pozivanjem na objektivne kriterijume (kao što je potreba da se amortizuju neprenosiva osnovna sredstva) ili nosi sa sobom niz zadataka (obično podložno pojedinačnom povjeravanju dužnosti bez gubitka socijalne pomoći i bez dodatnih troškova u smislu efikasnosti i efektivnosti u pružanju usluga). U tom slučaju, Komisija bi ispitala da li ista javna usluga može podjednako dobro da se pruži na manje narušen način, na primjer putem više ograničenog povjeravanja dužnosti u pogledu trajanja ili opsega ili kroz pojedinačna povjeravanja dužnosti.
56. Još jedna situacija u kojoj može biti neophodna detaljnija procjena je kada država članica povjerava pružaocu javne usluge, bez konkurentne procedure izbora, zadatak vršenja usluga od opšteg ekonomskog interesana nerezervisanom tržištu gdje se već pružaju vrlo slične usluge ili za koje se može očekivati da će biti pružene u bliskoj budućnosti u odsustvu UOEI. Takvi negativni efekti na razvoj trgovine su izraženiji kada se usluge od opšteg ekonomskog interesa nude po cijeni ispod troškova svakog stvarnog ili potencijalnog pružaoca usluga, tako da izazovu isključenje sa tržišta. Komisija, uz puno poštovanje širokog polja diskrecije države članice da sama definiše UOEI, stoga može zahtijevati izmjene, na primjer u raspodjeli pomoći, kada opravdano pokazuje da je moguće obezbijediti istu uslugu od opšteg interesa pod jednakim uslovima za korisnike, na manje narušavajući način i po nižoj cijeni za državu.
57. Bliže ispitivanje je takođe opravdano kada je povjeravanje obaveze pružanja usluga povezano sa posebnim ili ekskluzivnim pravima koja ozbiljno ograničavaju konkurenciju na unutrašnjem tržištu u mjeri suprotnoj interesima Unije. Dok je primarni put za razumijevanje takvog slučaja i dalje član 106(1) Ugovora, državna pomoć se ne smatra usklađenom kada ekskluzivno pravo predviđa prednosti koje se ne mogu pravilno ocijeniti, kvantifikovati ili razumjeti u skladu sa metodologijama za obračunavanje neto troškova usluga od opšteg ekonomskog interesa koje su opisane u odjeljku 2.8.
58. Komisija takođe treba da obrati pažnju na situacije u kojima pomoć omogućava privrednom društvu da finansira stvaranje i korišćenje infrastrukture koja nije primjenjiva i omogućava da isključi tržište na kom se pruža usluga od opšteg ekonomskog interesa ili slična relevantna tržišta. Tamo gdje je slučaj, možda bi bilo prikladno da se zahtijeva da se konkurentima da fer i nediskriminatorni pristup infrastrukturi pod odgovarajućim uslovima.
59. Ako su narušavanja konkurencije posledica povjeravanja dužnosti koje ometa efikasnu implementaciju ili sprovođenje zakonodavstva Unije u cilju očuvanja pravilnog funkcionisanja unutrašnjeg tržišta, Komisija je dužna da ispita da li je javna usluga mogla biti podjednako dobro pružena na manje narušen način, na primjer potpunom primjenom sektorskog zakonodavstva Unije.

2.10. Transparentnost

60. Za svaku kompenzaciju za usluge od opšteg ekonomskog interesa koju ovo saopštenje obuvata, predmetna država članica mora da objavi sledeće informacije na internetu ili na drugi pogodan način:
- (a) rezultate javnih konsultacija ili drugih odgovarajućih instrumenata iz stava 14;
 - (b) prirodu i trajanje obaveze obavljanja javnih usluga;
 - (c) naziv privrednog društva i teritoriju na kojoj se obavlja javna usluga o kojoj je riječ;
 - (d) iznos pomoći dodijeljene privrednom društvu na godišnjem nivou.

2.11. Pomoć koja ispunjava uslove iz člana 2 (1) Odluke 2012/21/EU

61. Principi navedeni u stavovima 14, 19, 20, 24, 39, 51 do 59 i 60 (a) se ne primjenjuju za pomoć koja ispunjava uslove iz člana 2 (1) Odluke 2012/21/EU.

3. IZVJEŠTAVANJE I PROCJENA

62. Države članice dužne su da svake dvije godine dostave izvještaj Komisiji u pogledu usaglašenosti sa ovim saopštenjem. Izvještaji moraju da sadrže pregled primjene ovog saopštenja na različite sektore usluga, uključujući:
- (a) opis primjene principa koji su navedeni u ovom saopštenju na usluge iz njene nadležnosti, uključujući unutrašnje aktivnosti;

²⁴Kao što je pomoć koja je dodijeljena u odnosu na interne ugovore, koncesija bez konkurentne dodjele, postupak javne nabavke bez prethodnog objavljivanja.

- (b) ukupan iznos pomoći koji je odobren za privredna društva obuhvaćena ovim saopštenjem sa podjelom po ekonomskim sektorima korisnika;
- (c) naznaka da li je, za određenu vrstu usluga, primjena principa koji su navedeni u ovom saopštenju dovela do stvaranja poteškoća ili pritužbe od strane trećih lica; i
- (d) bilo koje druge informacije koje se odnose na primjenu principa koji su navedeni u ovom saopštenju a koje zahtijeva Komisija i koje treba navesti u dogledno vrijeme prije nego što se podnese izvještaj.
- Prvi izvještaj se podnosi do 30. juna 2014. godine.
63. Osim toga, u skladu sa zahtjevima Uredbe Savjeta (EZ) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine koja propisuje detaljna pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ²⁵ (sada član 108 Ugovora) i Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o sprovođenju Uredbe Savjeta (EZ) br. 659/1999 koja propisuje detaljna pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ²⁶, države članice moraju da podnesu godišnje izvještaje Komisiji u pogledu pomoći dodijeljene nakon odluke Komisije na osnovu ovog Izvještaja.
64. Izvještaji se objavljuju na internet stranici Komisije.
65. Komisija namjerava da izvrši reviziju ovog Izvještaja do 31. januara 2017. godine.

4. USLOVI I OBAVEZE PRILOŽENI UZ ODLUKE KOMISIJE

66. Na osnovu člana 7 (4) Uredbe (EZ) br. 659/1999, Komisija može da pozitivnoj odluci priloži uslove na osnovu kojih se pomoć smatrau skladenom sa unutrašnjim tržištem, i utvrdi obaveze kako bi se omogućilo usaglašavanje sa odlukom koja treba da se nadgleda. U oblasti usluga od opšteg ekonomskog interesa, uslovi i obaveze mogu biti potrebni kako bi se obezbijedilo da pomoć dodijeljena predmetnim privrednim društvima ne dovede do prekomjernog narušavanja tržišne konkurencije i trgovine na unutrašnjem tržištu. U tom kontekstu, periodični izvještaji ili druge obaveze mogu biti neophodne s obzirom na posebnu situaciju svake usluge od opšteg ekonomskog interesa.

5. PRIJAVA

67. Komisija primjenjuje odredbe ovog Izvještaja od 31. januara 2012. godine.
68. Komisija primjenjuje principe utvrđene u ovom saopštenju za sve projekte pomoći o kojima je obaviještena i donosi odluku o takvim projektima u skladu sa tim principima, čak i ako se o projektima obavijestilo prije 31. januara 2012. godine.
69. Komisija primjenjuje principe utvrđene u ovom saopštenju na nezovoljenu pomoć za koju se donosi odluka nakon 31. januara 2012. godine, čak i ako je pomoć dodijeljena prije ovog datuma. Ipak, ukoliko je pomoć odobrena prije 31. januara 2012. godine primjenjuju se principi navedeni u stavovima 14, 19, 20, 24, 39 i 60.

6. ODGOVARAJUĆE MJERE

70. Komisija predlaže kao odgovarajuće mjere u smislu člana 108(1) Ugovora, da države članice objave spisak postojećih planova pomoći u vezi kompenzacija za javne usluge koje se moraju uskladiti sa ovim saopštenjem od 31. januara 2013., i da usaglase takve planove pomoći sa ovim saopštenjem od 31. januara 2014. godine.
71. Države članice treba da potvrde Komisiji do 29. februara 2012. godine da su saglasni sa odgovarajućim predloženim mjerama. U odsustvu bilo kakvog odgovora, Komisija smatra da države članice nisu saglasne sa istim.

²⁵SL L 83, 27.3.1999., str.1

²⁶SL L 140, 30.4.2004 str.1

SAOPŠTENJE KOMISIJE

Smjernice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama
(2014/C 249/01)

SADRŽAJ

1. UVOD
2. PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA
- 2.1. Sektorsko područje primjene
- 2.2. Materijalno područje primjene: značenje “privrednog društva u poteškoćama”
- 2.3. Pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje I privremena podrška za restrukturiranje
- 2.4. Pomoć za pokriće socijalnih troškova restrukturiranja
3. SPOJIVOST SA UNUTRAŠNJIM TRŽIŠTEM
- 3.1. Doprinis cilju od zajedničkog interesa
- 3.1.1. Dokazivanje socijalnih problema ili tržišnog nedostatka
- 3.1.2. Plan restrukturiranja i ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti
- 3.2. Potreba za intervencijom države
- 3.3. Primjerenost
- 3.3.1. Pomoć za spašavanje
- 3.3.2. Pomoć za restrukturiranje
- 3.4. Podsticajni efekat
- 3.5. Proporcionalnost pomoći/pomoć svedena na minimum
- 3.5.1. Pomoć za spašavanje
- 3.5.2. Pomoć za restrukturiranje
- 3.6. Negativni efekti
- 3.6.1. Načelo jednoskratnosti pomoći
- 3.6.2. Mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije
- 3.6.3. Primaoci prethodne nezakonite pomoći
- 3.6.4. Posebni uslovi za odobravanje pomoći
- 3.7. Transparentnost
4. POMOĆ ZA RESTRUKTURIRANJE U POTPOMOGNUTIM PODRUČJIMA
5. POMOĆ PRUŽAOCIMA USLUGA OD OPŠTEG EKONOMSKOG INTERESA U POTEŠKOĆAMA
6. ŠEME POMOĆI ZA MANJE IZNOSE POMOĆI I KORISNIKE
- 6.1. Opšti uslovi
- 6.2. Cilj od zajedničkog interesa
- 6.3. Primjerenost
- 6.4. Proporcionalnost pomoći/pomoć svedena na minimum
- 6.5. Negativni efekti
- 6.6. Privremena podrška za restrukturiranje
- 6.7. Trajanje i evaluacija
7. POSTUPCI
- 7.1. Ubrzani postupak za pomoć za spašavanje
- 7.2. Postupci u vezi sa planovima restrukturiranja
- 7.2.1. Sprovedenje plana restrukturiranja
- 7.2.2. Izmjene plana restrukturiranja
- 7.2.3. Potreba obavještanja Komisije o svakoj pomoći dodijeljenoj korisniku tokom perioda restrukturiranja
8. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE
9. ODGOVARAJUĆE MJERE IZ ČLANA 108 STAV 1 UFEU
10. DATUM PRIMJENE I TRAJANJE

1. UVOD

1. Komisija u ovim smjernicama utvrđuje uslove pod kojim se državna pomoć za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama može smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.
2. Komisija je 1994. godine donijela svoje prve Smjernice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama ⁽¹⁾. Komisija je 1997. godine dodala posebna pravila za poljoprivredu ⁽²⁾. Izmijenjena verzija smjernica donijeta je 1999. godine ⁽³⁾. Komisija je 2004. godine donijela nove smjernice ⁽⁴⁾, čije je važenje najprije produženo do 9. oktobra 2012. ⁽⁵⁾, a nakon toga do njihovog zamjenjivanja novim pravilima ⁽⁶⁾ u skladu sa programom reformi utvrđenim u Saopštenju Komisije od 8. maja 2012. godine o modernizaciji državnih pomoći EU ⁽⁷⁾.
3. U tom saopštenju Komisija je objavila tri cilja modernizacije kontrole državne pomoći:
 - (a) podsticati održiv, pametan i inkluzivan rast na konkurentnom unutrašnjem tržištu;
 - (b) usmjeriti prethodne (*ex ante*) provjere koje vrši Komisija na slučajeve koji najviše utiču na unutrašnje tržište uz jačanje saradnje sa državama članicama prilikom sprovođenja pravila o državnoj pomoći;
 - (c) racionalizovati pravila i obezbijediti brže donošenje odluka.
4. Komisija je naročito pozvala na zajednički pristup prilikom revizije različitih smjernica i okvira na osnovu jačanja unutrašnjeg tržišta, podsticanja veće djelotvornosti u javnoj potrošnji kroz veći doprinos državne pomoći ciljevima od zajedničkog interesa i veće provjeravanje podsticajnog efekta, svodenja pomoći na minimum i izbjegavanja potencijalnih negativnih efekata pomoći na konkurenciju i trgovinu.
5. Komisija je revidirala smjernice o spašavanju i restrukturiranju privrednih društava u poteškoćama na osnovu iskustva koje je stekla u primjeni postojećih pravila i u skladu sa prethodno navedenim zajedničkim pristupom. U toj se reviziji vodilo računa i o strategiji Evropa 2020. koju je donijela Komisija ⁽⁸⁾ i činjenici da bi negativni efekti državne pomoći mogli nepovoljno djelovati na potrebu jačanja produktivnosti i rasta, očuvanja jednakih mogućnosti za privredna društva i suzbijanja nacionalnog protekcionizma.
6. Pomoć za spašavanje i pomoć za restrukturiranje ubrajaju se među vrste državne pomoći kojima se najviše narušava konkurencija. Opšte je priznato da uspješni sektori privrede bilježe rast produktivnosti ne zbog toga što se povećava produktivnost svih privrednih društava prisutnih na tržištu, već zato što efikasnija i tehnološki naprednija privredna društva rastu na račun onih koja su manje efikasna ili imaju zastarjele proizvode. Izlaskom sa tržišta manje efikasnih privrednih društava omogućava se rast njihovih efikasnijih konkurenata a sredstva se vraćaju na tržište gdje se mogu primijeniti u produktivnije svrhe. Pomoć za spašavanje i pomoć za restrukturiranje mogu znatno usporiti privredni rast u predmetnim sektorima zbog njihovog uticaja na taj proces.
7. Ako su djelovi posnulog privrednog društva i dalje u biti održivi, privredno društvo bi moglo da sprovede restrukturiranje koje dovodi do njegovog napuštanja određenih djelatnosti koje strukturno ostvaruju gubitke i koje omogućava da se preostale djelatnosti reorganizuju na osnovi koja nudi razumne izgleda za dugoročnu održivost. Takvo bi restrukturiranje po pravilu trebalo da bude moguće bez državne pomoći, na osnovu sporazuma sa povjericima, postupaka u slučaju insolventnosti ili postupaka reorganizacije. Moderno zakonodavstvo o insolventnosti trebalo bi da omogući opstanak zdravih privrednih društava, da se sačuvaju radna mjesta, kao i da omogući dobavljačima da zadrže svoje kupce, a vlasnicima da zadrže vrijednost u održivim privrednim društvima ⁽⁹⁾. Postupkom u slučaju insolventnosti održivo privredno društvo moglo bi se vratiti i na tržište na način da ga preuzme treća strana kao privredno društvo koje nastavlja da posluje ili da preuzme njegova različita proizvodna sredstva.
8. Iz toga proizlazi da bi trebalo da privredna društva imaju pravo na državnu pomoć samo ako su iscrpila sve tržišne mogućnosti i ako je takva pomoć potrebna da bi se ostvario precizno definisan cilj od zajedničkog interesa. Privredna društva bi trebalo da mogu da prime pomoć u skladu sa ovim smjernicama samo jednom u periodu od deset godina (načelo jednokratnosti pomoći).
9. Dodatnu zabrinutost uzrokuje moralni hazard koji stvaraju državne pomoći. Privredna društva koja očekuju da bi mogla biti spašena kada se nađu u poteškoćama mogu se upustiti u pretjerano rizične i neodržive poslovne strategije. Osim toga, izgledi da će određeno privredno društvo dobiti pomoć za spašavanje i restrukturiranje mogu vještački smanjiti njegov trošak kapitala, čime mu se omogućava da stekne neopravdanu konkurentnu prednost na tržištu.
10. Državna pomoć za spašavanje i restrukturiranje privrednog društva u poteškoćama može i narušiti unutrašnje tržište prebacivanjem nepravednog dijela tereta strukturnih prilagodavanja i pratećih socijalnih i ekonomskih problema na druge države članice. To je samo po sebi nepoželjno i moglo bi pokrenuti nepotrebnu trku za subvencijama među državama članicama. Takva bi pomoć mogla dovesti i do stvaranja ulaznih barijera i narušavanja podsticaja za prekogranične djelatnosti, što je suprotno ciljevima unutrašnjeg tržišta.
11. Stoga je važno obezbijediti da se pomoć odobrava samo pod uslovima kojima se ublažavaju njeni potencijalni štetni efekti i podstiče djelotvornost javne potrošnje. U pogledu pomoći za restrukturiranje, zahtjevi ponovnog uspostavljanja održivosti, sopstvenog doprinosa i mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije dokazali su svoju vrijednost u smislu ublažavanja potencijalnih štetnih efekata takve pomoći. Ti se zahtjevi i dalje primjenjuju u okviru ovih smjernica, prilagođeni po potrebi kako bi se u obzir uzela nedavna iskustva Komisije. Pojam raspodjele tereta uveden je, između ostalog, kako bi se bolje riješio problem moralnog hazarda. U slučaju pomoći za spašavanje i privremene podrške za restrukturiranje, potencijalni štetni efekti ublažavaju se ograničenjem trajanja i vrste pomoći.
12. Ako je pomoć u obliku pomoći za likvidnost za koju je ograničen iznos i trajanje, njeni potencijalni štetni efekti znatno su ublaženi, čime se omogućava da bude odobrena po manje strogim uslovima. Iako bi se takva pomoć u načelu mogla upotrijebiti za podršku cijelom postupku restrukturiranja, ograničenje trajanja pomoći za spašavanje na šest mjeseci znači da se to rijetko dešava; umjesto toga, nakon pomoći za spašavanje obično slijedi pomoć za restrukturiranje.

¹ Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama (SL C 368, 23.12.1994, str. 12).

² Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama (SL C 283, 19.9.1997, str. 2).

³ Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama (SL C 288, 9.10.1999, str. 2).

⁴ Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama (SL C 244, 1.10.2004, str. 2).

⁵ Saopštenje Komisije o produženju primjene Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama (SL C 156, 9.7.2009, str. 3)

⁶ Saopštenje Komisije o produženju primjene Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama od 1. oktobra 2004. (SL C 296, 2.10.2012, str. 3)

⁷ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu i Komitetu regiona o modernizaciji državnih pomoći EU (SAM), COM(2012) 209 konačna verzija.

⁸ Saopštenje Komisije: EVROPA 2020. – Strategija za pametan, održiv i inkluzivan rast, COM(2010) 2020 konačna verzija.

⁹ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu i Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu: Novi evropski pristup poslovnom neuspjehu i insolventnosti, COM(2012) 742 konačna verzija. V. takođe Preporuku Komisije od 12. marta 2014. godine o novom pristupu poslovnom neuspjehu i insolventnosti, C(2014) 1500 konačna verzija, a naročito uvodnu izjavu 12.

13. Kako bi se podstakla primjena vrsta pomoći kojima se u manjoj mjeri narušava konkurencija, u ovim smjernicama uvodi se novi koncept „privremene podrške za restrukturiranje”. Kao i pomoć za spašavanje, privremena podrška za restrukturiranje može se pružiti samo u obliku pomoći za likvidnost koja je ograničena u iznosu i trajanju. Međutim, kako bi se omogućilo da se njome podrži cijeli proces restrukturiranja, najduže trajanje privremene podrške za restrukturiranje utvrđeno je na 18 mjeseci. Privremena podrška za restrukturiranje može se dodijeliti samo malim i srednjim prirednim društvima⁽¹⁰⁾ i manjim privrednim društvima u državnom vlasništvu⁽¹¹⁾, koja se u smislu pristupa likvidnosti suočavaju sa većim izazovima nego velika privredna društva.
14. Kada je pomoć pružacima usluga od opšteg ekonomskog interesa u poteškoćama obuhvaćena ovim smjernicama, ocjenu bi trebalo obaviti u skladu sa standardnim načelima smjernica. Posebna primjena tih načela ipak bi trebalo po potrebi da se prilagodi kako bi se u obzir uzela posebna priroda usluga od opšteg ekonomskog interesa, a naročito potreba da se obezbijedi kontinuitet pružanja usluga u skladu sa članom 106 stav 2 Ugovora.
15. Akcionim planom Komisije za konkurentnu i održivu industriju čelika u Evropi⁽¹²⁾ (u daljem tekstu: Akcioni plan za industriju čelika) utvrđuje se niz mjera čiji je cilj podsticanje jakog i konkurentnog sektora čelika. Akcionim planom za industriju čelika utvrđuju se i oblasti u kojima je privrednim društvima u sektoru čelika dostupna državna pomoć u skladu sa pravilima o državnoj pomoći. Međutim, državna pomoć za spašavanje i restrukturiranje privrednih društava u sektoru čelika nije opravdana u trenutnim uslovima prekomjerne proizvodnje na evropskim i svjetskim tržištima⁽¹³⁾. Sektor čelika trebalo bi stoga izuzeti iz područja primjene ovih smjernica.
16. Odlukom Savjeta 2010/787/EU⁽¹⁴⁾ utvrđuju se uslovi pod kojim se operativna pomoć, socijalna pomoć i pomoć za zaštitu životne sredine može dodijeliti nekonkurentnoj proizvodnji u sektoru uglja do 2027. godine⁽¹⁵⁾. Važeća pravila EU zasnivaju se na prethodnim sektorskim pravilima, koja su se primjenjivala od 2002. do 2010.⁽¹⁶⁾ i od 1993. do 2002.⁽¹⁷⁾, a kojima je olakšano restrukturiranje nekonkurentnih privrednih društava aktivnih u sektoru uglja. Zbog svega navedenog, a imajući u vidu stalnu potrebu da se obezbjeđuje pomoć za strukturno prilagodavanje proizvodnje uglja u Uniji, sadašnja pravila stroža su od prethodnih i zahtijevaju trajni prekid proizvodnje i prodaje u oblasti proizvodnje uglja za koju se prima pomoć, kao i konačno zatvaranje nekonkurentnih proizvodnih jedinica najkasnije do 31. decembra 2018. Primjenjujući ta pravila, nekoliko država članica donijelo je i sprovodi planove čiji je cilj konačno zatvaranje rudnika uglja u poteškoćama kojima upravljaju privredna društva iz ovog sektora⁽¹⁸⁾. Sektor uglja trebalo bi stoga izuzeti iz područja primjene ovih smjernica.
17. Iskustvo Komisije u pogledu spašavanja i restrukturiranja finansijskih institucija tokom finansijske i ekonomske krize pokazalo je da imajući u vidu posebne karakteristike finansijskih institucija i finansijskih tržišta mogu biti korisna posebna pravila za finansijski sektor. Privredna društva za koja važe posebna pravila za finansijski sektor stoga su izuzeta iz područja primjene ovih smjernica.

2. PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA

2.1. Sektorsko područje primjene

18. Komisija će ove smjernice primjenjivati na pomoć svim privrednim društvima u poteškoćama, osim na privredna društva koja posluju u sektoru uglja⁽¹⁹⁾ ili sektoru čelika⁽²⁰⁾ i privredna društva za koja važe posebna pravila za finansijske institucije⁽²¹⁾, ne dovodeći u pitanje posebna pravila koja se odnose na privredna društva u poteškoćama u određenom sektoru⁽²²⁾. Komisija će ove smjernice primjenjivati na sektor ribarstva i akvakulture, pri čemu će se poštovati posebna pravila utvrđena Smjernicama za ispitivanje državne pomoći za ribarstvo i akvakulturu⁽²³⁾, i na poljoprivredni sektor, uključujući i sektor primarne poljoprivredne proizvodnje⁽²⁴⁾.

2.2. Materijalno područje primjene: značenje „privrednog društva u poteškoćama”

19. Država članica koja predlaže da se u skladu sa ovim smjernicama dodijeli pomoć nekom privrednom društvu mora dokazati na osnovu objektivnih kriterijuma da je dotično privredno društvo u poteškoćama u smislu ovog odjeljka, što podliježe posebnim odredbama o pomoći za spašavanje i privremenoj podršci za restrukturiranje iz tačke 29.
20. U ovim smjernicama smatra se da je privredno društvo u poteškoćama ako je bez intervencije države gotovo siguran prestanak njegovog poslovanja u kratkoročnom ili dugoročnom periodu. Stoga se smatra da je privredno društvo u poteškoćama ako je ispunjen najmanje jedan od sljedećih uslova:

¹⁰ U ovim smjernicama izrazi „MSP”, „malo privredno društvo” i „srednje privredno društvo” imaju značenja koja su utvrđena u Preporuci Komisije 2003/361/EZ od 6. maja 2003. godine o definiciji mikro, malih i srednjih privrednih društava (SL L 124, 20.5.2003, str. 36), a „veliko privredno društvo” je svako privredno društvo koje nije MSP.

¹¹ U ovim smjernicama da bi se izbjegla diskriminacija između javnog i privatnog vlasništva privrednih društava, „manja privredna društva u državnom vlasništvu” su privredne jedinice koje mogu samostalno da odlučuju, koje bi se mogle smatrati malim ili srednjim privrednim društvima u skladu sa Preporukom 2003/361/EZ da 25% ili više kapitala ili glasačkih prava neposredno ili posredno ne kontroliše, zajedno ili pojedinačno, jedan ili više javnih organa.

¹² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu i Komitetu regiona: Akcioni plan za konkurentnu i održivu industriju čelika u Evropi, COM(2013) 407.

¹³ Akcioni plan za industriju čelika, str. 3.

¹⁴ Odluka Savjeta 2010/787/EU od 10. decembra 2010. godine o državnoj pomoći za lakše zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja (SL L 336, 21.12.2010, str. 24).

¹⁵ SL L 336, 21.12.2010, str. 24.

¹⁶ Regulativa Savjeta (EZ) br. 1407/2002 od 23. jula 2002. godine o državnoj pomoći industriji uglja (SL L 205, 2.8.2002, str. 1).

¹⁷ Odluka Komisije br. 3632/93/EZUČ od 28. decembra 1993. godine o utvrđivanju pravila Zajednice o državnoj pomoći industriji uglja (SL L 329, 30.12.1993, str. 12).

¹⁸ V. odluke Komisije u predmetima N 175/2010 – Slovenija, SA.33013 – Poljska, N 708/2007 – Njemačka, SA.33033 – Rumunija i SA.33861 – Madarska.

¹⁹ Kako je utvrđeno u Odluci 2010/787/EU.

²⁰ Kako je utvrđeno u Prilogu IV Saopštenja Komisije: Smjernice za regionalnu državnu pomoć za period 2014-2020. (SL C 209, 23.7.2013, str. 1).

²¹ Saopštenje Komisije o primjeni pravila o državnoj pomoći za mjere podrške u korist banaka u kontekstu finansijske krize počevši od 1. avgusta 2013. („Saopštenje o bankarstvu”) (SL C 216, 30.7.2013, str. 1).

²² Posebna pravila te vrste postoje i za sektor prevoza tereta u željezničkom saobraćaju – v. Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za privredna društva u željezničkom sektoru (SL C 184, 22.7.2008, str. 13).

²³ Smjernice za ispitivanje državne pomoći za ribarstvo i akvakulturu (SL C 84, 3.4.2008, str. 10).

²⁴ U ovim smjernicama „primarna poljoprivredna proizvodnja” je proizvodnja proizvoda ratarstva ili stočarstva navedenih u Prilogu I Ugovora, bez obavljanja dodatnih radnji kojima bi se promijenila priroda tih proizvoda.

- (a) U slučaju društva sa ograničenom odgovornošću⁽²⁵⁾ ako je više od polovine njegovog upisanog osnovnog kapitala⁽²⁶⁾ izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka. To se događa kada se odbijanjem akumuliranih gubitaka od rezervi (i svih drugih elemenata koji se generalno smatraju dijelom sopstvenih sredstava društva) dobije negativan kumulativni iznos koji prelazi polovinu upisanog osnovnog kapitala.
- (b) U slučaju društva u kojem barem neki članovi imaju neograničenu odgovornost za dug društva⁽²⁷⁾: ako je više od polovine njegovog kapitala prikazanog u finansijskim izvještajima društva izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka.
- (c) Ako je privredno društvo predmet opšteg postupka zbog insolventnosti ili ispunjava kriterijume u skladu sa domaćim pravom da se protiv njega na zahtjev povjerilaca pokrene opšti postupak zbog insolventnosti.
- (d) U slučaju privrednog društva koje nije MSP ako je tokom posljednje dvije godine:
- odnos knjigovodstvenog duga prema kapitalu privrednog društva bio veći od 7,5 i
 - EBITDA koeficijent pokriva kamata privrednog društva bio niži od 1,0.
21. Novoosnovano privredno društvo ne može dobiti pomoć na osnovu ovih smjernica čak i ako je njegov početni finansijski položaj nesiguran. To je, na primjer, slučaj ako je novo privredno društvo nastalo likvidacijom prethodnog privrednog društva ili je samo preuzelo imovinu tog privrednog društva. Privredno društvo se u načelu smatra novoosnovanim tokom prve tri godine od početka poslovanja u relevantnom području djelatnosti. Tek po isteku tog perioda privredno društvo može dobiti pomoć na osnovu ovih smjernica ukoliko:
- (a) ispunjava uslove za privredno društvo u poteškoćama u smislu ovih smjernica i
- (b) nije dio veće poslovne grupe⁽²⁸⁾, osim pod uslovima utvrđenim u tački 22.
22. Privredno društvo koje pripada većoj poslovnoj grupi ili ga je ta grupa preuzela ne može po pravilu dobiti pomoć na osnovu ovih smjernica, osim ako se može dokazati da je uzrok poteškoća u samom društvu i nijesu rezultat arbitrarnog preraspoređivanja troškova unutar grupe, kao i da su poteškoće preteške da bi ih grupa mogla sama riješiti. Ako privredno društvo u poteškoćama osnuje društvo kći, smatra se da društvo kći i društvo koje ga kontroliše zajedno čine grupu i mogu primiti državnu pomoć pod uslovima iz ove tačke.
23. S obzirom na to da je ugrožen njegov opstanak, privredno društvo u poteškoćama ne može se smatrati odgovarajućim sredstvom za podsticanje drugih ciljeva javne politike sve dok se ne obezbijedi njegova održivost. Iz tog razloga, Komisija smatra da pomoć privrednim društvima u poteškoćama može doprinijeti razvoju privrednih djelatnosti a da pritom nema štetan uticaj na trgovinu u mjeri u kojoj je to suprotno zajedničkom interesu samo ukoliko su ispunjeni uslovi iz ovih smjernica, čak i ako je takva pomoć dodijeljena u skladu sa već odobrenom šemom.
24. Stoga je brojnim regulativama i saopštenjima u oblasti državne pomoći i drugim oblastima utvrđena zabrana primanja pomoći za privredna društva u poteškoćama. Za potrebe tih regulativa i saopštenja, ukoliko u njima nije drukčije utvrđeno:
- (a) „privredna društva u poteškoćama” ili „preduzeća u poteškoćama” podrazumijevaju privredna društva u poteškoćama u smislu tačke 20 ovih smjernica i
- (b) ne smatra se da je malo ili srednje privredno društvo koje postoji manje od tri godine u poteškoćama osim ako ispunjava uslove iz tačke 20 podtačka (c).

2.3. Pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje i privremena podrška za restrukturiranje

25. Ove smjernice odnose se na tri vrste pomoći: pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje i privremena podrška za restrukturiranje.
26. Pomoć za spašavanje je po prirodi hitna i privremena pomoć. Njen primarni cilj je da omogući opstanak posnulog privrednog društva u kratkom periodu koji je potreban da se izradi plan restrukturiranja ili likvidacije. Opšte načelo je da pomoć za spašavanje omogućava privremenu podršku privrednom društvu koje se suočava sa ozbiljnim pogoršanjem svog finansijskog položaja, što uključuje ozbiljnu krizu likvidnosti ili tehničku insolventnost. Takva privremena podrška trebalo bi da mu omogući vrijeme za analizu okolnosti koje su dovele do poteškoća i za razvoj odgovarajućeg plana za rješavanje tih poteškoća.
27. Pomoć za restrukturiranje često uključuje trajniju pomoć i njome se mora ponovo uspostaviti dugoročna održivost korisnika na osnovu izvodljivog, koherentnog i dalekosežnog plana restrukturiranja, omogućavajući istovremeno adekvatan sopstveni doprinos i raspodjelu tereta i ograničavajući potencijalno narušavanje konkurencije.
28. Privremena podrška za restrukturiranje je pomoć za likvidnost namijenjena da se njome pruži podrška restrukturiranju privrednog društva obezbjeđivanjem uslova koji su korisniku potrebni da osmisli i sprovede odgovarajuće mjere za ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti. Privremena podrška za restrukturiranje može se dodijeliti samo malim i srednjim privrednim društvima i manjim privrednim društvima u državnom vlasništvu.
29. Odstupanjem od tačke 19, pomoć za spašavanje, a u slučaju MSP i malih privrednih društava u državnom vlasništvu i privremena podrška za restrukturiranje, može se dodijeliti i privrednim društvima koja nijesu u poteškoćama u smislu tačke 20, ali koja se zbog izuzetnih i nepredviđenih okolnosti suočavaju sa ozbiljnom potrebom za likvidnošću.

2.4. Pomoć za pokriće socijalnih troškova restrukturiranja

30. Restrukturiranje po pravilu podrazumijeva smanjenje ili napuštanje djelatnosti pogođenih poteškoćama. Smanjivanje ili napuštanje djelatnosti često je potrebno radi racionalizacije i efikasnosti i nije povezano sa smanjenjem kapaciteta koje se može zahtijevati kao uslov za dobijanje pomoći. Takve mjere po pravilu dovode do smanjenja radne snage korisnika, nezavisno od razloga za te mjere.
31. Radno zakonodavstvo država članica može uključivati opšte sisteme socijalnog osiguranja na osnovu kojih se višku zaposlenih direktno isplaćuju određene naknade. Takvi se sistemi ne smatraju državnom pomoći u smislu člana 107 stav 1 Ugovora.
32. Pored takvih naknada socijalnog osiguranja za zaposlene, opštim sistemima socijalnog osiguranja često se predviđa da država pokrije troškove naknada koje privredno društvo dodjeljuje višku radnika a koje prelaze njegove zakonske ili ugovorne obaveze. Ako su takvi sistemi bez sektorskih ograničenja generalno dostupni svakom radniku koji ispunjava prethodno utvrđene uslove za automatsko sticanje prava, ne smatra se da ti sistemi uključuju pomoć iz člana 107 stav 1 za privredna društva koja sprovedu restrukturiranje. Ukoliko se pak

²⁵ To se naročito odnosi na vrste društava navedene u Prilogu I Direktive 2013/34/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. juna 2013. godine o godišnjim finansijskim iskazima, konsolidovanim finansijskim iskazima i srodnim izvještajima za određene vrste privrednih društava, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i o prestanku važenja direktiva Savjeta 78/660/EEZ i 83/349/EEZ (SL L 182, 29.6.2013, str. 19)

²⁶ Kada je to odgovarajuće, „osnovni kapital” obuhvata svaku emisiju premiju;

²⁷ To se naročito odnosi na vrste društava navedene u Prilogu II Direktive 2013/34/EU.

²⁸ Da bi se utvrdilo da li je društvo nezavisno ili je dio grupe, u obzir se uzimaju kriterijumi iz Priloga I Preporuke 2003/361/EZ.

sistemi upotrebljavaju za podršku restrukturiranju u određenim industrijama, mogu uključivati pomoć zbog selektivnog načina na koji se upotrebljavaju²⁹).

33. Obaveze samog privrednog društva na osnovu radnog zakonodavstva ili kolektivnih ugovora sa sindikatima u okviru kojih mora da obezbijedi određene naknade višku radnika, kao što su otpremnine ili mjere za povećanje njihove zapošljivosti, dio su uobičajenih troškova poslovanja koje privredno društvo mora pokriti iz sopstvenih izvora. Zbog toga se svaki doprinos države za te troškove mora smatrati za pomoć. To važi nezavisno od toga da li se plaćanja vrše direktno privrednom društvu ili zaposlenima preko državne agencije.
34. Komisija nema *a priori* prigovor na takvu pomoć ako se dodjeljuje privrednom društvu u poteškoćama jer donosi ekonomske koristi koje prelaze interese dotičnog privrednog društva, čime se omogućavaju strukturalne promjene i smanjuju problemi.
35. Osim što pruža neposrednu finansijsku podršku, takva se pomoć u načelu dodjeljuje u vezi sa određenim programom restrukturiranja za osposobljavanje, savjetovanje i praktičnu pomoć pri pronalazenju drugog zaposlenja, pomoć prilikom premještanja kao i stručnog osposobljavanja i pomoć za zaposlene koji žele da pokrenu novi posao. Budući da se takvim mjerama kojima se povećava zapošljivost viška radnika doprinosi ostvarivanju cilja smanjivanja socijalnih problema, Komisija dosledno ima pozitivan stav prema takvoj pomoći ako se dodjeljuje privrednim društvima u poteškoćama.

3. SPOJIVOST SA UNUTRAŠNJIM TRŽIŠTEM

36. Okolnosti u kojima se državna pomoć privrednim društvima u poteškoćama može odobriti kao spojiva sa unutrašnjim tržištem utvrđeni su članom 107 st. 2 i 3 Ugovora. Na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Komisija je ovlaštena da odobri „pomoć za olakšavanje razvoja određenih privrednih djelatnosti [...] kada takva pomoć ne utiče negativno na uslove trgovanja u obimu koji bi bio suprotan zajedničkom interesu”. To naročito važi kada je pomoć potrebna da se otklone razlike prouzrokovane tržišnim nedostacima ili da se obezbijedi ekonomska i socijalna kohezija.
37. Mjere pomoći u korist velikih privrednih društava moraju se pojedinačno prijaviti Komisiji. Pod određenim uslovima Komisija može odobriti šeme za manje iznose pomoći malim i srednjim privrednim društvima i manjim privrednim društvima u državnom vlasništvu: ti uslovi utvrđeni su u Poglavlju 6³⁰).
38. Prilikom ocjenjivanja da li se prijavljena pomoć može proglasiti spojivom sa unutrašnjim tržištem, Komisija razmatra da li je ispunjen svaki od sljedećih uslova:
 - (a) doprinos precizno definisanom cilju od zajedničkog interesa: mjera državne pomoći mora biti usmjerena na cilj od zajedničkog interesa u skladu sa članom 107 stav 3 Ugovora (odjeljak 3.1.).
 - (b) potreba za intervencijom države: mjera državne pomoći mora biti usmjerena na situaciju u kojoj pomoć može da donese bitno poboljšanje koje tržište samo ne može da ostvari, na primjer otklanjanjem tržišnog nedostatka ili rješavanjem problema u pogledu jednakosti ili kohezije (odjeljak 3.2.).
 - (c) primjerenost mjere pomoći: mjera pomoći neće se smatrati spojivom ukoliko se isti cilj može ostvariti nekom drugom mjerom, kojom se u manjoj mjeri narušava konkurencija (odjeljak 3.3.).
 - (d) podsticajni efekat: mora se dokazati da bi se bez pomoći restrukturiranje, prodaja ili likvidacija korisnika sprovedla na način kojim se ne bi ostvario cilj od zajedničkog interesa (odjeljak 3.4.).
 - (e) proporcionalnost pomoći (pomoć svedena na minimum): pomoć ne smije premašiti najmanji iznos potreban za ostvarenje cilja od zajedničkog interesa (odjeljak 3.5.).
 - (f) izbjegavanje neprimjerenih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu između država članica: negativni efekti pomoći moraju biti dovoljno ograničeni, tako da opšti rezultat mjere bude pozitivan (odjeljak 3.6.).
 - (g) transparentnost pomoći: države članice, Komisija, privredni subjekti i javnost moraju imati jednostavan pristup svim relevantnim aktima i bitnim informacijama o dodijeljenoj pomoći (odjeljak 3.7.).
39. Ako nije ispunjen bilo koji od prethodno navedenih kriterijuma, pomoć se neće smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem.
40. Opšti rezultat određenih kategorija šema može nadalje biti predmet zahtjeva naknadne (*ex post*) evaluacije kako je opisano u tač. 118, 119 i 120 ovih smjernica.
41. Pored toga, ukoliko je mjera pomoći ili s njom povezani uslovi (uključujući način njenog finansiranja kada je način finansiranja sastavni dio mjere pomoći) neodvojivo povezana sa povredom prava Unije, pomoć se ne može proglasiti spojivom sa unutrašnjim tržištem³¹).
42. U ovom poglavlju Komisija utvrđuje uslove na osnovu kojih ocjenjuje svaki od kriterijuma iz tačke 38.

3.1. Doprinos cilju od zajedničkog interesa

43. S obzirom na važnost izlaska sa tržišta za proces rasta produktivnosti, samo sprečavanje izlaska privrednog društva sa tržišta ne predstavlja dovoljno opravdanje za dodjelu pomoći. Trebalo bi pružiti jasne dokaze da je pomoć namijenjena za ostvarivanje cilja od zajedničkog interesa, tj. da joj je cilj da spriječi socijalne probleme ili riješi tržišni nedostatak (odjeljak 3.1.1.) ponovnim uspostavljanjem dugoročne održivosti privrednog društva (odjeljak 3.1.2.).

3.1.1. Dokazivanje socijalnih problema ili tržišnog nedostatka

44. Države članice moraju dokazati da bi neuspjeh korisnika vjerovatno uzrokovao ozbiljne socijalne probleme ili ozbiljan tržišni nedostatak, pri čemu naročito moraju prikazati da:
 - (a) stopa nezaposlenosti u odnosnom regionu/regionima (na nivou NUTS II):
 - i. veća je od prosjeka Unije, postojana i prate je poteškoće prilikom otvaranja novih radnih mjesta u odnosnom regionu/regionima ili
 - ii. veća je od nacionalnog prosjeka, postojana i prate je poteškoće prilikom otvaranja novih radnih mjesta u odnosnom regionu/regionima;

²⁹ U svojoj presudi u predmetu C-241/94 *Francuska protiv Komisije* [1996] Recueil I-4551, (Kimberly Clark Sopalin), Sud pravde je potvrdio da sistem finansiranja na diskrecionoj osnovi koji primjenjuju francuski nadležni organi, u okviru Nacionalnog fonda za zapošljavanje, može određena privredna društva staviti u povoljniji položaj u odnosu na druge i da je zbog toga riječ o pomoći u smislu člana 107 stav 1 Ugovora. Presuda Suda nije dovela u pitanje zaključak Komisije da je pomoć bila spojiva sa unutrašnjim tržištem.

³⁰ Da bi se izbjegle nedoumice: time se države članice ne sprečavaju da pojedinačno prijave pomoć dodijeljenu MSP i manjim privrednim društvima u državnom vlasništvu. U takvim slučajevima Komisija će ocijeniti pomoć na osnovu načela utvrđenih u ovim smjernicama.

³¹ V. na primjer predmet C-156/98 *Njemačka protiv Komisije* [2000] Recueil I-6857, tačka 78 i predmet C-333/07 *Régie Networks protiv Rhone Alpes Bourgogne* [2008] Recueil I-10807, tač. 94-116.

- (b) postoji rizik od prekida pružanja važne usluge koju je teško nadomjestiti i koju nijedan konkurent ne bi mogao lako preuzeti (npr. nacionalni pružalac infrastrukture);
- (c) izlazak sa tržišta privrednog društva koje ima važnu sistemsku ulogu u određenom regionu ili sektoru imao bi potencijalne negativne posljedice (na primjer, dobavljač važnih inputa);
- (d) postoji rizik od prekida kontinuiteta pružanja usluga od opšteg ekonomskog interesa;
- (e) neuspjeh ili negativni podsticaji kreditnih tržišta doveli bi do stečaja inače održivog privrednog društva;
- (f) izlazak sa tržišta dotičnog privrednog društva doveo bi do nepovratnog gubitka važnog tehničkog znanja odnosno stručnosti ili
- (g) pojavile bi se slične situacije ozbiljnih problema koje odnosna država članica valjano potkrijepi.

3.1.2. Plan restrukturiranja i ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti

- 45. Pomoć za restrukturiranje u smislu ovih smjernica ne može se ograničiti na finansijsku pomoć za pokriće ranijih gubitaka a da se pritom ne rješavaju uzroci tih gubitaka. Komisija će stoga u slučaju pomoći za restrukturiranje zahtijevati da predmetna država članica dostavi izvodljiv, koherentan i dalekosežan plan restrukturiranja za ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti korisnika ⁽³²⁾. Restrukturiranje može uključivati jedan ili više sljedećih elemenata: reorganizaciju i racionalizaciju djelatnosti korisnika na efikasnijoj osnovi, što obično uključuje napuštanje djelatnosti koje ostvaruju gubitke, restrukturiranje postojećih djelatnosti koje ponovo mogu postati konkurentne i, po mogućnosti, diverzifikaciju u pravcu novih i održivih djelatnosti. To po pravilu uključuje i finansijsko restrukturiranje u obliku ubrizgavanja kapitala od strane novih ili postojećih akcionara i smanjenje duga od strane postojećih povjerilaca.
- 46. Dodjela pomoći mora se stoga usloviti sprovođenjem plana restrukturiranja koji Komisija mora da odobri u svim slučajevima *ad hoc* pomoći.
- 47. Planom restrukturiranja mora se ponovno uspostaviti dugoročna održivost korisnika u razumnom roku i na osnovu realnih pretpostavki o budućim uslovima poslovanja koji bi trebalo da isključuju svaku dodatnu državnu pomoć koja nije obuhvaćena planom restrukturiranja. Period restrukturiranja trebalo bi da bude što kraći. Plan restrukturiranja mora se sa svim relevantnim pojedinostima dostaviti Komisiji i mora naročito sadržati podatke navedene u ovom odjeljku (3.1.2.).
- 48. U planu restrukturiranja moraju se opisati uzroci poteškoća korisnika i njegove slabosti, kao i navesti na koji način će se predloženim mjerama restrukturiranja otkloniti osnovni problemi korisnika.
- 49. Plan restrukturiranja mora da sadrži informacije o poslovnom modelu korisnika, iz kojih se može vidjeti na koji način će plan doprinijeti dugoročnoj održivosti korisnika. To bi naročito trebalo da uključuje informacije o organizacionoj strukturi korisnika, finansiranju, korporativnom upravljanju i svim drugim relevantnim aspektima. U planu restrukturiranja trebalo bi ocijeniti da li su se poteškoće korisnika mogle izbjeći odgovarajućom i blagovremenom reakcijom uprave i, ukoliko je tako, trebalo bi dokazati da su izvršene odgovarajuće promjene u upravljanju. Ako poteškoće korisnika proizilaze iz nedostataka njegovog poslovnog modela ili sistema korporativnog upravljanja, zahtijevaće se odgovarajuće promjene.
- 50. Očekivane rezultate planiranog restrukturiranja trebalo bi prikazati u obliku osnovnog scenarija kao i u obliku pesimističnog (ili najgoreg mogućeg) scenarija. Za te potrebe u planu restrukturiranja trebalo bi, između ostalog, uzeti u obzir trenutno stanje i buduće mogućnosti ponude i tražnje na relevantnom proizvodnom tržištu kao i glavne činioce troškova industrije, što treba da odražava pretpostavke osnovnog i najgoreg scenarija, kao i konkretne prednosti i slabosti korisnika. Pretpostavke bi trebalo uporediti sa odgovarajućim mjerilima na nivou sektora i trebalo bi ih, po potrebi, prilagoditi kako bi bile usklađene sa okolnostima svojstvenim određenoj državi i sektoru. Korisnik treba da obezbijedi istraživanje tržišta i analizu osjetljivosti kojima se utvrđuju najvažniji parametri uspjehnosti korisnika i glavni faktori predviđenih rizika.
- 51. Ponovno uspostavljanje održivosti korisnika trebalo bi da se prvenstveno zasniva na unutrašnjim mjerama, što bi naročito podrazumijevalo napuštanje djelatnosti koje bi i dalje srednjoročno uzrokovale strukturne gubitke. Ponovno uspostavljanje održivosti ne smije da zavisi od optimističkih pretpostavki o spoljnim činiocima kao što su kolebanje cijena, tražnja ili ponuda ograničenih resursa niti se može povezivati sa tim da korisnik postiže bolje rezultate od tržišta i svojih konkurenata ili da ulazi ili se širi u nove djelatnosti u kojima nema iskustva niti dokazane rezultate (osim ukoliko je to opravdano i potrebno iz razloga diverzifikacije i održivosti).
- 52. Dugoročna održivost postiže se ukoliko privredno društvo može da obezbijedi odgovarajući predviđeni prinos na kapital nakon što je pokrilo sve svoje troškove uključujući amortizaciju i finansijske troškove. Restrukturirano privredno društvo trebalo bi da bude sposobno da se samostalno nadmeće na tržištu.

3.2. Potreba za intervencijom države

- 53. Države članice koje namjeravaju da dodijele pomoć za restrukturiranje moraju dostaviti poređenje sa vjerodostojnim alternativnim scenarijem koji ne uključuje državnu pomoć, i tim poređenjem pokazati da se odgovarajući cilj ili ciljevi iz odjeljka 3.1.1. ne bi ostvarili ili bi se ostvarili u manjoj mjeri u slučaju tog alternativnog scenarija. Takvi scenariji mogu, na primjer, da uključuju reorganizaciju duga, prodaju imovine, prikupljanje privatnog kapitala, prodaju konkurentima ili podjelu preduzeća, što bi se sprovelo pokretanjem postupka u slučaju insolventnosti, postupkom reorganizacije ili na neki drugi način.

3.3. Primjerenost

- 54. Države članice trebalo bi da obezbijede da se pomoć dodjeljuje u obliku koji omogućava da se cilj ostvari na način kojim se u najmanjoj mjeri narušava konkurencija. U slučaju privrednih društava u poteškoćama to se može postići na način da se obezbijedi da je vrsta dodijeljene pomoći primjerena za rješavanje poteškoća korisnika i da se za nju zahtijeva odgovarajuća naknada. U ovom se odjeljku utvrđuju zahtjevi koji se moraju ispuniti kako bi se dokazalo da je mjera pomoći primjerena.

3.3.1. Pomoć za spašavanje

- 55. Da bi Komisija odobrila pomoć za spašavanje, moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
 - (a) mora se sastojati od privremene podrške za likvidnost u obliku garancija za zajam ili zajmova;
 - (b) finansijski troškovi zajma ili u slučaju garancija za zajam ukupni finansijski troškovi zajma obezbijedenog garancijom, uključujući kamatnu stopu zajma i premiju za garanciju, moraju biti u skladu sa tačkom 56;
 - (c) osim ako je drukčije utvrđeno u dolje navedenoj tački (d), svaki zajam mora se otplatiti i svaka garancija mora prestati da važi najkasnije šest mjeseci nakon isplate prve rate korisniku;

³² Indikativni model plana restrukturiranja utvrđen je u Prilogu II.

- (d) države članice moraju se obavezati da će Komisiji, najkasnije šest mjeseci nakon odobravanja mjere pomoći za spašavanje ili u slučaju pomoći koja nije prijavljena najkasnije šest mjeseci nakon isplate prve rate korisniku, dostaviti:
- dokaz da je zajam u cjelosti otplaćen i/ili da je garancija istekla; ili
 - plan restrukturiranja iz odjeljka 3.1.2., ukoliko korisnik ispunjava uslove za privredno društvo u poteškoćama (a ne da se samo suočava sa ozbiljnom potrebom za likvidnošću u okolnostima predviđenim u tački 29 ovog dokumenta); nakon dostavljanja plana restrukturiranja, odobrenje pomoći za spašavanje automatski se produžava sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o planu restrukturiranja, osim ukoliko Komisija odluči da takvo produženje nije opravdano ili da ga treba ograničiti vremenski ili u području primjene; kada se utvrdi i počne sprovoditi plan restrukturiranja za koji je zatražena pomoć, sva dodatna pomoć smatra se da predstavlja pomoć za restrukturiranje; ili
 - plan likvidacije u kojem su obrazloženi koraci koji vode ka likvidaciji korisnika u razumnom vremenskom roku bez dodatne pomoći.
- (e) Pomoć za spašavanje ne smije se koristiti za finansiranje strukturnih mjera kao što je preuzimanje značajnih poslovnih jedinica ili imovine, osim ukoliko su potrebne za opstanak korisnika tokom perioda spašavanja.
56. Visina naknade koju je korisnik obavezan da plati za pomoć za spašavanje trebalo bi da odražava osnovnu kreditnu sposobnost korisnika, ne uzimajući u obzir trenutne efekte poteškoća sa likvidnošću i državne podrške, i trebalo bi da pruži podsticaj korisniku da što prije otplati pomoć. Komisija će stoga zahtijevati da naknada bude utvrđena po stopi koja nije niža od referentne stope utvrđene u Saopštenju o referentnoj stopi³³) za oslabljena privredna društva sa uobičajenim stepenom kolateralizacije (trenutno jednogodišnja stopa IBOR uvećana za 400 baznih poena)³⁴) i da se poveća za najmanje 50 baznih poena za pomoć za spašavanje čije se odobrenje produžava u skladu sa tačkom 55 podtačka (d)ii.
57. Ukoliko postoje dokazi da stopa utvrđena u tački 56 nije primjereno mjerilo, na primjer ako se znatno razlikuje od tržišne cijene sličnih instrumenata koje je korisnik nedavno izdao, Komisija može na odgovarajući način prilagoditi zahtijevanu visinu naknade.

3.3.2. Pomoć za restrukturiranje

58. Države članice slobodno biraju oblik pomoći za restrukturiranje. Međutim, pritom moraju obezbijediti da je odabrani instrument primjeren za svrhu za koju je namijenjen. Države članice trebalo bi naročito da ocijene da li se problemi korisnika odnose na likvidnost ili solventnost i da odaberu odgovarajuće instrumente za rješavanje utvrđenih problema. Na primjer, u slučaju problema sa solventnošću primjereno rješenje moglo bi biti povećanje imovine dokapitalizacijom, dok bi u situaciji u kojoj se problemi uglavnom odnose na likvidnost, mogla biti dovoljna pomoć u obliku zajma ili garancija za zajam.

3.4. Podsticajni efekat

59. Države članice koje namjeravaju da dodijele pomoć za restrukturiranje moraju dokazati da bi bez pomoći došlo do restrukturiranja, prodaje ili likvidacije korisnika na način kojim se ne bi ostvario cilj od zajedničkog interesa utvrđen u odjeljku 3.1.1. Ti dokazi mogu biti dio analize predstavljene u skladu sa tačkom 53.

3.5. Proporcionalnost pomoći/pomoć svedena na minimum

3.5.1. Pomoć za spašavanje

60. Pomoć za spašavanje mora biti ograničena na iznos koji je potreban da korisnik može i dalje da posluje tokom šest mjeseci. Prilikom utvrđivanja tog iznosa u obzir se uzima rezultat dobijen formulom iz Priloga I. Svaka pomoć koja je veća od iznosa dobijenog tim izračunavanjem odobriće se samo ako je propisno opravdana planom likvidnosti kojim se utvrđuju potrebe korisnika u pogledu likvidnosti tokom narednih šest mjeseci.

3.5.2. Pomoć za restrukturiranje

61. Iznos i intenzitet pomoći za restrukturiranje treba ograničiti na strogi minimum koji, imajući u vidu postojeća finansijska sredstva korisnika, njegovih akcionara ili poslovne grupe kojoj pripada, omogućava da se sprovede restrukturiranje. Mora se naročito obezbijediti dovoljan nivo sopstvenog doprinosa troškovima restrukturiranja i raspodjele tereta, kako je detaljnije utvrđeno u ovom odjeljku (3.5.2.). Pri takvom ocjenjivanju u obzir se uzima svaka prethodno dodijeljena pomoć za spašavanje.

3.5.2.1. Sopstveni doprinos

62. Za troškove restrukturiranja zahtijeva se znatan doprinos³⁵) iz sopstvenih sredstava korisnika pomoći, njegovih akcionara ili povjerilaca ili poslovne grupe kojoj pripada ili novih ulagača. Takav sopstveni doprinos trebalo bi u smislu efekata na solventnost ili likvidnost korisnika po pravilu da bude uporediv sa dodijeljenom pomoći. Ako na primjer pomoć koja će se dodijeliti jača vlasnički kapital korisnika, sopstveni doprinos trebalo bi na sličan način da sadrži mjere kojima se jača vlasnički kapital, kao što su prikupljanje svježeg vlasničkog kapitala od postojećih akcionara, otpis postojećeg duga i kapitalnih obveznica ili konverzija postojećeg duga u kapital, ili prikupljanje novog spoljnog kapitala po tržišnim uslovima. Komisija će prilikom ocjenjivanja potrebnog obima mjera za ograničavanje narušavanja konkurencije u skladu sa tačkom 90 uzeti u obzir u kojoj mjeri sopstveni doprinos ima efekat uporediv sa dodijeljenom pomoći.
63. Doprinosi moraju biti konkretni, tj. stvarni, isključujući očekivane buduće dobiti kao što je novčani tok, i moraju biti što veći. Doprinos države ili javnog preduzeća može se uzeti u obzir samo ukoliko ne uključuje pomoć. To bi mogao biti slučaj, naročito, ukoliko doprinos obezbjeđuje subjekt koji je nezavisan od organa koji dodjeljuje pomoć (kao što je banka u vlasništvu države ili javno holding društvo) i koji donosi odluku o ulaganju na osnovu sopstvenih komercijalnih interesa³⁶).

³³ Saopštenje Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa (SL C 14, 19.1.2008, str. 6)

³⁴ Da bi se izbjegle nedoumice: napomena o naknadi pomoći za spašavanje u tabeli o kreditnim maržama sadržanoj u tom saopštenju ne primjenjuje se na pomoć koja se ocjenjuje na osnovu ovih smjernica

³⁵ Ovaj doprinos ne smije da uključuje nikakvu pomoć. To nije slučaj ako, na primjer, zajam podrazumijeva subvencionisanu kamatnu stopu ili su za njega izdate državne garancije koje sadrže elemente pomoći.

³⁶ V. na primjer Odluku Komisije u predmetu SA.32698 *Air Åland*.

64. Sopstveni doprinos obično se smatra adekvatnim ako iznosi najmanje 50% troškova restrukturiranja. U izuzetnim okolnostima i u slučajevima posebnih problema, koje država članica mora dokazati, Komisija može prihvatiti doprinos koji je manji od 50% troškova restrukturiranja, pod uslovom da je iznos tog doprinosa i dalje znatan.

3.5.2.2. Raspodjela tereta

65. Ako se državna podrška dodjeljuje u obliku kojim se jača vlasnički kapital korisnika, na primjer kada država dodjeljuje bespovratna sredstva, ubrizgava kapital ili otpisuje dug, dejstvo toga može biti da se akcionari i podređeni povjerioci štite od posljedica sopstvene odluke da izvrše ulaganje u korisnika. To može stvoriti moralni hazard i narušiti tržišnu disciplinu. Iz tog razloga pomoć za pokrivanje gubitaka treba dodjeljivati samo pod uslovima koji uključuju odgovarajuću raspodjelu tereta između postojećih ulagača.
66. Odgovarajuća raspodjela tereta po pravilu znači da postojeći akcionari, i po potrebi, podređeni povjerioci moraju u potpunosti preuzeti gubitke. Podređeni povjerioci trebalo bi da doprinesu preuzimanju gubitaka ili konverzijom u kapital ili otpisom glavnice odgovarajućih instrumenata. Stoga bi do intervencije države trebalo da dođe tek nakon što se svi gubici uzmu u obzir i pripisuju se postojećim akcionarima i imaojcima podređenog duga⁽³⁷⁾. U svakom slučaju tokom perioda restrukturiranja trebalo bi spriječiti novčane odlive korisnika prema imaojcima vlasničkog kapitala ili podređenog duga u mjeri u kojoj je to zakonski moguće, osim ako bi to nesrazmjerno uticalo na one koji su ubrizgali svježi kapital.
67. Odgovarajuća raspodjela tereta znači i da bi svaku državnu pomoć kojom se jača vlasnički kapital korisnika trebalo dodjeljivati pod uslovima koji državi obezbjeđuju razumni udio u budućem prihodnom povećanju vrijednosti korisnika, imajući u vidu iznos ubrizganog državnog kapitala u poređenju sa preostalim iznosom kapitala društva nakon što se uzmu u obzir gubici.
68. Komisija može odobriti izuzeća od potpunog sprovođenja mjera iz tačke 66 ako bi te mjere inače dovele do nesrazmjernih rezultata. Takve situacije mogle bi uključivati slučajeve u kojima je iznos pomoći neznatan u odnosu na sopstveni doprinos ili u kojima odnosna država članica dokaže da bi podređeni povjerioci u ekonomskom smislu primili manje nego u redovnom postupku zbog insolventnosti da nije dodijeljena državna pomoć.
69. Komisija neće sistemski od imalaca nadređenog duga tražiti doprinos za poboljšanje stanja vlasničkog kapitala korisnika. Međutim, Komisija može smatrati da je takav doprinos osnova za smanjenje potrebnog obima mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije u skladu sa tačkom 90.

3.6. Negativni efekti

3.6.1. Načelo jednkrotnosti pomoći

70. Kako bi se smanjili moralni hazard, podsticaji za prekomjerno preuzimanje rizika i potencijalno narušavanje konkurencije, pomoć privrednim društvima u poteškoćama treba dodjeljivati samo za jedan postupak restrukturiranja. To se naziva načelom jednkrotnosti pomoći. Ukoliko je privrednom društvu koje je već primilo pomoć u skladu sa ovim smjernicama potrebna dodatna takva pomoć, to pokazuje da se poteškoće privrednog društva ponavljaju ili da nijesu riješene na odgovarajući način kada je prethodno dodijeljena pomoć. Višekratne intervencije države vjerovatno će uzrokovati probleme moralnog hazarda i narušavanja konkurencije koji su suprotni zajedničkom interesu.
71. Ako je planirana pomoć za spašavanje ili restrukturiranje prijavljena Komisiji, država članica mora navesti da li je dotično privredno društvo već prethodno primilo pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje, uključujući svaku takvu pomoć dodijeljenu prije stupanja na snagu ovih smjernica i neprijavljenju pomoć⁽³⁸⁾. U tom slučaju i ako je prošlo manje od deset godina⁽³⁹⁾ od dodjele pomoći, završetka perioda restrukturiranja ili prekida sprovođenja plana restrukturiranja (zavisno od toga koji je od tih događaja bio zadnji), Komisija neće odobriti dodatnu pomoć u skladu sa ovim smjernicama.
72. Izuzeća od tog pravila dozvoljena su u sljedećim slučajevima:
- (a) ako se pomoć za restrukturiranje dodjeljuje nakon pomoći za spašavanje kao dio jedinstvenog postupka restrukturiranja;
- (b) ako su pomoć za spašavanje ili privremena podrška za restrukturiranje dodijeljene u skladu sa ovim smjernicama a nakon te pomoći nije uslijedila pomoć za restrukturiranje, ako:
- i. se u trenutku dodjele pomoći u skladu sa ovim smjernicama razumno moglo smatrati da će korisnik biti održiv u dugoročnom periodu i
- ii. nova pomoć za spašavanje ili restrukturiranje bude potrebna nakon najmanje pet godina zbog nepredvidljivih okolnosti⁽⁴⁰⁾ za koje korisnik nije odgovoran;
- (c) u izuzetnim i nepredvidljivim okolnostima za koje korisnik nije odgovoran.
73. Bilo koja promjena u vlasničkoj strukturi korisnika do koje dođe nakon dodjele pomoći ili bilo koji sudski ili upravni postupak čiji je učinak saniranje bilansa, smanjenje obaveza ili otpis prethodnih dugova, ni na koji način ne utiče na primjenu načela jednkrotnosti pomoći ako je riječ o istom privrednom društvu koje nastavlja poslovanje.
74. Ako je pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje dobila poslovna grupa, Komisija po pravilu ne odobrava dodatnu pomoć za spašavanje ili restrukturiranje za samu grupu ili neke od subjekata koji pripadaju grupi osim ako je proteklo deset godina od dodjele pomoći, završetka perioda restrukturiranja ili prekida sprovođenja plana restrukturiranja, zavisno od toga koji je događaj bio zadnji. Ako je subjekt koji pripada poslovnoj grupi primio pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje, grupa kao cjelina kao i drugi subjekti u grupi mogu dobiti pomoć za spašavanje ili restrukturiranje (pod uslovom da su ispunjene ostale odredbe ovih smjernica), sa izuzetkom korisnika kojem je ranije dodijeljena pomoć. Države članice moraju dokazati da se pomoć neće prenositi sa grupe ili sa drugih subjekata iz grupe na korisnika kojem je ranije dodijeljena pomoć.
75. Ako privredno društvo preuzme imovinu drugog privrednog društva, a naročito privrednog društva koje je bilo predmet jednog od postupaka iz tačke 73 ili postupka zbog insolventnosti pokrenutog na osnovu domaćeg prava i koje je već dobilo pomoć za spašavanje ili

³⁷ Zbog toga se u trenutku pružanja pomoći mora utvrditi bilans stanja privrednog društva.

³⁸ U pogledu neprijavljene pomoći Komisija će u svojoj ocjeni uzeti u obzir mogućnost da se ta pomoć mogla proglasiti spojivom sa unutrašnjim tržištem kao druga pomoć koja nije pomoć za spašavanje ili restrukturiranje.

³⁹ Pet godina u slučaju sektora primarne poljoprivredne proizvodnje.

⁴⁰ Nepredvidljiva okolnost je okolnost koju uprava korisnika ni na koji način nije mogla predvidjeti u trenutku izrade plana restrukturiranja i koja nije nastala zbog nemara ili grešaka uprave korisnika ili odluka grupe kojoj pripada.

restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje, za kupca ne važi načelo jednokratnosti pomoći, pod uslovom da ne postoji ekonomski kontinuitet između starog privrednog društva i kupca⁴¹).

3.6.2. Mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije

76. Prilikom dodjele pomoći za restrukturiranje moraju se preduzeti mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije kako bi se štetni efekti na uslove trgovanja sveli na najmanju moguću mjeru i kako bi pozitivni efekti premašili štetne. Komisija ocjenjuje odgovarajući oblik i obim takvih mjera u skladu sa ovim odjeljkom (3.6.2.).

3.6.2.1. Priroda i oblik mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije

77. Ne dovodeći u pitanje tačku 84, mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije po pravilu su strukturne mjere. Ako je potrebno rješavati probleme narušavanja konkurencije u pojedinim slučajevima, Komisija može prihvatiti mjere ponašanja osim onih utvrđenih u tački 84 ili mjere za otvaranje tržišta umjesto nekih ili svih strukturnih mjera koje bi se inače zahtijevale.

Strukturne mjere – prodaja imovine i smanjenje poslovnih aktivnosti

78. Na osnovu ocjene u skladu sa kriterijumima za odmjeravanje mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije (utvrđene u odjeljku 3.6.2.2.), od privrednih društava koja koriste pomoć za restrukturiranje može se zatražiti da prodaju imovinu ili smanje kapacitet ili prisustvo na tržištu. Takve mjere trebalo bi sprovesti naročito na tržištu ili tržištima na kojima će privredno društvo imati značajan tržišni položaj nakon restrukturiranja, a naročito na onima na kojima postoji znatan višak kapaciteta. Prodaju imovine radi ograničavanja narušavanja konkurencije trebalo bi sprovesti bez neopravdanog odlaganja, uzimajući u obzir vrstu imovine koja se prodaje i sve prepreke njenoj prodaji⁴²), a u svakom slučaju prije kraja sprovođenja plana restrukturiranja. Prodaja imovine, otpis dugova i napuštanje djelatnosti koje ostvaruju gubitke, koji bi u svakom slučaju bili potrebni da bi se ponovo uspostavila održivost, u načelu se ne smatraju dovoljnim za rješavanje narušavanja konkurencije, s obzirom na načela utvrđena u odjeljku 3.6.2.2.
79. Da bi se takvim mjerama osnažila konkurencija i doprinijelo unutrašnjem tržištu, trebalo bi da podržavaju ulazak na tržište novih konkurenata, širenje postojećih malih konkurenata ili prekograničnu djelatnost. Trebalo bi izbjegavati povlačenje na nacionalna tržišta i fragmentaciju unutrašnjeg tržišta.
80. Mjerama kojima se ograničava narušavanje konkurencije ne bi trebalo pogoršavati strukturu tržišta. Strukturne mjere bi stoga u načelu trebalo da budu u obliku prodaje imovine u skladu sa konceptom nastavka poslovanja održivih samostalnih preduzeća koja bi, ukoliko bi ih vodio odgovarajući kupac, dugoročno mogla uspješno da se nadmeću na tržištu. U slučaju da takav subjekt nije dostupan, korisnik bi mogao da izdvoji i naknadno da proda postojeću i na odgovarajući način finansiranu djelatnost, stvarajući tako novi i održivi subjekt koji bi trebalo da može da se nadmeće na tržištu. Strukturne mjere koje se sprovode samo u obliku prodaje imovine i ne uključuju stvaranje održivog subjekta koji može da se nadmeće na tržištu manje su uspješne u očuvanju konkurencije i stoga se odobravaju samo u izuzetnim slučajevima kada odnosna država članica dokaže da nijedan drugi oblik strukturnih mjera ne bi bio izvoldljiv ili da bi se drugim strukturnim mjerama ozbiljno ugrozila ekonomska održivost privrednog društva.
81. Korisnik bi trebalo da olakša prodaju imovine, na primjer odvajanjem aktivnosti i saglasnošću da neće vrbovati klijente prodalog dijela preduzeća.
82. Ako se ispostavi da bi moglo biti teško pronaći kupca za imovinu koju korisnik predlaže da proda, korisnik mora, čim sazna za takve poteškoće, da odredi druge oblike prodaje ili mjere koje treba preduzeti u vezi sa predmetnim tržištem ili tržištima ako ne uspije prva prodaja imovine.

Mjere ponašanja

83. Cilj mjera ponašanja je da se obezbijedi da se pomoć koristi samo za finansiranje ponovnog uspostavljanja dugoročne održivosti i da se ne zloupotrebljava kako bi se produžili ozbiljni i trajni poremećaji strukture tržišta ili kako bi se korisnik zaštitio od zdrave konkurencije.
84. Sljedeće mjere ponašanja moraju se primjenjivati u svim slučajevima da bi se izbjeglo slabljenje dejstva strukturnih mjera i po pravilu bi ih trebalo sprovoditi u isto vrijeme kada i plan restrukturiranja:
 - (a) od korisnika treba zahtijevati da se tokom restrukturiranja suzdrže od sticanja akcija u privrednim društvima, osim kada je to nužno da bi se obezbijedila dugoročna održivost korisnika. Time se nastoji obezbijediti da se pomoć koristi za ponovno uspostavljanje održivosti, a ne za finansiranje ulaganja ili širenje prisustva korisnika na postojećim ili novim tržištima. Nakon prijavljivanja, Komisija može svako takvo sticanje odobriti kao dio plana restrukturiranja;
 - (b) od korisnika treba zahtijevati da prilikom stavljanja na tržište svojih proizvoda i usluga ne razglase državnu pomoć kao konkurentnu prednost.
85. U izuzetnim okolnostima od korisnika će se možda morati zahtijevati da se suzdrže od poslovnog ponašanja čiji je cilj brzi rast njihovog tržišnog udjela koji se odnosi na posebne proizvode ili geografska tržišta nuđenjem uslova (na primjer u pogledu cijena ili drugih komercijalnih uslova) koje konkurenti koji ne primaju državnu pomoć ne mogu ponuditi. Takva će se ograničenja primjenjivati samo ukoliko se nijednom drugom strukturnom mjerom ili mjerom ponašanja ne može na odgovarajući način riješiti utvrđeno narušavanje konkurencije i ako se takvom mjerom samom po sebi ne ograničava konkurencija na predmetnom tržištu. Za potrebe primjene takvog zahtjeva, Komisija će uporediti uslove koje nudi korisnik sa uslovima koje nude vjerodostojni konkurenti sa znatnim tržišnim udjelom.

Mjere za otvaranje tržišta

86. U okviru svoje opšte ocjene Komisija će razmotriti moguće obaveze država članica u vezi sa mjerama koje donosi sama država članica ili korisnik, a kojima je cilj da podstaknu otvorenija, zdravija i konkurentnija tržišta, kao na primjer podržavanjem ulaska na tržište ili izlaska sa tržišta. To bi naročito moglo uključivati mjere kojima se za druge subjekte u Uniji u skladu sa pravom Unije otvaraju određena tržišta koja su neposredno ili posredno povezana sa djelatnostima korisnika. Takve inicijative mogu zamijeniti druge mjere za ograničavanje narušavanja konkurencije koje bi se inače zahtijevale od korisnika.

⁴¹ V. spojene predmete C-328/99 i C-399/00 *Italija i SIM 2 Multimedia protiv Komisije* [2003] Recueil I-4035; spojene predmete T-415/05, T-416/05 i T-423/05 *Grčka i drugi protiv Komisije* [2010] Recueil II-4749; predmet T-123/09 *Ryanair protiv Komisije*, nije još objavljeno (Evropski sud pravde potvrdio u žalbenom postupku u predmetu C-287/12 P, nije još objavljeno).

⁴² Na primjer, moguća je prodaja portfelja ili individualne imovine, i trebalo bi je stoga sprovesti u znatno kraćem roku od prodaje preduzeća koje nastavlja da posluje, naročito kada to preduzeće treba prije toga izdvojiti iz većeg subjekta.

3.6.2.2. Odmjeravanje mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije

87. Mjerama kojima se ograničava narušavanje konkurencije trebalo bi da se rješavaju i problemi moralnog hazarda i moguća narušavanja tržišta na kojima korisnik posluje. Obim tih mjera zavisice od nekoliko činilaca, kao što su naročito: obim i priroda pomoći i uslovi i okolnosti pod kojima je pomoć dodijeljena; veličina⁽⁴³⁾ i relativna važnost korisnika na tržištu i karakteristike predmetnog tržišta; i obim preostalih problema moralnog hazarda nakon primjene mjera sopstvenog doprinosa i raspodjele tereta.
88. Komisija će naročito razmotriti obim, kada je to primjereno na osnovu približnih vrijednosti, i prirodu pomoći kako u apsolutnim vrijednostima tako i u odnosu na imovinu korisnika i veličinu cjelokupnog tržišta.
89. Komisija će ocijeniti veličinu i relativnu važnost korisnika na njegovom tržištu ili tržištima i prije i poslije restrukturiranja, kako bi procijenila vjerovatne efekte pomoći na ta tržišta u odnosu na vjerovlatni ishod u slučaju izostanka državne pomoći. Mjere se prilagođavaju karakteristikama⁽⁴⁴⁾ tržišta kako bi se obezbijedilo očuvanje efikasne konkurencije.
90. Što se tiče zabrinutosti u pogledu moralnog hazarda, Komisija će ocjenjivati i stepen sopstvenog doprinosa i raspodjele tereta. Stepovima sopstvenog doprinosa i raspodjele tereta koji su viši od onih koji su propisani odjeljkom 3.5.2., može se ograničavanjem iznosa pomoći i moralnog hazarda, smanjiti potrebni obim mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije.
91. Budući da se aktivnostima restrukturiranja može narušiti unutrašnje tržište, mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije i koje pomažu da se obezbijedi da nacionalna tržišta ostanu otvorena i konkurentna razmatraće se na pozitivan način.
92. Mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije ne bi trebalo da ugrožavaju izgleda za ponovno uspostavljanje održivosti korisnika, što može biti slučaj ako je sprovođenje mjere vrlo skupo ili ako bi se, u izuzetnim slučajevima koje odnosna država članica valjano potkrijepi, tom mjerom smanjila aktivnost korisnika do te mjere da bi bilo ugroženo ponovno uspostavljanje njegove održivosti, niti bi takve mjere trebalo sprovoditi na štetu potrošača i konkurencije.
93. Pomoć za pokriće socijalnih troškova restrukturiranja koji su opisani u tač. 32 do 35 mora biti jasno određena u planu restrukturiranja jer se pomoć za socijalne mjere isključivo u korist viška zaposlenih ne uzima u obzir prilikom utvrđivanja obima mjera kojima se ograničava narušavanje konkurencije. U zajedničkom interesu Komisija će obezbijediti da su, u okviru plana restrukturiranja, socijalni efekti restrukturiranja u državama članicama, osim države članice koja pomoć dodjeljuje, što manji.

3.6.3. Primaoci prethodne nezakonite pomoći

94. Ako je privrednom društvu u poteškoćama prethodno dodijeljena nezakonita pomoć u odnosu na koju je Komisija donijela negativnu odluku koja sadrži nalog za povraćaj, i ako povraćaj nije izvršen što je suprotno članu 14 Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999⁽⁴⁵⁾, prilikom ocjenjivanja bilo koje pomoći koja se u skladu sa ovim smjernicama dodjeljuje istom privrednom društvu u obzir će se uzeti, kao prvo, kumulativni efekat stare i nove pomoći i, kao drugo, činjenica da stara pomoć nije vraćena⁽⁴⁶⁾.

3.6.4. Posebni uslovi za odobravanje pomoći

95. Komisija može utvrditi uslove i obaveze koje smatra potrebnim da se obezbijedi da pomoć ne narušava konkurenciju u obimu koji bi bio suprotan zajedničkom interesu, ukoliko se odnosna država članica nije obavezala da će donijeti takve odredbe. Komisija od države članice može, na primjer, da zahtijeva da sama preduzme određene mjere, da utvrdi određene obaveze korisnika ili da se suzdrži od dodjele drugih vrsta pomoći korisniku tokom perioda restrukturiranja.

3.7. Transparentnost

96. Države članice obezbjeđuju da se na sveobuhvatnoj internet stranici o državnoj pomoći, na nacionalnom ili regionalnom nivou, objave sljedeće informacije:
 - cjelokupan tekst odobrene šeme pomoći ili odluke o dodjeli individualne pomoći i njenih odredaba o sprovođenju, ili link na taj tekst,
 - identitet organa koji dodjeljuje(u) pomoć,
 - identitet pojedinih korisnika, oblik i iznos pomoći dodijeljene svakom korisniku, datum dodjele, vrsta privrednog društva (MSP/veliko privredno društvo), region u kojem se korisnik nalazi (na nivou NUTS II) i glavni privredni sektor u kojem korisnik djeluje (na nivou grane NACE)⁽⁴⁷⁾.

Od takvog se zahtjeva može odustati prilikom dodjele individualne pomoći u visini manjoj od 500 000 EUR (60 000 EUR za korisnike koji djeluju u sektoru primarne poljoprivredne proizvodnje). Za šeme u obliku poreske olakšice, informacije o iznosima individualne pomoći⁽⁴⁸⁾ mogu se dati u sljedećim rasponima (u milionima EUR): [0,06 – 0,5] (za korisnike koji djeluju u sektoru primarne poljoprivredne proizvodnje); [0,5 – 1]; [1 – 2]; [2 – 5]; [5 – 10]; [10 – 30]; [30 i više].

Te informacije moraju se objaviti nakon donošenja odluke o dodjeli pomoći, moraju se čuvati najmanje 10 godina i moraju biti dostupne široj javnosti bez ograničenja⁽⁴⁹⁾. Od država članica neće se zahtijevati da navedene informacije objave prije 1. jula 2016. godine⁽⁵⁰⁾.

⁴³ U tom smislu Komisija može uzeti u obzir i da li je korisnik srednje ili veliko privredno društvo.

⁴⁴ U obzir se naročito mogu uzeti nivoi koncentracije, ograničenja kapaciteta, nivo profitabilnosti i prepreke ulasku i širenju.

⁴⁵ Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ (SL L 83, 27.3.1999, str. 1).

⁴⁶ Predmet C-355/95 P, *Textilwerke Deggendorf protiv Komisije i drugih* [1997] Recueil I-2549.

⁴⁷ Uz izuzetak poslovnih tajni i drugih povjerljivih informacija u propisno opravdanim slučajevima i za koje je potrebna saglasnost Komisije (Saopštenje Komisije o profesionalnoj tajni u odlukama o državnoj pomoći, C(2003) 4582, SL C 297, 9.12.2003, str. 6).

⁴⁸ Iznos koji se objavljuje je maksimalni dozvoljeni iznos poreske olakšice, a ne iznos koje se odbija svake godine (npr. u kontekstu poreskog odbitka, objavljuje se maksimalni dozvoljeni iznos poreskog odbitka, a ne stvarni iznos koji može zavisiti od oporezivih prihoda i svake se godine razlikovati).

⁴⁹ Te se informacije objavljuju u roku od šest mjeseci od datuma dodjele (ili za pomoć u obliku poreske olakšice u roku od jedne godine od datuma poreske prijave). U slučaju nezakonite pomoći države članice obavezne su da obezbijede naknadno objavljivanje tih informacija u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije. Informacije su dostupne u formatu koji omogućava pretraživanje, izdvajanje i jednostavno objavljivanje podataka na internetu, na primjer u formatu CSV ili XML.

⁵⁰ Ne zahtijeva se objavljivanje informacija o pomoći dodijeljenoj prije 1. jula 2016, a u slučaju fiskalne pomoći, objavljivanje informacija o pomoći zatraženoj ili dodijeljenoj prije 1. jula 2016.

4. POMOĆ ZA RESTRUKTURIRANJE U POTPOMOGNUTIM PODRUČJIMA

97. Ekonomska i socijalna kohezija primarni su cilj Evropske unije na osnovu člana 174 Ugovora, a na osnovu člana 175 zahtijeva se da druge politike doprinose tom cilju (⁵¹). Komisija stoga uzima u obzir potrebe regionalnog razvoja prilikom ocjenjivanja pomoći za restrukturiranje u potpomognutim područjima. Međutim, činjenica da posrnulo privredno društvo ima sjedište na potpomognutom području ne opravdava popustljiv pristup pomoći za restrukturiranje: srednjoročno i dugoročno vještački opstanak privrednih društava ne pomaže regionu. Nadalje, za pospješivanje regionalnog razvoja najkorisnije je za sam region da koristi sopstvena sredstva na način da brzo razvija djelatnosti koje su održive i trajne. Konačno, narušavanje konkurencije mora se svesti na minimum, čak i u slučaju pomoći privrednim društvima u potpomognutim područjima. U tom kontekstu treba uzeti u obzir moguće štetne efekte „prelivanja” koji se mogu pojaviti u predmetnom području i u drugim potpomognutim područjima.
98. Prema tome kriterijumi iz Poglavlja 3 primjenjuju se isto tako i na potpomognuta područja, čak i ako se uzmu u obzir potrebe regionalnog razvoja. Međutim, ako nije drukčije predviđeno pravilima o državnoj pomoći u određenom sektoru, Komisija i u potpomognutim područjima primjenjuje odredbe iz odjeljka 3.6.2. o mjerama za ograničavanje narušavanja konkurencije na način da se ograniče negativni sistemski uticaji na region. To bi naročito moglo uključivati manje stroge zahtjeve u smislu smanjivanja kapaciteta ili prisustva na tržištu. U takvim slučajevima pravi se razlika između područja koja mogu dobiti regionalnu pomoć na osnovu člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i područja koja mogu dobiti pomoć na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) kako bi se u obzir uzela veća ozbiljnost regionalnih problema sa kojima se suočavaju ova prva područja. Ako to iziskuju posebne okolnosti u potpomognutim područjima, na primjer ako se korisnik zbog svoje lokacije na području koje prima pomoć suočava sa posebnim poteškoćama prilikom prikupljanja novog finansiranja na tržištu, Komisija može odobriti doprinos koji je manji od 50 % troškova restrukturiranja za potrebe tačke 64.

5. POMOĆ PRUŽAOCIMA USLUGA OD OPŠTEG EKONOMSKOG INTERESA U POTEŠKOĆAMA

99. Prilikom ocjenjivanja državne pomoći pružaocima usluga od opšteg ekonomskog interesa u poteškoćama Komisija uzima u obzir posebnu prirodu usluga od opšteg ekonomskog interesa, a naročito potrebu da se obezbijedi kontinuitet pružanja usluga u skladu sa članom 106 stav 2 Ugovora.
100. Pružaoci usluga od opšteg ekonomskog interesa mogu zatražiti državnu pomoć da bi mogli nastaviti pružati usluge od opšteg ekonomskog interesa pod uslovima koji su u skladu sa njihovom dugoročnom održivošću. Za potrebe tačke 47 ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti može se stoga zasnivati naročito na pretpostavci da će svaka državna pomoć koja ispunjava uslove spojivosti iz Okvira o uslugama od opšteg ekonomskog interesa (⁵²), Odluke o uslugama od opšteg ekonomskog interesa (⁵³), Regulative (EZ) br. 1370/2007 Parlamenta i Savjeta (⁵⁴), Regulative (EZ) br. 1008/2008 Parlamenta i Savjeta (⁵⁵) i Smjernica za vazduhoplovni sektor (⁵⁶) ili Regulative Savjeta (EEZ) br. 3577/92 (⁵⁷) i Smjernica za pomorski saobraćaj (⁵⁸) i dalje biti dostupna tokom cijelog perioda trajanja povjerenih obaveza preuzetih prije ili tokom postupka restrukturiranja.
101. Prilikom ocjenjivanja pomoći pružaocima usluga od opšteg ekonomskog interesa koji su u poteškoćama na osnovu ovih smjernica, Komisija uzima u obzir svaku državnu pomoć koju je primio dotični pružalac, uključujući i svaku kompenzaciju za obaveze pružanja javne usluge. Međutim, budući da pružaoci usluga od opšteg ekonomskog interesa veliki dio svojih redovnih prihoda mogu ostvarivati iz kompenzacije za javne usluge, ukupni iznos pomoći utvrđene na ovaj način može biti veoma veliki u odnosu na veličinu korisnika i tako se državi mogu pripisati nesrazmjerno veliki troškovi u vezi sa restrukturiranjem korisnika. Prilikom utvrđivanja sopstvenog doprinosa iz odjeljka 3.5.2.1. Komisija će stoga zanemariti svaku kompenzaciju za javnu uslugu koja ispunjava zahtjeve spojivosti iz Okvira o uslugama od opšteg ekonomskog interesa, Odluke o uslugama od opšteg ekonomskog interesa ili Regulative (EZ) br. 1370/2007 ili Regulative (EZ) br. 1008/2008 i Smjernica za vazduhoplovni sektor ili Regulative Savjeta (EEZ) br. 3577/92 i Smjernica za pomorski saobraćaj.
102. Ukoliko je imovina potrebna za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa, moguće je da nije izvodljivo zahtijevati prodaju te imovine mjerama kojima se ograničava narušavanje konkurencija za potrebe odjeljka 3.6.2. U takvim slučajevima Komisija može zahtijevati preduzimanje alternativnih mjera kako bi se obezbijedilo da se konkurencija ne narušava u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu, naročito što bržim uvođenjem poštene konkurencije u vezi sa predmetnim uslugama od opšteg ekonomskog interesa.
103. Ukoliko pružalac usluga od opšteg ekonomskog interesa ne može da ispuni uslove iz ovih smjernica, predmetna pomoć ne može se smatrati spojivom. Međutim, u takvim slučajevima Komisija može odobriti isplatu pomoći koja je potrebna da se obezbijedi kontinuitet pružanja usluga od opšteg ekonomskog interesa dok se pružanje te usluge ne povjeri novom pružaocu. Komisija će odobriti pomoć samo ako odnosna država članica objektivno dokaže da je pomoć strogo ograničena na iznos i trajanje koji su potrebni da se pružanje usluge povjeri novom pružaocu.

6. ŠEME POMOĆI ZA MANJE IZNOSE POMOĆI I KORISNIKE

6.1. Opšti uslovi

104. Ako države članice žele da dodijele pomoć u skladu sa ovim smjernicama malim i srednjim privrednim društvima ili manjim privrednim društvima u državnom vlasništvu, takva pomoć bi po pravilu trebalo da se dodjeljuje u okviru šema. Primjena šema pomaže da se ograniči narušavanje konkurencije povezano sa moralnim hazardom tako što se državi članici omogućava da prethodno jasno utvrdi uslove pod kojima može odlučiti da dodijeli pomoć privrednim društvima u poteškoćama.

⁵¹ Članom 175 Ugovora predviđeno je, između ostalog, da „prilikom utvrđivanja i sprovođenja politika i djelovanja Unije, kao i uspostavljanja unutrašnjeg tržišta, vodi se računa o ciljevima iz člana 174, čime se doprinosi njihovom ostvarivanju“.

⁵² Saopštenje Komisije — Okvir Evropske unije za državnu pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge (2011) (SL C 8, 11.1.2012, str. 15).

⁵³ Odluka Komisije 2012/21/EU od 20. decembra 2011. godine o primjeni člana 106 stav 2 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na državnu pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge koje se dodjeljuju određenim privrednim društvima kojima je povjereno obavljanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (SL L 7, 11.1.2012, str. 3).

⁵⁴ Regulativa (EZ) br. 1370/2007 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. godine o uslugama javnog prevoza putnika u željezničkom i drumskom saobraćaju i prestanku važenja regulativa Savjeta (EEZ) br. 1191/69 i 1107/70 (SL L 315, 3.12.2007, str. 1).

⁵⁵ Regulativa (EZ) br. 1008/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. septembra 2008. godine o zajedničkim pravilima za obavljanje vazdušnog prevoza u Zajednici (SL L 293, 31.10.2008, str. 3), čl. 16, 17 i 18.

⁵⁶ Saopštenje Komisije: Smjernice o državnoj pomoći aerodromima i vazdušnim prevoznicima (SL C 99, 4.4.2014, str. 3).

⁵⁷ Regulativa Savjeta (EEZ) br. 3577/92 od 7. decembra o primjeni načela slobode pružanja usluga u pomorskom saobraćaju između država članica (SL L 364 od 12.12.1992, str. 7).

⁵⁸ Saopštenje Komisije C(2004) 43 — Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za pomorski saobraćaj (SL C 13, 17.1.2004, str. 3).

105. Šemama se mora utvrditi najveći iznos pomoći koji se može dodijeliti jednom privrednom društvu u okviru postupka dodjeljivanja pomoći za spašavanje, pomoći za restrukturiranje ili privremene podrške za restrukturiranje, uključujući i slučajeve kada se plan izmijeni. Najveći ukupni iznos pomoći dodijeljene jednom privrednom društvu ne smije biti veći od 10 miliona EUR, uključujući i pomoć pribavljenu iz drugih izvora ili u okviru drugih šema.
106. Iako će se spojivost tih šema u načelu ocjenjivati na osnovu uslova iz poglavlja 3, 4 i 5, prikladno je u određenim aspektima predvidjeti pojednostavljene uslove kako bi se državama članicama omogućilo da primjenjuju te uslove bez daljeg pozivanja na Komisiju i kako bi se smanjilo opterećenje MSP i manjih privrednih društava u državnom vlasništvu u pogledu pružanja potrebnih informacija. S obzirom da su u pitanju mali iznosi pomoći i mali korisnici, Komisija smatra da je mogućnost znatnog narušavanja konkurencije u tim slučajevima ograničena. Stoga se odredbe poglavlja 3, 4 i 5 primjenjuju na takve šeme *mutatis mutandis*, osim ako je drukčije predviđeno u odjeljcima 6.2., 6.3., 6.4. i 6.5. Ovo poglavlje sadrži i odredbe o privremenoj podršci za restrukturiranje, kao i o trajanju i evaluaciji šema.

6.2. Cilj od zajedničkog interesa

107. Iako je malo vjerovatno da će neuspjeh pojedinačnog MSP-a (⁵⁹) uzrokovati socijalne probleme ili tržišni nedostatak koji se zahtijeva u smislu tačke 44, postoji veća zabrinutost da bi se mogla uništiti vrijednost MSP u slučaju kada se MSP-ima koji imaju potencijal za restrukturiranje kako bi ponovo uspostavili svoju dugoročnu održivost uskratili ta mogućnost zbog problema sa likvidnošću. Stoga je u pogledu dodjele pomoći u okviru šema dovoljno da država članica utvrdi da bi neuspjeh korisnika vjerovatno uzrokovao socijalne probleme ili tržišni nedostatak, a naročito da bi:
- (a) izlazak sa tržišta inovatorskog MSP-a ili MSP-a sa velikim potencijalom rasta uzrokovao moguće negativne posljedice;
 - (b) izlazak sa tržišta privrednog društva sa snažnim vezama sa drugim lokalnim ili regionalnim privrednim društvima, a naročito drugim MSP-ima, uzrokovao moguće negativne posljedice;
 - (c) neuspjeh ili negativni podsticaji kreditnih tržišta gurnuli u stečaj inače održivo privredno društvo ili
 - (d) bi se pojavile slične situacije sa problemima koje korisnik valjano potkrijepi.
108. Odstupanjem od tačke 50, korisnici u okviru šema nijesu obavezni da dostave tržišnu analizu.

6.3. Primjerenost

109. Smatra se da je zahtjev iz tačke 55 podtačka (d) ispunjen ako je pomoć za spašavanje dodijeljena za period koji nije duži od šest mjeseci, a tokom kojeg se mora izraditi analiza položaja korisnika. Prije isteka tog perioda:
- (a) država članica mora odobriti plan restrukturiranja ili plan likvidacije ili
 - (b) korisnik mora dostaviti pojednostavljeni plan restrukturiranja u skladu sa tačkom 115 ili
 - (c) zajam mora biti oplaćen ili garancija mora prestati da važi.
110. Odstupanjem od tačke 57, države članice nijesu obavezne da ocijene da li je naknada utvrđena u skladu sa tačkom 56 odgovarajuće mjerilo.

6.4. Proporcionalnost pomoći/pomoć svedena na minimum

111. Odstupanjem od tačke 64, države članice mogu smatrati da je sopstveni doprinos adekvatan ukoliko iznosi najmanje 40% troškova restrukturiranja u slučaju srednjih privrednih društava ili 25 % troškova restrukturiranja u slučaju malih privrednih društava.

6.5. Negativni efekti

112. Država članica koja namjerava da dodijeli pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje mora da provjeri da li se poštuje načelo jedinstvenosti pomoći iz odjeljka 3.6.1. U tu svrhu država članica mora da utvrdi da li je dotično privredno društvo već prethodno primilo pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremenu podršku za restrukturiranje, uključujući svaku takvu pomoć dodijeljenu prije stupanja na snagu ovih smjernica i svaku neprijavljenu pomoć. U tom slučaju i ako je proteklo manje od deset godina (⁶⁰) od dodjele pomoći za spašavanje ili privremene podrške za restrukturiranje, završetka perioda restrukturiranja ili prekida sprovođenja plana restrukturiranja (zavisno od toga koji je događaj bio zadnji), ne smije se odobriti dodatna pomoć za spašavanje, pomoć za restrukturiranje ili privremena podrška za restrukturiranje, osim:
- (a) ukoliko se privremena podrška za restrukturiranje dodjeljuje nakon pomoći za spašavanje kao dio jedinstvenog postupka restrukturiranja;
 - (b) ukoliko se pomoć za restrukturiranje dodjeljuje nakon pomoći za spašavanje ili privremene podrške za restrukturiranje kao dio jedinstvenog postupka restrukturiranja;
 - (c) ukoliko su pomoć za spašavanje ili privremena podrška za restrukturiranje dodijeljene u skladu sa ovim smjernicama a nakon te pomoći nije dodijeljena pomoć za restrukturiranje, ako:
 - i. se u trenutku dodjele pomoći u skladu sa ovim smjernicama razumno moglo smatrati da će korisnik dugoročno biti održiv i
 - ii. nova pomoć za spašavanje ili restrukturiranje ili privremena podrška za restrukturiranje bude potrebna nakon najmanje pet godina zbog nepredvidljivih okolnosti za koje korisnik nije odgovoran;
 - (d) u izuzetnim i nepredvidljivim okolnostima za koje korisnik nije odgovoran.
113. Mjere kojima se ograničava narušavanje konkurencije vjerovatno će imati nesrazmjeran uticaj na mala privredna društva, naročito zbog opterećenja u pogledu sprovođenja tih mjera. Odstupanjem od tačke 76, države članice stoga nijesu obavezne da zahtijevaju te mjere od malih privrednih društava, osim ukoliko je pravilima o državnoj pomoći u određenom sektoru predviđeno drukčije. Međutim, mala privredna društva po pravilu ne bi trebalo da povećavaju svoje kapacitete tokom perioda restrukturiranja.

⁵⁹ U Poglavlju 6 „MSP” uključuje manja privredna društva u državnom vlasništvu.

⁶⁰ Pet godina u slučaju sektora primarne poljoprivredne proizvodnje.

6.6. Privremena podrška za restrukturiranje

114. U određenim slučajevima privredno društvo možda može dovršiti restrukturiranje, a da mu pritom nije potrebna pomoć za restrukturiranje, pod uslovom da može da pribavi podršku za likvidnost koja traje duže nego što je utvrđeno uslovima pomoći za spašavanje. Države članice mogu uspostaviti šeme kojima se omogućava pomoć za likvidnost za period duži od šest mjeseci (koja se naziva „privremena podrška za restrukturiranje”) pod uslovima navedenim u daljem tekstu.
115. Privremena podrška za restrukturiranje mora ispunjavati sljedeće uslove:
- Podrška se mora sastojati od pomoći u obliku garancija za zajam ili zajma.
 - Finansijski troškovi zajma ili u slučaju garancija za zajam ukupni finansijski troškovi zajma obezbijedenog garancijom, uključujući kamatnu stopu zajma i premiju za garanciju, moraju biti u skladu sa tačkom 116.
 - Privremena podrška za restrukturiranje mora biti u skladu sa odredbama Poglavlja 3 ovih smjernica, kako su izmijenjene ovim poglavljem.
 - Privremena podrška za restrukturiranje može se dodijeliti na period koji nije duži od 18 mjeseci, pri čemu taj period ne uključuje period pomoći za spašavanje koji mu je neposredno prethodio. Prije isteka tog perioda:
 - država članica mora odobriti plan restrukturiranja kako je predviđeno tačkom 55 podtačka (d)(ii) ovih smjernica ili plan likvidacije ili zajam se mora otplatiti ili garancija mora prestati da važi.
 -
- (e) Najkasnije šest mjeseci nakon isplate prve rate korisniku, pri čemu taj period ne uključuje period pomoći za spašavanje koji mu je neposredno prethodio, država članica mora odobriti pojednostavljeni plan restrukturiranja. Taj plan ne mora da sadrži sve elemente utvrđene u tač. 47 do 52, ali se u njemu ipak moraju navesti mjere koje korisnik mora preduzeti kako bi ponovo uspostavio dugoročnu održivost bez podrške države.
116. Visina naknade za privremenu podršku za restrukturiranje utvrđuje se po stopi koja nije niža od referentne stope utvrđene u Saopštenju Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa za oslabljena privredna društva sa uobičajenim stepenom kolateralizacije (trenutno jednogodišnja stopa IBOR uvećana za 400 baznih poena)⁽⁶¹⁾. Kako bi se obezbijedili podsticaji za izlazak sa tržišta, stopu bi trebalo povećati za najmanje 50 baznih poena nakon što protekne 12 mjeseci od isplate prve rate korisniku (ne uključujući period pomoći za spašavanje koji je neposredno prethodio tom periodu).
117. Privremena podrška za restrukturiranje mora biti ograničena na iznos koji je potreban da korisnik može i dalje da posluje tokom 18 mjeseci; prilikom utvrđivanja tog iznosa treba uzeti u obzir rezultat dobijen formulom iz Priloga I; svaka pomoć koja je veća od tako izračunatog iznosa može se dodijeliti samo ako je propisno opravdana planom likvidnosti kojim se utvrđuju potrebe korisnika u pogledu likvidnosti tokom narednih 18 mjeseci.

6.7. Trajanje i evaluacija

118. Komisija može zahtijevati od država članica da ograniče trajanje određenih šema (po pravilu na četiri godine ili manje) i da sprovedu evaluaciju tih šema.
119. Evaluacija će se zahtijevati za šeme za koje je rizik od narušavanja konkurencije naročito visok, tj. šeme za koje postoji rizik od znatnog ograničavanja konkurencije ako se njihovo sprovođenje ne preispita na vrijeme.
120. S obzirom na ciljeve i da se državama članicama ne bi nametnula nesrazmjerna opterećenja u vezi sa manjim projektima pomoći, ovo važi samo za šeme pomoći sa velikim budžetima ili novim karakteristikama, ili kada se očekuju znatne tržišne, tehnološke ili regulatorne promjene. Evaluaciju mora na osnovu zajedničke metodologije⁽⁶²⁾ sprovesti stručnjak nezavisan od organa koji je dodijelio državnu pomoć i mora se objaviti. Evaluacija se mora blagovremeno dostaviti Komisiji kako bi mogla ocijeniti moguće produženje šeme pomoći a u svakom slučaju po isteku šeme. Tačan obim i način evaluacije biće utvrđen odlukom o odobravanju mjere pomoći. Rezultati evaluacije moraju se uzeti u obzir prilikom svake naknadne mjere pomoći sa sličnim ciljem.

7. POSTUPCI

7.1. Ubrzani postupak za pomoć za spašavanje

121. Komisija će učiniti sve što je u njenoj moći da donese odluku u roku od mjesec dana u pogledu pomoći za spašavanje koja ispunjava sve uslove iz Poglavlja 3 i sljedeće kumulativne zahtjeve:
- pomoć za spašavanje ograničena je na iznos dobijen formulom iz Priloga I i ne prelazi 10 miliona EUR;
 - pomoć se ne dodjeljuje u situacijama navedenim u tački 72 podtač. (b) ili (c).

7.2. Postupci u vezi sa planovima restrukturiranja

7.2.1. Sprovođenje plana restrukturiranja

122. Korisnik mora u potpunosti sprovesti plan restrukturiranja i mora ispuniti sve druge obaveze utvrđene u odluci Komisije o odobrenju pomoći. Komisija svako nesprovođenje plana ili neispunjenje drugih obaveza smatra zloupotrebom pomoći, ne dovodeći u pitanje član 23 Regulative (EZ) br. 659/1999 ili mogućnost pokretanja postupka pred Sudom pravde u skladu sa članom 108 stav 2 podstav 2 Ugovora.
123. Ako se restrukturiranje odvija tokom nekoliko godina i uključuje znatne iznose pomoći, Komisija može zahtijevati da se isplata pomoći za restrukturiranje podijeli na rate i može isplatu svake rate usloviti:
- potvrdom prije svake isplate o zadovoljavajućem sprovođenju svake faze plana restrukturiranja u skladu sa planiranim rokovima ili
 - svojim odobrenjem prije svake isplate, nakon provjere da se plan sprovodi na zadovoljavajući način.

⁶¹ Da bi se izbjegle nedoumice: napomena o naknadi pomoći za spašavanje u tabeli o kreditnim maržama sadržanoj u tom saopštenju ne primjenjuje se na pomoć koja se ocjenjuje na osnovu ovih smjernica.

⁶² Takvu zajedničku metodologiju može utvrditi Komisija (v. napomenu 34).

7.2.2. Izmjene plana restrukturiranja

124. Ako je pomoć za restrukturiranje bila odobrena, odnosno država članica može tokom perioda restrukturiranja zatražiti od Komisije da se saglasi sa izmjenama plana restrukturiranja i iznosom pomoći. Komisija može dozvoliti takve izmjene ukoliko ispunjavaju sljedeće uslove:
- (a) iz izmijenjenog plana mora i dalje biti očigledno da će se održivost ponovo uspostaviti u razumnom roku;
 - (b) ako se povećaju troškovi restrukturiranja, u skladu sa tim mora se povećati i sopstveni doprinos;
 - (c) ako se poveća iznos pomoći, mjere za ograničavanje narušavanja konkurencije moraju biti obimnije od prvobitno utvrđenih mjera;
 - (d) ako je obim predloženih mjera za ograničavanje narušavanja konkurencije manji od prvobitno utvrđenih mjera, iznos pomoći mora se u skladu sa tim smanjiti;
 - (e) novi rokovi za sprovođenje mjera za ograničavanje narušavanja konkurencije mogu se odložiti u odnosu na prvobitno utvrđene rokove samo iz razloga koji su van kontrole korisnika ili države članice: ako to nije slučaj, iznos pomoći mora se u skladu sa tim smanjiti.
125. Ako su uslovi koje je utvrdila Komisija ili obaveze koje je preuzela država članica manje strogi, iznos pomoći mora se u skladu sa tim smanjiti ili se moraju utvrditi drugi uslovi.
126. Ako dotična država članica izmijeni odobreni plan restrukturiranja a da o tome valjano ne obavijesti Komisiju, ili ako korisnik odstupa od odobrenog plana restrukturiranja, Komisija će pokrenuti postupak na osnovu člana 108 stav 2 Ugovora, kako je predviđeno članom 16 Regulative (EZ) br. 659/1999 (zloupotreba pomoći), ne dovodeći u pitanje član 23 Regulative (EZ) br. 659/1999 i mogućnost pokretanja postupka pred Sudom pravde na osnovu člana 108 stav 2 podstav 2 Ugovora.

7.2.3. Potreba obavještanja Komisije o svakoj pomoći dodijeljenoj korisniku tokom perioda restrukturiranja

127. Ako se pomoć za restrukturiranje ispituje na osnovu ovih smjernica, dodjela svake druge pomoći tokom perioda restrukturiranja, čak i u skladu sa već odobrenom šemom, može uticati na ocjenu Komisije o potrebnom obimu mjera za ograničavanje narušavanja konkurencije.
128. Stoga se u prijavama pomoći za restrukturiranje mora navesti svaka planirana dodjela druge pomoći korisniku tokom perioda restrukturiranja, osim ako je obuhvaćena pravilom *de minimis* ili regulativama o izuzeću. Komisija takvu pomoć uzima u obzir prilikom ocjenjivanja pomoći za restrukturiranje.
129. Svaka pomoć koja je stvarno dodijeljena tokom perioda restrukturiranja, uključujući pomoć dodijeljenu u skladu sa odobrenom šemom, mora se pojedinačno prijaviti Komisiji ako ona o toj pomoći nije obavještena u trenutku donošenja odluke o pomoći za restrukturiranje.
130. Komisija obezbjeđuje da se dodjelom pomoći u okviru odobrenih šema ne mogu zaobići zahtjevi iz ovih smjernica.

8. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE

131. U skladu sa Regulativom (EZ) br. 659/1999 i Regulativom Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine ⁽⁶³⁾ države članice Komisiji moraju dostavljati godišnje izvještaje. Ti godišnji izvještaji objavljuju se na internet stranici Komisije.
132. Prilikom donošenja odluke u skladu sa ovim smjernicama Komisija može uvesti dodatne obaveze izvještavanja o dodijeljenoj pomoći kako bi provjerila da li se poštuje odluka kojom se odobrava mjera pomoći. U određenim slučajevima Komisija može zahtijevati imenovanje povjerenika za praćenje, povjerenika za prodaju imovine ili oboje kako bi se obezbijedilo poštovanje svih uslova i obaveza u vezi sa odobravanjem pomoći.

9. ODGOVARAJUĆE MJERE IZ ČLANA 108 STAV 1 UFEU

133. U skladu sa članom 108 stav 1 Komisija predlaže da države članice po potrebi a najkasnije do 1. februara 2015. godine izmijene svoje postojeće šeme pomoći kako bi ih uskladile sa ovim smjernicama. Komisija će odobrenje svake buduće šeme usloviti ispunjavanjem tih odredaba.
134. Države članice pozivaju se da daju svoju izričitu i bezuslovnu saglasnost na odgovarajuće mjere predložene u tački 133 u roku od dva mjeseca od dana objavljivanja ovih smjernica u „Službenom listu Evropske unije“. Ukoliko ne primi odgovor od bilo koje države članice, Komisija će pretpostaviti da dotična država članica nije saglasna sa predloženim mjerama.

10. DATUM PRIMJENE I TRAJANJE

135. Komisija će ove smjernice primjenjivati od 1. avgusta 2014. do 31. decembra 2020. godine.
136. Prijave koje Komisija evidentira prije 1. avgusta 2014. godine ispitaće se u skladu sa kriterijumima koji su na snazi u trenutku prijave.
137. Komisija će na osnovu ovih smjernica provjeriti spojivost sa unutrašnjim tržištem pomoći za spašavanje ili restrukturiranje koja je dodijeljena bez njenog odobrenja i stoga u suprotnosti sa članom 108 stav 3 Ugovora ukoliko je dio pomoći ili sva pomoć dodijeljena nakon objavljivanja ovih smjernica u „Službenom listu Evropske unije“.
138. U svim drugim slučajevima pomoć će biti ispitana na osnovu smjernica koje su se primjenjivale u trenutku dodjele pomoći.
139. Ne dovodeći u pitanje odredbe iz tač. 136, 137 i 138, Komisija će od 1. avgusta 2014. godine primjenjivati odredbe Poglavlja 5 prilikom ispitivanja pomoći pružiocima usluga od opšteg ekonomskog interesa u poteškoćama, bez obzira na to kada je ta pomoć prijavljena ili dodijeljena.
140. Kada na osnovu stava 9 Okvira o pružanju usluga od opšteg ekonomskog interesa Komisija na osnovu ovih smjernica ispituje bilo koju pomoć koja je pružiocu usluga od opšteg ekonomskog interesa u poteškoćama dodijeljena prije 31. januara 2012. godine, ona tu pomoć smatra spojivom sa unutrašnjim tržištem ako je u skladu sa odredbama Okvira o uslugama od opšteg ekonomskog interesa, uz izuzetak st. 9, 14, 19, 20, 24, 39 i 60.

⁶³ Regulativa Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o sprovođenju Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ (SL L 140, 30.4.2004, str. 1)

PRILOG I

Formula ⁽¹⁾ za izračunavanje najvećeg iznosa pomoći za spašavanje ili privremene podrške za restrukturiranje za šestomjesečni period

$$\frac{EBIT_t + depreciation_t - (working\ capital_t - working\ capital_{t-1})}{2}$$

Formula se zasniva na rezultatima poslovanja korisnika (EBIT, dobit prije kamata i poreza) ostvarenim u godini prije dodjele/prijave pomoći (označeno sa „t“). Tom iznosu ponovo se dodaje amortizacija. Od ukupnog iznosa se zatim moraju oduzeti promjene obrtnog kapitala. Promjene obrtnog kapitala izračunavaju se kao promjena u razlici između tekuće imovine i tekućih obaveza ⁽²⁾ za posljednje zaključene računovodstvene periode. Isto tako potrebno je jasno navesti sva rezervisanja na nivou rezultata poslovanja, a rezultat ne bi smio da uključuje takva rezervisanja.

Cilj formule je da se procijeni negativni novčani tok iz poslovanja korisnika u godini koja prethodi zahtjevu za pomoć (ili prije dodjele pomoći u slučaju neprijavljene pomoći). Polovina tog iznosa trebalo bi da bude dovoljna za opstanak poslovanja korisnika u šestomjesečnom periodu. Stoga se za potrebe tačke 60 rezultat dobijen formulom mora podijeliti sa dva. Za potrebe tačke 117 rezultat dobijen formulom mora se pomnožiti sa 1,5.

Ova formula može se primijeniti samo ako je dobijeni rezultat negativan iznos. Ako je dobijeni rezultat pozitivan, potrebno je dostaviti detaljno objašnjenje kojim se dokazuje da je korisnik privredno društvo u poteškoćama kako je utvrđeno u tački 20.

Primjer:

Dobit prije kamata i poreza (u milionima EUR)	(12)	
Amortizacija (u milionima EUR)	2	
Bilans stanja (u milionima EUR)	31. decembar, t	31. decembar, t-1
<i>Tekuća imovina</i>		
Gotovina ili gotovinski ekvivalenti	10	5
Potraživanja	30	20
Zalihe	50	45
Unaprijed plaćeni troškovi	20	10
Ostala tekuća imovina	20	20
Ukupna tekuća imovina	130	100
<i>Tekuće obaveze</i>		
Obaveze prema dobavljačima i povjericima	20	25
Akumulirani troškovi	15	10
Odloženi prihodi	5	5
Ukupne tekuće obaveze	40	40
Obrtni kapital	90	60
Promjena obrtnog kapitala	30	

$$[-12 + 2 - 30]/2 = - 20 \text{ miliona EUR.}$$

Budući da je rezultat dobijen formulom veći od 10 miliona EUR, ne može se upotrijebiti ubrzani postupak iz tačke 121. Ako pored toga, u ovom primjeru, iznos pomoći za spašavanje prelazi 20 miliona EUR ili iznos privremene podrške za restrukturiranje prelazi 60 miliona EUR, iznos pomoći mora se propisno opravdati dostavljanjem plana likvidnosti u kojem se navode potrebe korisnika u pogledu likvidnosti.

¹ EBIT-u se mora ponovo dodati amortizacija u istom periodu i promjene obrtnog kapitala tokom dvogodišnjeg perioda (godina prije zahtjeva i prethodna godina) podijeljeno sa dva kako bi se odredio iznos za šest mjeseci.

² $EBIT_t + amortizacija_t - (obrotni\ kapital_t - obrtni\ kapital_{t-1})$

² Tekuća imovina: likvidna sredstva, potraživanja (obaveze klijenata i dužnika), ostala tekuća imovina i unaprijed plaćeni troškovi, zalihe. Tekuće obaveze: finansijski dug, obaveze prema dobavljačima i povjericima i ostale tekuće obaveze, odloženi prihodi, ostale akumulirane obaveze, poreske obaveze.

PRILOG II

Indikativni model plana restrukturiranja

Ovim prilogom utvrđuje se indikativni sadržaj plana restrukturiranja da bi države članice i Komisija mogle što efikasnije da pripremaju i pregledaju planove restrukturiranja.

Informacijama navedenim u nastavku ne dovode se u pitanje detaljniji zahtjevi iz smjernica u pogledu sadržaja plana restrukturiranja i drugih pitanja koje odnosna država članica mora da dokaže.

1. Opis korisnika
2. Opis tržišta na kojem ili na kojima korisnik posluje
3. Dokazivanje socijalnih problema koje pomoć ima za cilj da spriječi ili tržišnog nedostatka koji ima za cilj da riješi, poređenje sa vjerodostojnim alternativnim scenarijem koji ne uključuje državnu pomoć pri čemu to poređenje dokazuje na koji način se takav cilj ili ciljevi ne bi ostvarili ili bi se ostvarili u manjoj mjeri u slučaju alternativnog scenarija
4. Opis uzroka poteškoća korisnika (uključujući ocjenu uloge svih nedostataka korisnikovog poslovnog modela ili sistema korporativnog upravljanja u nastajanju tih poteškoća i obima u kom su se te poteškoće mogle izbjeći odgovarajućom i blagovremenom reakcijom uprave) i SWOT analiza
5. Opis mogućih planova za rješavanje korisnikovih problema i poređenje tih planova u smislu potrebnog iznosa državne pomoći i očekivanih rezultata tih planova
6. Opis intervencije države, cjeloviti podaci o svakoj državnoj mjeri (uključujući oblik, iznos i naknadu za svaku mjeru) i dokazi da su izabrani instrumenti državne pomoći odgovarajući za probleme za čije rješavanje su namijenjeni
7. Opis postupka sprovođenja odabranog plana čiji je cilj ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti korisnika u razumnom roku (u načelu ne duže od tri godine), uključujući i vremenski raspored mjera i obračun troškova svake mjere
8. Poslovni plan kojim se utvrđuju finansijske projekcije za narednih pet godina i kojim se dokazuje ponovno uspostavljanje dugoročne održivosti
9. Dokazivanje ponovnog uspostavljanja održivosti na osnovu osnovnog i pesimističnog scenarija, prikaz korišćenih pretpostavki i njihova opravdanost na osnovu ispitivanja tržišta i analiza osjetljivosti
10. Predloženi sopstveni doprinosi i mjere raspodjele tereta
11. Predložene mjere za ograničavanje narušavanja konkurencije

SAOPŠTENJE KOMISIJE
Smjernice o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014–2020.
2014/C 200/01

Sadržaj

- UVOD
1. PODRUČJE PRIMJENE
- 1.1. Područje primjene
- 1.2. Mjere pomoći obuhvaćene Smjericama
- 1.3. Definicije
2. POMOĆ ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I ENERGIJU KOJU TREBA PRIJAVITI
3. OCJENA SPOJIVOSTI NA OSNOVU ČLANA 107 STAV 3 TAČKA (C) UGOVORA
- 3.1. Zajednička načela ocjenjivanja
- 3.2. Opšte odredbe spojivosti
- 3.3. Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora
- 3.4. Mjere energetske efikasnosti, uključujući kogeneraciju i daljinsko grijanje i hlađenje
- 3.5. Pomoć za efikasnu upotrebu resursa i naročito pomoć za upravljanje otpadom
- 3.6. Pomoć za hvatanje i skladištenje ugljenika (tehnologija CCS)
- 3.7. Pomoć u obliku smanjenja ili oslobođenja od poreza za zaštitu životne sredine i u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora
- 3.8. Pomoć za energetske infrastrukture
- 3.9. Pomoć za adekvatnost proizvodnje
- 3.10. Pomoć u obliku šema trgovanja dozvolama
- 3.11. Pomoć za preseljenje privrednih društava
4. EVALUACIJA
5. PRIMJENA
6. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE
7. REVIZIJA

UVOD

- (1) Kako bi se spriječilo da državna pomoć naruši konkurenciju na unutrašnjem tržištu i utiče na trgovinu između država članica na način koji je suprotan zajedničkom interesu, članom 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (u daljem tekstu: Ugovor) utvrđuje se načelo prema kojem je državna pomoć zabranjena. Međutim, u određenim slučajevima državna pomoć može da bude spojiva sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 st. 2 i 3 Ugovora.
- (2) Na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, Komisija može smatrati državnu pomoć za pospešivanje razvoja određenih privrednih djelatnosti u Evropskoj uniji spojivom sa unutrašnjim tržištem ako ta pomoć ne utiče negativno na uslove trgovanja u obimu koji bi bio suprotan zajedničkom interesu.
- (3) Strategija Evropa 2020.¹ usmjerena je na stvaranje uslova za pametan, održiv i inkluzivan rast. U tu svrhu utvrđeno je nekoliko glavnih ciljeva, uključujući ciljeve za klimatske promjene i energetske održivosti: (i) smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte u Uniji za 20 % u poređenju sa nivoima iz 1990. godine; (ii) povećanje udjela potrošnje energije Unije proizvedene iz obnovljivih izvora na 20 %; i (iii) poboljšanje energetske efikasnosti EU za 20 % u poređenju sa nivoima iz 1990. Prva dva od tih nacionalno obavezujućih ciljeva sprovedeni su u okviru „klimatsko-energetskog paketa”².
- (4) Komisija je 22. januara 2014. godine u Saopštenju „Okvir za klimatsku i energetske politiku za period 2020–2030.”³ (u daljem tekstu: Okvir za 2030. godinu) predložila energetske i klimatske ciljeve koje je potrebno ostvariti do 2030. Stubovi Okvira za 2030. godinu su: i) smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte za 40% u odnosu na nivo iz 1990. godine, ii) obavezujući cilj na nivou EU za obnovljivu energiju od najmanje 27 %, iii) obnovljene ambicije za politike energetske efikasnosti; i iv) novi sistem upravljanja i skup novih indikatora kako bi se obezbijedio konkurentan i siguran energetske sistem.
- (5) Glavni ciljevi iz uvodne izjave 3 naročito su važni za ove smjernice. Da bi se podržalo dostizanje tih ciljeva, strategijom Evropa 2020. predložena je „Resursno efikasna Evropa” kao jedna od sedam vodećih inicijativa⁴. Cilj te vodeće inicijative je stvaranje okvira za politike kojim će se podržati prelazak na resursno efikasnu ekonomiju sa niskim nivoom emisija ugljenika koja pomaže:
 - (a) da se poveća ekonomska uspješnost uz istovremeno smanjenje upotrebe resursa;
 - (b) da se prepoznaju i stvore nove mogućnosti za ekonomski rast i veće inovacije i povećana konkurentnost Unije;
 - (c) da se obezbijedi sigurnost isporuke ključnih resursa;
 - (d) u borbi protiv klimatskih promjena i da se ograniči uticaj upotrebe resursa na životnu sredinu.
- (6) Trebalo bi podsjetiti da se u Mapi puta ka resursnoj efikasnosti⁵, kao i u više zaključaka Savjeta poziva na postepeno ukidanje subvencija štetnih za životnu sredinu⁶. U ovim smjernicama bi stoga trebalo razmotriti negativne uticaje subvencija štetnih za životnu sredinu i pritom uzeti u obzir potrebu da se pronađe kompromis između različitih oblasti i politika kako je prepoznato vodećom inicijativom. Ovim smjernicama nije obuhvaćena pomoć za ekstrakciju fosilnih goriva.
- (7) U pomenutoj Mapi puta države članice se pozivaju i da poboljšaju efikasnost pri ostvarivanju koristi od zakonodavstva Unije⁷. Da bi se spriječilo da mjere državne pomoći dovedu do štete za životnu sredinu, države članice moraju naročito da obezbijede i usklađenost sa zakonodavstvom Unije u oblasti zaštite životne sredine i izvrše procjenu uticaja na životnu sredinu kada se to zahtijeva pravom Unije kao i da obezbijede sve odgovarajuće dozvole.
- (8) U Saopštenju „Energija 2020. – Strategija za konkurentnu, održivu i sigurnu energiju”⁸ u okviru vodeće inicijative „Resursno efikasna Evropa” već je bilo zaključeno da će se ciljevi sigurnog, pristupačnog i održivog energetskog tržišta ugroziti ako ne dođe do nadgradnje elektroenergetskih mreža, zamjene zastarjelih postrojenja konkurentnim i čistijim alternativama, kao i efikasnije upotrebe energije u cijelom energetskom lancu.
- (9) Okvir za 2030. godinu poziva na ambicioznu obavezu smanjivanja emisija gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa planom za 2050. U ispunjenju tog cilja trebalo bi da se slijedi ekonomičan pristup, čime bi se državama članicama omogućila fleksibilnost da definišu prelazak na ekonomiju sa niskim nivoom emisija ugljenika koji odgovara njihovim specifičnim okolnostima i podsticanje politike istraživanja i inovacija kako bi se pružila podrška klimatsko-energetskom okviru za period nakon 2020. Ovim smjernicama poštuju se ta načela i priprema osnova za Okvir za 2030. godinu.
- (10) U ovim smjernicama Komisija utvrđuje uslove pod kojima se pomoć za energiju i životnu sredinu može smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
- (11) U Saopštenju o modernizaciji državne pomoći⁹ Komisija je najavila tri cilja koja se ostvaruju modernizacijom kontrole državne pomoći:
 - (a) postići održiv, pametan i inkluzivan rast na konkurentnom unutrašnjem tržištu;
 - (b) usredsrediti prethodno (*ex ante*) provjeravanje koje vrši Komisija na slučajeve koji najviše utiču na unutrašnje tržište, istovremeno jačajući saradnju sa državama članicama u sprovođenju pravila o državnoj pomoći;
 - (c) racionalizovati pravila i omogućiti brže donošenje odluka.
- (12) Saopštenjem je naročito pozvano na zajednički pristup prilikom revizije različitih smjernica i okvira na osnovu jačanja unutrašnjeg tržišta, podsticanja veće djelotvornosti u javnoj potrošnji kroz veći doprinos državne pomoći ciljevima od zajedničkog interesa, strožeg provjeravanja podsticajnog efekta, svođenja pomoći na minimum i izbjegavanja potencijalnih negativnih efekata pomoći na konkurenciju i trgovinu. Uslovi spojivosti utvrđeni ovim smjernicama zasnivaju se na tim zajedničkim načelima ocjenjivanja.

¹ COM(2010) 2020 konačna verzija od 3.3.2010.

² Odluka br. 406/2009/EZ od 23. aprila 2009. (SL L 140, 5.6.2009, str. 136) i Direktiva 2009/28/EZ od 23. aprila 2009. (SL L 140, 5.6.2009, str. 16).

³ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu i Komitetu regiona „Okvir za klimatsku i energetske politiku u periodu 2020–2030.” (COM(2014) 15 konačna verzija) od 22.1.2014.

⁴ COM(2011) 21 od 26.1.2011.

⁵ COM(2011) 571 konačna verzija od 20.9.2011.

⁶ Zaključcima Evropskog savjeta od 23. maja 2013. godine potvrđena je potreba da se postepeno ukinu subvencije štetne za životnu sredinu ili ekonomiju, uključujući subvencije za fosilna goriva, kako bi se olakšala ulaganja u novu i inteligentnu energetske infrastrukturu.

⁷ Drugi propisi, kao što je Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora, kao i o izmjeni i naknadnom prestanku važenja direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ, SL L 140, 5.6.2009, str. 16, („Direktiva o obnovljivoj energiji”), uključuju, na primjer, zahtjeve koji se odnose na održivost biogoriva i nediskriminaciju u članu 17 st. 1- 8.

⁸ COM(2010) 639 od 10.11.2010.

⁹ COM(2012) 209 od 8.5.2012.

1. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

1.1. Područje primjene

- (13) Ove smjernice primjenjuju se na državnu pomoć dodijeljenu za ciljeve zaštite životne sredine ili energetske ciljeve u svim sektorima koje uređuje Ugovor ukoliko su te mjere obuhvaćene odjeljkom 1.2. Stoga se primjenjuju i na one sektore za koje važe posebna pravila Unije o državnoj pomoći (saobraćaj¹⁰, ugaj, poljoprivreda, šumarstvo, kao i ribarstvo i akvakultura), osim ako tim posebnim pravilima nije predviđeno drugačije.
- (14) U poljoprivredi, ribarstvu i akvakulturi, ove smjernice primjenjuju se na pomoć za zaštitu životne sredine u korist privrednih društava koja se bave preradom i stavljanjem na tržište proizvoda i, pod određenim uslovima, privrednim društvima koja se bave primarnom proizvodnjom. Na te sektore primjenjuju se sljedeći uslovi:
- (a) u slučaju privrednih društava koja se bave preradom i stavljanjem na tržište ribarskih proizvoda, ako se pomoć odnosi na troškove koji su opravdani na osnovu Regulative Savjeta (EZ) br. 1198/2006¹¹ ili akta koji će je zamijeniti¹², maksimalni dozvoljeni intenzitet pomoći je stopa pomoći predviđena ovim smjernicama ili stopa pomoći utvrđena tom regulativom, zavisno od toga koja je stopa viša;
- (b) u oblasti primarne poljoprivredne proizvodnje, mjera sufinansiranih iz Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i mjera pomoći za šumarstvo, ove smjernice primjenjuju se samo ukoliko Smjernicama Zajednice za državnu pomoć u sektoru poljoprivrede i šumarstva za period od 2007. do 2013. godine¹³, kako su izmijenjene ili zamijenjene, nijesu predviđena posebna pravila;
- (c) u oblasti primarne proizvodnje u ribarstvu i akvakulturi, ove smjernice primjenjuju se samo ukoliko ne postoje posebne odredbe o pomoći za ciljeve zaštite životne sredine ili energetske ciljeve.
- (15) Ove smjernice ne primjenjuju se na:
- (a) dizajn i proizvodnju proizvoda, mašina ili prevoznih sredstava prihvatljivih za životnu sredinu čiji je cilj da se koriste uz potrošnju manje količine prirodnih resursa, kao i na mjere koje se preduzimaju u postrojenjima ili drugim proizvodnim jedinicama radi poboljšanja sigurnosti ili higijene¹⁴;
- (b) finansiranje mjera za zaštitu životne sredine koje se odnose na infrastrukturu u vazдушnom, drumskom i željezničkom saobraćaju, saobraćaju unutrašnjim plovnim putevima i pomorskom saobraćaju;
- (c) izgubljene investicije kako su utvrđene Saopštenjem Komisije o metodologiji za analizu državne pomoći povezane sa izgubljenim investicijama¹⁵;
- (d) državnu pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije¹⁶ za koju važe pravila iz Okvira Zajednice za državnu pomoć za istraživanje i razvoj i inovacije¹⁷;
- (e) državnu pomoć za mjere biodiverziteta¹⁸.
- (16) Pomoć za zaštitu životne sredine i energiju ne može se dodijeliti privrednim društvima u poteškoćama kako su za potrebe ovih smjernica definisana u važećim Smjernicama o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje privrednih društava u poteškoćama¹⁹, kako su izmijenjene ili zamijenjene.
- (17) Prilikom ocjenjivanja pomoći u korist privrednog društva koje je predmet neizmirenog naloga za povraćaj nakon prethodne odluke Komisije kojom je pomoć proglašena nezakonitom i nespojivom sa unutrašnjim tržištem, Komisija će u obzir uzeti iznos pomoći koji je potrebno vratiti²⁰.

1.2. Mjere pomoći obuhvaćene Smjernicama

- (18) Komisija je utvrdila više mjera za zaštitu životne sredine i energiju za koje državna pomoć pod određenim uslovima može da bude spojiva sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora:
- (a) pomoć za premašivanje standarda Unije ili povećanje nivoa zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije (uključujući pomoć za nabavku novih prevoznih sredstava);
- (b) pomoć za rano prilagođavanje budućim standardima Unije;
- (c) pomoć za studije o životnoj sredini;
- (d) pomoć za sanaciju kontaminiranih lokacija;
- (e) pomoć za energiju iz obnovljivih izvora;
- (f) pomoć za mjere energetske efikasnosti, uključujući kogeneraciju i daljinsko grijanje i hlađenje;
- (g) pomoć za efikasnu upotrebu resursa i, naročito, za upravljanje otpadom;
- (h) pomoć za hvatanje, transport i skladištenje CO₂ uključujući pojedinačne elemente lanca tehnologije za hvatanje i skladištenje ugljenika (tehnologija CCS);
- (i) pomoć u obliku smanjenja ili oslobođenja od poreza za zaštitu životne sredine;
- (j) pomoć u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora
- (k) pomoć za energetske infrastrukture;
- (l) pomoć za mjere adekvatnosti proizvodnje;
- (m) pomoć u obliku trgovanja dozvolama;
- (n) pomoć za preseljenje privrednih društava.

¹⁰ Ove smjernicama naročito ne dovode u pitanje Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za prevoznike u željezničkom saobraćaju (SL C 184, 22.7.2008, str. 13). Smjernicama za željeznice dozvoljeni su različiti oblici pomoći, uključujući pomoć za smanjenje spoljnih troškova željezničkog prevoza. Ta pomoć obuhvaćena je odjeljkom 6.3 Smjernica za željeznice i njome se nastoji uzeti u obzir činjenica da se željezničkim prevozom omogućava izbjegavanje spoljnih troškova u poređenju sa konkurentskim načinima prevoza. Ukoliko su ispunjeni svi uslovi iz odjeljka 6.3 Smjernica za željeznice i ukoliko je pomoć dodijeljena bez diskriminacije, države članice mogu dodijeliti pomoć za smanjenje spoljnih troškova.

¹¹ Regulativa Savjeta (EZ) br. 1198/2006 od 27. jula 2006. godine o Evropskom fondu za ribarstvo (SL L 223, 15.8.2006, str. 1).

¹² V. Predlog Komisije za Regulativu o Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo, COM(2011)804 konačna verzija.

¹³ SL C 319, 27.12.2006, str. 1. To važi i za okvir kojim se zamjenjuju Smjernice iz 2006. koje važe do 31. decembra 2013.

¹⁴ Pomoć za zaštitu životne sredine generalno manje narušava konkurenciju i djelotvornija je ako se dodijeli potrošaču/korisniku proizvoda prihvatljivih za životnu sredinu umjesto proizvođaču tog proizvoda. Osim toga, upotreba ekoloških oznaka i tvrdnji na proizvodima može biti još jedan način da se potrošačima/korisnicima omogući da donose informisane odluke o kupovini i da se povećava tražnja za proizvodima prihvatljivim za životnu sredinu. Ako su lijepog dizajna, prepoznatljive, razumljive, ako im se vjeruje i ako ih potrošači smatraju bitnim, velike ekološke oznake i vjerodostojne ekološke tvrdnje mogu biti moćan alat za usmjeravanje i oblikovanje ponašanja (potrošača) da biraju proizvode koji su prihvatljiviji za životnu sredinu. Upotreba renomiranog sistema za označavanje/sertifikovanje sa jasnim kriterijumima i koji je predmet spoljne provjere (od strane trećeg lica) biće jedan od najefikasnijih načina na koji privredna društva mogu potrošačima i vlasnicima udjela da dokažu da ispunjavaju visoke standarde zaštite životne sredine. U tom kontekstu Komisija nije uključila specifična pravila o pomoći za dizajn i proizvodnju proizvoda prihvatljivih za životnu sredinu u okviru područja primjene ovih smjernica.

¹⁵ Saopštenje je Komisija donijela 26. jula 2001. godine i obavijestila države članice dopisom SG(2001) D/290869 od 6. avgusta 2001.

¹⁶ Smjernice predviđaju bonus za projekte eko-inovacija koji predstavljaju ulaganja koja su u velikoj mjeri prihvatljiva za životnu sredinu i vrlo inovativna.

¹⁷ SL C 323, 30.12.2006, str. 1.

¹⁸ Ta se pomoć može rješavati u skladu sa pravilima o uslugama od opšeg ekonomskog interesa; v. predmete SA.31243 (2012/N) i NN8/2009.

¹⁹ Saopštenje Komisije „Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje privrednih društava u poteškoćama” (SL C 244, 1.10.2004, str. 2).

²⁰ S tim u vezi v. spojene predmete T-244/93 i T-486/93, *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH protiv Komisije* [1995] Recueil II-2265 i Obavještenje Komisije „Prema efikasnijem sprovođenju odluka Komisije kojima se državama članicama nalaže povraćaj nezakonite i nespojive državne pomoći” (SL C 272, 15.11.2007, str. 4).

1.3. Definicije

(19) U ovim smjernicama upotrebljavaju se sljedeće definicije:

- (1) „zaštita životne sredine” je svaka mjera kojom se otklanja i sprečava šteta koja nastaje u fizičkoj sredini ili na prirodnim dobrima zbog djelatnosti korisnika, kojom se smanjuje rizik od takve štete ili koja vodi efikasnijoj upotrebi prirodnih dobara, uključujući mjere štednje energije i korišćenje obnovljivih izvora energije;
- (2) „energetska efikasnost” je količina uštedene energije utvrđena mjerenjem i/ili procjenom potrošnje prije i nakon sprovođenja mjere poboljšanja energetske efikasnosti, uz obezbjeđenje normalizacije spoljnih uslova koji utiču na potrošnju energije;
- (3) „standard Unije” je
 - (a) obavezni standard Unije kojim se određuju nivoi koje pojedinačna privredna društva moraju da dostignu u pogledu zaštite životne sredine²¹; ili
 - (b) obaveza na osnovu Direktive 2010/75/EU²² da se koriste najbolje dostupne tehnike (BAT) i obezbijedi da nivoi emisija zagađujućih materija nijesu viši nego što bi bili uz primjenu najboljih dostupnih tehnika; u slučajevima kada su nivoi emisija povezani sa najboljim dostupnim tehnikama utvrđeni u aktima za sprovođenje donijetim na osnovu Direktive 2010/75/EU, ti nivoi će se primjenjivati za svrhe ovih smjernica; ako su ti nivoi izraženi kao raspon, primjenjivaće se granica postizanja najboljih dostupnih tehnika.
- (4) „eko-inovacija” su svi oblici inovacijskih aktivnosti koje dovode do znatnog poboljšanja zaštite životne sredine ili su na to usmjerene, uključujući nove proizvodne procese, nove proizvode ili usluge i nove metode upravljanja i poslovanja čijom bi se upotrebom ili sprovođenjem vjerovatno spriječili ili znatno umanjili rizici za životnu sredinu, zagađenje i drugi negativni efekti koji proizilaze iz upotrebe resursa, tokom cijelog životnog ciklusa povezanih aktivnosti.
Za potrebe ove definicije, sljedeće se ne smatra inovacijama:
 - i. manje izmjene ili poboljšanja;
 - ii. povećanja proizvodnih kapaciteta ili uslužnih kapaciteta dodavanjem proizvodnih ili logističkih sistema vrlo sličnih onima koji se već koriste;
 - iii. promjene u poslovnim praksama, organizaciji radnog mjesta ili spoljnih odnosa koje se zasnivaju na organizacionim metodama koje privredno društvo već primjenjuje;
 - iv. promjene upravljačke strategije;
 - v. spajanja i pripajanja;
 - vi. prestanak upotrebe procesa;
 - vii. jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje;
 - viii. promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagođavanje, redovne sezonske i druge ciklične promjene;
 - ix. trgovanje novim ili bitno poboljšanim proizvodima;
- (5) „obnovljivi izvori energije” su sljedeći obnovljivi nefosilni izvori energije: vjetar, sunčeva energija, aerotermalna energija, geotermalna energija, hidrotermalna energija i energija okeana, hidroenergija, energija iz biomase, gasovi sa deponija, gas koji proizvodi postrojenje za prerađivanje otpadnih voda i biogasovi;
- (6) „biomasa” je biološki razgradiva frakcija proizvoda, otpada i ostataka iz poljoprivrede (uključujući materije biljnog i životinjskog porijekla), šumarstva i s njima povezanih industrija, uključujući ribarstvo i akvakulturu, kao i biogasovi i biološki razgradiva frakcija industrijskog i komunalnog otpada;
- (7) „biogorivo” je tečno ili gasovito gorivo za saobraćaj koje se proizvodi iz biomase;
- (8) „biotečnost” je tečno gorivo koje se upotrebljava u energetske svrhe, osim za saobraćaj, uključujući električnu energiju i energiju za grijanje i hlađenje proizvedenu iz biomase;
- (9) „održivo biogorivo” je biogorivo koje ispunjava uslove održivosti iz člana 17 Direktive 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta²³ o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora i svake izmjene tog člana²⁴;
- (10) „mehanizam saradnje” je mehanizam koji ispunjava uslove iz čl. 6, 7 ili 8 Direktive 2009/28/EZ;
- (11) „energija iz obnovljivih izvora energije” je energija koju proizvode postrojenja koja koriste samo obnovljive izvore energije, kao i udio u smislu kalorične vrijednosti energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u hibridnim postrojenjima koja koriste i konvencionalne izvore energije i uključuje i obnovljivu električnu energiju koja se koristi za popunjavanje akumulacionih sistema, ali ne uključuje električnu energiju proizvedenu kao rezultat akumulacionih sistema;
- (12) „kogeneracija” ili kombinovana proizvodnja toplote i električne energije (CHP) je istovremena proizvodnja toplotne i električne i/ili mehaničke energije u jednom procesu;
- (13) „visokoefikasna kogeneracija” je kogeneracija koja odgovara definiciji visokoefikasne kogeneracije iz člana 2 stav 34 Direktive 2012/27/EU²⁵;
- (14) „energetski efikasno daljinsko grijanje i hlađenje” je daljinsko grijanje i hlađenje koje odgovara definiciji sistema efikasnog daljinskog grijanja i hlađenja iz člana 2 st. 41 i 42 Direktive 2012/27/EU²⁶. Definicija uključuje postrojenja za proizvodnju grijanja/hlađenja i mrežu (uključujući povezane objekte) potrebnu za distribuciju grijanja/hlađenja od proizvodnih jedinica do prostora potrošača;
- (15) „porez za zaštitu životne sredine” je porez sa posebnom poreskom osnovicom koja ima jasan negativan efekat na životnu sredinu ili koji za cilj ima oporezivanje određenih djelatnosti, roba ili usluga na način da se troškovi zaštite životne sredine mogu uključiti u njihovu cijenu i/ili da se proizvođači i potrošači usmjere na djelatnosti koje više poštuju životnu sredinu;
- (16) „najniži nivo oporezivanja u Uniji” je najniži nivo oporezivanja koji je predviđen zakonodavstvom Unije; za energente i električnu energiju podrazumijeva najniži nivo oporezivanja određen u Prilogu I Direktive Savjeta 2003/96/EZ²⁷;
- (17) „malo i srednje privredno društvo” (MSP) je privredno društvo koje ispunjava uslove utvrđene u preporuci Komisije od 6. maja 2003. godine o definiciji mikro, malih i srednjih privrednih društava²⁸;
- (18) „veliko privredno društvo” je privredno društvo koje nije obuhvaćeno definicijom MSP;
- (19) „individualna pomoć” je pomoć dodijeljena na osnovu šeme ili kao *ad hoc* pomoć;

²¹ Shodno tome, standardi ili ciljevi utvrđeni na nivou Unije koji su obavezujući za države članice, ali ne i za pojedinačna privredna društva ne smatraju se standardima Unije.

²² Direktiva 2010/75/EU od 24. novembra 2010. godine o industrijskim emisijama (integrisano sprečavanje i kontrola zagađenja) (SL L 334, 17.12.2010, str. 17).

²³ Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora (SL L 140, 5.6.2009, str. 16).

²⁴ Kriterijumi održivosti primjenjuju se i na biotečnosti u skladu sa Direktivom 2009/28/EZ.

²⁵ Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14.11.2012, str. 1).

²⁶ SL L 315, 14.11.2012, str. 1.

²⁷ Direktiva Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. godine o restrukturiranju okvira Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije (SL L 283, 31.10.2003, str. 51).

²⁸ SL L 124, 20.5.2003, str. 36.

- (20), „intenzitet pomoći” je bruto iznos pomoći izražen kao procenat opravdanih troškova; svi iznosi koji se upotrebljavaju moraju da budu iznosi prije bilo kog odbitka poreza ili drugih dažbina; ako se pomoć ne dodjeljuje u obliku bespovratnog sredstva, iznos pomoći mora da budu izražen kao ekvivalent bespovratnog sredstva; pomoć koja se isplaćuje u više rata mora se izračunati kao vrijednost u trenutku njene dodjele; kamatna stopa koja se primjenjuje za diskontovanje i izračunavanje iznosa pomoći u povoljnim uvjetima mora da bude referentna stopa na snazi u vrijeme dodjele; intenzitet pomoći izračunava se po korisniku;
- (21), „operativna korist” podrazumijeva, za potrebe izračunavanja opravdanih troškova, naročito uštede troškova ili dodatnu pomoćnu proizvodnju koja je direktno povezana sa dodatnim ulaganjem u zaštitu životne sredine i, kada je primjereno, koristi koje proizilaze iz drugih mjera podrške bez obzira na to da li predstavljaju državnu pomoć ili ne, uključujući operativnu pomoć dodijelenu za iste opravdane troškove, zagarantovane tarife ili druge mjere podrške;
- (22), „operativni trošak” podrazumijeva, za potrebe izračunavanja opravdanih troškova, naročito dodatne troškove proizvodnje kao što su troškovi održavanja koje proizilaze iz dodatnog ulaganja u zaštitu životne sredine;
- (23), „materijalna imovina” podrazumijeva, za potrebe izračunavanja opravdanih troškova, ulaganja u zemljište koja su nužno potrebna da bi se ispunili ciljevi zaštite životne sredine, ulaganja u zgrade, postrojenja i opremu sa namjerom smanjenja ili otklanjanja zagađenja i neugodnosti, kao i ulaganja za prilagodavanje proizvodnih metoda u svrhu zaštite životne sredine;
- (24), „nematerijalna imovina” podrazumijeva, za potrebe izračunavanja opravdanih troškova, troškove prenosa tehnologije pribavljanjem licenci ili patentiranog i nepatentiranog tehnološkog znanja i iskustva ako ti troškovi ispunjavaju sljedeće uslove:
- (a) mora se smatrati imovinom koja se amortizuje;
 - (b) mora biti kupljena po tržišnim uslovima od privrednog društva nad kojim kupac nema neposrednu ili posrednu kontrolu;
 - (c) mora da bude uključena u imovinu privrednog društva i da ostane u poslovnoj jedinici primaoca pomoći i da se tu upotrebljava najmanje pet godina; ovaj uslov se ne primjenjuje ako je ta nematerijalna imovina tehnološki zastarjela; ukoliko se ta imovina proda tokom tih pet godina, prihod od prodaje mora se odbiti od opravdanih troškova i cijeli iznos ili dio iznosa pomoći mora se, prema potrebi, vratiti;
- (25), „internalizacija troškova” je načelo da bi svi troškovi povezani sa zaštitom životne sredine trebalo da budu obuhvaćeni proizvodnim troškovima privrednog društva zagađivača;
- (26), „zagađivač” je lice koje neposredno ili posredno nanosi štetu životnoj sredini ili stvara uslove koji vode takvoj šteti²⁹;
- (27), „zagađenje” je šteta koju je prouzrokovao zagađivač neposredno ili posredno nanoseći štetu životnoj sredini, odnosno stvarajući uslove koji vode takvoj šteti za fizičku sredinu ili prirodna dobra;
- (28), „načelo „zagađivač plaća”” podrazumijeva da troškove mjera koje su usmjerene na zagađenje treba da snosi zagađivač koji prouzrokuje zagađenje;
- (29), „kontaminirana lokacija” je lokacija na kojoj je potvrđeno prisustvo opasnih materija, koje je prouzrokovao čovjek, do te mjere da predstavljaju znatan rizik po zdravlje ljudi ili životnu sredinu imajući u vidu trenutnu ili odobrenu buduću upotrebu zemljišta;
- (30), „ad hoc pomoć” je pomoć koja nije dodijeljena na osnovu šeme pomoći;
- (31), „energetska infrastruktura” je svaka fizička oprema ili objekat koji se nalazi u Uniji ili povezuje Uniju sa jednom ili više trećih zemalja, a potpada pod jednu od sljedećih kategorija:
- (a) za električnu energiju:
 - i. infrastruktura za prenos, kako je definisana u članu 2 stav 3 Direktive 2009/72/EZ³⁰;
 - ii. infrastruktura za distribuciju, kako je definisana u članu 2 stav 5 Direktive 2009/72/EZ³⁰;
 - iii. objekti za skladištenje električne energije, definisani kao objekti za trajno ili privremeno skladištenje električne energije u nadzemnoj ili podzemnoj infrastrukturi ili geološkim lokacijama, pod uslovom da su direktno povezani na visokonaponske dalekovode projektovane za napon od 110 kV ili više;
 - iv. svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi sistemi utvrđeni u tač. (i) do (iii) funkcionisali na siguran, bezbjedan i efikasan način, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole na svim naponskim nivoima i trafostanicama; i
 - v. pametne mreže, definisane kao svaka oprema, vod, kabal ili postrojenje, na nivou prenosa i niskonaponske i sredjenaponske distribucije, za dvosmjernu digitalnu komunikaciju u realnom vremenu ili približno realnom vremenu, interaktivno i inteligentno praćenje i upravljanje proizvodnjom, prenosom, distribucijom i potrošnjom električne energije u elektroenergetskoj mreži u cilju razvoja mreže koja efikasno integriše ponašanje i djelovanje svih korisnika koji su na nju priključeni, tj. proizvođača, potrošača i onih koji rade oboje, kako bi se obezbijedio ekonomski efikasan i održiv elektroenergetski sistem sa niskim gubicima i visokim stepenom kvaliteta i sigurnosti snabdijevanja, kao i zaštitom;
 - (b) za gas:
 - i. gasovodi za prenos i distribuciju za transport prirodnog gasa i biogasa koji su dio mreže, isključujući gasovode pod visokim pritiskom koji se upotrebljavaju za *upstream* distribuciju prirodnog gasa;
 - ii. podzemni skladišni objekti koji su povezani sa gasovodima pod visokim pritiskom iz tačke (i);
 - iii. objekti za prihvatanje, skladištenje, regasifikaciju ili dekompresiju tečnog prirodnog gasa (TPG) ili komprimovanog prirodnog gasa (KPG); i
 - iv. svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi sistem funkcionisao na siguran, bezbjedan i efikasan način ili kako bi se omogućio dvosmjerni kapacitet, uključujući kompresorske stanice;
 - (c) za naftu:
 - i. naftovodi za transport sirove nafte;
 - ii. crpne stanice i skladišni objekti potrebni za funkcionisanje naftovoda za sirovu naftu; i
 - iii. svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi predmetni sistem funkcionisao na ispravan, siguran i efikasan način, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole, kao i uređaje za obnulti protok;
 - (d) za CO₂: mreže cjevovoda, uključujući povezane kompresorske stanice, za transport CO₂ do skladišnih lokacija kako bi se CO₂ ubrizgao u odgovarajuće podzemne geološke formacije radi trajnog skladištenja;
- (32), „manjak finansijskih sredstava” je razlika između pozitivnih i negativnih novčanih tokova u periodu trajanja ulaganja, diskontovanih na njihovu tekuću vrijednost (obično korišćenjem troška kapitala);
- (33), „tehnologija za hvatanje i skladištenje ugljenika” ili „CCS” je skup tehnologija za hvatanje ugljen-dioksida (CO₂) koji ispuštaju industrijska postrojenja na osnovu fosilnih goriva ili biomase, uključujući elektrane, njegov transport do odgovarajuće skladišne lokacije i ubrizgavanje CO₂ u odgovarajuće podzemne geološke formacije radi trajnog skladištenja CO₂;
- (34), „adekvatnost proizvodnje” je nivo proizvedenog kapaciteta koji se smatra dovoljnim da se ispuni nivo tražnje u državi članici u bilo kojem datom periodu, na osnovu korišćenja konvencionalnog statističkog indikatora koji koriste organizacije za koje institucije Unije priznaju da imaju ključnu ulogu u stvaranju jedinstvenog tržišta električne energije, kao što je npr. ENTSO-E;

²⁹ Preporuka Savjeta od 3. marta 1975. godine o raspodjeli troškova i djelovanju javnih organa u pitanjima zaštite životne sredine (SL L 194, 25.7.1975, str. 1).

³⁰ Direktiva 2009/72/EZ od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije (SL L 211, 14.8.2009, str. 55).

- (35) „proizvođač” je privredno društvo koje proizvodi električnu energiju u komercijalne svrhe;
- (36) „mjera adekvatnosti proizvodnje” je mehanizam koji ima za cilj da obezbijedi da se na nacionalnom nivou postignu određeni nivoi adekvatnosti proizvodnje;
- (37) „balansna odgovornost” je odgovornost za odstupanja između proizvodnje, potrošnje i tržišnih transakcija balansno odgovorne strane u datom periodu poravnanja odstupanja;
- (38) „standardne balansne odgovornosti” su nediskriminatorne balansne odgovornosti u svim tehnologijama tako da nijedan proizvođač nije oslobođen od tih odgovornosti;
- (39) „balansno odgovorna strana” (BRP) je učesnik na tržištu ili njegov izabrani predstavnik odgovoran za njegovo odstupanje;
- (40) „odstupanje” je odstupanje između proizvodnje, potrošnje i tržišnih transakcija balansno odgovorne strane u datom periodu poravnanja odstupanja;
- (41) „poravnanje odstupanja” je mehanizam finansijskog poravnanja koji ima za cilj povraćaj troškova balansiranja koje se primjenjuje na odstupanja balansno odgovornih strana;
- (42) „period poravnanja odstupanja” su vremenske jedinice koje se upotrebljavaju za izračunavanje odstupanja balansno odgovornih strana;
- (43) „konkurentan postupak prikupljanja ponuda” je nediskriminatorni postupak prikupljanja ponuda kojim se predviđa učešće dovoljnog broja privrednih društava i kojim se pomoć dodjeljuje na osnovu početne ponude koju je dostavio ponuđač ili na osnovu konačne cijene. Osim toga, budžet ili obim u vezi sa postupkom prikupljanja ponuda obavezujuće je ograničenje, tako da ne mogu svi učesnici u postupku dobiti pomoć;
- (44) „početak radova” je ili početak građevinskih radova u okviru ulaganja ili prva čvrsta obaveza da se naruči oprema ili druga obaveza zbog koje ulaganje nije moguće opozvati, zavisno od toga što nastupi prije. Kupovina zemljišta i pripremni radovi kao što je pribavljanje dozvola i obavljanje preliminarnih studija izvodljivosti ne smatraju se početkom radova. Kod preuzimanja, „početak radova” je trenutak sticanja imovine koja je neposredno povezana sa preuzetom poslovnim jedinicom;
- (45) „demonstracioni projekat” je projekat kojim se neka tehnologija demonstrira kao prva te vrste u Uniji i predstavlja značajnu inovaciju koja u velikoj mjeri premašuje posljednja dostignuća;
- (46) „područja koja primaju pomoć” su područja utvrđena u odobrenoj mapi regionalnih pomoći za period od 1. jula 2014. do 31. decembra 2020. u primjeni člana 107 stav 3 tač. (a) i (c) Ugovora;
- (47) „mapa regionalnih pomoći” je lista područja koje je određena država članica utvrdila u skladu sa uslovima iz Smjernica o regionalnoj državnoj pomoći za period 2014–2020.³¹;

2. POMOĆ ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I ENERGIJU, KOJU TREBA PRIJAVITI

- (20) Za individualnu pomoć dodijelenu na osnovu šeme pomoći važi obaveza prijavljivanja u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora ako pomoć prelazi sljedeće pragove za prijavu³² i nije dodijeljena na osnovu konkurentnog postupka prikupljanja ponuda:
- (a) pomoć za ulaganje: ako iznos pomoći prelazi 15 miliona EUR za jedno privredno društvo;
- (b) operativna pomoć za proizvodnju obnovljive električne energije i/ili kombinovanu proizvodnju obnovljive toplote: ako se pomoć dodjeljuje postrojenjima za proizvodnju obnovljive električne energije na lokacijama gdje kapacitet proizvodnje obnovljive električne energije koja iz toga proizilazi prelazi 250 megavata („MW”);
- (c) operativna pomoć za proizvodnju biogoriva: ako se pomoć dodjeljuje postrojenju za proizvodnju biogoriva na lokacijama gdje proizvodnja koja iz toga proizilazi prelazi 150 000 tona („t”) godišnje;
- (d) operativna pomoć za kogeneraciju: ako se pomoć dodjeljuje postrojenju za kogeneraciju čiji kapacitet za kogeneraciju električne energije prelazi 300 MW; pomoć za proizvodnju toplote kogeneracijom ocjenjivaće se u kontekstu prijave na osnovu kapaciteta proizvodnje električne energije;
- (e) pomoć za energetske infrastrukture: ako iznos pomoći prelazi 50 miliona EUR za jedno privredno društvo po projektu ulaganja;
- (f) pomoć za hvatanje i skladištenje ugljenika: ako iznos pomoći prelazi 50 miliona EUR po projektu ulaganja;
- (g) pomoć u obliku mjere adekvatnosti proizvodnje: ako iznos pomoći prelazi 15 miliona EUR po projektu po privrednom društvu.
- (21) Za poreska oslobođenja, smanjenja poreza za zaštitu životne sredine i oslobođenja od finansiranja energije iz obnovljivih izvora obuhvaćena odjeljkom 3.7. neće važiti uslovi za pojedinačno prijavljenu pomoć. Međutim, pomoć dodijeljena u obliku fiskalne pomoći koja nije obuhvaćena odjeljkom 3.7 ovih smjernica biće predmet pojedinačne ocjene ako pragovi iz tog odjeljka budu premašeni. To važi bez obzira na to da li pojedinačni korisnik koristi istovremeno poresko oslobođenje ili smanjenje poreza u skladu sa odjeljkom 3.7.
- (22) Ovim smjericama predviđeni su kriterijumi spojivosti za šeme pomoći i individualnu pomoć za ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve za koje važi obaveza prijavljivanja u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora.

3. OCJENA SPOJIVOSTI NA OSNOVU ČLANA 107 STAV 3 TAČKA (C) UGOVORA

- (23) Državna pomoć za ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve smatra se spojivom sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora ako, na osnovu zajedničkih načela ocjenjivanja iz ovog poglavlja, dovodi do većeg doprinosa ciljevima zaštite životne sredine odnosno energetskim ciljevima Unije bez negativnog uticaja na uslove trgovanja u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu. U obzir će se uzeti posebna ograničenja područja koja primaju pomoć.
- (24) U ovom poglavlju pojašnjava se na koji način će Komisija primjenjivati zajednička načela ocjenjivanja iz odjeljka 3.1. prilikom ocjenjivanja mjera pomoći obuhvaćenih područjem primjene ovih smjernica i, prema potrebi, utvrđuju se posebni uslovi za individualnu pomoć (dodijelenu na osnovu šeme ili kao *ad hoc* pomoć).
- (25) U odjeljku 3.2. utvrđuju se opšti uslovi spojivosti koji važe za sve mjere pomoći koje su obuhvaćene područjem primjene ovih smjernica, osim ukoliko posebnim odjeljcima Poglavlja 3 ti opšti uslovi spojivosti nijesu bliže određeni ili izmijenjeni. Shodno tome, odjeljak 3.2. primjenjuje se naročito na sljedeće mjere koje nijesu sastavni dio posebnih odjeljaka Poglavlja 3:
- (a) pomoć za studije o životnoj sredini;
- (b) pomoći za sanaciju kontaminiranih lokacija;
- (c) pomoć za privredna društva koja premašuju standarde Unije ili povećaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije;
- (d) pomoć za rano prilagođavanje budućim standardima Unije;

3.1. Zajednička načela ocjenjivanja

- (26) Kako bi se ocijenilo da li se prijavljena mjera pomoći može smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem, Komisija uobičajeno analizira da li se izborom oblika mjere pomoći obezbjeđuje da pozitivni uticaj pomoći na cilj od zajedničkog interesa prevazilazi njene eventualne negativne efekte na trgovinu i konkurenciju.
- (27) U Saopštenju o modernizaciji državne pomoći od 8. maja 2012. godine³³ poziva se na utvrđivanje i definisanje zajedničkih načela koji se primjenjuju na ocjenjivanje spojivosti svih mjera pomoći koje sprovodi Komisija. U tu svrhu, Komisija će mjeru državne pomoći smatrati

³¹ SL C 209, 23.7.2013, str. 1.

³² Za izračunavanje granice kapaciteta, za svaki projekt mora se uzeti u obzir ukupni kapacitet jedinica koji je prihvatljiv za pomoć.

spojivom sa Ugovorom samo ukoliko ispunjava svaki od sljedećih kriterijuma:

- (a) doprinos precizno definisanom cilju od zajedničkog interesa: mjera državne pomoći usmjerena je na cilj od zajedničkog interesa u skladu sa članom 107 stav 3 Ugovora; (odjeljak 3.2.1.);
 - (b) potreba za intervencijom države: mjera državne pomoći usmjerena je na situaciju u kojoj pomoć može da donese bitno poboljšanje koje tržište samo ne može da ostvari, na primjer otklanjanjem precizno definisanog tržišnog nedostatka; (odjeljak 3.2.2.);
 - (c) primjerenost mjere pomoći: predložena mjera pomoći odgovarajući je instrument politike za ostvarivanje cilja od zajedničkog interesa; (odjeljak 3.2.3.);
 - (d) podsticajni efekat: pomoć mijenja ponašanje dotičnog privrednog društva, odnosno privrednih društava na način da se bavi dodatnom djelatnošću kojom se ne bi bavilo bez pomoći ili bi se njome bavilo na ograničen ili drugačiji način; (odjeljak 3.2.4.);
 - (e) proporcionalnost pomoći (pomoć svedena na minimum): pomoć je svedena na najmanji iznos potreban da se podstaknu dodatna ulaganja ili djelatnosti u dotičnom području; (odjeljak 3.2.5.);
 - (f) sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu između država članica: negativni efekti pomoći su dovoljno ograničeni, tako da opšti rezultat mjere bude pozitivan; (odjeljak 3.2.6.);
 - (g) transparentnost pomoći: države članice, Komisija, privredni subjekti i javnost imaju jednostavan pristup svim relevantnim aktima i bitnim informacijama o pomoći dodijeljenoj na osnovu tih akata; (odjeljak 3.2.7.).
- (28) Za određene kategorije šema može se dodatno zahtijevati naknadna (*ex post*) evaluacija kako je opisano u Poglavlju 4. U takvim slučajevima Komisija može da ograniči trajanje tih šema (obično na četiri godine ili kraće) uz mogućnost naknadnog ponovnog prijavljivanja njihovog produženja.
- (29) Pored toga, ukoliko mjera pomoći ili s njom povezani uslovi, uključujući i način njenog finansiranja kada je način finansiranja njen sastavni dio, podrazumijevaju neizbježnu povredu prava Unije, pomoć se ne može proglasiti spojivom sa unutrašnjim tržištem³⁴. Na primjer, u oblasti energetike svaka naknada koja je namijenjena finansiranju mjere državne pomoći mora da bude u skladu naročito sa čl. 30 i 110 Ugovora³⁵.

3.2. Opšte odredbe o spojivosti

3.2.1. Doprinos cilju od zajedničkog interesa

3.2.1.1. Opšti uslovi

- (30) Opšti cilj pomoći za zaštitu životne sredine jeste povećanje nivoa zaštite životne sredine u poređenju sa nivoom koji bi se dostigao bez pomoći. Strategijom Evropa 2020. naročito se određuju ciljevi za održivi rast za podsticanje prelaska na resursno efikasnu i konkurentnu ekonomiju sa niskim nivoom emisije ugljenika. Za ekonomiju sa niskim nivoom emisije ugljenika sa znatnim udjelom varijabilne energije iz obnovljivih izvora potrebno je prilagođavanje energetskeg sistema i naročito znatna ulaganja u energetske mreže³⁶. Osnovni cilj pomoći u energetskeg sektoru je da se obezbijedi konkurentan, održiv i siguran energetskeg sistem na energetskeg tržištu Unije koje dobro funkcioniše³⁷.
- (31) Države članice koje namjeravaju da dodijele pomoć za zaštitu životne sredine odnosno energiju moraću precizno da definišu cilj koji se nastoji ostvariti i da objasne koji je očekivani doprinos mjere tom cilju. Prilikom uvođenja mjere koja se sufinansira iz evropskih strukturnih i investicionih fondova, prilikom navođenja ciljeva zaštite životne sredine odnosno energetskeg ciljeva koje nastoje da ostvare države članice mogu se osloniti na razloge iz odgovarajućih operativnih programa.
- (32) Studije o životnoj sredini mogu da doprinesu ostvarenju zajedničkog cilja kada su neposredno povezane sa ulaganjima koja su prihvatljiva u skladu sa ovim smjernicama, kao i ako se na osnovu nalaza pripremljene studije razmatrano ulaganje ne realizuje.

3.2.1.2. Dodatni uslovi za pomoć koju treba pojedinačno prijaviti

- (33) Da bi dokazala da pomoć koju treba pojedinačno prijaviti doprinosi povećanju nivoa zaštite životne sredine, država članica može da koristi razne indikatore, u što je moguće više kvantitativnom smislu, a naročito sljedeće:
- (a) *tehnologije za smanjenje emisija*: količina gasova sa efektom staklene bašte ili zagađujućih materija koje se trajno ne ispuštaju u atmosferu (što dovodi do smanjenog unosa fosilnih goriva);
 - (b) *postojeći standardi Unije*: apsolutna vrijednost i relativni obim povećanja nivoa zaštite životne sredine koji premašuje standard, tj. smanjenje zagađenja koje se bez državne pomoći ne bi ostvarilo standardom;
 - (c) *budući standardi Unije*: brže uvođenje budućih standarda, tj. smanjenje zagađenja koje počinje ranijeg datuma.

3.2.2. Potreba za intervencijom države

3.2.2.1. Opšti uslovi

- (34) Iako je opšte prihvaćeno da konkurentna tržišta ostvaruju efikasne rezultate u pogledu cijena, proizvodnje i upotrebe resursa, u slučaju tržišnih nedostataka³⁸ intervencijom države može se poboljšati efikasno funkcionisanje tržišta. Mjerama državne pomoći mogu se pod određenim uslovima ispraviti tržišni nedostaci i time doprinijeti ostvarenju zajedničkog cilja kada tržište samo ne može da ostvari efikasne rezultate. Kako bi se ocijenilo da li je državna pomoć cjelishodna za ostvarenje cilja, potrebno je prvo utvrditi i definisati problem koji treba da bude riješen. Državna pomoć trebalo bi da bude usmjerena na situacije u kojima pomoć može da donese bitno poboljšanje koje tržište samo ne može da ostvari.
- (35) Kako bi se utvrdile smjernice kojima se obezbjeđuje da se mjerama pomoći ostvaruje zajednički cilj, države članice trebalo bi da definišu tržišne nedostatke koji sprečavaju veći nivo zaštite životne sredine ili dobro funkcionisanje sigurnog, pristupačnog i održivog unutrašnjeg energetskeg tržišta. Tržišni nedostaci koji se odnose na ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve mogu biti različiti ili slični, ali mogu da spriječe optimalne rezultate i da dovedu do neefikasnog rezultata iz sljedećih razloga:
- (a) **negativni spoljni efekti**: najčešći su za mjere pomoći za zaštitu životne sredine i pojavljuju se kad zagađenju nije određena ispravna cijena, tj. kada dotično privredno društvo ne snosi sve troškove zagađenja. U tom slučaju privredna društva koja djeluju u sopstvenom interesu nemaju dovoljno podsticaja da uzmu u obzir negativne spoljne efekte nastale tokom proizvodnje ni prilikom donošenja odluka o određenoj

³³ COM(2012)0209 konačna verzija od 8.5.2012.

³⁴ V. predmet C-156/98 *Njemačka protiv Komisije* [2000] Recueil I-6857, tačka 78 i predmet C-333/07 *Régie Networks protiv Rhone Alpes Bourgogne* [2008] Recueil I-10807, tač. 94-116. V. i, u području energetike, spojene predmete C-128/03 i C-129/03 *AEM i AEM Torino* [2005] Recueil I-2861, tač. 38 do 51.

³⁵ Predmet C-206/06 *Essent*, [2008] Recueil I-5497, tač. 40 do 59. Za primjenu čl. 30 i 110 Ugovora na šeme trgovanja sertifikatima, v. Odluku Komisije C(2009)7085 od 17.9.2009, Državna pomoć br. 437/2009 – Šema pomoći za promovisanje kogeneracije u Rumuniji (SL C 31 od 9.2.2010, str. 8), uvodne izjave 63-65.

³⁶ COM(2011) 112 konačna verzija „Mapa puta za prelazak na konkurentnu ekonomiju sa niskim nivoom emisija ugljenika”, COM(2011) 571 konačna verzija, „Mapa puta za resursno efikasnu Evropu”.

³⁷ COM(2010)639 konačna verzija „Saopštenje o strategiji Energija 2020.”.

³⁸ Izraz „tržišni nedostatak” odnosi se na situacije u kojima nije vjerovatno da će tržišta, budu li prepuštena sama sebi, ostvariti efikasne rezultate.

tehnologiji proizvodnje ni prilikom donošenja odluka o nivou proizvodnje. Drugim riječima, troškovi proizvodnje koje snosi privredno društvo manji su od troškova koje snosi društvo. Stoga privredna društva obično nemaju dovoljno podsticaja da smanje nivo zagađenja koji prouzrokuju ili da preduzmu pojedinačne mjere za zaštitu životne sredine;

- (b) **pozitivni spoljni efekti:** činjenica da će osim investitora dio koristi od ulaganja imati i učesnici na tržištu dovešće do nedovoljnih ulaganja privrednih društava. Pozitivni spoljni efekti mogu da se pojave, na primjer, u slučaju ulaganja u eko-inovacije³⁹, stabilnost sistema, nove i inovativne obnovljive tehnologije i inovativne mjere za prilagođavanje tražnji ili u slučaju energetskih infrastruktura ili mjera adekvatnosti proizvodnje od kojih imaju koristi mnoge države članice (ili veći broj potrošača).
 - (c) **asimetrične informacije:** obično se pojavljuju na tržištima na kojima postoji nepodudarnost između informacija dostupnih jednoj strani tržišta i informacija dostupnih drugoj strani tržišta. To bi, na primjer, moglo da se pojavi kada spoljni finansijski investitori nemaju sve informacije o vjerovatnim prinosima i rizicima projekta. Mogu se pojaviti i kod saradnje u oblasti prekogranične infrastrukture kada jedna strana ima manje informacija u odnosu na drugu stranu. Iako rizik ili nesigurnost sami po sebi ne dovode do tržišnog nedostatka, problem asimetričnih informacija povezan je sa stepenom takvog rizika i nesigurnosti. I jedno i drugo obično su veći za ulaganja u zaštitu životne sredine sa tipično dužim periodom amortizacije. To bi moglo da poveća usmjerenost na kratkoročna ulaganja koja bi mogli da otežaju finansijski uslovi za takva ulaganja, naročito za MSP;
 - (d) **nedostaci u koordinaciji:** mogu spriječiti razvoj projekta ili njegovo efikasno osmišljavanje zbog različitih interesa i motivacija investitora (tzv. podijeljene motivacije), troškova ugovaranja, nesigurnosti ishoda saradnje i mrežnih efekata, npr. neprekidno snabdijevanje električnom energijom. Mogu se na primjer pojaviti u odnosu između vlasnika zgrade i zakupca u pogledu primjene energetski efikasnih rješenja. Probleme u koordinaciji mogu dodatno da pogoršaju problemi sa informacijama, a naročito oni koji se odnose na asimetrične informacije. Problemi u koordinaciji mogu proisteci i iz potrebe da se dostigne određena kritična masa prije nego što postane komercijalno privlačno pokrenuti projekt koji bi mogao da predstavlja posebno važan aspekt u (prekograničnim) infrastrukturnim projektima.
- (36) Samo postojanje tržišnih nedostataka u određenom kontekstu nije dovoljno opravdanje za intervenciju države. Naročito mogu da budu već utvrđene druge politike i mjere radi rješavanja nekih utvrđenih tržišnih nedostataka. Primjeri za to su sektorski propisi, obavezni standardi u pogledu zagađenja, mehanizmi utvrđivanja cijena kao što su sistem Unije za trgovanje emisijama (ETS) i porezi na ugljenik. Dodatne mjere, uključujući državnu pomoć, mogu biti usmjerene samo na preostali tržišni nedostatak, tj. tržišni nedostatak koji se ne rješava tim drugim politikama i mjerama. Važno je i pokazati na koji način se državnim pomoći jačaju druge utvrđene politike i mjere kojima je cilj da otklone isti tržišni nedostatak. Stoga je opravdanost potrebe za državnim pomoći manja ako je u suprotnosti sa drugim politikama koje su usmjerene na isti tržišni nedostatak.
- (37) Komisija će smatrati da je pomoć potrebna ako država članica dokaže da je pomoć efikasno usmjerena na neki (preostali) tržišni nedostatak koji nije riješen.

3.2.2.2. Dodatni uslovi za pomoć koju treba pojedinačno prijaviti

- (38) Budući da tržišni nedostaci mogu da budu uopšteni, a mjere pomoći u načelu dobro osmišljene za ostvarenje efikasnog rezultata na tržištu, možda se neće sva dotična privredna društva suočiti sa tim tržišnim nedostacima u istoj mjeri. Prema tome, za individualnu pomoć koju treba prijaviti Komisija će ocijeniti posebnu potrebu za pomoći u konkretnom slučaju. Na državi članici je da dokaže da postoji tržišni nedostatak koji još uvijek nije riješen u pogledu određene djelatnosti kojoj je pomoć namijenjena i da je pomoć na efikasan način usmjerena na rješavanje tog tržišnog nedostatka.
- (39) Zavisno od konkretnog tržišnog nedostatka koji se rješava, Komisija će u obzir uzeti sljedeće faktore:
- (a) da li se drugim mjerama politike, naročito postojanje standarda za zaštitu životne sredine ili drugih standarda Unije, sistemom Unije za trgovanje emisijama ili porezima za zaštitu životne sredine, dotični tržišni nedostatak već rješava na odgovarajući način;
 - (b) da li je intervencija države potrebna, uzimajući u obzir troškove sprovođenja domaćih standarda za korisnika pomoći u odsustvu pomoći u poređenju sa troškovima, ili oskudstvu troškova, sprovođenja tih standarda za glavne konkurente korisnika pomoći;
 - (c) u slučaju nedostataka u koordinaciji, broj privrednih društava koja moraju da saraduju, različite interese strana koje saraduju i praktične probleme u koordinaciji saradnje kao što su jezički problemi, osjetljivost informacija i neusklađeni standardi.

3.2.3. Primjerenost pomoći

- (40) Predložena mjera pomoći mora da bude odgovarajući instrument za rješavanje predmetnog cilja politike. Mjera pomoći neće se smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ukoliko se isti pozitivni doprinos zajedničkom cilju može postići drugim instrumentima politike ili drugim vrstama instrumenata pomoći kojima se u manjoj mjeri narušava konkurencija.

3.2.3.1. Primjerenost u pogledu drugih instrumenata politike

- (41) Državna pomoć nije jedini instrument politike dostupan državama članicama za podsticanje viših nivoa zaštite životne sredine ili za uspostavljanje sigurnog, pristupačnog i održivog evropskog energetskog tržišta koje dobro funkcioniše. Važno je imati na umu da se ti ciljevi možda mogu ostvariti drugim, primjerenijim instrumentima. Propisi i instrumenti koji se zasnivaju na tržištu najvažniji su instrumenti za ostvarivanje ciljeva zaštite životne sredine i energetskih ciljeva. Međi instrumenti, kao što su dobrovoljne eko-oznake i širenje tehnologija prihvatljivih za životnu sredinu, isto tako mogu da imaju važnu ulogu u ostvarivanju višeg nivoa zaštite životne sredine.
- (42) Različite mjere za otklanjanje istog tržišnog nedostatka mogu uzajamno da djeluju suprotno. To je slučaj ako je uspostavljen efikasan mehanizam koji se zasniva na tržištu koji je namijenjen rješavanju isključivo problema spoljnih efekata. Dodatna mjera podrške za rješavanje istog tržišnog nedostatka mogla bi da naruši efikasnost mehanizma koji se zasniva na tržištu.
- (43) Različite mjere za otklanjanje različitih tržišnih nedostataka isto mogu uzajamno da djeluju suprotno. Mjera za rješavanje problema adekvatnosti proizvodnje treba da bude u ravnoteži sa ciljem zaštite životne sredine za postepeno ukidanje subvencija štetnih za životnu sredinu ili privredu, uključujući onih za fosilna goriva. Na sličan način mjera za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte može da poveća snabdijevanje varijabilnom električnom energijom što bi moglo negativno da utiče na zabrinutosti u pogledu adekvatnosti proizvodnje.
- (44) Poštovanjem načela „zagađivač plaća” u propisima o zaštiti životne sredine u načelu se obezbjeđuje otklanjanje tržišnog nedostatka povezanog sa negativnim spoljnim efektima. Stoga državna pomoć nije odgovarajući instrument i ne može se dodijeliti ukoliko se korisnik pomoći može smatrati odgovornim za zagađenje u skladu sa postojećim pravom Unije ili domaćim pravom⁴⁰.

3.2.3.2. Primjerenost u pogledu različitih instrumenata pomoći

- (45) Pomoć za zaštitu životne sredine i energiju može se dodijeliti u različitim oblicima. Međutim, država članica trebalo bi da obezbijedi da se pomoć

³⁹ Tipični primjeri pozitivnih spoljnih efekata su mjere za dodatno poboljšanje zaštite prirode ili biodiverziteta, pružanje usluga ekosistema ili spoljni efekti kroz opšte usavršavanje;

⁴⁰ Komisija će naročito smatrati da se pomoć za kontaminirane lokacije može dodijeliti samo kada zagađivač tj. lice odgovorno na osnovu važećeg prava u svakoj državi članici ne dovodeći u pitanje Direktivu o odgovornosti za životnu sredinu (Direktiva 2004/35/EZ) i ostala relevantna pravila Unije o ovom pitanju, nije poznat ili se ne može smatrati zakonski odgovornim za finansiranje sanacije u skladu sa načelom „zagađivač plaća”.

- dodjeljuje u obliku koji će vjerovatno prouzrokovati najmanje narušavanje trgovine i konkurencije. U tom pogledu, država članica mora da dokaže zašto su drugi potencijalno manje narušavajući oblici pomoći kao što su otplativi predujmovi u odnosu na direktna bespovratna sredstva ili poreski krediti u odnosu na smanjenja poreza ili oblici pomoći koji se zasnivaju na finansijskim instrumentima kao što su dužnički instrumenti ili instrumenti vlasničkog kapitala (na primjer zajmovi sa niskim kamatama ili subvencionisane kamatne stope, državne garancije ili alternativni oblici dodjeljivanja kapitala pod povoljnijim uslovima) manje primjereni.
- (46) Izbor instrumenta pomoći trebalo bi da bude u skladu sa tržišnim nedostatkom koji mjera pomoći ima za cilj da riješi. Otplativi predujam, naročito kada su stvarni prihodi nesigurni, na primjer u slučaju mjera uštede energije, može da predstavlja odgovarajući instrument. Za šeme pomoći kojima se sprovede ciljevi i prioriteti operativnih programa, finansijski instrument koji je izabran u datom programu u načelu se smatra odgovarajućim instrumentom.
- (47) Za operativnu pomoć, država članica mora da dokaže da je pomoć primjerena za ostvarenje cilja šeme na koji je pomoć usmjerena. Da bi dokazala da je pomoć primjerena, država članica može unaprijed da izračuna iznos pomoći kao fiksni iznos za pokriće očekivanih dodatnih troškova u datom periodu kako bi se privredna društva podstakla da što više smanje svoje troškove i da vremenom efikasnije unaprijede poslovanje⁴¹.
- (48) Za potrebe dokazivanja primjerenosti šema država članica može da se osloni i na rezultate prethodnih evaluacija kako je opisano u poglavlju 4.

3.2.4. Podsticajni efekat

3.2.4.1. Opšti uslovi

- (49) Pomoć za zaštitu životne sredine i energiju može se smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem samo ukoliko ima podsticajni efekat. Podsticajni efekat je prisutan kada pomoć podstiče korisnika da promijeni svoje ponašanje na način da poveća nivo zaštite životne sredine ili poboljša funkcionisanje sigurnog, pristupačnog i održivog energetskog tržišta, pri čemu do takve promjene ponašanja ne bi došlo bez pomoći. Pomoć ne smije da subvencionise troškove djelatnosti koje bi privredno društvo imalo u svakom slučaju i ne smije da kompenzuje uobičajeni poslovni rizik privredne djelatnosti.
- (50) Komisija smatra da pomoć nema podsticajni efekat za korisnika ukoliko je rad na projektu već bio započeo prije nego što je korisnik nacionalnim organima podnio zahtjev za pomoć. U takvim slučajevima, kada korisnik počne da sprovodi projekat prije nego što zatraži pomoć, nijedna pomoć dodijeljena za taj projekt neće se smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem.
- (51) Države članice moraju da uvedu i koriste obrazac zahtjeva za pomoć. U obrascu zahtjeva treba navesti barem naziv podnosioca zahtjeva i veličinu privrednog društva, opis projekta, uključujući njegovu lokaciju i datume početka i završetka projekta, iznos pomoći potreban za sprovođenje projekta i opravdane troškove. U obrascu zahtjeva korisnici moraju da opišu situaciju bez pomoći, tj. situaciju koja se naziva obrnuti hipotetički scenario ili alternativni scenario ili projekat. Pored toga, velika privredna društva moraju da dostave dokumentovane dokaze kojima se potkrepljuje obrnuti hipotetički scenario opisan u obrascu zahtjeva.
- (52) Po prijemu obrasca pomoći, davalac pomoći mora da izvrši provjeru vjerodostojnosti obrnutog hipotetičkog scenarija i da potvrdi da pomoć ima propisani podsticajni efekat. Obrnuti hipotetički scenario je vjerodostojan ukoliko je stvaran i odnosi se na faktore odlučivanja koji su dominantni u vrijeme kada korisnik donosi odluku o ulaganju. Uslove iz st. 50 i 51 nije neophodno ispuniti ukoliko se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka prikupljanja ponuda.

Podsticajni efekat i prilagođavanje standardima Unije

- (53) Komisija smatra da pomoć dodijeljena za prilagođavanje budućim standardima Unije u načelu ima podsticajni efekat, uključujući i kada je standard već donijet, ali još nije na snazi. Međutim, u tom slučaju pomoć ima podsticajni efekat ako se njome podstiče realizacija ulaganja mnogo prije nego što standard stupi na snagu. Za pomoć dodijeljenu za prilagođavanje standardima Unije koji su već donijeti ali još nijesu na snazi, smatraće se da ima podsticajni efekat ako se ulaganje sprovede i završi najmanje godinu dana prije stupanja na snagu tih standarda Unije.
- (54) Kao dodatno izuzeće od stava 53, pomoć može imati podsticajni efekat ukoliko se dodijeli za:
- (a) nabavku novih prevoznih sredstava za prevoz u drumskom saobraćaju, željezničkom saobraćaju, saobraćaju unutrašnjim plovnim putevima i pomorskom saobraćaju koja ispunjavaju donijete standarde Unije, pod uslovom da se nabavka sprovede prije nego što ti standardi stupe na snagu i da se, nakon što postanu obavezni, ne primjenjuju na već kupljena prevozna sredstva; ili
 - (b) naknadno opremanje postojećih prevoznih sredstava za prevoz u drumskom saobraćaju, željezničkom saobraćaju, saobraćaju unutrašnjim plovnim putevima i pomorskom saobraćaju, pod uslovom da standardi Unije još nijesu stupili na snagu na dan puštanja u rad tih prevoznih sredstava i da se, nakon što postanu obavezni, ne primjenjuju na ta prevozna sredstva.
- (55) Komisija smatra da pomoć kojom se podržavaju ulaganja koja korisniku omogućavaju da preduzme mjere kojima se premašuju važeći standardi Unije pozitivno doprinosi cilju zaštite životne sredine odnosno energetskom cilju. Da se države članice ne bi odvratile od utvrđivanja obaveznih domaćih standarda koji su stroži od odgovarajućih standarda Unije, taj pozitivan doprinos postoji bez obzira na to da li postoje obavezni domaći standardi koji su stroži od standarda Unije. To na primjer uključuje mjere za poboljšanje kvaliteta vode i vazduha koji premašuje obavezne standarde Unije. Taj pozitivan doprinos postoji i ukoliko je u slučaju da ne postoji standard Unije donijet obavezni domaći standard.

Podsticajni efekat i energetski pregledi

- (56) U skladu sa Direktivom 2012/27/EU⁴² („Direktiva o energetskoj efikasnosti” ili „EED”) velika privredna društva moraju sprovesti energetske preglede svake četiri godine. Stoga pomoć za energetske preglede za velika privredna društva može da ima podsticajni efekat samo ukoliko pomoć ne pokriva energetski pregled koji se zahtijeva Direktivom o energetskoj efikasnosti. S obzirom na to da ta obaveza nije propisana za mala i srednja privredna društva, državna pomoć dodijeljena malim i srednjim privrednim društvima za sprovođenje energetskog pregleda može da ima podsticajni efekat.
- (57) Prethodni stav ne utiče na ocjenu podsticajnog efekata državne pomoći za mjere energetske efikasnosti propisane energetskim pregledom ili koje iz njega proizilaze ili one koje proizilaze iz drugih instrumenata, kao što su sistemi upravljanja energijom i sistemi upravljanja životnom sredinom.

3.2.4.2. Dodatni uslovi za pomoć koju treba pojedinačno prijaviti

- (58) Za mjere koje treba pojedinačno prijaviti, države članice moraju Komisiji u potpunosti dokazati podsticajni efekat pomoći. Moraju pružiti jasne dokaze da pomoć stvarno utiče na odluku o ulaganju tako da mijenja ponašanje korisnika i dovodi do toga da korisnik poveća nivo zaštite životne sredine ili pak dovodi do boljeg funkcionisanja energetskog tržišta Unije. Kako bi omogućila sveobuhvatnu ocjenu, država članica mora da pruži ne samo informacije o projektu kojem je dodijeljena pomoć, već i sveobuhvatan opis obrnutog hipotetičkog scenarija, u kojem nijedna država članica ne dodjeljuje pomoć korisniku.

⁴¹ Međutim ako su budući iznosi troškova i prihoda veoma neizvjesni i postoji velika asimetrija informacija, javni organ može isto tako odrediti modele kompenzacije koji nijesu u potpunosti *ex ante*, već su više kombinacija *ex ante* i *ex post* (na primjer, uravnoteženom podjelom nepredviđene dobiti).

⁴² Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetskoj efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i o prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14.11.2012, str. 1).

- (59) Prednosti novih ulaganja ili metoda proizvodnje obično nisu ograničene na njihove direktne efekte na životnu sredinu ili efekte na energetska tržišta. Takve prednosti naročito mogu biti proizvodne prednosti⁴³ dok se rizici naročito odnose na nesigurnost oko toga hoće li ulaganje biti produktivno koliko se očekuje.
- (60) Podsticajni efekat se u načelu utvrđuje na osnovu analize obrnutog hipotetičkog scenarija poređenjem nivoa planirane djelatnosti sa pomoći i bez nje. To u biti podrazumijeva provjeravanje rentabilnosti projekta bez pomoći, kako bi se ocijenilo da li privredno društvo zaista neće ostvariti dobit koju bi ostvarilo sprovođenjem alternativnog projekta.
- (61) U tom kontekstu nivo rentabilnosti može da se ocijeni primjenom metodologija koje su ustaljene u datoj industriji i koje mogu da uključuju metode za evaluaciju neto sadašnje vrijednosti⁴⁴ (NPV) projekta, interne stope prinosa (IRR)⁴⁵ ili prosječnog prinosa na uložena sredstva (ROCE). Rentabilnost projekta treba da se uporedi sa uobičajenim stopama prinosa koje privredno društvo primjenjuje u drugim sličnim projektima ulaganja. Ukoliko te stope nisu dostupne, rentabilnost projekta treba uporediti sa troškom kapitala privrednog društva u cjelini ili sa stopama prinosa koje su uobičajene u datom sektoru.
- (62) Ukoliko nije poznat nijedan konkretan obrnuti hipotetički scenario, podsticajni efekat može se pretpostaviti kad postoji manjak finansijskih sredstava, tj. kada troškovi ulaganja premašuju neto sadašnju vrijednost (NPV) očekivane operativne dobiti od ulaganja na osnovu prethodnog poslovnog plana.
- (63) Države članice se naročito pozivaju da se oslone na aktuelne, relevantne i vjerodostojne dokaze uključujući na primjer službene dokumente upravnog odbora, izvještaje kreditnog odbora, procjene rizika, finansijske izvještaje, interne poslovne planove, stručna mišljenja i druge studije koje se odnose na projekat ulaganja koji se ocjenjuje. Dokumenti koji sadrže informacije o predviđanjima tražnje, predviđanjima troškova, finansijskim predviđanjima, dokumenti koji se podnose investicionom odboru i u kojima su detaljno opisani različiti scenariji ulaganja ili dokumenti koji se dostavljaju finansijskim institucijama mogu pomoći prilikom provjeravanja podsticajnog efekta.
- (64) Kako bi se obezbijedilo da je podsticajni efekat utvrđen na objektivnoj osnovi, Komisija u svojoj ocjeni podsticajnog efekta može da uporedi podatke koji se odnose na privredno društvo sa podacima koji se odnose na industriju u kojoj je to privredno društvo aktivno, što je poznato kao upoređivanje po mjerilima. Država članica bi naročito trebalo, gdje je to moguće, da pruži podatke koji se odnose na odgovarajuću industriju i koji dokazuju da su obrnuti hipotetički scenario privrednog društva, zahtijevani nivo rentabilnosti i očekivani novčani tokovi razumni.
- (65) Komisija može utvrditi da podsticajni efekat postoji u slučajevima u kojima privredno društvo može da bude motivisano za sprovođenje projekta sa pomoći, čak i ukoliko projekat kojem je dodijeljena pomoć ne ostvaruje uobičajeno zahtijevani nivo rentabilnosti. To na primjer može da se opravda širim koristima koje se ne odražavaju u rentabilnosti samog projekta. U takvim okolnostima, postaju posebno važni dokazi koji se daju u prilog postojanja podsticajnog efekta.
- (66) Ukoliko se privredno društvo prilagođava domaćem standardu koji premašuje standarde Unije ili je donijet u odsustvu standarda Unije, Komisija će provjeriti da li bi korisnik pomoći bio znatno pogođen povećanim troškovima i ne bi mogao da pokrije troškove povezane sa neodložnim sprovođenjem domaćih standarda.
- (67) Za ulaganja koja dovode privredna društva iznad najnižih nivoa koji su utvrđeni standardima Unije, Komisija ipak ne mora da utvrdi podsticajni efekat, naročito ako takva ulaganja odgovaraju najnižim tehničkim standardima dostupnim na tržištu.
- (68) Ako pomoć ne mijenja ponašanje korisnika podsticanjem dodatnih djelatnosti, ta pomoć nema podsticajni efekat u smislu ponašanja usmjerenog na zaštitu životne sredine u Uniji ili jačanja funkcionisanja evropskog energetskog tržišta. Iz tog razloga se pomoć neće odobriti u slučajevima u kojima se čini da bi se iste djelatnosti obavljale i bez pomoći.

3.2.5. Proporcionalnost pomoći

3.2.5.1. Opšti uslovi

- (69) Pomoć za zaštitu životne sredine i energiju smatra se proporcionalnom ako je iznos pomoći po korisniku ograničen na najmanji iznos potreban da bi se ostvario cilj zaštite životne sredine odnosno energetski cilj za koji je pomoć namijenjena.
- (70) Kao opšte načelo, pomoć će se smatrati ograničenom na najmanju potrebnu ako odgovara neto dodatnim troškovima potrebnim za ostvarenje cilja u poređenju sa obrnutim hipotetičkim scenarijem bez pomoći. Neto dodatni troškovi utvrđuju se na osnovu razlike između ekonomskih koristi i troškova (uključujući ulaganje i poslovanje) projekta kojem je dodijeljena pomoć i koristi i troškova alternativnog projekta ulaganja koji bi privredno društvo sprovelo ako ne bi primilo pomoć, tj. obrnutog hipotetičkog scenarija.
- (71) Ipak, ponekad je teško u potpunosti uzeti u obzir sve ekonomske koristi koje će privredno društvo imati od dodatnog ulaganja⁴⁶. Stoga se za one mjere koje nisu predmet pojedinačne ocjene može upotrebljavati pojednostavljena metoda koja bi bila usmjerena na obračunavanje dodatnih troškova ulaganja, to jeste koja ne uzima u obzir operativne koristi i troškove. Mjere koje nisu predmet pojedinačne ocjene smatraće se proporcionalnim ako iznos pomoći ne prelazi maksimalni intenzitet pomoći, tj. određeni procenat opravdanih troškova kako je definisano u st. 72-76. Ti maksimalni intenziteti pomoći služe i kao gornja granica za pomoć koja se dodjeljuje za mjere koje treba prijaviti.

Opravdani troškovi

- (72) Opravdani troškovi za pomoć za zaštitu životne sredine su dodatni troškovi ulaganja u materijalnu i/ili nematerijalnu imovinu koji su neposredno povezani sa ostvarivanjem zajedničkog cilja.
- (73) Opravdani troškovi određuju se na sljedeći način:
- ako troškovi ostvarenja cilja od zajedničkog interesa mogu da se utvrde u ukupnim troškovima ulaganja kao posebno ulaganje, npr. zato što je zeleni element lako prepoznatljiva „dodatna komponenta” već postojećeg objekta, troškovi posebnog ulaganja predstavljaju opravdane troškove⁴⁷;
 - u svim drugim slučajevima opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja utvrđeni poređenjem ulaganja kojem je dodijeljena pomoć sa obrnutom hipotetičkom situacijom bez državne pomoći. U načelu, može se pozvati na troškove tehnički uporedivog ulaganja⁴⁸ koje bi se realizovalo na vjerodostojan način bez pomoći⁴⁹ i kojim se ne ostvaruje cilj od zajedničkog interesa ili kojim se taj cilj ostvaruje samo u manjoj mjeri.

⁴³ Proizvodne prednosti koje negativno utiču na podsticajni efekat su povećan kapacitet, produktivnost, efikasnost ili kvalitet. Druge prednosti mogu se povezati sa predstavom o proizvodu ili označavanjem metoda proizvodnje koje mogu negativno uticati na podsticajni efekat, naročito na tržištima na kojima postoji konkurentni pritisak da se održi visok nivo zaštite životne sredine.

⁴⁴ Neto sadašnja vrijednost (NPV) projekta razlika je između pozitivnih i negativnih novčanih tokova u periodu trajanja ulaganja, diskontovana na njihovu tekuću vrijednost (obično primjenom troškova kapitala), tj. uobičajene stope prinosa koje dotično privredno društvo primjenjuje u drugim projektima ulaganja slične vrste. Kada ovo mjerilo nije dostupno, u tu svrhu mogu se upotrebljavati troškovi kapitala privrednog društva u cjelini ili stope prinosa koje su uobičajene u datoj industriji.

⁴⁵ Interna stopa prinosa (IRR) ne zasniva se na računovodstvenom dobitku u datoj godini, već uzima u obzir i prilive budućih novčanih tokova koje investitor očekuje da primi u cijelom periodu trajanja ulaganja. Definiše se kao diskontna stopa za koju je neto sadašnja vrijednost priliva novčanih tokova jednaka nuli.

⁴⁶ Na primjer, nije jednostavno izmjeriti određene vrste koristi kao što je „zeleni imidž” koji se povećava ulaganjem u zaštitu životne sredine.

⁴⁷ Za mjere povezane sa sanacijom kontaminiranih lokacija, opravdani troškovi jednaki su troškovima radova na sanaciji umanjanim za povećanje vrijednosti zemljišta (v. Prilog 2).

- (74) Prilog 2 sadrži listu odgovarajućih obrnutih hipotetičkih scenarija ili obračuna opravdanih troškova koji odražavaju obrnuti hipotetički scenario koji bi trebalo koristiti u sličnim slučajevima. Komisija može prihvatiti alternativne obrnute hipotetičke situacije ako ih država članica valjano obrazloži.
- (75) Za mjere kojima se podržavaju integrisani projekti kao što su integrisane mjere energetske efikasnosti ili projekti povezani sa biogasom ponekad je teško utvrditi obrnuti hipotetički scenario. Kada nije moguće vjerodostojno utvrditi obrnuti hipotetički scenario, Komisija može kao alternativu da uzme u obzir ukupne troškove projekta što bi moglo podrazumijevati manje intenzitete pomoći radi odražavanja različitog obračunavanja opravdanih troškova.
- (76) Pravila iz st. 73 do 75 primjenjuju se na izgradnju proizvodnih postrojenja u energetske efikasnim projektima daljinskog grijanja ili hlađenja. Međutim pristup na osnovu manjka finansijskih sredstava primjenjivaće se za pomoć izgradnji mreže, slično kao kod ocjenjivanja energetske infrastrukture.
- Maksimalni intenziteti pomoći**
- (77) Da bi se obezbijedila predvidljivost i ravnopravni konkurentni uslovi, Komisija primjenjuje maksimalne intenzitete pomoći, utvrđene u Prilogu 1. Ti intenziteti pomoći odražavaju potrebu za intervencijom države koja se utvrđuje, sa jedne strane, na osnovu relevantnosti tržišnog nedostatka, a sa druge strane, na osnovu očekivanog nivoa narušavanja konkurencije i trgovine.
- (78) Za neke vrste pomoći ili za ulaganja koja se nalaze u području koje prima pomoć mogu se dozvoliti veći intenziteti pomoći, ali intenzitet pomoći nikada ne smije da pređe 100% opravdanih troškova. Veći intenziteti pomoći mogu se dozvoliti u sljedećim slučajevima:
- (a) intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja u energiju i zaštitu životne sredine koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za pet procentnih poena za ulaganja u energiju i zaštitu životne sredine koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora. Komisija ta povećanja smatra opravdanim s obzirom na različita ograničenja sa kojima se suočavaju ta područja, a koja mogu biti prepreka ulaganjima u zaštitu životne sredine ili energiju;
 - (b) intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za srednja privredna društva i za 20 procentnih poena za mala privredna društva. U pogledu malih i srednjih privrednih društava koja se sa jedne strane mogu suočavati sa relativno višim troškovima da bi ostvarila ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve u poređenju sa obimom svoje djelatnosti, i sa druge strane, sa manjkavostima tržišta kapitala zbog kojih moraju da snose takve troškove, mogu takođe da budu opravdani veći intenziteti pomoći jer je rizik od ozbiljnog narušavanja konkurencije i trgovine manji ako je korisnik malo ili srednje privredno društvo.
 - (c) veći intenziteti pomoći mogu da budu opravdani pod određenim uslovima u slučaju eko-inovacije kojom se može riješiti dvostruki tržišni nedostatak povezan sa većim rizicima zbog inovacije, zajedno sa aspektom projekta koji se odnosi na zaštitu životne sredine. To važi naročito za mjere efikasne upotrebe resursa. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena pod uslovom da su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
 - i. imovina ili projekat eko-inovacije moraju biti novi ili znatno poboljšani u poređenju sa posljednjim dostignućima u toj industriji u Uniji⁵⁰
 - ii. očekivana korist za životnu sredinu mora biti znatno veća od poboljšanja koje proizilazi iz opšteg razvoja posljednjih dostignuća u uporedivim djelatnostima⁵¹; i
 - iii. inovativna priroda te imovine ili projekata uključuje jasan stepen rizika u tehnološkom, tržišnom ili finansijskom smislu, koji je viši od rizika koji se uobičajeno pripisuje uporedivoj neinovativnoj imovini ili projektima⁵².
- (79) Komisija će stoga pomoć smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ukoliko su opravdani troškovi tačno obračunati i ukoliko se poštuju maksimalni intenziteti pomoći iz Priloga 1.
- (80) Ako se pomoć dodjeljuje korisniku u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma, iznos pomoći može dostići 100 % opravdanih troškova⁵³. Takav postupak prikupljanja ponuda mora da bude nediskriminatoran i mora da omogućava učešće dovoljnog broja privrednih društava. Pored toga, budžet koji se odnosi na postupak prikupljanja ponuda mora da bude obavezujuće ograničenje u smislu da pomoć ne mogu dobiti svi učesnici. Konačno, pomoć se mora dodijeliti na osnovu početne ponude koju podnese ponuđač, čime su isključeni naknadni pregovori.

3.2.5.2. Kumulacija pomoći

- (81) Pomoć se može dodijeliti istovremeno na osnovu više šema pomoći ili kumulirati sa *ad hoc* pomoći, pod uslovom da ukupni iznos državne pomoći za djelatnost ili projekat ne prelazi granice utvrđene gornjim granicama pomoći koje su utvrđene u ovim smjernicama. Finansijska sredstva Unije kojima na centralnom nivou upravlja Komisija, a koja nijesu direktno ili indirektno pod kontrolom države članice⁵⁴ ne predstavljaju državnu pomoć. Kada se takva finansijska sredstva Unije kombinuju sa državnom pomoći, samo se državna pomoć uzima u obzir prilikom utvrđivanja da li se poštuju pragovi za prijavu i maksimalni intenziteti pomoći, s tim da ukupni iznos javnog finansiranja dodijeljenog za iste opravdane troškove ne smije da pređe maksimalne stope finansiranja utvrđene u važećim propisima zakonodavstva Unije.
- (82) Pomoć ne smije da se kumulira sa *de minimis* pomoći u pogledu istih opravdanih troškova ako bi takva kumulacija pomoći dovela do toga da intenzitet pomoći pređe intenzitet utvrđen u ovim smjernicama.

3.2.5.3. Dodatni uslovi za pomoć za ulaganja i operativnu pomoć koje treba pojedinačno prijaviti

- (83) Za individualnu pomoć usklađenost sa maksimalnim intenzitetima pomoći utvrđenim u ovom odjeljku i u Prilogu 1 nije dovoljna da se obezbijedi proporcionalnost. Ti maksimalni intenziteti pomoći upotrebljavaju se kao gornja granica za individualnu pomoć⁵⁵.

⁴⁸ Tehnički uporedivo ulaganje podrazumijeva ulaganje sa istim proizvodnim kapacitetom i svim drugim tehničkim karakteristikama (osim onih direktno povezanih sa dodatnim ulaganjem za predviđeni cilj).

⁴⁹ Takvo referentno ulaganje mora u poslovnom smislu biti vjerodostojna alternativa ulaganju koje se ocjenjuje.

⁵⁰ Države članice mogle bi da dokažu novinu, na primjer, na osnovu preciznog opisa inovacije i tržišnih uslova za njeno uvođenje ili širenje, upoređujući je sa posljednjim dostignućima u procesima ili organizacionim tehnikama koje generalno koriste druga privredna društva u istoj industriji.

⁵¹ Ako se za poređenje eko-inovativnih djelatnosti sa standardnim, neinovativnim djelatnostima mogu koristiti kvantitativni parametri, „znatno veći” podrazumijeva da bi manje poboljšanje koje se očekuje od eko-inovativnih djelatnosti u smislu smanjenog rizika za životnu sredinu ili zagađenja, ili poboljšane efikasnosti u potrošnji energije ili resursa, trebalo da bude najmanje dvostruko veće od manjeg poboljšanja koje se očekuje od opšteg razvoja uporedivih neinovativnih djelatnosti.

Ukoliko predloženi pristup nije prikladan za dati slučaj, ili ukoliko nije moguće izvršiti kvantitativno poređenje, dokumentacija zahtjeva za državnu pomoć treba da sadrži detaljan opis metode koja je korišćena da se ocijeni ovaj kriterijum i koja obezbjeđuje standard koji se može uporediti sa standardom predložene metode.

⁵² Taj bi rizik država članica mogla da dokaže, na primjer, u smislu troškova u odnosu na promet privrednog društva, vremena potrebnog za razvoj, očekivane dobiti od eko-inovacije u poređenju sa troškovima i vjerovatnosti neuspjeha.

⁵³ U takvim se okolnostima može pretpostaviti da odgovarajuće ponude odražavaju sve moguće koristi koje mogu proisteci iz dodatnog ulaganja.

⁵⁴ Na primjer, podrška dodijeljena na osnovu Odluke Komisije 2010/670/EU (SL L 290, 6.11.2010, str. 39) (finansiranje iz programa NER300) i Regulative 2010/1233/EU o izmjeni Regulative 2009/663/EZ (SL L 346, 30.12.2010, str. 5) (finansiranje iz programa EEP), programa Horizont 2020. ili COSME.

⁵⁵ Ako se dodjeljuje *ad hoc* pomoć, gornja granica utvrđuje se poređenjem sa tipičnim podacima za datu industriju koji odgovaraju gornjoj granici za pomoć koju treba pojedinačno prijaviti i koja je dodijeljena na osnovu šeme.

- (84) Kao opšte pravilo, pomoć koju treba pojedinačno prijaviti smatraće se ograničenom na najmanju potrebnu ako iznos pomoći odgovara neto dodatnim troškovima ulaganja kojem je dodijeljena pomoć u poređenju sa obrnutim hipotetičkim scenarijem bez pomoći. Svi relevantni troškovi i koristi moraju se uzeti u obzir za cjelokupni period trajanja projekta.
- (85) Ako nijedan poseban alternativni projekt ne može da se utvrdi kao obrnuti hipotetički scenario, Komisija će provjeriti prelazi li iznos pomoći najmanji iznos potreban da projekat kojem je dodijeljena pomoć bude dovoljno rentabilan, na primjer povećava li njegovu internu stopu prinosa iznad uobičajenih stopa prinosa koje dotično privredno društvo primjenjuje u drugim sličnim projektima ulaganja. Kada to mjerilo nije dostupno, u tu svrhu mogu se koristiti troškovi kapitala privrednog društva u cjelini ili stope prinosa koje su uobičajene u datom sektoru.
- (86) Država članica trebalo bi da pruži dokaze da je iznos pomoći ograničen na najmanji potreban. Da bi se ocijenilo da li je pomoć proporcionalna, mogu se koristiti i obračuni koji se koriste za analizu podsticajnog efekta. Država članica mora da dokaže proporcionalnost na osnovu dokumentacije iz stava 63.
- (87) Što se tiče operativne pomoći koja se dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka prikupljanja ponuda, pretpostavlja se da je individualna pomoć proporcionalna ako su ispunjeni opšti uslovi.

3.2.6. Sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

3.2.6.1. Opšti uslovi

- (88) Da bi pomoć bila spojiva sa unutrašnjim tržištem, negativni efekti mjere pomoći u smislu narušavanja konkurencije i uticaja na trgovinu između država članica moraju biti ograničeni i manji od pozitivnih efekata u smislu doprinosa cilju od zajedničkog interesa.
- (89) Komisija utvrđuje dvije glavne moguće vrste narušavanja koje može prouzrokovati pomoć, odnosno narušavanje tržišta proizvoda i efekte na lokaciju. Obje vrste narušavanja mogu da dovedu do neefikasne alokacije koja narušava ekonomsku efikasnost unutrašnjeg tržišta i do problema u vezi sa distribucijom koji utiču na distribuciju privrednih djelatnosti po regionima.
- (90) Pomoć za potrebe zaštite životne sredine po svojoj prirodi obično prednost daje proizvodima i tehnologijama prihvatljivim za životnu sredinu na štetu drugih koji više zagađuju, ali taj se efekat pomoći, u načelu, neće smatrati neopravdanim narušavanjem konkurencije jer je neodvojivo povezan sa samim ciljem pomoći, tj. ozelenjivanjem ekonomije. Prilikom ocjenjivanja mogućih negativnih efekata pomoći za zaštitu životne sredine, Komisija će uzeti u obzir opšti efekat mjere na zaštitu životne sredine u odnosu na njen negativni uticaj na tržišni položaj, i time na dobit društava kojima pomoć nije dodijeljena. Pri tom će Komisija razmotriti naročito narušavajuće efekte na konkurente čije je poslovanje, iako nijesu primili pomoć, isto prihvatljivo za životnu sredinu. Pored toga, što je manji očekivani efekat dotične mjere na zaštitu životne sredine, to je važnija provjera njenog efekta na tržišne udjele i dobit konkurenata na tržištu.
- (91) Jedan od potencijalno štetnih efekata državne pomoći na ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve je da ona sprečava tržišni mehanizam da ostvari efikasne rezultate nagrađivanjem najefikasnijih i najinovativnijih proizvođača i vršenjem pritiska na one najmanje efikasne da se poboljšaju, restrukturiraju ili izađu sa tržišta. To bi moglo da dovede do situacije u kojoj, zbog pomoći dodijeljene nekim privrednim društvima, efikasniji ili inovativniji konkurenti, kao npr. konkurenti sa drugačijom, možda čak i čistijom tehnologijom, koji bi inače mogli ući na tržište i proširiti se, to ne mogu da učine. Dugoročno gledano, uplitanje u proces konkurentnog ulaska na tržište i izlaska sa tržišta moglo bi da potisne inovacije i uspori poboljšanja produktivnosti u cijeloj industriji.
- (92) Pomoć može da ima narušavajuće efekte i ukoliko jača ili održava znatnu tržišnu moć korisnika. Čak i kada pomoć ne jača veliku tržišnu moć neposredno, može je jačati posredno obeshrabrivanjem širenja postojećih konkurenata, podsticanjem njihovog izlaska sa tržišta ili obeshrabrivanjem ulaska novih konkurenata na tržište.
- (93) Osim narušavanja tržišta proizvoda, pomoć može da utiče i na trgovinu i izbor lokacije. Takvo narušavanje može da se pojavi u više država članica, kada se privredna društva nadmeću na prekograničnoj osnovi ili kada razmišljaju o različitim lokacijama za ulaganja. Pomoć namijenjena očuvanju privredne djelatnosti u jednom regionu ili privlačenju djelatnosti iz drugih regiona na unutrašnjem tržištu ne mora neposredno da dovede do narušavanja tržišta proizvoda, ali može da prouzrokuje preseljenje djelatnosti ili ulaganja iz jednog regiona u drugi bez ikakvog neto efekta na zaštitu životne sredine.

Očigledni negativni efekti

- (94) U načelu, treba analizirati mjeru pomoći i kontekst u kojem se ona primjenjuje kako bi se utvrdio obim u kojem se ta mjera može smatrati narušavajućom. Međutim, postoje situacije kada negativni efekti očigledno prevazilaze eventualne pozitivne efekte, što znači da se pomoć ne može smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem.
- (95) Komisija utvrđuje maksimalne intenzitete pomoći koji čine osnovni uslov za spojivost i čiji je cilj da spriječe korišćenje državne pomoći za projekte u kojima se odnos između iznosa pomoći i opravdanih troškova smatra vrlo visokim i vrlo vjerovatno narušavajućim.
- (96) Isto tako, pomoć za ciljeve zaštite životne sredine i energetske ciljeve koja samo dovodi do promjene lokacije privredne djelatnosti, a da pri tom ne poboljšava postojeći nivo zaštite životne sredine u državama članicama neće se smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem.

3.2.6.2. Opšti uslovi

- (97) Prilikom ocjenjivanja negativnih efekata mjera pomoći Komisija se usredsređuje na narušavanja koja proizilaze iz predvidljivog uticaja pomoći za zaštitu životne sredine i energiju na konkurenciju između privrednih društava na zahvaćenim tržištima proizvoda i lokaciju privredne djelatnosti. Ako su mjere državne pomoći pravilno usmjerene na tržišni nedostatak koji nastoje da riješe, onda je rizik da će pomoć neopravdano narušiti konkurenciju manji.
- (98) Ako je pomoć proporcionalna i ograničena na dodatne troškove ulaganja, negativni uticaj pomoći u načelu je manji. Međutim, čak i kada je pomoć potrebna i proporcionalna, ona može da dovede do promjene u ponašanju korisnika koje narušava konkurenciju. Privredno društvo koje nastoji da ostvari dobit obično povećava nivo zaštite životne sredine premašujući obavezne zahtjeve samo ukoliko smatra da će to dovesti do neke vrste, makar i manje, koristi za privredno društvo.
- (99) Da bi se narušavanje konkurencije i trgovine svelo na minimum, Komisija će poseban naglasak staviti na postupak izbora. Ukoliko je to moguće, postupak izbora trebalo bi sprovesti na nediskriminatoran, transparentan i otvoren način, bez nepotrebnog isključivanja privrednih društava koja mogu da se konkurišu sa projektima koji su usmjereni na isti cilj zaštite životne sredine odnosno energetske cilj. Postupak izbora trebalo bi da dovede do izbora korisnika koji mogu da ostvare ciljeve zaštite životne sredine ili energetske ciljeve upotrebom najmanjeg iznosa pomoći ili na najekonomičniji način.
- (100) Komisija će naročito ocjenjivati negativne efekte pomoći razmatranjem sljedećih elemenata:
- (a) *smanjenje ili kompenzacija troškova proizvodne jedinice*: ako će nova oprema⁵⁶ dovesti do manjih troškova po proizvedenoj jedinici u poređenju sa situacijom bez pomoći ili ako pomoć nadoknađuje dio operativnih troškova, onda je vjerovatno da će korisnici povećati svoju prodaju. Što je proizvod više cjenovno elastičan, to je veća mogućnost da će pomoć narušiti konkurenciju;
- (b) *novi proizvod*: ako korisnici pribave novi ili kvalitetniji proizvod, to će vjerovatno povećati njihovu prodaju i može da im obezbijedi prednost

⁵⁶ Obračun dodatnih troškova ulaganja možda neće u potpunosti obuhvatiti sve koristi, jer se operativne koristi ne oduzimaju tokom perioda trajanja ulaganja. Pored toga, neke vrste koristi, na primjer one povezane sa povećanom produktivnošću i povećanom proizvodnjom sa nepromijenjenim kapacitetom, teško je uzeti u obzir.

„prvog poteza“.

3.2.6.3. Dodatni uslovi za pomoć koju treba pojedinačno prijaviti

- (101) Država članica mora da obezbijedi da su negativni efekti kako su opisani u odjeljku 3.2.6.1. ograničeni. Osim elemenata navedenih u odjeljku 3.1.6.2., Komisija uzima u obzir i ocjenjuje da li individualna pomoć dovodi do:
- (a) podrške neefikasnoj proizvodnji, kočeci pritom rast produktivnosti u sektoru;
 - (b) narušavanja dinamičnih podsticaja;
 - (c) stvaranja ili povećavanja tržišne moći ili isključujućih postupaka;
 - (d) vještačke promjene trgovinskih tokova ili lokacije proizvodnje.
- (102) Komisija može, prilikom ocjenjivanja kumulativnog efekta pomoći, pored šeme koja je prijavljena, razmotriti planirano uvođenje šema podrške za zaštitu životne sredine i energiju od kojih korisnik ima neposrednu ili posrednu korist.
- (103) Komisija će ocjenjivati i da li pomoć u nekim područjima dovodi do koristi kroz povoljnije uslove proizvodnje, prvenstveno zbog srazmjerno nižih troškova proizvodnje koji su posljedica pomoći ili zbog viših standarda proizvodnje postignutih kroz pomoć. To može da dovede do toga da privredna društva ostanu na područjima koja primaju pomoć ili da se u njih presele ili do preusmjeravanja trgovinskih tokova prema području koje prima pomoć. U svojoj analizi individualne pomoći koju treba prijaviti Komisija će, na odgovarajući način, uzeti u obzir sve dokaze o tome da je korisnik pomoći razmotrio i alternativne lokacije.

3.2.7. Transparentnost

- (104) Države članice moraju da obezbijede da se na sveobuhvatnoj internet stranici o državnoj pomoći, na državnom ili regionalnom nivou, objavljuju sljedeće informacije: puni tekst odobrene šeme pomoći ili odluke o dodjeli individualne pomoći, kao i njene odredbe o sprovođenju, ili link na taj tekst, naziv davaoca ili davalaca pomoći, naziv pojedinih korisnika, oblik i iznos pomoći dodijeljene svakom korisniku, datum dodjele, vrsta privrednog društva (MSP/veliko privredno društvo), region u kojem se korisnik nalazi (na nivou NUTS II) i glavni privredni sektor u kojem korisnik obavlja svoje djelatnosti (na nivou grane NACE).
- (105) Za šeme u obliku poreskih olakšica i pomoć u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora, informacije o iznosima individualne pomoći mogu da se izraze u sljedećim rasponima (u milionima EUR): [0,5-1]; [1-2]; [2-5]; [5-10]; [10-30]; [30 i više].
- (106) Te informacije moraju se objaviti nakon donošenja odluke o dodjeli pomoći, čuvaju se najmanje deset godina i moraju biti dostupne široj javnosti bez ograničenja⁵⁷. Od država članica neće se zahtijevati da te informacije pruže prije 1. jula 2016. godine. Zahtjev za objavljivanje informacija može da se zanemari u slučaju dodjele individualnih pomoći koje ne prelaze 500 000 EUR.

3.3. Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora

3.3.1. Opšti uslovi za pomoć za ulaganje i operativnu pomoć za energiju iz obnovljivih izvora

- (107) Unija je postavila ambiciozne ciljeve u pogledu klimatskih promjena i energetske održivosti, naročito kao dio svoje strategije EU 2020. Više zakonodavnih akata Unije već podržava ostvarivanje tih ciljeva, kao što su sistem Unije za trgovanje emisijama, Direktiva 2009/28/EZ⁵⁸ (u daljem tekstu: Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora ili RED) i Direktiva 2009/30/EZ⁵⁹ (u daljem tekstu: Direktiva o kvalitetu goriva). Međutim, njihovo sprovođenje ne mora uvijek da dovede do najefikasnijeg tržišnog rezultata i pod određenim uslovima državna pomoć može da bude odgovarajući instrument koji doprinosi ostvarenju ciljeva Unije i s njima povezanih nacionalnih ciljeva.
- (108) Ove smjernice primjenjuju se na period do 2020. Međutim, njima bi trebalo da se pripremi osnovu za ostvarivanje ciljeva iz Okvira za 2030. godinu. Naime, očekuje se da će u periodu od 2020. do 2030. godine uspostavljeni obnovljivi izvori energije postati konkurentni na mreži, što znači da bi subvencije i oslobođenja od balansne odgovornosti trebalo postepeno ukidati. Ove smjernice uskladene su sa tim ciljem i obezbijediće prelazak na ekonomičnu isporuku kroz mehanizme koji se zasnivaju na tržištu.
- (109) Tržišnim instrumentima, kao što su aukcija ili konkurentni postupak prikupljanja ponuda otvoren za sve proizvođače koji proizvode električnu energiju iz obnovljivih izvora koji se na nivou EEP nadmeću pod jednakim uslovima, trebalo bi uobičajeno da se obezbijedi da se subvencije svedu na najmanju moguću mjeru sa ciljem da se postepeno u potpunosti ukinu.
- (110) Međutim s obzirom na različite faze tehnološkog razvoja tehnologija za obnovljivu energiju, ovim smjericama dopušta se državama članicama da sprovedu tehnološki specifične tendere na osnovu dugoročnog potencijala određene nove i inovativne tehnologije, potrebe za diverzifikacijom, ograničenja i stabilnosti mreže, kao i sistemskih (integracionih) troškova.
- (111) Posebni izuzeci su predviđeni za postrojenja određene veličine, za koja se ne može pretpostaviti da je primjereno sprovesti postupak prikupljanja ponuda ili za postrojenja koja su u fazi demonstracije. Uključenje tih postrojenja nije obavezno.
- (112) S obzirom na prekomjerni kapacitet na tržištu biogoriva proizvedenih iz prehrambenih kultura, Komisija pomoć za ulaganje u nove i postojeće kapacitete za biogoriva proizvedena iz prehrambenih kultura neće smatrati opravdanom. Međutim, pomoć za ulaganje za prenamjenu postrojenja za proizvodnju biogoriva iz prehrambenih kultura u postrojenja za proizvodnju naprednih biogoriva dozvoljena je da se pokriju troškovi te prenamjene. Osim u tom konkretnom slučaju pomoć za ulaganje za biogoriva može se dodijeliti isključivo u korist naprednih biogoriva.
- (113) Dok će dodjela pomoći za ulaganje za biogoriva proizvedena iz prehrambenih kultura prestati danom stupanja na snagu ovih smjernica, operativna pomoć za biogoriva proizvedena iz prehrambenih kultura može se dodjeljivati do 2020. Stoga se ta pomoć može dodijeliti isključivo postrojenjima koja su počela sa radom prije 31. decembra 2013. godine do potpune amortizacije postrojenja, a u svakom slučaju najkasnije do 2020.
- (114) Pored toga, Komisija će smatrati da pomoć ne povećava nivo zaštite životne sredine i da se stoga ne može smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ako se pomoć dodjeljuje za biogoriva za koja postoji obaveza dobavljanja ili miješanja⁶⁰, osim ako država članica može da dokaže da je pomoć ograničena na održiva biogoriva koja su preskupa da bi na tržište ušla samo sa obavezom dobavljanja ili miješanja.
- (115) Iako se sistemom EU za trgovanje emisijama i porezima na CO₂ internalizuju troškovi emisija gasova sa efektom staklene bašte, na taj način se ti troškovi vjerovatno ipak ne internalizuju u potpunosti. Državnom pomoći stoga može da se doprinese ostvarivanju povezanih, ali posebnih, ciljeva Unije u pogledu obnovljive energije. Osim ukoliko ima dokaze o suprotnom, Komisija stoga pretpostavlja da i dalje postoji preostali

⁵⁷ Te informacije objavljuju se u roku od šest mjeseci od datuma dodjele (ili, za pomoć u obliku poreskih olakšica, u roku od jedne godine od datuma poreske prijave). U slučaju nezakonite pomoći, od država članica zahtijevaće se da obezbijede naknadno objavljivanje tih informacija najkasnije u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije. Informacije moraju biti dostupne u formatu koji omogućava pretraga, preuzimanje i jednostavno objavljivanje podataka na internetu, npr. u formatu CSV ili XML.

⁵⁸ Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora i o izmjeni i naknadnom prestanku važenja direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (SL L 140, 5.6.2009, str. 16).

⁵⁹ Direktiva 2009/30/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o izmjeni Direktive 98/70/EZ u pogledu specifikacije benzina, dizel goriva i gasnog ulja i uvođenju mehanizma praćenja i smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte, o izmjeni Direktive Savjeta 1999/32/EZ u pogledu specifikacije goriva koje se upotrebljavaju na plovilima na unutrašnjim plovim putevima i prestanku važenja Direktive 93/12/EEZ (SL L 140, 5.6.2009, str. 88)

⁶⁰ Na tržištu mora da važi obaveza snabdijevanja biogorivom, uključujući sistem kazni.

tržišni nedostatak, koji može da se riješi kroz pomoć za obnovljivu energiju.

- (116) Kako bi državama članicama omogućila da ostvare svoje ciljeve u skladu sa ciljevima strategije EU 2020, Komisija pretpostavlja da je pomoć primjerena i da su narušavajući efekti pomoći ograničeni ukoliko su svi ostali uslovi ispunjeni.
- (117) Uticaj pomoći za proizvodnju hidroenergije može da bude dvojak: sa jedne strane, ta pomoć ima pozitivan efekat u smislu niskih emisija gasova sa efektom staklene bašte, a sa druge strane, može da ima i negativan efekat na sisteme voda i biodiverzitet. Iz tog razloga, kada dodjeljuju pomoć za proizvodnju hidroenergije, države članice moraju da poštuju Direktivu 2000/60/EZ⁶¹, a naročito član 4 stav 7 te direktive, kojim se utvrđuju kriterijumi u vezi sa dozvoljavanjem novih izmjena vodnih tijela.
- (118) Osnovno načelo zakonodavstva Unije o otpadu je takozvana hijerarhija otpada kojom se određuju prioriteti u pogledu načina koji bi trebalo da se primjenjuju na obradu otpada⁶². Državna pomoć za energiju iz obnovljivih izvora za koju se upotrebljava otpad, uključujući otpadnu toplotu, kao ulazno gorivo može pozitivno da doprinese zaštiti životne sredine, pod uslovom da se to načelo ne zaobilazi.
- (119) Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora može se dodijeliti kao pomoć za ulaganje ili operativna pomoć. Za šeme pomoći za ulaganje i pojedinačno prijavljenu pomoć za ulaganje primjenjuju se uslovi iz odjeljka 3.2.
- (120) Za šeme operativne pomoći, primjenjivaće se opšta odredba iz odjeljka 3.2 kako je izmijenjena posebnim odredbama iz ovog odjeljka. Za pojedinačno prijavljenu operativnu pomoć primjenjuju se uslovi iz odjeljka 3.2, pri čemu se po potrebi uzimaju u obzir izmjene predviđene ovim odjeljkom za šeme operativne pomoći.
- (121) Komisija odobrava šeme pomoći za period od najviše deset godina. Ukoliko se zadrži, takva mjera trebalo bi da se ponovno prijavi nakon tog perioda. U pogledu biogoriva proizvedenog iz prehrambenih kultura, postojeće i novoprijavljene šeme trebalo bi da budu ograničene do 2020.
- (122) Unija je utvrdila opšti cilj Unije za udio obnovljivih izvora energije u konačnoj potrošnji energije i prenijela ga je u obavezne nacionalne ciljeve. Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora sadrži mehanizme saradnje⁶³ kako bi se olakšala prekogranična podrška za ostvarivanje nacionalnih ciljeva. Šeme operativne pomoći u načelu bi trebalo da budu otvorene za ostale zemlje EEP i ugovorne strane Energetske zajednice kako bi se ograničili opšti narušavajući efekti. Time se svode na minimum troškovi za države članice kojima je jedini cilj da ostvare nacionalni cilj obnovljive energije utvrđen u zakonodavstvu Unije. Međutim, države članice možda žele da imaju uspostavljen mehanizam saradnje prije odobravanja prekogranične podrške jer se u protivnom proizvodnja iz postrojenja u ostalim zemljama neće uzimati u obzir za njihov nacionalni cilj u skladu sa Direktivom o energiji iz obnovljivih izvora⁶⁴. Komisija će šeme koje su otvorene ostalim zemljama EEP ili Energetske zajednice razmatrati na pozitivan način.
- (123) Pomoć za električnu energiju iz obnovljivih izvora energije u načelu bi trebalo da doprinosi integriranju obnovljive električne energije na tržištu. Međutim, za neka mala postrojenja to možda neće biti izvoldljivo ili primjereno.

3.3.2. Operativna pomoć za energiju iz obnovljivih izvora

3.3.2.1. Pomoć za električnu energiju iz obnovljivih izvora energije

(124) Da bi se podstakla tržišna integracija električne energije iz obnovljivih izvora, važno je da korisnici svoju električnu energiju prodaju direktno na tržištu i da za njih važe tržišne obaveze. Od 1. januara 2016. godine za sve nove šeme i mjere pomoći važe sljedeći kumulativni uslovi:

- (a) pomoć se dodjeljuje kao premija koja se dodaje na tržišnu cijenu (premija) pri čemu proizvođači svoju električnu energiju prodaju neposredno na tržištu;
- (b) za korisnike⁶⁵ važe standardne balansne odgovornosti, osim ako ne postoje likvidna unutardnevna tržišta; i
- (c) uvode se mjere kojima se obezbjeđuje da proizvođači nemaju podsticaj da proizvode električnu energiju po negativnim cijenama.
- (125) Uslovi iz stava 124 ne primjenjuju se na postrojenja sa instaliranim kapacitetom električne energije manjim od 500 kW ni na demonstracione projekte, osim električne energije dobijene iz energije vjetra gdje se primjenjuje instalirani kapacitet električne energije od 3 MW ili tri proizvodne jedinice.
- (126) U prelaznoj fazi koja će obuhvatiti 2015. i 2016. godinu, pomoć za najmanje 5 % planiranog novog kapaciteta proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije trebalo bi da se dodjeljuje u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma.

Od 1. januara 2017. godine primjenjuju se sljedeći zahtjevi.

Pomoć se dodjeljuje u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma⁶⁶, osim ako:

- (a) države članice dokažu da bi samo jedan projekat ili lokacija ili veoma mali broj projekata ili lokacija mogao da ima pravo na pomoć; ili
- (b) države članice dokažu da bi konkurentni postupak prikupljanja ponuda doveo do većih nivoa podrške (npr. da bi se spriječilo dostavljanje strateških ponuda); ili
- (c) države članice dokažu da bi konkurentni postupak prikupljanja ponuda doveo do niskih stopa realizacije projekata (sprečavanje pre niskih ponuda).

Ako su ti konkurentni postupci prikupljanja ponuda otvoreni za sve proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora na nediskriminatornoj osnovi, Komisija će pretpostaviti da je pomoć proporcionalna i da se njome ne narušava konkurencija u mjeri koja bi bila suprotna unutrašnjem tržištu.

Postupak prikupljanja ponuda može se ograničiti na posebne tehnologije gdje bi postupak otvoren za sve proizvođače doveo do rezultata koji nije optimalan i koji se prilikom osmišljavanja postupka ne može riješiti, naročito u pogledu sljedećeg:

- (a) dugoročnog potencijal određene nove i inovativne tehnologije; ili
- (b) potrebe da se postigne diverzifikacija; ili
- (c) ograničenja i stabilnosti mreže; ili
- (d) sistemskih (integracionih) troškova; ili
- (e) potrebe da se izbjegnju narušavanja tržišta sirovina zbog podrške za biomasu⁶⁷.

⁶¹ Direktiva 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u oblasti vodne politike (SL L 327, 22.12.2000, str. 1).

⁶² Hijerarhija otpada sastoji se od (a) sprečavanja, (b) pripremanja za ponovnu upotrebu, (c) recikliranja, (d) druge prerade, na primjer energetska prerada i (e) odlaganja. V. član 4 stav 1 Direktive 2008/98/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o otpadu i prestanku važenja određenih direktiva (Okvirna direktiva o otpadu) (SL L 312, 22.11.2008, str. 3).

⁶³ Mehanizmima saradnje obezbjeđuje se da se obnovljiva energija proizvedena u jednoj državi članici uzme u obzir i za cilj druge države članice.

⁶⁴ Komisija napominje da na to pitanje mogu imati uticaja dva predmeta koja se trenutno vode pred Sudom pravde: Spojeni predmeti C-204/12, C-205/12, C-206/12, C-207/12, C-208/12 *Essent Belgium protiv Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt* i predmet C-573/12 *Ålands Vindkraft protiv Energimyndigheten*.

⁶⁵ Korisnici mogu eksternalizovati balansne odgovornosti drugim privrednim društvima, kao što su agregatori.

⁶⁶ Postrojenjima koja su počela sa radom prije 1. januara 2017. i primila potvrdu pomoći od države članice prije tog datuma pomoć može biti dodijeljena na osnovu šeme koja je bila na snazi u trenutku potvrde.

- (127) Pomoći se može dodijeliti bez konkurentnog postupka prikupljanja ponuda kako je opisano u stavu 126 za postrojenja sa instaliranim kapacitetom proizvodnje električne energije koji je manji od 1 MW, ili za demonstracione projekte, osim električne energije dobijene iz energije vjetra i postrojenja sa instaliranim kapacitetom proizvodnje električne energije do 6 MW ili šest proizvođačkih jedinica.
- (128) Ukoliko konkurentni postupak prikupljanja ponuda nije sproveden, primjenjuju se uslovi iz st. 124 i 125 i uslovi za operativnu pomoć za energiju iz obnovljivih izvora energije koja nije električna energija iz stava 131.
- (129) Pomoć se dodjeljuje samo dok se postrojenje potpuno ne amortizuje u skladu sa uobičajenim računovodstvenim pravilima, a svaka prethodno primljena pomoć za ulaganje mora se oduzeti od operativne pomoći.
- (130) Tim uslovima ne dovodi se u pitanje mogućnost da država članice uzmu u obzir aspekte prostornog planiranja, npr. zahtijevanjem građevinskih dozvola prije učešća u postupku prikupljanja ponuda ili zahtijevanjem odluka o ulaganju u određenom roku.

3.3.2.2. Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora koja nije električna energija

- (131) Za energiju iz obnovljivih izvora koja nije električna energija operativna pomoć će se smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) pomoć po jedinici energije ne prelazi razliku između ukupnih nivelisanih troškova proizvodnje energije upotrebom određene tehnologije o kojoj je riječ i tržišne cijene odnosno oblika energije.
 - (b) nivelisani troškovi proizvodnje energije mogu da uključuju uobičajeni prinos na kapital. Pomoć za ulaganje se prilikom obračunavanja nivelisanih troškova proizvodnje energije oduzima od ukupnog iznosa ulaganja ;
 - (c) troškovi proizvodnje ažuriraju se redovno, a najmanje jednom godišnje; i
 - (d) pomoć se dodjeljuje samo do potpune amortizacije postrojenja u skladu sa uobičajenim računovodstvenim pravilima kako bi se izbjeglo da operativna pomoć koja se zasniva na nivelisanim troškovima proizvodnje energije pređe amortizaciju ulaganja.

3.3.2.3. Pomoć za postojeća postrojenja na biomasu nakon amortizacije postrojenja

- (132) Za razliku od većine drugih obnovljivih izvora energije, za biomasu su potrebni relativno niski troškovi ulaganja, ali i veći operativni troškovi. Veći operativni troškovi mogu da spriječe rad postrojenja na biomasu⁶⁸ čak i nakon amortizacije postrojenja jer operativni troškovi mogu da budu veći od prihoda (tržišne cijene). Sa druge strane, postojeće postrojenje za biomasu može da radi koristeći kao sirovinu fosilna goriva umjesto biomase ako je korišćenje fosilnih goriva kao sirovine ekonomičnije od korišćenja biomase. Da bi se u oba slučaja održalo korišćenje biomase, Komisija može operativnu pomoć smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem čak i nakon amortizacije postrojenja.
- (133) Komisija će operativnu pomoć za biomasu nakon amortizacije postrojenja smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ako država članica dokaže da su operativni troškovi koje snosi korisnik nakon amortizacije postrojenja još uvijek veći od tržišne cijene dotične energije i ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) pomoć se dodjeljuje samo na osnovu energije proizvedene iz obnovljivih izvora;
 - (b) mjera je osmišljena tako da nadoknađuje razliku između operativnih troškova koje snosi korisnik i tržišne cijene; i
 - (c) uspostavljen je mehanizam praćenja da bi se provjerilo da li su operativni troškovi još uvijek veći od tržišne cijene energije. Mehanizam praćenja mora da se zasniva na ažuriranim informacijama o troškovima proizvodnje i mora se sprovoditi najmanje jednom godišnje.
- (134) Komisija će operativnu pomoć za biomasu nakon amortizacije postrojenja smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ako država članica dokaže da je, nezavisno od tržišne cijene dotične energije, korišćenje fosilnih goriva kao sirovine ekonomičnije od korišćenja biomase i ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) pomoć se dodjeljuje samo na osnovu energije proizvedene iz obnovljivih izvora;
 - (b) mjera je osmišljena tako da nadoknađuje razliku između operativnih troškova koje snosi korisnik koji koristi biomasu u poređenju sa korišćenjem fosilnih goriva;
 - (c) dostavljeni su vjerodostojni dokazi da bi bez pomoći u istom postrojenju došlo do prelaska sa korišćenja biomase na fosilna goriva; i
 - (d) uspostavljen je mehanizam praćenja da bi se provjerilo da li je korišćenje fosilnih goriva povoljnije od korišćenja biomase. Mehanizam praćenja mora da se zasniva na ažuriranim informacijama o troškovima proizvodnje i mora se sprovoditi najmanje jednom godišnje.

3.3.2.4. Pomoć dodijeljena pomoću sertifikata

- (135) Države članice mogu dodijeliti podršku za obnovljive izvore energije pomoću tržišnih mehanizama kao što su zeleni sertifikati. Ti tržišni mehanizmi⁶⁹ omogućavaju svim proizvođačima obnovljive energije da ostvare posrednu korist od zagarantovane tražnje za njihovom energijom, po cijeni višoj od tržišne cijene za konvencionalnu energiju. Cijena ovih zelenih sertifikata nije unaprijed određena, već zavisi od ponude i tražnje na tržištu.
- (136) Komisija će pomoć iz stava 135 smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem ako države članice dostave dovoljne dokaze da je takva pomoć: i. nužna da se obezbijedi održivost dotičnih izvora obnovljive energije; ii. da na nivou šema ukupna kompenzacija ne postane previsoka vremenom za različite tehnologije ili za pojedinačne manje upotrebljavane tehnologije ukoliko su uvedeni različiti nivoi sertifikata po jedinici proizvodnje; i iii. da ne odvrća proizvođače obnovljive energije od povećanja svoje konkurentnosti.
- (137) Komisija naročito smatra da se ne smije primijeniti nikakva diferencijacija nivoa podrške pomoću zelenih sertifikata, osim ako država članica dokaže potrebu za diferencijacijom na osnovu razloga iz stava 126. Uslovi iz st. 124 i 125 primjenjuju se kad je to tehnički moguće. Svaka prethodno primljena pomoć za ulaganje mora se oduzeti od operativne pomoći.

3.4. Mjere energetske efikasnosti, uključujući kogeneraciju i daljinsko grijanje i hlađenje

- (138) Unija je utvrdila cilj da se do 2020. godine za 20 % smanji potrošnja primarne energije Unije. Unija je naročito donijela Direktivu o energetske efikasnosti, kojom se uspostavlja zajednički okvir za promovisanje energetske efikasnosti u Uniji kojim bi se ostvario opšti cilj ispunjenja krovnog cilja Unije za 2020. godinu u oblasti energetske efikasnosti i da bi se pripremio osnov za dalje poboljšanje energetske efikasnosti nakon 2020.

3.4.1. Cilj od zajedničkog interesa

- (139) Kako bi se obezbijedilo da pomoć doprinosi višem nivou zaštite životne sredine, pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje i kogeneraciju toplote i električne energije smatraće se spojivom sa unutrašnjim tržištem samo ukoliko se dodjeljuje za ulaganje, uključujući nadgradnju, za visokoefikasnu kogeneraciju toplote i električne energije i energetski efikasno daljinsko grijanje i hlađenje. Za mjere koje se sufinansiraju iz evropskih strukturalnih i investicionih fondova, države članice mogu da se oslone na razloge iz odgovarajućih operativnih programa.
- (140) Državna pomoć za postrojenja kogeneracije i postrojenja za daljinsko grijanje koja upotrebljavaju otpad, uključujući otpadnu toplotu kao ulazno gorivo može pozitivno da doprinese zaštiti životne sredine, pod uslovom da se ne zaobilazi načelo hijerarhije otpada (iz stava 118).

⁶⁷ Ne smije se dodijeliti nijedna druga operativna pomoć za nova postrojenja koja proizvode električnu energiju iz biomase ako su isključena iz postupka prikupljanja ponuda.

⁶⁸ To obuhvata proizvodnju biogasa koji ima ista svojstva.

⁶⁹ Takvi mehanizmi mogu na primjer obavezati snabdjevače električnom energijom da određeni udio svog snabdijevanja zasnivaju na obnovljivim izvorima.

(141) Kako bi dokazala da pomoć doprinosi povećanom nivou zaštite životne sredine, država članica može da koristi, u što je moguće više kvantitativnom smislu, razne indikatore, naročito količinu uštedene energije zbog bolje energijske efikasnosti i veće energijske produktivnosti ili veće efikasnosti zbog manje potrošnje energije i manje upotrebe goriva.

3.4.2. Potreba za intervencijom države

(142) Mjere energetske efikasnosti usmjerene su na negativne spoljne efekte kako je navedeno u stavu 35 stvaranjem pojedinačnih podsticaja kako bi se ostvarili ciljevi zaštite životne sredine za energetske efikasnost i za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte. Pored opštih tržišnih nedostataka utvrđenih u odjeljku 3.2., jedan primjer tržišnog nedostatka koji može da se pojavi u oblasti mjera energetske efikasnosti odnosi se na mjere energetske efikasnosti u zgradama. Kod radova na renoviranju zgrada, vlasnik zgrade koji obično snosi troškove renoviranja obično ne ostvaruje korist od mjera energetske efikasnosti, već tu korist ostvaruju zakupci. Komisija stoga smatra da državna pomoć može biti potrebna da se podstaknu ulaganja u energetske efikasnost kako bi se ispunili ciljevi Direktive o energetskej efikasnosti.

3.4.3. Podsticajni efekat

(143) EED-om se države članice obavezuju da ostvare ciljeve uključujući ciljeve za energetske efikasno renoviranje zgrada i konačnu potrošnju energije. EED-om se, međutim, ne utvrđuju ciljevi energetske efikasnosti za privredna društva i ona u tom pogledu neće spriječiti da pomoć u oblasti energetske efikasnosti ima podsticajni efekat.

(144) Podsticajni efekat pomoći ocjenjivaće se na osnovu uslova utvrđenih u odjeljku 3.2.4. ovih smjernica.

3.4.4. Primjerenost pomoći

(145) Državna pomoć može se smatrati odgovarajućim instrumentom za finansiranje mjera energetske efikasnosti, bez obzira na oblik u kojem se dodjeljuje.

(146) Za mjere energetske efikasnosti, otplativi predujam može se smatrati odgovarajućim instrumentom državne pomoći naročito ako su prihodi od mjere energetske efikasnosti nesigurni.

(147) Prilikom ocjenjivanja državne pomoći dodijeljene naročito za energetske efikasno renoviranje zgrada može se smatrati da je finansijski instrument koji je država članica uspostavila za finansiranje radova renoviranja odgovarajući instrument za dodjeljivanje državne pomoći.

3.4.5. Proporcionalnost

Pomoć za ulaganje za mjere energetske efikasnosti

(148) Opravdani troškovi određuju se kao dodatni troškovi ulaganja kako je utvrđeno u stavu 73. Za mjere energetske efikasnosti teško je uspostaviti obrnuti hipotetički scenario naročito u slučaju integrisanih projekata. Za takve projekte Komisija može da uvaži indirektni indikator za određivanje opravdanih troškova kako je utvrđeno u stavu 75.

(149) Primjenjuju se intenziteti pomoći kako je utvrđeno u Prilogu 1.

Operativna pomoć za mjere energetske efikasnosti (osim operativne pomoći za energetske visokoeffikasnu kogeneraciju)

(150) Komisija će smatrati operativnu pomoć za energetske efikasnost proporcionalnom samo ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:

- (a) pomoć je ograničena na nadoknađivanje neto dodatnih troškova proizvodnje koji proizilaze iz ulaganja, uzimajući u obzir koristi proistekle iz uštede energije⁷⁰. Prilikom određivanja iznosa operativne pomoći svaka pomoć za ulaganje dodijeljena dotičnom privrednom društvu za novo postrojenje mora da se odbije od troškova proizvodnje; i
- (b) trajanje operativne pomoći ograničeno je na pet godina.

Operativna pomoć za energetske visokoeffikasnu kogeneraciju

(151) Operativna pomoć za postrojenja za energetske visokoeffikasnu kogeneraciju može se dodijeliti na osnovu uslova koji se primjenjuju na operativnu pomoć za električnu energiju iz obnovljivih izvora kako je utvrđeno u odjeljku 3.3.2.1. i to samo:

- (a) privrednim društvima koji za javnost proizvode električnu energiju i toplotu ako troškovi proizvodnje takve električne energije ili toplote prelaze njihovu tržišnu cijenu;
- (b) za industrijsku upotrebu kombinovane proizvodnje električne energije i toplote ako može da se dokaže da troškovi proizvodnje jedne jedinice energije korišćenjem te tehnologije prelazi tržišnu cijenu jedne jedinice konvencionalne energije.

3.5. Pomoć za efikasnu upotrebu resursa i naročito pomoć za upravljanje otpadom

3.5.1. Efikasna upotreba resursa

(152) Glavna inicijativa strategije Evropa 2020. za „Resursno efikasnu Evropu” ima za cilj održivi rast prepoznavanjem i stvaranjem novih poslovnih prilika, između ostalog, pomoću novih i inovativnih načina proizvodnje, poslovnih modela i dizajna proizvoda. Njome se utvrđuje kako se taj rast može razdvojiti od upotrebe resursa kao i njegov opšti uticaj na životnu sredinu.

(153) Tržišni nedostaci iz stava 35 naročito su bitni za efikasnu upotrebu resursa. Osim toga, tržišni nedostaci u toj oblasti ne rješavaju se često drugim politikama i mjerama, kao što su oporezivanje ili regulacija. U takvim slučajevima može biti potrebna državna pomoć.

(154) Za individualne mjere, države članice moraju da dokažu mjerljive koristi u ovoj oblasti politike, naročito količinu uštedjenih resursa ili prihode od efikasne upotrebe resursa.

(155) Komisija podsjeća u pogledu tijesnih veza sa novim inovativnim načinima proizvodnje da mjere kojima se promovise efikasna upotreba resursa mogu imati pravo, nakon ispunjenja odgovarajućih kriterijuma, na dodatni bonus za eko-inovacije iz stava 78.

3.5.2. Pomoć za upravljanje otpadom

(156) Tačnije, i u skladu sa načelom hijerarhije otpada iz stava 118, Sedmim akcionim programom Unije za životnu sredinu kao jedan od glavnih prioriteta utvrđuju se sprečavanje, ponovna upotreba i recikliranje otpada. Od država članica zahtijeva se da utvrde planove za upravljanje otpadom⁷¹, i trebalo bi da poštuju tu hijerarhiju i utvrde mjere državne pomoći koje su u skladu sa sprovođenjem tih planova. Drugi ključni koncept na kojem se zasniva zakonodavstvo Unije u oblasti zaštite životne sredine je načelo „zagađivač plaća” opisano u stavu 44.

(157) Državna pomoć za upravljanje otpadom, naročito za djelatnosti koje imaju za cilj sprečavanje, ponovnu upotrebu i recikliranje otpada, može pozitivno da doprinese zaštiti životne sredine pod uslovom da se ne zaobilaze načela iz prethodnog stava. To obuhvata ponovnu upotrebu ili recikliranje vode ili minerala koji inače kao otpad ne bi bili potprijebljeni. Naročito, u svjetlu načela „zagađivač plaća”, privredna društva koja proizvode otpad ne bi smjela biti oslobođena od troškova obrade otpada. Nadalje, ne bi smjelo da bude negativnih efekata na redovno

⁷⁰ Pojam troškova proizvodnje podrazumijeva da ne uključuju pomoć, ali uključuju uobičajenu stopu dobiti.

⁷¹ Direktiva 2008/98/EZ, član 28.

funkcionisanje tržišta sekundarnih materijala.

- (158) Komisija će smatrati pomoć za upravljanje otpadom za pomoć za ostvarenje cilja od zajedničkog interesa u skladu sa načelima upravljanja otpadom utvrđenim gore u tekstu ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) ulaganje je namijenjeno smanjenju otpada koji proizvode druga privredna društva i ne obuhvata otpad koji proizvodi korisnik pomoći;
 - (b) pomoć ne oslobađa indirektno zagađivače od opterećenja koje treba da snose u skladu sa pravom Unije ili domaćim pravom, gdje bi takvo opterećenje trebalo smatrati uobičajenim troškovima privrednog društva za zagađivače;
 - (c) ulaganje prelazi posljednja dostignuća⁷², tj. sprečavanje, ponovnu upotrebu, recikliranje ili preradu ili na inovativan način koristi konvencionalne tehnologije naročito za prelazak ka uspostavljanju kružne ekonomije gdje se otpad upotrebljava kao resurs;
 - (d) materijali koje se obrađuju u suprotnom bi bili odbačeni ili bi bili obrađeni na način koji je manje prihvatljiv za životnu sredinu; i
 - (e) ulaganje ne povećava samo tražnju za materijalima koje će se reciklirati, već povećava i prikupljanje tih materijala.
- (159) Pomoć koja je, suprotno onom što je navedeno u stavu 158 tačka (a), namijenjena za upravljanje sopstvenim otpadom korisnika ocjenjivaće se na osnovu opštih kriterijuma iz odjeljka 3.2. koji se primjenjuju na pomoć za privredna društva koja premašuju standarde Unije ili povećavaju zaštitu životne sredine u odsustvu standarda Unije u skladu sa stavom 25 tačka (c).

3.6. Pomoć za hvatanje i skladištenje ugljenika (tehnologija CCS)

- (160) Kako je prepoznato Direktivom 2009/31/EZ⁷³ („Direktiva o tehnologiji CCS“) i Saopštenjem Komisije o budućnosti tehnologije CCS u Evropi⁷⁴, tehnologijom CCS može se doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena. U prelasku na ekonomiju sa potpuno niskim nivoom emisija ugljenika tehnologija CCS može da uskladi tražnju za fosilnim gorivima sa potrebnim smanjenjem emisija gasova sa efektom staklene bašte. U nekim industrijskim sektorima, tehnologija CCS trenutno može da predstavlja jedinu tehnološku mogućnost koja može da smanji emisije iz proizvodnih procesa u dugoročno potrebnom obimu. S obzirom na to da troškovi hvatanja, transporta i skladištenja predstavljaju bitnu prepreku uvođenju tehnologije CCS, državna pomoć može da doprinese podsticanju razvoja te tehnologije.
- (161) Da bi se podstakli dugoročni ciljevi smanjenja emisija ugljen-dioksida, Komisija smatra da pomoć za tehnologiju CCS doprinosi zajedničkom cilju zaštite životne sredine.
- (162) Unija je preduzela nekoliko inicijativa za otklanjanje negativnih spoljnih efekata. Sistemom Unije za trgovanje emisijama naročito se obezbjeđuje internalizacija troškova emisija gasova sa efektom staklene bašte, čime se, ipak, možda još uvijek neće obezbijediti ostvarenje dugoročnih ciljeva Unije u pogledu smanjenja emisija ugljen-dioksida. Komisija stoga pretpostavlja da pomoć za tehnologiju CCS rješava preostali tržišni nedostatak, osim ako nema dokaze da taj preostali tržišni nedostatak više ne postoji.
- (163) Ne dovodeći u pitanje propise Unije u toj oblasti, Komisija pretpostavlja da je ta pomoć odgoarajuća ukoliko su svi ostali uslovi ispunjeni. Dozvoljena je i operativna pomoć i pomoć za ulaganje.
- (164) Pomoć se može dodijeliti za podršku elektranama na fosilna goriva i/ili elektranama na biomasu (uključujući kombinovane elektrane koje rade i na fosilna goriva i na biomasu) ili drugim industrijskim postrojenjima opremljenim objektima za hvatanje, transport i skladištenje CO₂ ili pojedinačnim elementima lanca tehnologije CCS. Međutim, pomoć za podršku projektima povezanim sa tehnologijom CCS ne uključuje pomoć za postrojenje koje ispušta CO₂ (industrijska postrojenja ili elektrane) kao takvo, već pomoć za troškove koji proizilaze iz projekta povezanog sa tehnologijom CCS.
- (165) Pomoć je ograničena na dodatne troškove za hvatanje, transport i skladištenje ispuštenog CO₂. Opšte je prihvaćeno da bi obrnuti hipotetički scenario činila situacija u kojoj se projekat ne sprovodi jer je CCS sličan dodatnoj infrastrukturi koja nije potrebna za rad postrojenja. U pogledu ovog obrnutog hipotetičkog scenarija, opravdani troškovi definišu se kao manjak finansijskih sredstava. U obzir se uzimaju svi prihodi, uključujući na primjer uštede troškova zbog manje potrebe za pravima iz sistema za trgovanje emisijama, finansiranje iz programa NER300 i finansiranje iz programa EEPR⁷⁵.
- (166) Komisija ocjenjuje narušavajuće efekte pomoći na osnovu kriterijuma iz odjeljka 3.2.6. pri čemu uzima u obzir da li su uspostavljeni dogovori o razmjeni znanja, da li je infrastruktura otvorena za treća lica i da li podrška za pojedine elemente lanca tehnologije CCS ima pozitivan uticaj na druga postrojenja na fosilna goriva u vlasništvu korisnika.

3.7. Pomoć u obliku smanjenja ili oslobođenja od poreza za zaštitu životne sredine i u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora

3.7.1. Pomoć u obliku smanjenja ili oslobođenja od poreza za zaštitu životne sredine

- (167) Porezi za zaštitu životne sredine određuju se kako bi se povećali troškovi ponašanja koje šteti životnoj sredini, čime se odvraća od takvog ponašanja i povećava nivo zaštite životne sredine. U načelu, porezi za zaštitu životne sredine trebalo bi da odražavaju ukupne troškove za društvo, i u skladu sa tim, iznos poreza koji se plaća po jedinici emisije trebao bi da bude isti za sva privredna društva koja ispuštaju ugljen-dioksid. Iako bi smanjenja ili oslobođenja od poreza za zaštitu životne sredine mogla negativno uticati na taj cilj⁷⁶, taj bi pristup mogao ipak biti potreban kada bi za korisnike u suprotnom nastale takve konkurentne poteškoće da uvođenje poreza za zaštitu životne sredine ne bi bilo ni izvodljivo.
- (168) Odobravanjem povoljnijeg poreskog tretmana nekim privrednim društvima zaista može da se olakša postizanje višeg opšteg nivoa poreza za zaštitu životne sredine. Shodno tome, smanjenjima ili oslobođenjima od poreza za zaštitu životne sredine⁷⁷, uključujući povraćaj poreza, može se barem posredno doprinijeti višem nivou zaštite životne sredine. Međutim ne bi se smio narušiti opšti cilj poreza za zaštitu životne sredine – odvratanje od ponašanja koje šteti životnoj sredini. Smanjenja poreza trebalo bi da budu neophodna i zasnovana na objektivnim, transparentnim i nediskriminatorskim kriterijumima, a dotična privredna društva trebalo bi da doprinose povećanju zaštite životne sredine. To bi se moglo postići dodjeljivanjem kompenzacije u obliku povraćaja poreza, pri čemu privredna društva nijesu oslobođena od plaćanja poreza kao takvog, ali primaju fiksnu godišnju kompenzaciju za očekivano povećanje iznosa poreza koji treba platiti.
- (169) Komisija će šeme pomoći odobravati za period od najviše 10 godina, nakon čega država članica može ponovno da prijavi mjeru ako ponovo ocijeni primjerenost dotične mjere pomoći.

⁷² „Posljednja dostignuća“ podrazumijevaju proces u kojem je sprečavanje, ponovna upotreba, recikliranje ili prerada otpadnog proizvoda da bi se proizveo konačni proizvod ekonomski profitabilna i uobičajena praksa. Gdje je to prikladno, koncept „posljednja dostignuća“ mora se tumačiti s tehnološkog aspekta Unije i s aspekta zajedničkog tržišta.

⁷³ Direktiva 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen-dioksida i o izmjeni Direktive Savjeta 85/337/EEZ, direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Regulative (EZ) br. 1013/2006 (SL L 140, 5.6.2009, str. 114).

⁷⁴ COM(2013) 180 konačna verzija, 27.03.2013.

⁷⁵ Odluka Komisije 2010/670/EU (SL L 290, 6.11.2010, str. 39) (finansiranje iz programa NER300) i Regulativa 2010/1233/EU o izmjeni Regulative 2009/663/EZ (SL L 346, 30.12.2010, str. 5) (finansiranje iz programa EEPR).

⁷⁶ U brojnim slučajevima, privredna društva koja ostvaruju korist od smanjenja poreza jesu ona sa najštetnijim ponašanjem za koja je porez i namijenjen.

⁷⁷ Jedan način na koji se to može učiniti je dodjeljivanje kompenzacije u obliku poreskih kredita, čime privredna društva ne bi bila oslobođena od poreza ali bi za njega dobijala paušalnu kompenzaciju.

- (170) Komisija će smatrati da smanjenja poreza ne narušavaju opšti cilj koji se nastoji ostvariti i da barem posredno doprinose većem nivou zaštite životne sredine ako država članica dokaže: i. da su smanjenja pravilno usmjerena na privredna društva koja su najviše pogođena višim porezom i ii. da se generalno primjenjuje viša poreska stopa nego u slučaju bez oslobođenja.
- (171) Komisija će u tu svrhu ocijeniti informacije koje dostave države članice. U tim bi informacijama, sa jedne strane, trebalo navesti odgovarajući sektor/sektore ili kategoriju/kategorije korisnika obuhvaćenih oslobođenjem ili smanjenjem, a sa druge strane, položaj glavnih korisnika u svakom dotičnom sektoru i način na koji oporezivanjem može da se doprinese zaštiti životne sredine. Oslobođeni sektori trebalo bi da budu opisani na odgovarajući način i trebalo bi da se priloži lista najvećih korisnika za svaki sektor (uzimajući naročito u obzir promet, tržišne udjele i veličinu poreske osnovice).
- (172) Ako su porezi za zaštitu životne sredine usklađeni, Komisija može da primijeni pojednostavljeni pristup kako bi ocijenila neophodnost i proporcionalnost pomoći. U kontekstu Direktive 2003/96/EC⁷⁸ (ETD) Komisija može da primijeni pojednostavljeni pristup za smanjenje poreza poštujući najniži nivo poreza Unije. Za sve druge poreze za zaštitu životne sredine potrebna je podrobna ocjena neophodnosti i proporcionalnosti pomoći.

Situacija 1: Usklađeni porezi za zaštitu životne sredine

- (173) Komisija će smatrati pomoć u obliku smanjenja poreza potrebnom i proporcionalnom pod uslovom da: i. korisnici plaćaju barem najniži nivo poreza Unije utvrđen u odgovarajućoj važećoj direktivi; ii. da se izbor korisnika zasniva na objektivnim i transparentnim kriterijumima; i iii. da se pomoć dodjeljuje u načelu na isti način za sve konkurente u istom sektoru ako su u sličnom činjeničnom položaju.
- (174) Države članice pomoć mogu da dodijele u obliku smanjenja poreske stope ili kao fiksni iznos godišnje kompenzacije (povraćaj poreza), ili kao kombinaciju tih dviju mogućnosti. Prednost pristupa povraćaja poreza je taj što privredna društva ostaju izložena cjenovnom signalu koji daje porez za zaštitu životne sredine. Ako se primjenjuje, iznos povraćaja poreza trebalo bi obračunati na osnovu istorijskih podataka, tj. nivoa proizvodnje, i utvrđene potrošnje i zagađenja za to privredno društvo u datoj referentnoj godini. Nivo povraćaja poreza ne smije da pređe najmanji iznos poreza Unije koji bi nastao za referentnu godinu.
- (175) Ako korisnici plaćaju manje od najnižeg nivoa poreza Unije utvrđenog u relevantnoj važećoj direktivi, pomoć će se ocjenjivati na osnovu uslova za neusklađene poreze za zaštitu životne sredine kako je utvrđeno u st. 177 i 178.

Situacija 2: Neusklađeni porezi za zaštitu životne sredine i posebne situacije usklađenih poreza

- (176) Za sve druge neusklađene poreze za zaštitu životne sredine i u slučaju usklađenih poreza manjih od najnižih nivoa Unije iz ETD (v. stav 173) i kako bi se dokazalo da je pomoć potrebna i proporcionalna, država članica trebalo bi jasno da definiše obim smanjenja poreza. U tu svrhu, država članica trebalo bi da pruži informacije utvrđene u stavu 171. Države članice mogu da odluče da korisnicima pomoći dodijele pomoć u obliku povraćaja poreza (iz stava 174). Tim se pristupom korisnici i dalje izlažu cjenovnom signalu poreza za zaštitu životne sredine, a ograničava se očekivano povećanje iznosa poreza koji treba da se plati.
- (177) Komisija će smatrati pomoć potrebnom ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) izbor korisnika pomoći zasniva se na objektivnim i transparentnim kriterijumima, a pomoć se u načelu dodjeljuje na isti način svim konkurentima u istom sektoru ako se nalaze u sličnom činjeničnom položaju;
 - (b) porez za zaštitu životne sredine bez smanjenja dovodi do znatnog povećanja troškova proizvodnje izračunatih kao udio bruto dodate vrijednosti za svaki sektor ili kategoriju pojedinačnih korisnika; i
 - (c) znatno povećanje troškova proizvodnje ne može se prenijeti na potrošače a da to ne dovede do znatnog smanjenja prodaje.
- (178) Komisija će smatrati pomoć proporcionalnom ako je ispunjen jedan od sljedećih uslova:
- (a) korisnici pomoći plaćaju najmanje 20 % nacionalnog poreza za zaštitu životne sredine; ili
 - (b) smanjenje poreza uslovljeno je zaključivanjem sporazuma između države članice i korisnika ili udruženja korisnika kojima se korisnici ili udruženja korisnika obavezuju da će ostvariti ciljeve zaštite životne sredine koji imaju isti efekat kao kad bi korisnici plaćali najmanje 20 % nacionalnog poreza ili, u okolnostima predviđenim stavom 174, ukoliko bi se primjenjivala najniža poreska stopa Unije. Takvi sporazumi ili obaveze mogu da se odnose, između ostalog, na smanjenje potrošnje energije, smanjenje emisija ili bilo koju drugu mjeru zaštite životne sredine. Takvi sporazumi moraju da ispunjavaju sljedeće kumulativne uslove:
 - i. o sadržini sporazuma pregovara država članica, u njima su utvrđeni ciljevi i vremenski okvir za njihovo ostvarivanje;
 - ii. država članica obezbjeđuje nezavisno⁷⁹ i blagovremeno praćenje obaveza zaključenih u sporazumima; i
 - iii. sporazumi se periodično revidiraju u skladu sa tehnološkim i drugim razvojem i moraju da sadrže djelotvorne modalitete kažnjavanja koji se primjenjuju u slučaju neispunjenja obaveza.
- (179) U slučaju poreza na ugljenik koji se obračunava na energente koji se upotrebljavaju za proizvodnju električne energije dobavljač električne energije obavezan je da plaća porez. Taj porez na ugljenik može da se osmisli na način da oporezivanjem ugljenika podržava i da je neposredno povezan sa cijenom prava u sistemu Unije za trgovanje emisijama. Međutim, cijena električne energije povećava se ako ti troškovi prelaze na potrošača električne energije. U tom slučaju, efekat poreza na ugljenik je sličan efektu prenosa troškova prava u sistemu Unije za trgovanje emisijama i uključivanja tih troškova u cijenu električne energije (indirektni troškovi emisije).
- (180) Stoga, ako se porez iz stava 179 osmisli tako da je neposredno povezan sa cijenom prava u sistemu Unije za trgovanje emisijama i ako je njegov cilj da se poveća cijena prava, može se razmotriti mogućnost kompenzacije za te veće indirektno troškove. Komisija će smatrati da je mjera spojiva sa unutrašnjim tržištem samo ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) pomoć se dodjeljuje samo sektorima i podsektorima iz Priloga II Smjernica za državnu pomoć u okviru sistema za trgovanje emisijama⁸⁰ kako bi se nadoknadili dodatni indirektni troškovi koji proizilaze iz poreza;
 - (b) intenzitet pomoći i maksimalni intenziteti pomoći izračunavaju su kako je utvrđeno u st. 27 do 30 Smjernica za državnu pomoć u okviru sistema za trgovanje emisijama. Terminalska cijena prava u sistemu za trgovanje emisijama može se zamijeniti nivoom nacionalnog poreza; i
 - (c) pomoć se dodjeljuje kao paušalni iznos koji se može isplatiti korisniku pomoći u godini u kojoj nastaju troškovi ili u narednoj godini. Ako se pomoć isplaćuje u godini u kojoj troškovi nastaju, potrebno je da se uspostavi mehanizam naknadnog praćenja kako bi se obezbijedio povraćaj svakog prekomjerno isplaćenog iznosa pomoći prije 1. jula naredne godine.

3.7.2. Pomoći u obliku smanjenja finansiranja podrške za energiju iz obnovljivih izvora⁸¹

- (181) Finansiranje podrške za energiju iz obnovljivih izvora kroz naknade kao takvo nije usmjereno na negativne spoljne efekte i stoga nema direktan efekat na životnu sredinu. Te su naknade, stoga, bitno razlikuju od indirektnih poreza na električnu energiju iz stava 167, čak i ako bi za rezultat

⁷⁸ Direktivom 2003/96/EZ o restrukturiranju sistema Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije (SL L 283, 31.10.2003, str. 51) utvrđeni su ti najniži nivoi poreza.

⁷⁹ Za te namjene, nije važno da li praćenje vrši javno ili privatno tijelo.

⁸⁰ SL C 158, 5.6.2012, str. 4.

⁸¹ Zakonodavstvo o unutrašnjem tržištu (Direktiva 2009/72/EZ od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i prestanku važenja Direktive 2003/54/EZ (SL L 211, 14.8.2009, str. 55), Regulativa (EZ) br. 714/2009 od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i prestanku važenja Regulative (EZ) br. 1228/2003 (SL L 211, 14.8.2009, str. 15) i kasniji mrežni kodeksi i smjernice), ne daje pravo na unakrsno subvencionisanje potrošača u tarifnim režimima.

mogle imati više cijene električne energije. Povećanje troškova za električnu energiju može biti eksplicitno kroz posebnu naknadu koja se naplaćuje od potrošača električne energije pored cijene električne energije ili indirektno kroz dodatne troškove sa kojima se suočavaju dobavljači električne energije zbog obaveza da kupuju obnovljivu energiju koje se nakon toga prenose na njihove kupce, potrošače električne energije. Tipičan primjer bio bi obaveza za dobavljače električne energije da kupuju određeni procenat obnovljive energije kroz zelene sertifikate za koje dobavljač ne dobija kompenzaciju.

- (182) U načelu i ukoliko se troškovi finansiranja podrške za obnovljivu energiju obračunavaju potrošačima energije, trebalo bi ih obračunavati na način kojim se ne pravi razlika među potrošačima energije. Međutim, neka ciljna smanjenja tih troškova mogla bi biti potrebna da bi se obezbijedila dovoljna finansijska osnova za podršku energiji iz obnovljivih izvora, čime bi se pomoglo da se ostvare ciljevi u pogledu obnovljive energije koji su utvrđeni na nivou EU⁸². Na jednoj strani, da bi se izbjeglo da se privrednim društvima na koje naročito utiču troškovi finansiranja podrške za obnovljivu energiju uzrokuju znatne konkurentne poteškoće, države članice mogle bi da dodijele djelimičnu kompenzaciju za te dodatne troškove. Bez tih kompenzacija finansiranje podrške za obnovljivu energiju moglo bi biti neodrživo i javna podrška za utvrđivanje ambicioznih mjera podrške za obnovljivu energiju mogla bi biti ograničena. Na drugoj strani, ako su te kompenzacije previsoke ili se dodjeljuju prevelikom broju potrošača električne energije, moglo bi da bude ugroženo i ukupno finansiranje podrške za energiju iz obnovljivih izvora pa bi se mogla smanjiti i javna podrška za podršku obnovljive energije dok bi narušavanje konkurencije i trgovine moglo biti posebno izraženo.
- (183) Za ocjenjivanje državne pomoći za kompenzaciju finansiranja podrške za energiju iz obnovljivih izvora, Komisija će primjenjivati samo uslove utvrđene u ovom odjeljku i odjeljku 3.2.7.
- (184) Da bi se obezbijedilo da pomoć služi da se olakša finansiranje podrške za energiju iz obnovljivih izvora, države članice moraju da dokažu da dodatni troškovi koji se ogledaju u višim cijenama električne energije sa kojima se suočavaju korisnici proizilaze samo iz podrške za energiju iz obnovljivih izvora. Dodatni troškovi ne smiju prelaziti finansiranje podrške za energiju iz obnovljivih izvora⁸³.
- (185) Pomoć bi trebalo da bude ograničena na sektore čiji je konkurentni položaj izložen riziku zbog troškova koji proizilaze iz finansiranja podrške za energiju iz obnovljivih izvora zbog njihovog elektro-intenziteta i izloženosti međunarodnoj trgovini. U skladu sa tim, pomoć se može dodijeliti samo ako privredno društvo pripada sektorima iz Priloga 3⁸⁴. Ova lista trebalo bi da se upotrebljava samo za prihvatljivost za ovaj određeni oblik kompenzacije.
- (186) Pored toga, kako bi se uzelo u obzir to što određeni sektori mogu biti heterogeni u pogledu elektro-intenziteta, država članica može da uključi privredno društvo u svoju nacionalnu šemu za odobrenje smanjenja troškova koji proizilaze iz podrške za obnovljivu energiju ako to privredno društvo ima elektro-intenzitet od najmanje 20 %⁸⁵ i pripada sektoru sa intenzitetom trgovine od najmanje 4 % na nivou Unije, čak i ako ne pripada sektoru sa liste iz Priloga 3.⁸⁶ Za izračunavanje elektro-intenziteta privrednog društva treba primijeniti standardna mjerila za efikasnost potrošnje električne energije za datu industriju ukoliko su dostupna.
- (187) U okviru prihvatljivog sektora, države članice moraju da obezbijede da se izbor korisnika zasniva na objektivnim, nediskriminatorskim i transparentnim kriterijumima i da se pomoć u načelu dodjeljuje na isti način svim konkurentima u istom sektoru ako se nalaze u sličnom činjeničnom položaju.
- (188) Komisija će pomoć smatrati proporcionalnom ako korisnici pomoći plaćaju najmanje 15 % dodatnih troškova bez smanjenja.
- (189) Međutim, imajući u vidu znatno povećanje dodatnih taksi za obnovljivu energiju tokom proteklih godina, sopstveni doprinos u visini od 15 % pune dodatne takse za obnovljivu energiju može biti veći od iznosa koji privredna društva na koja je opterećenje posebno uticalo mogu da podnesu. Stoga, prema potrebi, države članice mogu dodatno da ograniče iznos troškova koji proizilaze iz finansiranja pomoći za obnovljivu energiju koji se plaćaju na nivou privrednih društava na 4 % bruto dodate vrijednosti⁸⁷ predmetnog privrednog društva. Za privredna društva sa elektro-intenzitetom od najmanje 20 %, države članice mogu da ograniče ukupni iznos koji treba platiti na 0,5 % bruto dodate vrijednosti predmetnog privrednog društva.
- (190) Kada države članice odluče da utvrde ograničenja od 4 % odnosno 0,5 % bruto dodate vrijednosti, ta ograničenja moraju se primjenjivati na sva prihvatljiva privredna društva.
- (191) Države članice mogu da preduzmu mjere kako bi obezbijedile da su podacima o bruto dodatoj vrijednosti koji se koriste za potrebe ovog odjeljka obuhvaćeni svi odgovarajući troškovi rada.
- (192) Države članice mogu da dodijele pomoć u obliku smanjenja taksi, ili kao fiksni godišnji iznos kompenzacije (povraćaj poreza), ili kao kombinaciju tih dviju mogućnosti⁸⁸. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku smanjenja taksi, potrebno je da se uspostavi mehanizam naknadnog praćenja kako bi se obezbijedio povraćaj svakog prekomjerno isplaćenog iznosa pomoći prije 1. jula naredne godine. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku fiksnog godišnjeg iznosa kompenzacije, taj iznos mora se izračunavati na osnovu istorijskih podataka, tj. utvrđenih nivoa potrošnje električne energije i bruto dodate vrijednosti u datoj referentnoj godini. Iznos kompenzacije ne smije da pređe iznos pomoći koji bi to privredno društvo primilo u referentnoj godini, uz primjenu parametara iz ovog odjeljka.

3.7.3. Prelazna pravila za pomoć dodijelenu za smanjenje opterećenja povezanog sa finansiranjem podrške za energiju iz obnovljivih izvora

- (193) Države članice treba da primjenjuju kriterijume prihvatljivosti i proporcionalnosti iz odjeljka 3.7.2. najkasnije do 1. januara 2019. godine. Pomoć dodijeljena za period prije tog datuma smatraće se spojivom ukoliko ispunjava iste kriterijume.

⁸² Direktivom 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora utvrđeni su obavezujući ciljevi u pogledu obnovljive energije za sve države članice. Prije toga, Direktivom 2001/77/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. septembra 2001. godine o promovisanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutrašnjem tržištu električne energije već su bili utvrđeni ciljevi u pogledu električne energije iz obnovljivih izvora koje su države članice morale nastojati da ostvare.

⁸³ Najdirektniji način da se dokaže uzročna veza je pozivanje na naknadu ili taksu koja se dodaje na cijenu električne energije i koja je namijenjena za finansiranje energije iz obnovljivih izvora. Indirektan način da se dokažu dodatni troškovi bio bi da izračuna uticaj većih neto troškova za snabdjevače električnom energijom zbog zelenih sertifikata i da se izračuna uticaj na cijenu električne energije pod pretpostavkom da snabdjevač veće neto troškove prenosi na potrošače.

⁸⁴ Komisija smatra da ti rizici postoje za sektore koji se suočavaju sa intenzitetom trgovine od 10 % na nivou EU kad elektro-intenzitet tog sektora dostigne 10 % na nivou EU. Uz to, sličan rizik postoji i u sektorima koji se suočavaju sa izloženosti trgovini koja je manja, ali iznosi najmanje 4 %, i koji imaju mnogo veći elektro-intenzitet od najmanje 20 % ili koji su ekonomski slični (npr. na osnovu zamjenljivosti). Isto tako, sektori nešto nižeg elektro-intenziteta, ali koji je najmanje 7 %, i koji se suočavaju sa vrlo visokom izloženosti trgovini od najmanje 80 % suočili bi se sa istim rizikom. Po tom osnovu sastavljena je lista prihvatljivih sektora. Konačno, u listu su uvršteni i ovi sektori jer su ekonomski slični navedenim sektorima i jer proizvode zamjenljive proizvode: livenje čelika, lakih metala i obojenih metala na osnovu zamjenljivosti sa livenjem gvožđa; prerada sortirano otpada na osnovu zamjenljivosti sa primarnim proizvodima uvrštenim na listu).

⁸⁵ Način izračunavanja elektro-intenziteta privrednog društva bliže je utvrđen u Prilogu 4.

⁸⁶ Taj se test može primijeniti i na privredna društva iz uslužnog sektora.

⁸⁷ Način izračunavanja bruto dodate vrijednosti za privredno društvo bliže je utvrđen u Prilogu 4.

⁸⁸ Upotreba fiksnih godišnjih kompenzacija (povraćaj poreza) ima tu prednost da se oslobodena privredna društva suočavaju sa istim povećanjem graničnog troška električne energije (tj. istim povećanjem troška električne energije za svaki dodatni potrošeni MWh), čime se ograničavaju eventualna narušavanja konkurencije u tom sektoru.

- (194) Pored toga, Komisija smatra da se sve pomoći dodijeljene za smanjenje opterećenja povezanog sa finansiranjem podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora za godine prije 2019. godine mogu proglasiti spojivim sa unutrašnjim tržištem ukoliko su usklađene sa planom prilagodavanja.
- (195) Da bi se spriječio nagli prekid za pojedino privredno društvo, takav plan prilagodavanja mora da obuhvata postepeno prilagodavanje na nivoe pomoći koji proizilaze iz primjene kriterijuma prihvatljivosti i proporcionalnosti iz odjeljka 3.7.2.
- (196) Ukoliko je pomoć dodijeljena za period prije datuma početka primjene ovih smjernica, planom se predviđa i postepena primjena kriterijuma za taj period.
- (197) Ukoliko je pomoć u obliku smanjenja ili oslobođenja od opterećenja povezanog sa finansiranjem podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora dodijeljena prije datuma početka primjene ovih smjernica privrednim društvima koja nijesu prihvatljiva u skladu sa odjeljkom 3.7.2., takva pomoć može se proglasiti spojivom, pod uslovom da je planom prilagodavanja predviđen sopstveni doprinos od najmanje 20 % dodatnih troškova na ime dodatne takse bez smanjenja, koji se uvodi postepeno i najkasnije do 1. januara 2019. godine.
- (198) Planom prilagodavanja u obzir se uzimaju svi bitni ekonomski faktori povezani sa politikom o obnovljivoj energiji.
- (199) Plan prilagodavanja odobrava Komisija.
- (200) Plan prilagodavanja dostavlja se Komisiji najkasnije 12 mjeseci nakon datuma početka primjene ovih smjernica.

3.8. Pomoć za energetska infrastrukturu

(201) Moderna energetska infrastruktura ključna je za integrisano energetska tržište, koje je presudno za obezbjeđivanje energetske sigurnosti u Uniji i da se omogući Uniji da ispuni svoje šire klimatske i energetske ciljeve. Komisija je procijenila ukupne potrebe za ulaganjem u energetska infrastrukturu evropskog značaja do 2020. godine na oko 200 milijardi EUR⁸⁹. Ta ocjena zasnivala se na evaluaciji infrastrukture potrebne da se Uniji omogući da ispuni krovne strateške ciljeve dovršavanja unutrašnjeg energetskeg tržišta, obezbjeđivanja sigurnosti snabdijevanja i omogućavanja integracije obnovljivih izvora energije. Ako učesnici na tržištu ne mogu da obezbijede potrebnu infrastrukturu, državna pomoć može biti potrebna da se prevaziđu tržišni nedostaci i da se obezbijedi da se ispune obimne infrastrukturne potrebe Unije. To se naročito odnosi na infrastrukturne projekte koji imaju prekogranični efekat ili doprinose regionalnoj koheziji. Pomoć za energetska infrastrukturu u načelu bi trebalo da bude pomoć za ulaganje, uključujući i njenu modernizaciju i nadgradnju.

3.8.1. Cilj od zajedničkog interesa

(202) Energetska infrastruktura preduslov je za funkcionisanje energetskeg tržišta. Pomoć za energetska infrastrukturu stoga jača unutrašnje energetska tržište. Unapređuje stabilnost sistema, adekvatnost proizvodnje, integraciju različitih izvora energije i snabdijevanja energijom u nedovoljno razvijenim mrežama. Komisija stoga smatra da je pomoć za energetska infrastrukturu korisna za unutrašnje tržište i da tako doprinosi ostvarivanju cilja od zajedničkog interesa.

3.8.2. Potreba za intervencijom države

- (203) Ulaganja u energetska infrastrukturu često su obilježena tržišnim nedostacima. Tržišni nedostatak koji može da se pojavi u oblasti energetske infrastrukture povezan je sa problemima u koordinaciji. Različiti interesi ulagača, nesigurnost oko ishoda saradnje i mrežni efekti mogu da spriječe razvoj projekta ili njegovo efikasno osmišljavanje. Istovremeno, energetska infrastruktura može da proizvede znatne pozitivne spoljne efekte, pri čemu se troškovi i koristi infrastrukture mogu asimetrično raspodijeliti između različitih učesnika na tržištu i država članica.
- (204) Da bi se riješili tržišni nedostaci iz stava 203, na energetska infrastrukturu obično se primjenjuju propisi o tarifama i pristupu i zahtjevi za razvezivanjem u skladu sa zakonodavstvom o unutrašnjem energetskeg tržištu⁹⁰.
- (205) U smislu finansiranja, dodjeljivanje državne pomoći je način da se riješi tržišni nedostatak, pored rješavanja obavezanim tarifama za korisnike. Stoga, da bi se dokazala potreba za državnom pomoći u oblasti energetske infrastrukture, primjenjuju se načela opisana u st. 206 i 207.
- (206) Komisija smatra da su za projekte od zajedničkog interesa kako su definisani u Regulativi (EZ) br. 347/2013⁹¹, za pametne mreže i za ulaganja u infrastrukturu u područjima koja primaju pomoć, tržišni nedostaci u smislu pozitivnih spoljnih efekata i problemi u koordinaciji takvi da finansiranje pomoću tarifa možda nije dovoljno i može se dodijeliti državna pomoć.
- (207) Za projekte energetske infrastrukture obuhvaćene stavom 206 koji su djelimično ili u potpunosti izuzeti iz zakonodavstva o unutrašnjem energetskeg tržištu i za projekte koji nijesu obuhvaćeni stavom 206 Komisija će sprovesti pojedinačnu ocjenu potrebe za državnom pomoći. Prilikom svog ocjenjivanja Komisija će razmotriti sljedeće faktore: i. u kojoj mjeri tržišni nedostatak dovodi do nedovoljnog obezbjeđivanja potrebne infrastrukture; ii. u kojoj mjeri infrastruktura otvorena za pristup trećim licima i predmet regulisanja tarifa; kao i iii. u kojoj mjeri projekat doprinosi sigurnosti snabdijevanja Unije energijom.
- (208) Za projekte naftne infrastrukture Komisija pretpostavlja da nema potrebe za državnom pomoći. Međutim, države članice mogu da dodijele državnu pomoć u izuzetnim okolnostima ako je to valjano obrazloženo.

3.8.3. Primjerenost

(209) Komisija smatra da su tarife⁹² odgovarajuće primarno sredstvo za finansiranje energetske infrastrukture. Međutim, u slučaju projekata od zajedničkog interesa, pametnih mreža i ulaganja u infrastrukturu u područjima koja primaju pomoć, državna pomoć može se smatrati odgovarajućim instrumentom za djelimično ili potpuno finansiranje te infrastrukture. U takvim slučajevima tržišni nedostaci često sprečavaju potpuno sprovođenje načela „zagađivač plaća” na kojem se zasnivaju propisi o tarifama, na primjer zato što bi povećanje tarife za finansiranje novih ulaganja u infrastrukturu bilo toliko veliko da bi odvratilo od ulaganja ili da bi potencijalne kupce odvratilo od korišćenja infrastrukture.

3.8.4. Podsticajni efekat

(210) Podsticajni efekat pomoći ocjenjivaće se na osnovu uslova utvrđenih u odjeljku 3.2.4.

3.8.5. Proporcionalnost

(211) Iznos pomoći mora da bude ograničen na najmanji iznos potreban za ostvarivanje željenih infrastrukturnih ciljeva. Za pomoć za infrastrukturu, pretpostavlja se da je obrnuti hipotetički scenario situacija u kojoj se projekt ne bi sproveo. Opravdani troškovi stoga odgovaraju manjku

⁸⁹ Radni dokument službe Komisije, Potrebe za ulaganjem u energetska infrastrukturu i uslovi finansiranja, 6.6.2011, SEC(2011)755, str. 2.

⁹⁰ Propisi o unutrašnjem tržištu u oblasti energije naročito uključuju Direktivu 2009/72/EZ od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije (SL L 211, 14.8.2009, str. 55); Direktivu 2009/73/EZ od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa (SL L 211, 14.8.2009, str. 94); Regulativu (EZ) br. 713/2009 od 13. jula 2009. godine o osnivanju Agencije za saradnju energetskih regulatora, Regulativu (EZ) br. 714/2009 od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije (SL L 211, 14.8.2009, str. 15) i Regulativu (EZ) br. 715/2009 od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa (SL L 211, 14.8.2009, str. 36).

⁹¹ Regulativa (EU) br. 347/2013 o Smjernicama za transevropsku energetska infrastrukturu.

⁹² Regulatornim okvirom koji je utvrdjen direktivama Komisije 2009/72/EZ i 2009/73/EZ utvrđuju se razlozi i načela na kojima se zasnivaju propisi o pristupu i tarifama za korišćenje, koje koriste operatori prenosnih i distributivnih sistema za finansiranje ulaganja u takvu infrastrukturu i njeno održavanje.

finansijskih sredstava.

- (212) Mjere pomoći odobrene za infrastrukturu ne bi smjele da premaše intenzitet pomoći od 100 % opravdanih troškova.
- (213) Komisija će od država članica zahtijevati da jasno i posebno navedu i svaku drugu mjeru pomoći koja bi mogla da utiče na mjere pomoći za infrastrukturu.

3.8.6. Sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

- (214) U pogledu postojećih zahtjeva u okviru zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu koji su namijenjeni jačanju konkurencije, Komisija će smatrati da pomoć za energetske infrastrukture koja je uređena propisima o unutrašnjem tržištu nema neopravdane narušavajuće efekte.
- (215) U slučaju infrastrukture koja je djelimično ili potpuno izuzeta iz zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu ili koja nije uređena tim propisima i u slučaju podzemnih objekata za skladištenje gasa, Komisija će u svakom pojedinom slučaju posebno ocijeniti potencijalno narušavanje konkurencije pri čemu će uzeti u obzir naročito stepen pristupa trećeg lica infrastrukturi kojoj je dodijeljena pomoć, pristup alternativnoj infrastrukturi i tržišni udio korisnika pomoći.

3.9. Pomoć za adekvatnost proizvodnje

- (216) Sa sve većim udjelom obnovljivih izvora energije, proizvodnja električne energije u brojnim državama članicama prelazi sa sistema relativno stabilnog i kontinuiranog snabdijevanja na sistem snabdijevanja manjeg obima iz promjenljivih izvora od strane brojnih snabdjevača. Taj prelazak stvara nove izazove za obezbjeđivanje adekvatnosti proizvodnje.
- (217) Nadalje, tržišni nedostaci i regulatorni nedostaci mogu da dovedu do nedovoljnog ulaganja u proizvodne kapacitete, na primjer u situaciji kada su veleprodajne cijene ograničene, a tržišta električne energije ne proizvode dovoljno podsticaja za ulaganje.
- (218) Kao rezultat toga, neke države članice razmatraju mogućnost uvođenja mjera za obezbjeđivanje adekvatnosti proizvodnje, obično dodjeljivanjem podrške proizvođačima za samu dostupnost proizvodnih kapaciteta⁹³.

3.9.1. Cilj od zajedničkog interesa

- (219) Mjere za adekvatnost proizvodnje mogu se osmisliti na različite načine, u obliku ulaganja i operativne pomoći (u načelu se samo nagrađuje obaveza raspoloživosti za dostavu električne energije), i mogu da imaju različite ciljeve. Mogu da budu namijenjene, na primjer, za rješavanje kratkoročnih problema koji su se pojavili zbog manjka fleksibilnih proizvodnih kapaciteta kako bi se poravnala nagla kolebanja u promjenljivoj proizvodnji energije vjetrove i solarne energije, ili mogu definisati cilj u pogledu adekvatnosti proizvodnje koji države članice žele da obezbijede nezavisno od kratkoročnih problema.
- (220) Pomoć za adekvatnost proizvodnje može da bude u suprotnosti sa ciljem postepenog ukidanja subvencija štetnih za životnu sredinu uključujući za fosilna goriva. Države članice bi stoga najprije trebalo da razmotre alternativne načine ostvarivanja adekvatnosti proizvodnje koji ne utiču negativno na cilj postepenog ukidanja ekonomski ili ekološki štetnih subvencija, kao što je olakšavanje upravljanja tražnjom i povećanje kapaciteta za interkonekciju.
- (221) Trebalo bi jasno definisati precizan cilj mjere, uključujući i kada i gdje se očekuje da će se pojaviti problem adekvatnosti proizvodnje. Utvrđivanje problema adekvatnosti proizvodnje trebalo bi da bude usklađeno sa analizom adekvatnosti proizvodnje koju redovno sprovodi Evropska mreža operatora prenosnih sistema za električnu energiju u skladu sa zakonodavstvom o unutrašnjem energetskom tržištu⁹⁴.

3.9.2. Potreba za intervencijom države

- (222) Trebalo bi da se pravilno analiziraju i kvantitativno odrede priroda i uzroci problema adekvatnosti proizvodnje a stoga i potrebe za državnom pomoći da bi se obezbijedila adekvatnost proizvodnje, na primjer, u smislu manjka kapaciteta pri vršnom opterećenju ili pri sezonskim kolebanjima ili vršne tražnje u slučaju nemogućnosti usklađivanja ponude i tražnje na kratkoročnom veleprodajnom tržištu. Trebalo bi opisati mjeru jedinicu za kvantitativno određivanje i predvidjeti način za njeno izračunavanje.
- (223) Države članice trebalo bi jasno da pojasne razloge zašto se od tržišta ne može očekivati da će obezbijediti adekvatan kapacitet bez intervencije, pri čemu se uzima u obzir trenutni tržišni i tehnološki razvoj⁹⁵.
- (224) Prilikom ocjenjivanja, Komisija će uzeti u obzir, između ostalog i kada je to primjenljivo, sljedeće elemente koje treba da pruži država članica:
- (a) procjenu uticaja promjenljive proizvodnje, uključujući iz susjednih sistema;
 - (b) procjenu uticaja učesća na strani tražnje, uključujući opis mjera za podsticanje upravljanja tražnjom⁹⁶;
 - (c) procjenu stvarnog ili mogućeg postojanja interkonektora, uključujući opis projekata u izgradnji i planiranih projekata;
 - (d) procjenu bilo kojeg drugog elementa koji bi mogao izazvati ili pogoršati problem adekvatnosti proizvodnje, kao što su regulatorni odnosno tržišni nedostaci, uključujući na primjer ograničenja veleprodajnih cijena.

3.9.3. Primjerenost

- (225) Pomoć bi bila samo naknada za usluge same raspoloživosti koju obezbjeđuje proizvođač, tj. obavezu raspoloživosti za dostavu električne energije i odgovarajuću kompenzaciju za to, na primjer, u smislu naknade po MW kapaciteta koji se stavlja na raspolaganje. Pomoć ne bi smjela da uključuje naknadu za prodaju električne energije, tj. naknadu po prodatom MWh.
- (226) Mjera bi trebalo da bude otvorena i da pruža adekvatne podsticaje i za postojeće i buduće proizvođače kao i za operatore koji koriste zamjenjive tehnologije, kao što su rješenja prilagođavanja tražnji ili rješenja za skladištenje. Pomoć bi stoga trebalo da se pruža kroz mehanizam koji omogućava potencijalno različite vremenske okvire isporuke, koji odgovaraju vremenu potrebnom za realizaciju novih ulaganja novih proizvođača koji koriste različite tehnologije. Mjerom bi trebalo uzeti u obzir i u kom obimu bi kapacitet za interkonekciju mogao da riješi eventualni problem adekvatnosti proizvodnje.

3.9.4. Podsticajni efekat

- (227) Podsticajni efekat pomoći ocjenjivaće se na osnovu uslova utvrđenih u odjeljku 3.2.4. ovih smjernica.

3.9.5. Proporcionalnost

⁹³ Komisija se naročito bavila problemom adekvatnosti proizvodnje u svom Saopštenju „Uspostavljanje unutrašnjeg tržišta električne energije i optimalno iskorištavanje javne intervencije“ od 5. novembra 2013. (C(2013)7243, konačna verzija) i s tim povezanom radnom dokumentu službe „Adekvatnost proizvodnje na unutrašnjem tržištu električne energije – smjernice o javnim intervencijama“ SWD(2013) 438 konačna verzija od 5. novembra 2013.

⁹⁴ Regulatorna (EZ) br. 714/2009 od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, naročito član 8 o zadacima ENTSO-a za električnu energiju (SL L 211, 14.8.2009, str. 15). Naime, metodologija koju je razvio ENTSO-E, Evropska mreža operatora prenosnih sistema, za svoje ocjene adekvatnosti proizvodnje na nivou EU može poslužiti kao korisna referenca.

⁹⁵ Taj razvoj može uključivati, na primjer, razvoj spajanja tržišta, unutardnevna tržišta, balansna tržišta i tržišta pomoćnih usluga i skladištenje električne energije.

⁹⁶ Komisija će uzeti u obzir i planove koji se odnose na uvođenje pametnih brojlara u skladu sa Prilogom I Direktive 2009/72/EZ kao i zahtjeve iz Direktive o energetskej efikasnosti.

- (228) Izračunavanjem ukupnog iznosa pomoći trebalo bi postići da korisnici ostvaruju stopu prinosa koja se može smatrati opravdanom.
- (229) Smatraće se da konkurentan postupak prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminativnih kriterijuma koji je stvarno usmjeren na definisani cilj dovodi do opravdanih stopa prinosa u uobičajenim okolnostima.
- (230) Mjera bi trebalo da uključuje mehanizme kojima se obezbjeđuje da ne može doći do pojavljivanja neočekivanih dobiti.
- (231) Mjera bi trebalo da bude izrađena tako da se obezbijedi da cijena koja se plaća za raspoloživost automatski teži nuli kada se očekuje da će nivo obezbijeđenog kapaciteta biti dovoljan da se ispuni zahtijevani nivo kapaciteta.

3.9.6. Sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

- (232) Mjera bi trebalo da se osmisli na način koji omogućava da svaki kapacitet koji na efikasan način doprinosi rješavanju problema adekvatnosti proizvodnje učestvuje u toj mjeri, naročito uzimanjem u obzir sljedećih faktora:
- (a) učešće proizvođača koji koriste različite tehnologije i operatora koji nude mjere ekvivalentne tehničke efikasnosti, npr. upravljanje tražnjom, interkonektore i skladištenje. Ne dovodeći u pitanje stav 228, ograničenje učešća može se opravdati samo na osnovu nedovoljne tehničke efikasnosti potrebne za rješavanje problema adekvatnosti proizvodnje. Nadalje, mjera adekvatnosti proizvodnje trebalo bi da bude otvorena za moguće udruživanje tražnje i ponude;
 - (b) učešće operatora iz drugih država članica kada je takvo učešće fizički moguće, naročito u regionalnom kontekstu, tj. kada se kapacitet može fizički obezbijediti državi članici koja sprovodi mjeru i kada se može obezbijediti da se poštuju obaveze utvrđene mjerom⁹⁷;
 - (c) učešće dovoljnog broja proizvođača kako bi se utvrdila konkurentna cijena za kapacitet;
 - (d) sprečavanje negativnih efekata na unutrašnje tržište, na primjer zbog izvoznih ograničenja, ograničenja veleprodajnih cijena, ograničenja prilikom prikupljanja ponuda ili drugih mjera koje ometaju spajanje tržišta, uključujući i unutarredovna i balansna tržišta.
- (233) Mjera ne bi smjela:
- (a) da smanji podsticaje za ulaganja u kapacitet za interkonekciju;
 - (b) da ometa spajanje tržišta, uključujući balansna tržišta;
 - (c) da narušavaju odluke o ulaganju u pogledu proizvodnje donijete prije mjere ili odluke operatora o balansnom tržištu ili tržištu pomoćnih usluga;
 - (d) da neopravdano ojača dominaciju na tržištu;
 - (e) da daje prednost proizvođačima sa niskim nivoom emisija ugljenika u slučaju ekvivalentnih tehničkih i ekonomskih parametara.

3.10. Pomoć u obliku šema trgovanja dozvolama

- (234) Šema trgovanja dozvolama može se uspostaviti radi smanjenja emisija zagađujućih materija, npr. radi smanjenja emisija NOx⁹⁸. Mogu da uključuju državnu pomoć, naročito kad države članice dodjeljuju dozvole i prava ispod njihove tržišne vrijednosti. Ako je ukupni iznos dozvola koje je dodijelila država članica manji od ukupnih očekivanih potreba privrednih društava, ukupni efekat na nivo zaštite životne sredine biće pozitivan. Na nivou svakog pojedinačnog privrednog društva, ukoliko dodijeljena prava ne pokrivaju u cjelini očekivane potrebe privrednog društva, privredno društvo mora ili smanjiti svoje zagađenje, doprinoseći tako povećanju nivoa zaštite životne sredine, ili kupiti dopunska prava na tržištu, plaćajući tako naknadu za svoje zagađenje.
- (235) Šeme trgovanja dozvolama smatraju se spojivim sa unutrašnjim tržištem ukoliko su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) šeme trgovanja dozvolama moraju da se uspostave na način da se ostvaruju ciljevi zaštite životne sredine koji premašuju one koji treba postići na osnovu standarda Unije koji su obavezni za predmetna privredna društva;
 - (b) raspodjela se mora izvršiti na transparentan način na osnovu objektivnih kriterijuma i izvorima podataka najvišeg dostupnog kvaliteta, a ukupni iznos dozvola ili prava dodijeljenih svakom privrednom društvu po cijeni ispod njihove tržišne vrijednosti ne smije biti viši od njegovih očekivanih potreba, kako su procijenjene za situaciju bez šeme trgovanja;
 - (c) metodologija raspodjele ne smije da daje prednost određenim privrednim društvima ili određenim sektorima, osim ukoliko je to opravdano logikom zaštite životne sredine same šeme, ili ako su takva pravila potrebna radi usklađenosti sa drugim politikama zaštite životne sredine;
 - (d) novi učesnici u načelu ne bi trebalo da dobijaju dozvole ili prava pod povoljnijim uslovima od postojećih privrednih društava koja djeluju na istim tržištima. Dodjela većeg broja pomoći postojećim postrojenjima u poređenju sa novim učesnicima ne bi smjela da stvori neopravdane prepreke ulasku na tržište.
- (236) Komisija će ocijeniti potrebu za državnom pomoći i proporcionalnost državne pomoći koja je obuhvaćena šemom trgovanja dozvolama u skladu sa sljedećim kriterijumima:
- (a) izbor korisnika mora se zasnivati na objektivnim i transparentnim kriterijumima, a pomoć se, u načelu, mora dodjeljivati na isti način svim konkurentima u istom sektoru ako se nalaze u sličnom činjeničnom položaju;
 - (b) potpuna prodaja na aukciji mora dovesti do znatnog povećanja troškova proizvodnje za svaki sektor ili kategoriju pojedinih korisnika;
 - (c) znatno povećanje troškova proizvodnje ne može se prenijeti na potrošače a da to ne dovede do znatnog smanjenja prodaje. Ta se analiza može sprovesti na osnovu procjena elastičnosti cijene proizvoda u dotičnom sektoru, pored ostalih faktora. Da bi se procijenilo da li se povećanje troškova iz šeme trgovanja dozvolama može prenijeti na potrošače, mogu se koristiti procjene izgubljenih prihoda od prodaje kao i njihov uticaj na rentabilnost privrednog društva;
 - (d) pojedinačna privredna društva u sektoru ne bi smjela da imaju mogućnost da smanje nivo emisija kako bi cijena sertifikata bila prihvatljiva. Pružanjem podataka o nivoima emisija koji proizilaze iz najefikasnije tehnike u Evropskom ekonomskom prostoru (EEP) i korišćenjem tih nivoa kao mjerila, može se dokazati da potrošnju nije moguće smanjiti. Svako privredno društvo koje dostigne najefikasniju tehniku može ostvariti najveće pravo koje odgovara povećanju troškova proizvodnje iz šeme trgovanja dozvolama korišćenjem najefikasnije tehnike, a koji se ne mogu prenijeti na potrošače. Svako privredno društvo sa lošijom efikasnošću u zaštiti životne sredine ostvaruje manja prava, srazmjerno svojoj efikasnosti u zaštiti životne sredine.

3.11. Pomoć za preseljenje privrednih društava

- (237) Cilj pomoći za ulaganje za preseljenje privrednih društava je stvaranje pojedinačnih podsticaja za smanjenje negativnih spoljnih efekata preseljenjem privrednih društava koja stvaraju velika zagađenja u područja gdje će ta zagađenja imati manje štetne efekte, što će smanjiti spoljne troškove. Pomoć bi stoga mogla da bude opravdana ako se preseljenje vrši iz razloga povezanih sa zaštitom životne sredine, ali bi trebalo izbjegavati dodjeljivanje pomoći za preseljenje iz bilo kojih drugih razloga.
- (238) Pomoć za ulaganje za preseljenje privrednih društava na nove lokacije iz razloga zaštite životne sredine smatra se spojivom sa unutrašnjim tržištem ukoliko su ispunjeni uslovi iz odjeljaka 3.2.4. i 3.2.7. i sljedeći kumulativni uslovi:
- (a) promjena lokacije mora se zasnivati na razlozima zaštite životne sredine ili sprečavanja štete za životnu sredinu i mora biti naložena upravnom ili sudskom odlukom nadležnog javnog organa ili mora biti dogovorena između privrednog društva i nadležnog javnog organa;
 - (b) Privredno društvo mora ispunjavati najstrožije standarde zaštite životne sredine koji se primjenjuju u novom regionu u kojem se nalazi.

⁹⁷ Šeme bi trebalo prilagoditi u slučaju utvrđivanja zajedničkih dogovora za olakšavanje prekograničnog učešća u tim šemama.

⁹⁸ Predmet C-279/08 P, *Komisija protiv Holandije* [2011] Recueil I-7671.

(239)Korisnik može biti:

- (a)privredno društvo osnovano u gradskom području ili posebnom zaštićenom području, utvrđenom u skladu sa Direktivom Savjeta 92/43/EEZ⁹⁹, koje zakonito obavlja (to jest, ispunjava sve zakonske uslove, uključujući i sve standarde zaštite životne sredine koji za njega važe) djelatnost koja prouzrokuje veliko zagađenje i koje se, zbog svoje lokacije, mora preseliti iz mjesta osnivanja u prikladnije područje; ili
- (b)poslovna jedinica ili postrojenje koje je obuhvaćeno područjem primjene Direktive 2012/18/EU¹⁰⁰ („Direktiva Seveso III“).

(240)Kako bi odredila iznos opravdanih troškova u slučaju pomoći za preseljenje, Komisija naročito uzima u obzir:

- (a)sljedeće koristi:
 - i. prinos od prodaje ili iznajmljivanja napuštenog postrojenja ili zemljišta;
 - ii. naknadu plaćenu u slučaju eksproprijacije;
 - iii.sve druge dobiti povezane sa preseljenjem postrojenja, naročito dobiti koje proizilaze iz unapređenja, po preseljenju, tehnologije koja se koristi i računovodstvene dobiti povezane sa boljom iskorišćenosti postrojenja;
 - iv.ulaganja povezana sa povećanjem kapaciteta;
- (b)sljedeće troškove:
 - i. troškove povezane sa kupovinom zemljišta odnosno izgradnjom ili kupovinom novog postrojenja istog kapaciteta kao napušteno postrojenje;
 - ii.sve kazne koje privredno društvo mora da plati zbog prekida ugovora o zakupu zemljišta ili zgrada ako se promjena lokacije sprovedi radi poštovanja upravne ili sudske odluke.

(241)Intenziteti pomoći utvrđeni su u Prilogu 1.

4. EVALUACIJA

- (242)Kako bi se dodatno obezbijedilo da je narušavanje konkurencije ograničeno, Komisija može da zahtijeva da određene šeme pomoći budu predmet vremenskog ograničenja (obično četiri godine ili manje) i evaluacije iz stava 28. Evaluacije će se sprovoditi za šeme u kojima je potencijalno narušavanje konkurencije naročito visoko, tj. u kojima postoji rizik od znatnog ograničavanja ili narušavanja konkurencije ako se njihovo sprovođenje ne preispita u odgovarajućem roku.
- (243)Imajući u vidu njene ciljeve, i da se države članice i manji projekti pomoći ne bi nesrazmjerno opteretili, evaluacija se primjenjuje samo za šeme pomoći sa velikim budžetima pomoći, koje imaju nove karakteristike ili ako su predviđene značajne tržišne, tehnološke ili regulatorne promjene. Evaluacija mora sprovesti stručnjak nezavisan od davaoca pomoći na osnovu zajedničke metodologije koju utvrđuje Komisija. Evaluacija se mora objaviti. Država članica mora, zajedno sa šemom pomoći, prijaviti i nacrt plana evaluacije koji će biti sastavni dio ocjene šeme koju vrši Komisija.
- (244)U slučaju šema pomoći koje su izuzete iz područja primjene Regulative o opštim grupnim izuzećima isključivo zbog svog velikog budžeta, Komisija će ocjenjivati spojivost šeme pomoći, osim plana evaluacije, na osnovu kriterijuma definisanih tom regulativom umjesto na osnovu ovih smjernica.
- (245)Evaluacija se mora blagovremeno dostaviti Komisiji kako bi mogla ocijeniti moguće produženje šeme pomoći a u svakom slučaju po isteku šeme. Tačan obim i način pojedine evaluacije biće utvrđeni odlukom o odobrenju šeme pomoći. Rezultati evaluacije moraju se uzeti u obzir prilikom svake naknadne mjere pomoći sa sličnim ciljem (uključujući sve izmjene šema iz stava 244).

5. PRIMJENA

- (246)Ove će se Smjernice primjenjivati od 1. jula 2014. godina i njima se zamjenjuju Smjernice o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine objavljene 1. aprila 2008. godine¹⁰¹. Primjenjivaće se do 31. decembra 2020.
- (247)Komisija će primjenjivati ove smjernice na sve prijavljene mjere pomoći za koje je pozvana da odlučuje nakon njihovog stupanja na snagu, čak i ako su projekti prijavljeni prije tog datuma. Međutim, individualna pomoć dodijeljena u okviru odobrenih šema pomoći i prijavljena Komisiji u skladu sa obavezom da se takva pomoć prijavi pojedinačno ocjenjivaće se u skladu sa smjernicama koje se primjenjuju na odobrenu šemu pomoći na kojoj se zasniiva dodijeljena individualna pomoć.
- (248)Nezakonita pomoć za zaštitu životne sredine ili pomoć za energiju ocjenjuju se u skladu sa pravilima važećim na dan dodjele pomoći u skladu sa obavještenjem Komisije o utvrđivanju važećih pravila za ocjenjivanje nezakonite državne pomoći¹⁰² uz sljedeći izuzetak:
Nezakonita pomoć u obliku smanjenja finansiranja podrške za energiju iz obnovljivih izvora ocjenjivaće se u skladu sa odredbama odjeljaka 3.7.2. i 3.7.3.
Od 1. januara 2011. godine, planom prilagođavanja predviđenim stavom 194 biće predviđena i postepena primjena kriterijuma iz odjeljka 3.7.2. i sopstvenog doprinosa predviđenog stavom 197. Prije tog datuma, Komisija smatra da se sva pomoć dodijeljena u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora može proglasiti spojivom sa unutrašnjim tržištem¹⁰³.
- (249)Individualna pomoć dodijeljena na osnovu nezakonite šeme pomoći ocijenit će se u skladu sa smjernicama koje su se primjenjivale na tu nezakonitu šemu pomoći u trenutku dodjele individualne pomoći. Ako je korisnik te individualne pomoći dobio potvrdu od države članice da će primiti operativnu pomoć za podršku energiji iz obnovljivih izvora i kogeneraciji u okviru nezakonite šeme za unaprijed određeni period, takva pomoć može se dodijeliti za cijeli taj period pod uslovima iz šeme u vrijeme potvrde ukoliko je pomoć spojiva sa pravilima koja su se primjenjivala u vrijeme te potvrde.
- (250)Komisija ovim predlaže državama članicama, na osnovu člana 108 stav 1 Ugovora, sljedeće odgovarajuće mjere u pogledu njihovih postojećih šema pomoći za zaštitu životne sredine odnosno energiju:
Države članice bi takve šeme trebalo da izmijene, ukoliko je potrebno, da bi ih uskladile sa ovim smjernicama najkasnije do 1. januara 2016. godine, uz sljedeće izuzetke.

⁹⁹ Direktiva 92/43/EEZ od 21. maja 1992. godine o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992, str. 7); Direktiva kako je zadnji put izmijenjena Direktivom 2013/17/EU (SL L 158, 10.6.2013, str. 193).

¹⁰⁰ Direktiva 2012/18/EZ od 4. jula 2012. godine o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne materije, o izmjeni i naknadnom prestanku važenja Direktive Savjeta 96/82/EZ (SL L 197, 24.7.2010, str. 1).

¹⁰¹ SL C 82, 1.4.2008, str. 1.

¹⁰² SL C 119, 22.5.2002, str 22.

¹⁰³ Komisija smatra da takva pomoć ne utiče negativno uslove trgovanja u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu iz sljedećih razloga. Do 5. decembra 2010, države članice morale su da donesu zakone i druge propise potrebne za usklađivanje sa Direktivom o energiji iz obnovljivih izvora, kojom su uvedeni pravno obavezujući ciljevi za potrošnju obnovljive energije. Sa druge strane, ukupni troškovi podrške za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora ostali su prilično ograničeni do 2010. godine, tako da je i nivo naknada bio na srazmjerno niskom nivou. Stoga je i iznos pomoći dodijeljene privrednim društvima u obliku smanjenja finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora ostao ograničen na nivou pojedinačnog korisnika. Nadalje, za svaku pomoć dodijeljenju u periodu od decembra 2008. do decembra 2010. koja ne prelazi 500 000 EUR po privrednom društvu vjerovatno je da je spojiva na osnovu Saopštenja Komisije „Privremeni okvir Zajednice za mjere državne pomoći kojima se podržava pristup finansiranju u trenutnoj finansijskoj i ekonomskoj krizi“ (SL C 83, 7.4.2009, str. 1, kako je izmijenjena).

Po potrebi, postojeće šeme pomoći u smislu člana 1 tačka (b) Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999¹⁰⁴ o operativnoj pomoći za podršku energiji iz obnovljivih izvora i kogeneraciji treba se prilagoditi ovim smjernicama samo kada države članice proizvode svoje postojeće šeme, kada ih moraju ponovno prijaviti nakon isteka desetogodišnjeg perioda ili nakon isteka važenja odluke Komisije ili kad ih moraju izmijeniti¹⁰⁵. Ako je korisnik pomoći dobio potvrdu od države članice da će primiti državnu pomoć na osnovu takve šeme za unaprijed određeni period, takva se pomoć može dodijeliti za cijeli period pod uslovima iz šeme u vrijeme potvrde.

(251) Države članice pozivaju se da daju svoju izričitu bezuslovnu saglasnost sa predloženim odgovarajućim mjerama u roku od dva mjeseca od dana objavljivanja ovih smjernica u „Službenom listu Evropske unije“. Ukoliko Komisija ne dobije nikakav odgovor, pretpostaviće da se dotična država članica ne slaže sa predloženim mjerama.

6. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE

(252) U skladu sa Regulativom Savjeta (EZ) br. 659/1999 i Regulativom Komisije (EZ) br. 794/2004¹⁰⁶ i njihovim naknadnim izmjenama, države članice moraju Komisiji podnositi godišnje izvještaje.

(253) Države članice moraju obezbijediti vođenje detaljne evidencije o svim mjerama koje uključuju dodjeljivanje pomoći. Takva evidencija mora da sadrži sve informacije potrebne da se utvrdi da su se poštovali uslovi, gdje je to primjenljivo, u vezi sa opravdanim troškovima i maksimalnim dozvoljenim intenzitetom pomoći. Te evidencije moraju se čuvati 10 godina od dana dodjele pomoći i moraju se na zahtjev dostaviti Komisiji.

7. REVIZIJA

(254) Komisija može odlučiti da revidira ili izmijeni i dopuni ove smjernice u bilo koje vrijeme ako to bude potrebno iz razloga povezanih sa politikom konkurencije ili da bi se uzelo u obzir druge politike Unije i međunarodne obaveze.

PRILOG 1

Intenziteti pomoći za pomoć za ulaganje kao dio opravdanih troškova

(1) Za mjere pomoći za zaštitu životne sredine primjenjuju se sljedeći intenziteti pomoći:

	Malo privredno društvo	Srednje privredno društvo	Veliko privredno društvo
Pomoć za privredna društva koja premašuju standarde Unije ili povećavaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije (pomoć za nabavku novih prevoznih sredstava)	60 % 70 % za eko-inovacije 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	50 % 60 % za eko-inovacije 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	40 % 50 % za eko-inovacije 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda
Pomoć za studije o životnoj sredini	70 %	60 %	50 %
Pomoć za rano prilagođavanje budućim standardima Unije			
više od tri godine	20 %	15 %	10 %
od jedne godine do tri godine prije stupanja standarda na snagu	15 %	10 %	5 %
Pomoć za upravljanje otpadom	55 %	45 %	35 %
Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora	65 %	55 %	45 %
Pomoć za postrojenja za kogeneraciju	100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda
Pomoć za energetska efikasnost	50 % 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	40 % [100] % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	30 % 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda
Pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje upotrebom konvencionalne energije	65 % 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	55 % 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda	45 % 100 % u slučaju postupka prikupljanja ponuda
Pomoć za sanaciju kontaminiranih lokacija	100 %	100 %	100 %
Pomoć za preseljenje privrednih društava	70 %	60 %	50 %
Pomoć u obliku trgovanja dozvolama	100 %	100 %	100 %
Pomoć za energetska infrastrukturu	100 %	100 %	100 %
Infrastruktura za daljinsko grijanje			
Pomoć za tehnologiju CCS	100 %	100 %	100 %
Intenziteti pomoći navedeni u ovoj tabeli mogu se povećati za dodatnih 5 procentnih poena u regionima obuhvaćenim članom 107 stav 3 tačka (c) ili za dodatnih 15 procentnih poena u regionima obuhvaćenim članom 107 stav 3 tačka (a) Ugovora do maksimalnog intenziteta pomoći od 100 %.			

PRILOG 2

Uobičajene intervencije države

(1) Komisija razmatra uobičajene scenarije intervencija državnom pomoći za povećanje nivoa zaštite životne sredine ili jačanje unutrašnjeg energetskog tržišta.

(2) Za obračunavanje opravdanih troškova na osnovu obrnutog hipotetičkog scenarija daju se sljedeće smjernice:

Kategorija pomoći	Obrnuti hipotetički scenario/Opravdani troškovi ¹⁰⁷
-------------------	--

¹⁰⁴ Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ (SL L 83, 27.3.1999, str. 1).

¹⁰⁵ Izmjenom se smatra svaka izmjena koju treba prijaviti u smislu člana 1 tačka (c) Regulative (EZ) br. 659/1999.

¹⁰⁶ Regulative Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o sprovođenju Regulative (EZ) br. 659/1999 (SL L 140, 30.4.2004, str. 1).

Kogeneracija (CHP)	Obrnuti hipotetički scenario je konvencionalni sistem za proizvodnju električne energije ili toplote istog kapaciteta u smislu efektivne proizvodnje energije.
Studije o životnoj sredini ¹⁰⁸	Opravdani troškovi su troškovi studija.
Sanacija kontaminiranih lokacija	Troškovi nastali ¹⁰⁹ za radove na sanaciji, umanjeni za povećanje vrijednosti zemljišta ¹¹⁰ .
Postrojenja za proizvodnju daljinskog grijanja i hlađenja	Troškovi ulaganja u izgradnju, proširenje ili obnovu jedne ili više proizvodnih jedinica koje su sastavni dio efikasnog sistema daljinskog grijanja i hlađenja.
Upravljanje otpadom ¹¹¹	Dodatno ulaganje u poređenju sa troškovima konvencionalne proizvodnje koji ne uključuju upravljanje otpadom sa istim ulaganjem u kapacitete.
Pomoć za premašivanje standarda Unije	Dodatni troškovi ulaganja sastoje se od dodatnih troškova ulaganja potrebnih da se premaši nivo zaštite životne sredine koji se zahtijeva u skladu sa standardima Unije ¹¹² .
Nepostojanje standarda Unije odnosno domaćih standarda	Dodatni troškovi ulaganja sastoje se od troškova ulaganja potrebnih da se dostigne viši nivo zaštite životne sredine od onog koji bi predmetno privredno društvo ili privredna društva dostigla bez pomoći za zaštitu životne sredine.
Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije	Dodatni troškovi ulaganja u poređenju sa troškovima za konvencionalnu elektranu istog kapaciteta u smislu efektivne proizvodnje energije.
Grijanje iz obnovljivih izvora energije	Dodatni troškovi ulaganja u poređenju sa troškovima za konvencionalni sistem grijanja istog kapaciteta u smislu efektivne proizvodnje energije.
Proizvodnja biogasa unaprijeđena na nivo prirodnog gasa	Ako je pomoć ograničena na unapređenje biogasa, obrnuti hipotetički scenario je alternativna upotreba tog biogasa (uključujući sagorijevanje).
Biogoriva i biogas koji se upotrebljavaju za saobraćaj	U načelu bi trebalo izabrati dodatne troškove ulaganja u poređenju sa troškovima obične rafinerije, ali Komisija može prihvatiti alternativne obrnute hipotetičke scenarije ako se valjano obrazlože.
Korišćenje industrijskih nusproizvoda	U slučaju kada bi nusproizvod ostao neiskorišćen, ako se ponovo ne upotrijebi, opravdani troškovi su dodatno ulaganje potrebno da se iskoristi nusproizvod, na primjer izmjenjivač toplote u slučaju otpadne toplote. U slučaju kada bi nusproizvod trebalo odbaciti: obrnuto hipotetičko ulaganje je odlaganje otpada.
Pomoć uključena u šeme trgovanja dozvolama	Proporcionalnost treba dokazati nepostojanjem prekomjerne dodjele prava.

PRILOG 3
Lista¹¹³ prihvatljivih sektora¹¹⁴ u skladu sa odjeljkom 3.7.2

Oznaka NACE	Opis
510	Vađenje kamenog uglja
729	Vađenje ostalih ruda obojenih metala
811	Vađenje građevinskog i ukrasnog kamena, krečnjaka, sirovog gipsa, krede i škriljca
891	Vađenje minerala za proizvodnju mineralnih đubriva i hemikalija
893	Vađenje soli
899	Ostalo vađenje ruda i kamena, na drugom mjestu nepomenuto
1032	Proizvodnja sokova od voća i povrća
1039	Ostala prerada i konzervisanje voća i povrća
1041	Proizvodnja ulja i masti
1062	Proizvodnja skroba i proizvoda od skroba
1104	Proizvodnja ostalih nedestilovanih fermentisanih pića
1106	Proizvodnja slada
1310	Priprema i pređenje tekstilnih vlakana
1320	Proizvodnja tkanina
1394	Proizvodnja užadi, kanapa, pletenica i mreža
1395	Proizvodnja netkanog tekstila i predmeta od tog tekstila, osim odjeće
1411	Proizvodnja kožne odjeće
1610	Rezanje i obrada drveta
1621	Proizvodnja furnira i ploča od drveta
1711	Proizvodnja celuloze
1712	Proizvodnja papira i kartona
1722	Proizvodnja predmeta za domaćinstvo, sanitarne i toaletne potrebe
1920	Proizvodnja derivata nafte

¹⁰⁷ Komisija može da prihvati alternativne obrnute hipotetičke scenarije ako ih država članica valjano obrazloži.

¹⁰⁸ To uključuje pomoć za pregled energetske efikasnosti.

¹⁰⁹ Šteta pričinjena životnoj sredini koju treba otkloniti mora obuhvatiti štetu pričinjenu kvalitetu tla ili površinskih odnosno podzemnih voda. Svi rashodi koji su za privredno društvo nastali zbog sanacije njegove lokacije, bez obzira na to može li se taj rashod u njegovom bilansu stanja prikazati kao stalna imovina, mogu se smatrati opravdanim ulaganjem u slučaju sanacije kontaminiranih lokacija.

¹¹⁰ Procjenu povećanja vrijednosti zemljišta koje proizlazi iz sanacije vrši nezavisni stručnjak.

¹¹¹ To se odnosi na upravljanje otpadom drugih privrednih društava i uključuje djelatnosti ponovne upotrebe, recikliranja i prerade.

¹¹² Troškovi ulaganja potrebni da se dostigne nivo zaštite koji zahtijevaju standardi Unije nijesu opravdani i treba ih oduzeti.

¹¹³ Komisija može preispitati listu iz Priloga 3 na osnovu kriterijuma iz fusnote 89, pod uslovom da su Komisiji predočeni dokazi da je došlo do znatne izmjene podataka na kojima se Prilog zasniva.

¹¹⁴ Ova lista, i kriterijumi na osnovu kojih je utvrđena, ne predstavlja i nije relevantna za budući stav Komisije u pogledu rizika od ispuštanja ugljenika u vezi sa sistemom trgovanja emisijama za djelovanje u kontekstu izrade pravila za ispuštanje ugljenika u okviru klimatsko-energetske politike za 2030.

2012	Proizvodnja sredstava za spravljanje boja i pigmenta
2013	Proizvodnja ostalih osnovnih neorganskih hemikalija
2014	Proizvodnja ostalih osnovnih organskih hemikalija
2015	Proizvodnja đubriva i azotnih jedinjenja
2016	Proizvodnja plastičnih masa u primarnim oblicima
2017	Proizvodnja sintetičkog kaučuka u primarnim oblicima
2060	Proizvodnja vještačkih vlakana
2110	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda
2221	Proizvodnja ploča, listova, cijevi i profila od plastike
2222	Proizvodnja ambalaže od plastike
2311	Proizvodnja ravnog stakla
2312	Oblikovanje i obrada ravnog stakla
2313	Proizvodnja šupljeg stakla
2314	Proizvodnja staklenih vlakana
2319	Proizvodnja i obrada ostalog stakla, uključujući tehničke staklene proizvode
2320	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda
2331	Proizvodnja keramičkih pločica i ploča
2342	Proizvodnja sanitarnih keramičkih proizvoda
2343	Proizvodnja izolatora i izolacionog pribora od keramike
2349	Proizvodnja ostalih keramičkih proizvoda
2399	Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala, na drugom mjestu nepomenuta
2410	Proizvodnja sirovog gvožđa, čelika i ferolegura
2420	Proizvodnja čeličnih cijevi, šupljih profila i priključaka
2431	Hladno vučenje šipki
2432	Hladno valjanje uzanih traka
2434	Hladno vučenje žice
2441	Proizvodnja plemenitih metala
2442	Proizvodnja aluminijuma
2443	Proizvodnja olova, cinka i kalaja
2444	Proizvodnja bakra
2445	Proizvodnja ostalih obojenih metala
2446	Prerada nuklearnog goriva
2720	Proizvodnja baterija i akumulatora
3299	Proizvodnja ostalih predmeta, na drugom mjestu nepomenuta
2011	Proizvodnja industrijskih gasova
2332	Proizvodnja opeke, crijepa i građevinskih proizvoda od pečene gline
2351	Proizvodnja cementa
2352	Proizvodnja kreča i gipsa
2451/2452/2453/2454	Livenje gvožđa, čelika, lakih metala i ostalih obojenih metala
2611	Proizvodnja elektronskih elemenata
2680	Proizvodnja magnetnih i optičkih nosilaca zapisa
3832	Prerada sortiranog otpada

PRILOG 4

Izračunavanje bruto dodate vrijednosti i elektro-intenziteta na nivou privrednog društva u skladu sa odjeljkom 3.7.2

- (1) Za potrebe odjeljka 3.7.2. bruto dodata vrijednost (BDV) za privredno društvo je bruto dodata vrijednost po troškovima faktora, to jest BDV po tržišnim cijenama umanjena za sve indirektno poreze i uvećana za sve subvencije. Dodata vrijednost po troškovima faktora može da se izračuna kao promet, uvećan za kapitalizovanu proizvodnju, uvećan za druge operativne prihode, uvećan ili umanjeno za promjene na zalihama robe, umanjeno za nabavku roba i usluga¹¹⁵, umanjeno za druge poreze na proizvode koji su povezani sa prometom, ali ih nije moguće odbiti, kao i umanjeno za takse i poreze povezane sa proizvodnjom. Može se izračunati i kada se bruto operativnom višku dodaju troškovi zaposlenih. Prihodi i rashodi koji su u poslovnim knjigama društva prikazani kao finansijski ili vanredni isključuju se iz dodate vrijednosti. Dodata vrijednost po troškovima faktora izračunava se na bruto nivou jer se usklađivanja vrijednosti (kao što je amortizacija) ne oduzimaju¹¹⁶.
- (2) Za potrebe primjene odjeljka 3.7.2, upotrebljava se aritmetička sredina izračunata za posljednje tri godine¹¹⁷ za koje su dostupni podaci o BDV.
- (3) Za potrebe odjeljka 3.7.2, elektro-intenzitet privrednog društva utvrđuje se kao:
- (a) troškovi privrednog društva za električnu energiju (izračunati u skladu sa tačkom (4) dolje u tekstu); podijeljeni sa
- (b) BDV-om privrednog društva (izračunatom u skladu sa prethodnim tačk. (1) i (2)).
- (4) Troškovi privrednog društva za električnu energiju utvrđuju se kao:
- (a) potrošnja električne energije privrednog društva; pomnožena sa
- (b) pretpostavljenom cijenom električne energije.
- (5) Za izračunavanje potrošnje električne energije privrednog društva upotrebljavaju se referentna mjerila za efikasnost potrošnje električne energije za dati sektor ako su dostupna. Ako nisu dostupna, upotrebljava se aritmetička sredina za posljednje tri godine¹¹⁸ za koje su dostupni podaci.
- (6) Za potrebe prethodne podtačke (4)(b) pretpostavljena cijena električne energije je prosječna maloprodajna cijena električne energije koja se primjenjuje u državi članici za privredna društva sa sličnim nivoom potrošnje električne energije u zadnjoj godini za koju su dostupni podaci.
- (7) Za potrebe prethodne podtačke (4)(b), pretpostavljena cijena električne energije može uključivati puni iznos finansiranja podrške za električnu energiju iz obnovljivih izvora koji bi se prenio na privredno društvo kada ne bi bilo smanjenja.

PRILOG 5

Sektori rudarstva i prerađivačke industrije koji nisu uključeni na listu iz Priloga 3, a imaju intenzitet trgovine sa državama izvan EU od najmanje 4 %

Oznaka NACE	Opis
610	Vađenje sirove nafte
620	Vađenje prirodnog gasa
710	Vađenje ruda gvožđa
812	Vađenje šljunka, pijeska, gline i kaolina
1011	Prerada i konzervisanje mesa
1012	Prerada i konzervisanje živinskog mesa
1013	Proizvodnja mesnih preradevina
1020	Prerada i konzervisanje ribe, ljuskara i mekušaca
1031	Prerada i konzervisanje krompira
1042	Proizvodnja margarina i sličnih jestivih masti
1051	Prerada mlijeka i proizvodnja sireva
1061	Proizvodnja mlinskih proizvoda
1072	Proizvodnja dvopeka, keksa, trajnog peciva i kolača
1073	Proizvodnja makarona, rezanaca, kuskusa i sličnih proizvoda od brašna
1081	Proizvodnja šećera
1082	Proizvodnja kakaoa, čokolade i konditorskih proizvoda
1083	Prerada čaja i kafe
1084	Proizvodnja začina i drugih dodataka hrani
1085	Proizvodnja gotovih jela
1086	Proizvodnja homogenizovanih hranljivih preparata i dijetetske hrane
1089	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda, na drugom mjestu nepomenuta
1091	Proizvodnja gotove hrane za domaće životinje
1092	Proizvodnja gotove hrane za kućne ljubimce
1101	Destilacija, prečišćavanje i miješanje pića
1102	Proizvodnja vina od grožđa
1103	Proizvodnja jabukovače i ostalih voćnih vina
1105	Proizvodnja piva
1107	Proizvodnja osvježavajućih pića, mineralne vode i ostale flaširane vode
1200	Proizvodnja duvanskih proizvoda
1391	Proizvodnja pletenih i kukičanih materijala
1392	Proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda, osim odjeće

¹¹⁵ Da bi se izbjegle nedoumice, „roba i usluge“ ne uključuju troškove zaposlenih.

¹¹⁶ Oznaka 12 15 0 u pravnom okviru koji je utvrđen Regulativom Savjeta (EZ, Euratom) br. 58/97 od 20. decembra 1996. godine o strukturnoj poslovnoj statistici.

¹¹⁷ Za privredna društva koja postoje manje od jedne godine mogu se u prvoj godini poslovanja upotrijebiti projektovani podaci. Međutim, države članice trebalo bi da sprovedu naknadnu procjenu na kraju prve godine poslovanja („1. godina“) radi provjere statusa prihvatljivosti privrednog društva i granice troškova (kao procenat BDV-a) koje se na njega primjenjuju u skladu sa stavom 189 u odjeljku 3.7.2. Nakon te naknadne procjene države članice bi prema potrebi trebalo da isplate privrednim društvima kompenzaciju ili od njih izvrše povraćaj dodijeljene kompenzacije. Za 2. godinu trebalo bi koristiti podatke iz 1. godine. Za 3. godinu trebalo bi koristiti aritmetičku sredinu podataka za 1. i 2. godinu. Za 4. godinu i dalje, trebalo bi koristiti aritmetičku sredinu za prethodne tri godine.

¹¹⁸ V. prethodnu fusnotu.

1393	Proizvodnja tepiha i prekrivača za pod
1396	Proizvodnja ostalog tehničkog i industrijskog tekstila
1399	Proizvodnja ostalih tekstilnih predmeta, na drugom mjestu nepomenuta
1412	Proizvodnja radne odjeće
1413	Proizvodnja ostale odjeće
1414	Proizvodnja rublja
1419	Proizvodnja ostalih odjevnih predmeta i pribora
1420	Proizvodnja proizvoda od krzna
1431	Proizvodnja pletenih i kukičanih čarapa
1439	Proizvodnja ostale pletene i kukičane odjeće
1511	Štavljenje i dorada kože, dorada i bojenje krzna
1512	Proizvodnja kofera, ručnih torbi i sličnih predmeta, sjedala i drugih saračkih proizvoda
1520	Proizvodnja obuće
1622	Proizvodnja parketa
1623	Proizvodnja ostale građevinske stolarije i elemenata
1624	Proizvodnja ambalaže od drveta
1629	Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja proizvoda od plute, slame i pruća
1721	Proizvodnja talasastog papira i kartona i ambalaže od papira i kartona
1723	Proizvodnja kancelarijskih predmeta od papira
1724	Proizvodnja tapeta
1729	Proizvodnja ostalih proizvoda od papira i kartona
1813	Usluge pripreme za štampu i objavljivanje
1910	Proizvodnja produkata koksovania
2020	Proizvodnja pesticida i drugih hemikalija za poljoprivredu
2030	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, grafičkih boja i kitova
2041	Proizvodnja sapuna i deterdženata, sredstava za čišćenje i poliranje
2042	Proizvodnja parfema i toaletnih preparata
2051	Proizvodnja eksploziva
2052	Proizvodnja sredstava za lijepljenje
2053	Proizvodnja eteričnih ulja
2059	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda, na drugom mjestu nepomenuta
2120	Proizvodnja farmaceutskih preparata
2211	Proizvodnja guma za vozila, protektiranje guma za vozila
2219	Proizvodnja ostalih proizvoda od gume
2223	Proizvodnja predmeta od plastike za građevinarstvo
2229	Proizvodnja ostalih proizvoda od plastike
2341	Proizvodnja keramičkih predmeta za domaćinstvo i ukrasnih predmeta
2344	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike
2362	Proizvodnja proizvoda od gipsa namijenjenih za građevinarstvo
2365	Proizvodnja proizvoda od cementa sa vlaknima
2369	Proizvodnja ostalih proizvoda od betona, gipsa i cementa
2370	Sječenje, oblikovanje i obrada kamena
2391	Proizvodnja brusnih proizvoda
2433	Hladno oblikovanje profila
2511	Proizvodnja metalnih konstrukcija i djelova konstrukcija
2512	Proizvodnja metalnih vrata i prozora
2521	Proizvodnja kotlova i radijatora za centralno grijanje
2529	Proizvodnja ostalih metalnih cistjernih, rezervoara i kontejnera
2530	Proizvodnja parnih kotlova, osim kotlova za centralno grijanje
2540	Proizvodnja oružja i municije
2571	Proizvodnja sječiva
2572	Proizvodnja brava i okova
2573	Proizvodnja alata
2591	Proizvodnja čeličnih buradi i slične ambalaže
2592	Proizvodnja ambalaže od lakih metala
2593	Proizvodnja žičanih proizvoda, lanaca i opruga
2594	Proizvodnja vježnih elemenata i vijčanih mašinskih proizvoda
2599	Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda, na drugom mjestu nepomenuta
2612	Proizvodnja štampanih elektronskih ploča
2620	Proizvodnja komputera i periferne opreme
2630	Proizvodnja komunikacione opreme
2640	Proizvodnja elektronskih uređaja za široku potrošnju
2651	Proizvodnja mjernih, istraživačkih i navigacionih instrumenata i aparata

2652	Proizvodnja satova
2660	Proizvodnja opreme za zračenje, elektromedicinske i elektroterapeutske opreme
2670	Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme
2680	Proizvodnja magnetnih i optičkih nosilaca zapisa
2711	Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora
2712	Proizvodnja opreme za distribuciju električne energije i opreme za upravljanje električnom energijom
2731	Proizvodnja kablova od optičkih vlakana
2732	Proizvodnja ostalih elektronskih i električnih provodnika i kablova
2733	Proizvodnja opreme za povezivanje žica i kablova
2740	Proizvodnja opreme za osvjetljenje
2751	Proizvodnja električnih aparata za domaćinstvo
2752	Proizvodnja neelektričnih aparata za domaćinstvo
2790	Proizvodnja ostale električne opreme
2811	Proizvodnja motora i turbina, osim za letjelice i motorna vozila
2812	Proizvodnja hidrauličnih pogonskih uređaja
2813	Proizvodnja ostalih pumpi i kompresora
2814	Proizvodnja ostalih slavina i ventila
2815	Proizvodnja ležajeva, zupčanika i zupčastih pogonskih elemenata
2821	Proizvodnja industrijskih peći i gorionika
2822	Proizvodnja opreme za podizanje i prenošenje
2823	Proizvodnja kancelarijskih mašina i opreme (osim kompjutera i periferne opreme)
2824	Proizvodnja ručnih pogonskih aparata sa mehanizmima
2825	Proizvodnja rashladne i ventilacione opreme, osim za domaćinstvo
2829	Proizvodnja ostalih mašina i aparata opšte namjene, na drugom mjestu nepomenuta
2830	Proizvodnja mašina za poljoprivredu i šumarstvo
2841	Proizvodnja mašina za obradu metala
2849	Proizvodnja ostalih mašina-alatki
2891	Proizvodnja mašina za metalurgiju
2892	Proizvodnja mašina za rudnike, kamenolome i građevinarstvo
2893	Proizvodnja mašina za industriju hrane, pića i duvana
2894	Proizvodnja mašina za industriju tekstila, odjeće i kože
2895	Proizvodnja mašina za industriju papira i kartona
2896	Proizvodnja mašina za izradu plastike i gume
2899	Proizvodnja mašina za ostale specijalne namjene, na drugom mjestu nepomenuta
2910	Proizvodnja motornih vozila
2920	Proizvodnja karoserija za motorna vozila; proizvodnja prikolica i poluprikolica
2931	Proizvodnja električne i elektronske opreme za motorna vozila
2932	Proizvodnja ostalih djelova i dodatne opreme za motorna vozila
3011	Izgradnja brodova i plovnih objekata
3012	Izgradnja čamaca za sport i raznođu
3020	Proizvodnja lokomotiva i šinskih vozila
3030	Proizvodnja vazdušnih i svemirskih letjelica i odgovarajuće opreme
3040	Proizvodnja borbenih vojnih vozila
3091	Proizvodnja motocikala
3092	Proizvodnja bicikala i invalidskih kolica
3099	Proizvodnja ostale transportne opreme, na drugom mjestu nepomenuta
3101	Proizvodnja namještaja za poslovne i prodajne prostore
3102	Proizvodnja kuhinjskog namještaja
3103	Proizvodnja madraca
3109	Proizvodnja ostalog namještaja
3211	Kovanje novca
3212	Proizvodnja nakita i srodnih predmeta
3213	Proizvodnja imitacije nakita i srodnih proizvoda
3220	Proizvodnja muzičkih instrumenata
3230	Proizvodnja sportske opreme
3240	Proizvodnja igara i igraćaka
3250	Proizvodnja medicinskih i stomatoloških instrumenata i materijala
3291	Proizvodnja metli i četki

Član 4

Poslije Priloga 4 dodaju se dva nova Priloga koja glase:

„PRILOG 4a

SAOPŠTENJE KOMISIJE Smjernice za državnu pomoć aerodromima i avio prevoznicima (2014/C 99/03)

SADRŽAJ

1. Uvod: politika državne pomoći u sektoru vazduhoplovstva
2. Obim i definicije
 - 2.1. Obim
 - 2.2. Definicije
3. Prisustvo državne pomoći u smislu člana 107(1) Ugovora
 - 3.1. Pojam privrednog društva i ekonomske aktivnosti
 - 3.2. Korišćenje državnih resursa i pripisivost državi
 - 3.3. Narušavanje konkurencije i uticaj na trgovinu
 - 3.4. Javno finansiranje aerodroma i primjena principa operatora tržišne ekonomije
 - 3.5. Finansijski odnosi između aerodroma i avio prevoznika
 - 3.5.1. Poređenje sa tržišnom cijenom
 - 3.5.2. Ex ante analiza profitabilnosti
4. Javno finansiranje usluga od opšteg ekonomskog interesa
 - 4.1. Definicija usluga od opšteg ekonomskog interesa u sektoru aerodroma i vazdušnog saobraćaja
 - 4.2. Usklađenost pomoći u obliku kompenzacije za javne usluge
5. Usklađenost pomoći iz člana 107(3)(c) Ugovora
 - 5.1. Pomoć aerodromima
 - 5.1.1. Investiciona pomoć aerodromima
 - 5.1.2. Operativna pomoć aerodromima
 - 5.2. Početna pomoć avio-prevoznicima
6. Pomoć socijalnog karaktera iz člana 107(2)(a) Ugovora
7. Kumulacija
8. Završne odredbe
 - 8.1. Godišnje izvještavanje
 - 8.2. Transparentnost
 - 8.3. Praćenje
 - 8.4. Procjena
 - 8.5. Odgovarajuće mjere
 - 8.6. Primjena
 - 8.7. Pregled

1. UVOD: POLITIKA DRŽAVNE POMOĆI U SEKTORU VAZDUHOPLOVSTVA

1. Povezivanjem ljudi i regiona, vazdušni saobraćaj igra ključnu ulogu u integraciji i konkurentnosti Evropske unije, kao i njenoj interakciji sa svijetom. Vazdušni saobraćaj značajno doprinosi privredi Unije sa više od 15 miliona godišnjih komercijalnih kretanja, 822 miliona prevezlih putnika u okviru Unije u 2011. godini, 150 čarter letova, mrežom od preko 460 aerodroma i 60 pružaoaca usluga vazdušne plovidbe¹). Prednost Unije je u njenom položaju kao globalno vazduhoplovno čvorište, sa avio-prevoznicima i aerodromima koji sami svake godine doprinose sa 140 hiljada miliona eura više nego bruto domaći proizvod Unije. Sektor vazduhoplovstva zapošljava oko 2,3 miliona ljudi u Uniji²).
2. Strategija Evrope za 2020. godinu³) ('EU 2020') naglašava značaj saobraćajne infrastrukture kao dijela održive strategije razvoja Unije za narednu deceniju. Posebno, Komisija je naglasila u svojoj Bijeloj knjizi „Vodič za jedinstveno saobraćajno područje“⁴) da su internalizacija spoljašnjih, eliminacija neopravdanih subvencija i slobodna i nenarušena konkurencija suštinski dio napora za usklađivanje tržišnih izbora sa potrebama održivosti. „Vodič za jedinstveno saobraćajno područje“ takođe naglašava važnost efikasnog korišćenja resursa. U praksi, prevoz mora da koristi manje energije kao i čistiju energiju, bolje iskoristi modernu infrastrukturu i smanji negativan uticaj na klimu i životnu sredinu i, naročito, na ključna prirodna dobra kao što su voda, zemljište i ekosistemi.
3. Postepeno ostvarenje unutrašnjeg tržišta dovelo je do uklanjanja svih komercijalnih ograničenja za prevoznike koji lete unutar prostora Unije, kao što su ograničenja na linijama ili broj letova i postavljanje cijene. Od liberalizacije vazdušnog saobraćaja 1997. godine⁵), industrija se razvila kao nikada ranije, što je doprinijelo ekonomskom rastu i otvaranju novih radnih mjesta. Ovo je takođe dovelo do pojave niskotarifnih avio-prevoznika, koji djeluju uz novi poslovni model zasnovan na brzim povratnim vremenima i vrlo efikasnim korišćenjem flote. Ovaj razvoj je izazvao ogromno povećanje saobraćaja, sa ubrzanim porastom saobraćaja niskotarifnih prevoznika od 2005. godine. U 2012. godini, po prvi put, niskotarifni avio prevoznici (44,8 %) premašili su tržišni udio u odnosu na klasične avio prevoznike (42,4 %), trend koji se nastavio u 2013. godini (45,94 % za niskotarifne i 40,42 % za klasične).
4. Dok su još uvijek pretežno u državnom vlasništvu⁶), aerodromi širom Unije svjedoči su porasta angažovanja privatnih privrednih društava. Nova tržišta su u posljednjoj deceniji stvorena kroz djelimičnu privatizaciju pojedinih aerodroma, kao i kroz konkurenciju za upravljanje aerodromima koji su u državnom vlasništvu, uključujući i regionalne aerodrome.
5. Manji aerodromi predstavljaju najveći udio državnog vlasništva⁷) i najčešće se oslanjaju na državnu podršku za finansiranje svog poslovanja. Cijene ovih aerodroma teže da ne budu određene s obzirom na tržišne razloge a naročito s obzirom na čvrste *ex ante* izgleda profitabilnosti, već uzimanjem u obzir lokalnih ili regionalnih razmatranja. Prema trenutnim tržišnim uslovima izgledi profitabilnosti za komercijalno upravljanje aerodromima takođe ostaju veoma zavisni⁸) na nivou protoka, za aerodrome koji imaju manje od 1 miliona putnika godišnje koji se obično bore da pokriju svoje operativne troškove. Shodno tome, državne vlasti redovno subvencionišu veliku većinu regionalnih aerodroma.
6. Određene oblasti su i dalje ograničene slabom dostupnošću od ostatka Unije, a glavna čvorišta se suočavaju sa povećanim nivoom zagušenja⁹). Istovremeno, gustina regionalnih aerodroma u pojedinim regionima Unije dovela je do značajne predimenzionisanosti aerodromske infrastrukture u odnosu na putničku potražnju i potrebe avio-prevoznika.
7. Cjenovni sistem na većini aerodroma Unije je tradicionalno osmišljen kao objavljena šema aerodromskih taksi na osnovu broja putnika i težine aviona¹⁰). Međutim, evolucija tržišta i bliska saradnja između aerodroma i avio-prevoznika su postepeno utrole put širokom spektru poslovnih praksi, uključujući dugoročne ugovore sa promjenljivim tarifama i ponekad značajne količine podsticaja i marketinške podrške koje plaćaju aerodromi i/ili lokalne vlasti avio-prevoznicima. Konkretno, javna sredstva namijenjena za podršku aerodromskih operacija mogu se kanalisati avio-prevoznicima u cilju privlačenja više komercijalnog saobraćaja, na taj način narušavajući tržišta vazdušnog saobraćaja¹¹).
8. U svom saopštenju o modernizaciji državne pomoći (SAM)¹²) Komisija ističe da politika državne pomoći treba da se fokusira na olakšavanje dobro osmišljene pomoći usmjerene na tržišne neuspjehe i ciljeve od zajedničkog interesa Unije, i izbjegavanje rasipanja javnih resursa. Mjere državne pomoći zaista mogu, pod određenim uslovima, korigovati neuspjehe na tržištu, što doprinosi efikasnijem funkcionisanju tržišta i povećanju konkurentnosti. Osim toga, gdje tržišta omogućavaju efikasne ishode ali se oni smatraju nezadovoljavajućim sa tačke gledišta kohezije politike, državna pomoć može da se koristi za dobijanje poželjnijeg, ravnopravnog tržišnog ishoda. Međutim, državna pomoć može imati negativne efekte, kao u slučaju kada narušava konkurenciju između privrednih društava i utiče na trgovinu između država članica u mjeri suprotnoj zajedničkim interesima Unije. Kontrola državne pomoći u sektorima aerodroma i vazdušnog saobraćaja stoga treba da promovise valjano korišćenje javnih resursa za politike orijentisane na razvoj, pritom ograničavajući konkurentne nepravilnosti koje bi ugrozile jednake uslove u unutrašnjem tržištu, posebno izbjegavanjem umnožavanja neprofitabilnih aerodroma u istom području i stvaranja viškova kapaciteta.
9. Primjena pravila državne pomoći na sektore aerodroma i vazdušnog saobraćaja predstavlja dio napora Komisije čiji je cilj poboljšanje konkurentnosti i potencijala rasta aerodroma i avio industrije Unije¹³). Jednake mogućnosti među prevoznicima i aerodromima u Uniji su od

¹ Izvori: Eurostat, Udruženje evropskih avio-prevoznika, Međunarodno udruženje za vazdušni saobraćaj

² Studija o efektima implementacije zajedničkog tržišta EU vazduhoplovstva na zapošljavanje i uslove rada u sektoru vazdušnog saobraćaja u periodu 1997-2010. Steer Davies GLEAVE za Evropsku komisiju, DG MOVE. Završni izvještaj avgust 2012. godine

³ Saopštenje Komisije - Evropa 2020. - Strategija za pametan, održiv i sveobuhvatan rast, COM (2010) 2020. final 3. marta 2010. godine.

⁴ Vodič za jedinstveno saobraćajno područje - Ka konkurentnom i štedljivom saobraćajnom sistemu, COM (2011.) 144.

⁵ Uredba Savjeta (EGS) 2407/92 od 23. jula 1992. godine o licenciranju avio-prevoznika (OV L 240, 24.8.1992., str. 1), Uredbe Savjeta (EGS) br. 2408/92 od 23. jula 1992. godine o pristupu avio-prevoznika Zajednice vazdušnim linijama unutar Zajednice (SL L 240, 24.8.1992., str. 8), i Uredba Savjeta (EEZ) br. 2409/92 od 23. jula 1992. godine o tarifama i stopama za avio usluge (OJ L 240, 24.8.1992., str. 15).

⁶ Shodno Savjetu aerodroma internacionalne Evrope, 77% aerodroma su u potpunosti u državnom vlasništvu u 2010. godini, dok je 9% bilo u potpunosti u privatnom vlasništvu; vidi Savjet aerodroma internacionalne Evrope: Vlasništvo nad evropskim aerodromima 2010. godine

⁷ Ovo je ilustrovano činjenicom da, iako je u 2010. godini njihov udio u ukupnom broju aerodroma iznosio 77%, aerodromi u državnom vlasništvu čine samo 52% od ukupnog putničkog saobraćaja.

⁸ Kao što je prikazano u 2002. godini „Studijom o konkurenciji između aerodroma i primjena pravila državne pomoći“ - Cranfield University, Jun 2002., što je kasnije potvrđeno izvještajima industrije.

⁹ Predviđa se da će 13 aerodroma u Uniji raditi punim kapacitetom od osam sati dnevno, svakog dana u godini u 2030., u odnosu na 2007. godinu kada je samo 5 aerodroma radilo kapacitetom od ili blizu 100% vremena (vidi Saopštenje evropske Komisije evropskom Parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona na politike aerodroma u Evropskoj uniji - rješavanje kapaciteta i kvaliteta za podsticanje rasta, povezivanje i održiva mobilnost od 1. decembra 2011., COM (2011) 823) („Saopštenje o politici aerodroma u Evropskoj uniji“).

¹⁰ Kako je pokazala politika Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva u pogledu optužbi za aerodromske i navigacione usluge (Dokument 9082), posljednji put izmijenjena u aprilu 2012. godine.

¹¹ Naročito kada se pomoć određuje na osnovu *ex post* proračuna (što je dobro za bilo koji deficit kada do njega dođe) aerodromi možda nemaju mnogo podsticaja da uključe troškove i naplate aerodromske takse koje su dovoljne da pokriju troškove.

¹² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona u pogledu modernizacije državne pomoći EU (SAM), COM (2012) 209 završno.

¹³ Vidi Saopštenje o politici aerodroma u Evropskoj uniji

najvećeg značaja za te ciljeve, kao i za cijelo unutrašnje tržište. Istovremeno, regionalni aerodromi mogu biti od značaja i za lokalni razvoj i za dostupnost pojedinih regiona, naročito u okolnostima pozitivne saobraćajne prognoze za vazdušni saobraćaj u Uniji.

10. Kao dio opšteg plana za stvaranje jedinstvenog vazdušnog prostora Unije i uzimajući u obzir razvoj tržišta, Komisija je 2005. godine usvojila smjernice o finansiranju aerodroma i početnoj pomoći avio-prevoznicima koji polijeću sa regionalnih aerodroma¹⁴) („Smjernice o finansiranju aerodroma i dodjeli pomoći avio-prevoznicima iz 2005.“). Te smjernice preciziraju uslove pod kojima bi se određene kategorije državne pomoći aerodromima i avio-prevoznicima mogle proglasiti usklađenim sa unutrašnjim tržištem. One su dopunile već postojeće smjernice iz 1994.¹⁵), koje su uglavnom sadržale odredbe u vezi sa restrukturiranjem nacionalnih avio-prevoznika i socijalnom pomoći za dobrobit građana Unije.

11. Ove smjernice razmatraju novo pravno i ekonomsko stanje u vezi sa javnim finansiranjem aerodroma i avio-prevoznika i određuju uslove pod kojima takvo javno finansiranje može predstavljati državnu pomoć u smislu člana 107(1) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije i, kada to ipak predstavlja državnu pomoć, uslove pod kojima se ono može proglasiti usklađenim sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(3)(c) Ugovora. Procjena Komisije je zasnovana na sopstvenim iskustvima i praksi donošenja odluka, kao i na sopstvenoj analizi aktuelnih tržišnih uslova u sektorima aerodroma i vazdušnog saobraćaja. Ona je, dakle, zasnovana ne dovodeći u pitanje pristup Komisije u odnosu na druge infrastrukture ili sektore. Konkretno, Komisija smatra da sama činjenica da aerodromski operator prima ili je primio državnu pomoć ne znači nužno da je njegov klijent avio-prevoznik takođe korisnik pomoći. Ako bi se uslovi koji se nude avio-prevoznicima na datom aerodromu nudili aerodromskom operatoru koji se vodi profitom, ne može se smatrati da avio-prevoznik dobija prednost u smislu propisa o državnoj pomoći.

12. Kada državna podrška predstavlja državnu pomoć, Komisija smatra da se, pod određenim uslovima, određene kategorije pomoći za regionalne aerodrome i avio-prevoznike koji koriste te aerodrome mogu opravdati, posebno u pogledu razvoja novih usluga i doprinošenja lokalnoj pristupačnosti i ekonomskom razvoju. Ipak, narušavanja konkurencije na svim tržištima u kojima je riječ trebaju se uzeti u razmatranje, a samo državna pomoć koja je proporcionalna i neophodna da doprinese cilju od zajedničkog interesa može biti prihvatljiva.

13. U tom kontekstu, valja istaći da operativna pomoć predstavlja, u principu, veoma narušavajući oblik pomoći i da se može odobriti samo u izuzetnim okolnostima. Komisija smatra da bi aerodromi i avio-prevoznici trebali da sami snose svoje operativne troškove. Ipak, postupna promjena ka novoj tržišnoj stvarnosti, kao što je opisano u tačkama 3 do 7, objašnjava činjenicu da su regionalni aerodromi dobili široku operativnu podršku državnih vlasti prije donošenja ovih smjernica. U takvim okolnostima, u prelaznom razdoblju, radi omogućavanja avio industriji da se prilagodi novim uslovima na tržištu, određene kategorije operativne pomoći aerodromima još uvijek mogu biti opravdane u određenim uslovima. Kao što je objašnjeno u tački 5, prema trenutnim tržišnim uslovima, dostupni podaci i konsenzus industrije ukazuju na vezu između finansijske situacije nekog aerodroma i njegovog obima saobraćaja, sa finansijskim potrebama obično proporcionalno većim za manje aerodrome. U smislu njihovog doprinosa ekonomskom razvoju i teritorijalnoj koheziji u Uniji, menadžmentu manjih regionalnih aerodroma stoga treba dati vremena da se prilagodi novim tržišnim uslovima, na primjer postupnim povećanjem aerodromskih taksi za avio-prevoznike, uvođenjem mjera racionalizacije, pravljenjem razlike između njihovih poslovnih modela i privlačenjem novih avio-prevoznika i klijenata kako bi popunili svoje pasivne kapacitete.

14. Na kraju prelaznog perioda, operativna pomoć aerodromima ne treba više da se odobrava, i oni bi trebali da finansiraju svoje poslovanje iz sopstvenih sredstava. Dok bi davanje kompenzacija za nepokrivene operativne troškove usluga od opšteg ekonomskog interesa trebalo da i dalje bude moguće za male aerodrome ili da se omogući povezivanje svih regiona s posebnim potrebama, tržišne promjene stimulirane ovim smjericama bi trebale da omoguće aerodromima da pokriju svoje troškove kao u bilo kojoj drugoj industriji.

15. Razvoj novog vazdušnog saobraćaja trebao bi, u principu, da bude zasnovan na zdravim poslovnim osnovama. Ipak, bez odgovarajućih podsticaja, avio-prevoznici nisu uvijek spremni rizikovati otvaranje novih linija sa polaskom sa nepovjerenih malih aerodroma. Dakle, pod određenim uslovima, avio-prevoznicima može biti odobrena početna pomoć tokom i nakon prelaznog perioda, ako im to pruža potreban podsticaj za otvaranje novih linija sa regionalnih aerodroma, ukoliko povećava mobilnost građana Unije uspostavljanjem tačaka pristupa za letove unutar Unije i stimulise regionalni razvoj. Budući da su udaljeni regioni sankcionisani svojom lošom pristupačnošću, početna pomoć za linije od tih područja je podložna fleksibilnijim kriterijumima usklađenosti.

16. Raspodjela kapaciteta aerodroma prema avio-prevoznicima bi stoga trebalo da postepeno postane efikasnija (to jest orijentisana prema potražnji), a trebalo bi da postoji manja potreba za javnim finansiranjem aerodroma budući da privatne investicije postaju široko rasprostranjene. Ako mogu da se uspostave istinske potrebe za prevozom i pozitivni efekti za region, investicione pomoći aerodromima se trebaju i dalje prihvatati i nakon prelaznog perioda, sa maksimalnim intenzitetom pomoći obezbjeđujući jednake uslove širom Unije.

17. U pozadini ove smjernice uvodi se novi pristup ocjenjivanju usklađenosti pomoći aerodromima:

- a) budući da su smjernice iz 2005. godine ostavile otvoreno pitanje investicione pomoći, ove revidirane smjernice definišu maksimalne dozvoljene intenzitete pomoći u zavisnosti od veličine aerodroma;
- b) međutim, za velike aerodrome sa prometom putnika od preko 5 miliona godišnje, investiciona pomoć u principu ne bi trebala da bude proglašena usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(3)(c) Ugovora, osim u izuzetnim okolnostima, kao što su izmještanje postojećeg aerodroma, gdje potreba za državnom intervencijom karakteriše jasan neuspjeh tržišta, uzimajući u obzir vanredne okolnosti, veličinu investicija i ograničena narušavanja konkurencije;
- c) maksimalni dozvoljeni intenzitet za investicione pomoći se povećava i do 20% za aerodrome u udaljenim regionima;
- d) u prelaznom periodu od 10 godina operativna pomoć regionalnim aerodromima može da se proglasi usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora; međutim, u pogledu aerodroma sa prometom putnika koji je manji od 700 000 godišnje Komisija će, nakon perioda od četiri godine, ponovo procijeniti izgleda profitabilnosti ove kategorije aerodroma u cilju procjene da li su potrebna posebna pravila kako bi se procijenila usklađenost sa unutrašnjim tržištem operativne pomoći u korist tih aerodroma.

18. Osim toga, uslovi usklađenosti za početnu pomoć avio-prevoznicima su usaglašeni i prilagođeni najnovijim kretanjima na tržištu.

19. Komisija će primijeniti uravnotežen pristup koji je neutralan *vis-à-vis* različitih poslovnih modela aerodroma i avio-prevoznika, i uzimati u obzir izgleda za porast vazdušnog saobraćaja, potrebu za regionalnim razvojem i dostupnošću i pozitivni doprinos poslovnog modela niskotarifnih prevoznika za razvoj nekih regionalnih aerodroma. Ali u isto vrijeme, postepen pomak ka tržišno orijentisanom pristupu je nesumnjivo garantovan; osim u opravdanim i ograničenim slučajevima, aerodromi bi trebali da budu u stanju da pokriju svoje operativne troškove a svaka javna investicija bi se trebala koristiti za finansiranje izgradnje održivih aerodroma koji ispunjavaju potrebe avio-prevoznika i putnika; treba izbjegavati narušavanje konkurencije između aerodroma i avio-prevoznika, kao i umnožavanja neprofitabilnih aerodroma. Ovaj uravnotežen pristup treba da bude transparentan, lako razumljiv i jednostavan za primjenu.

20. Ove smjernice ne dovode u pitanje dužnosti država članica da postupaju u skladu sa zakonom Unije. Konkretno, kako bi se izbjeglo da investicija napravi štetu životnoj sredini, države članice moraju da osiguraju usklađenost sa zakonodavstvom Unije za zaštitu životne sredine, uključujući i potrebu za sprovođenjem procjene uticaja na životnu sredinu gdje je to moguće i obezbjeđivanje svih relevantnih dozvola.

¹⁴ Saopštenje Komisije smjernice o finansiranju aerodroma i početnoj pomoći avio prevoznicima sa polaskom sa regionalnih aerodroma (UL C 312, 9.12.2005, str. 1).

¹⁵ Primjena članova 92 i 93 Ugovora o EU i člana 61 Sporazuma EEA o državnoj pomoći u sektoru avijacije (OJ C 350, 10.12.1994, str. 5).

2. OBIM I DEFINICIJE

2.1. Obim

21. Principi navedeni u ovim smjernicama primjenjuju se na državnu pomoć za aerodrome i avio-prevoznike¹⁶). Oni se primjenjuju u skladu sa Ugovorom i podzakonskim aktima donijetim na osnovu Ugovora, kao i drugim smjernicama Unije o državnoj pomoći¹⁷).

22. Neki aerodromi i avio-prevoznici su specijalizovani za prevoz tereta. Komisija još uvijek nema dovoljno iskustva u procjeni usklađenosti pomoći aerodromima i avio-prevoznicima specijalizovanim za teretni transport kako bi sumirala svoju praksu u vidu posebnih kriterijuma usklađenosti. Za takve kategorije privrednih društava, Komisija primjenjuje zajedničke principe usklađenosti navedene u odjeljku 5 kroz analizu od slučaja do slučaja.

23. Komisija neće primjenjivati principe utvrđene u Smjernicama o nacionalnoj regionalnoj pomoći za period 2007-2013¹⁸) i Smjernicama o regionalnoj državnoj pomoći za period 2014-2020¹⁹) ili bilo kakvim budućim smjernicama o regionalnoj pomoći na državnu pomoć za aerodromsku infrastrukturu.

24. Ove smjernice zamjenjuju Smjernice iz 1994. i 2005. godine.

2.2. Definicije

25. U cilju ovih smjernica:

(1) 'pomoć' je svaka mjera koja ispunjava sve kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora;

(2) 'intenzitet pomoći' je bruto iznos pomoći izražen kao procenat opravdanih troškova, obje cifre su izražene u neto sadašnjoj vrijednosti u trenutku odobranja pomoći i prije odbitka poreza ili drugih dažbina;

(3) 'avio-prevoznik' je svaki avio-prevoznik sa važećom dozvolom koju izdaje država članica ili član Zajedničkog evropskog vazdušnog prostora u skladu sa Uredbom (EC) br. 1008/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta²⁰);

(4) 'aerodromska taksa' je cijena ili taksa naplaćena u korist aerodroma koju plaćaju korisnici aerodroma za korišćenje objekata i usluga koje obezbjeđuje isključivo aerodrom, a koji su povezani sa slijetanjem, polijetanjem, osvjtljenjem i parkiranjem vazduhoplova, i staranjem za putnike i teret, uključujući troškove ili naknade za usluge zemaljskog opsluživanja i naknade za centralizovanu infrastrukturu zemaljskog opsluživanja;

(5) 'aerodromska infrastruktura' je infrastruktura i oprema za pružanje aerodromskih usluga zemaljskog opsluživanja centralizovane infrastrukture i svih drugih objekata koji direktno podržavaju aerodromske usluge, izuzev infrastrukture i opreme koja je neophodna prije svega za obavljanje ne-vazduhoplovnih aktivnosti, kao što su parkinzi za automobile, prodavnice i restorani;

(6) 'aerodrom' je subjekat ili grupa subjekata koji obavljaju privrednu djelatnost pružanja aerodromskih usluga avio-prevoznicima;

(7) 'prihodi aerodroma' su prihodi od aerodromskih taksi umanjeni za marketinšku podršku ili bilo koje podsticaje koje aerodromi pružaju avio-prevoznicima, uzimajući u obzir prihod koji potiče od ne-vazduhoplovnih aktivnosti (bez ikakve javne podrške), isključujući bilo kakvu javnu podršku i kompenzaciju za poslove koji spadaju u nadležnosti državne politike, ili usluga od opšteg ekonomskog interesa;

(8) 'aerodromske usluge' su usluge koje aerodrom ili neke od pomoćnih službi pružaju avio-prevoznicima u smislu obezbjeđivanja opsluživanja vazduhoplova, od slijetanja do polijetanja, i putnika i tereta, kako bi se omogućilo avio-prevoznicima da pružaju usluge vazdušnog saobraćaja, uključujući pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i pružanja zemaljskog opsluživanja centralizovane infrastrukture;

(9) 'prosječni godišnji promet putnika' je brojka utvrđena na osnovu ulaznog i izlaznog putničkog saobraćaja tokom dvije finansijske godine koje prethode godini u kojoj se pomoć prijavljuje ili odobrava u slučaju neprijavljene pomoći;

(10) 'kapitalni troškovi' su amortizacije opravdanih troškova ulaganja u aerodromsku infrastrukturu i opremu, uključujući osnovne troškove finansiranja;

(11) 'jaz finansiranja kapitalnih troškova' je neto sadašnja vrijednost razlike između pozitivnih i negativnih novčanih tokova, uključujući i investicione troškove, tokom trajanja ulaganja u osnovna sredstva;

(12) 'prihvatno područje aerodroma' je geografska granica tržišta koja se obično postavlja na oko 100 kilometara ili oko 60 minuta vremena putovanja automobilom, autobusom, vozom ili brzim vozom; međutim, područje datog aerodroma može biti različito i treba da se uzme u obzir specifičnost svakog aerodroma ponaosob. Veličina i oblik područja varira od aerodroma do aerodroma, i zavisi od različitih karakteristika aerodroma, uključujući i poslovni model aerodroma, lokaciju i destinacije koje opslužuje;

(13) 'troškovi finansiranja' su troškovi koji se odnose na dug i finansiranje kapitala opravdanih troškova investicije; drugim rječima, troškovi finansiranja uzimaju u obzir odnos ukupnog interesa i naknade sopstvenog kapitala koji odgovara finansiranju opravdanih troškova investicije, isključujući finansiranje obrtnih sredstava, ulaganja u ne-vazduhoplovne aktivnosti ili druge investicione projekte;

(14) 'datum dodjele pomoći' je datum kada je država članica donijela pravno obavezujuću odluku da dodijeli pomoć na koju se može pozvati pred nacionalnim sudom;

(15) 'opravdani investicioni troškovi' su troškovi koji se odnose na ulaganja u aerodromsku infrastrukturu, uključujući planske troškove, ali isključujući troškove investiranja u ne-vazduhoplovne aktivnosti, investicione troškove u vezi sa opremom za usluge zemaljskog opsluživanja, obične troškove održavanja i troškove za zadatke koji spadaju pod zadatak javne politike;

¹⁶ Principi navedeni u ovim smjernicama se ne odnose na pomoć za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja bez obzira na to da li njih pruža sam aerodrom, avio-prevoznik ili dobavljač usluga zemaljskog opsluživanja trećim licima; takva pomoć će se procijeniti na osnovu relevantnih opštih pravila. Na osnovu Direktive 96/67/EC od 15. oktobra 1996. o pristupu tržištu zemaljskog opsluživanja na aerodromima Zajednice (OJ L 272, 25.10.1996, str. 36), ili bilo koje naredne zakone o pristupu tržištu zemaljskog opsluživanja na aerodromima Unije, aerodromi koji obavljaju usluge opsluživanja su dužni da vode odvojene račune svojih aktivnosti opsluživanja i drugih aktivnosti. Štaviše, aerodrom ne može subvencionirati svoje aktivnosti opsluživanja iz prihoda koji potiču od aktivnosti samih aerodroma. Ove smjernice se takođe se odnose na privredna društva koja se, iako aktivna na aerodromu, bave ne-vazduhoplovnim aktivnostima.

¹⁷ Naročito, ali ne isključivo, Uredba (EZ) br. 1008/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. septembra 2008. godine o opštim pravilima za obavljanje avio usluga u zajednici (UL L 293, 31.10.2008, str. 3) Direktiva 96/67/EZ, Direktiva 2009/12 / EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2009. godine za aerodromske takse (UL L 70, 14.3.2009, str. 11), i svako naredno zakonodavstvo u pogledu aerodromskih taksi.

¹⁸ Smjernice o nacionalnoj regionalnoj pomoći za 2007-2013 (UL C 54 , 4.3.2006 , str . 13).

¹⁹ Smjernice o regionalnoj državnoj pomoći za 2014-2020 (UL C 209 , 23.7.2013 , str . 1).

²⁰ Uredba (EZ) br. 1008/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. septembra 2008. godine o zajedničkim pravilima za funkcionisanje vazdušnih usluga u zajednici (UL L 293 , 31.10. , str . 3).

- (16) 'usluge zemaljskog opsluživanja' su usluge pružene korisnicima aerodroma na aerodromima kao što je opisano u Aneksu Direktive 96/67/EC, kao i svakom sledećem zakonu o pristupu tržištu zemaljskog opsluživanja na aerodromima;
- (17) 'brzi voz' je voz koji može da dostigne brzinu od preko 200 km/h;
- (18) 'investiciona pomoć' je pomoć za finansiranje osnovnih sredstava, naročito kako bi se pokrio jaz finansiranja kapitalnih troškova;
- (19) 'neto sadašnja vrijednost' je razlika između pozitivnih i negativnih novčanih tokova tokom trajanja ulaganja, svedena na trenutnu vrijednost koristeći troškove kapitala, odnosno, normalnu potrebnu stopu povrata koju primjenjuje privredno društvo u drugim investicionim projektima slične vrste ili, gdje nije dostupno, trošak kapitala privrednog društva kao cjeline, ili očekivanih povrata koji su najčešće uočeni u sektoru aerodroma;
- (20) 'nevezduhoplovne aktivnosti' su komercijalne usluge avio-prevoznicima i ostalim korisnicima na aerodromu, kao što su pomoćne usluge putnicima, špediteri ili drugi pružaoci usluga, iznajmljivanje kancelarija i prodavnica, parkirališta i hoteli;
- (21) 'operativna pomoć' je pomoć za pokrivanje 'razlike operativnog finansiranja', bilo u vidu plaćanja unaprijed ili u obliku periodičnih rata za pokrivanje očekivanih operativnih troškova (periodične paušalne isplate);
- (22) 'operativni troškovi' su osnovni troškovi aerodroma u pogledu pružanja aerodromskih usluga, uključujući kategoriju troškova kao što su troškovi osoblja, ugovorene usluge, komunikacija, otpad, energija, održavanje, iznajmljivanje i administracija, ali isključujući kapitalne troškove, marketinšku podršku ili bilo koje druge podsticaje koje aerodrom odobrava avio-prevoznicima, kao i troškove koji spadaju pod nadležnost državne politike;
- (23) 'operativni finansijski jaz' je operativni gubitak na aerodromu u određenom periodu, diskontovan na trenutnu vrijednosti koristeći troškove kapitala, odnosno manjak (u smislu neto sadašnje vrednosti) između prihoda i operativnih troškova aerodroma;
- (24) 'najudaljeniji regioni' su regioni iz člana 349 Ugovora⁽²¹⁾;
- (25) 'razumna profitna marža' je stopa povrata kapitala, na primjer, mjereno kao interna stopa povrata (IRR) za koju se očekuje da preduzeće napravi za investicije sa sličnim stepenom rizika;
- (26) 'regionalni aerodrom' je aerodrom sa godišnjim prometom putničkog saobraćaja do 3 miliona;
- (27) 'udaljeni regioni' su najudaljeniji regioni, Malta, Kipar, Seuta i Melilja, ostrva koja su dio teritorije države članice, i rijetko naseljena područja;
- (28) 'rijetko naseljena područja' su NUTS 2 regioni sa manje od 8 stanovnika po km² ili NUTS 3 regioni sa manje od 12,5 stanovnika po km² (na osnovu podataka Eurostata o gustini naseljenosti);
- (29) 'početak radova' je početak građevinskih radova na investicijama, odnosno prva obaveza firme da naruči opremu ili druge obaveze koje čine ulaganje neopozivim, a ne obuhvata pripreme radove, kao što su dobijanje dozvola i vođenje preliminarne studije izvodljivosti.

3. PRISUSTVO DRŽAVNE POMOĆI U SMISLU ČLANA 107 (1) UGOVORA

3.1. Pojam privrednog društva i ekonomske aktivnosti

26. U skladu sa članom 107(1) Ugovora, pravila državne pomoći se primjenjuju samo kada je primalac "privredno društvo". Sud pravde Evropske unije je dosljedno definisao privredna društva kao subjekte angažovane za ekonomske aktivnosti, bez obzira na njihov pravni status ili vlasništvo i način na koji se finansiraju⁽²²⁾. Svaka aktivnost koja se sastoji u pružanju robe i usluga na tržištu je ekonomska aktivnost⁽²³⁾. Ekonomska priroda aktivnosti kao takva ne zavisi od toga da li aktivnost generiše profit⁽²⁴⁾.

27. Sada je jasno da aktivnost avio-prevoznika koja se sastoji u pružanju usluga prevoza putnika ili privrednim društvima predstavlja ekonomsku aktivnost. Smjernice iz 1994. godine, međutim, i dalje odražavaju stav da 'izgradnja [ili] proširenje projekata infrastrukture (kao što su aerodromi, putevi, mostovi, itd.) predstavlja opštu mjeru ekonomske politike koju Komisija ne može kontrolisati u okviru pravila o državnoj pomoći iz Ugovora'. U 'Aéroports de Paris'⁽²⁵⁾, sudovi Unije su presudili protiv ovog gledišta i smatrali da rad aerodroma koji se sastoji u pružanju aerodromskih usluga avio-prevoznicima i raznim pružaocima usluga također predstavlja ekonomsku aktivnost. U svojoj presudi u predmetu 'Leipzig- Halle Airport'⁽²⁶⁾, Opšti sud je pojasnio da je poslovanje aerodroma ekonomska aktivnost čiji je neodvojivi dio izgradnja aerodromske infrastrukture.

28. Što se tiče proteklih mjera finansiranja, postepeni razvoj tržišnih snaga u sektoru aerodroma⁽²⁷⁾ ne dozvoljava da se definiše precizni datum, od kojeg se rad aerodroma bez sumnje smatra ekonomskom aktivnošću. Međutim, sudovi Unije su prepoznali razvoj u prirodni aerodromskih aktivnosti. U 'Leipzig/Halle airport', opšti Sud je smatrao da od 2000. godine primjena pravila državne pomoći u finansiranju aerodromske infrastrukture više ne može biti isključena⁽²⁸⁾. Shodno tome, od dana donošenja presude u 'Aéroports de Paris' (12. decembar 2000. godine), rad i izgradnja aerodromske infrastrukture mora se smatrati da spada u granicama kontrole državne pomoći.

29. S druge strane, zbog neizvjesnosti koja je postojala prije presude u 'Aéroports de Paris', državni organi mogu legitimno uzeti u obzir da finansiranje infrastrukture aerodroma ne predstavlja državnu pomoć i, shodno tome, da takve mjere ne moraju biti prijavljene Komisiji. Iz toga slijedi da Komisija ne može sada dovesti u pitanje, na osnovu pravila državne pomoći, finansijske mjere odobrene⁽²⁹⁾ prije presude 'Aéroports de Paris'⁽³⁰⁾.

²¹ Trenutno: Gvadalupe, Francuska Gvajana, Martinik, Reunion, Sen-Marten, Majot, Azori, Madeira i Kanarska ostrva. U skladu sa Odlukom Evropskog savjeta (2010/718 / EU) od 29. oktobra 2010. godine o izmjenama statusa u odnosu na Evropsku uniju ostrva Saint-Barthelemy (UL L 325 , 9.12.2010 , str . 4), od 1. januara 2012. godine, Sen - Bartolomej nije više najudaljeniji region i postao je zemlja u inostranstvu ili teritorija iz četvrtog dijela Ugovora. U skladu sa Odlukom Evropskog Savjeta (2012/419 / EU) od 11. jula 2012. godine o izmjenama statusa Majote u vezi sa Evropskom unijom (OV L 204 , 31.7.2012 , str . 131) od 1. januara 2014., Majot je prestala biti inostrana zemlja ili teritorija u inostranstvu i postala najudaljeniji region.

²² Vidi Saopštenje Komisije o primjeni pravila Evropske unije o državnoj pomoći u obliku kompenzacije za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (OV C 8, 11.1.2012, str. 4) dio 2.1 i pridruženu sudsku praksu, posebno pridruženi slučajevi C-180/98 do C-184/98 Pavlov i dr, [2000] ECR I-6451.

²³ Slučaj 118/85 Komisija protiv Italije, [1987] ECR 2599, stav 7; C-35/96, Komisija protiv Italije, [1998] ECR I-3851, tačka 36; Pavlov i dr, stav 75.

²⁴ Pridruženi slučajevi 209/78 do 215/78 i 218/78 Van Landevick, [1980] ECR 3125, stav 88; C-244/94, FFSA i dr, [1995] ECR I-4013, tačka 21; i C-49/07 MOTOE, [2008] ECR I-4863, stav 27 i 28.

²⁵ Slučaj T-128/98 Aeroports de Paris protiv Komisije, [2000] ECR II-3929, potvrđen slučajem C-82/01, [2002] ECR I-9297, stavovi 75-79.

²⁶ Pridruženi slučajevi T-443/08 i T-455/08 Mitteldeutsche aeroport AG i Aerodrom Leipzig Halle GmbH protiv Komisije ('Lajpcig-Hale airport' judgment), [2011] ECR II-1311, posebno stavovi 93 i 94; potvrđen slučajem C-288/11 P Mitteldeutsche Flughafen i Flugh AFEN Leipzig-Hale v Komisije, [2012] još nije izvješten.

²⁷ Vidi tačku 3, i Lajpcig-Halle Airport presudu, stav 105.

²⁸ Vidi Leipzig -Halle Airport presudu, stav 106.

²⁹ Relevantan kriterijum za datum na koji se moguća mjera pomoći smatra da je dodijeljena je datum zakonski obavezujućeg akta kojim se državni organi obavezuju da dodijele mjeru njenom korisniku. Vidi slučaj T-358/94 Compagnie Nationale Air France protiv komisije, [1996] ECR II-2109, tačka 79, slučaj T-

30. U svakom slučaju, mjere koje su odobrene prije svake konkurencije razvijene u sektoru aerodroma nisu predstavljale državnu pomoć u trenutku kada su odobrene, ali se mogu smatrati postojećom pomoći na osnovu člana 1 (b) (v) Uredbe Savjeta (ES) 659/1999⁽³¹⁾ ako su ispunjeni uslovi iz člana 107(1) Ugovora.

31. Subjekt ili grupa subjekata koja obavlja privrednu djelatnost pružanja aerodromskih usluga avio-prevoznicima, to jest, opsluživanje vazduhoplova, od slijetanja do polijetanja, i putnika i tereta, kako bi se omogućilo avio-prevoznicima da obezbijede usluge vazdušnog saobraćaja⁽³²⁾, označen je kao 'aerodrom'⁽³³⁾. Aerodrom pruža niz usluga ('aerodromske usluge') avio-prevoznicima u zamjenu za plaćanje ('aerodromskih taksi'). Iako precizan obim usluga koje aerodromi pružaju varira širom Unije, kao i označavanje naplata kao 'taksi' ili 'naknada', pružanje aerodromskih usluga avio-prevoznicima u zamjenu za aerodromske takse predstavlja ekonomsku aktivnost u svim državama članicama.

32. Pravni i regulatorni okvir unutar kojeg su pojedinačni aerodromi u vlasništvu varira od aerodroma do aerodroma širom Unije. Posebno, regionalni aerodromi su često organizovani u bliskoj saradnji sa državnim organima. U tom smislu, sud je presudio da se nekoliko subjekata mogu smatrati da zajedno obavljaju privrednu djelatnost na taj način predstavljajući ekonomsku jedinicu, pod određenim uslovima⁽³⁴⁾. U oblasti vazduhoplovstva, Komisija smatra da bi značajno učešće u komercijalnoj strategiji nekog aerodroma, kao na primjer kroz direktno zaključivanje sporazuma sa avio-prevoznicima ili postavljanje aerodromskih taksi, predstavljalo snažnu indicaciju da, sam ili zajedno, relevantni subjekat obavlja ekonomsku aktivnost upravljanjem aerodroma⁽³⁵⁾.

33. Pored aerodromskih usluga, aerodrom takođe može pružati druge komercijalne usluge avio-prevoznicima i ostalim korisnicima na aerodromu, kao što su pomoćne usluge putnicima, špediterima ili drugim pružaocima usluga (na primjer, kroz zakup prostorija menadžerima radnji i restorana, parking operatorima, itd). Ove ekonomske aktivnosti se kolektivno nazivaju 'ne-vazduhoplovnim aktivnostima'.

34. Međutim, nisu sve aktivnosti na aerodromu nužno ekonomske prirode⁽³⁶⁾. Budući da je klasifikacija subjekata kao jednog preduzeća uvijek u odnosu na specifičnu aktivnost, potrebno je napraviti razliku između aktivnosti datog aerodroma i utvrditi u kojoj mjeri su te aktivnosti ekonomske prirode. Ako aerodrom obavlja i ekonomske i neekonomske djelatnosti smatraće se privrednim društvom samo u odnosu na ekonomske aktivnosti.

35. Sud smatra da aktivnosti koje inače spadaju u nadležnost države u vršenju svojih službenih ovlaštenja kao javne vlasti nisu ekonomske prirode i uopšte ne spadaju u okvir pravila o državnoj pomoći⁽³⁷⁾. Na aerodromu, aktivnosti poput kontrole vazdušnog saobraćaja, policije, carine, vatrogasaca, aktivnosti neophodne za očuvanje civilnog vazduhoplovstva protiv akata nezakonitog ometanja i investiranja koja se odnose na infrastrukturu i opremu potrebnu za obavljanje tih poslova, smatraju se generalno da su neekonomske prirode⁽³⁸⁾.

36. Javno finansiranje takvih neekonomskih aktivnosti ne predstavlja državnu pomoć, ali treba da se ograniči na naknade troškova i ne može se koristiti za finansiranje drugih aktivnosti⁽³⁹⁾. Bilo kakva moguća prekomjerna kompenzacija troškova državnih organa nastalih u vezi sa neekonomskim aktivnostima može predstavljati državnu pomoć. Štaviše, ako se aerodrom bavi neekonomskim aktivnostima, uz svoje ekonomske aktivnosti, neophodno je postojanje odvojenog obračuna troškova kako bi se izbjeglo prenošenje javnih sredstava između neekonomskih i ekonomskih aktivnosti.

37. Javno finansiranje neekonomskih aktivnosti ne smije da dovede do nepotrebne diskriminacije među aerodromima. Zaista, utvrđena je sudska praksa da postoji prednost kada državni organi oslobode privredna društva od troškova koji su svojstveni njihovim privrednim aktivnostima⁽⁴⁰⁾. Stoga, kada je normalno pod datim pravnim poretkom da civilni aerodromi moraju da snose određene troškove svojstvene njihovom radu, dok drugi civilni aerodromi ne moraju, ovim poslednjim se može dati prednost, bez obzira na to da li se ti troškovi odnose na aktivnosti za koje se generalno smatra da su neekonomske prirode.

3.2. Korišćenje državnih resursa i pripisivost državi

38. Prenos državnih resursa može imati različite oblike kao što su neposredne bespovratne pomoći, poreske olakšice⁽⁴¹⁾, povoljni krediti ili druge vrste povlašćenih uslova finansiranja. Državni resursi će takođe biti uključeni ako država daje naknadu u naturi ili u vidu subvencionisanih usluga⁽⁴²⁾, kao što su aerodromske usluge. Državni resursi se mogu koristiti⁽⁴³⁾ na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou. Finansiranje iz fondova Unije će takođe predstavljati državne resurse, kada su ta sredstva dodijeljena u skladu sa diskrecionim ovlaštenjima države članice⁽⁴⁴⁾.

39. Sud je takođe odlučio da čak i ako je država u poziciji da kontroliše javno preduzeće i da vrši dominantan uticaj nad njegovim poslovima, stvarno vršenje kontrole u određenom slučaju se ne može automatski pretpostaviti⁽⁴⁵⁾. Stoga, potrebno je ocijeniti da li se mjere koje odobravaju javna preduzeća mogu pripisati državi. Sud je naveo da se pripisivost državi mjere koju odobrava javno preduzeće može izvesti iz skupa indikatora koji proizilaze iz okolnosti slučaja i konteksta u kojima je ta mjera uzeta⁽⁴⁶⁾.

109/01, Fleuren Compost BV protiv komisije, [2004] ECR II-127, stav 74 i pridruženi slučaj, T-362/05 i T-363/05 Nuova Agricast protiv Komisije, [2008] ECR II-297, tačka 80, i spojeni predmeti, T-427/04 i T-17/05, Francuska i France telecom protiv Komisije, [2009] ECR II-4315, tačka 321.

³⁰ Odluka C 38/2008 od 3. oktobra 2012. na aerodromu u Minhenu Terminal 2, (OV L 319, 29.11.2013, str. 8), stavovi 74 do 81.

³¹ Uredba Savjeta (EC) br 659/1999 od 22. marta 1999. godine kojom se postavljaju detaljna pravila za primjenu člana 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UL L 83, 27.3.1999, str. 1).

³² Vidi Direktivu 2009/12 / EC, recital 1.

³³ Aerodrom može i ne mora biti isti subjekat koji posjeduje aerodrom.

³⁴ Zajednička vježba ekonomske aktivnosti se obično procenjuje analizom postojanja funkcionalnih, ekonomskih i organskih veza između entiteta. Vidi, na primjer, C-480/09 P, AceaElectrabel PRODUZIONE SpA protiv Komisije, [2010] ECR I-13355, stavovi 47 do 55; C-222/04 Ministero dell'Economia E delle Finanze protiv Cassa di Risparmio di Firenze SpA i dr, [2006] ECR I-289, stav 112.

³⁵ Slučaj T-196/04 Ryanair Ltd protiv Komisije, [2008] ECR II-3643 (presuda "Charleroi"), stav 88.

³⁶ Leipzig-Halle aerodrom presuda, stav 98

³⁷ Slučaj C-118/85 Komisija protiv Italije, [1987] ECR 2599, st 7 i 8, i C-30/87 Bodson / POMPES FUNEBRES des regioni liberees, [1988] ECR 2479, stav 18.

³⁸ Vidi, posebno, C-364/92 SAT / Eurocontrol, [1994] ECR I-43, tačka 30 i C-113/07 P, Selex Sistemi Integrati protiv Komisije, [2009] ECR I-2207, tačka 71.

³⁹ Slučaj C-343/95 Kali & Figli protiv Servizi ecologici Porto di Genova, [1997] ECR I-1547. Odluka Komisije N 309/2002 od 19. marta 2003. godine, avijacijska sigurnost - naknada za troškove koji su nastali nakon napada 11. septembra 2001., (OV C 148, 25.6.2003, str. 7). Odluka Komisije N 438/2002 od 16. oktobra 2002. godine, o pomoći u podršci funkcijama državne vlasti u sektoru luka, (OV C 284, 21.11.2002, str. 2).

⁴⁰ Vidi između ostalog slučaj C-172/03 Wolfgang Heiser protiv Finanzamt Innsbruck, [2005] ECR I-01627, tačka 36, i sudska praksa citirana u toj presudi.

⁴¹ Vidi Odluku br 324/2006 od 24. oktobra 2006. godine - Francuska, pomoć u prilog povelji na ATR 72-500 od Air Caraibes, (OJ C 300, 9.12.2006, str 10.).

⁴² Vidi slučaj C-126/01 *Ministere de l'economie, des Finances et de l'Industrie* protiv GEMO SA [2003] ECR I-13769, tačka 29.

⁴³ Sredstva javnog preduzeća predstavljaju državne resurse u smislu člana 107 (1) Ugovora jer državni organi kontrolišu ove resurse. Vidi slučaj C-482/99 Francuska protiv Komisije, [2002] ECR I-4397 (presuda 'Stardust Marine').

⁴⁴ Sud je potvrdio da onda kada finansijska sredstva ostaju stalno pod kontrolom države i zato su dostupna kompetentnoj nacionalnoj vlasti, to je dovoljno da se kategorišu kao državne pomoći, vidi predmet C-83/98 P, Francuska protiv Ladbroke Racing Ltd i COMMIS Sion, [2000] ECR I-3271, tačka 50.

⁴⁵ Vidi presudu Stardust Marine, stav 52.

⁴⁶ Vidi presuda Stardust Marine, stav 55 i 56

40. U tom kontekstu, resursi javnog aerodroma čine javne resurse. Shodno tome, javni aerodrom može odobriti pomoć avio-prevozniku koji koristi aerodrom ukoliko je odluka o dodjeli mjere pripisiva državi i ukoliko su ispunjeni drugi uslovi iz člana 107 (1) Ugovora. Sud je takođe presudio da, bilo da država direktno odobrava mjeru ili javno ili privatno tijelo koje ona uspostavlja ili imenuje da upravlja mjerom, je nevažno u odnosu da li se ta mjera smatra državnom pomoći⁽⁴⁷⁾.

3.3. Narušavanje konkurencije i uticaj na trgovinu

41. Prema sudskoj praksi Suda, finansijska podrška narušava konkurenciju u mjeri u kojoj jača poziciju jednog privrednog društva u poređenju sa drugim privrednim društvima⁽⁴⁸⁾.

42. Generalno, kada prednost koju dodeljuje država članica jača poziciju jednog privrednog društva u odnosu na drugo privredno društvo koje se nadmeće na datom tržištu Unije, mora se smatrati da je trgovina između država članica pogođena tom prednošću⁽⁴⁹⁾.

43. Konkurencija između aerodroma može se ocijeniti u smislu izabranog kriterijuma avio-prevoznika, a naročito poređenjem faktora kao što su vrsta predmetnih aerodromskih usluga i klijenata, stanovništva ili ekonomske aktivnosti, zakrčenosti, da li postoji pristup kopnom, kao i visin troškova i ukupnih privrednih uslova za korišćenje aerodromske infrastrukture i usluga. Nivo naplate je ključni faktor, budući da se javna sredstva odobrena aerodromu mogu koristiti za održavanje aerodromske takse na vještački niskom nivou u cilju privlačenja avio-prevoznika i tako mogu značajno narušavati konkurenciju.

44. Komisija dalje napominje da su aerodromi u konkurenciji za upravljanje aerodromskom infrastrukturom, uključujući i lokalne i regionalne aerodrome. Javno finansiranje aerodroma može stoga da naruši konkurenciju na tržištima za rad aerodromske infrastrukture. Štaviše, javno finansiranje i aerodroma i avio-prevoznika može da naruši konkurenciju i ima uticaj na tržište vazdušnog saobraćaja širom Unije. Konačno, javno finansiranje aerodroma ili avio-prevoznika može uticati i na intermodalnu konkurenciju.

45. Sud je zaključio u presudi *Altmark*⁽⁵⁰⁾ da čak i javno finansiranje dodijeljeno privrednom društvu koje pruža samo lokalne ili regionalne usluge saobraćaja može imati uticaj na trgovinu između država članica, budući da se pružanje usluga saobraćaja od strane tog privrednog društva može na taj način održavati ili povećati što rezultira time da privredna društva osnovana u drugim državama članicama imaju manje šanse za pružanje svojih usluga prevoza. Čak i činjenica da je količina pomoći mala ili je relativno mala veličina privrednog društva koje dobija javna sredstva, ne isključuje mogućnost da trgovina između država članica može biti narušena. Prema tome, javno finansiranje aerodroma ili avio-prevoznika koji obavljaju usluge sa tih aerodroma može uticati na trgovinu između država članica.

3.4. Javno finansiranje aerodroma i primjena principa operatora tržišne ekonomije

46. Član 345 Ugovora navodi da Ugovor ni na koji način ne dovodi u pitanje pravila država članica u pogledu regulisanja sistema vlasništva nad imovinom. Države članice mogu u skladu sa tim da posjeduju i upravljaju privrednim društvima, i mogu da kupe akcije ili druge interese u javnim ili privatnim privrednim društvima.

47. Shodno tome, ove smjernice ne prave razliku između različitih tipova korisnika u smislu njihove pravne strukture ili da li pripadaju javnom ili privatnom sektoru, a sve reference prema avio-prevoznicima i aerodromima ili kompanijama koje njima upravljaju obuhvataju sve vrste pravnih lica.

48. Da bi se procjenilo da li privredno društvo ima koristi od ekonomske prednosti, primjenjuje se tzv. test operatora tržišne ekonomije ('MEO'). Ovaj test treba da bude zasnovan na dostupnim informacijama i predvidivim odvijanjima u vrijeme kada je odobreno javno finansiranje i ne bi trebalo da se oslanja na bilo kakve analize zasnovane na kasnijim situacijama⁽⁵¹⁾.

49. Prema tome, kada aerodrom ima koristi od javnog finansiranja, Komisija će procijeniti da li takvo finansiranje predstavlja pomoć razmatranjem da li biu sličnim okolnostima, uzimajući u obzir predvidivost ostvarivanja povraćaja i izuzimajući sva socijalna, regionalno-politička i sektorska pitanja, operator⁽⁵²⁾, privatni operator odobrio ista sredstva. Javno finansiranje odobreno u okolnostima koje odgovaraju normalnim tržišnim uslovima ne smatra se državnom pomoći⁽⁵³⁾.

50. Sud je takođe presudio da se ponašanje javnog investitora može uporediti sa onim od strane privatnog investitora rukovođenog perspektivom profitabilnosti na duži rok⁽⁵⁴⁾, tokom trajanja investicije. Ova razmatranja se posebno tiču ulaganja u infrastrukturu, što često uključuje velike količine finansijskih sredstava i može da proizvede pozitivan povraćaj tek nakon mnogo godina. Bilo kakva procjena isplativosti aerodroma mora uzeti u obzir aerodromske prihode.

51. Shodno tome, što se tiče javnog finansiranja aerodroma, analiza usklađenosti sa MEO testom treba da se zasniva na čvrstim *ex ante* izgledima profitabilnosti za subjekat koji odobrava finansiranje⁽⁵⁵⁾. Bilo kakve prognoze saobraćaja koje se koriste u tu svrhu moraju biti realne i moraju biti predmet razumne analize osetljivosti. Odsustvo biznis plana predstavlja naznaku da MEO test ne može biti zadovoljen⁽⁵⁶⁾. U odsustvu biznis plana, države članice mogu da obezbijede analizu ili interne dokumente od državnih organa ili od aerodroma u pitanju, a koji jasno pokazuju da analiza sprovedena prije dobijanja javnog finansiranja pokazuje da je MEO test zadovoljen.

52. Aerodromi mogu igrati važnu ulogu u podsticanju lokalnog razvoja ili dostupnosti. Ipak regionalne ili političke okolnosti se ne mogu uzeti u obzir za potrebe MEO testa⁽⁵⁷⁾. Takva razmatranja mogu, međutim, pod određenim uslovima, biti uzeta u obzir prilikom procjene usklađenosti pomoći.

⁴⁷ Slučaj 78/76, *Steinike & Veinlig protiv Njemačke*, [1977] ECR 595 , stav 21.

⁴⁸ C - 310 / 99 , *Italija protiv Komisije*, [2002] ECR-I - 2289, tačka 65.

⁴⁹ Slučaj C - 280 / 00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg protiv Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* (presuda ' Altmark '), [2003] ECR I - 7747.

⁵⁰ Vidi presudu *Altmark*, paragrafi 77 do 82 .

⁵¹ Presuda *Stardust Marine*, stav 71. C - 124 / 10P *Evropska komisija protiv EDF*, [2012] , još nije izviješteno , paragrafi 84, 85 i 105.

⁵² Slučajevi T - 129 / 95 , T - 2 / 96 i T - 97 / 96 *Neue Makhutte Stahlverke i Leh Stahlverke protiv komisije*, [1999] ECR II - 17 , tačka 120. Vidi i predmet C - 40 / 85 , *Belgija protiv Komisije*, [1986] ECR 02321, stav 13 .

⁵³ Presuda *Stardust Marine*, stav 69. Vidi i C- 303 / 88 *Italija protiv Komisije*, [1991] ECR I - 1433, tačka 20.

⁵⁴ Slučaj C - 305 / 89 *Italija protiv Komisije* (presuda ' Alfa Romeo '), [1991] ECR I - 1603 , tačka 20. Slučaj T - 228 / 99, *Vestdeutsche Landesbank Girozentrale protiv Komisije*, [2003] ECR II - 435 , tačka 250 -270 .

⁵⁵ Vidi Odluku Komisije u slučaju C 25/2007 - *Finska - Tampere Pirkkala aerodroma i Ryanair*, (OV L 309 , 19.11.2013 , str 27 .).

⁵⁶ C - 124 / 10 P, *Komisija protiv EDF* [2012] , još nije izviješteno , stavovi 84 , 85 i 105 .

⁵⁷ Slučajevi T - 129 / 95 , T - 2 / 96 i T - 97 / 96 *Neue Makhutte Stahlverke i Leh Stahlverke protiv Komisije*, [1999] ECR II - 17 , tačka 120. Vidi i predmet C - 40 / 85 *Belgija protiv Komisije*, [1986] ECR 02321 , stav 13.

3.5. Finansijski odnosi između aerodroma i avio prevoznika

53. Kada aerodrom ima javne resurse na raspolaganju, pomoć avio-prevozniku koji koristi aerodrom može, u principu, biti isključena kada odnos između aerodroma i tog avio-prevoznika zadovoljava MEO test. Ovo je obično slučaj ako:

- a) cijena koja se naplaćuje za aerodromske usluge odgovara tržišnoj cijeni (vidi odjeljak 3.5.1); ili
- b) se može dokazati kroz *ex ante* analizu da će aerodrom/avio-prevoznik dovesti do pozitivnog postepenog profita za aerodrom (vidi odeljak 3.5.2).

3.5.1 . Poređenje sa tržišnom cijenom

54. Jedan pristup za procjenu prisustva pomoći avio-prevoznicima podrazumijeva utvrđivanje da li cijena koju naplaćuje aerodrom određenom avio-prevozniku odgovara tržišnoj cijeni. Na osnovu raspoloživih i relevantnih tržišnih cijena, odgovarajuća referentna vrijednost može da se identifikuje uzimajući u obzir elemente navedene u tački 60.

55. Identifikacija referentne vrijednosti zahtijeva najprije da se može izabrati dovoljan broj sličnih aerodroma koji pružaju slične usluge pod normalnim tržišnim uslovima.

56. U tom smislu Komisija konstatuje da u ovom trenutku velika većina aerodroma Unije ima koristi od javnog finansiranja za pokrivanje investicionih i operativnih troškova. Većina tih aerodroma može ostati na tržištu samo uz državnu pomoć.

57. Državni organi tradicionalno smatraju aerodrome u državnom vlasništvu infrastrukturom koja olakšava lokalni razvoj, a ne privrednim društvima koja djeluju u skladu sa tržišnim pravilima. S tim u vezi, postoji tendencija da se cijena tih aerodroma ne određuje shodno tržišnim uslovima, i, posebno, čvrstim *ex ante* izgledima profitabilnosti, već uzimajući u obzir društvene ili regionalne prilike.

58. Čak i ako su neki aerodromi u privatnom vlasništvu ili pod privatnom upravom, organizovani bez socijalnih ili regionalnih uslova, cijene koje ti aerodromi naplaćuju mogu biti pod snažnim uticajem cijena koje naplaćuju većinom državno subvencionisani aerodromi, budući da cijene posljednjih avio-prevoznici uzimaju u obzir tokom pregovora sa aerodromima u privatnom vlasništvu ili upravljanju.

59. U tim okolnostima, Komisija izražava ozbiljne sumnje da se u ovom trenutku odgovarajuće referentne vrijednosti mogu prepoznati kako bi se uspostavila prava tržišna cijena za usluge koje pružaju aerodromi. Ova situacija može da se promjeni ili razvije u budućnosti, naročito kada se pravila državne pomoći u potpunosti primjenjuju na javno finansiranje aerodroma.

60. U svakom slučaju, Komisija smatra da referentne vrijednosti treba da se zasnivaju na poređenju aerodromskih taksi, umanjene za pogodnosti koje se pružaju avio-prevoznicima (kao što su marketinška podrška, popusti ili ostali podsticaji), preko dovoljnog broja pogodnih 'aerodroma u odnosu na koje se vrši upoređivanje', čiji se menadžeri ponašaju kao operatori tržišne ekonomije. Konkretno, sledeće pokazatelje treba koristiti:

- a) obim saobraćaja;
- b) vrstu saobraćaja (poslovna, ili odlazna destinacija, ili destinacija za odmor), relativni značaj tereta i relativni značaj prihoda koji potiče iz nevezduhoplovnih aktivnosti aerodroma;
- c) vrsta i nivo aerodromskih usluga;
- d) blizina aerodroma do velikog grada;
- e) broj stanovnika u području aerodroma;
- f) prosperitet okoline (BDP po glavi stanovnika);
- g) različita geografska područja iz kojih se mogu privući putnici.

3.5.2 . Ex ante analiza profitabilnosti

61. Izglede *ex ante* analize dodatne profitabilnosti Komisija trenutno smatra najrelevantnijim kriterijumom za procjenu dogovora koje aerodromi zaključuju sa pojedinim avio-prevoznicima..

62. U tom smislu, Komisija smatra da je razlika u cijenama standardna poslovna praksa, dok god je u skladu sa svim relevantnim konkurencijskim i sektorskim zakonodavstvom⁵⁸). Ipak, takva diferencirana politika određivanja cijena treba da bude komercijalno opravdana da zadovolji MEO test⁵⁹).

63. Komisija smatra da se dogovori zaključeni između avio-prevoznika i aerodroma mogu smatrati da zadovoljavaju MEO test kada postepeno doprinose rentabilnosti aerodroma sa *ex ante* stanovišta. Aerodrom bi trebalo da pokaže da je, kada uspostavlja dogovor sa avio-prevoznikom (na primjer, pojedinačni ugovor ili sveobuhvatna šema aerodromskih taksi), u stanju da pokriva sve troškove proizašle iz dogovora u toku njegovog trajanja, sa razumnom profitnom maržom⁶⁰) na osnovu čvrstih srednjoročnih izgleda⁶¹).

64. Da bi se procijenilo da li ugovor zaključen između aerodroma i avio-prevoznika zadovoljava MEO test, očekivani nevezduhoplovni prihodi koji proističu iz djelatnosti avio-prevoznika trebaju se uzeti u razmatranje zajedno sa aerodromskim taksama, umanjanim za sve rabate, marketinšku podršku ili šeme podsticaja⁶²). Isto tako, trebaju se uzeti u obzir i svi očekivani troškovi postepeno nastali od strane aerodroma u pogledu djelatnosti avio-prevoznika na aerodromu⁶³). Takvi dodatni troškovi mogu da obuhvataju sve kategorije troškova ili investicija, kao što su dodatni troškovi za osoblje, oprema i investicioni troškovi izazvani prisustvom avio-prevoznika na aerodromu. Na primjer, ako aerodrom treba da se proširi ili izgradi novi terminal ili drugi objekti, uglavnom za potrebe smještaja specifičnog avio-prevoznika, ove troškove treba uzeti u obzir pri računanju dodatnih troškova. Nasuprot tome, troškovi koje bi aerodrom morao da snosi nezavisno od dogovora sa avio-prevoznikom ne bi se trebali uzeti u obzir u MEO testu.

⁵⁸ Relevantne odredbe uključuju članove 101 i 102 Ugovora, i Direktivu 2009/12/EC.

⁵⁹ Vidi Odluku Komisije u slučaju C 12/2008 - Slovačka - Sporazum između aerodroma Bratislava i Ryanair-a (UL L 27, 1.2.2011, str 24.), i Odluku Komisije u predmetu C 25/2007 - Finska - Tampere Pirkkala aerodroma i Ryanair, (UL L 309, 19.11.2013, str. 27).

⁶⁰ Razumna marža je "normalna" stopa prihoda na kapital, to jest, stopa prinosa koji bi bili potrebni za tipičnu kompaniju za ulaganja sličnog rizika. Povrat se mjeri kao interna stopa povrata (IRR) predviđenih novčanih tokova izazvanih aranžmanima sa avio-prevoznikom.

⁶¹ Ovo ne isključuje predviđanje da buduće beneficije u toku trajanja dogovora mogu nadoknaditi početne gubitke.

⁶² Svaka javna podrška, kao što su na primjer marketinški sporazumi direktno zaključeni između državnih organa i avio-prevoznika, osmišljeni da nadoknade dio normalnih troškova koje napravi aerodrom u odnosu na dogovor aerodroma/avio prevoznika će isto tako biti uzeta u obzir. Ovo je bez obzira da li je takva podrška direktno odobrena za određenog avio prevoznika, ili se usmjerava kroz aerodrom ili drugi entitet.

⁶³ Presuda Charleroi, stav 59.

65. Kada operator aerodroma ima koristi od usklađene pomoći, prednost koja proizilazi iz takve pomoći se ne prebacuje određenom avio-prevozniku⁽⁶⁴⁾ ako su ispunjeni sledeći uslovi: infrastruktura je otvorena za sve avio-prevoznike⁽⁶⁵⁾ (ovo uključuje infrastrukturu koju će određene kategorije vjerovatnije koristiti, kao što su niskotarifni operatori ili charteri) i nije namijenjena određenom avio-prevozniku; avio-prevoznici plaćaju tarife koje pokrivaju najmanje dodatne troškove kao što je definisano u tački 64. Dalje, Komisija smatra da pod takvim uslovima, čak i ako bi se državna pomoć dodijelila avio-prevoznicima, ta pomoć bi u svakom slučaju bila usklađena sa unutrašnjim tržištem iz istih razloga koji opravdavaju usklađenost pomoći na nivou aerodroma. Kada operator aerodroma ima koristi od neusklađene investicione pomoći, prednost koja proizilazi iz takve pomoći se ne prebacuje određenom avio-prevozniku ako su ispunjeni sledeći uslovi: infrastruktura je otvorena za sve avio-prevoznike i nije namijenjena određenom avio-prevozniku; i avio-prevoznici plaćaju tarife koje pokrivaju makar porast troškova kao što je definisano u tački 64. Komisija smatra da se pod takvim uslovima sektorska prednost prema avio industriji ili drugim korisnicima ne može isključiti, ali i da ne bi trebalo da dovede do povraćaja od određenih avio-prevoznika ili drugih korisnika.

66. Prilikom procjene dogovora između aerodroma i avio-prevoznika, Komisija takođe uzima u obzir i obim u kom se procjenjivani dogovori mogu smatrati dijelom implementacije sveobuhvatne strategije aerodroma za koju se očekuje da dovede do profitabilnosti barem na duži rok.

4. JAVNO FINANSIRANJE USLUGA OD OPŠTEG EKONOMSKOG INTERESA

67. U nekim slučajevima, državni organi mogu definisati određene ekonomske aktivnosti koje sprovodi aerodrom ili avio-prevoznik kao usluge od opšteg ekonomskog interesa ('UOEI') u smislu člana 106 (2) Ugovora i *Altmark* sudske prakse⁽⁶⁶⁾, i dati kompenzaciju za isplatu takvih usluga.

68. U takvim slučajevima, Saopštenje UOEI⁽⁶⁷⁾ i Uredba Komisije (EU) 360/2012⁽⁶⁸⁾ daju smjernice o uslovima pod kojima javno finansiranje jedne usluge od opšteg ekonomskog interesa predstavlja državnu pomoć u smislu člana 107 (1) Ugovora. Pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge će biti ocijenjena prema Odluci Komisije 2012/21/ES⁽⁶⁹⁾ i UOEI okvira⁽⁷⁰⁾. Zajedno ta četiri dokumenta formiraju 'UOEI paket' koji se odnosi i na kompenzaciju koja se dodjeljuje aerodromima i avio-prevoznicima. Ono što slijedi ilustruje primjenu nekih principa utvrđenih u UOEI paketu u smislu određenih sektorskih specifičnosti.

4.1. Definicija usluga od opšteg ekonomskog interesa u sektoru aerodroma i avio saobraćaja

69. Prvi *Altmark* kriterijum zahtijeva jasnu definiciju zadataka koji čine uslugu od opšteg ekonomskog interesa. Ovaj zahtjev se poklapa sa onim iz člana 106 (2) Ugovora⁽⁷¹⁾. Prema sudskoj praksi⁽⁷²⁾, preduzeća kojima je povjereno obavljanje neke UOEI morala su dobiti taj zadatak aktom državnog organa. Komisija je takođe razjasnila⁽⁷³⁾ da, za aktivnost koju treba smatrati kao UOEI, treba ispoljavati posebne karakteristike u poređenju sa običnim ekonomskim aktivnostima, i da cilj od opšteg interesa koji državni organi slijede ne može jednostavno biti onaj cilj razvoja određenih ekonomskih djelatnosti ili određenih ekonomskih oblasti koji su predviđeni članom 107 (3)(c) Ugovora⁽⁷⁴⁾.

70. Što se tiče usluga vazdušnog saobraćaja, obaveze javnih usluga se mogu nametnuti samo u skladu sa Uredbom (EC) br. 1008/2008⁽⁷⁵⁾. Konkretno, takve obaveze se mogu nametnuti samo u odnosu na određenu liniju ili grupu linija⁽⁷⁶⁾, a ne u odnosu na bilo koju generičku avio liniju sa polazištem sa datog aerodroma, grada ili regije. Štaviše, obaveze pružanja javne usluge mogu se nametnuti samo u pogledu linije kojom se ispunjavaju potrebe saobraćaja, a koja se ne može adekvatno ispuniti postojećom vazdušnom linijom ili drugim prevoznim sredstvima⁽⁷⁷⁾.

71. U tom smislu, treba naglasiti da usklađenost sa materijalnim i proceduralnim zahtjevima Uredbe (ES) 1008/2008 ne otklanja potrebu države članice (ili više njih) da procijene usklađenost sa članom 107 (1) Ugovora.

72. Što se tiče aerodroma, Komisija smatra da je moguće da se cijelo upravljanje aerodromom, u dobro opravdanim slučajevima, smatra kao UOEI. U svjetlu načela navedenih u tački 69, Komisija smatra da to može biti samo slučaj ukoliko bi dio područja koji potencijalno opslužuje aerodrom, bez aerodroma, bio izolovan od ostatka Unije u mjeri koja bi dovela u pitanje njegov socijalni i ekonomski razvoj. Takva procjena treba da uzme u obzir druge vidove saobraćaja, a posebno usluge brze željeznice ili pomorske veze koje opslužuju trajekti. U takvim slučajevima, državni organi mogu nametnuti obavezu javne usluge na aerodromu kako bi se osiguralo da aerodrom ostane otvoren za komercijalni saobraćaj. Komisija konstatuje da neki aerodromi imaju važnu ulogu u smislu regionalne povezanosti izolovanih, udaljenih i perifernih regija Unije. Takva situacija može, konkretno, da se javi u odnosu na najudaljenije regione, kao i ostrva ili druge oblasti Unije. Uz procjenu od slučaja do slučaja i u zavisnosti od posebnih karakteristika svakog aerodroma i regiona koji se njime služi, definisanje obaveza od opšteg ekonomskog interesa na tim aerodromima može biti opravdano..

⁶⁴ Ono što je rečeno u ovom stavu o avio-prevoznicima primenjuje se na isti način na druge korisnike aerodroma.

⁶⁵ Vidi posebno pridružene slučajeve T-443/08 i T-455/08 *Mitteldeutsche aeroport AG i Aerodrom Leipzig-Halle GmbH protiv Komisije*, [2011] ECR II-1311, tačka 109.

⁶⁶ Vidi presudu *Altmark*, stav 86 do 93. Javni sredstva za pružanje UOEI ne podrazumijevaju selektivnu prednost u smislu člana 107(1) Ugovora, ako su ispunjena sledeća četiri uslova: (a) korisniku mehanizma državnog finansiranja za UOEI mora biti formalno povjereno pružanje i isplata neke UOEI, pri čemu obaveze moraju biti jasno definisane (b) parametri za izračunavanje naknade moraju biti unaprijed utvrđeni na objektivan i transparentan način; (c) kompenzacija ne može prelaziti ono što je nužno potrebno za pokrivanje svih ili dijela troškova nastalih u obavljanju UOEI, uzimajući u obzir relevantna primanja i opravdanu dobit za isplatu tih obaveza i (d), gdje korisnik nije izabran na osnovu postupka javne nabavke, koji omogućuje pružanje usluge pri najmanjem trošku za zajednicu; nivo dodijeljene naknade mora se odrediti na osnovu analize troškova koje tipično privredno društvo, sa dobrim poslovanjem, mora napraviti u obavljanju tih obaveza, uzimajući u obzir relevantne prihode i opravdanu dobit.

⁶⁷ Vidi fusnotu 22

⁶⁸ Uredba Komisije (EU) 360/2012 od 25. aprila 2012. godine o primjeni članova 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije za de minimis pomoć odobrenu privrednim društvima koja pružaju usluge od opšteg ekonomskog interesa (UL L 114, 26.4.2012, p. 8).

⁶⁹ Odluka Komisije 2012/21/ES od 20. decembra 2011. godine o primjeni člana 106 (2) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije za državnu pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge dodijeljenu pojedinim privrednim društvima kojima je povjereno izvršenje usluga od opšteg ekonomskog interesa (OV L 7, 11.1.2012, str. 3).

⁷⁰ Saopštenje o okviru Evropske unije za državnu pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge (2011) (OV C 8, 11.1.2012, str. 15)

⁷¹ Slučaj T-289/03 *British United Provident Association doo (BUPA) protiv Komisije* [2008], str II-81, stavovi 171 i 224.

⁷² Vidi spojene predmete T-204/97 i T-270/97 *EPAC - Empresa para Agroalimentacao E Cereais, SA protiv Komisije* [2000] ECR II-2267, tačka 126 i Delo T-17/02 *Fred Olsen, SA protiv Komisije* [2005] ECR II-2031, stavovi 186, 188-189.

⁷³ Vidi UOEI Saopštenje, stav 45.

⁷⁴ Vidi Odluku br 381/04 - Francuska, projekat za telekomunikacione mreže visokog kapaciteta u Atlantskim Pirinejima (DORSAL), (OJ C 162, 2.7.2005, str. 5).

⁷⁵ Članovi 16, 17 i 18.

⁷⁶ Porijekla i odredišta aerodroma moraju biti jasno identifikovana, vidi član 16 (1) Uredbe (EC) br. 1008/2008.

⁷⁷ Konkretno, Komisija smatra da bi bilo teško opravdati obavezu javne usluge na putu do željenog aerodroma ako postoje već slične usluge, posebno u pogledu vremena prevoza, frekvencije, nivoa i kvaliteta usluga, drugom aerodromu koji opslužuje isto područje.

73. U svjetlu konkretnih zahtjeva vezanih za obaveze javnih usluga za vazdušni saobraćaj⁽⁷⁸⁾, a imajući u vidu potpunu liberalizaciju tržišta avio saobraćaja, Komisija smatra da obim obaveza javnih usluga nametnut aerodromima ne treba da obuhvata razvoj usluga komercijalnog vazdušnog saobraćaja.

4.2. Usklađenost pomoći u obliku kompenzacije za javne usluge

74. Ako jedan od kumulativnih kriterijuma presude *Altmark* nije ispunjen, kompenzacija za javne usluge daje ekonomsku prednost svom korisniku, i može predstavljati državnu pomoć u smislu člana 107 (1) Ugovora. Takva državna pomoć se može smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 106 (2) Ugovora, ukoliko su ispunjeni svi kriterijumi usklađenosti izrađeni za primjenu tog stava.

75. Državna pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge je oslobođena od obaveze prijavljivanja iz člana 108 (3) Ugovora ukoliko su ispunjeni uslovi iz Odluke 2012/21/ES. Obim Odluke 2012/21/EU pokriva naknade za javne usluge dodijeljene:

- a) aerodromima gdje prosječan godišnji promet ne prelazi 200 000 putnika⁽⁷⁹⁾ tokom trajanja povjeravanja UOEI; i
- b) avio-prevoznicima u pogledu vazdušne povezanosti sa ostrvima gdje prosječan godišnji saobraćajni promet ne prelazi 300 000 putnika⁽⁸⁰⁾.

76. Državna pomoć koja nije obuhvaćena Odlukom 2012/21/EU može biti proglašena usklađenom na osnovu člana 106 (2) Ugovora, ako su ispunjeni uslovi UOEI okvira. Međutim, treba imati u vidu da se za procjenu iz Odluke 2012/21/EU i UOEI okvira, primjenjuju razmatranja o definisanju obaveza pružanja javnih usluga nametnutih aerodromima ili avio-prevoznicima u tačkama 69 do 73 ovih smjernica.

5. USKLAĐENOST POMOĆI IZ ČLANA 107 (3) (C) UGOVORA

77. Ako javno finansiranje odobreno aerodromima i/ili avio prevoznicima predstavlja pomoć, ta pomoć se može smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora, pod uslovom da je u skladu sa kriterijumima usklađenosti za aerodrome iz odjeljka 5.1 ovih smjernica i za avio-prevoznike iz odjeljka 5.2. Državna pomoć dodijeljena avio-prevozniku koji postepeno smanjuje profitabilnost aerodroma (vidi tačke 63 i 64 ovih smjernica) smatraće se neusklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(1) Ugovora, osim ako su ispunjeni uslovi usklađenosti za početnu pomoć iz člana 5.2 ovih smjernica.

78. Da bi se procijenilo da li se mjere državne pomoći mogu smatrati usklađenim sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(3)(c) Ugovora, Komisija generalno analizira da li nacrtna mjera pomoći osigurava da pozitivan njen uticaj na cilj od zajedničkog interesa prevazilazi njene potencijalne negativne efekte na trgovinu i konkurenciju.

79. Saopštenje o modernizaciji državne pomoći (SAM) poziva na identifikaciju i definisanje zajedničkih principa koji se primjenjuju pri procjeni usklađenosti svih mjera pomoći koje sprovodi Komisija. Mjere pomoći se smatraju usklađenim sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(3) Ugovora, pod uslovom da su ispunjeni sledeći kumulativni uslovi:

- a) doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa: mjera državne pomoći mora imati cilj od zajedničkog interesa u skladu sa članom 107(3) Ugovora;
- b) potreba za državnim intervencijom: mjera državne pomoći mora biti usmjerena ka situaciji u kojoj pomoć može da dovede do materijalnog poboljšanja koje tržište samo ne može postići, na primjer otklanjanje tržišnog neuspjeha ili rješavanje kapitalnih ili kohezionih briga;
- c) primjerenost mjere pomoći: ta mjera pomoći mora biti odgovarajući instrument politike za rješavanje cilja od zajedničkog interesa;
- d) podsticajni efekat: pomoć mora promijeniti ponašanje privrednog društva na takav način da se oni uključe u dodatnu aktivnost koju ne bi izvršili bez pomoći ili bi je izvršili na ograničen ili drugi način ili na drugom mjestu;
- e) proporcionalnost pomoći (pomoć svedena na minimum): iznos pomoći mora biti ograničen na minimum potreban da podstakne dodatno ulaganje ili aktivnost u datoj oblasti;
- f) izbjegavanje prekomjernih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu između država članica: negativni efekti pomoći moraju biti dovoljno ograničeni, tako da je ukupan bilans ove mjere pozitivan;
- g) transparentnost pomoći: države članice, Komisija, privredni subjekti i zainteresovana javnost moraju imati lak pristup svim relevantnim aktima i relevantnim informacijama o dodijeljenoj pomoći kako je navedeno u članu 8.2.

80. Što se tiče državne pomoći u sektoru vazduhoplovstva, Komisija smatra da se ovi zajednički principi poštuju kada državna pomoć dodijeljena aerodromu ili avio-prevozniku ispunjava sve uslove navedene u odjeljcima 5.1 i 5.2. Stoga, usklađenost sa tim uslovima podrazumijeva usklađenost pomoći sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora.

81. Međutim, ako nerazdvojni aspekt mjere državne pomoći i uslovi vezani za nju (uključujući sopstveni način finansiranja kada metoda finansiranja predstavlja sastavni dio mjera državne pomoći) znači kršenje zakona Unije, pomoć ne može biti proglašena usklađenom sa unutrašnjim tržištem⁽⁸¹⁾.

82. Osim toga, u procjeni usklađenosti bilo koje državne pomoći sa unutrašnjim tržištem, Komisija uzima u obzir sve postupke u vezi povrede člana 101 ili 102 Ugovora koji se odnose na korisnika pomoći i koji mogu biti od značaja za njenu procjenu na osnovu člana 107(3) Ugovora⁽⁸²⁾.

5.1. Pomoć aerodromima

5.1.1. Investiciona pomoć aerodromima

83. Investiciona pomoć dodijeljena aerodromima, bilokao individualna pomoć ili kao šema pomoći, smatra se usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora, pod uslovom da su ispunjeni kumulativni uslovi iz tačke 79 kako je navedeno u tački 84 do 108.

- (a) Doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa

⁷⁸ Vidi tačku 70 i Uredbu (EZ) br. 1008/2008, opis 12 i članove 16 do 18.

⁷⁹ Ovaj prag se odnosi na tačku u jednom pravcu, to jest, putnik koji leti sa aerodroma i nazad na aerodrom bi se dva puta brojao. Ako je aerodrom dio grupe aerodroma, promet putnika se utvrđuje na osnovu svakog pojedinačnog aerodroma.

⁸⁰ Ovaj prag se odnosi na tačku u jednom pravcu, to jest, putnik koji leti na ostrvo i nazad na aerodrom bi se dva puta brojao. Primenjuje se na pojedinačne linije između aerodroma na ostrvu i aerodroma na kopnu.

⁸¹ Vidi na primjer predmet C-156/98 Germany protiv Komisije [2000] ECR I-6857, tačka 78 i C-333/07 Regie Networks protiv Rhone Alpes Bourgogne [2008] ECR I-10807, st. 94-116.

⁸² Vidi predmet C-225/91 Matra protiv Komisije, [1993] ECR I-3203, tačka 42.

84. Investicijska pomoć aerodromima smatra se da doprinosi postizanju cilja od zajedničkog interesa ukoliko se:

- a) povećava mobilnost građana Unije i povezanost regiona uspostavljanjem pristupne tačke za letove unutar Unije; ili
- b) bori protiv zagušenja vazdušnog saobraćaja na glavnim aerodromima Unije; ili
- c) olakšava regionalni razvoj.

85. Ipak, umnožavanje nerentabilnih aerodroma ili stvaranje dodatnih neiskorištenih kapaciteta ne doprinosi cilju koji je od zajedničkog interesa. Ako je investicioni projekat prvenstveno usmjeren na stvaranje novih kapaciteta aerodroma, nova infrastruktura mora, u srednjoročnom periodu, ispuniti predviđene zahtjeve avio-prevoznika, putnika i špeditera u prihvatnom području aerodroma. Svaka investicija koja nema zadovoljavajuće srednjoročne izgleda za upotrebu, ili umanjuje srednjoročne izgleda za korišćenje postojeće infrastrukture u prihvatnom području, ne može se smatrati da služi cilju od zajedničkog interesa.

86. U skladu s tim, Komisija će imati sumnje u pogledu srednjoročnih izgleda za korišćenje aerodromske infrastrukture na aerodromima lociranim u području postojećeg aerodroma gdje postojeći aerodrom ne posluje punim ili skoro punim kapacitetom. Srednjoročni izgledi za upotrebu moraju se iskazati na osnovu čvrstih putničkih i teretnih saobraćajnih predviđanja uključenih u *ex ante* biznis planu, i moraju identifikovati mogući efekat investicije na korišćenje postojeće infrastrukture, kao što je drugi aerodrom ili drugi vid saobraćaja, naročito konekcije brzih vozova.

(b) Potreba za državnom intervencijom

87. Da bi se procijenilo da li je državna pomoć efikasna u postizanju cilja koji je od zajedničkog interesa, potrebno je da se identifikuju problemi koje treba riješiti. Državna pomoć treba da bude usmjerena ka situacijama u kojima ta pomoć može donijeti materijalno poboljšanje koje samo tržište ne može postići.

88. Uslovi sa kojim se manji aerodromi srijeću pri razvoju svojih usluga i u privlačenju privatnog finansiranja svojih infrastrukturnih investicija često su nepovoljniji od onih sa kojima se suočavaju veliki aerodromi u Uniji. Iz tih razloga, pod sadašnjim tržišnim uslovima manji aerodromi mogu imati poteškoća u obezbjeđivanju finansiranja svojih investicija bez javnog finansiranja.

89. Potreba za javnim sredstvima za finansiranje infrastrukturnih ulaganja će, zbog visokih fiksnih troškova⁽⁸³⁾, varirati u zavisnosti od veličine aerodroma i obično biti veća za manje aerodrome. Komisija smatra da se, pod sadašnjim tržišnim uslovima, mogu identifikovati sledeće kategorije aerodroma⁽⁸⁴⁾ i njihova relativna finansijska održivost:

- a) aerodromi sa do 200 000 putnika godišnje možda neće biti u stanju da pokriju svoje kapitalne troškove u velikoj mjeri;
- b) aerodromi sa godišnjim prometom putnika između 200 000 i 1 milion obično nisu u stanju da pokriju svoje kapitalne troškove u velikoj mjeri;
- c) aerodromi sa godišnjim prometom putnika između 1 i 3 miliona trebaju, u načelu, biti u stanju da pokriju svoje kapitalne troškove u većoj mjeri;
- d) aerodromi sa prometom putnika od preko 3 i do 5 miliona trebalo bi, u principu, da su u stanju da pokriju, u velikoj mjeri, sve svoje troškove (uključujući operativne troškove i kapitalne troškove) ali, pod određenim okolnostima od slučaja do slučaja, državna podrška može biti neophodna za finansiranje nekih od njihovih kapitalnih troškova;
- e) aerodromi sa godišnjim prometom putnika iznad 5 miliona su obično profitabilni i u stanju da zadovolje sve svoje troškove, osim u izuzetnim okolnostima.

(c) Primjerenost državne pomoći kao instrumenta politike

90. Države članice moraju pokazati da je mjera pomoći odgovarajući instrument politike za postizanje namijenjenog cilja ili rješavanje problema koje će državna pomoć tretirati. Mjera pomoći se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem, ako drugi manje narušavajući instrumenti politike ili instrumenti pomoći omogućavaju da se postigne isti cilj.

91. Države članice mogu donijeti drugačije odluke u vezi sa upotrebom različitih instrumenata politike i oblika pomoći. Generalno, kada država članica razmatra druge mogućnosti politika i upotrebe selektivnog instrumenta, kao što je državna pomoć u vidu direktnog davanja, u poređenju sa manje narušavajućim oblikom pomoći (kao što su krediti, garancije ili povratni avansi), smatra se da dotične mjere predstavljaju odgovarajući instrument.

92. Kad god je moguće, države članice se ohrabruju da osmisle nacionalne šeme koje odražavaju osnovne principe na kojima se zasniva javno finansiranje i ukažu na najrelevantnije karakteristike planiranog javnog finansiranja aerodroma. Okvirne šeme obezbjeđuju koherentnost u korišćenju javnih sredstava, smanjuju administrativno opterećenje na manje organe odobravanja i ubrzavaju sprovođenje mjera pojedinih pomoći. Dalje, države članice se ohrabruju da daju jasne smjernice za sprovođenje finansiranja državne pomoći za regionalne aerodrome.

(d) Postojanje podsticajnog efekta

93. Radovi na pojedinačnoj investiciji mogu početi tek nakon podnošenja zahtjeva organu za dodeljivanje pomoći. Ukoliko radovi počnu prije podnošenja zahtjeva organu za dodjeljivanje pomoći, bilo kakva pomoć dodijeljena u odnosu na tu pojedinačnu investiciju neće se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem.

94. Investicioni projekat na aerodromu može biti ekonomski atraktivan sam po sebi. Stoga, se mora provjeriti da li bi se investicija preduzela ili ne bi bila preduzeta u istoj mjeri bez državne pomoći. Ukoliko je ovo potvrđeno, Komisija će razmotriti da mjera pomoći ima podsticajni efekat.

95. Podsticajni efekat se identifikuje kroz hipotetičku analizu, upoređujući nivo namjeravane djelatnosti sa i bez pomoći.

96. Kada posebna protivčinjenica ne postoji, podsticajni efekat se može pretpostaviti kada postoji jaz finansiranja kapitalnih troškova, odnosno, kada se na osnovu *ex ante* biznis plana može pokazati da postoji razlika između pozitivnih i negativnih novčanih tokova (uključujući troškove ulaganja u osnovna kapitalna sredstva) tokom trajanja investicije u neto sadašnjoj vrijednosti⁽⁸⁵⁾.

(e) Proporcionalnost iznosa pomoći (pomoć svedena na minimum)

97. Najveći dozvoljeni iznos državne pomoći je izražen kao procenat opravdanih troškova (maksimum intenziteta pomoći). Opravdani troškovi su troškovi koji se odnose na ulaganja u aerodromsku infrastrukturu, uključujući troškove planiranja, infrastrukture opsluživanja (kao što su pojasevi za prtljag, itd.) i aerodromske opreme. Investicioni troškovi koji se odnose na ne-vazduhoplovne aktivnosti (naročito parking, hoteli, restorani i kancelarije) nisu opravdani troškovi⁽⁸⁶⁾.

⁸³ Između 70% i 90% troškova aerodroma je fiksno.

⁸⁴ Kategorije aerodroma za potrebe ovih smjernica su zasnovane na osnovu raspoloživih podataka industrije.

⁸⁵ Ovo ne isključuje predviđanja da buduće dobiti mogu nadoknaditi početne gubitke.

⁸⁶ Finansiranje takvih aktivnosti nije pokriveno ovim smjericama, jer su netransportnog karaktera, i na taj način će biti procjenjene na osnovu relevantnih sektorskih i opštih pravila.

98. Investicioni troškovi koji se odnose na pružanje usluga opsluživanja (kao što su autobusi, vozila, itd.) nisu opravdani troškovi, budući da ne predstavljaju dio infrastrukture zemaljskog opsluživanja⁽⁸⁷⁾.

99. Da bi bila proporcionalna, investiciona pomoć aerodromima mora biti ograničena na dodatne troškove (neto dodatnih prihoda) koji proizilaze iz preduzimanja potpomognutog projekta/aktivnosti, a ne alternativnog projekta/aktivnosti koju bi korisnik preduzeo u fiktivnom scenariju, to jest, ukoliko nije primio pomoć. Gdje protivčinjenica nije poznata, da bi bio proporcionalan, iznos pomoći ne bi trebalo da prevazilazi finansijski jaz investicionog projekta (tzv. 'jaz finansiranja kapitalnih troškova'), koji se određuje na osnovu *ex ante* biznis plana kao neto sadašnja vrijednost razlike između pozitivnih i negativnih novčanih tokova (uključujući investicione troškove) tokom trajanja investicije. Za investicione pomoći biznis plan treba da pokrije period ekonomskog korišćenja sredstava.

100. Budući da će finansijski jaz varirati u zavisnosti od veličine aerodroma i normalno je veći za manje aerodrome, Komisija će koristiti niz dozvoljenih maksimalnih intenziteta pomoći da osigura sveobuhvatnu proporcionalnost. Intenzitet pomoć ne smije da pređe maksimalni dozvoljeni intenzitet investicione pomoći i ne treba, u svakom slučaju, da ide dalje od stvarnog finansijskog jaza investicionog projekta.

101. Naredna tabela prikazuje intenzitet maksimalne dozvoljene pomoći u zavisnosti od veličine aerodroma mjereno brojem godišnjeg prometa putnika⁽⁸⁸⁾.

Veličina aerodroma na osnovu prosječnog prometa putnika (godišnje)	Intenzitet maksimalne investicione pomoći
> 3-5 miliona	do 25%
1-3 miliona	do 50%
< 1 milion	do 75%

102. Maksimalni intenziteti pomoći za investicionu pomoć za finansiranje infrastrukture aerodroma mogu se povećati do 20% za aerodrome u udaljenim regionima bez obzira na njihovu veličinu.

103. Aerodromi sa prosječnim prometom ispod 1 miliona putnika godišnje bi trebalo da doprinesu makar 25% finansiranju ukupnih opravdanih troškova ulaganja. Međutim, investicioni projekti na određenim aerodromima sa prosječnim prometom ispod 1 miliona putnika godišnje lociranim u perifernim regionima Unije mogu da dovedu do finansijskog jaza koji je veći od maksimalnih intenziteta dozvoljenih pomoći. Podložno procjeni od slučaja do slučaja, i u zavisnosti od posebnih karakteristika svakog aerodroma, investicionog projekta i opslužene regije, intenzitet od preko 75% može biti opravdan u izuzetnim okolnostima za aerodrome sa obimom prometa ispod 1 miliona putnika godišnje.

104. Da bi se uzele u obzir specifične okolnosti u vezi sa premiještanjem postojećeg aerodroma i prestanka aerodromskih aktivnosti na postojećem mjestu, Komisija procjenjuje, konkretno, proporcionalnost, neophodnost i maksimalni intenzitet državne pomoći odobrene na osnovu analize finansijskog jaza ili fiktivnog scenarija za svaki konkretni slučaj, bez obzira na prosječni promet putnika na tom aerodromu.

105. Osim toga, u izuzetnim okolnostima, karakterisanim jasnim neuspjehom tržišta i uzimajući u obzir veličinu investicije, nemogućnost da se finansira investicija na tržištu kapitala, veoma visok nivo pozitivnih spoljašnjih uticaja i narušavanja konkurencije, aerodromi sa prosječnim prometom od preko 5 miliona putnika godišnje mogu da prime pomoć za finansiranje infrastrukture aerodroma. Međutim, u takvim slučajevima, Komisija će uvijek sprovesti detaljnu procjenu državne pomoći, posebno u pogledu proporcionalnosti, neophodnosti i maksimalnog intenziteta pomoći, dodijeljene na osnovu analize finansijskog jaza i fiktivnog scenarija za svaki konkretni slučaj, bez obzira na prosječni promet putnika na tom aerodromu.

(f) Izbjegavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

106. Posebno, umnožavanje nerentabilnih aerodroma ili stvaranje dodatnog neiskorišćenog kapaciteta u području postojeće infrastrukture može imati negativne efekte. U skladu s tim, Komisija će, u načelu, imati sumnje u usklađenost ulaganja u aerodromsku infrastrukturu na aerodromu koji se nalazi u području postojećeg aerodroma⁽⁸⁹⁾ gdje postojeći aerodrom ne posluje punim ili skoro punim kapacitetom.

107. Dalje, kako bi se izbjegli negativni efekti pomoći koji mogu nastati kada se aerodromi suočavaju sa manjim budžetskim ograničenjima⁽⁹⁰⁾, investiciona pomoć aerodromima sa prometom do 5 miliona putnika može se odobriti bilo u unaprijed određenom iznosu za pokrivanje opravdanih investicionih troškova, ili u godišnjim ratama da nadoknadi finansijski jaz kapitalnih troškova koji nastaju kao posljedica poslovnog plana aerodroma.

108. Kako bi se dodatno ograničilo svako narušavanje, aerodromi, uključujući i sve investicije za koje je pomoć data, moraju biti otvoreni za sve potencijalne korisnike i ne smiju biti usmjerene na jednog posebnog korisnika. U slučaju fizičkog ograničenja kapaciteta, raspodjela se mora zasnovati na relevantnim, objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijumima.

Obaveza prijavljivanja za šeme individualne mjere pomoći:

109. Države članice se podstiču da prijave šeme za investicione državne pomoći za aerodrome sa prosječnim godišnjim prometom ispod 3 miliona putnika.

110. Pri ocjeni šema pomoći, uslovi koji se odnose na neophodnost pomoći, podsticajni efekti i proporcionalnost pomoći, smatraće se ispunjenim ukoliko se država članica obavezala na davanje individualnih pomoći u okviru odobrene šeme pomoći samo nakon što je potvrđeno da su ispunjeni kumulativni uslovi u ovom odeljku.

111. Zbog većeg rizika od narušavanja konkurencije, sljedeće mjere pomoći moraju uvijek biti prijavljene posebno:

- investiciona pomoć aerodromima sa prosječnim godišnjim prometom iznad 3 miliona putnika;
- investiciona pomoć sa intenzitetom pomoći iznad 75%, za aerodrome sa prosječnim godišnjim prometom ispod 1 milion putnika, sa izuzetkom aerodroma u udaljenim regionima;
- investiciona pomoć dodijeljena za premještanje aerodroma;

⁸⁷ Principi navedeni u ovim smjernicama se ne odnose na pomoć za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja bez obzira da li ih obezbjeđuje sam aerodrom, avio-prevoznik ili dobavljač usluga zemaljskog opsluživanja trećim licima; takva pomoć će se procijeniti na osnovu relevantnih opštih pravila.

⁸⁸ Stvarni prosječni godišnji putnički promet tokom dvije finansijske godine koje prethode onoj u kojoj se pomoć prijavljuje ili dodjeljuje ili je plaćena u slučaju neprijavlivanja pomoći. U slučaju stvaranja novog putničkog aerodroma, treba razmotriti predviđeni prosječni godišnji putnički saobraćaj tokom dvije finansijske godine nakon početka rada komercijalnog putničkog vazdušnog saobraćaja. Ovi pragovi se odnose na jednosmerno brojanje. To znači da ako putnik leti, na primjer, sa aerodroma i natrag broji se dva puta; ovo se primjenjuje za pojedinačne linije. Ako je aerodrom dio grupe aerodroma, promet putnika se utvrđuje na osnovu svakog pojedinačnog aerodroma.

⁸⁹ Vidi Odljčak 5.1.1. (a).

⁹⁰ Ako pomoć treba da se odredi na osnovu *ex post* proračuna (što je dobro za bilo kakav deficit kada se pojavi), aerodromi možda imaju veći podsticaj da obuhvataju troškove i naplate aerodromske takse koje su dovoljne da pokriju troškove.

- d) investiciona pomoć finansiranja mješovitog putničko-teretnog aerodroma sa više od 200 000 tona tereta tokom dvije finansijske godine prije one u kojoj se pomoć prijavljuje;
- e) investiciona pomoć usmjerena na stvaranje novog putničkog aerodroma (uključujući pretvaranje postojećih uzletišta u putnički aerodrom);
- f) investiciona pomoć usmjerena na stvaranje ili razvoj aerodroma koji se nalazi unutar 100 kilometara udaljenosti ili 60 minuta putovanja automobilom, autobusom, vozom ili brzim vozom sa postojećeg aerodroma.

5.1.2. Operativna pomoć aerodromima

112. Operativna pomoć dodijeljena aerodromima bilo kao individualna pomoć ili kao šema državne pomoći smatraće se usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora za prelazni period od 10 godina počev od 4. aprila 2014. godine, pod uslovom da su zadovoljeni kumulativni uslovi iz tačke 79 kako je navedeno u tački 113 do 134.

(a) Doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa

113. Kao što je navedeno u tački 13, kako bi se aerodromima dalo vremena da se prilagode novim tržišnim uslovima i kako bi se izbjegle bilo kakve smetnje u vazдушnom saobraćaju i povezanosti regiona, operativna pomoć aerodromima će se smatrati da doprinosi ostvarenju cilja koji je od zajedničkog interesa za prelazni period od 10 godina, ukoliko:

- a) povećava mobilnost građana Unije i povezanost regiona uspostavljanjem pristupne tačke za letove unutar Unije; ili
- b) se bori protiv zagušenja vazdušnog saobraćaja na glavnim aerodromima Unije ; ili
- c) olakšava regionalni razvoj.

114. Ipak, umnožavanje nerentabilnih aerodroma ne doprinosi cilju od zajedničkog interesa. Kada se aerodrom nalazi u istom području gdje je i drugi aerodrom sa rezervnim kapacitetom, biznis plan, baziran na ispravnim putničkim i teretnim saobraćajnim prognozama, mora utvrditi mogući uticaj na saobraćaj drugog aerodroma koji se nalazi u tom prihvatnom području.

115. Prema tome, Komisija će imati sumnje u izgleda neprofitabilnog aerodroma u postizanju pune pokrivenosti troškova na kraju prelaznog perioda, ako se drugi aerodrom nalazi u istom području.

(b) Potreba za državnom intervencijom

116. Da bi se procjenilo da li je državna pomoć efikasna u postizanju cilja od zajedničkog interesa, potrebno je utvrditi problem koji treba riješiti. Državna pomoć treba da se usmjeri ka situacijama u kojima ta pomoć može donijeti materijalno poboljšanje koje samo tržište ne može da ostvari.

117. Uslovi sa kojima se manji aerodromi suočavaju pri razvoju svojih usluga i privlačenju privatnih finansiranja često su nepovoljniji od onih sa kojima se suočavaju veliki aerodromi u Uniji. Stoga, pod sadašnjim tržišnim uslovima, manji aerodromi mogu imati poteškoća u obezbjeđivanju finansiranja svog rada bez javnog finansiranja.

118. Prema trenutnim tržišnim uslovima, potreba za javnim sredstvima radi finansiranja operativnih troškova će, zbog visokih fiksnih troškova, varirati u zavisnosti od veličine aerodroma i obično biti proporcionalno veća za manje aerodrome. Komisija smatra da se, pod trenutnim tržišnim uslovima, mogu identifikovati sljedeće kategorije aerodroma i njihova relativna finansijska održivost:

- a) aerodromi sa godišnjim prometom do 200 000 putnika možda neće biti u mogućnosti da pokriju svoje operativne troškove u velikoj mjeri;
- b) aerodromi sa godišnjim prometom putnika između 200 000 i 700 000 možda neće biti u mogućnosti da pokriju svoje operativne troškove u značajnoj mjeri;
- c) aerodromi sa godišnjim prometom putnika između 700 000 i 1 miliona trebalo bi generalno da pokriju svoje operativne troškove u većoj mjeri;
- d) aerodromi sa godišnjim prometom putnika između 1 i 3 miliona bi trebalo, u prosjeku, da su u stanju da pokriju većinu svojih operativnih troškova;
- e) aerodromi sa godišnjim prometom putnika iznad 3 miliona su obično profitabilni na operativnom nivou i trebalo bi da su u stanju da pokriju svoje operativne troškove.

119. Prema tome, Komisija smatra da, da bi bio opravdan za operativnu pomoć, godišnji promet na aerodromu ne smije preći 3 miliona putnika.⁽⁹¹⁾

(c) Primjerenost državne pomoći kao instrumenta politike

120. Države članice moraju da pokažu da je pomoć odgovarajuća za postizanje namijenjenog cilja ili rješavanja problema koje će pomoć tretirati. Mjera pomoći se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem ako drugi manje narušavajući instrumenti politike ili instrumenti pomoći omogućue da se isti cilj postigne⁽⁹²⁾.

121. U cilju pružanja adekvatnih podsticaja za efikasno upravljanje aerodroma, iznos pomoći treba da se uspostavi *ex ante* kao fiksna suma koja pokriva očekivani jaz operativnog finansiranja (utvrđen na osnovu *ex ante* biznis plana) u toku prelaznog perioda od 10 godina. Iz tih razloga nikakav *ex post* porast iznosa pomoći se ne može, u principu, smatrati usklađenim sa unutrašnjim tržištem. Država članica može platiti *ex ante* fiksni iznos unaprijed paušalno ili na rate, na primjer na godišnjem nivou.

122. U izuzetnim okolnostima, kada su budući troškovi i razvoj prihoda praćeni izrazito visokim stepenom neizvjesnosti i državni organi se suočavaju sa bitnim nepravilnostima u informisanju, državni organ može izračunati najveći iznos usklađene operativne pomoći prema modelu koji se zasniva na inicijalnom jazu operativnog finansiranja na početku prelaznog perioda. Inicijalni jaz operativnog finansiranja je prosjek razlika operativnog finansiranja (što će reći iznos operativnih troškova koji nisu pokriveni prihodima) tokom pet godina prije početka prelaznog perioda (2009. do 2013.).

123. Kad god je moguće, države članice se podstiču da izrade nacionalne šeme koje odražavaju osnovne principe na kojima se zasniva javno finansiranje i ukazuju na najvažnije karakteristike planiranog javnog finansiranja aerodroma. Okvirne šeme obezbjeđuju koherentnost u korišćenju javnih sredstava, smanjuju administrativno opterećenje na manje organe odobravanja i ubrzavaju sprovođenje mjera pojedinih pomoći. Osim toga, države članice se podstiču da daju jasne smjernice za sprovođenje finansiranja državne pomoći za regionalne aerodrome i avio-putnike koji koriste te aerodrome.

⁹¹ Stvarni prosječni godišnji putnički promet tokom dvije finansijske godine koje prethode onoj u kojoj se prijavljuje pomoć ili se pomoć dodjeljuje ili plaća u slučaju neprijavlivanja pomoći. U slučaju osnivanja novog putničkog aerodroma trebalo bi razmotriti prognoziran prosječan godišnji putnički saobraćaj tokom dvije finansijske godine nakon početka rada komercijalnog putničkog vazdušnog saobraćaja. Ovi pragovi se odnose na jednosmjerno brojanje. To znači da ako putnik leti na primjer sa aerodroma i nazad brojaće se kao dva puta; ovo se odnosi na pojedinačne vazdušne linije. Ako je aerodrom dio grupe aerodroma, promet putnika se utvrđuje na osnovu svakog pojedinačnog aerodroma.

⁹² Vidi tačku 91.

(d) Postojanje podsticajnog efekta

124. Operativna pomoć ima podsticajni efekat ako je vjerovatno da bi, u odsustvu operativne pomoći, i uzimajući u obzir moguće prisustvo investicione pomoći i nivo saobraćaja, nivo ekonomske aktivnosti predmetnog aerodroma bio značajno smanjen.

(e) Proporcionalnost iznosa pomoći (pomoć ograničena na neophodni minimum):

125. Da bi bila proporcionalna, operativna pomoć aerodromima mora biti ograničena na neophodni minimum za odvijanje aktivnosti pomaganja.

126. Biznis plan aerodroma mora otvoriti put potpunom pokrivanju operativnih troškova na kraju prelaznog perioda. Ključni parametri ovog poslovnog plana čine sastavni dio procjene usaglašenosti Komisije.

127. Put ka potpunom pokrivanju operativnih troškova će biti drugačiji za svaki aerodrom a zavisice od početnog jaza operativnog finansiranja aerodroma na početku prelaznog perioda. Prelazni period počinje od 4. aprila 2014. godine.

128. U svakom slučaju, maksimalni iznos dozvoljene pomoći tokom cijelog prelaznog perioda će biti ograničen na 50% od početnog finansijskog jaza za period od 10 godina⁹³). Na primjer, ako je godišnji prosjek finansijskog jaza datog aerodroma u periodu 2009. do 2013. godine 1 milion eura, maksimalan iznos operativne pomoći koju aerodrom može dobiti kao *ex ante* uspostavljenu fiksnu sumu bi bio 5 miliona eura tokom deset godina (50% x 1 milion x 10). Nikakva dalja operativna pomoć se neće smatrati usklađenom za taj aerodrom.

129. Najkasnije 10 godina nakon početka prelaznog perioda, svi aerodromi moraju dostići punu pokrivenost svojih operativnih troškova i nikakva operativna pomoć aerodromima se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem poslije tog datuma, sa izuzetkom operativne pomoći koja se dodjeljuje u skladu sa horizontalnim pravilima državne pomoći, kao što su pravila koja se primjenjuju za finansiranje UOEL.

130. Prema trenutnim tržišnim uslovima, aerodromi sa godišnjim putničkim prometom do 700 000, mogu se suočiti sa teškoćama u postizanju pune pokrivenosti troškova tokom prelaznog perioda od 10 godina. Iz tog razloga, maksimalna dozvoljeni iznos pomoći za aerodrome sa godišnjim prometom putnika do 700 000 će iznositi 80% od početnog jaza operativnog finansiranja za period od pet godina nakon početka prelaznog perioda. Na primjer, ako je godišnji prosjek finansijskog jaza malog aerodroma u periodu od 2009. do 2013. godine 1 milion eura, maksimalan iznos operativne pomoći koju bi aerodrom mogao dobiti kao *ex ante* ustanovljenu fiksnu sumu bi bio 4 miliona eura tokom pet godina (80% x 1 milion x 5). Komisija će preispitati potrebu za daljim posebnim tretmanom i budućim izgledima za potpuno pokrivanje operativnih troškova za ovu kategoriju aerodroma, posebno u vezi sa promjenom tržišnih uslova i izgledima profitabilnosti.

(f) Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

131. Prilikom procjene usklađenosti operativne pomoći Komisija će uzeti u obzir narušavanje konkurencije i efekte na trgovinu. Kada se aerodrom nalazi u istom prihvatnom području kao i drugi aerodrom sa rezervnim kapacitetima, biznis plan, zasnovan na čvrstim putničkim i teretnim saobraćajnim prognozama, mora utvrditi mogući uticaj na saobraćaj drugog aerodroma koji se nalazi u tom području.

132. Operativna pomoć za aerodrom koji se nalazi u istom području će se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem samo kada država članica pokaže da svi aerodromi u istom prihvatnom području mogu da postignu punu pokrivenost operativnih troškova na kraju prelaznog perioda.

133. Kako bi ograničio dalja narušavanje konkurencije, aerodrom mora biti otvoren za sve potencijalne korisnike i ne smije biti namijenjen jednom određenom korisniku. U slučaju fizičkog ograničenja kapaciteta, raspodjelu treba uraditi na osnovu značajnih, objektivnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterijuma.

134. Dalje, kako bi se ograničili negativni efekti na konkurenciju i trgovinu, Komisija će odobriti operativnu pomoć aerodromima u prelaznom periodu od 10 godina, počev od 4. aprila 2014. godine. Komisija će preispitati situaciju aerodroma sa godišnjim prometom putnika do 700 000 četiri godine nakon početka prelaznog perioda.

Obaveza prijavljivanja šema i individualnih mjera pomoći

135. Države članice se snažno pozivaju da prije prijave nacionalne šeme operativne pomoći za finansiranje aerodroma, nego individualne mjere pomoći za svaki aerodrom ponaosob. Namjera je da se smanji administrativni teret i za organe država članica i za Komisiju.

136. Zbog većeg rizika od narušavanja konkurencije, sljedeće mjere se moraju uvijek pojedinačno prijaviti:

- a) operativna pomoć finansiranja mješovitog putničko-teretnog aerodroma sa više od 200 000 tona tereta tokom dvije finansijske godine prije one u kojoj pomoć prijavljuje;
- b) operativna pomoć aerodromu ukoliko se drugi aerodromi nalaze se unutar 100 kilometara ili 60 minuta putovanja automobilom, autobusom, vozom ili brzim vozom.

Pomoć dodijeljena prije početka prelaznog perioda

137. Operativna pomoć dodijeljena prije početka prelaznog perioda (uključujući pomoć plaćenu prije 4. aprila 2014. godine) može da se proglasi usklađenom sa cjelokupnim nepokrivenim operativnim troškovima pod uslovom da su ispunjeni uslovi iz odeljka 5.1.2, sa izuzetkom tačaka 115, 119, 121, 122, 123, 126 do 130, 132, 133 i 134. Konkretno, kada procjenjuje usklađenost operativne pomoći dodijeljene prije 4. aprila 2014. godine, Komisija će uzeti u obzir narušavanje konkurencije.

5.2. Početna pomoć avio-prevoznicima

138. Kako je navedeno u tački 15, državna pomoć dodijeljena avio-prevoznicima za uvođenje nove linije sa ciljem povećanja povezanosti regiona će se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 (3)(c) Ugovora, ako su ispunjeni kumulativni uslovi iz tačke 79 kako je navedeno u tačkama 139 do 153.

(a) Doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa

139. Početna pomoć avio-prevoznicima smatra se da doprinosi postizanju cilja od zajedničkog interesa ako:

- a) povećava mobilnost građana Unije i povezanost regiona otvaranjem novih linija; ili
- b) olakšava regionalni razvoj udaljenih regiona.

⁹³ Intenzitet od 50% odgovara jazu od preko 10 godina za aerodrom koji, polazeći od pokrivenosti početnih operativnih troškova na početku prelaznog perioda, ostvaruje punu pokrivenost operativnih troškova nakon 10 godina.

140. Kada je konekcija koja će se koristiti novom vazdušnom linijom već uspostavljena brzim vozom ili sa nekog drugog aerodroma u istom području prema sličnim uslovima, posebno u pogledu dužine putovanja, ne može se smatrati da uspostavljanje nove vazdušne linije doprinosi dobro definisanom cilju koji je od zajedničkog interesa.

(b) Potreba za državnom intervencijom

141. Uslovi sa kojima se srijeću manji aerodromi kada razvijaju svoje usluge su često nepovoljniji od onih sa kojima se suočavaju veliki aerodromi u Uniji. Takođe, avio prevoznici nijesu uvijek spremni da rizikuju otvaranje novih linija iz nepoznatih i neprovjerenih aerodroma, a i nemaju odgovarajuće podsticaje za to.

142. Na osnovu toga, početna pomoć se smatra usklađenom za linije koje povezuju aerodrom sa manje od 3 miliona putnika godišnje⁽⁹⁴⁾ sa drugim aerodromom u okviru Zajedničkog evropskog vazdušnog prostora⁽⁹⁵⁾.

143. Početna pomoć za linije koje povezuju aerodrom koji se nalazi u udaljenom regionu sa drugim aerodromom (unutar ili van zajedničkog evropskog vazdušnog prostora) smatraće se usklađenom bez obzira na veličinu aerodroma u pitanju.

144. Početna pomoć za linije koje povezuju aerodrom sa više od 3 miliona putnika godišnje⁽⁹⁶⁾ i manje od 5 miliona putnika godišnje koji se ne nalazi u udaljenim područjima, može se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem samo u izuzetno opravdanim i dobro obrazloženim slučajevima.

145. Početna pomoć za linije koje povezuju aerodrom sa više od 5 miliona putnika godišnje koji se ne nalazi u udaljenim područjima, ne može se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem.

(c) Primjerenost državne pomoći kao instrumenta politike

146. Države članice moraju pokazati da je pomoć odgovarajuća za postizanje namijenjenog cilja ili rješavanja problema koje će pomoć tretirati. Mjera pomoći se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem ako drugi manje narušivi instrumenti politike ili instrumenti pomoći omogućavaju da se postigne isti cilj⁽⁹⁷⁾.

147. *Ex ante* biznis plan pripremljen od strane avio-prevoznika treba da utvrdi da linija koja dobija pomoć ima perspektivu da postane profitabilna za avio-prevoznike bez javnog finansiranja nakon 3 godine. U nedostatku biznis plana za liniju, avio-prevoznici se moraju neopozivo obavezati aerodromu da će poslovati na toj liniji za period koji je makar jednak periodu u kome je primila početnu pomoć.

(d) Postojanje podsticajnog efekta

148. Početna pomoć avio-prevoznicima ima efekat podsticaja ako je vjerovatno da se, u odsustvu pomoći, nivo ekonomske aktivnosti avio-prevoznika na predmetnom aerodromu ne bi proširio. Na primjer, ne bi bila uspostavljena nova linija.

149. Nova linija se mora uspostaviti tek nakon dostavljanja zahtjeva za pomoć davaocu pomoći. Ako se nova linija uvede prije podnošenja zahtjeva za pomoć organu za dodjelu, svaka pomoć dodijeljena u odnosu na tu individualnu liniju se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem.

(e) Proporcionalnost iznosa pomoći (pomoć ograničena na neophodni minimum)

150. Početna pomoć može pokriti do 50% od aerodromskih taksi u pogledu na vazdušnu liniju za period od maksimalno tri godine. Opravdani troškovi su aerodromske takse u odnosu na vazdušnu liniju.

(f) Izbjegavanje negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

151. Kako bi se izbjegli negativni efekti na konkurenciju i trgovinu, gde je konekcija (na primjer između gradova u paru) koja se uvodi novom vazdušnom linijom već uspostavljena servisom brzih vozova ili sa drugom aerodroma u istom području pod sličnim uslovima posebno u pogledu dužine putovanja, takva vazdušna linija neće biti opravdana za početnu pomoć.

152. Svaki državni organ koji planira da odobri početnu pomoć avio-prevozniku za novu vazdušnu liniju, preko aerodroma ili ne, mora svoje planove iznijeti u javnost na vrijeme i uz adekvatan publicitet kako bi se omogućilo svim zainteresovanim avio prevoznicima da ponude svoje usluge.

153. Početna pomoć ne može da se kombinuje sa bilo kojom drugom vrstom državne pomoći koja je dodijeljena za funkcionisanje vazdušne linije.

Obaveza prijavljivanja šema i individualnih mjera pomoći:

154. Države članice se podstiču da prije prijave nacionalne šeme za početnu pomoć avio-prevoznicima, nego individualne mjere pomoći za svaki aerodrom. Namjera je da se smanji administrativni teret i za organe država članica i za Komisiju.

155. Zbog većeg rizika od narušavanja konkurencije, početna pomoć aerodromima koji se ne nalaze u udaljenim područjima sa prosječnim godišnjim prometom iznad 3 miliona putnika treba uvijek biti pojedinačno prijavljena.

6. POMOĆ SOCIJALNOG KARAKTERA IZ ČLANA 107(2)(A) UGOVORA

156. Pomoć socijalnog karaktera za usluge vazdušnog saobraćaja će se smatrati usklađenim sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107(2)(a) Ugovora, pod uslovom da su ispunjeni sledeći kumulativni uslovi⁽⁹⁸⁾:

a) pomoć mora efektivno biti za dobrobit krajnjih potrošača;

⁹⁴ Stvarni prosječni godišnji putnički promet tokom dvije finansijske godine koje prethode onoj u kojoj se prijavljuje pomoć ili dodjeljuje ili plaća u slučaju neprijavljivanja pomoći. U slučaju uspostavljanja novog putničkog aerodroma trebalo bi razmotriti prognozirani prosječan godišnji putnički saobraćaj tokom dvije finansijske godine nakon početka rada komercijalnog putničkog vazdušnog saobraćaja. Ovi pragovi se odnose na jednosmjerno brojanje. To znači da ako putnik leti na primjer sa aerodroma i nazad brojače se kao dva puta; ovo se odnosi na pojedinačne vazdušne linije.

⁹⁵ Odluka 2006/682/EC Savjeta i predstavnika država članica u okviru Savjeta za potpis i privremenu primjenu Multilateralnog sporazuma između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i UNMIK Kosovo na uspostavljanje Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja (ECAA) (UL L 285, 16.10.2006, str. 1).

⁹⁶ Vidi fusnotu 94.

⁹⁷ Vidi tačku 91.

⁹⁸ Pogledati, na primjer, ocjenu pomoći socijalnog karaktera odobrenu individualnim potrošačima, odluka Komisije od 16. maja 2006., N 169/2006 - Velika Britanija - pomoć vazduhoplovnih usluga socijalnog karaktera u Highlands i ostrvima Škotske (OJ C 272, 9.11.2006, str 10); Odluka Komisije od 11. decembra 2007. godine, N 471/2007 - Portugalija - Socijalna davanja za putnike koji žive u Autonomnoj regiji Madeire i učenicima, pri uslugama vazdušnog saobraćaja između kopna Portugala i autonomne oblasti (UL C 46, 19.2.2008, str. 2); i odluka Komisije od 5. januara 2011. godine, N 426/2010 - Francuska - pomoć od socijalnog karaktera za pojedine kategorije putnika na avio usluge između Reunion-a i metropole Francuske (UL C 71, 5.3.2011, str 5).

- b) pomoć mora imati socijalni karakter, odnosno mora, u principu, pokrivati samo određene kategorije putnika koji putuju na liniji (na primjer putnike sa posebnim potrebama kao što su djeca, osobe sa invaliditetom, osobe sa niskim primanjima, studente, starije osobe, itd.); međutim, kada ova linija povezuje udaljene regione, kao što su najudaljeniji regioni, ostrva, i slabo naseljena područja, pomoć može pokriti cjelokupnu populaciju tog regiona;
- c) pomoć mora biti dodijeljena bez diskriminacije u pogledu porijekla usluga, što znači bez obzira na avio-prevoznika koji pruža usluge.
157. Države članice se podstiču da prije prijave nacionaln šeme pomoći socijalnog karaktera, nego individualne mjere pomoći.

7. KUMULACIJA

158. Maksimalni intenzitet pomoći primjenljiv prema ovim smjernicama važi bez obzira na to da li se pomoć u potpunosti finansira iz državnih sredstava ili je delimično finansira Unija.
159. Pomoć odobrena prema ovim smjernicama ne može se kumulirati sa drugom državnom pomoći, *de minimis* pomoći ili drugim oblikom finansiranja Unije, ako takva kombinacija dovodi do većeg intenziteta pomoći od one koja je propisana u ovim smjernicama.

8. ZAVRŠNE ODREDBE

8.1. Godišnje izvještavanje

160. U skladu sa Uredbom (EC) br. 659/1999 i Uredbom Komisije (EZ) br. 794/2004⁹⁹, države članice moraju da podnesu godišnje izvještaje Komisiji. Godišnji izvještaji se objavljuju na internet stranici Komisije.

8.2. Transparentnost

161. Komisija smatra da su neophodne dalje mjere za poboljšanje transparentnosti državne pomoći u Uniji. Konkretno, moraju se preduzeti koraci kako bi se osiguralo da države članice, privredni subjekti, zainteresovana javnost i Komisija imaju lak pristup potpunim informacijama o svim važećim šemama pomoći u sektoru vazduhoplovstva kao i bitnim informacijama o individualnim mjerama pomoći.

162. Države članice treba da objave sledeće informacije na sveobuhvatnoj internet stranici državne pomoći, na nacionalnom ili regionalnom nivou:

- puni tekst svake odobrene šeme pomoći ili individualne pomoći, i njihove odredbe za sprovođenje;
- naziv organa dodjeljivanja (davaoca državne pomoći);
- naziv pojedinačnih korisnika, oblik i iznos pomoći dodijeljen svakom korisniku, datum odobravanja, vrsta privrednog društva (MSP/veliko privredno društvo), oblast u kojoj se nalazi korisnik (na NUTS II nivou) i glavni ekonomski sektor u kojem korisnik ima svoje aktivnosti (na nivou NACE klasifikacije); moguće je odstupiti od takvog zahtjeva u odnosu na individualne pomoći ispod 200 000 EUR.

163. Informacije moraju biti objavljene nakon donošenja odluke da se pomoć odobri, moraju se čuvati najmanje 10 godina i moraju biti dostupne zainteresovanoj javnosti bez ograničenja¹⁰⁰.

8.3. Praćenje

164. Države članice moraju osigurati da se čuvaju detaljni podaci u pogledu svih mjera koje uključuju dodjelu državne pomoći, u skladu sa ovim smjernicama. Takvi podaci moraju da sadrže sve informacije potrebne da se utvrdi da su utvrđeni uslovi usklađenosti, posebno oni koje se tiču opravdanih troškova i maksimalnog dozvoljenog intenziteta pomoći. Ti evidencija mora da se čuva 10 godina od datuma kada je odobrena pomoć i mora se obezbijediti Komisiji na njen zahtjev.

165. Da bi se omogućilo da Komisija prati napredak postepenog ukidanja operativne pomoći aerodromima i njegov uticaju na konkurenciju, države članice moraju podnijeti redovni izvještaj (na godišnjem nivou) o napretku u smislu smanjenja operativne pomoći za svaki aerodrom koji koristi od takvu pomoć. U određenim slučajevima, može se imenovati povjerenik za praćenje da bi se obezbijedilo poštovanje svih uslova i obaveza na kojima se bazira pomoći.

8.4. Procjena

166. Kako bi se dalje osiguralo da je narušavanje konkurencije i trgovine ograničeno, Komisija može zahtijevati da određene šeme budu predmet ograničenog trajanja i evaluacije. Evaluacije treba naročito sprovesti za šeme gdje su potencijalna narušavanja posebno visoka, to jest šeme koje mogu značajno dovesti u rizik ograničavanje konkurencije ako njihova implementacija nije blagovremeno revidirana.

167. S obzirom na ciljeve i kako se ne bi stavio nesrazmjern teret na države članice i na manje mjere pomoći, ovaj uslov se odnosi samo na šeme pomoći sa velikim budžetima pomoći koji sadrže nove karakteristike ili gdje su predviđene značajne tržišne, tehnološke ili regulatorne izmjene. Evaluaciju mora izvesti stručno lice nezavisno od davaoca pomoći na osnovu zajedničke metodologije¹⁰¹ i kao takva mora biti dostupna javnosti.

168. Evaluacija mora da se dostavi Komisiji u dogledno vrijeme kako bi se omogućila procjena mogućeg produženja šeme pomoći a u svakom slučaju nakon njenog isteka. Precizan obim i metodologija evaluacije koja treba da se sprovedi biće definisani u odluci kojom se odobrava šema pomoći. Svaka naknadna mjera pomoći sa sličnim ciljem mora uzeti u obzir rezultate te procjene.

8.5. Odgovarajuće mjere

169. Države članice treba da izmijene i dopune, tamo gdje je potrebno, postojeće šeme kako bi se uskladili sa ovim smjernicama najkasnije 12 mjeseci od 4. aprila 2014. godine.

⁹⁹Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o sprovođenju Uredbe Savjeta (EC) br. 659/1999 koja propisuje detaljna pravila za primjenu člana 93 Ugovora EC (OJ L 140, 30.4.2004, str. 1).

¹⁰⁰ Ovu informaciju treba redovno ažurirati (npr. svakih 6 mjeseci) i treba da bude dostupna u nevladničkim formatima.

¹⁰¹ Takvu zajedničku metodologiju može obezbijediti Komisija.

170. Države članice se pozivaju da daju svoju izričitu bezuslovnu saglasnost sa ovim smjernicama u roku od dva mjeseca od 4. aprila 2014. godine. U odsustvu bilo kakvog odgovora, Komisija će smatrati da se država članica ne slaže sa predloženim mjerama.

8.6. Primjena

171. Principi u ovim smjernicama će se primjenjivati od 4. aprila 2014. godine. Od tog datuma ove smjernice zamjenjuju Smjernice iz 1994. godine i Smjernice iz 2005. godine.

172. U smislu razvoja vazduhoplovnog sektora, a naročito njegove liberalizacije, Komisija smatra da se odredbe njenog obavještanja o utvrđivanju važećih pravila za procjenu nezakonite državne pomoći¹⁰² ne bi trebale primjenjivati na slučajeve nezakonite operativne pomoći za koje odluka još nije donijeta, dodijeljene aerodromima prije 4. aprila 2014. godine. Umjesto toga, Komisija će primijeniti principe utvrđene u ovim smjernicama za sve predmete koji se tiču operativne pomoći aerodromima (prijavljene pomoći za koje odluka još nije donijeta i nezakonite neprijavljene pomoći) čak i ako je pomoć odobrena prije 4. aprila 2014. godine i početkaprelaznog perioda.

173. Što se tiče investicione pomoći aerodromima, Komisija će primjenjivati principe utvrđene u ovim smjernicama za sve prijavljene mjere investicione pomoći u vezi kojih treba donijeti odluku od 4. aprila 2014. godine, čak i ako su projekti prijavljeni prije tog datuma. U skladu sa Obavještenjem Komisije o određivanju važećih pravila za ocjenu nezakonite državne pomoći, Komisija će primijeniti pravila na snazi za nezakonite investicione pomoći aerodromima kada je pomoć odobrena. Prema tome, neće primjenjivati principe utvrđene u ovim smjernicama u slučaju nezakonite investicione pomoći aerodromima odobrenim prije 4. aprila 2014. godine.

174. Što se tiče početne pomoći avio-prevoznicima, Komisija će primjenjivati principe utvrđene u ovim smjernicama za sve prijavljene mjere početne pomoći u odnosu na koje je pozvana da donese odluku od 4. aprila 2014. godine, čak i kada su mjere prijavljene prije tog datuma. U skladu sa Obavještenjem Komisije o određivanju važećih pravila za ocjenu nezakonite državne pomoći, Komisija će primijeniti pravila na snazi za nezakonitu početnu pomoć avio-prevoznicima u vrijeme kada je odobrena pomoć. Prema tome, neće primjenjivati principe utvrđene u ovim smjernicama u slučaju nezakonite početne pomoći avio-prevoznicima odobrenim prije 4. aprila 2014. godine.

8.7. Pregled

175. Komisija može organizovati evaluaciju ovih smjernica u bilo kom trenutku a to je dužna učiniti najkasnije šest godina počev od 4. aprila 2014. godine. Ta evaluacija će biti zasnovana na činjenicama i rezultatima konsultacija koje je Komisija sprovela a na osnovu podataka koje su pružile države članice i zainteresovane strane. Komisija će preispitati situaciju aerodroma sa godišnjim prometom putnika do 700 000 kako bi se utvrdilo postojanje potrebe za daljim posebnim pravilima o usklađenosti operativne pomoći u korist ove kategorije aerodroma u smislu budućih izgleda za punu pokrivenost operativnih troškova, posebno u vezi sa promjenom tržišnih uslova i izgledima profitabilnosti.

176. Nakon konsultacija sa državama članicama, Komisija može zamjeniti ili dopuniti ove smjernice na osnovu politike konkurencije ili razmatranja politike saobraćaja.

¹⁰² Obavještenje Komisije o utvrđivanju važećih pravila koja se primjenjuju za ocjenu nezakonite državne pomoći (UL C 119 , 22.5.2002 , str 22).

PRILOG
Pregled uslova usklađenosti

Tabela 1

Pregled uslova usklađenosti za pomoć aerodromima

Uslovi usklađenosti	Investiciona pomoć aerodromima	Operativna pomoć aerodromima
a) Doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa	<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje mobilnosti uspostavljanjem pristupnih tački za letove unutar EU - Borba protiv zagušenja na glavnim čvorištima (habovima) - Olakšavanje regionalnog razvoja <p>Umnožavanje aerodroma i neiskorišćenih kapaciteta u nedostatku zadovoljavajućih srednjoročnih izgleda za upotrebu, ne doprinosi dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa.</p> <p>Umnožavanje aerodroma i neiskorišćenog kapaciteta u odsustvu zadovoljavajućih srednjoročnih izgleda za upotrebu ne doprinosi dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa.</p>	
b) Potreba za državnom intervencijom	<p>< 3 miliona putnika</p> <p>> 3–5 miliona putnika pod određenim, od slučajaj do slučajaj, izuzetnim okolnostima</p> <p>>5 miliona putnika u veoma izuzetnim okolnostima</p>	< 3 miliona putnika
c) Primjerenost mjere pomoći	<p>Mjera pomoći mora biti odgovarajući instrument politike za rješavanje cilja od zajedničkog interesa</p> <p>Razmatranje instrumenata koji manje narušavaju konkurenciju pomoći (garancija, povoljniji krediti, itd.)</p>	<i>Ex ante</i> kao fiksni iznos koji pokriva očekivan jaz finansiranja operativnih troškova (utvrđen na osnovu <i>ex ante</i> biznis plana) tokom prelaznog perioda od 10 godina.
d) Podsticajni efekat	Prisutan, ako se ulaganje ne bi sprovelo, ili u bi se sprovelo u drugačijem obimu (fiktivna ili analiza finansijskog jaza zasnovana na <i>ex ante</i> biznis planu)	Prisutan ako bi nivo ekonomske aktivnosti aerodrome bio značajno smanjen u njegovoj odsutnosti
e) Proporcionalnost pomoći (pomoć ograničena na minimum)		
<i>Opravdani troškovi:</i>	Troškovi koji se odnose na ulaganja u infrastrukturu i opremu aerodroma, osim investicionih troškova za ne vazduhoplovne aktivnosti	Operativni finansijski jaz na aerodroma
<i>Maksimalno dozvoljeni intenzitet pomoći:</i>	<p>>3–5 miliona do 25%</p> <p>1–3 miliona do 50%</p> <p><1 miliona do 75%</p>	<p>Tokom prelaznog perioda: 50% od početnog prosječnog operativnog jaza finansiranja obračunatog kao prosjek za 5 godina prije prelaznog perioda (2009- 2013)</p> <p>Nakon prelaznog perioda od 10 godina: nije dozvoljena operativna pomoć (osim ako je dodijeljena u skladu sa horizontalnim pravilima).</p> <p>Nakon prelaznog perioda od 10 godina: nije dopuštena operativna pomoć (osim ako je odobrena pod horizontalnim pravilima)</p>

JU SLUŽBENI LIST

Uslovi usklađenosti	Investiciona pomoć aerodromima	Operativna pomoć aerodromima
<i>Izuzeci:</i>	<p>Za aerodrome u udaljenim regionima (bez obzira na njihovu veličinu) maksimalni intenzitet pomoći za investicionu pomoć za finansiranje aerodromske infrastruktura može biti povećan i do 20%</p> <p>Za aerodrome <1 miliona putnika godišnje koji se nalaze u perifernim regijama: intenzitet može biti veći od 75% u izuzetnim okolnostima podložno procjeni od slučaja do slučaja</p> <p>U slučaju preseljenja: proporcionalnost, neophodnost i maksimaln intenzitet pomoći će se procjeniti nezavisno od prosečnog saobraćaja</p> <p>Za aerodrome preko 5 miliona putnika godišnje: samo pod izuzetnim okolnostima koje karakteriše jasan neuspjeh tržišta i uzimajući u obzir veličinu investicija i narušavanja konkurencije</p>	<p>Za aerodrome <700 000 putnika godišnje: 80% od početnog prosječnog jaza operativnog finansiranja za period od 5 godina nakon početka prelaznog perioda</p>
f) Izbegavanje negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu između država članica	<p>Otvoren za sve potencijalne korisnike, i nije namijenjen nijednom posebnom korisniku</p> <p>Aerodromi <5 miliona putnika godišnje: fiksni iznos unaprijed ili putem godišnje rata da nadoknadi jaz troškova kapitala koji rezultira iz biznis plana aerodroma</p>	<p>Procjena narušavanja konkurencije i efekta na trgovinu</p> <p>Otvoren za sve potencijalne korisnike, i nije namijenjen nijednom posebnom korisniku</p> <p>Aerodromi < 700 000 putnika godišnje: ponovna procjena četiri godine nakon početka prelaznog perioda</p>
Obaveza prijavljivanja za šeme i individualne mjere pomoći	<p>Šeme pomoći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aerodrome <3 miliona putnika godišnje <p>Individualna prijava:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aerodrome > 3 miliona putnika godišnje - investiciona pomoć aerodromu <1 miliona putnika godišnje koja prelazi 75% intenziteta pomoći - investiciona pomoć dodijeljena za preseljenje aerodroma - mješoviti putnički/teretni aerodromi > 200 000 tona tereta tokom dvije finansijske godine koje prethode godini prijavljivanja - Uspostavljanje novog putničkog aerodroma (uključujući konverziju postojećih uzletišta) - Uspostavljanje ili razvoj aerodroma koji se nalazi u krugu od 100 kilometara ili 60 minuta putovanja od postojećeg aerodroma 	<p>Šeme pomoći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aerodromi <3 miliona putnika godišnje <p>Individualna prijava:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mješoviti putnički/teretni aerodromi > 200 000 tona tereta tokom dvije finansijske godine koje prethode godini prijavljivanja - operativna pomoć aerodromu koji se nalazi u krugu od 100 kilometara ili 60 minuta putovanja od postojećeg aerodroma

Tabela 2

Pregled uslova usklađenosti za početnu pomoć avio-prevoznicima

Uslovi usklađenosti	Početna pomoć avio prevoznicima
a) Doprinos dobro definisanom cilju od zajedničkog interesa	<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje mobilnosti uspostavljanjem pristupnih tački za letove unutar EU - Olakšavanje regionalnog razvoja <p>Bez umnožavanja postojećih uporedivih linija brzih vozova ili drugih aerodroma u istom prihvatnom području pod uporedivim uslovima</p>
b) Potreba za državnom intervencijom	<ul style="list-style-type: none"> - Aerodromi < 3 miliona putnika godišnje - Aerodromi koji se nalaze u udaljenim regionima bez obzira na njihovu veličinu - Aerodromi između > 3-5 miliona putnika godišnje samo u izuzetnim okolnostima - Bez početne pomoći za vazdušne linije sa aerodroma iznad 5 miliona putnika godišnje

c) Primjerenost mjere pomoći	<ul style="list-style-type: none"> - Ne ispunjava uslove ako je vazдушna linija već djelovala linijom putem brzih vozova ili sa drugog aerodroma u istom prihvatnom području pod istim uslovima - <i>Ex ante</i> biznis plan pokazuje profitabilnost vazdušne linije najmanje poslije 3 godine ili posvećenost avio-prevoznika da održava vazdušnu liniju barem za period dok traje period tokom kojeg je početna pomoć dodijeljena
d) Podsticajni efekat	Prisutan, ako je u odsustvu pomoći, nivo ekonomske aktivnosti avio-prevoznika na aerodromu značajno smanjen (na primjer, ne bi bila uspostavljena nova vazдушna linija). Nova vazдушna linija ili novi raspored može se uspostaviti tek nakon podnošenja zahtjeva za pomoć organu za dodjelu pomoći.
e) Proporcionalnost pomoći (pomoć ograničena na minimum)	
<i>Opravdani troškovi:</i>	Aerodromske takse u odnosu na vazдушnu liniju
<i>Maksimalno dozvoljeni intenzitet pomoći:</i>	50% za maksimalni period od 3 godine
f) Izbjegavanje negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu između država članica	<ul style="list-style-type: none"> - Državni organi moraju planove učiniti javno dostupnim na vrijeme kako bi omogućili svim zainteresovanim avioprevoznicima da ponude usluge - Bez kumulacije sa drugim vrstama državne pomoći za održavanje vazdušne linije
Obaveza prijavljivanja za šeme i individualne mjere pomoći	Šeme pomoći: <ul style="list-style-type: none"> - Aerodromi <3 miliona putnika godišnje i aerodromi koji se nalaze u udaljenim područjima Individualna prijava: <ul style="list-style-type: none"> - Aerodromi > 3 miliona putnika godišnje, osim aerodromi u ruralnim regionima

Tabela 3
Socijalna pomoć
Uslovi usklađenosti

a) Stvarna korist pomoći za krajnjeg korisnika

b) Socijalnog karaktera:

Odnosi se samo na određene kategorije putnika (npr. sa posebnim potrebama kao što su djeca, osobe sa invaliditetom, osobe sa niskim primanjima, studenti, starije osobe i sl.)

Osim: gdje vazдушna linija povezuje udaljene regione (npr. najudaljenije regione, ostrva, slabo naseljene oblasti), pomoć može da obuhvati cijelu populaciju tog regiona.

c) Bez diskriminacije u pogledu porijekla avioprevoznika koji pruža usluge

Tabela 4
Usklađenost pomoći u obliku kompenzacije za javne usluge

Veličina aerodroma na osnovu prosječnog saobraćaja (putnika godišnje)	Važeći pravni okvir	Obaveza prijavljivanja
Menadžeri na aerodromima od < 200 000 putnika godišnje tokom trajanja povjerenja UOEI Avioprevoznici šte se tiče vazdušne linije sa ostrvima sa saobraćajem < 300 000 putnika godišnje	Član 106 (2) Ugovora Odluka 2012/21/ES	Izuzeti od obaveze obavještenja
Aerodromi iznad 200 000 putnika godišnje tokom cjelokupnog povjerenja UOEI	Član 106 (2) Ugovora UOEI okvir	Obavezno prijavljivanje

Saopštenje Komisije

Smjernice Komisije o državnoj pomoći za privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja

(2008/C 184/07)

1. UVOD

1.1. Opšti kontekst: željeznički sektor

1. Željeznica posjeduje jedinstvene prednosti: ona je siguran i čist oblik prevoza. Željeznički saobraćaj prema tome ima veliki potencijal doprinosa razvoju održivog saobraćaja u Evropi.

2. Bijela knjiga „Evropska saobraćajna politika za 2010. godinu: vrijeme za odluku“¹ i njena srednjoročna revizija² naglašavaju u kojoj je mjeri dinamična željeznička industrija potrebna pri ostvarivanju efikasnog, čistog i sigurnog sistema prevoza putnika i tereta koji će doprinjeti stvaranju jedinstvenog i prosperitetnog evropskog tržišta. Zakrčeni putevi koji opterećuju gradove i pojedina područja Evropske zajednice, potreba suočavanja s izazovima klimatskih promjena i povećanja cijena goriva pokazuju koliko je potrebno podsticati razvoj željezničkog saobraćaja. U tom pogledu je potrebno istaći da zajednička saobraćajna politika takođe mora slijediti ciljeve zaštite životne sredine utvrđene Ugovorom³.

3. Međutim, željeznički saobraćaj u Evropi ima problem s imidžem, budući da ravnomjerno opada od 1960-tih godina do kraja 20. vijeka. Saobraćaj tereta i saobraćaj putnika opali su relativno u poređenju sa ostalim oblicima prevoza. Željeznički prevoz je čak pokazao pad u apsolutnoj vrijednosti: količina tereta prevezenog željeznicom bila je veća 1970. godine nego 2000. godine. Tradicionalna privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja nisu bili sposobna da ponude pouzdanost i tačnost koje su od njih očekivali njihovi korisnici, što je uzrokovalo prelaz saobraćaja sa željezničkog na druge oblike prevoza, posebno na drumski saobraćaj⁴. Mada je putnički željeznički saobraćaj nastavio da raste u apsolutnoj vrijednosti, taj rast je veoma ograničen u poređenju sa drumskim i vazdušnim saobraćajem⁵.

4. Stiče se utisak da se ovaj trend nedavno promijenio⁶, ali još uvijek predstoji dug put dok željeznički saobraćaj ne postane zdrav i konkurentan. Velike poteškoće i dalje postoje u sektoru željezničkog teretnog saobraćaja, koje zahtijevaju djelovanje javnog sektora⁷.

5. Relativan pad evropske željezničke industrije većinom je uzrokovan načinom na koji je pružanje saobraćajnih usluga istorijski bilo organizovano, u osnovi prema nacionalnim i monopolističkim načelima.

6. Kao prvo, u nedostatku konkurencije u nacionalnim mrežama, privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja nisu imala podsticaje za smanjenje operativnih troškova i razvoj novih usluga. Njihove aktivnosti nisu donijele prihode dovoljne za pokrivanje svih neophodnih troškova i ulaganja. Ključna ulaganja se nisu uvijek realizovala, a ponekad su države članice prisiljavale privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja da ih realizuju iako nisu bili u mogućnosti da ih odgovarajuće finansiraju iz vlastitih resursa. Rezultat je bilo veliko zaduženje tih privrednih društava, što je takođe imalo negativan učinak na njihov razvoj.

7. Kao drugo, razvoj željezničkog saobraćaja u Evropi bio je otežan zbog nedostatka standardizacije i interoperabilnosti mreža, dok su drumski prevoznici i avio prevoznici bili u mogućnosti da razviju cijelu lepezu međunarodnih usluga. Zajednica je naslijedila mozaik nacionalnih željezničkih mreža obilježenih različitim dimenzijama pruga i neusklađenim sistemima signalizacije i bezbjednosti, koji ne dopuštaju privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja ostvarivanje koristi od ekonomija u obimu koji bi proizišao iz oblikovanja infrastrukture i voznog parka za jedno veliko tržište umjesto za 25⁸ nacionalnih tržišta.

8. Zajednica sprovodi politiku revitalizacije željezničke industrije u tri smjera:

(a) postupno uvodeći uslove koji podstiču tržišnu konkurenciju na tržištima usluga željezničkog saobraćaja;

(b) podstičući standardizaciju i tehničko usklađivanje na evropskim željezničkim mrežama, s ciljem pune interoperabilnosti na evropskom nivou;

(c) dajući finansijsku pomoć na nivou Zajednice (u programu TEN-T i u okviru strukturnih fondova).

9. Zajednica je tako postupno otvorila tržišta željezničkog saobraćaja tržišnoj konkurenciji. Početni liberalizacioni paket usvojen je 2001. godine, uključujući Direktivu 2001/12/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2001. kojom se mijenja Direktiva Savjeta 91/440/EEZ o razvoju željeznica u Zajednici⁹, Direktivu 2001/13/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2001. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 95/18/EZ o licenciranju privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja¹⁰, zatim Direktivu 2001/14/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2001. o raspodjeli kapaciteta željezničke infrastrukture i naplatu taksi za upotrebu željezničke infrastrukture i bezbjednosnim potvrđama¹¹. Nakon tog paketa je uslijedio drugi paket 2004. godine, čiji su glavni instrumenti bili Uredba (EZ-a) br. 881/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. kojom se formira Evropska agencija za željeznice¹², Direktiva 2004/49/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. o sigurnosti na željeznicama Zajednice i kojom se mijenja i dopunjava Direktiva Savjeta 95/18/EZ o licenciranju privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja i Direktiva 2001/14/EZ o raspodjeli kapaciteta željezničke infrastrukture i naplatu taksi za upotrebu željezničke infrastrukture i bezbjednosnim potvrđama¹³, zatim Direktiva 2004/50/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva Savjeta 96/48/EZ o interoperabilnosti transevropskog sistema visokobrzinske željeznice i Direktiva 2001/16/EZ Evropskog parlamenta i

¹ COM(2001) 370 od 12. septembra 2001, strana 18.

² Saopštenje Komisije „Držite Evropu u pokretu - Održiva mobilnost za naš kontinent- Srednjoročni pregled Bijele knjige saobraćaja (COM(2006) 314, 22. jun 2006, strana 21).

³ Član 2 Ugovora propisuje da je jedan od glavnih ciljeva Komisije da promoviše „održivi i neinflatorni rast“ poštujući životnu sredinu. Ove odredbe su dopunjene specifičnim ciljevima iz člana 174, koji predviđa da će politika Zajednice po pitanju zaštite životne sredine doprinjeti očuvanju, zaštiti i poboljšanju kvaliteta životne sredine. Član 6 Ugovora predviđa da „potreba zaštite životne sredine mora biti integrisana u kreiranje i sprovođenje politika Zajednice i aktivnosti iz člana 3, posebno u cilju promovisanja održivog razvoja“.

⁴ Od 1995. do 2005. godine željeznički prevoz (izraženo u tonama-km) povećan je za 0,9% godišnje u prosjeku, dok je u prosjeku + 3,3 % zabilježen porast upotrebe puteva za isti period (izvor: Eurostat).

⁵ Od 1995. do 2004. godine putnički željeznički saobraćaj (izraženo u putnik-km) povećan za 0,9% godišnje u prosjeku, dok je zabilježen prosječan godišnji rast od + 1,8 % za privatna vozila u istom periodu (izvor: Eurostat).

⁶ Od 2002., posebno u onim zemljama koje su otvorile svoja tržišta za konkurenciju. U 2006. godini došlo je 3,7% godišnjeg rasta u željezničkim teretnim performansama i 3% u prevozu putnika. Ovo poboljšanje će vjerovatno nastaviti u 2007. godini.

⁷ Saopštenje Komisije „Ka željezničkoj mreži dajući prioritet teretnom saobraćaju“ SEC (2007) 1322, SEC (2007) 1324 i SEC (2007) 1325, 18. oktobar 2007).

⁸ Malta i Kipar nemaju željezničku saobraćajnu mrežu.

⁹ SL L 75, 15.3.2001, strana 1.

¹⁰ SL L 75, 15.3.2001, strana 26.

¹¹ SL L 75, 15.3.2001, strana 29. Direktiva izmijenjena i dopunjena Direktivom 2007/58/EC (OJ L 315, 3.12.2007, strana 44).

¹² SL L 164, 30.4.2004, strana 1.

¹³ SL L 164, 30.4.2004, strana 44.

Savjeta o interoperabilnosti transevropskog sistema klasične željeznice¹⁴, te Direktiva 2004/51/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva Savjeta 91/440/EEZ o razvoju željeznica u Zajednici¹⁵. Treći paket usvojen je 2007. godine, a sastoji se od Uredbe (EZ-a) br. 1370/2007 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. o uslugama javnog prevoza putnika željeznicom i cestom i o ukidanju Uredbi Savjeta br. 1191/69 i 1107/70¹⁶, zatim od Uredbe (EZ-a) br. 1371/2007 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. o pravima i obavezama putnika u željezničkom saobraćaju¹⁷, Direktive 2007/58/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva Savjeta 91/440/EZ o razvoju željeznica u Zajednici i Direktiva 2001/14/EZ o raspodjeli kapaciteta željezničke infrastrukture i naplatu taksi za upotrebu željezničke infrastrukture¹⁸, te Direktive 2007/59/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2007. o sertifikovanju mašinovođa koji upravljaju lokomotivama i vozovima na željezničkim sistemima u Zajednici¹⁹. Kao rezultat ovog, tržište željezničkog teretnog saobraćaja otvoreno je za konkurenciju 15. marta 2003. godine na transevropskoj mreži željezničkog teretnog saobraćaja, zatim 1. januara 2006. za međunarodni prevoz tereta i na kraju od 1. januara 2007. za željezničku kabotažu. Treći paket postavio je 1. januara 2010. kao datum za otvaranje međunarodnog prevoza putnika tržišnom nadmetanju. Neke države članice, kao što su Velika Britanija, Njemačka, Holandija i Italija, već su (djelimično) otvorile svoja domaća tržišta putničkog prevoza.

10. Mjerodavne odredbe Direktive Savjeta 91/440/EEZ od 29. jula 1991. o razvoju željeznica Zajednice²⁰, postavile su novi institucionalni i organizacioni okvir za subjekte u željezničkoj industriji, uključujući:

- (a) odvajanje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja²¹ od upravljanja infrastrukturom²² u pogledu računa i organizacije;
- (b) nezavisnost privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja u upravljanju;
- (c) upravljanje privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja po načelima koji se primjenjuju kod komercijalnih privrednih društava;
- (d) finansijsku ravnotežu privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja prema zdravom biznis planu;
- (e) usklađenost finansijskih mjera država članica sa pravilima o državnoj pomoći²³.

11. Uporedo s ovim procesom liberalizacije, Komisija se na drugom nivou obavezala da promoviše interoperabilnost evropskih željezničkih mreža. Ovaj je pristup praćen inicijativama Zajednice kako bi se poboljšali sigurnosni standardi željezničkog saobraćaja²⁴.

12. Treći nivo javne intervencije u korist željezničke industrije nalazi se u području finansijske pomoći. Komisija smatra da je u pojedinim okolnostima ova pomoć opravdana s obzirom na znatne troškove prilagođavanja koji su neophodni u ovoj industriji.

13. Komisija dalje napominje da je oduvijek bilo značajnih ulaganja javnih sredstava u sektor željezničkog saobraćaja. Od 2004. godine države Evropske unije, kada se sastojala od 25 država članica (EU-25), su donirale sredstva za izgradnju i održavanje željezničke infrastrukture²⁵ u ukupnom iznosu od 17 milijardi evra. Države članice privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja godišnje plaćaju 15 milijardi eura kao naknadu za pružanje nerentabilnih usluga putničkog prevoza.

14. Dodjeljivanje državne pomoći željezničkoj industriji može se odobriti samo kada ono doprinosi završetku izgradnje integrisanog evropskog tržišta, koje je otvoreno za tržišnu konkurenciju i interoperabilno, i kada doprinosi ciljevima održive mobilnosti u Zajednici. Komisija, u skladu s tim, osigurava da finansijska pomoć javnog sektora ne narušava tržišnu konkurenciju na način suprotan zajedničkom interesu. Ovdje Komisija u pojedinim slučajevima može zatražiti od država članica da se obavežu na ispunjavanje ciljeva Zajednice u zamjenu za dodjelu pomoći.

1.2. Cilj i područje primjene ovih Smjernica

15. Cilj ovih Smjernica je davanje uputstava o usklađenosti državne pomoći privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja sa Ugovorom, kako je to definisano Direktivom 91/440/EEZ i u kontekstu koji je gore opisan. Nadalje, Poglavlje 3. takođe se odnosi na privredna društva u gradskom, prigradskom i regionalnom prevozu putnika.

Ove Smjernice su zasnovane posebno na načelima koje je ustanovio zakonodavac Zajednice u tri uzastopna paketa za željeznice. Njihov je cilj poboljšanje transparentnosti javnog finansiranja i pravne sigurnosti što se tiče pravila Ugovora u kontekstu otvaranja tržišta. Ove Smjernice se ne odnose na državno finansiranje namijenjeno kompanijama za upravljanje infrastrukturom.

16. Članom 87, stav 1 Ugovora, predviđa se da, u načelu, svaka pomoć koju dodjeljuje država članica, a za koju postoji opasnost da će narušiti tržišnu konkurenciju stavljajući određena privredna društva ili proizvodnju pojedinih roba u povoljniji položaj, nije usklađena sa zajedničkim tržištem u onoj mjeri u kojoj utiče na trgovinu između država članica. Međutim, takva državna pomoć može se opravdati u pojedinim slučajevima u svjetlu zajedničkog interesa Zajednice. Neke od ovih situacija opisane su u članu 87, stav 3 Ugovora i primjenjuju se na sektor saobraćaja kao što se primjenjuju i na druge sektore privrede.

17. Takođe, članom 73 Ugovora predviđa se da su pomoći usklađene sa zajedničkim tržištem „ako zadovoljavaju potrebe za koordinacijom saobraćaja ili ako predstavljaju naknadu za ispunjavanje određenih obaveza koje su svojstvene konceptu javnog servisa“. Ovaj član predstavlja *lex specialis* u opštoj šemi Ugovora. Na osnovi tog člana zakonodavac Zajednice usvojio je dva instrumenta specifična za sektor saobraćaja: Uredbu Savjeta (EEZ-a) br. 1191/69 od 26. juna 1969. o aktivnostima država članica u vezi sa obavezama koje su svojstvene konceptu javne usluge u željezničkom i drumskom saobraćaju i saobraćaju u unutrašnjim plovnim putevima²⁶ i Uredbu Savjeta (EEZ-a) br. 1107/70 od 4. juna 1970. o odobravanju pomoći za željeznički i drumski saobraćaj i saobraćaj u unutrašnjim plovnim putevima²⁷. Uredba Savjeta (EEZ-a) br. 1192/69 od 26. juna 1969. o zajedničkim pravilima o normalizaciji računa privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja²⁸ takođe predviđa da države članice mogu dodjeljivati određene naknade željezničkim kompanijama.

¹⁴ SL L 164, 30.4.2004, strana 114.

¹⁵ SL L 164, 30.4.2004, strana 164.

¹⁶ SL L 315, 3.12.2007, strana 1.

¹⁷ SL L 315, 3.12.2007, strana 14.

¹⁸ SL L 315, 3.12.2007, strana 44.

¹⁹ SL L 315, 3.12.2007, strana 51.

²⁰ SL L 237, 24.8.1991, str. 25. Direktiva posljednji put izmijenjena Direktivom 2007/58/EC.

²¹ Član 3 Direktive 91/440/EEC definiše privredno društvo iz oblasti željezničkog saobraćaja kao „bilo koje javno ili privatno privredno društvo licencirano u skladu sa primjenjivom legislativom Zajednice, sa osnovnim zadatkom da obezbijedi usluge prevoza robe i/ili putnika željeznicom, ali da privredno društvo mora osigurati vuču; ovo obuhvata i privredna društva koja se bave samo vučom.

²² Član 3 Direktive 91/440/EEC definiše privredno društvo za upravljanje infrastrukturom kao „bilo koje tijelo ili privredno društvo posebno odgovorno za uspostavljanje i održavanje željezničke infrastrukture. To može obuhvatiti upravljanje kontrole infrastrukture i bezbjednosne sisteme. Funkcije ovih privrednih društava za upravljanje infrastrukturom na mreži ili dijelu mreže mogu biti dodijeljene različitim tijelima ili privrednim društvima“

²³ Član 9 (3) Direktive 91/440/EEC glasi: 'pomoć dodijeljena od strane država članica da ponište sve dugove iz ovog člana odobrava se u skladu sa članovima 73., 87. i 88. Ugovora'

²⁴ Posebno, Direktiva 2004/49/EZ

²⁵ Izvor : Evropska komisija, na osnovu podataka dobijenih na godišnjem nivou od strane država članica. Brojke mogu biti još veće ukoliko cjelokupna finansijska podrška nije objavljena, posebno kroz sufinansiranje strukturalnih i kohezionih sredstava.

²⁶ SL L 156, 28.6.1969. godine, str. 1 Uredba izmijenjena Uredbom (EEC) broj 1893/91 (SL L 169, 29.6.1991. godine, str. 1).

²⁷ SL L 130, 15.6.1970, strana 1.

²⁸ SL L 156, 28.6.1969, strana 8. Pravilnik izmijenjen posljednji put Pravilnikom (EC) No 1791/2006 (SL L 363, 20.12.2006, strana 1).

18. Član 3 Uredbe (EEZ-a) br. 1107/70 predviđa da države članice ne smiju preduzimati mjere koordinacije niti nametati obaveze svojstvene konceptu javnih usluga, koje uključuju dodjelu pomoći prema članu 73 Ugovora, osim u slučajevima ili okolnostima koji se navode u toj Uredbi, ne dovodeći u pitanje Uredbe (EEZ-a) br. 1191/69 i (EEZ-a) br. 1192/69. Prema presudi Suda pravde Evropske unije u predmetu Altmark²⁹, evidentno je da se državna pomoć koja se ne može opravdati na osnovu Uredbi (EEZ-a) br. 1107/70, (EEZ-a) br. 1191/69 ili (EEZ-a) br. 1192/69 se ne može ocijeniti usklađenom na osnovu člana 73 Ugovora³⁰. Takođe, treba podsjetiti da se naknada za javnu uslugu koja ne poštuje odredbe koje proizlaze iz člana 73 Ugovora ne može ocijeniti usklađenom sa zajedničkim tržištem na osnovu člana 86, stav 2 ili bilo koje druge odredbe Ugovora³¹.

19. Uredba (EZ-a) br. 1370/2007 („Uredba PSO“) koja stupa na snagu 3. decembra 2009. i koja ukida Uredbe (EEZ-a) br. 1191/69 i (EEZ-a) br. 1107/70, postavlja novi pravni okvir. Aspekti koji se odnose na naknadu za javnu uslugu, prema tome, nisu obuhvaćeni ovim Smjernicama.

20. Nakon stupanja Uredbe (EZ-a) br. 1370/2007 na snagu, član 73 Ugovora direktno je primjenjiv kao pravni osnov za određivanje usklađenosti pomoći koje nisu obuhvaćene Uredbom PSO, a posebno pomoći za koordinaciju teretnog saobraćaja. Prema tome, potrebno je razviti opšte tumačenje prilikom ocjenjivanja usklađenosti pomoći za koordinaciju sa članom 73 Ugovora. Cilj ovih Smjernica je da se posebno ustanove kriterijumumi za ovo ispitivanje i pragovi intenziteta. S obzirom na formulaciju člana 73 Komisija i pored toga mora omogućiti državama članicama da, tamo gdje je to moguće, pokažu potrebu za bilo kojom mjerom, kao i proporcionalnost takvih mjera koje prevazilaze ustanovljene pragove.

21. Ove Smjernice se odnose na primjenu člana 73 i 87 Ugovora i njihovo sprovođenje s obzirom na državno finansiranje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja u smislu Direktive 91/440/EEZ. One se bave sljedećim aspektima: državno finansiranje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja kroz finansiranje infrastrukture (Poglavlje 2.), pomoći za kupovinu i obnovu voznog parka (Poglavlje 3.), otpisivanje dugova države s ciljem finansijskog oporavka privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja (Poglavlje 4.), pomoći za restrukturiranje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja (Poglavlje 5.), pomoći za potrebe koordinacije saobraćaja (Poglavlje 6.), i državne garancije za privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja (Poglavlje 7.). Međutim, ove Smjernice se ne odnose na pravila za primjenu Uredbe PSO, za koje Komisija još nije razvila nikakvu praksu donošenja odluka³².

2. DRŽAVNO FINANSIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA IZ OBLASTI ŽELJEZNIČKOG SAOBRAĆAJA KROZ FINANSIRANJE ŽELJEZNIČKE INFRASTRUKTURE

22. Željeznička infrastruktura je od velike važnosti za razvoj željezničkog sektora u Evropi. Bilo da se radi o interoperabilnosti, sigurnosti ili razvoja brze željeznice, mora doći do značajnih ulaganja u tu infrastrukturu³³.

23. Ove Smjernice se odnose samo na privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja. Prema tome, njihov cilj nije definisanje, u svjetlu pravila o državnoj pomoći, pravni okvir koji se primjenjuje na državno finansiranje infrastrukture. Ovo poglavlje samo istražuje učinak javnog finansiranja infrastrukture na privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja.

24. Osim toga, državno finansiranje razvoja infrastrukture može indirektno donijeti prednosti privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja i time ih pomoći. U skladu sa praksom Suda pravde Evropske unije, potrebno je ocijeniti ima li infrastrukturalna mjera ekonomski učinak ublažavanja opterećenja porezima koji obično opterećuju budžet privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja³⁴. Da bi se to postiglo, ova privrednih društava bi trebala da imaju selektivnu prednost koja potiče od finansiranja njihove infrastrukture³⁵.

25. Ako je infrastruktura dostupna svim korisnicima na pravedan i nediskriminirajući način, a pristup toj infrastrukturi naplaćuje se po stopi u skladu sa pravom Zajednice (Direktiva 2001/14/EZ), Komisija obično smatra da državno finansiranje infrastrukture ne predstavlja državnu pomoć privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja³⁶.

26. Komisija takođe ističe da tamo gdje državno finansiranje željezničke infrastrukture predstavlja pomoć jednom privrednom društvu iz oblasti željezničkog saobraćaja ili više njih, ono može biti odobreno, na primjer na osnovu člana 73 Ugovora, ako pomenuta infrastruktura zadovoljava potrebe koordinacije saobraćaja. U tom smislu, Poglavlje 6 ovih Smjernica je odgovarajuća referentna tačka za ocjenjivanje usklađenosti.

3. POMOĆ ZA KUPOVINU I OBNOVU VOZNOG PARKA

3.1. Cilj

27. Vozni park lokomotiva i vagona koji se koristi za prevoz putnika zastarijeva i u nekim je slučajevima istrošen, posebno u novim državama članicama. U 2005. godini 70% lokomotiva (dizelskih i električnih) i 65% vagona u EU-25 bilo je starije od 20 godina³⁷. Uzimajući u obzir samo države članice koje su se pridružile Evropskoj uniji 2004. godine, 82% lokomotiva i 62% vagona bilo je starije od 20 godina u 2005. godini³⁸. Prema informacijama koje su joj dostupne, Komisija procjenjuje da je godišnja stopa obnove voznog parka oko 1%.

28. Ovaj trend uopšteno ocrtava poteškoće željezničke industrije, koje privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja smanjuju podsticaj i sposobnost za ulaganja na nastojanju da modernizuju i/ili obnove svoj vozni park. Takva su ulaganja prijeko potrebna kako bi željeznički saobraćaj ostao konkurentan drugim oblicima saobraćaja koji uzrokuju veća zagađenja ili znače veće vanjske troškove. Takođe je potrebno ograničiti učinak željezničkog saobraćaja na životnu sredinu, posebno smanjivanjem zagađenja bukom koju on proizvodi, kao i poboljšati njegovu sigurnost. Na kraju, poboljšavanje interoperabilnosti između nacionalnih mreža znači da je potrebno prilagoditi postojeći vozni park kako bi se mogao održati jedinstveni sistem.

²⁹ Presuda Suda pravde od 24. jula 2003, Slučaj C-280/00, *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg*

³⁰ Presuda iz Altmarka, stav 107.

³¹ Pogledati, u tom smislu, recital 17 Odluke Komisije od 28. novembra 2005. godine o primjeni člana 86(2) Ugovora o EZ za državnu pomoć u obliku kompenzacije za javne usluge za određena privredna društva koja se bave pružanjem usluga od opšteg ekonomskog interesa (SL L 312, 29.11.2005, strana 67, tačka 17).

³² Niti se odnose na primjenu Uredbe (EEZ) br. 1192/69.

³³ Saopštenje Komisije "Nek Evropa kreće - Održiva mobilnost za naš kontinent - Srednjoročni pregled za Bijelu knjigu saobraćaja".

³⁴ Presuda Suda pravde od 13. juna 2002., C-382/99, *Holandija v Komisija* [2002] ECR I-5163.

³⁵ Presuda Suda pravde od 19. septembra 2000. C-156/98, *Nemačka v Komisija* [2000] ECR I-6857.

³⁶ Odluka od 7. juna 2006. godine Komisija, N 478/04, *Irska - državna garancija za kapitalne pozajmice po Coras Iompair Eireann (CIE) za investicije u infrastrukturu* (OV C 209, 31.8.2006, str 8.); Odluka od 8. marta 2006. godine, N 284/05, *Irska - Regionalni program Broadband* (OV C 207, 30.8.2006, str 3.), Tačka 34; i sljedeće odluke: Odluka 2003/227 / EC od 2. avgusta 2002. o raznim mjerama i državnoj pomoći datih od strane Španije 'Terra Mitica SA', tematski park blizu Benidorm (Alicante) (UL L 91, 8.4.2003, str 23.), tačka 64; Odluka od 20. aprila 2005. godine, N 355/04 PPP, *Belgija - Javno-privatno partnerstvo za tunel za Krijgsbaan u Deurne; razvoj industrijskih nekretnina i operacija Antwerpen aerodroma* (OJ C 176, 16.7.2005, str 11.), tačka 34; Odluka od 11. decembra 2001, N 550/01, *Belgija - Javno-privatno partnerstvo za utovar i istovar* (OV C 24, 26.1.2002, str 2.), Tačka 24; Odluka 20 Decembar 2001, N 649/01, *Velika Britanija-Freight objekti Grant* (OV C 45, 19.2.2002, str 2.), Tačka 45; odluka od 17. jula 2002. godine, N 356/02, *Velika Britanija - željeznička mreža* (OV C 232, 28.9.2002, str 2.), tačka 70; N 511/95, *Jaguar Automobili Ltd*. Pogledajte takođe o smernicama Komisije o primjeni članova 92 i 93 Ugovora o EZ i članu 61 Sporazuma EIP za državnu pomoć u sektoru avijacije (OV C 350, 10.12.1994, str 5.), tačka 12; *Bijela knjiga: Fer plaćanje za korišćenje infrastrukture* (COM (1998) 466 final), tačka 43; Saopštenje Komisije Evropskog parlamenta i Savjeta: "Jačanje kvaliteta usluga u morskim lukama: ključ za evropski saobraćaj" (KOM (2001) 35 11 finale, str.).

³⁷ Izvor: UIC Rolling vozni park u EU-25 + Norveška (2005).

³⁸ Izvor: CER (2005).

29. U svjetlu gore navedenog čini se da pod određenim okolnostima pomoć za kupovinu i obnovu voznog parka može doprinjeti raznim ciljevima od opšteg interesa, i to nekoliko vrsta ciljeva, pa se samim tim mogu smatrati usklađenim sa zajedničkim tržištem.

30. Ovo poglavlje treba da dovrši uslove pod kojim Komisija treba da sprovede takvo ocjenjivanje usklađenosti.

3.2. Usklađenost

31. Ocjena usklađenosti treba da se izvrši u skladu sa ciljem od zajedničkog interesa kojem pomoć doprinosi.

32. Komisija smatra da se u načelu potreba za obnovom voznog parka može uzeti u obzir kao dovoljna ili u sprovođenju opštih pravila o državnoj pomoći ili kroz primjenu člana 73. Ugovora, gdje je takva pomoć namijenjena koordinaciji saobraćaja. (vidjeti Poglavlje 6).

33. Kada se procjenjuje usklađenost pomoći za vozni park Komisija uopšteno primjenjuje kriterijume koji su definisani za svaku od sljedećih kategorija pomoći u ovim Smjernicama ili u bilo kom drugom mjerodavnom dokumentu:

(a) pomoć za koordinaciju saobraćaja³⁹;

(b) pomoć za restrukturiranje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja⁴⁰;

(c) pomoć za mala i srednja privrednih društava⁴¹;

(d) pomoć za zaštitu životnu sredine⁴²;

(e) pomoć za naknadu troškova vezanih za obaveze pružanja javne usluge i u okviru ugovora o pružanju javne usluge⁴³;

(f) regionalna pomoć⁴⁴.

34. U slučaju regionalne pomoći za početna ulaganja, Smjernice za nacionalne regionalne pomoći, „smjernice za regionalne pomoći“, predviđaju da „u sektoru saobraćaja, trošak kupovine prevoznih sredstava (pokretne imovine) nije opravdan za pomoć za početna ulaganja“ (tačka 50, fusnota 48). Komisija smatra da bi se izuzetak od ovog pravila mogao napraviti u vezi sa željezničkim prevozom putnika. Razlog su posebne karakteristike ovog oblika prevoza, a posebno činjenica da je moguće da se vozni park u ovom sektoru trajno dodijeli pojedinim linijama ili službama. Uz određene uslove, koji su definisani u nastavku, troškovi nabavke voznog parka u sektoru željezničkog prevoza putnika (ili za druge oblike kao što su laka željeznica, podzemna željeznica ili tramvaj) smatraju se opravdanim troškovima u smislu ovih smjernica⁴⁵. Međutim, troškovi kupovine voznog parka za isključivu upotrebu teretnog saobraćaja nisu dopustivi.

35. U pogledu situacije opisane u tačkama 28. i 29., ovaj izuzetak odnosi se na svaku vrstu ulaganja u vozni park, bilo početno ulaganje ili ulaganje u svrhu zamjene, dokle god je taj vozni park dodijeljen linijama koje redovno opslužuju regiju koja je prihvatljiva za pomoći prema članu 87. stavu 3. Ugovora, najudaljeniju regiju ili regiju niske gustoine naseljenosti u smislu tačaka 80. i 82. smjernica za regionalne pomoći⁴⁶. U drugim regijama izuzetak se odnosi samo na pomoći za početna ulaganja. Kod pomoći za ulaganja u svrhu zamjene, izuzetak je primjenjiv samo kad je vozni park za čiju obnovu se koristi pomoć stariji od 15 godina.

36. Kako bi se izbjeglo narušavanje tržišne konkurencije koja bi bila suprotna zajedničkom interesu, Komisija smatra da takav izuzetak mora zadovoljiti četiri uslova, koji trebaju biti kumulativno ispunjeni:

(a) predmetni vozni park mora biti isključivo dodijeljen za usluge putničkog gradskog, prigradskog ili regionalnog saobraćaja u određenoj regiji ili za određenu liniju koja opslužuje nekoliko različitih regija; za potrebe ovih smjernica „gradske i prigradske saobraćajne usluge“ treba tumačiti kao saobraćajne usluge kojima se opslužuje centar ili širi dio grada, kao i one usluge između tog centra i njegovih predgrađa. „Regionalne saobraćajne usluge“ trebaju se tumačiti kao saobraćajne usluge namijenjene zadovoljavanju saobraćajnih potreba jedne ili više regija. Saobraćajne usluge kojima se opslužuje nekoliko različitih regija, u jednoj ili više država članica, mogu prema tome biti obuhvaćene ovom tačkom ako se može pokazati da postoji uticaj na regionalni razvoj opsluživanih regija, posebno kroz redovnost usluge. U ovom slučaju, Komisija provjerava dovodi li pomoć u pitanje efikasno otvaranje tržišta međunarodnog prevoza putnika i kabotaže nakon stupanja na snagu trećeg paketa za željeznice;

(b) vozni park mora barem deset godina ostati dodijeljen isključivo određenoj regiji ili određenoj liniji koja prolazi kroz nekoliko različitih regija za koje je dodijeljena pomoć;

(c) novi vozni park mora zadovoljavati najnovije standarde interoperabilnosti, sigurnosti i zaštite životnu sredine⁴⁷, primjenjive na datu mrežu;

(d) država članica mora dokazati da projekat doprinosi koherentnoj strategiji regionalnog razvoja.

37. Komisija vodi brigu o tome da se izbjegne nepotrebno narušavanje tržišne konkurencije, naročito uzimajući u obzir dodatne prihode koje zamijenjeni vozni park na predmetnoj liniji može donijeti privrednom društvu koje prima pomoć, na primjer prodajom trećoj strani ili korišćenjem na drugim tržištima. U tu se svrhu dodjela pomoći može usloviti obavezom privrednih društava primaoca da pod normalnim tržišnim uslovima proda cijeli vozni park ili njegov dio koji više ne koristi, kako bi se omogućilo njegovo dalje korišćenje kod drugih pružaoaca usluga; u tom slučaju prihodi od prodaje starog voznog parka odbijaju se od opravdanih troškova.

38. Govoreći uopšteno, Komisija će osigurati da se pomoć ne koristi na neodgovarajući način. Primjenjuju se i drugi uslovi opisani u smjernicama za regionalne pomoći, naročito uslovi koji se odnose na gornje granice intenziteta, karte regionalnih pomoći i pravila za kumulaciju pomoći. Komisija napominje da pojedine linije mogu u nekim slučajevima prolaziti kroz regije u kojima se nalaze različiti nivoi intenziteta u skladu s mapama regionalnih pomoći. U tom slučaju Komisija primjenjuje najvišu stopu intenziteta regija koje linija redovno opslužuje srazmjerno s redovnošću takve usluge⁴⁸.

39. Kod investicionih projekata s opravdanim izdacima u iznosu od preko 50 miliona eura, Komisija smatra da je prikladno, zbog posebnosti sektora željezničkog prevoza putnika, odstupiti od tačaka 60. do 70. smjernica za regionalne pomoći. Međutim, tačke 64. i 67. tih smjernica ostaju primjenjive kada se investicioni projekat odnosi na vozni park dodijeljen određenoj liniji koja opslužuje nekoliko regija.

³⁹ Vidjeti poglavlje 6.

⁴⁰ Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za sanaciju i restrukturiranje privrednih društava u poteškoćama (SL C 244, 1.10.2004., str. 2) i poglavlje 5.

⁴¹ Uredba Komisije (EZ-a) br. 70/2001 od 12. januara 2001. o primjeni članova 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državnu pomoć malim i srednjim privrednim društvima (SL L 10, 13.1.2001., str. 33). Uredba kako je posljednji put izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ-a) br. 1976/2006 (SL L 368, 23.12.2006., str. 85).

⁴² Smjernice Zajednice za državnu pomoć za zaštitu životne sredine (SL C 82, 1.4.2008., str. 1).

⁴³ Uredba (EEZ-a) br. 1191/69 koja se spominje iznad; Uredba PSO Evropskog Parlamenta i Savjeta, spomenuta iznad, u kojoj posebnu pažnju treba obratiti na član 3. stav 1.: „Ako nadležni organ odluči da dodijeli isključivo pravo i/ili naknadu bilo koje prirode, vršitelju po sopstvenom izboru, u zamjenu za ispunjavanje obveza javne usluge, mora to učiniti u okviru ugovora o javnoj usluzi“.

⁴⁴ Smjernice za nacionalnu regionalnu pomoć za 2007 – 2013 (SL C 54, 4.3.2006., str. 13), tačka 8.

⁴⁵ Komisija je primijetila da se, zavisno od posebnih okolnosti predmetnog slučaja, ovakvo zaključivanje može primijeniti *mutatis mutandis* na vozila koja se koriste u prevozu putnika drumom, ako takva vozila zadovoljavaju najnovije standarde Zajednice koji se primjenjuju na nova vozila. Ako je to slučaj, radi jednakog tretmana Komisija u takvim situacijama primjenjuje pristup koji je ovdje opisan za vozni park željeznica. Komisija podstiče države članice da prilikom dodjele ove vrste pomoći podržavaju tehnologije najmanje štetne za životnu sredinu, kao i da prati u kojoj je mjeri svrsishodna posebna finansijska podrška koja vodi do većeg intenziteta pomoći za takve tehnologije.

⁴⁶ Najrjeđe naseljene regije predstavljaju ili pripadaju regijama na nivou NUTS-II s gustoćom naseljenosti ne većom od 8 stanovnika na km2 i prostiru se na susjedna ili granična manja područja koja su ekvivalentna istim kriterijumima gustoće naseljenosti.

⁴⁷ Pomoći za nabavku novih prevoznih vozila koja su iznad standarda Zajednice ili koja povećavaju nivo zaštite životne sredine u nedostatku standarda Zajednice moguće su unutar Smjernica za državnu pomoć za zaštitu životne sredine.

⁴⁸ Gdje linija ili određena usluga sistematski (tj., na svakom putovanju) opslužuje regiju na koju se primjenjuje najviša stopa, ova stopa se primjenjuje na sve opravdane troškove. Ako se regija na koju se primjenjuje najviša stopa samo povremeno opslužuje, ova se stopa primjenjuje samo na dio opravdanih troškova određenih za opsluživanje te regije.

40. Ako je privrednom društvu – primaocu pomoći povjereno pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa koje zahtijevaju kupovinu i/ili obnovu voznog parka, za što već dobija naknadu, ta naknada treba da se uzme u obzir u iznosu regionalnih pomoći koje se mogu dodijeliti tom privrednom društvu, kako bi se izbjegla prekomjerna naknada.

4. OTPIS DUGA

4.1. Cilj

41. Kao što je navedeno u Odjeljku 1.1., privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja u prošlosti su bila u stanju neravnoteže između svojih prihoda i troškova, posebno troškova ulaganja. Ovo je dovelo do velike zaduženosti, čije finansiranje predstavlja vrlo težak teret privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja i ograničava njihovu sposobnost za izvršavanje nužnih ulaganja kako u infrastrukturu tako i u obnovu voznog parka.

42. Direktiva 91/440/EEZ izričito je ovu situaciju uzela u obzir. U njenoj sedmoj uvodnoj izjavi navodi se da države članice „trebaju posebno da osiguraju da postojeća privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja koja su u državnom vlasništvu ili pod javnom kontrolom dobiju zdravu finansijsku strukturu“ i predviđaju da bi u tu svrhu moglo biti potrebno „finansijsko preuređenje“. Član 9 Direktive predviđa: „Zajedno s postojećim privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja koji su u državnom vlasništvu ili pod kontrolom države, države članice uspostavljaju odgovarajuće mehanizme koji bi pomogli u smanjivanju zaduženosti tih privrednih društava na nivo koji ne ometa zdravo upravljanje finansijama, pa kao i za poboljšanje njihove finansijske situacije“. Član 9 stav 3 predviđa dodjelu državne pomoći „kako bi se otpisali dugovi spomenuti u ovom članu“ i navodi da se takve pomoći moraju dodjeljivati u skladu s članovima 73., 87. i 88. Ugovora.

43. Početkom 1990-ih, nakon stupanja na snagu Direktive 91/440/EZ, države članice znatno su smanjile dugove privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja. Restrukturiranje dugova poprimilo je različite oblike:

(a) prenos cijelog ili dijela duga na tijelo odgovorno za upravljanje infrastrukturom, omogućavajući tako privrednom društvu iz oblasti željezničkog saobraćaja da djeluje na zdravijoj finansijskoj podlozi. Takav prenos je bilo moguće izvršiti kad su djelatnosti saobraćajnih usluga bile odvojene od upravljanja infrastrukturom;

(b) stvaranje posebnih subjekata za finansiranje infrastrukturnih projekata (na primjer, linije brze željeznice) omogućavajući privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja oslobođenje od budućeg finansijskog tereta koji bi nastao finansiranjem ove nove infrastrukture.

(c) finansijsko restrukturiranje privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja, posebno otpisivanjem svih ili dijela njihovih dugova.

44. Ove tri vrste djelovanja pomogle su u poboljšanju finansijske situacije privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja u kratkom roku. Njihova je zaduženost smanjena prema njihovim ukupnim obavezama, kao što je smanjen i udio otplate kamata u operativnim troškovima. Uopšteno, smanjenje zaduženosti omogućilo je privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja da poboljšaju svoju finansijsku situaciju sniženjem svog kapitala i otplatom kamata. Takva smanjenja su takođe pomogla u snižavanju kamatnih stopa, što ima značajan učinak na finansijsko servisiranje duga.

45. Međutim, Komisija napominje da stepen zaduženosti mnogih privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja nastavlja da bude razlog za zabrinutost. Nekoliko takvih privrednih društava ima stepen zaduženosti veći nego što je to dopustivo komercijalnom privrednom društvu, te ona nisu još uvijek sposobna za samofinansiranje i/ili ne mogu finansirati svoje potrebe za ulaganjem iz prihoda od sadašnjih i budućih prevoznih djelatnosti. Takođe, u državama članicama koje su pristupile Zajednici nakon 1. maja 2004. godine, stepen zaduženosti privrednih društava u sektoru je značajno viši nego kod ostalih država članica Zajednice.

46. Ova se činjenica odražava u izboru zakonodavca Zajednice da ne izmijeni i dopuni odredbe Direktive 91/440/EEZ prilikom donošenja Direktiva 2001/12/EZ i 2004/51/EZ. Te odredbe, prema tome, ulaze u opšti okvir stvoren uzastopnim paketima za željeznicu.

47. Ovo Poglavlje nastoji da definiše kako, u svjetlu ove potrebe za sekundarnim pravom Komisija namjerava primijeniti pravila o državnoj pomoći iz Ugovora na mehanizme za smanjivanje zaduženosti privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja.

4.2. Prisutnost državne pomoći

48. Komisija prije svega ističe da se načelo neusklađenosti izloženo u članu 87, stav 1. Ugovora primjenjuje samo na pomoći „koje narušavaju ili prijetu narušavanjem tržišne konkurencije stavljanju određena privrednih društava ili proizvodnju određenih roba u povoljniji položaj“ i to samo „ako utiče na trgovinu između država članica“. Prema uspostavljenju sudskoj praksi, kada finansijske pomoći jačaju položaj nekog privrednog društva u poređenju sa drugim koja se nadmeću u trgovini unutar Zajednice, mora se smatrati da pomoći utiču na ta privredna društva⁴⁹.

49. Svaka mjera koja se može pripisati državi, a koja dovodi do potpunog ili djelimičnog otpisivanja dugova posebno u korist jednog ili više privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja i pomoću državnih izvora, prema tome, obuhvaćena je članom 87, stavom 1 Ugovora, ako predmetno željezničko privredno društvo djeluje na tržištima otvorenim za tržišnu konkurenciju i ako ovo otpisivanje dugova jača njegov položaj na barem jednom od tih tržišta.

50. Komisija ističe da je Direktiva 2001/12/EZ otvorila tržište međunarodnih usluga željezničkog teretnog saobraćaja za tržišnu konkurenciju u cijeloj transevropskoj mreži željezničkog teretnog saobraćaja od 15. marta 2003. godine. Ona prema tome smatra da je, uopšteno, tržište otvoreno za tržišnu konkurenciju najkasnije od 15. marta 2003. godine.

4.3. Usklađenost

51. Kada otpis duga željezničkog privrednih društava predstavlja državnu pomoć obuhvaćenu članom 87, stavom 1 Ugovora, otpis se mora prijaviti Komisiji u skladu s članom 88 Ugovora.

52. Pomoći ove vrste uopšteno se moraju ispitati na osnovu Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za sanaciju i restrukturiranje privrednih društava u teškoćama iz 2004. („smjernice za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine“), uzevši u obzir Poglavlje 5 ovih Smjernica.

53. U posebnim slučajevima gdje se otpisani dugovi isključivo tiču koordinacije saobraćaja, naknade za obavezu pružanja javne usluge ili postavljanja računovodstvenih standarda, usklađenost ovih pomoći ispituje se na osnovu Člana 73 Ugovora, uredbi usvojenih radi njegove primjene i pravila za normalizaciju računa⁵⁰.

54. U svjetlu člana 9 Direktive 91/440/EZ Komisija takođe smatra da bi, u određenim okolnostima, trebalo da bude moguće da se odobre ovakve pomoći bez finansijskog restrukturiranja ako se otpis odnosi na stare dugove nastale prije stupanja na snagu Direktive 2001/12/EZ, kojom se utvrđuju uslovi za otvaranje sektora za tržišnu konkurenciju.

55. Komisija je zauzela stav da ova vrsta pomoći može biti usklađena ako je namijenjena olakšavanju prelaza na otvoreno željezničko tržište, kako je predvidio član 9 Direktive 91/440/EZ⁵¹. Prema tome, smatra da se takve pomoći mogu ocijeniti usklađenim sa članom 87, stav 3, tačkom (c) Ugovora⁵², uz uslov da su zadovoljeni sljedeći uslovi.

⁴⁹ Presuda Suda od 17. septembra 1980., Predmet 730/79, Phillip Morris Holandija protiv Komisije [1980] ECR 2671, član 11.

⁵⁰ Uredba (EEZ-a) br. 1192/69.

56. Prvo, pomoć mora služiti za naknadu jasno određenih i individualizovanih troškova nastalih prije 15. marta 2001. godine, datuma na koji je stupila na snagu Direktiva 2001/12/EZ. Pomoć ne smije ni pod kojim okolnostima preći iznos ovih dugova. U slučajevima kad su države članice pristupile Zajednici nakon 15. marta 2001. godine, važeći datum je datum pristupanja Zajednici. Logika člana 9 Direktive 91/440/EEZ, ponovljena u sljedećim direktivama, bila je razmatranje stepena duga nastalog u vrijeme dok odluka da se tržište otvori na nivou Zajednice još nije bila donešena.
57. Drugo, ovi dugovi moraju biti direktno vezani za aktivnosti željezničkog saobraćaja ili aktivnosti upravljanja, izgradnje ili korišćenja željezničke infrastrukture. Dugovi nastali u svrhu ulaganja koje nije direktno vezano uz saobraćaj i/ili željezničku infrastrukturu nisu opravdani.
58. Treće, otpis dugova mora biti u korist privrednih društava kojima prijete prekomjerni stepen zaduženja koje ometa njihovo zdravo upravljanje finansijama. Pomoći moraju biti nužne u ispravljanju ove situacije u mjeri u kojoj im vjerovatni razvoj tržišne konkurencije na tržištu ne bi dopustio da isprave svoju finansijsku situaciju u doglednoj budućnosti. Ocjena ovog kriterijuma mora uzeti u obzir sva poboljšanja u produktivnosti za koje se razumno može očekivati da budu postignuta od strane privrednih društava.
59. Četvrto, pomoć ne smije prevazilaziti ono što je potrebno za tu svrhu. U tom smislu, budući razvoj konkurencije mora se takođe uzeti u obzir. U svakom slučaju pomoć ne bi smjela staviti privrednih društava u situaciju povoljniju od one u kojoj je prosječno dobro upravljano privredno društvo s istim profilom aktivnosti.
60. Peto, otpis dugova ne smije pružiti privrednom društvu konkurentsku prednost koja sprječava razvoj djelotvorne tržišne konkurencije, na primjer odvrćanjem spoljašnjih privrednih društava ili novih subjekata od ulaska na određena nacionalna ili regionalna tržišta. Naročito, pomoći namijenjene otpisivanju dugova ne smiju se finansirati dugovima nametnutim ostalim pružiocima željezničkih usluga⁵³.
61. Ako su ovi uslovi ispunjeni, mjere otpisa duga doprinose cilju koji je postavljen u članu 9 Direktive 91/440/EEZ, bez prekomjernog narušavanja tržišne konkurencije i trgovine između država članica. U tom slučaju, ovakve državne pomoći mogu se smatrati usklađenim sa zajedničkim tržištem.

5. POMOĆ ZA RESTRUKTURIRANJE PRIVREDNIH DRUŠTAVA IZ OBLASTI ŽELJEZNIČKOG SAOBRAĆAJA – RESTRUKTURIRANJE SEKTORA »TERETA«

5.1. Cilj

62. Osim ako je posebno navedeno drugačije, Komisija ocjenjuje usklađenost pomoći države za restrukturiranje privrednih društava u teškoćama u sektoru željeznica na osnovu smjernica za pomoć države iz 2004. godine.
63. Uopšteno govoreći, organizacijski dio privrednih društava, to jest privredni subjekt bez pravnog subjektiviteta, nije opravdan za pomoć za restrukturiranje. Smjernice za pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine primjenjuju se samo na „privrednih društava u teškoćama“. One takođe navode u tački 13 da se privrednom društvu „koje pripada većoj poslovnoj grupi ili je od takve preuzeto, po pravilu ne može dodijeliti pomoć za restrukturiranje, osim ako je moguće dokazati da se radi o teškoćama unutar samog privrednih društava i da one nisu rezultat proizvoljne raspodjele troškova unutar grupe, kao i da su teškoće preozbiljne da bi ih grupa sama mogla prevazići“. Trebalo bi izbjegavati, *a fortiori*, da vještačka podjela omoguću da aktivnost koja stvara gubitke unutar datog privrednih društava prima javna sredstva.
64. Međutim, Komisija smatra da se evropski sektor željezničkog teretnog saobraćaja trenutno nalazi u vrlo specifičnoj situaciji što stvara potrebu da se, u zajedničkom interesu, predvidi da se pomoć dodijeljena privrednom društvu iz oblasti željezničkog saobraćaja koja mu dopušta da savlada teškoće u svojim djelatnostima teretnog saobraćaja može, u određenim okolnostima, smatrati usklađenom sa zajedničkim tržištem.
65. U današnjoj željezničkoj industriji stanje konkurencije u djelatnosti teretnog saobraćaja je znatno različito od onog u prevozu putnika. Nacionalna tržišta teretnog saobraćaja otvorena su za tržišnu konkurenciju dok tržišta željezničkog prevoza putnika neće biti otvorena prije 1. januara 2010. godine.
66. Ova situacija ima finansijski uticaj u mjeri u kojoj je prevoz tereta u načelu vođen samo poslovnim odnosima između subjekata za špediciju i prevoz. Finansijska ravnoteža u prevozu putnika može, s druge strane, takođe zavistiti od djelovanja organa državne uprave u obliku naknade za pružanje javnih usluga.
67. Međutim, nekoliko evropskih privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja nije pravno odvojilo svoje djelatnosti prevoza putnika i teretnog saobraćaja, ili je to tek učinilo. Štaviše, pozitivno pravo Zajednice ne sadrži obavezu da se ovo pravno odvajanje izvrši.
68. Nadalje, jedan od najbitnijih prioriteta evropske saobraćajne politike tokom mnogih godina bilo je udahnuti novi život industriji željezničkog teretnog saobraćaja. Razlozi za to izloženi su u Poglavlju I ovih Smjernica.
69. Ovo specifično obilježje djelatnosti željezničkog teretnog saobraćaja zahtijeva prilagođen pristup, što je prepoznato u praksi Komisije u donošenju odluka⁵⁴ na osnovu Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za sanaciju i restrukturiranje privrednih društava u teškoćama iz 1999. godine⁵⁵.
70. Cilj ovog Poglavlja je da, u svjetlu prakse Komisije u donošenju odluka i uzimajući u obzir izmjene i dopune u smjernicama za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine u odnosu na odgovarajuće smjernice iz 1999. godine, pokaže način na koji Komisija namjerava da primijeni ovaj pristup u budućnosti.
71. U pogledu gore naglašenih rizika, ovaj pristup je opravdan i održavaće se samo za one djelove privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja koja se bave prevozom tereta, i to u prelaznom razdoblju, to jest za restrukturiranja prijavljena prije 1. januara 2010. godine, datuma kada će se tržište željezničkog prevoza putnika otvoriti za tržišnu konkurenciju.
72. Nadalje, Komisija želi da uzme u obzir činjenicu da su, u rastućem broju država članica, privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja prilagodila svoju organizaciju specifičnim dogadanjima u djelatnostima teretnog saobraćaja i putnika preduzimanjem mjera kako bi se pravno odvojile od djelatnosti teretnog saobraćaja. Komisija prema tome zahtijeva, kao dio napora u restrukturiranju i prije dodjele bilo kakve pomoći, pravno razdvajanje predmetnog sektora teretnog saobraćaja njegovim transformiranjem u komercijalna privrednih društava prema opštem privrednom pravu. Komisija je mišljenja da će ovo razdvajanje, s drugim prikladnim mjerama, znatno pomoći u ispunjavanju dva cilja, to jest izbjegavanju svakog prekomjernog finansiranja između restrukturiranog dijela i ostatka privrednih društava, i osiguranju da se svi finansijski odnosi između ove dvije djelatnosti vode na održiv način i na komercijalnoj osnovi.
73. Kako bi se izbjegla svaka sumnja, smjernice za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine nastavljaju da se primjenjuju u cijelosti kad se ispituju pomoći kojima se bavi ovo Poglavlje, osim kad su u pitanju izričita odstupanja opisana u nastavku teksta.

5.2. Opravdanost

74. Kriterijumi opravdanosti moraju se prilagoditi kako bi uključili situacije u kojima dio za prevoz tereta nekog željezničkog privrednih društava predstavlja jedinstvenu i postojeću privrednu jedinicu, koja će biti pravno odvojena od ostatka privrednih društava kroz proces restrukturiranja prije

⁵¹ Komisija po analogiji primjenjuje određene uslove utvrđene u saopštenju Komisije vezanom za metodologiju analize državne pomoći vezane za naslijedene troškove od 26. jula 2001., SEC(2001) 1238.

⁵² Ne dovodeći u pitanje primjenu Uredbi (EEZ-a) br. 1191/69, (EEZ-a) br. 1192/69 i (EEZ-a) br. 1107/70.

⁵³ Ne dovodeći u pitanje primjenu Direktive 2001/14/EZ.

⁵⁴ Vidjeti Odluku Komisije od 2. marta 2005., N 386/04, Pomoć za restrukturiranje SNCF Freight – Francuska (SL C 172, 12.7.2005., str. 3).

⁵⁵ SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

dodjele pomoći, a kojoj prijete teškoće takve da bi, da je bila odvojena od željezničkog privrednih društava, bila „privredno društvo u teškoćama“ u smislu smjernica za restrukturiranje iz 2004. godine.

75. Ovo posebno znači da bi taj dio privrednih društava sam za sebe bio u ozbiljnim teškoćama koje ne bi bile rezultat proizvoljne raspodjele troškova unutar željezničkog privrednih društava.

76. Kako bi restrukturiranje usljed podjele predstavljalo koherentnu i trajnu privrednu jedinicu, on mora obuhvatati sve djelatnosti teretnog saobraćaja željezničkog privrednih društava, bilo industrijske, komercijalne, računovodstvene ili finansijske. Mora postojati mogućnost da mu se pripiše nivo gubitaka, kao i nivo vlastitih sredstava ili kapitala, koja realno prikazuje ekonomsku situaciju sa kojom se privredno društvo susrijeće usljed podjele kako bi se na dosljedan način mogli ocijeniti kriterijumi određeni u tački 10 smjernica za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine⁵⁶.

77. Prilikom ocjenjivanja da li je sektor u teškoćama kako je gore opisano, Komisija takođe uzima u obzir sposobnost ostatka željezničkog privrednih društava da osigura oporavak dijela koji se restrukturira.

78. Komisija je mišljenja da se, iako opisana situacija nije direktno obuhvaćena smjernicama za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine, čija tačka 12 isključuje novonastala privrednih društava iz područja smjernica, pomoć za restrukturiranje može dodijeliti u ovom kontekstu kako bi se omogućilo privrednom društvu nastalom ovim pravnim odvajanjem da djeluje u održivim tržišnim uslovima. Namjera je da se ovo primjenjuje samo u situacijama gdje privredno društvo koji će nastati kao rezultat pravnog odvajanja uključuje cijelu organizacionu jedinicu teretnog saobraćaja, kako je opisano odvojenim računovodstvom ustanovljenim u skladu s članom 9 Direktive 91/440/EEZ, i uključuje svu imovinu, odgovornosti, kapital, vanbilansne obaveze i radnu snagu te jedinice.

79. Komisija smatra da, iz istih razloga, ako je željezničko privredno društvo nedavno pravno odvojilo svoj dio teretnog saobraćaja, a taj je dio zadovoljio gore opisane uslove, ovo privredno društvo se ne smije smatrati novonastalim privredno društvo m u smislu tačke 12 Smjernica za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine, i prema tome nije isključen iz područja primjene ovih Smjernica.

5.3. Povratak na dugoročnu održivost

80. Komisija osigurava ne samo ispunjavanje uslova za povratak na dugoročnu održivost kako je opisano u Smjernicama za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine⁵⁷, nego i da će restrukturiranje osigurati preoblikovanje teretnog saobraćaja iz zaštićene djelatnosti koja uživa isključiva prava, u djelatnost koja je konkurentna na otvorenom tržištu. Ovo restrukturiranje dakle, bi trebalo da obuhvati sve aspekte djelatnosti teretnog saobraćaja, bilo industrijske, komercijalne ili finansijske. Plan restrukturiranja koji nalažu smjernice za restrukturiranje⁵⁸ mora omogućiti osiguravanje standarda kvaliteta, pouzdanosti i usluga koji zadovoljava zahtjeve korisnika.

5.4. Sprečavanje svakog prekomjernog narušavanja tržišne konkurencije

81. Prilikom analize sprečavanja svakog prekomjernog narušavanja tržišne konkurencije, kako je opisano u Smjernicama za državnu pomoć za restrukturiranje, Komisija takođe razmatra:

- (a) razliku između ekonomskih modela za željeznicu i za druge oblike saobraćaja;
- (b) cilj promjene ravnoteže između oblika saobraćaja u Zajednici;
- (c) stanje tržišne konkurencije u vrijeme restrukturiranja (stepen integracije, potencijal rasta, prisutnost konkurencije, vjerovatni trendovi).

5.5. Pomoć ograničena na minimum

82. Odredbe Smjernica za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine primjenjive su prilikom provjere ovog uslova. U tu svrhu sopstveni doprinosi privrednih društava uključuje doprinosi organizacione jedinice teretnog saobraćaja koja će biti pravno odvojena od željezničkog privrednih društava. Međutim, prema mišljenju Komisije, vrlo specifična situacija evropske industrije željezničkog teretnog saobraćaja, koja je opisana gore, može predstavljati vanrednu okolnost u značenju koje podrazumijeva Član 44 tih smjernica. Ona prema tome može prihvatiti niže sopstvene doprinose od onih koji su opisani u Smjernicama za državnu pomoć za restrukturiranje iz 2004. godine uz uslov da je sopstveni doprinos sektora teretnog saobraćaja visok koliko je to moguće bez ugrožavanja održivosti djelatnosti.

5.6. Načelo „prvi put, poslednji put“

83. Načelo „prvi put, poslednji put“ primjenjuje se na pravno odvojeno privredno društvo, uzimanjem u obzir pomoći za restrukturiranje prijavljene kao pomoć za početno restrukturiranje koju je primilo privredno društvo. Međutim pomoć za restrukturiranje koja je odobrena pod uslovima izloženim u ovom Poglavlju ne utiče na primjenu načela „prvi put, poslednji put“ na ostatak željezničkog privrednih društava.

84. Kako bi se izbjegla svaka sumnja, ako je željezničko privredno društvo u cijelosti već primilo pomoć za restrukturiranje, načelo „prvi put, poslednji put“ znači da se pomoć kako je opisana u ovom Poglavlju ne može dodijeliti radi restrukturiranja dijela privrednih društava za prevoz tereta tog privrednih društava.

6. POMOĆ ZA KOORDINACIJU SAOBRAĆAJA

6.1. Cilj

85. Kao što je već rečeno, član 73 Ugovora je implementiran Uredbama (EEZ-a) br. 1191/69 i (EEZ-a) br. 1107/70, koje će ukinuti Uredba PSO. Uredba PSO se međutim primjenjuje samo na prevoz putnika na kopnu. Ona ne obuhvata željeznički prevoz tereta, za koji će pomoći za koordinaciju saobraćaja i dalje biti obuhvaćene samo članom 73 Ugovora.

86. Dodatno, član 9. Uredbe PSO koji se bavi pomoćima za koordinaciju saobraćaja i pomoćima za istraživanje i razvoj primjenjuje se izričito ne dovodeći u pitanje član 73. Ugovora, pa će biti moguće direktno koristiti član 73 Ugovora u opravdanju usklađenosti pomoći za koordinaciju željezničkog prevoza putnika.

⁵⁶ Tačka 10. smjernica za državnu pomoć za restrukturiranje navodi: „posebno, za privredno društvo se, u načelu i bez obzira na njegovu veličinu, smatra da je u teškoćama u smislu ovih smjernica u sljedećim slučajevima:

- u slučaju društva s ograničenom odgovornošću, ako je nestalo više od polovine upisanog odnosno osnovnog kapitala, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno u prethodnih 12 mjeseci, ili

- u slučaju privrednih društava u kojem su barem neki članovi neograničeno odgovorni za dugove privrednih društava ako je više od polovine njegovog kapitala prikazanog u finansijskim izvještajima privrednih društava nestalo, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno u prethodnih 12 mjeseci, ili

- u slučaju bilo kojeg oblika privrednih društava ako na osnovu nacionalnih propisa ispunjava uslove za pokretanje stečajnog postupka“.

⁵⁷ Vidjeti posebno tačke 34. do 37. smjernica za državne pomoći za restrukturiranje.

⁵⁸ Vidjeti posebno odjeljak 3.2. smjernica za restrukturiranje.

87. Cilj ovog Poglavlja je, prema tome, uvođenje kriterijuma koji će Komisiji omogućiti da na osnovu člana 73 Ugovora ocijeni usklađenost pomoći za koordinaciju saobraćaja, kako uopšteno (Odjeljak 6.2.), tako i kod određenih specifičnih oblika pomoći (Odjeljak 6.3.) Komisija smatra da, iako su opšta načela implementacije člana 73 Ugovora relevantna prilikom ocjenjivanja državne pomoći prema Uredbi PSO, ove smjernice ne obuhvataju detaljna pravila za implementaciju ove Uredbe.

6.2. Opšte okolnosti

88. Član 73 Ugovora dopušta usklađenost pomoći koje zadovoljavaju potrebe za koordinacijom saobraćaja. Sud je donio presudu da taj član „potvrđuje da su pomoći za saobraćaj usklađene s Ugovorom samo u dobro definisanim slučajevima koji ne ugrožavaju opšte interese Zajednice“⁵⁹.

89. Koncept „koordinacije saobraćaja“ koji se koristi u članu 73 Ugovora ima značaj koji prevazilazi jednostavnu činjenicu pomaganja razvoja privredne djelatnosti. On upućuje na intervenciju organa vlasti koja je usmjerena na vođenje razvoja sektora saobraćaja u zajedničkom interesu.

90. Napredak postignut liberalizacijom sektora kopnenog saobraćaja u nekim stvarima je znatno smanjio potrebu za koordinacijom. U efikasnom liberalizovanom sektoru, koordinacija može u načelu proizaći iz djelovanja snaga tržišta. Međutim, kako je gore naznačeno, ostaje činjenica da ulaganja u razvoj infrastrukture nastavljaju da sprovode organi državne uprave. Štaviše, čak i nakon liberalizacije sektora, i dalje mogu postojati razni tržišni nedostaci. To su posebno nedostaci koji opravdavaju intervenciju državnih organa u ovom području.

91. Prvo, saobraćajni sektor povlači za sobom velike negativne spoljne učinke, na primjer između korisnika (zakršeni putevi) ili prema društvu kao cjelini (zagađenje). Ovi spoljašnji faktori teško se mogu uzeti u obzir, posebno zbog ograničenja mogućnosti uključivanja spoljašnjih troškova, ili jednostavno direktnih troškova korišćenja, u sisteme određivanja cijena pristupa saobraćajnoj infrastrukturi. Kao rezultat toga može se pojaviti nepodudaranje između različitih oblika prevoza, koje bi trebalo da bude ispravljeno dodjelom pomoći organa državne uprave za one oblike prevoza koji dovode do najnižih spoljašnjih troškova.

92. Drugo, u sektoru saobraćaja mogu postojati teškoće „koordinacije“ u ekonomskom smislu tog pojma, na primjer u prihvatanju zajedničkog standarda interoperabilnosti za željeznice, ili u vezama između različitih saobraćajnih mreža.

93. Treće, privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja možda neće biti sposobna da ostvare svu korist od svojih napora u istraživanju, razvoju i inovacijama (pozitivni spoljašnji faktori), što takođe predstavlja tržišni neuspjeh.

94. Prisutnost posebne odredbe u Ugovoru koja omogućava odobravanje pomoći koje zadovoljavaju potrebe koordinacije saobraćaja pokazuje koliko su važni ovi rizici tržišnog neuspjeha i negativan učinak koji imaju na razvoj Zajednice.

95. U principu, pomoći koje zadovoljavaju potrebe koordinacije saobraćaja smatraju se usklađenim sa Ugovorom.

96. Uprkos tome, kako bi se smatralo da data mjera pomoći „zadovoljava potrebe“ koordinacije saobraćaja, ona mora biti nužna i srazmjerna naznačenom cilju. Nadalje, narušavanje tržišne konkurencije koje je svojsveno pomoći, ne smije da ugrozi opšte interese Zajednice. Na primjer, pomoći koje bi vjerovatno pomjerile saobraćajne tokove s kratkih morskih linija na željeznicu ne bi zadovoljile ove uslove.

97. Na kraju, s obzirom na brz razvoj sektora saobraćaja i stoga potrebe za koordinacijom, svaka pomoć prijavljena Komisiji u svrhu donošenja odluke, na osnovu člana 73 Ugovora, pomoć usklađena s Ugovorom, mora biti ograničena⁶⁰ na najviše 5 godina, kako bi se omogućilo Komisiji da je preispita u svjetlu dobijenih rezultata i, po potrebi, da odobri njeno produženje⁶¹.

98. Što se tiče željezničke industrije detaljnije, pomoći za potrebe koordinacije saobraćaja mogu poprimiti nekoliko oblika:

(a) pomoći za korišćenje infrastrukture, tj. pomoći dodijeljene privrednim društvima iz oblasti željezničkog saobraćaja koja moraju plaćati naknade za infrastrukturu koju koriste, dok druga privrednih društava koja pružaju usluge prevoza bazirana na drugim oblicima prevoza ne moraju plaćati takve naknade;

(b) pomoći za smanjivanje spoljašnjih troškova, oblikovane da podstaknu promjenu oblika prevoza na željeznicu budući da ona stvara niže spoljne troškove nego drugi oblici, kao što je drumski prevoz;

(c) pomoći za promovisanje interoperabilnosti i, u obimu u kojem to zadovoljava potrebe koordinacije saobraćaja, pomoći za promovisanje veće sigurnosti, uklanjanje tehničkih prepreka i smanjivanje zagađenja bukom u sektoru željezničkog saobraćaja, u daljem tekstu: „pomoći za interoperabilnost“;

(d) pomoći za istraživanje i razvoj kao odgovor na potrebe koordinacije saobraćaja.

99. U sljedećim odjeljcima Komisija navodi uslove koji, s aspekta njene prakse donošenja odluka, omogućavaju da se osigura, za različite vrste pomoći za koordinaciju saobraćaja, da ove pomoći zadovolje uslove usklađenosti navedene u članu 73. Ugovora. S obzirom na posebnu prirodu pomoći za istraživanje i razvoj, kriterijumi koji se primjenjuju na ovu vrstu mjera obrađuju se posebno.

6.3. Kriterijumi za pomoći za korišćenje infrastrukture, smanjenje spoljašnjih troškova i interoperabilnost

100. Ocjena usklađenosti pomoći za korišćenje infrastrukture, smanjenje spoljašnjih troškova i interoperabilnost s obzirom na član 73 Ugovora u skladu je s praksom donošenja odluka Komisije u skladu s članom 3, stavom 1, tačkom (b) Uredbe (EEZ-a) br. 1107/70. U svjetlu ove prakse uslovi koji slijede čine se dovoljnim za procjenu usklađenosti pomoći.

6.3.1. Opravdani troškovi

101. Opravdani troškovi određuju se na osnovu sljedećeg.

102. Što se tiče **pomoći za korišćenje infrastrukture**, opravdani troškovi su dodatni troškovi za korišćenje infrastrukture koju plaća željeznički saobraćaj, ali ne i više zagađujući konkurentni oblik saobraćaja.

103. Što se tiče **pomoći za sniženje spoljašnjih troškova**, opravdani troškovi su dio spoljašnjih troškova koje je moguće izbjeći zbog korišćenja željezničkog saobraćaja, u poređenju sa konkurentnijim oblicima saobraćaja.

104. U tom pogledu treba podsjetiti da član 10 Direktive 2001/14/EZ izričito dopušta državama članicama da uspostave sistem naknada za evidentno neplaćene troškove vezane za životnu sredinu i nezgode, kao i infrastrukturne troškove konkurentnih oblika saobraćaja u onoj mjeri u kojoj ovi troškovi prelaze ekvivalentne troškove željeznice. Ako još ne postoji pravo Zajednice koje usklađuje metode izračunavanja naknada za pristup infrastrukturi unutar ili između različitih oblika saobraćaja, Komisija pri primjeni ovih Smjernica uzima u obzir razvoj pravila koja uređuju raspodjelu troškova infrastrukture i spoljašnjih troškova⁶².

⁵⁹ Na istom mjestu.

⁶⁰ Na istom mjestu.

⁶¹ Ovo razdoblje produženo je na 10 godina za mjere obuhvaćene članom 15. stavom 1. tačkom (e) Direktive Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. koja je restrukturisala okvir Zajednice za opozivanje energetskih proizvoda i električne struje (SL L 283, 31. 10. 2003., str. 51); Direktiva kako je posljednji put izmijenjena i dopunjena Direktivom 2004/75/EZ (SL L 157, 30. 4. 2004., str. 100). Vidjeti posebno Odluku Komisije od 2. aprila 2008., NN 46/B/06, Slovačka – Izuzeća od akciza i smanjenja akciza predviđena Direktivom Savjeta 2003/96/EZ (sektor saobraćaja), još neobjavljenu.

⁶² U vezi s tim, treći stav člana 11. Direktive 1999/62/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. juna 1999. o naknadama za teška vozila za korišćenje određenih vrsta infrastrukture (SL L 187, 20. 7. 1999. str. 42), kako je izmijenjena i dopunjena Direktivom 2006/103/EZ (SL L 363, 20.12.2006., str. 344), navodi da „ne kasnije od 10. juna 2008., Komisija će predstaviti, nakon ispitivanja svih mogućnosti koje uključuju troškove vezane uz životnu sredinu, buku, zastoje i

105. Država članica mora pružiti transparentnu, razumnu i kvantifikovanu komparativnu analizu troškova između željezničkog prevoza i alternativnih mogućnosti vezanih za druge oblike prevoza, kako za pomoći za korišćenje željezničke infrastrukture, tako i za pomoći za sniženje spoljašnjih troškova⁶⁵. Metodologija koja se koristi i izvršene kalkulacije moraju biti dostupni javnosti⁶⁴.

106. Što se tiče **pomoći za interoperabilnost**, opravdani troškovi obuhvataju, u mjeri u kojoj doprinose cilju koordinisanja saobraćaja, sva ulaganja vezana za ugradnju sistema sigurnosti i interoperabilnost⁶⁵, odnosno za smanjenje buke i u željezničkoj infrastrukturi i u voznom parku. Oni posebno obuhvataju ulaganja vezana za razvoj ERTMS-a (Evropskog sistema upravljanja željezničkim saobraćajem) i svaku sličnu mjeru koja može pomoći u otklanjanju tehničkih prepreka na Evropskom tržištu željezničkih usluga⁶⁶.

6.3.2. Nužnost i srazmjernost pomoći

107. Komisija smatra da postoji pretpostavka nužnosti i srazmjernosti pomoći ukoliko intenzitet pomoći ostane ispod sljedećih vrijednosti:

- (a) za pomoći za korišćenje infrastrukture, 30% ukupnog troška željezničkog saobraćaja, do 100% opravdanih troškova⁶⁷;
- (b) za pomoći za sniženje spoljašnjih troškova, 30%⁶⁸ ukupnog troška željezničkog saobraćaja, do 50% opravdanih troškova⁶⁹;
- (c) za pomoći za interoperabilnost, 50% opravdanih troškova.

108. Za pomoći iznad ovih granica države članice moraju dokazati potrebu i srazmjernost predmetnih mjera⁷⁰.

109. I kod pomoći za korišćenje željezničke infrastrukture i kod pomoći za sniženje spoljašnjih troškova, pomoći moraju biti strogo ograničene na naknade oportunitetnih troškova vezanih za korišćenje željezničkog prevoza umjesto korištenja oblika prevoza koji više zagađuje. Kada postoji nekoliko konkurentnih mogućnosti koje vode do većeg stepena zagađenosti nego što je slučaj kod željezničkog prevoza, izabrana granica odgovara najvećoj razlici cijena između raznih mogućnosti. Kada se poštuju gornje granice intenziteta navedene u tački 108, može se pretpostaviti da je zadovoljen uslov „bez prekomjerne naknade“.

110. U svakom slučaju, kada je primalac pomoći željezničko privredno društvo, mora se dokazati da pomoći stvarno imaju učinak podsticanja prelaska na željeznicu. U principu to znači da se pomoć mora odraziti u cijeni koju zahtijeva putnik ili prevoznik, budući da oni čine izbor između željeznice i oblika saobraćaja koji više zagađuju, kao što je drumski saobraćaj⁷¹.

111. Na kraju, naročito što se tiče pomoći za korišćenje željezničke infrastrukture i pomoći za smanjenje spoljašnjih troškova, moraju postojati realni izgledi za zadržavanje saobraćaja koji je preusmjeren na željeznicu, tako da pomoći vode do održive promjene načina prevoza.

6.3.3. Zaključak

112. Pomoći za korišćenje željezničke infrastrukture, za sniženje spoljašnjih troškova i za interoperabilnost, koje su nužne i srazmjerne i tako ne narušavaju tržišnu konkurenciju suprotno javnom interesu, moraju se smatrati usklađenim prema članu 73 Ugovora.

6.4. Usklađenost pomoći za istraživanje i razvoj

113. U području kopnenog saobraćaja, član 3, stav 1, tačka (c) Uredbe (EEZ-a) br. 1107/70, usvojene na osnovu člana 73 Ugovora, dopušta mogućnost dodjele pomoći za istraživanje i razvoj. Komisija je nedavno razvila praksu u primjeni ove odredbe⁷².

114. Član 9, stav 2, tačka (b) Uredbe PSO preuzima tekst člana 3, stav 1, tačka (c) Uredbe (EEZ-a) br. 1107/70. Prema toj odredbi, za pomoći čija je svrha promovisanje istraživanja ili razvoja sistema i tehnologija željezničkog prevoza putnika koji su štedljiviji za zajednicu uopšteno, a koje su

zdravlje, uopšte primjenjiv, transparentan i sveobuhvatan model za ocjenjivanje svih spoljašnjih troškova koji bi služio kao osnova za buduće kalkulacije naknada za infrastrukturu. Ovaj model će pratiti analiza učinaka internalizacije spoljašnjih troškova za sve oblike saobraćaja i strategija za postepenu primjenu modela za sve oblike saobraćaja“. Tokom pripreme izvještaja o internalizaciji spoljašnjih troškova kako bi se zadovoljio ovaj cilj, Komisija je 16. januara 2008. objavila priručnik o dosad izvršenim istraživanjima spoljašnjih troškova u sektoru saobraćaja (http://ec.europa.eu/saobracaj/costs/handbook/index_en.htm). Ovaj priručnik, koji je zajednički sastavilo nekoliko instituta za istraživanje saobraćaja, može se uz ostale činioce koristiti u određivanju opravdanih troškova. Nadalje, Komisija je objavila Bijelu knjigu COM(1998) 466, Pravične naknade za korišćenje infrastrukture – stepenovani pristup zajedničkom okviru naknada za saobraćajnu infrastrukturu u Evropskoj uniji (EU bilten – dodatak br. 3/98).

⁶³ Države članice mogu naći naznake različitih metoda za procjenu dodatnih troškova u Prilogu 2 Komisijine Zelene knjige. Prema pravičnom i efikasnom određivanju cijena u saobraćaju – Mogućnosti koje politika ima za internalizovanje vanjskih troškova saobraćaja u Evropskoj uniji (EU bilten – dodatak br. 2/96; COM(1995) 691 završno), kao i u istraživanju koje je Komisija objavila 16. januara 2008. (vidjeti član 11. Direktive 1999/62/EZ).

⁶⁴ Član 10. Direktive 2001/14/EZ.

⁶⁵ Vidjeti posebno Direktivu Savjeta 96/48/EZ od 23. jula 1996. o interoperabilnosti transevropskog sistema brze željeznice (SL L 235, 17.9.1996., str. 6). Direktiva kako je posljednji put izmijenjena i dopunjena Direktivom 2007/32/EZ (SL L 141, 25.6.2007., str. 63) i Direktivom 2001/16/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. marta 2001. o interoperabilnosti transevropskog sistema konvencionalne željeznice (SL L 110, 20.4.2001., str. 1). Direktiva kako je posljednji put izmijenjena i dopunjena Direktivom 2007/32/EZ.

⁶⁶ Obračun opravdanih troškova uzima u obzir sve promjene naknada za korišćenje infrastrukture, na osnovu radnog učinka voznog parka (posebno zdravog poslovanja).

⁶⁷ Vidjeti za ilustraciju Odluku Komisije od 22. decembra 2006., N574/05, produženje postojećeg sistema pomoći N 335/03, Italija – Friuli Venezia Giulia – Podrška za uspostavljanje usluga željezničkih autoputeva (SL C 133, 15.6.2007., str. 6); Odluku Komisije od 12. oktobra 2006., N 427/06, Ujedinjeno Kraljevstvo – Rail Environmental Benefit Procurement Scheme (REPS) (SL C 283, 21.11.2006., str. 10).

⁶⁸ Prilog I. Uredbe (EZ-a) br. 1692/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. oktobra 2006., koja uspostavlja drugi program Marco Polo za dodjelu finansijske pomoći Zajednice za poboljšanje uticaja sistema prevoza tereta na životnu sredinu (Marco Polo II) i koja ukida Uredbu (EZ-a) br. 1382/2003 (SL L 328, 24.11.2006., str. 1), predviđa da je finansijska pomoć Zajednice za djelovanje na promjeni oblika prevoza ograničena na najviše 35% ukupnog troška potrebnog da se postignu ciljevi djelovanja i nastalog kao rezultat djelovanja. U ovim smjernicama, što se tiče državne pomoći za koordinaciju saobraćaja, kriterijum je 30% ukupnog troška željezničkog saobraćaja.

⁶⁹ Vidjeti za ilustraciju Odluku Komisije od 22. decembar 2006., N552/06, Danska – produženje sistema pomoći za zaštitu životne sredine za prevoz tereta željeznicom (SL C 133, 15. 6. 2007., str. 5) i Odluku Komisije od 12. oktobra 2006., N 427/06, Ujedinjeno Kraljevstvo – Rail Environmental Benefit Procurement Scheme (REPS), op.cit.

⁷⁰ To bi mogao biti slučaj s mjerama interoperabilnosti na transevropskoj saobraćajnoj mreži, kako su posljednji put definisane u Odluci br. 884/2004/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 29. aprila 2004., koja izmjenjuje Odluku br. 1692/96/EZ o smjernicama Zajednice za razvoj transevropske saobraćajne mreže (SL L 167, 30.4.2004., str. 1).

⁷¹ Što se tiče mjera obuhvaćenih članom 15. stavom 1. tačkom (e) Direktive 2003/96/EZ, može se pretpostaviti da postoji uticaj na cijenu prevoza, osim ako ne postoje dokazi za suprotno. Vidjeti posebno Odluku Komisije od 2. aprila 2008., NN 46/B/06, Slovačka – Izuzeća od akciza i smanjenja akciza uvedena Direktivom Savjeta 2003/96/EZ (sektor saobraćaja), još neobjavljen.

⁷² Odluka Komisije od 30. maja 2007., N 780/06, Holandija – Onderzoek en ontwikkeling composite scheepsconstructie en multi-purpose laadruim; het 'CompoCaNord'-project (SL C 2007, 27. 9. 2007., str. 5); Odluka Komisije od 19. jula 2006., N 556/06, Holandija – Zaštita životne sredine i inovacije u javnom saobraćaju u provinciji Gelderland (SL C 207, 30. 8. 2006.); Odluka Komisije od 20. jula 2005., N 63/05, Češka – Program za štednju energije i korišćenje alternativnih goriva u sektoru saobraćaja (SL C 83, 6. 4. 2006.).

ograničene na stepen istraživanja i razvoja i ne pokrivaju komercijalno iskorišćavanje takvih sistema i tehnologija, mora se smatrati da zadovoljavaju potrebe koordinacije saobraćaja.

115. Član 9, stav 2, tačka (b) Uredbe PSO primjenjuje se ne dovodeći u pitanje član 87 Ugovora. Prema tome, pomoći za istraživanje, razvoj i inovacije u području prevoza putnika, ako nisu obuhvaćene članom 9 Uredbe PSO, i pomoći koje se samo tiču teretnog saobraćaja, mogu se smatrati usklađenim na osnovu člana 87, stav 3, tačka (c) Ugovora.

116. U tu svrhu Komisija je definisala, u okviru Zajednice za državnu pomoć za istraživanje i razvoj i inovacije⁷³ (u daljem tekstu „okvir Zajednice“), uslove pod kojima će pomoći te vrste proglasiti usklađenim sa zajedničkim tržištem na osnovu člana 87, stav 3, tačka (c) Ugovora. Taj okvir se primjenjuje na „pomoći za istraživanje i razvoj i inovacije u svim sektorima kojima upravlja Ugovor. Takođe se primjenjuje na one sektore koji su obuhvaćeni zasebnim pravilima Zajednice o državnim pomoćima, osim ako ta pravila nalažu drugačije“⁷⁴. Okvir se, prema tome, primjenjuje na pomoći za istraživanje, razvoj i inovacije u sektoru željezničkog saobraćaja koje nisu obuhvaćene članom 3, stavom 1, tačkom (c) Uredbe (EEZ-a) br. 1107/70, odnosno članom 9 Uredbe PSO (nakon stupanja na snagu te Uredbe).

117. Ne isključuje se da se usklađenost pomoći za istraživanje i razvoj može analizirati direktno na osnovu člana 73 Ugovora, ako su one namijenjene zadovoljenju potreba koordinacije saobraćaja.

U ovom slučaju gore pomenuti uslovi trebali bi biti provjereni, a posebno činjenica da pomoć treba biti nužna i srazmjerna naznačenom cilju, i ne smije se ugrožavati opšti interes Zajednice. Komisija smatra da su opšta načela izložena u okviru Zajednice relevantna prilikom analize ovih različitih uslova.

7. DRŽAVNE GARANCIJE ZA PRIVREDNA DRUŠTVA IZ OBLASTI ŽELJEZNIČKOG SAOBRAĆAJA

118. Obaveštenje Komisije o primjeni člana 87 i 88 Ugovora o EZ-u na državnu pomoć u obliku garancija⁷⁵ navodi pravne uslove koji se primjenjuju na državne garancije, uključujući i garancije u području željezničkog saobraćaja.

119. Ovo obaveštenje navodi, u tački 2.1.3., da Komisija „pomoćima u obliku garancija smatra i povoljnije uslove finansiranja koje su dobila privrednih društava čiji pravni oblik ne predviđa stečaj ili druge postupke razrješavanja insolventnosti odnosno predviđa određene državne garancije ili pokrće gubitaka od strane države“.

120. Dosljedna praksa Komisije bila je da se neograničene garancije u sektoru otvorenom za tržišnu konkurenciju smatraju neusklađenim s Ugovorom. U skladu s načelom srazmjernosti ona posebno ne mogu biti opravdana zadacima od opšteg interesa. Kod neograničenih garancija nije moguće provjeriti prelaze li iznos pomoći neto troškove pružanja javne usluge⁷⁶.

121. Kada se državne garancije dodjeljuju privrednim društvima koja su prisutna i na konkurentnim i na nekonkurentnim tržištima, praksa Komisije je da zahtijeva potpuno uklanjanje neograničene garancije koja je dodijeljena privrednom društvu u cjelini⁷⁷.

122. Nekoliko privrednih društava iz oblasti željezničkog saobraćaja uživa neograničene garancije. Takve garancije su generalno naslijeđene iz posebnih slučajeva istorijskih monopola napravljenih za privredna društva iz oblasti željezničkog saobraćaja prije nego što je Ugovor stupio na snagu ili prije nego što je tržište usluga željezničkog saobraćaja otvoreno za tržišnu konkurenciju.

123. Prema informacijama dostupnim Komisiji, ovakve garancije u velikoj mjeri predstavljaju postojeću pomoć. Države članice pozivaju se da obavijeste Komisiju o uslovima za sprovođenje programa postojeće pomoći, kao i o mjerama koje su predviđene za njihovo uklanjanje, u skladu s postupkom opisanim u Odjeljku 8.3.

8. ZAVRŠNE ODREDBE

8.1. Pravila o kumulaciji pomoći

124. Gornje granice pomoći propisane u ovim Smjernicama primjenjuju se bez obzira da li je data pomoć finansirana u cjelosti ili djelimično iz državnih ili lokalnih/opštinskih resursa. Pomoći odobrena prema ovim Smjernicama ne smije se kumulirati sa drugim oblicima državne pomoći u smislu člana 87, stav 1, Ugovora ili s drugim oblicima lokalnog finansiranja ako takva kombinacija daje veći nivo pomoći nego što je dopušteno u ovim Smjernicama.

125. U slučaju pomoći koje su namijenjene za različite svrhe, a koje uključuju iste opravdane troškove, primjenjuje se najpovoljnija gornja granica pomoći.

8.2. Datum primjene

126. Komisija primjenjuje ove Smjernice od datuma njihovog objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

Komisija će primjenjivati ove Smjernice na sve pomoći, bile one prijavljene ili ne, za koje je nadležna da donese odluku nakon dana njihove objave.

8.3. Odgovarajuće mjere

127. U skladu s članom 88, stavom 1. Ugovora, Komisija predlaže da države članice izmijene i dopune svoje sisteme pomoći vezane za državnu pomoć obuhvaćenu ovim Smjernicama, kako bi ih se pridržavale najkasnije dvije godine od njihovog objavljivanja u Službenom listu Evropske unije, uz poštovanje posebnih odredbi u Poglavlju o državnim garancijama. Države članice pozivaju se da pismeno potvrde ove predloge ogovarajućih mjera najkasnije godinu dana nakon objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

128. Ako država članica ne potvrdi pismeno svoj pristanak do tog datuma, Komisija primjenjuje član 19, stav 2. Uredbe Savjeta (EZ-a) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine koja utvrđuje detaljna pravila za primjenu člana 93. Ugovora o EZ-u⁷⁸ i, ako je potrebno, pokreće postupak koji se spominje u toj odredbi.

8.4. Razdoblje važenja i izvještavanja

129. Komisija zadržava pravo izmjene i dopune ovih Smjernica. Ona će predstaviti izvještaj o njihovoj primjeni prije svake izmjene i dopune i najkasnije pet godina nakon datuma njihove objave.

⁷³ SL C 323, 30.12.2006., str. 1.

⁷⁴ Na istom mjestu, tačka 2.1.

⁷⁵ SL C 71, 11.3.2000., str. 14.

⁷⁶ Odluka Komisije 2005/145/EZ od 16. decembra 2003. o državnoj pomoći koju je Francuska dodijelila privrednom društvu EDF i industriji električne energije i plina (SL L 49, 22.2.2005., str. 9); Odluka Komisije od 24. aprila 2007., E-12/05, Poljska – Neograničena garancija za Poljsku poštu (Poczta Polska) (SL C 284, 27.11.2007., str. 2); Odluka Komisije od 27. marta 2002., E-10/00, Njemačka – državne garancije za državne kreditne institucije u Njemačkoj (SL C 150, 22.6.2002., str. 7).

⁷⁷ Na istom mjestu.

⁷⁸ SL L 83, 27. 3. 1999., str. 1. Uredba kako je posljednji put izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ-a) br. 1791/2006.

Član 5

Poslije Priloga 7 dodaje se novi Prilog koji glasi:

„PRILOG 7a

REGULATIVA KOMISIJE (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine

o proglašavanju određenih kategorija pomoći spojivim sa unutrašnjim tržištem u primjeni čl. 107 i 108 Ugovora (Tekst značajan za EEP)

EVROPSKA KOMISIJA,

imajući u vidu Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, a naročito član 108 stav 4 tog ugovora, imajući u vidu Regulativu Savjeta (EZ) br. 994/98 od 7. maja 1998. godine o primjeni čl. 92 i 93 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice na određene kategorije horizontalne državne pomoći⁽¹⁾, a naročito član 1 stav 1 tač. (a) i (b) te regulative, nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za državnu pomoć, s obzirom na to da:

- (1) Državno finansiranje koje ispunjava kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora predstavlja državnu pomoć koju treba prijaviti Komisiji u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora. Međutim, u skladu sa članom 109 Ugovora Savjet može odrediti kategorije pomoći koje se izuzimaju od te obaveze prijavljivanja. U skladu sa članom 108 stav 4 Ugovora Komisija može donijeti regulative koje se odnose na te kategorije državne pomoći. Regulativom Savjeta (EZ) br. 994/98 Komisija je ovlaštena da može, u skladu sa članom 109 Ugovora, da proglasi da se pod određenim uslovima sljedeće kategorije pomoći mogu izuzeti od obaveze prijavljivanja: pomoć malim i srednjim privrednim društvima (MSP), pomoć u korist istraživanja i razvoja, pomoć u korist zaštite životne sredine, pomoć za zapošljavanje i usavršavanje i pomoć koja je u skladu sa mapom koju je Komisija odobrila za svaku državu članicu za dodjelu regionalne pomoći. Po tom osnovu, Komisija je donijela Regulativu Komisije (EZ) br. 800/2008⁽²⁾. Regulativa (EZ) br. 800/2008 prvobitno se primjenjivala do 31. decembra 2013. godine, međutim, Regulativom Komisije (EU) br. 1224/2013 od 29. novembra 2013. godine o izmjeni Regulative (EZ) br. 800/2008 u pogledu perioda njene primjene⁽³⁾ naknadno je produžena i sada prestaje da važi 30. juna 2014. godine. Dana 22. jula 2013. godine Regulativa (EZ) br. 994/98 izmijenjena je Regulativom Savjeta (EU) br. 733/2013 od 22. jula 2013. godine o izmjeni Regulative (EZ) br. 994/98 o primjeni čl. 92 i 93 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice na određene kategorije horizontalne državne pomoći⁽⁴⁾ kako bi se Komisija ovlastila da grupno izuzeće proširi na nove kategorije pomoći, za koje je moguće utvrditi jasne uslove spojivosti. Te nove kategorije pomoći na koje se primjenjuje grupno izuzeće uključuju: pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama, socijalnu pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona, pomoć za širokopojasnu infrastrukturu, pomoć za inovacije, pomoć za kulturu i očuvanje baštine, pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu. Pod uslovom da se u budućnosti razvije dovoljno iskustva zasnovanih na slučajevima i da se time omogući izrada operativnih kriterijuma za izuzeće kojima će se omogućiti prethodna (*ex ante*) spojivost drugih kategorija pomoći, Komisija namjerava da revidira područje primjene ove regulative da bi uključila određene vrste pomoći u tim oblastima. Komisija naročito predviđa da će do decembra 2015. godine utvrditi kriterijume za lučku i aerodromsku infrastrukturu.
- (2) Saopštenjem o modernizaciji državne pomoći EU (SAM)⁽⁵⁾ Komisija je započela širu reviziju pravila o državnoj pomoći. Glavni ciljevi te modernizacije su: i. postići održiv, pametan i inkluzivan rast na konkurentnom unutrašnjem tržištu, istovremeno doprinoseći naporima država članica u efikasnijoj upotrebi javnih finansija, ii. usredsrediti prethodno (*ex ante*) provjeravanje mjera pomoći koje vrši Komisija na slučajeve koji najviše utiču na unutrašnje tržište, istovremeno jačajući saradnju država članica u sprovođenju pravila o državnoj pomoći, kao i iii. racionalizovati pravila i omogućiti brže, informisanije i vjerodostojnije donošenje odluka na osnovu jasne ekonomske opravdanosti, zajedničkog pristupa i jasnih obaveza. Revizija Regulative (EZ) br. 800/2008 centralni je element modernizacije državne pomoći.
- (3) Ovom regulativom trebalo bi omogućiti bolje utvrđivanje prioritarnih zadataka u pogledu sprovođenja pravila o državnoj pomoći, veće pojednostavljivanje i trebalo bi obezbijediti veću transparentnost, cjelishodnu evaluaciju i kontrolu usklađenosti sa pravilima o državnoj pomoći na nacionalnom nivou i na nivou Unije, uz očuvanje institucionalnih nadležnosti Komisije i država članica. U skladu sa načelom proporcionalnosti ova regulativa ne prelazi ono što je neophodno za ostvarivanje tih ciljeva.
- (4) Iskustvo koje je Komisija stekla u primjeni Regulative (EZ) br. 800/2008 omogućilo joj je da bolje definiše uslove pod kojima se određene kategorije pomoći mogu smatrati spojivim sa unutrašnjim tržištem i da proširi područje primjene grupnih izuzeća. To iskustvo pokazalo je i da treba ojačati transparentnost, praćenje i pravilnu evaluaciju veoma velikih šema imajući u vidu njihov uticaj na konkurenciju na unutrašnjem tržištu.
- (5) Opšte uslove za primjenu ove regulative trebalo bi utvrditi na osnovu niza zajedničkih načela kojima se obezbjeđuje da pomoć bude u funkciji zajedničkog interesa, da ima jasan podsticajni efekat, da je odgovarajuća i proporcionalna, da se dodjeljuje potpuno transparentno i da je predmet mehanizma kontrole i redovne evaluacije, kao i da ne utiče negativno na uslove trgovanja u obimu koji je u suprotnosti sa zajedničkim interesom.
- (6) Pomoć koja ispunjava sve uslove iz ove regulative, i opšte i posebne za odgovarajuće kategorije pomoći, trebalo bi izuzeti od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora.
- (7) Za državnu pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora koja nije obuhvaćena ovom regulativom i dalje važi obaveza prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora. Ovom regulativom ne dovodi se u pitanje mogućnost država članica da prijave pomoć čiji ciljevi odgovaraju ciljevima obuhvaćenim ovom regulativom.
- (8) S obzirom na to da velike šeme imaju veći potencijalni uticaj na trgovinu i konkurenciju, šeme pomoći čiji prosječni godišnji budžet državne pomoći prelazi određeni prag koji se zasniva na apsolutnoj vrijednosti trebalo bi u načelu da budu predmet evaluacije državne pomoći. Evaluacija bi trebalo da bude usmjerena na provjeravanje da li su postignute pretpostavke i uslovi na osnovu kojih se utvrđuje spojivost šeme, kao i djelotvornosti mjere pomoći imajući u vidu njene opšte i posebne ciljeve, i trebalo bi da ukaže na uticaj šeme na konkurenciju i trgovinu. Kako bi se obezbijedio jednak tretman, evaluaciju državne pomoći trebalo bi sprovesti na osnovu plana evaluacije koji je odobrila Komisija. Iako bi taj plan uobičajeno trebalo sastaviti u trenutku izrade šeme i odobriti blagovremeno kako bi šema mogla da stupi na snagu, to možda neće biti moguće u svim slučajevima. Iz tog razloga, da bi se izbjeglo odlaganje njihovog stupanja na snagu, ova regulativa će se primjenjivati na te šeme najviše šest mjeseci. Nakon odobrenja plana evaluacije Komisija može odlučiti da produži taj period. U tu svrhu plan evaluacije trebalo bi prijaviti Komisiji u roku od 20 radnih dana od stupanja na snagu šeme.

¹ SL L 142, 14.5.1998, str. 1.

² SL L 214, 9.8.2008, str. 3.

³ SL L 320, 30.11.2013, str. 22.

⁴ SL L 204, 31.7.2013, str. 11.

⁵ COM(2012) 209, 8.5.2012.

- Komisija može izuzetno odlučiti i da evaluacija nije nužna, s obzirom na specifičnosti pojedinog slučaja. Komisija bi od države članice trebalo da primi potrebne informacije da bi mogla da ocijeni plan evaluacije i da zahtijeva dodatne informacije bez nepotrebnog odlaganja, što bi državi članici omogućilo da dopuni elemente koji nedostaju, da bi Komisija mogla da donese odluku. S obzirom da je u pitanju nov postupak, Komisija će, u posebnom dokumentu, pružiti detaljne smjernice o postupku koji se primjenjuje u periodu šest mjeseci predviđenih za odobrenje plana evaluacije, kao i odgovarajuće obrasce za podnošenje planova evaluacije. Izmjene šema koje su predmet evaluacije, osim izmjena koje ne mogu uticati na spojivost šeme pomoći na osnovu ove regulative ili bitno uticati na sadržaj odobrenog plana evaluacije, trebalo bi ocjenjivati vodeći računa o rezultatima takve evaluacije i isključiti ih iz područja primjene ove regulative. Za formalne i administrativne izmjene ili izmjene izvršene u okviru mjera koje sufinansira EU ne bi, u načelu, trebalo smatrati da bitno utiču na sadržaj odobrenog plana evaluacije.
- (9) Ova regulativa ne bi trebalo da se primjenjuje na pomoć uslovljenu time da se prednost daje upotrebi domaćih proizvoda u odnosu na uvezene proizvode ili pomoć za djelatnosti povezane sa izvozom. Naročito ne bi trebalo da se primjenjuje na pomoć kojom se finansira uspostavljanje i djelovanje distributivne mreže u drugim zemljama. Pomoć kojom se pokrivaju troškovi učešća na sajmovima, studija ili konsultantskih usluga potrebnih za uvođenje novog ili postojećeg proizvoda na novo tržište u drugoj državi članici ili trećoj zemlji uobičajeno ne predstavlja pomoć djelatnostima povezanim sa izvozom.
 - (10) Ova regulativa bi u načelu trebalo da se primjenjuje na većinu sektora privrede. Međutim, u određenim sektorima, kao što su sektor ribarstva i akvakulture i primarna poljoprivredna proizvodnja, područje primjene trebalo bi ograničiti s obzirom na posebna pravila koja se primjenjuju.
 - (11) Ova regulativa trebalo bi da se primjenjuje na preradu i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda, ukoliko su ispunjeni određeni uslovi. U smislu ove regulative preradom ili stavljanjem na tržište ne bi trebalo smatrati djelatnosti na poljoprivrednom gazdinstvu koje su potrebne za pripremu proizvoda za prvu prodaju, niti prvu prodaju od strane primarnog proizvođača preprodavcima ili preradačima, niti bilo koju djelatnost kojom se proizvod priprema za prvu prodaju.
 - (12) Ovu regulativu ne bi trebalo primjenjivati na pomoć za lakše zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja, koja je obuhvaćena Odlukom Savjeta od 10. decembra 2010. godine o državnoj pomoći za lakše zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja⁶). Ova regulativa trebalo bi da se primjenjuje na druge vrste pomoći u sektoru uglja, sa izuzetkom regionalne pomoći.
 - (13) Komisija bi trebalo da obezbijedi da odobrena pomoć ne utiče negativno na uslove trgovanja u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu. Prema tome, pomoć u korist korisnika koji je predmet neizmirenog naloga za povraćaj sredstava na osnovu prethodne odluke Komisije kojom se pomoć proglašava nezakonitom i nespojivom sa unutrašnjim tržištem trebalo bi isključiti iz područja primjene ove regulative, sa izuzetkom šema pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama.
 - (14) Pomoć dodijeljena privrednim društvima u poteškoćama trebalo bi isključiti iz područja primjene ove regulative jer bi tu pomoć trebalo ocjenjivati u skladu sa Smjericama Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama od 1. oktobra 2004. godine⁷) produženih Saopštenjem Komisije o produženju primjene Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje preduzeća u poteškoćama od 1. oktobra 2004. godine⁸) ili naknadnih smjernica koje su ih naslijedile, da bi se spriječilo izbjegavanje tih smjernica, sa izuzetkom šema pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama. Da bi se obezbijedila pravna sigurnost, treba uspostaviti jasne kriterijume koji ne zahtijevaju ocjenu svih pojedinosti stanja privrednog društva kako bi se utvrdilo da li se određeno privredno društvo smatra privrednim društvom u poteškoćama za potrebe ove regulative.
 - (15) Sprovođenje pravila o državnoj pomoći u velikoj mjeri zavisi od saradnje država članica. Stoga bi države članice trebalo da preduzmu sve potrebne mjere kako bi se obezbijedilo poštovanje ove regulative, uključujući spojivost individualne pomoći dodijeljene na osnovu šema obuhvaćenih grupnim izuzećem.
 - (16) Zbog velikog rizika da će negativno uticati na uslove trgovanja, velike iznose pomoći dodijeljene pojedinačno ili kumulativno Komisija bi trebalo da ocjenjuje po prijavi. Iz tog razloga, trebalo bi utvrditi pragove za svaku kategoriju pomoći koja je obuhvaćena područjem primjene ove regulative i to na nivou kojim se uzima u obzir odnosna kategorija pomoći i njen vjerovatni uticaj na uslove trgovanja. Svaka pomoć dodijeljena u iznosu koji prelazi te pragove i dalje bi trebalo da bude predmet obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora. Pragovi utvrđeni u ovoj regulativi ne bi se smjeli zaobilaziti vještačkim razdvajanjem šema ili projekata pomoći na više šema ili projekata pomoći sa sličnim karakteristikama, ciljevima ili korisnicima.
 - (17) Radi transparentnosti, jednakog tretmana i efikasnog praćenja ova regulativa trebalo bi da se primjenjuje samo na pomoć za koju je moguće unaprijed precizno izračunati bruto ekvivalent bespovratnih sredstava bez potrebe za procjenom rizika (u daljem tekstu: transparentna pomoć). Za određene posebne instrumente pomoći, poput zajmova, garancija, poreskih mjera, mjera finansiranja rizika, a naročito otplativih predujmova, ovom regulativom trebalo bi utvrditi pod kojim uslovima se oni mogu smatrati transparentnim. Ubizgavanje kapitala ne bi trebalo smatrati transparentnom pomoći, ne dovodeći u pitanje posebne uslove u pogledu finansiranja rizika i pomoći za novoosnovana privredna društva. Pomoć u obliku garancija trebalo bi smatrati transparentnom ako je bruto ekvivalent bespovratnih sredstava izračunat na osnovu premija sigurne luke koje su utvrđene za odnosnu vrstu privrednog društva. Za mala i srednja privredna društva (MSP) u Obavještenju Komisije o primjeni čl. 87 i 88 Ugovora o EZ na državnu pomoć u obliku garancija⁹) navode se nivoi godišnje premije iznad kojih se državna garancija ne smatra za pomoć.
 - (18) Da bi se obezbijedilo da je pomoć neophodna i da se njome podstiče dalji razvoj djelatnosti ili projekata, ova regulativa ne bi trebalo da se primjenjuje na pomoć za djelatnosti kojima bi se korisnik inače bavio čak i da je izostala pomoć. Pomoć bi trebalo izuzeti od obaveze prijavljivanja na osnovu ove regulative samo ako rad na projektu ili djelatnosti, koji primaju pomoć, započne nakon što je korisnik podnio pisani zahtjev za pomoć.
 - (19) U odnosu na bilo koju *ad hoc* pomoć koja je obuhvaćena ovom regulativom i koja je dodijeljena korisniku koji je veliko privredno društvo, država članica bi trebalo, uz uslove povezane sa podsticajnim efektom koji se primjenjuju na korisnike koji su mala i srednja privredna društva, da obezbijedi da je korisnik u internom dokumentu sproveo analizu da li su projekat ili djelatnost koji primaju pomoć održivi sa pomoći i bez nje. Država članica bi trebalo da provjeri potvrđuje li se tim internim dokumentom bitno povećanje obima projekta/djelatnosti, bitno povećanje ukupnog iznosa koji korisnik troši za subvencionisani projekat ili djelatnost, ili bitno povećanje brzine završetka dotičnog projekta/djelatnosti. Trebalo bi smatrati da regionalna pomoć ima podsticajni efekat ako bez pomoći projekat ulaganja ne bi bio sproveden u odnosnom regionu koji prima pomoć.
 - (20) Za automatske šeme pomoći u obliku poreskih olakšica i dalje bi trebalo da važi posebni uslov u pogledu podsticajnog efekta, s obzirom na činjenicu da se ta vrsta pomoći dodjeljuje na osnovu postupaka koji se razlikuju od postupaka za dodjelu drugih kategorija pomoći. Takve šeme bi već trebalo da su donijete prije početka rada na projektu ili djelatnosti koji primaju pomoć. Međutim, taj uslov ne bi trebalo da se primjenjuje na šeme koje su sledbenici poreskih šema, pod uslovom da je djelatnost već bila obuhvaćena prethodnim poreskim šemama u obliku poreskih olakšica. Ključni trenutak za ocjenu podsticajnog efekta takvih šema je trenutak kada je poreska mjera prvi put utvrđena u prvobitnoj šemi, koja je zatim zamijenjena kasnijom šemom.

⁶ SL L 336, 21.12.2010, str. 24.

⁷ SL C 244, 1.10.2004, str. 2.

⁸ SL C 296, 2.10.2012, str. 3.

⁹ SL C 155, 20.6.2008, str. 10.

- (21) U odnosu na regionalnu operativnu pomoć, regionalnu pomoć za urbani razvoj, pomoć za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva, pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju, pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom i pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom, pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine, pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama, socijalnu pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona i pomoć za kulturu i očuvanje baštine, ne primjenjuje se zahtjev u pogledu postojanja podsticajnog efekta ili bi trebalo pretpostaviti da je ispunjen ako su ispunjeni posebni uslovi za navedene kategorije pomoći utvrđeni u ovoj regulativi.
- (22) Da bi se obezbijedilo da je pomoć proporcionalna i ograničena na neophodni iznos, maksimalne iznose pomoći trebalo bi, kad god je to moguće, utvrditi kao intenzitete pomoći u odnosu na skup opravdanih troškova. Ukoliko se maksimalni intenzitet pomoći ne može utvrditi jer se ne mogu odrediti opravdani troškovi, ili da bi se omogućili jednostavniji instrumenti za manje iznose, trebalo bi utvrditi maksimalne iznose pomoći u nominalnim iznosima, kako bi se obezbijedila proporcionalnost mjera pomoći. Prema iskustvu Komisije, intenzitet pomoći i maksimalni iznosi pomoći trebalo bi da budu fiksni, i to na nivou kojim se što manje narušava konkurencija u sektoru koji prima pomoć, a istovremeno na odgovarajući način rješava tržišni nedostatak ili pitanje kohezije. Kod regionalne pomoći za ulaganje, intenzitet pomoći trebalo bi da bude u skladu sa dozvoljenim intenzitetima pomoći na osnovu mapa regionalnih pomoći.
- (23) U izračunavanje intenziteta pomoći trebalo bi uključiti samo opravdane troškove. Pomoć koja prelazi odgovarajući intenzitet pomoći zbog uključivanja neopravdanih troškova ne izuzima se na osnovu ove regulative. Utvrđivanje opravdanih troškova trebalo bi potkrijepiti jasnim, konkretnim i ažuriranim pisanim dokazima. Svi iznosi koji se upotrebljavaju trebalo bi da budu iznosi prije svih odbitaka poreza ili drugih dažbina. Pomoć koja se isplaćuje u više rata trebalo bi diskontovati na njenu vrijednost u trenutku dodjele. Opravdane troškove takođe bi trebalo diskontovati na njihovu vrijednost u trenutku dodjele. Kamatna stopa koja se primjenjuje za diskontovanje i izračunavanje iznosa pomoći za pomoć koja nije u obliku bespovratnih sredstava trebalo bi da bude diskontna stopa odnosno referentna stopa koja je važeća u trenutku dodjele, kako je utvrđeno u Saopštenju Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa⁽¹⁰⁾. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku poreskih olakšica, tranše pomoći trebalo bi diskontovati na osnovu diskontnih stopa važećih na različite dane kada poreske olakšice stupe na snagu. Trebalo bi podsticati korišćenje pomoći u obliku otplativih predujmova jer su takvi instrumenti podjele rizika pogodni za jačanje podsticajnog efekta pomoći. Stoga bi trebalo utvrditi da se, ako se pomoć dodjeljuje u obliku otplativih predujmova, važeći intenziteti pomoći iz ove regulative mogu povećati, sa izuzetkom regionalne pomoći jer se ona može izuzeti isključivo ako je u skladu sa odobrenim mapama.
- (24) U slučaju poreskih olakšica za buduće poreze važeća diskontna stopa i tačan iznos tranši pomoći ne moraju biti poznati unaprijed. U takvim slučajevima država članica trebalo bi unaprijed da odredi gornju vrijednost diskontovane vrijednosti pomoći poštujući važeći intenzitet pomoći. Naknadno, kada se sazna iznos tranše pomoći za određeni dan, može se izvršiti diskontovanje na osnovu tada važeće diskontne stope. Diskontovanu vrijednost svake tranše pomoći trebalo bi oduzeti od ukupnog iznosa gornje vrijednosti (iznos gornje vrijednosti).
- (25) Da bi se utvrdilo da li se poštuju pragovi za prijavu i maksimalni intenziteti pomoći iz ove regulative, trebalo bi uzeti u obzir ukupni iznos mjera državne pomoći za djelatnost ili projekat koji primaju pomoć. Nadalje, ovom regulativom trebalo bi utvrditi okolnosti u kojima se različite kategorije pomoći mogu kumulirati. Pomoć koja se izuzima na osnovu ove regulative i sve druge pomoći spojive sa unutrašnjim tržištem koje se izuzimaju na osnovu neke druge regulative ili koje je Komisija odobrila mogu se kumulirati pod uslovom da se te druge mjere pomoći odnose na različite opravdane troškove koje je moguće odrediti. Ako se različiti izvori pomoći odnose na iste opravdane troškove koje je moguće odrediti, bilo da se oni djelimično ili potpuno preklapaju, kumulaciju bi trebalo dozvoliti do najvišeg intenziteta pomoći ili iznosa pomoći koji se primjenjuje na tu pomoć na osnovu ove regulative. Ovom regulativom trebalo bi utvrditi i posebna pravila za kumulaciju mjera pomoći sa opravdanim troškovima koje je moguće odrediti i bez njih, za kumulaciju sa pomoći *de minimis* i za kumulaciju sa pomoći u korist radnika sa invaliditetom. Pomoć *de minimis* često se ne dodjeljuje za specifične opravdane troškove koje je moguće odrediti niti im se može pripisati. U tom slučaju trebalo bi omogućiti slobodnu kumulaciju pomoći *de minimis* sa državnom pomoći koja je izuzeta na osnovu ove regulative. Ukoliko se, međutim, pomoć *de minimis* dodjeljuje za iste opravdane troškove koje je moguće odrediti kao i državna pomoć izuzeta na osnovu ove regulative, kumulaciju bi trebalo dozvoliti samo do maksimalnog intenziteta pomoći utvrđenog u Poglavlju III ove regulative.
- (26) Finansijska sredstva Unije kojima centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička preduzeća ili drugi organi Unije i koja nisu neposredno ili posredno pod kontrolom država članica ne predstavljaju državnu pomoć. Ako se takva finansijska sredstva Unije kombinuju sa državnom pomoći, za potrebe određivanja da li se poštuju pragovi za prijavu i maksimalni intenziteti pomoći, u obzir bi trebalo uzeti samo državnu pomoć, pod uslovom da ukupan iznos javnih finansijskih sredstava dodijeljen u odnosu na iste opravdane troškove ne prelazi najpovoljniju stopu finansiranja utvrđenu važećim pravilima zakonodavstva Unije.
- (27) S obzirom na to da je državna pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora u načelu zabranjena, važno je da sve strane mogu da provjere da li je određena pomoć dodijeljena u skladu sa važećim pravilima. Stoga je transparentnost državne pomoći od ključne važnosti za pravilnu primjenu pravila Ugovora i omogućava veću usklađenost, veću odgovornost, međusobni stručni pregled i, konačno, djelotvorniju javnu potrošnju. Kako bi se obezbijedila transparentnost, trebalo bi zahtijevati od država članica da uspostave sveobuhvatne internet stranice o državnoj pomoći, na regionalnom ili nacionalnom nivou, na kojima se iznose sažete informacije o svakoj mjeri pomoći izuzetoj na osnovu ove regulative. Ta bi obaveza trebalo da bude uslov za spojivost individualne pomoći sa unutrašnjim tržištem. U skladu sa standardnom praksom u pogledu objavljivanja informacija iz Direktive 2013/37/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. juna 2013. godine o izmjeni Direktive 2003/98/EZ o ponovnoj upotrebi informacija javnog sektora⁽¹¹⁾, trebalo bi koristiti standardni format koji omogućava pretraživanje i preuzimanje informacija, kao i njihovo jednostavno objavljivanje na internetu. Linkove na internet stranice o državnoj pomoći za svaku državu članicu trebalo bi objaviti na internet stranici Komisije. U skladu sa članom 3 Regulative (EZ) br. 994/98, kako je izmijenjena Regulativom (EU) br. 733/2013, sažetak informacija o svakoj mjeri pomoći koja je izuzeta na osnovu ove regulative trebalo bi objaviti na internet stranici Komisije.
- (28) Da bi se obezbijedilo efikasno praćenje mjera pomoći u skladu sa Regulativom (EZ) br. 994/98, kako je izmijenjena Regulativom (EU) br. 733/2013, trebalo bi utvrditi zahtjeve u pogledu izvještavanja država članica o mjerama pomoći koje su izuzete na osnovu ove regulative i primjeni ove regulative. Osim toga, trebalo bi utvrditi pravila o evidenciji koju države članice treba da vode o pomoći koja se izuzima na osnovu ove regulative, imajući u vidu rok zastare iz člana 15 Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ⁽¹²⁾.
- (29) Radi jačanja djelotvornosti uslova spojivosti iz ove regulative, Komisija bi trebalo da ima mogućnost da oduzme pogodnosti grupnog izuzeća za buduće mjere pomoći u slučaju nepoštovanja tih zahtjeva. Komisija bi trebalo da ima mogućnost da ograniči oduzimanje pogodnosti grupnog izuzeća na određene vrste pomoći, određene korisnike ili mjere pomoći koje su donijeli određeni organi ukoliko se nepoštovanje ove regulative odnosi samo na ograničenu grupu mjera ili određene organe. Takvo ciljano oduzimanje trebalo bi da predstavlja proporcionalnu sankciju neposredno povezanu sa utvrđenim nepoštovanjem ove regulative. U slučaju neispunjenja uslova spojivosti iz poglavlja I i III, dodijeljena pomoć nije obuhvaćena ovom regulativom i, shodno tome, predstavlja nezakonitu pomoć, koju će

¹⁰ SL C 14, 19.1.2008, str. 6.

¹¹ SL L 175, 27.6.2013, str. 1.

¹² SL L 83, 27.3.1999, str. 1.

Komisija ispitati u okviru relevantnog postupka iz Regulative (EZ) br. 659/1999. U slučaju neispunjenja zahtjeva iz Poglavlja II, oduzimanje pogodnosti grupnog izuzeća u odnosu na buduće mjere pomoći ne utiče na činjenicu da se na prethodne mjere pomoći koje su bile u skladu sa ovom regulativom primjenjivalo grupno izuzeće.

- (30) Da bi se otklonile razlike koje mogu prouzrokovati narušavanje konkurencije i olakšala koordinacija između različitih inicijativa Unije i nacionalnih inicijativa u vezi sa malim i srednjim privrednim društvima, kao i iz razloga administrativne jasnoće i pravne sigurnosti, definicija malih i srednjih privrednih društava koja se upotrebljava u ovoj regulativi trebalo bi da se zasniva na definiciji iz Preporuke Komisije 2003/361/EZ od 6. maja 2003. godine o definiciji mikro, malih i srednjih privrednih društava⁽¹³⁾.
- (31) Rješavanje ograničenja nerazvijenih regiona, regionalna pomoć podstiče ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju država članica i Unije kao cjeline. Namjena regionalne pomoći je da pomaže razvoj najnerazvijenijih područja podržavanjem ulaganja i otvaranjem radnih mjesta u održivom kontekstu. U područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačke (a) Ugovora, regionalna pomoć može se dodijeliti za podsticanje osnivanja novih poslovnih jedinica, širenje kapaciteta postojeće poslovne jedinice, diverzifikaciju proizvodnje poslovne jedinice ili bitne promjene u cjelokupnom proizvodnom procesu postojeće poslovne jedinice. Imajući u vidu da regionalna ograničenja manje utiču na velika privredna društva nego na mala i srednja privredna društva, prilikom ulaganja u područje koje ispunjava uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, regionalnu pomoć velikim privrednim društvima trebalo bi izuzeti od obaveze prijavljivanja samo za početna ulaganja u korist nove privredne djelatnosti u tim područjima.
- (32) Ukoliko je šema regionalne pomoći usmjerena na ograničen broj sektora privrede, cilj i vjerovatni efekti šeme mogli bi da budu više sektorski nego horizontalni. Stoga se sektorske šeme ne mogu izuzeti od obaveze prijavljivanja. Međutim, Komisija može, po prijavi, ocijeniti njihove moguće pozitivne efekte u skladu sa važećim smjernicama, okvirima ili odlukama. To se naročito odnosi na šeme pomoći koje obuhvataju privredne djelatnosti u sektoru uglja, sektoru brodogradnje i sektoru saobraćaja. Nadalje, s obzirom na posebne karakteristike sektora čelika i sintetičkih vlakana, smatra se da u tim sektorima pozitivni efekti kohezije ne mogu prevagnuti nad negativnim efektima regionalne pomoći; iz tih razloga se regionalna pomoć ne može dodijeliti u tim sektorima. Konačno, sektor turizma i sektor širokopojasnih mreža imaju važnu ulogu u domaćim ekonomijama i generalno imaju naročito pozitivan efekat na regionalni razvoj. Stoga bi šeme regionalne pomoći usmjerene na turističke djelatnosti i na širokopojasne mreže trebalo izuzeti od obaveze prijavljivanja. Prerada i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda takođe su snažno povezani sa lokalnim i regionalnim ekonomijama i trebalo bi ih obuhvatiti grupnim izuzećem.
- (33) Proizvodnja i distribucija energije i energetska infrastruktura uređene su sektorskim zakonodavstvom o unutrašnjem tržištu, što se odražava u kriterijumima kojima se obezbjeđuje da je pomoć u tim područjima spojiva sa unutrašnjim tržištem i uskladena sa politikom Unije u oblasti zaštite životne sredine i energetike. Regionalnom pomoći dodijeljenom u skladu sa Odjelkom 1 ove regulative ostvaruju se ciljevi ekonomskog razvoja i kohezije tako da za nju važe dosta drugačiji uslovi spojivosti. Odredbe ove regulative o regionalnoj pomoći stoga ne bi trebalo da se primjenjuju na mjere koje se odnose na proizvodnju i distribuciju energije i energetska infrastrukturu.
- (34) Ulaganja kojima se privrednim društvima omogućava da premaše standarde Unije ili povećaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije, ulaganja za rano prilagođavanje budućim standardima Unije, ulaganja u mjere energetske efikasnosti, uključujući projekte energetske efikasnosti zgrada, ulaganja u sanaciju kontaminiranih lokacija i pomoć za studije o životnoj sredini ne utiču neposredno na funkcionisanje energetskih tržišta. Takvim ulaganjima istovremeno se može doprinijeti i ciljevima regionalne politike i energetskim ciljevima i ciljevima zaštite životne sredine Evropske unije. U tim slučajevima mogu se primjenjivati i odredbe ove regulative koje se odnose na regionalnu pomoć i na pomoć za zaštitu životne sredine, zavisno od glavnog cilja koji se nastoji ostvariti dotičnom mjerom.
- (35) Da se ne bi davala prednost kapitalnim ulaganjima u odnosu na ulaganja u troškove rada, trebalo bi omogućiti mjerenje regionalne pomoći za ulaganje ili na osnovu troškova ulaganja ili na osnovu troškova zarada za radna mjesta neposredno otvorena projektom ulaganja.
- (36) Regionalna pomoć za ulaganje ne bi trebalo da bude izuzeta od obaveze prijavljivanja ako je dodijeljena korisniku koji je zatvorio istu ili sličnu djelatnost u Evropskom ekonomskom prostoru u periodu od dvije godine prije podnošenja zahtjeva za regionalnu pomoć za ulaganje ili koji u vrijeme podnošenja zahtjeva ima konkretne planove da zatvori takvu djelatnost u roku od najviše dvije godine nakon završetka početnog ulaganja, za koje se traži pomoć, u dotičnom području.
- (37) Komisija je stekla dovoljno iskustva u primjeni člana 107 stav 3 tač. (a) i (c) Ugovora u pogledu regionalne operativne pomoći za kompenzaciju dodatnih troškova prevoza robe proizvedene u najudaljenijim regionima ili u rijetko naseljenim područjima, kao i robe koja se dodatno prerađuje u tim područjima, kao i dodatnih troškova proizvodnje i operativnih troškova (osim dodatnih troškova prevoza) koje imaju korisnici sa sjedištem u najudaljenijim regionima. S obzirom na to da postoji opasnost od prekomjerne kompenzacije troškova prevoza zbog dodatne podrške u okviru programâ POSEI u sektoru poljoprivrede i s obzirom na to da se ne može isključiti da se određeni poljoprivredni proizvodi ne proizvode na alternativnoj lokaciji, sektor poljoprivrede trebalo bi isključiti iz regionalne operativne pomoći za kompenzaciju dodatnih troškova prevoza robe proizvedene u najudaljenijim regionima ili u rijetko naseljenim područjima na osnovu ove regulative. Regionalnu operativnu pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova u najudaljenijim regionima, osim dodatnih troškova prevoza, trebalo bi smatrati spojivom sa unutrašnjim tržištem i izuzeti je od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora isključivo ukoliko je nivo te pomoći ograničen na 15 % bruto dodate vrijednosti koju korisnik godišnje ostvaruje u dotičnom najudaljenijem regionu ili na 25 % godišnjih troškova rada koje korisnik ima u dotičnom najudaljenijem regionu ili na 10 % godišnjeg prometa korisnika u dotičnom najudaljenijem regionu. Ukoliko pomoć ne prelazi iznos dobijen jednom od tih alternativnih metoda za određivanje dodatnih operativnih troškova (osim troškova prevoza) može se smatrati opravdanom u smislu doprinosa regionalnom razvoju i proporcionalnom u odnosu na ograničenja sa kojima se suočavaju privredna društva u najudaljenijim regionima.
- (38) Rješavanjem visoke koncentracije ekonomskih, ekoloških i socijalnih problema urbanih područja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć utvrđenim u mapi regionalnih pomoći, pomoć za urbani razvoj doprinosi ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji država članica i Unije kao cjeline. Tržišni nedostaci koje treba da riješi pomoć za urbani razvoj odnose se na ambijent finansiranja urbanog razvoja, nepostojanje integrisanog pristupa urbanom razvoju, manjak finansiranja koji iziskuje bolju iskorišćenost nedovoljnih javnih sredstava i potrebu za komercijalnim pristupom u revitalizaciji urbanih područja. Iz tog razloga bi pomoć za urbani razvoj kojom se podržava izrada participativnih, integrisanih i održivih strategija za rješavanje dodatnih problema koji su utvrđeni u područjima koja primaju pomoć trebalo obuhvatiti grupnim izuzećem.
- (39) Ulaganja koja su u skladu sa prioritetima strategije Evropa 2020.⁽¹⁴⁾ u oblasti zelenih tehnologija i prelaska na ekonomiju sa niskim nivoom emisija ugljenika, koja se vrše u područjima koja primaju pomoć i koja su utvrđena u odgovarajućoj mapi regionalnih pomoći, trebalo bi da imaju pravo na veće iznose pomoći u obliku regionalnih bonusa.
- (40) Mala i srednja privredna društva imaju odlučujuću ulogu u otvaranju radnih mjesta i uopšte djeluju kao faktor socijalne stabilnosti i ekonomskog razvoja. Međutim, njihov razvoj može biti spriječen tržišnim nedostacima, zbog čega se ta privredna društva suočavaju sa sljedećim tipičnim ograničenjima. Mala i srednja privredna društva često imaju poteškoće prilikom pribavljanja kapitala ili zajmova, s obzirom na prirodu određenih finansijskih tržišta nesklonih riziku i ograničena kolateralna jemstva koja mogu da ponude. Njihovi ograničeni resursi mogu im ograničiti pristup informacijama, naročito u pogledu novih tehnologija i potencijalnih tržišta. Da bi se olakšao razvoj privrednih djelatnosti malih i srednjih privrednih društava, ovom regulativom bi prema tome trebalo izuzeti određene kategorije

¹³ SL L 124, 20.5.2003, str. 36.

¹⁴ EUCO 13/10 REV 1.

- pomoći ako se dodjeljuju za mala i srednja privredna društva. Te kategorije trebalo bi da uključuju naročito pomoć za ulaganje za mala i srednja privredna društva i pomoć za učešće malih i srednjih privrednih društava na sajmovima.
- (41) Mala i srednja privredna društva koja učestvuju u projektima evropske teritorijalne saradnje (ETS) obuhvaćenim Regulativom (EU) br. 1299/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. decembra 2013. godine o posebnim odredbama za podršku cilju „Evropska teritorijalna saradnja” iz Evropskog fonda za regionalni razvoj⁽¹⁵⁾ često nailaze na poteškoće u finansiranju dodatnih troškova koji proizilaze iz saradnje između partnera koji se nalaze u različitim regionima i različitim državama članicama ili trećim zemljama. S obzirom na važnost ETS za koheziju politiku jer se njome pruža okvir za sprovođenje zajedničkih akcija i razmjenu politika između nacionalnih, regionalnih i lokalnih aktera iz različitih država članica ili trećih zemalja, ovom regulativom trebalo bi riješiti određene poteškoće sa kojima se suočavaju projekti ETS kako bi se omogućila njihova usklađenost sa pravilima o državnoj pomoći. Pitanja povezana sa evropskom teritorijalnom saradnjom koja bi trebalo riješiti ovom regulativom odnose se na važeći intenzitet regionalne pomoći za projekte ETS, troškove saradnje malih i srednjih privrednih društava povezane sa projektima ETS i obaveze u pogledu objavljivanja i informisanja, izvještavanja i vođenja evidencije za potrebe praćenja.
 - (42) Imajući u vidu specifična ograničenja i razlike između malih i srednjih privrednih društava, mogu se primjenjivati različiti osnovni intenziteti pomoći i različiti bonusi.
 - (43) Na osnovu iskustva stečenog u primjeni Smjernica Zajednice o državnoj pomoći za podsticanje ulaganja rizičnog kapitala u mala i srednja privredna društva⁽¹⁶⁾ na tržištu rizičnog kapitala u Uniji postoji niz specifičnih tržišnih nedostataka u pogledu određenih vrsti ulaganja u različitim fazama razvoja privrednih društava. Ti tržišni nedostaci proizilaze iz nedovoljne usklađenosti ponude rizičnog kapitala i tražnje za rizičnim kapitalom. Kao posljedica toga može doći do prevelike ograničenosti nivoa rizičnog kapitala dostupnog na tržištu pa privredna društva ne mogu pribaviti finansiranje i pored dobrog poslovnog modela i mogućnosti rasta. Glavni izvor tržišnog nedostatka koji je povezan sa tržištima rizičnog kapitala, a koji naročito utiče na pristup malih i srednjih privrednih društava kapitalu i može opravdati javnu intervenciju, odnosi se na nepotpune ili asimetrične informacije. Ne samo da utiče na pribavljanje rizičnog kapitala, već i sprečava pristup finansiranju duga za neka mala i srednja privredna društva. Shodno tome, mjere finansiranja rizika koje su usmjerene na privlačenje privatnog kapitala za obezbjeđivanje finansiranja rizika za mala i srednja privredna društva nevrštena na berzu na koja utiče manjak finansijskih sredstava i kojima se obezbjeđuje donošenje odluka o finansiranju usmjerenih na sticanje dobiti i komercijalno upravljanje finansijskim posrednicima trebalo bi izuzeti od obaveze prijavljivanja pod određenim uslovima.
 - (44) Izuzeće od obaveze prijavljivanja pod određenim uslovima trebalo bi primijeniti i na pomoć za novoosnovana mala privredna društva, pomoć za alternativne platforme za trgovanje specijalizovane za mala i srednja privredna društva i pomoć za troškove povezane sa izviđanjem malih i srednjih privrednih društava.
 - (45) Pomoć za istraživanje i razvoj, kao i pomoć za inovacije, mogu doprinijeti održivom ekonomskom rastu, ojačati konkurentnost i podstaći zapošljavanje. Iskustvo u primjeni Regulative (EZ) br. 800/2008 i okvira Zajednice za državnu pomoć za istraživanje i razvoj, kao i inovacije⁽¹⁷⁾ pokazalo je da tržišni nedostaci mogu onemogućiti postizanje optimalnih rezultata na tržištu i uzrokovati neefikasnosti povezane sa spoljnim uticajima, prelivanjem javnih dobara ili znanja, nepotpunim i asimetričnim informacijama i nedostacima koordinacije i umrežavanja.
 - (46) Mala i srednja privredna društva mogu imati poteškoće prilikom pristupa novim tehnološkim dostignućima, prenosu znanja ili visokokvalifikovanom osoblju. Pomoć za projekte istraživanja i razvoja, pomoć za studije izvodljivosti i pomoć za inovacije za mala i srednja privredna društva, uključujući pomoć za pokriće troškova prava industrijske svojine, mogu otkloniti navedene probleme i stoga bi ih trebalo izuzeti od obaveze prijavljivanja pod određenim uslovima.
 - (47) U odnosu na pomoć za projekte istraživanja i razvoja, dio istraživačkog projekta koji prima pomoć trebalo bi da u potpunosti bude obuhvaćen kategorijom fundamentalnog istraživanja, industrijskog istraživanja ili eksperimentalnog razvoja. Ukoliko neki projekat obuhvata različite zadatke, svaki bi zadatak trebalo razvrstati u jednu od tih kategorija ili navesti da nije razvrstan ni u jednu od tih kategorija. To razvrstavanje ne mora nužno da bude hronološko, i da se vremenom redom kreće od fundamentalnog istraživanja prema djelatnostima bližim tržištu. Shodno tome, zadatak koji se izvodi u kasnijoj fazi projekta može se kvalifikovati kao industrijsko istraživanje. Slično tome, aktivnost obavljena u ranijoj fazi projekta može predstavljati eksperimentalni razvoj. Dio projekta koji prima pomoć može uključivati i studije izvodljivosti za pripremu istraživačke djelatnosti.
 - (48) Visokokvalitetne istraživačke infrastrukture sve su potrebnije za revolucionarna istraživanja i inovacije jer privlače talentovane stručnjake iz cijelog svijeta, a neophodne su za pružanje podrške novim informaciono-komunikacionim tehnologijama, kao i ključnim generičkim tehnologijama. Javne istraživačke infrastrukture trebalo bi da nastave partnerstvo sa industrijskim istraživanjima. Pristup javno finansiranim istraživačkim infrastrukturama trebalo bi da se omogući na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi i po tržišnim uslovima. Ukoliko se navedeni uslovi ne poštuju, mjeru pomoći ne bi trebalo izuzeti od obaveze prijavljivanja. Određena istraživačka infrastruktura može biti u vlasništvu više strana, više strana može njome upravljati i koristiti je, a javni subjekti i privredna društva mogu zajednički koristiti infrastrukturu.
 - (49) Istraživačke infrastrukture mogu obavljati i privredne i neprivredne djelatnosti. Kako bi se izbjeglo dodjeljivanje državne pomoći privrednim djelatnostima kroz javno finansiranje neprivrednih djelatnosti, troškove i finansiranje privrednih i neprivrednih djelatnosti trebalo bi jasno razdvojiti. Ako se određena infrastruktura upotrebljava i za privredne i neprivredne djelatnosti, finansiranje troškova povezanih sa neprivrednim djelatnostima infrastrukture iz državnih izvora ne predstavlja državnu pomoć. Na javno finansiranje primjenjuju se pravila o državnoj pomoći isključivo ukoliko se njime pokrivaju troškovi povezani sa privrednim djelatnostima. Samo privredne djelatnosti trebalo bi uzeti u obzir da bi se obezbijedila usklađenost sa pragovima za prijavu i maksimalnim intenzitetima pomoći. Ako se određena infrastruktura koristi skoro isključivo za neprivrednu djelatnost, njeno finansiranje može biti u potpunosti isključeno iz područja primjene pravila o državnoj pomoći, pod uslovom da je ekonomska upotreba isključivo sporedne prirode, to jeste da je riječ o djelatnosti koja je neposredno povezana sa upravljanjem infrastrukturom i neophodna za njeno upravljanje, ili je neodvojivo povezana sa glavnom neekonomskom upotrebom infrastrukture, i da je ograničenog obima. Trebalo bi smatrati da je riječ o opisanom slučaju ako privredne djelatnosti upotrebljavaju iste inpute (npr. materijal, oprema, rad i osnovna sredstva) kao i neprivredne djelatnosti, a kapacitet koji se svake godine dodjeljuje toj privrednoj djelatnosti ne prelazi 20 % ukupnog godišnjeg kapaciteta istraživačke infrastrukture.
 - (50) Pomoć za inovativne klastere usmjerena je na rješavanje tržišnih nedostataka koji su povezani sa problemima koordinacije koji sprečavaju razvoj klastera ili ograničavaju interakciju i protok znanja unutar klastera. Državnom pomoći može se podržati ulaganje u otvorene i zajedničke infrastrukture za inovativne klastere ili podržati djelovanje klastera kako bi se unaprijedila saradnja, umrežavanje i učenje. Operativnu pomoć za inovativne klastere trebalo bi, međutim, dozvoliti samo privremeno na ograničen period koji nije duži od 10 godina. Odnos ukupnog iznosa pomoći dodijeljene za ukupne opravdane troškove ne bi smio da prelazi 50 % tokom perioda za koji se dodjeljuje pomoć.
 - (51) Na inovacije procesa i inovacije u organizaciji mogli bi negativno da utiču tržišni nedostaci u obliku nepotpunih informacija i pozitivnih spoljnih uticaja koje bi trebalo rješavati posebnim mjerama. Pomoć za tu vrstu inovacija uglavnom se odnosi na mala i srednja privredna društva jer se ona suočavaju sa ograničenjima koja mogu smanjiti njihovu sposobnost da poboljšaju svoju metode proizvodnje ili isporuke

¹⁵ SL L 347, 20.12.2013, str. 259.

¹⁶ SL C 194, 18.8.2006, str. 2.

¹⁷ SL C 323, 30.12.2006, str. 1.

- ili da bitno unaprijede poslovne prakse, organizaciju radnog mjesta ili spoljne odnose. Kako bi se velika privredna društva podstakla na saradnju sa malim i srednjim privrednim društvima u djelatnostima inovacija procesa i inovacija u organizaciji, mjere pomoći za troškove velikih privrednih društava za navedene djelatnosti trebalo bi takođe obuhvatiti regulativom o grupnom izuzeću pod određenim uslovima.
- (52) Podsticanje usavršavanja i zapošljavanja radnika u nepovoljnom položaju i radnika sa invaliditetom predstavlja osnovni cilj ekonomskih i socijalnih politika Unije i njenih država članica.
- (53) Usavršavanjem se obično postižu pozitivni spoljni efekti za društvo u cjelini budući da se njime povećava broj kvalifikovanih radne snage dostupne drugim privrednim društvima, poboljšava konkurentnost industrije Unije i da ima važnu ulogu u strategiji zapošljavanja Unije. Stoga bi pomoć za podsticanje usavršavanja trebalo izuzeti od obaveze prijavljivanja pod određenim uslovima. Imajući u vidu posebna ograničenja sa kojima se suočavaju mala i srednja privredna društva i veće relativne troškove koje moraju snositi kada ulažu u usavršavanje, intenzitete pomoći koja se izuzima ovom regulativom trebalo bi povećati za mala i srednja privredna društva. Nadalje, intenzitete pomoći koja se izuzima ovom regulativom trebalo bi povećati ukoliko je usavršavanje namijenjeno radnicima u nepovoljnom položaju ili radnicima sa invaliditetom. Karakteristike usavršavanja u sektoru pomorskog saobraćaja opravdavaju poseban pristup za taj sektor.
- (54) Određene kategorije radnika u nepovoljnom položaju ili radnika sa invaliditetom i dalje nailaze na naročite poteškoće prilikom ulaska na tržište rada i zadržavanja na tom tržištu. Iz tog razloga, javni organi mogu primijeniti mjere kojima se privredna društva podstiču da povećaju stope zaposlenosti tih kategorija radnika, a naročito mladih. Budući da su troškovi zapošljavanja dio uobičajenih operativnih troškova svakog privrednog društva, pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju i radnika sa invaliditetom trebalo bi da ima pozitivan efekat na stope zaposlenosti tih kategorija radnika, a ne samo da privrednim društvima omogućuje da smanje troškove koje bi inače morali da snose. Shodno tome, takvu pomoć trebalo bi izuzeti od obaveze prijavljivanja ukoliko je vjerovatno da će tim kategorijama radnika pomoći da uđu ili ponovno uđu na tržište rada i da se na njemu zadrže. Kako je navedeno u Saopštenju Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu i Komitetu regiona – Evropska strategija za period 2010-2020: Obnovljeno opredjeljenje za Evropu bez prepreka⁽¹⁸⁾, ključni elementi strategije EU za lica sa invaliditetom kombinuju mjere protiv diskriminacije, mjere jednakih mogućnosti i mjere aktivne inkluzije, prisutne i u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom, čije potpisnice su EU i većina država članica. Ova regulativa trebalo bi da se odnosi na pomoć za radnike sa invaliditetom u smislu člana 1 Konvencije.
- (55) Kako je navedeno u Saopštenju Komisije – Evropa 2020: Strategija za pametan, održiv i inkluzivan rast⁽¹⁹⁾, održivi rast za ekonomiju koja efikasno koristi resurse, koja je zelenija i konkurentnija, jedan je od glavnih stubova cilja strategije Evropa 2020. za pametnu, održivu i inkluzivnu strategiju rasta. Održivi razvoj zasniva se, između ostalog, na visokom nivou zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine. Oblast zaštite životne sredine suočava se sa tržišnim nedostacima tako da u uobičajenim tržišnim uslovima privredna društva nemaju nužno podsticaj da smanje zagađenje koje prouzrokuju jer svako takvo smanjenje zagađenja može povećati njihove troškove bez odgovarajućih koristi. Ukoliko privredna društva nemaju obavezu da internalizuju troškove zagađenja, te troškove snosi društvo u cjelini.
- (56) Takav tržišni nedostatak može se riješiti uvođenjem obaveznih standarda zaštite životne sredine. Viši nivo zaštite životne sredine može se dostići ulaganjima koja premašuju obavezne standarde Unije. Da bi se privredna društva podstakla da dostignu nivo zaštite životne sredine koji premašuje obavezne standarde Unije, državnu pomoć u toj oblasti trebalo bi obuhvatiti grupnim izuzećem. Da se države članice ne bi odvratile od utvrđivanja obaveznih domaćih standarda koji su stroži od standarda Unije, tu bi državnu pomoć trebalo izuzeti bez obzira na to da li postoje obavezni domaći standardi koji su stroži od standarda Unije.
- (57) U načelu pomoć ne bi trebalo dodjeljivati za ulaganja kojima se privredna društva usklađuju sa standardima Unije koji su već donijeti, ali još nijesu stupili na snagu. Međutim, kao posljedica državne pomoći može doći do poboljšanja ponašanja privrednih društava u oblasti zaštite životne sredine ako takva državna pomoć podstiče privredna društva na rano prilagođavanje budućim standardima Unije prije nego što ti standardi stupe na snagu i ukoliko se ti standardi ne primjenjuju retroaktivno. Kao posljedica pomoći privrednim društvima za prilagođavanje budućim standardima Unije može doći do ranijeg dostizanja visokog nivoa zaštite životne sredine pa bi stoga tu pomoć trebalo izuzeti.
- (58) U okviru strategije Evropa 2020, Unija je sebi postavila cilj da poveća energetska efikasnost za 20 % do 2020. i naročito je donijela Direktivu 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i o prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ⁽²⁰⁾ kojom se uspostavlja zajednički okvir za promovisanje energetske efikasnosti u Uniji i nastoji ostvariti opšti cilj uštede najmanje 20 % potrošnje primarne energije Unije. Da bi se lakše dostigli navedeni ciljevi, mjere kojima se podržava energetska efikasnost, visokoefikasna kogeneracija, kao i energetska efikasno daljinsko grijanje i hlađenje trebalo bi obuhvatiti grupnim izuzećem.
- (59) Mjere kojima se povećava energetska efikasnost zgrada u skladu su sa prioritetima strategije Evropa 2020. koji se odnose na prelazak na ekonomiju sa niskim nivoom emisija ugljenika. Zbog nepostojanja integrisanog pristupa energetske efikasnosti u zgradama, ta su ulaganja često izložena manjku finansiranja, što iziskuje bolju iskorišćenost nedovoljnih javnih sredstava. Stoga bi države članice trebalo da imaju mogućnost da podrže ulaganja u energetska efikasna zgrada dodjelom pomoći u obliku direktnih bespovratnih sredstava vlasnicima zgrada ili zakupcima u skladu sa opštim propisima o mjerama energetske efikasnosti, kao i u obliku zajmova i garancija preko finansijskih posrednika izabranih na osnovu transparentnog mehanizma izbora u skladu sa posebnim propisima o projektima energetske efikasnosti zgrada.
- (60) Da bi se dostigli ciljevi Unije u pogledu obnovljivih izvora energije iz Direktive 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora i o izmjeni i kasnijem prestanku važenja direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ⁽²¹⁾ i ukoliko je potrebna dodatna pomoć pored regulatornog okvira kao što je sistem trgovine emisijama na nivou Unije u Direktivi 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. oktobra 2003. godine o uspostavljanju sistema trgovine kvotama emisije gasova sa efektom staklene bašte u Zajednici i o izmjeni Direktive Savjeta 96/61/EZ⁽²²⁾, pomoć dodijeljenu za ulaganja kojima se podržava upotreba energije iz obnovljivih izvora trebalo bi obuhvatiti grupnim izuzećem.
- (61) S obzirom na ograničeno narušavanje trgovine i konkurencije, grupnim izuzećem trebalo bi obuhvatiti i operativnu pomoć za mala postrojenja koja proizvode obnovljivu energiju, uz precizno određene uslove. Operativnu pomoć velikim postrojenjima trebalo bi obuhvatiti grupnim izuzećem ukoliko je narušavanje konkurencije ograničeno. Stoga se takva operativna pomoć može obuhvatiti grupnim izuzećem ukoliko se dodjeljuje za nove i inovativne tehnologije ako se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka prikupljanja ponuda u kojem može učestvovati najmanje jedna takva tehnologija primjenom mehanizma koji proizvođače obnovljive energije izlaže tržišnim cijenama. Ukupna pomoć dodijeljena po tom osnovu ne može se dodijeliti za više od 5 % planiranog novog kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije. Pomoć dodijeljenu na osnovu postupka prikupljanja ponuda u kojem mogu učestvovati sve tehnologije obnovljive energije trebalo bi u potpunosti obuhvatiti grupnim izuzećem. Seme operativne pomoći u načelu bi trebalo da budu otvorene za druge zemlje EEP i ugovorne strane Energetske zajednice kako bi se ograničili ukupni efekti narušavanja konkurencije. Države članice podstiču se da razmotre mogućnost uspostavljanja mehanizma saradnje prije omogućavanja prekogranične

¹⁸ Com(2010)636, 15.11.2010.

¹⁹ Com(2010) 2020, 3.3.2010.

²⁰ SL L 315, 14.11.2012, str. 1.

²¹ SL L 140, 5.6.2009, str. 16.

²² SL L 275, 25.10.2003, str. 32.

- podrške. Ako se ne uspostavi mehanizam saradnje, proizvodnja iz postrojenja u drugim zemljama neće doprinijeti njihovom nacionalnom cilju u pogledu obnovljive energije. Imajući u vidu navedena ograničenja, državama članicama trebalo bi omogućiti dovoljan pripremljeni period za osmišljavanje odgovarajućih šema pomoći koje su otvorene za druge zemlje. Stoga takva otvorenost nije uslov za izuzeće od obaveze prijavljivanja, ukoliko se ne zahtijeva Ugovorom.
- (62) Pomoć za proizvodnju hidroenergije može imati dvostruki uticaj. S jedne strane ima pozitivan uticaj u smislu niskih emisija gasova staklene bašte, a s druge može imati i negativan uticaj na sisteme voda i biodiverzitet. Stoga bi prilikom dodjele pomoći za hidroenergiju države članice trebalo da poštuju Direktivu 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u oblasti vodne politike⁽²³⁾, a naročito član 4 stav 7 kojim se utvrđuju kriterijumi u vezi sa dozvoljavanjem novih izmjena vodnih tijela.
- (63) Pomoć bi trebalo dodjeljivati samo za održive oblike obnovljive energije. Pomoć za biogoriva trebalo bi obuhvatiti ovom regulativom samo ukoliko se dodjeljuje za održiva biogoriva u skladu sa Direktivom 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta. Međutim, pomoć za biogoriva proizvedena iz prehrambenih kultura trebalo bi isključiti iz pomoći na osnovu ove regulative da bi se podstakao prelazak na proizvodnju naprednijih oblika biogoriva. Pomoć za biogoriva za koja postoji obaveza dobavljanja ili miješanja trebalo bi isključiti iz područja primjene grupnog izuzeća jer se prethodno navedenom pravnom obavezom može pružiti dovoljan podsticaj za ulaganja u te vrste obnovljive energije.
- (64) Pomoć u obliku smanjenja poreza u skladu sa Direktivom Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. godine o restrukturiranju okvira Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije⁽²⁴⁾ kojima se daje prednost zaštiti životne sredine obuhvaćenoj ovom regulativom može posredno koristiti životnoj sredini. Međutim, iako bi porezi za zaštitu životne sredine trebalo da odražavaju socijalni trošak emisija, smanjenja poreza mogu negativno uticati na taj cilj. Stoga se čini prikladnim da se njihovo trajanje ograniči na period primjene ove regulative. Nakon tog perioda države članice trebalo bi ponovno da ocijene prikladnost navedenog smanjenja poreza. Radi što manjeg narušavanja konkurencije, pomoć bi trebalo dodjeljivati na isti način za sve konkurente za koje se utvrdi da su sličnog činjeničnog stanja. Da bi se bolje održao cjenovni signal za privredna društva, što je cilj poreza za zaštitu životne sredine, države članice trebalo bi da imaju mogućnost da izrade šemu smanjenja poreza na osnovu mehanizma isplate fiksnog godišnjeg iznosa kompenzacije (povraćaj poreza).
- (65) Prema načelu „zagađivač plaća”, troškove mjera koje su usmjerene na zagađenje trebalo bi da snosi zagađivač koji prouzrokuje zagađenje. Pomoć za sanaciju kontaminiranih lokacija opravdana je u slučajevima kada na osnovu važećeg prava nije moguće odrediti lice odgovorno za kontaminaciju. Međutim, trebalo bi da se primjenjuju uslovi o odgovornosti za zaštitu životne sredine u pogledu sprečavanja i sanacije štete pričinjene životnoj sredini kako je utvrđeno Direktivom 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i sanacije štete pričinjene životnoj sredini⁽²⁵⁾, kako je izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom od istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina i o izmjeni Direktive 2004/35/EZ⁽²⁶⁾, kao i Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen-dioksida i o izmjeni Direktive Savjeta 85/337/EEZ, direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Regulative (EZ) br. 1013/2006⁽²⁷⁾. Stoga, da bi se omogućilo otklanjanje postojeće štete pričinjene životnoj sredini, tu bi vrstu pomoći pod određenim uslovima trebalo obuhvatiti grupnim izuzećem.
- (66) U skladu sa hijerarhijom otpada utvrđenom u Okvirnoj direktivi Evropske unije o otpadu, Sedmim akcionim programom za životnu sredinu ponovna upotreba i recikliranje utvrđeni su kao ključni prioriteti politike zaštite životne sredine Evropske unije. Državna pomoć za te djelatnosti može doprinijeti zaštiti životne sredine, pod uslovom da se poštuje član 4 stav 1 Direktive 2008/98/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. godine o otpadu i prestanku važenja određenih direktiva (Okvirna direktiva o otpadu)⁽²⁸⁾. Štaviše, takva pomoć ne bi smjela posredno da oslobodi zagađivače od opterećenja koje treba da snose na osnovu prava Unije ili od opterećenja koje se smatra uobičajenim troškom privrednog društva. Stoga bi pomoć u korist takvih djelatnosti trebalo obuhvatiti grupnim izuzećem, i kada se odnosi na otpad drugih privrednih društava i kada bi materijali koji se obrađuju u suprotnom bili odbačeni ili bi bili obrađeni na način koji je manje prihvatljiv za životnu sredinu.
- (67) Moderna energetska infrastruktura ključna je i za integrisano energetske tržište i za omogućavanje Uniji da ostvari svoje klimatske i energetske ciljeve. Naročito se izgradnjom i nadgradnjom infrastrukture u regionima koji primaju pomoć doprinosi ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji država članica i Unije kao cjeline podržavanjem ulaganja i otvaranja radnih mjesta kao i funkcionisanja energetskih tržišta u najnerazvijenijim područjima. Kako bi se smanjili neopravdani efekti takve pomoći kojima se narušava konkurencija, grupnim izuzećem trebalo bi obuhvatiti samo pomoć za infrastrukture koje su uređene zakonodavstvom o unutrašnjem energetskom tržištu i koje su u skladu sa tim zakonodavstvom.
- (68) Studije o životnoj sredini mogu pomoći da se utvrdi ulaganja potrebna za dostizanje višeg nivoa zaštite životne sredine. Stoga bi državnu pomoć za sprovođenje studija o životnoj sredini čiji je cilj da se podrže ulaganja u zaštitu životne sredine na osnovu ove regulative trebalo obuhvatiti grupnim izuzećem. S obzirom na to da su za velika privredna društva energetske pregledi obavezni, ona ne bi trebalo da koriste državnu pomoć.
- (69) U skladu sa članom 107 stav 2 tačka (b) Ugovora, pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane prirodnim katastrofama spojiva je sa unutrašnjim tržištem. Da bi se obezbijedila pravna sigurnost, treba odrediti vrstu događaja koji se mogu smatrati prirodnim katastrofama izuzetom na osnovu ove regulative. U smislu ove regulative, zemljotrese, klizišta, poplave, a naročito poplave uzrokovane izlivanjem vode iz rijeka ili jezera, snježne lavine, tornada, uragane, vulkanske erupcije i šumske požare prirodnog porijekla trebalo bi smatrati događajima koji predstavljaju prirodnu katastrofu. Štetu prouzrokovanu nepovoljnim vremenskim uslovima kao što su mraz, grad, led, kiša ili suša, a do kojih dolazi češće, ne bi trebalo smatrati prirodnom katastrofom u smislu člana 107 stav 2 tačka (b) Ugovora. Da bi se obezbijedilo da pomoć dodijeljena za nadoknadu štete prouzrokovane prirodnim katastrofama zaista bude obuhvaćena izuzećem, ovom regulativom trebalo bi utvrditi uslove po ustaljenoj praksi čije ispunjavanje će obezbijediti da šeme pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane prirodnim katastrofama budu obuhvaćene grupnim izuzećem. Ti bi uslovi naročito trebalo da se odnose na službeno priznavanje od strane nadležnih organa država članica da određeni događaj ima značaj prirodne katastrofe i na neposrednu uzročnu vezu između prirodne katastrofe i štete koju je pretrpilo privredno društvo korisnik, što može uključivati i privredna društva u poteškoćama, i trebalo bi da obezbijede da se spriječi prekomjerna kompenzacija. Kompenzacija ne bi trebalo da prelazi ono što je neophodno da se korisniku omogući povratak u stanje koje je postojalo prije nastupanja katastrofe.
- (70) Za prevoz putnika u vazdušnom i pomorskom saobraćaju pomoć ima socijalni karakter ukoliko se njome rješava problem stalne povezanosti stanovnika udaljenih regiona smanjivanjem cijene koju plaćaju za određene prevozne karte. To se može odnositi na najudaljenije regione, Maltu, Kipar, Seutu i Melilju, druga ostrva koja su dio teritorije države članice i rijetko naseljena područja. Ako udaljeni region povezuje sa Evropskim ekonomskim prostorom nekoliko saobraćajnih veza, uključujući indirektno veze, pomoć bi trebalo

²³ SL L 327, 22.12.2000, str. 1.

²⁴ SL L 283, 31.10.2003, str. 51.

²⁵ SL L 143, 30.4.2004, str. 56.

²⁶ SL L 102, 11.4.2006, str. 15.

²⁷ SL L 140, 5.6.2009, str. 114.

²⁸ SL L 312, 22.11.2008, str. 3.

- omogućiti za sve navedene relacije i za prevoz svim prevoznicima koji na njima djeluju. Pomoć bi trebalo dodjeljivati bez diskriminacije u pogledu identiteta prevoznika ili vrste usluge i može obuhvatiti redovne, čarterske ili niskotarifne usluge.
- (71) Širokopojasno povezivanje od strateške je važnosti za ostvarivanje cilja strategije Evropa 2020, koji podrazumijeva pametan, održiv i inkluzivan rast i inovacije, kao i za socijalnu i teritorijalnu koheziju⁽²⁹⁾. Pomoć za ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu namijenjena je podsticanju uvođenja te infrastrukture i povezanih građevinskih radova u područjima u kojima ne postoji uporediva infrastruktura i nije vjerovatno da će je tržišni operatori uskoro uvesti. Imajući u vidu iskustva Komisije, takva pomoć za ulaganje ne uzrokuje neopravdano narušavanje trgovine i konkurencije ukoliko su ispunjeni određeni uslovi. Ti uslovi bi naročito trebalo da imaju za cilj ograničavanje narušavanja konkurencije na način da se pomoć dodjeljuje na osnovu tehnološki neutralnog konkurentnog postupka izbora i da se obezbijedi veleprodajni pristup subvencionisanim mrežama, uzimajući u obzir pomoć koju je primio mrežni operator. Iako se pod određenim uslovima virtualno razvezivanje može smatrati ekvivalentnim fizičkom razvezivanju, do sticanja dodatnog iskustva treba od slučaja do slučaja ocjenjivati da li određeni nefizički ili virtualni proizvod veleprodajnog pristupa treba smatrati ekvivalentnim razvezivanju lokalne petlje bakarne ili optičke mreže. Iz tog razloga i sve dok se u budućoj reviziji ne bude moglo uzeti u obzir takvo iskustvo u pojedinačnim slučajevima državne pomoći ili u prethodnom regulatornom kontekstu, za potrebe obuhvaćanja trenutno važećom regulativom o grupnom izuzeću trebalo bi zahtijevati fizičko razvezivanje. Ukoliko je budući razvoj troškova i prihoda nesiguran i postoji velika asimetričnost informacija, države članice bi trebalo takođe da uvedu modele finansiranja koji uključuju praćenje i elemente povraćaja sredstava kako bi se omogućila uravnotežena raspodjela nepredviđene dobiti. Da bi se izbjeglo nesrazmjerno opterećenje malih lokalnih projekata, takve modele trebalo bi uspostaviti samo za projekte koji prelaze najniži prag.
- (72) U sektoru kulture i očuvanja baštine, određene mjere koje preduzimaju države članice ne moraju predstavljati pomoć jer ne ispunjavaju sve kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora, na primjer zbog toga što data djelatnost nije privredna ili ne utiče na trgovinu između država članica. Ukoliko su te mjere obuhvaćene članom 107 stav 1 Ugovora, ustanove kulture i projekti u oblasti kulture obično ne prouzrokuju veće narušavanje konkurencije, a praksa je pokazala da takva pomoć ima ograničen uticaj na trgovinu. Članom 167 Ugovora priznata je važnost promovisanja kulture za Uniju i njene države članice i predviđeno je da bi Unija u svom djelovanju na osnovu drugih odredaba Ugovora trebalo da vodi računa o aspektima kulture, naročito radi poštovanja i podsticanja različitosti svojih kultura. S obzirom na to da je prirodna baština često presudna za određivanje umjetničke i kulturne baštine, očuvanje baštine u smislu ove regulative trebalo bi da obuhvata i prirodnu baštinu koja je povezana sa kulturnom baštinom ili koju su formalno priznali nadležni javni organi države članice. S obzirom na dvojaku prirodu kulture koja je s jedne strane ekonomsko dobro koje pruža znatne mogućnosti za stvaranje bogatstva i zapošljavanje, a s druge strane nosilac je identiteta, vrijednosti i značenja u kojima se ogledaju naša društva i koji ih oblikuju, pravilima o državnoj pomoći trebalo bi uvažiti specifičnosti kulture i s njom povezanih privrednih djelatnosti. Trebalo bi utvrditi listu opravdanih kulturnih namjena i djelatnosti i precizirati opravdane troškove. Grupnim izuzećem trebalo bi obuhvatiti i pomoć za ulaganje i operativnu pomoć do utvrđenih pragova, pod uslovom da se isključi prekomjerna kompenzacija. Generalno, zbog većeg potencijalnog rizika od narušavanja konkurencije, djelatnosti koje su prvenstveno komercijalne prirode, iako bi mogle imati kulturni aspekt, kao što su štampa i časopisi (štampani ili elektronski), ne bi trebalo obuhvatiti grupnim izuzećem. Nadalje, lista opravdanih kulturnih namjena i djelatnosti ne bi trebalo da uključuje komercijalne djelatnosti kao što su moda, dizajn ili videoigre.
- (73) Audiovizuelna djela imaju važnu ulogu u oblikovanju evropskih identiteta i odražavaju različite tradicije država članica i regiona. Iako postoji snažna konkurencija među filmovima koji se proizvode van Unije, zbog fragmentacije na nacionalna i regionalna tržišta evropski filmovi rijetko prelaze granice svoje države porijekla. Taj sektor karakterišu visoki troškovi ulaganja, prepoznat manjak profitabilnosti zbog ograničene publike i poteškoća u prikupljanju dodatnog privatnog finansiranja. Zbog tih čimilaca Komisija je razvila posebne kriterijume za ocjenjivanje neophodnosti, proporcionalnosti i adekvatnosti pomoći za pisanje scenarija, razvoj, produkciju, distribuciju i promociju audiovizuelnih djela. Novi kriterijumi utvrđeni su u Saopštenju Komisije o državnoj pomoći za filmove i druga audiovizuelna djela⁽³⁰⁾ i trebalo bi ih obuhvatiti pravilima o grupnom izuzeću za šeme pomoći za audiovizuelna djela. Za prekogranične produkcije i koprodukcije, za koje postoji veća mogućnost da će se distribuirati u više država članica, opravdani su veći intenziteti pomoći.
- (74) Mjere pomoći za ulaganje u sportsku infrastrukturu trebalo bi obuhvatiti grupnim izuzećem ako ispunjavaju uslove iz ove regulative i ukoliko predstavljaju državnu pomoć. Brojne mjere koje države članice preduzimaju u sektoru sporta ne moraju predstavljati državnu pomoć jer korisnik ne obavlja privrednu djelatnost ili jer ne postoji uticaj na trgovinu između država članica. U određenim okolnostima, to bi moglo važiti za mjere pomoći koje su u potpunosti lokalnog karaktera ili mjere koje se preduzimaju u oblasti amaterskog sporta. Članom 165 Ugovora prepoznata je važnost podsticanja pitanja sporta u Evropi, vodeći računa o specifičnoj prirodni sporta, njegovim strukturama zasnovanim na dobrovoljnosti, kao i o njegovoj društvenoj i obrazovnoj funkciji. Pomoć za infrastrukture koje se koriste za više rekreativnih namjena i stoga su višenamjenske trebalo bi takođe obuhvatiti grupnim izuzećem. Međutim, pomoć za višenamjenske turističke infrastrukture, kao što su zabavni parkovi i hotelski objekti, trebalo bi izuzeti samo ukoliko je dio šeme regionalne pomoći namijenjene turističkim djelatnostima u regionu koji prima pomoć koje imaju naročito pozitivan efekat na regionalni razvoj. Uslovi spojivosti u pogledu pomoći za sportsku ili višenamjensku infrastrukturu trebalo bi naročito da obezbijede otvoren i nediskriminatoran pristup infrastrukturi i pravični postupak dodjele koncesija za izgradnju, nadgradnju infrastrukture i/ili upravljanje infrastrukturuom trećem licu u skladu sa odgovarajućim odredbama zakonodavstva Unije i sudske prakse Unije. Ako sportsku infrastrukturu koriste profesionalni sportski klubovi, uslovi određivanja cijena za korišćenje te infrastrukture od strane tih klubova trebalo bi da budu javno dostupni kako bi se omogućila transparentnost i jednak tretman korisnika. Trebalo bi obezbijediti sprečavanje prekomjerne kompenzacije.
- (75) Kako je naglašeno u zaključcima Evropskog savjeta od 17. juna 2010. godine kojima je prihvaćena strategija Evropa 2020.⁽³¹⁾, napore bi trebalo usmjeriti na rješavanje glavnih uskih grla koja ograničavaju rast na nivou EU, uključujući i ona koja se odnose na funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i infrastrukturu. Dostupnost lokalne infrastrukture važan je preduslov za razvoj poslovnog i potrošačkog ambijenta, kao i za modernizaciju i razvoj industrijske baze da bi se obezbijedilo potpuno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta iz Preporuke Savjeta o širim smjernicama za ekonomske politike država članica i Unije⁽³²⁾, koje su dio integrisanih smjernica strategije Evropa 2020. Takvim infrastrukturama, koje su zainteresovanim stranama dostupne na otvorenoj, transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi, omogućava se stvaranje ambijenta koji podstiče privatno ulaganje i rast i tako pozitivno doprinosi ciljevima od zajedničkog interesa, a naročito prioritetima i ciljevima strategije Evropa 2020.⁽³³⁾, pri čemu rizici od narušavanja konkurencije ostaju ograničeni. Određene mjere koje države članice preduzimaju u oblasti lokalne infrastrukture ne predstavljaju pomoć jer ne ispunjavaju sve kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora, na primjer zato što korisnik ne obavlja privrednu djelatnost, zato što mjera ne utiče na trgovinu između država članica, ili zato što mjera predstavlja kompenzaciju za uslugu od opšteg ekonomskog interesa koja ispunjava sve kriterijume sudske prakse u vezi sa predmetom Altmark⁽³⁴⁾. Međutim, ukoliko finansiranje takve lokalne infrastrukture predstavlja državnu pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora, takvu pomoć trebalo bi izuzeti od obaveze prijavljivanja ako se dodjeljuju samo mali iznosi pomoći.

²⁹ COM(2010) 245, 19.5.2010.

³⁰ SL C 332, 15.11.2013, str. 1.

³¹ EUCO 13/10 REV 1.

³² SL L 191, 23.7.2010, str. 28.

³³ Com(2010)2020, 3.3.2010.

³⁴ Presuda Suda pravde od 24. jula 2003. u Predmetu C-280/00, *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg protiv Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH i Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht* (2003) Recueil I-7747).

- (76) S obzirom da se na pomoć za druge vrste infrastrukture mogu primjenjivati posebni i dobro definirani kriterijumi kojima se obezbjeđuje njena spojivost sa unutrašnjim tržištem, odredbe ove regulative o pomoći za lokalnu infrastrukturu ne bi trebalo da se primjenjuju na pomoć za sljedeće vrste infrastrukture: istraživačke infrastrukture, inovativni klasteri, energetske daljinsko grijanje i hlađenje, energetske infrastrukture, recikliranje i ponovna upotreba otpada, širokopojasne infrastrukture, kultura i očuvanje baštine, sportska i višenamjenska rekreativna infrastruktura, aerodromi i luke.
- (77) S obzirom na iskustvo Komisije u ovoj oblasti, politiku državne pomoći trebalo bi periodično revidirati. Iz tog razloga trebalo bi ograničiti period primjene ove regulative. Prikladno je utvrditi prelazne odredbe, uključujući pravila koja se primjenjuju na izuzete šeme pomoći na kraju perioda primjene ove regulative. Tim bi pravilima trebalo državama članicama omogućiti vrijeme da se prilagode eventualnom budućem režimu. Međutim, period prilagođavanja ne bi trebalo primjenjivati na šeme regionalne pomoći, uključujući šeme regionalne pomoći za urbani razvoj, čije izuzeće mora prestati da važi na dan na koji prestaju da važe odobrene šeme regionalnih pomoći, i na određene šeme pomoći za finansiranje rizika,

DONIJELA JE OVU REGULATIVU:

SADRŽAJ

POGLAVLJE I:	Opšte odredbe
POGLAVLJE II:	Praćenje
POGLAVLJE III:	Posebne odredbe za različite kategorije pomoći
Odjeljak 1 –	Regionalna pomoć
Odjeljak 2 –	Pomoć za mala i srednja privredna društva
Odjeljak 3 –	Pomoć za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva
Odjeljak 4 –	Pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije
Odjeljak 5 –	Pomoć za usavršavanje
Odjeljak 6 –	Pomoć za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom
Odjeljak 7 –	Pomoć za zaštitu životne sredine
Odjeljak 8 –	Pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama
Odjeljak 9 –	Socijalna pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona
Odjeljak 10 –	Pomoć za širokopojasnu infrastrukturu
Odjeljak 11 –	Pomoć za kulturu i očuvanje baštine
Odjeljak 12 –	Pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu
Odjeljak 13 –	Pomoć za lokalnu infrastrukturu
POGLAVLJE IV:	Završne odredbe

POGLAVLJE I

Opšte odredbe

Član 1

Područje primjene

- Ova regulativa primjenjuje se na sljedeće kategorije pomoći:
 - regionalnu pomoć;
 - pomoć za mala i srednja privredna društva u obliku pomoći za ulaganje, operativne pomoći i pomoći za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva;
 - pomoć za zaštitu životne sredine;
 - pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije;
 - pomoć za usavršavanje;
 - pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju i radnika sa invaliditetom;
 - pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama;
 - socijalnu pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona;
 - pomoć za širokopojasnu infrastrukturu;
 - pomoć za kulturu i očuvanje baštine;
 - pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu; i
 - pomoć za lokalnu infrastrukturu.
- Ova regulativa ne primjenjuje se na:
 - šeme iz odjeljaka 1 (osim člana 15), 2, 3, 4, 7 (osim člana 44) i 10 Poglavlja III ove regulative, ako prosječni godišnji budžet za državnu pomoć prelazi 150 miliona EUR, nakon šest mjeseci po njihovom stupanju na snagu. Nakon što ocijeni odgovarajući plan evaluacije koji joj je država članica prijavila u roku od 20 radnih dana od stupanja šeme na snagu Komisija može odlučiti da se ova regulativa primjenjuje na bilo koju od tih šema i tokom dužeg perioda;
 - eventualne izmjene šeme iz člana 1 stav 2 tačka (a), osim izmjena koje ne mogu uticati na spojivost šeme pomoći u skladu sa ovom regulativom ili ne mogu bitno uticati na sadržaj odobrenog plana evaluacije;
 - pomoć za djelatnosti povezane sa izvozom u treće zemlje ili države članice, odnosno pomoć neposredno povezanu sa izvezenim količinama, uspostavljanjem i radom distributivne mreže ili drugim tekućim troškovima povezanim sa izvoznom djelatnošću;
 - pomoć uslovljenu time da se prednost daje upotrebi domaće robe u odnosu na uvezenu robu.
- Ova regulativa ne primjenjuje se na:
 - pomoć koja se dodjeljuje u sektoru ribarstva i akvakulture, kako su obuhvaćeni Regulativom (EU) br. 1379/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. godine o zajedničkom uređenju tržišta za proizvode ribarstva i akvakulture, izmjeni regulativa Savjeta (EZ) br. 1184/2006 i (EZ) br. 1224/2009 i o prestanku važenja Regulative Savjeta (EZ) br. 104/2000³⁵, sa izuzetkom pomoći za usavršavanje,

³⁵ SL L 354, 28.12.2013, str. 1.

- pomoći za pristup financiranju za mala i srednja privredna društva, pomoći u oblasti istraživanja i razvoja, pomoći za inovacije za mala i srednja privredna društva i pomoći za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom;
- (b) pomoć koja se dodjeljuje u sektoru primarne poljoprivredne proizvodnje, sa izuzetkom kompenzacije za dodatne troškove osim troškova prevoza u najudaljenijim regionima kako je predviđeno članom 15 stav 2 tačka (b), pomoći za konsultantske usluge u korist malih i srednjih privrednih društava, pomoći za financiranje rizika, pomoći za istraživanje i razvoj, pomoći za inovacije za mala i srednja privredna društva, pomoći za zaštitu životne sredine, pomoći za usavršavanje i pomoći za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom;
- (c) pomoć koja se dodjeljuje u sektoru prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda, u sljedećim slučajevima:
- i. ako se iznos pomoći određuje na osnovu cijene ili količine tih proizvoda kupljenih od primarnih proizvođača ili stavljenih na tržište od strane predmetnih privrednih društava; ili
 - ii. ako je pomoć uslovljena time da se djelimično ili potpuno prenese na primarne proizvođače;
- (d) pomoć za lakše zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja, kako je obuhvaćena Odlukom Savjeta br. 2010/787;
- (e) kategorije regionalne pomoći koje su isključene u članu 13.

Ako privredna društva djeluju u isključenim sektorima iz podstava 1 tač. (a), (b) ili (c) i u sektorima koji su obuhvaćeni područjem primjene ove regulative, ova regulativa primjenjuje se na pomoć dodijeljenu u vezi sa tim drugim sektorima ili djelatnostima, ukoliko države članice obezbijede, na odgovarajući način, kao na primjer razdvajanjem djelatnosti ili troškova, da djelatnosti iz isključenih sektora ne koriste pomoć dodijeljenu u skladu sa ovom regulativom.

4. Ova regulativa ne primjenjuje se na:

- (a) šeme pomoći kojima nije izričito isključeno plaćanje individualne pomoći u korist privrednog društva koje je predmet neizmirenog naloga za povraćaj sredstava na osnovu prethodne odluke Komisije kojom se pomoć proglašava nezakonitom i nespojivom sa unutrašnjim tržištem, sa izuzetkom šema pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama;
- (b) *ad hoc* pomoć u korist privrednog društva iz tačke (a);
- (c) pomoć privrednim društvima u poteškoćama, sa izuzetkom šema pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama.

5. Ova regulativa ne primjenjuje se na mjere državne pomoći koje su same po sebi, s obzirom na uslove koji su s njima povezani ili s obzirom na način njihovog financiranja, neodvojivo povezane sa povredom prava Unije, a naročito na:

- (a) mjere pomoći kod kojih je dodjela pomoći uslovljena obavezom korisnika da ima sjedište u određenoj državi članici ili da tu ima većinu poslovnih jedinica, međutim, dozvoljen je zahtjev da ima poslovnu jedinicu ili podružnicu u državi članici koja dodjeljuje pomoć u trenutku plaćanja pomoći;
- (b) mjere pomoći kod kojih je dodjela pomoći uslovljena obavezom korisnika da upotrebljava domaću robu ili usluge.
- (c) mjere pomoći kojima se korisnicima ograničava mogućnost da koriste rezultate istraživanja, razvoja i inovacija u drugim državama članicama.

Član 2

Definicije

U ovoj regulativi primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „pomoć” je svaka mjera koja ispunjava sve kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora;
2. „mala i srednja privredna društva” ili „MSP” su privredna društva koja ispunjavaju kriterijume iz Priloga I;
3. „radnik sa invaliditetom” je svako lice:
 - (a) koje je u skladu sa domaćim pravom priznato kao radnik sa invaliditetom; ili
 - (b) koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje koje u sadejstvu sa različitim barijerama može otežati puno i efektivno učešće tog lica u radnom okruženju ravnopravno sa ostalim radnicima;
4. „radnik u nepovoljnom položaju” je svako lice:
 - (a) koje nije imalo redovno plaćeno zaposlenje tokom prethodnih 6 mjeseci; ili
 - (b) koje ima između 15 i 24 godine života; ili
 - (c) koje nije steklo viši stepen srednjeg obrazovanja ili stručnu kvalifikaciju (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja 3) ili koje je završilo redovno obrazovanje prije manje od dvije godine, a još uvijek nije dobilo prvo redovno plaćeno zaposlenje; ili
 - (d) koje je starije od 50 godina; ili
 - (e) koje živi kao odrasla samohrana osoba sa jednim ili više izdržavanih lica; ili
 - (f) koje radi u sektoru ili struci u državi članici u kojima je neravnoteža između polova najmanje 25 % veća od prosječne neravnoteže između polova u svim privrednim sektorima u toj državi članici, a pripada tom manje zastupljenom polu; ili
 - (g) koje pripada etničkoj manjini u državi članici i potreban mu je razvoj jezičkog profila, profila stručnog usavršavanja ili profila radnog iskustva da bi poboljšalo izgleda za pristup redovnom zaposlenju;
5. „prevoz” je prevoz putnika u vazdušnom, pomorskom, drumskom i željezničkom saobraćaju ili unutrašnjim plovnim putevima ili usluge komercijalnog prevoza tereta;
6. „troškovi prevoza” su troškovi komercijalnog prevoza koje su korisnici stvarno platili po putovanju, a obuhvataju:
 - (a) troškove prevoza tereta, manipulativne troškove i troškove privremenog skladištenja ako su ti troškovi povezani sa putovanjem;
 - (b) troškove osiguranja za teret;
 - (c) poreze, dažbine ili naknade koje se primjenjuju na teret, a prema potrebi i na nosivost, i na mjestu porijekla i na mjestu odredišta; i
 - (d) troškove nadzora sigurnosti i zaštite, doplate za povećane troškove goriva;
7. „udaljeni regioni” su najudaljeniji regioni, Malta, Kipar, Seuta i Melilja, ostrva koja su dio teritorije države članice i rijetko naseljena područja;
8. „stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda” je držanje ili izlaganje u cilju prodaje, nudičenje na prodaju, isporuka ili bilo koji drugi način stavljanja na tržište, osim prve prodaje od strane primarnog proizvođača preprodavcima ili preradačima i svake aktivnosti kojom se proizvod priprema za takvu prvu prodaju; prodaja krajnjim potrošačima koju obavlja primarni proizvođač smatra se stavljanjem na tržište ako se odvija u zasebnim za to predviđenim prostorijama;
9. „primarna poljoprivredna proizvodnja” je proizvodnja proizvoda ratarstva ili stočarstva navedenih u Prilogu I Ugovora bez obavljanja dodatnih postupaka koji bi promijenili prirodu tih proizvoda;
10. „prerada poljoprivrednih proizvoda” je svaki postupak na poljoprivrednom proizvodu čiji je rezultat proizvod koji je i sâm poljoprivredni proizvod, osim aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima koje su neophodne da se životinjski ili biljni proizvodi pripreme za prvu prodaju;
11. „poljoprivredni proizvod” su proizvodi navedeni u Prilogu I Ugovora, osim proizvoda ribarstva i akvakulture navedenih u Prilogu I Regulative (EU) br. 1379/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2013. godine;

12. „najudaljeniji regioni” su regioni iz člana 349 Ugovora. U skladu sa Odlukom Evropskog savjeta 2010/718/EU, od 1. januara 2012. godine Sveti Bartolomej prestao je da bude najudaljeniji region. U skladu sa Odlukom Evropskog savjeta 2012/419/EU, od 1. januara 2014. godine Majot je postao najudaljeniji region;
13. „ugalj” je visokokvalitetni, srednjekvalitetni i niskokvalitetni ugalj kategorije A i B u smislu međunarodnog sistema kodifikacije uglja koji je utvrdila Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu i koji je objašnjen u odluci Savjeta od 10. decembra 2010. godine o državnoj pomoći za zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja³⁶;
14. „individualna pomoć” je:
- ad hoc* pomoć i
 - pomoć dodijeljena pojedinačnim korisnicima na osnovu šeme pomoći;
15. „šema pomoći” je svaki akt na osnovu kojeg se može, bez potrebe za daljim mjerama za sprovođenje, dodijeliti individualna pomoć privrednim društvima koja su utvrđena u aktu na uopšten i apstraktan način, kao i svaki akt na osnovu kojeg se pomoć koja nije povezana sa određenim projektom može dodijeliti jednom privrednom društvu ili više njih na neodređeni period i/ili u neodređenom iznosu;
16. „plan evaluacije” je dokument koji sadrži najmanje sljedeće minimalne elemente: ciljeve šeme pomoći koja je predmet evaluacije, pitanja evaluacije, pokazatelje rezultata, predviđenu metodologiju za sprovođenje evaluacije, zahtjeve u pogledu prikupljanja podataka, predloženi vremenski okvir evaluacije, uključujući i datum podnošenja završnog izvještaja o evaluaciji, opis nezavisnog tijela koje sproviđi evaluaciju ili kriterijume koji će se primjenjivati za njegov izbor i načine kojima se obezbjeđuje javnost evaluacije;
17. „*ad hoc* pomoć” je pomoć koja nije dodijeljena na osnovu šeme pomoći;
18. „privredno društvo u poteškoćama” je privredno društvo za koje važi najmanje jedna od sljedećih okolnosti:
- U slučaju društva sa ograničenom odgovornošću (osim malog i srednjeg privrednog društva koje postoji manje od tri godine ili, za potrebe ostvarivanja prava na pomoć za finansiranje rizika, malog i srednjeg privrednog društva manje od 7 godina od njegove prve komercijalne prodaje koje ispunjava uslove za ulaganja za finansiranje rizika na osnovu sveobuhvatne analize (*due diligence*) koju je sproveo izabrani finansijski posrednik), ako je više od polovine njegovog upisanog osnovnog kapitala izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka. To se događa kada se odbijanjem akumuliranih gubitaka od rezervi (i svih drugih elemenata koji se generalno smatraju dijelom sopstvenih sredstava društva) dobije negativan kumulativni iznos koji prelazi polovinu upisanog osnovnog kapitala. Za potrebe ove odredbe „društvo sa ograničenom odgovornošću” odnosi se naročito na vrste društava iz Priloga I Direktive 2013/34/EU³⁷), a „osnovni kapital” obuhvata, prema potrebi, sve emisione premije;
 - U slučaju privrednog društva u kojem barem neki članovi imaju neograničenu odgovornost za dug društva (osim malog i srednjeg privrednog društva koje postoji manje od tri godine ili, za potrebe ostvarivanja prava na pomoć za finansiranje rizika, malog i srednjeg privrednog društva manje od 7 godina od njegove prve komercijalne prodaje koje ispunjava uslove za ulaganja za finansiranje rizika na osnovu sveobuhvatne analize (*due diligence*) koju je sproveo izabrani finansijski posrednik), ako je više od polovine njegovog kapitala kako je prikazan u finansijskim iskazima društva izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka. Za potrebe ove odredbe „društvo u kojem barem neki članovi imaju neograničenu odgovornost za dug društva” odnosi se naročito na vrste društava iz Priloga II Direktive Savjeta 2013/34/EU.
 - Ako je privredno društvo predmet opšteg postupka zbog insolventnosti ili ispunjava kriterijume u skladu sa domaćim pravom da se protiv njega na zahtjev povjerilaca pokrene opšti postupak zbog insolventnosti;
 - Ako je privredno društvo primilo pomoć za spašavanje, a još nije vratilo zajam ili okončalo garanciju, ili je primilo pomoć za restrukturiranje, a još uvijek je predmet plana restrukturiranja;
 - U slučaju privrednog društva koje nije malo i srednje privredno društvo, ako je tokom posljednje dvije godine:
 - odnos knjigovodstvenog duga prema kapitalu privrednog društva bio veći od 7,5 i
 - EBITDA koeficijent pokriva kamata privrednog društva bio niži od 1,0;
19. „obaveze teritorijalizacije potrošnje” su obaveze koje organ koji dodjeljuje pomoć nameće korisnicima da potroše minimalni iznos i/ili obave minimalni obim proizvodne djelatnosti na određenoj teritoriji;
20. „usklađeni iznos pomoći” je maksimalni dozvoljeni iznos pomoći za veliki investicioni projekat, izračunat po sljedećoj formuli:
maksimalni iznos pomoći = $R \times (A + 0,50 \times B + 0 \times C)$
pri čemu je: R maksimalni intenzitet pomoći koji važi u dotičnom području utvrđen u odobroj regionalnoj mapi koja je na snazi na dan dodjele pomoći, isključujući uvećani intenzitet pomoći za mala i srednja privredna društva; A je početnih 50 miliona EUR opravdanih troškova, B je dio opravdanih troškova između 50 miliona EUR i 100 miliona EUR, a C je dio opravdanih troškova koji prelazi 100 miliona EUR;
21. „otplativi predujam” je zajam za projekat koji se isplaćuje u jednoj ili više rata, a uslovi njegovog vraćanja zavise od rezultata projekta;
22. „bruto ekvivalent bespovratnih sredstava” je iznos pomoći ako je korisniku dodijeljena u obliku bespovratnih sredstava, prije svakog odbitka poreza ili drugih dažbina;
23. „početak radova” je ili početak građevinskih radova povezanih sa ulaganjem ili prva zakonski obavezujuća obaveza da se naruči oprema ili bilo koja druga obaveza zbog koje ulaganje nije moguće opozvati, zavisi od toga što nastupi prije. Kupovina zemljišta i pripremni radovi kao što je pribavljanje dozvola i obavljanje studija izvodljivosti ne smatraju se početkom radova. Kod preuzimanja, „početak radova” je trenutak sticanja imovine koja je neposredno povezana sa preuzetom poslovnom jedinicom;
24. „velika privredna društva” su privredna društva koja ne ispunjavaju kriterijume iz Priloga I;
25. „šema koja je sledbenik poreske šeme” je šema u obliku poreskih olakšica koja je izmijenjena verzija prethodno postojeće šeme u obliku poreskih olakšica i koja je zamjenjuje;
26. „intenzitet pomoći” je bruto iznos pomoći izražen kao procenat opravdanih troškova, prije odbitka poreza ili drugih dažbina;
27. „područja koja primaju pomoć” su područja utvrđena u odobroj mapi regionalnih pomoći za period 1. jula 2014. – 31. decembra 2020. u primjeni člana 107 stav 3 tač. (a) i (c) Ugovora;
28. „datum dodjele pomoći” je datum na koji je na osnovu važećeg domaćeg pravnog režima korisniku dodijeljeno zakonsko pravo da primi pomoć;
29. „materijalna imovina” je imovina koja se sastoji od zemljišta, zgrada i postrojenja, mašina i opreme;
30. „nematerijalna imovina” je imovina koja nema fizički ili finansijski oblik, kao što su patenti, licence, tehnološko znanje i iskustvo ili druga vrsta intelektualne svojine;
31. „trošak zarada” je ukupni iznos koji korisnik pomoći treba stvarno da plati u vezi sa predmetnim zaposlenjem koji obuhvata u određenom vremenskom periodu bruto zarade prije plaćanja poreza i obaveznih doprinosa kao što su doprinosi za socijalnu zaštitu, troškovi dječije i roditeljske njege u određenom vremenskom periodu;

³⁶ SL L 336, 21.12.2010, str. 24.

³⁷ Direktiva 2013/34/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. juna 2013. godine o godišnjim finansijskim izvještajima, konsolidovanim finansijskim izvještajima i srodnim izvještajima za određene vrste privrednih društava, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i o prestanku važenja direktiva Savjeta 78/660/EEZ i 83/349/EEZ.

32. „neto povećanje broja zaposlenih” je neto povećanje broja zaposlenih u dotičnoj poslovnoj jedinici u odnosu na prosječan broj tokom određenog vremenskog perioda, od kojeg se oduzimaju sva radna mjesta izgubljena tokom tog perioda, a broj lica zaposlenih na puno radno vrijeme, sa skraćenim radnim vremenom i sezonski zaposlenih lica uračunava se u odgovarajućim djelovima njihovih godišnjih jedinica rada;
33. „namjenska infrastruktura” je infrastruktura izgrađena za privredna društva koja je moguće prethodno utvrditi i koja je prilagođena potrebama tih privrednih društava;
34. „finansijski posrednik” je svaka finansijska institucija, bez obzira na njen oblik i vlasničku strukturu, uključujući fond fondova, privatne investicione fondove, javne investicione fondove, banke, mikro-finansijske institucije i društva za garancije;
35. „putovanje” je kretanje robe iz mjesta porijekla do mjesta odredišta, uključujući sve međudionice i međuetape u dotičnoj državi članici ili van nje, obavljeno upotrebom jednog ili više prevoznih sredstava;
36. „fer stopa prinosa” je očekivana stopa prinosa koja odgovara diskontnoj stopi usklađenoj za rizik koja odražava nivo rizika projekta i prirodu i nivo kapitala koji privatni investitori planiraju da ulože;
37. „ukupno finansiranje” je ukupni iznos ulaganja u prihvatljivo privredno društvo ili projekat u skladu sa Odjeljkom 3 ili članom 16 ili 39 ove regulative, isključujući potpuno privatna ulaganja koja se vrše po tržišnim uslovima i van područja primjene odgovarajuće mjere državne pomoći;
38. „konkurentan postupak prikupljanja ponuda” je nediskriminatorski postupak prikupljanja ponuda kojim se predviđa učešće dovoljnog broja privrednih društava i kojim se pomoć dodjeljuje na osnovu početne ponude koju je ponuđač dostavio ili na osnovu konačne cijene. Osim toga, budžet ili obim u vezi sa postupkom prikupljanja ponuda obavezujuće je ograničenje, tako da ne mogu svi učesnici u postupku dobiti pomoć;
39. „operativna dobit” je razlika između diskontovanih prihoda i diskontovanih operativnih troškova tokom relevantnog vijeka trajanja ulaganja ako je ta razlika pozitivna. Operativni troškovi obuhvataju troškove kao što su troškovi osoblja, materijala, ugovorenih usluga, komunikacije, energije, održavanja, zakupa i administrativni troškovi, međutim, za potrebe ove regulative isključuju troškove amortizacije i troškove finansiranja ukoliko su ti troškovi uključeni u pomoć za ulaganje;

Definicije koje se primjenjuju na regionalnu pomoć

40. Definicije koje se primjenjuju na pomoć za širokopojasnu infrastrukturu (Odjeljak 10) primjenjuju se na odgovarajuće odredbe o regionalnoj pomoći;
41. „regionalna pomoć za ulaganje” je regionalna pomoć dodijeljena za početno ulaganje ili početno ulaganje u korist nove privredne djelatnosti;
42. „regionalna operativna pomoć” je pomoć za smanjenje tekućih izdataka određenog privrednog društva koji nisu povezani sa početnim ulaganjem. To obuhvata kategorije troškova kao što su troškovi osoblja, materijala, ugovorenih usluga, komunikacije, energije, održavanja, zakupa i administrativne troškove itd., međutim, isključuje troškove amortizacije i troškove finansiranja ako su oni uključeni u opravdane troškove prilikom dodjele pomoći za ulaganje;
43. „sektor čelika” podrazumijeva sve djelatnosti povezane sa proizvodnjom jednog ili više sljedećih proizvoda:
 - (a) sirovo gvožđe i legure gvožđa: sirovo gvožđe za proizvodnju čelika, sirovo gvožđe za livnice i drugo sirovo gvožđe, manganovo ogledalasto gvožđe i visokouglenični feromangan, bez drugih legura gvožđa;
 - (b) sirovi i polugotovi proizvodi od gvožđa, običnog čelika ili specijalnog čelika: tečni čelik liven ili neliven u ingote, uključujući i ingote za kovanje poluproizvoda: sirovo gvožđe za patiniranje, ploče i gređice; limene šipke i šipke od bijelog lima; vruće valjani široki koturovi, izuzev proizvodnje tečnog čelika za izlivke iz malih i srednjih livnica
 - (c) toplo valjani gotovi proizvodi od gvožđa, običnog ili specijalnog čelika šine, željeznički pragovi, šinske veznice, podnožne gređe, valjani presjeci, teški profili od 80 mm i više, pobijači lima, šipke i profili manji od 80 mm i pljosnati čelici manji od 150 mm, toplovaljana žica, cijevni obruči i ugaonici, toplovaljani obruči i trake (uključujući trake za cijevi), toplovaljani lim (prevučeni i neprevučeni), ploče i lim od 3 mm debljine i više, univerzalne ploče od 150 mm i više, izuzev žice i žičanih proizvoda, svijetlih šipki i čeličnih odlivaka;
 - (d) hladno valjani gotovi proizvodi: bijeli lim, mat lim, crni lim, pocinkovani lim, drugi prevučeni limovi, hladnovaljani limovi, elektro limovi i trake namijenjene proizvodnji bijelog lima, hladnovaljane ploče, u koturovima i u trakama;
 - (e) cijevi: sve bešavne čelične cijevi, varene čelične cijevi prečnika od preko 406,4 mm;
44. „sektor sintetičkih vlakana” podrazumijeva:
 - (a) istiskivanje odnosno sastavljanje svih generičkih vrsta vlakana i prediva od poliesterske, poliamidne, akrilne ili polipropilenske osnove, bez obzira na njihovo krajnje korišćenje, ili
 - (b) polimerizaciju (uključujući i polikondenzaciju) kada je uključena u istiskivanje u smislu korišćenih mašina; ili
 - (c) svaki pomoćni postupak koji je povezan sa istovremenim instaliranjem kapaciteta za istiskivanje odnosno sastavljanje od strane budućeg korisnika ili nekog drugog privrednog društva člana grupe kojoj pripada i koji u predmetnoj specifičnoj poslovnoj djelatnosti u smislu korišćenih mašina čini sastavni dio tog kapaciteta;
45. „sektor saobraćaja” je prevoz putnika u vazdušnom, pomorskom, drumskom ili željezničkom saobraćaju i unutrašnjim plovnim putevima ili usluge komercijalnog prevoza tereta; tačnije, „sektor saobraćaja” podrazumijeva sljedeće djelatnosti prema klasifikaciji NACE Rev. 2:
 - (a) NACE 49: Kopneni saobraćaj i cjevovodni transport; izuzev NACE 49.32 Taksi prevoz, 49.42 Usluge preseljenja, 49.5 Cjevovodni transport;
 - (b) NACE 50: Vodeni saobraćaj;
 - (c) NACE 51: Vazdušni saobraćaj, izuzev NACE 51.22 Vasijski saobraćaj;
46. „šema namijenjena ograničenom broju posebnih sektora privredne djelatnosti” je šema kojom su obuhvaćene djelatnosti razvrstane u manje od pet grupa (četvorocifreni numerički kod) statističke klasifikacije NACE Rev. 2;
47. „turističke djelatnosti” su sljedeće djelatnosti prema klasifikaciji NACE Rev. 2:
 - (a) NACE 55: Smještaj;
 - (b) NACE 56: Djelatnosti pripremanja i posluživanja hrane i pića;
 - (c) NACE 79: Djelatnost putničkih agencija, tur-operatora, usluge rezervacije i prateće aktivnosti;
 - (d) NACE 90: Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti;
 - (e) NACE 91: Djelatnost biblioteka, arhiva, muzeja i ostale kulturne djelatnosti;
 - (f) NACE 93: Sportske, zabavne i rekreativne djelatnosti;
48. „rijetko naseljena područja” su područja koja Komisija priznaje kao takva na osnovu pojedinačnih odluka o mapama regionalnih pomoći za period 1. jul 2014. – 31. decembar 2020;
49. „početno ulaganje” je:

- (a) ulaganje u materijalnu i nematerijalnu imovinu povezano sa osnivanjem nove poslovne jedinice, proširenjem kapaciteta postojeće poslovne jedinice, diverzifikacijom proizvodnje poslovne jedinice na proizvode koje dotična poslovna jedinica prethodno nije proizvodila ili bitnom promjenom u cjelokupnom proizvodnom procesu postojeće poslovne jedinice; ili
- (b) sticanje imovine koja pripada poslovnoj jedinici koja je zatvorena ili bi bila zatvorena da nije bila kupljena, a kupio ju je investitor koji nije povezan sa prodavcem, pri čemu je isključeno samo sticanje udjela u privrednom društvu;
- 50. „ista ili slična djelatnost” je djelatnost koja je obuhvaćena istom grupom (četvorocifreni numerički kod) statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2, kako je utvrđeno u Regulativi (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o utvrđivanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Revizija 2 i o izmjeni Regulative Savjeta (EEZ) br. 3037/90, kao i određenih regulativa EZ o posebnim statističkim područjima ⁽³⁸⁾;
- 51. „početno ulaganje u korist nove privredne djelatnosti” je:
 - (a) ulaganje u materijalnu i nematerijalnu imovinu povezano sa osnivanjem nove poslovne jedinice ili diverzifikacijom djelatnosti poslovne jedinice, pod uslovom da nova djelatnost nije ista ili slična djelatnosti koja je prethodno obavljana u poslovnoj jedinici;
 - (b) sticanje imovine koja pripada poslovnoj jedinici koja je zatvorena ili bi bila zatvorena da nije bila kupljena, a kupio ju je investitor koji nije povezan sa prodavcem, pod uslovom da nova djelatnost koja će se obavljati stečenom imovinom nije ista ili slična djelatnosti koja je obavljana u toj poslovnoj jedinici prije sticanja;
- 52. „veliki investicioni projekat” je početno ulaganje sa opravdanim troškovima koji prelaze 50 miliona eura, obračunato po cijenama i deviznom kursu na datum dodjele pomoći;
- 53. „mjesto odredišta” je mjesto iskrcaja robe;
- 54. „mjesto porijekla” je mjesto ukrcaja robe koja se prevozi;
- 55. „područja prihvatljiva za operativnu pomoć” su najudaljeniji regioni iz člana 349 Ugovora ili rijetko naseljena područja, kako je utvrđeno u odobrenoj mapi regionalnih pomoći za dotičnu državu članicu za period 1. jul 2014. – 31. decembar 2020;
- 56. „prevozno sredstvo” je sredstvo u željezničkom saobraćaju, prevozu tereta u drumskom saobraćaju, prevozu unutrašnjim plovnim putovima, pomorskom saobraćaju, vazdušnom saobraćaju ili kombinovanom saobraćaju;
- 57. „fond za urbani razvoj” je specijalizovani instrument ulaganja osnovan za potrebe ulaganja u projekte urbanog razvoja na osnovu mjere pomoći za urbani razvoj. Fondovima za urbani razvoj upravlja menadžer fonda za urbani razvoj;
- 58. „menadžer fonda za urbani razvoj” je profesionalno društvo za upravljanje sa statusom pravnog lica koje bira i vrši ulaganja u prihvatljive projekte urbanog razvoja;
- 59. „projekat urbanog razvoja” je projekat ulaganja koji ima potencijal da podrži sprovođenje intervencija predviđenih integrisanim pristupom održivom urbanom razvoju i doprinese ostvarivanju ciljeva koji su u njemu utvrđeni, uključujući projekte sa internom stopom prinosa koja možda nije dovoljna za privlačenje finansiranja na isključivo komercijalnoj osnovi. Projekat urbanog razvoja može se organizovati kao zaseban blok finansiranja u okviru pravnih struktura korisnika privatnog investitora ili kao zaseban pravni subjekt, npr. subjekt posebne namjene;
- 60. „integrisana strategija održivog urbanog razvoja” je strategija koju je službeno predložio i odobrio nadležni lokalni organ ili agencija javnog sektora, utvrđena za određeno urbano geografsko područje i period, kojom se utvrđuju integrisane mjere za rješavanje ekonomskih, ekoloških, klimatskih, demografskih i socijalnih izazova sa kojima se suočavaju urbana područja;
- 61. „doprinos u prirodi” je doprinos u zemljištu ili nekretninama ukoliko zemljište ili nekretnina čini dio projekta urbanog razvoja;

Definicije za pomoć za mala i srednja privredna društva

- 62. „radna mjesta neposredno otvorena projektom ulaganja” su radna mjesta povezana sa djelatnošću na koju se ulaganje odnosi, uključujući radna mjesta otvorena nakon povećanja stope iskorišćenosti kapaciteta koji je nastao ulaganjem;
- 63. „organizaciona saradnja” je razvoj zajedničkih poslovnih strategija ili upravljačkih struktura, pružanje zajedničkih usluga ili usluga koje olakšavaju saradnju, usklađene djelatnosti kao što su istraživanje ili stavljanje na tržište, podrška mrežama i klasterima, poboljšanje dostupnosti i komunikacije, upotreba zajedničkih instrumenata za podsticanje preduzetništva i trgovine sa malim i srednjim privrednim društvima;
- 64. „savjetodavne usluge povezane sa saradnjom” su konsalting, pomoć i usavršavanje radi razmjene znanja i iskustava, kao i radi poboljšanja saradnje;
- 65. „usluge podrške povezane sa saradnjom” su obezbjeđivanje kancelarijskih prostora, internet stranica, banaka podataka, biblioteka, istraživanja tržišta, priručnika, radnih dokumenata i modela dokumenata;

Definicije za pomoć za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva

- 66. „ulaganje u kvazi-vlasnički kapital” je vrsta finansiranja koja se svrstava između vlasničkog kapitala i zaduživanja, rizičnija od nadređenog duga i manje rizična od običnog vlasničkog kapitala, čiji se prinos za imaoca pretežno zasniva na dobiti ili gubicima predmetnog ciljnog privrednog društva koji nijesu obezbijeđeni u slučaju neispunjavanja obaveza. Ulaganja u kvazivlasnički kapital mogu se strukturirati kao dug, neobezbijeđen i podređen, uključujući mezaninski dug, koji se u nekim slučajevima može se konvertovati u vlasnički kapital, ili kao povlašćeni vlasnički kapital;
- 67. „garancija” je u smislu odjeljaka 1, 3 i 7 Regulative, pisana obaveza preuzimanja odgovornosti za sve ili dio novonastalih zajmovnih transakcija trećeg lica kao što su dužnički instrumenti ili instrumenti zakupa, kao i instrumenti kvazi-vlasničkog kapitala;
- 68. „stopa garancije” je procenat gubitka koji javni investitor pokriva za svaku transakciju prihvatljivu na osnovu određene mjere državne pomoći;
- 69. „izlazak” je likvidacija udjela koju sprovodi finansijski posrednik ili investitor, uključujući trgovačku prodaju, otpis, otplatu udjela/zajmova, prodaju drugom finansijskom posredniku ili drugom investitoru, prodaju finansijskoj instituciji i prodaju javnom ponudom, uključujući inicijalnu javnu ponudu (IPO);
- 70. „finansijska sredstva” su otplativo javno ulaganje dodijeljeno finansijskom posredniku za potrebe ulaganja na osnovu mjere finansiranja rizika, gdje se svi prihodi vraćaju javnom investitoru;
- 71. „ulaganje za finansiranje rizika” su ulaganja u vlasnički i kvazi-vlasnički kapital, zajmovi uključujući zakupe, garancije ili kombinacija navedenog, namijenjeni prihvatljivim privrednim društvima za potrebe vršenja novih ulaganja;
- 72. „nezavisni privatni investitor” je privatni investitor koji nije vlasnik udjela u prihvatljivom privrednom društvu u koje ulaže, uključujući poslovne anđele i finansijske institucije, bez obzira na njihovu vlasničku strukturu, ako snosi cjelokupni rizik povezan sa svojim ulaganjem. Nakon osnivanja novog društva, privatni investitori, uključujući osnivače, smatraju se nezavisnim od tog društva;
- 73. „fizičko lice” u smislu čl. 21 i 23 je lice koje nije pravno lice i nije privredno društvo u smislu člana 107 stav 1 Ugovora;
- 74. „ulaganje u vlasnički kapital” je obezbjeđivanje kapitala privrednom društvu, neposrednim ili posrednim ulaganjem, u zamjenu za vlasništvo nad odgovarajućim udjelom tog privrednog društva;

³⁸ SL L 393, 30.12.2006, str. 1.

75. „prva komercijalna prodaja” je prva prodaja koju privredno društvo izvrši na tržištu proizvoda ili usluga, osim ograničenih prodaja radi testiranja tržišta;
76. „MSP neuvršteno na berzu” je MSP koje nije uvršteno na službenu listu berze, osim alternativnih platformi za trgovanje;
77. „naknadno ulaganje” je dodatno ulaganje za finansiranje rizika koje se vrši u privredno društvo nakon najmanje jednog prethodnog kruga ulaganja za finansiranje rizika;
78. „zamjenski kapital” je kupovina postojećih udjela u privrednom društvu od prethodnog investitora ili vlasnika udjela;
79. „ovlašćeni subjekt” je Evropska investiciona banka i Evropski investicioni fond, međunarodna finansijska institucija u kojoj je država članica vlasnik udjela, ili finansijska institucija osnovana u državi članici za ostvarivanje javnog interesa pod nadzorom javnog organa, tijela javnog prava ili tijela privatnog prava koje obavlja javnu službu; ovlašćeni subjekt može se izabrati ili neposredno imenovati u skladu sa odredbama Direktive 2004/18/EZ o usklađivanju postupaka za dodjelu ugovora o javnim radovima, ugovora o javnoj nabavci robe i ugovora o javnim uslugama³⁹⁾ ili bilo kojeg naknadnog zakonodavstva koje u cjelosti ili djelimično zamjenjuje navedenu direktivu;
80. „inovatorsko privredno društvo” je privredno društvo:
 - (a) koje može dokazati, na osnovu evaluacije koju je sproveo spoljni stručnjak, da će u predvidljivoj budućnosti razviti proizvode, usluge ili procese koji su novi ili bitno poboljšani u poređenju sa posljednjim dostignućima u dotičnoj grani industrije, a koji sa sobom nose rizik tehnološkog ili industrijskog neuspjeha; ili
 - (b) čiji troškovi istraživanja i razvoja predstavljaju najmanje 10 % njegovih ukupnih operativnih troškova u najmanje jednoj od tri godine koje prethode dodjeli pomoći ili, u slučaju novoosnovanog privrednog društva bez ikakve finansijske istorije, u reviziji njegovog tekućeg fiskalnog perioda koju je potvrdio spoljni revizor;
81. „alternativna platforma za trgovanje” je multilateralni sistem trgovanja u skladu sa članom 4 stav 1 tačka 15 Direktive 2004/39/EZ, na kojoj većinu finansijskih instrumenata prihvaćenih za trgovanje izdaju mala i srednja privredna društva;
82. „zajam” je sporazum kojim se zajmodavac obavezuje da zajmoprimcu stavi na raspolaganje dogovoreni iznos novca na dogovoreni period i na osnovu kojeg je zajmoprimac dužan da otplati taj iznos u dogovorenom roku. Može biti u obliku zajma ili drugog instrumenata finansiranja, uključujući zakup, čija je dominantna odlika da zajmodavcu obezbjeđuje minimalni prinos. Refinansiranje postojećih zajmova nije prihvatljiv zajam.

Definicije za pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije

83. „organizacija za istraživanje i širenje znanja” je subjekt (kao što su univerziteti, istraživački instituti, agencije za prenos tehnologije, posrednici za inovacije, fizička lica ili virtualni kolaborativni subjekti usmjereni na istraživanje), bez obzira na njegov pravni status (organizovan na osnovu javnog ili privatnog prava) odnosno način finansiranja, čiji je prvenstveni cilj da nezavisno sprovodi fundamentalno istraživanje, industrijsko istraživanje ili eksperimentalni razvoj ili da upozna širu javnost sa rezultatima tih djelatnosti, putem predavanja, objavljivanja ili prenosa znanja. Ukoliko takav subjekt obavlja i privredne djelatnosti, finansiranje, troškovi i prihodi tih privrednih djelatnosti moraju se knjižiti odvojeno. Privredna društva koja mogu imati odlučujući uticaj na takav subjekt, na primjer u svojstvu vlasnika udjela ili članova, nemaju povlašćeni pristup rezultatima istraživanja koje subjekt proizvode;
84. „fundamentalno istraživanje” je eksperimentalni ili teorijski rad obavljen prvenstveno kako bi se stekla nova znanja o osnovnim načelima pojave i vidljivih činjenica, bez predviđene neposredne tržišne primjene ili upotrebe;
85. „industrijsko istraživanje” je planirano istraživanje ili kritički pregled u cilju sticanja novih znanja i vještina za razvoj novih proizvoda, procesa ili usluga odnosno za postizanje bitnog poboljšanja postojećih proizvoda, procesa ili usluga. To obuhvata stvaranje sastavnih dijelova složenih sistema i može uključivati izradu prototipova u laboratorijskom okruženju ili u okruženju sa simuliranim interfejsima postojećih sistema kao i pilot-linija ako je to neophodno za industrijsko istraživanje, i naročito za validaciju generičke tehnologije;
86. „eksperimentalni razvoj” je sticanje, kombinovanje, oblikovanje i upotreba postojećih naučnih, tehnoloških, poslovnih i drugih relevantnih znanja i vještina u cilju razvoja novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga. To može uključivati i, na primjer, djelatnosti u cilju konceptualnog definisanja, planiranja i dokumentovanja novih proizvoda, procesa ili usluga; Eksperimentalni razvoj može obuhvatati izradu prototipova, demonstraciju, pilot-projekte, ispitivanje i validaciju novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga u okruženju koje odražava operativne uslove iz stvarnog života ako je osnovni cilj ostvarenje daljih tehničkih poboljšanja proizvoda, procesa ili usluga koji nijesu u velikoj mjeri ustaljeni. To može uključivati i razvoj tržišno upotrebljivog prototipa ili pilot-projekta koji je nužno konačni tržišni proizvod, a preskupo ga je proizvesti da bi se upotrebljavao samo u svrhu demonstracije i validacije. Eksperimentalni razvoj ne uključuje redovne ili periodične izmjene postojećih proizvoda, proizvodnih linija, proizvodnih procesa, usluga i drugih tekućih aktivnosti, čak i ako te izmjene mogu podrazumijevati poboljšanja;
87. „studija izvodljivosti” je evaluacija i analiza potencijala projekta, čiji je cilj da podrži proces donošenja odluka objektivnim i racionalnim otkrivanjem njegovih prednosti i slabosti, mogućnosti i prijetnji, kao i da utvrdi resurse potrebne za njegovo sprovođenje i konačno njegove izgleda da bude uspješan;
88. „troškovi osoblja” su troškovi istraživača, tehničara i drugog pomoćnog osoblja u obimu u kojem su zaposleni na odgovarajućem projektu ili djelatnosti;
89. „van dohvata ruke” znači da se uslovi transakcije između ugovornih strana ne razlikuju od onih koji bi bili utvrđeni između nezavisnih privrednih društava i ne sadrže nijedan element nedozvoljenog dogovaranja. Za svaku transakciju koja proizilazi iz otvorenog, transparentnog i nediskriminatorskog postupka smatra se da ispunjava načelo „van dohvata ruke“;
90. „djelotvorna saradnja” je saradnja između najmanje dvije nezavisne strane u cilju razmjene znanja ili tehnologije odnosno ostvarivanja zajedničkog cilja na osnovu podjele rada, pri čemu strane zajednički utvrđuju obim projekta saradnje, doprinose njegovom sprovođenju i dijele njegove rizike i rezultate. Jedna ili više strana može snositi cjelokupne troškove projekta i tako smanjiti finansijski rizik projekta za druge strane. Ugovoreno istraživanje i pružanje usluga istraživanja ne smatraju se oblicima saradnje;
91. „istraživačka infrastruktura” su objekti, resursi i s tim povezane usluge koje naučna zajednica upotrebljava za vršenje istraživanja u svojim odnosnim oblastima i obuhvata naučnu opremu ili komplete instrumenata, resurse koji se zasnivaju na znanju kao što su zbirke, arhivi ili strukturisani naučni podaci, infrastrukture koje se zasnivaju na informaciono-komunikacionoj tehnologiji, kao što su infrastruktura GRID, računarska, softverska i komunikaciona infrastruktura, kao i sva druga sredstva jedinstvene prirode koja su bitna za vršenje istraživanja. Takve infrastrukture mogu biti „na jednom mjestu” ili „raspršene” (organizovana mreža resursa) u skladu sa članom 2 tačka (a) Regulative Savjeta (EZ) br. 723/2009 od 25. juna 2009. godine o pravnom okviru Zajednice za Konzorcijum evropskih istraživačkih infrastruktura (ERIC)⁴⁰⁾;
92. „inovativni klasteri” su strukture ili organizovane grupe nezavisnih strana (kao što su inovatorska novoosnovana privredna društva, mala, srednja i velika privredna društva, kao i organizacije za istraživanje i širenje znanja, neprofitne organizacije i drugi povezani privredni subjekti) namijenjene podsticanju inovacione djelatnosti promocijom, dijeljenjem objekata i razmjenom znanja i stručnosti, kao i efikasnim doprinosom prenosu znanja, umrežavanju, širenju informacija i saradnji među privrednim društvima i drugim organizacijama u klasteru;
93. „visokokvalifikovano osoblje” je osoblje sa diplomom tercijarnog obrazovanja i najmanje pet godina odgovarajućeg profesionalnog iskustva, koje može uključivati i doktorsko obrazovanje;

³⁹⁾ SL L 134, 30.4.2004, str. 114.

⁴⁰⁾ SL L 206, 8.8.2009, str. 1.

94. „savjetodavne usluge za inovacije” su konsultantske usluge, pomoć i usavršavanje u oblasti prenosa znanja, sticanja, zaštite i iskorišćavanja nematerijalne imovine, primjene standarda i propisa koji ih obuhvataju;
95. „usluge podrške za inovacije” su obezbjeđivanje kancelarijskog prostora, banaka podataka, biblioteka, istraživanja tržišta, laboratorija, označavanje kvaliteta, ispitivanje i sertifikacija za potrebe razvoja efikasnijih proizvoda, procesa ili usluga;
96. „inovacije u organizaciji” predstavljaju sprovođenje nove organizacione metode u poslovnim praksama privrednog društva, organizaciji radnog mjesta ili spoljnim odnosima, pri čemu su isključene promjene koje se zasnivaju na organizacionim metodama koje privredno društvo već primjenjuje, promjene upravljačke strategije, spajanja i pripajanja, prestanak upotrebe procesa, jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje, promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagodavanje, lokalizacija, redovne, sezonske i druge ciklične promjene, kao i trgovanje novim ili bitno poboljšanim proizvodima;
97. „inovacije procesa” predstavljaju sprovođenje nove ili znatno poboljšane metode proizvodnje ili isporuke (uključujući bitne promjene u tehnikama, opremi ili softveru), pri čemu su isključene manje izmjene ili poboljšanja, povećanja proizvodnih kapaciteta ili kapaciteta usluga dodavanjem proizvodnih ili logističkih sistema vrlo sličnih onima koji se već koriste, prestanak upotrebe procesa, jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje, promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagodavanje, lokalizacija, redovne, sezonske i druge ciklične promjene, kao i trgovanje novim ili znatno poboljšanim proizvodima;
98. „upućivanje na rad” je privremeno zapošljavanje osoblja od strane korisnika sa pravom osoblja da se vrati kod prethodnog poslodavca;

Definicije za pomoć za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom

99. „radnik u ozbiljno nepovoljnom položaju” je svako lice:
 - (a) koje nije imalo redovno plaćeno zaposlenje najmanje tokom prethodna 24 mjeseca; ili
 - (b) koje nije imalo redovno plaćeno zaposlenje najmanje tokom prethodnih 12 mjeseci, a pripada jednoj od kategorija od (b) do (g) navedenih u definiciji „radnik u nepovoljnom položaju”;
100. „zaštićeno zapošljavanje” je zapošljavanje u privrednom društvu u kome radnici sa invaliditetom čine najmanje 30 % zaposlenih;

Definicije koje se primjenjuju na pomoć za zaštitu životne sredine

101. „zaštita životne sredine” je svaka mjera kojom se otklanja i sprečava šteta koja nastaje u fizičkoj sredini ili na prirodnim dobrima zbog djelatnosti korisnika, kojom se smanjuje rizik od takve štete ili koja vodi efikasnijoj upotrebi prirodnih dobara, uključujući mjere štednje energije i korišćenje obnovljivih izvora energije;
102. „standard Unije” je:
 - (a) obavezni standard Unije kojim se određuju nivoi koje pojedinačna privredna društva moraju da dostignu u pogledu zaštite životne sredine; ili
 - (b) obaveza na osnovu Direktive 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁴¹⁾ da se koriste najbolje dostupne tehnike (BAT) i obezbijedi da nivoi emisija zagađujućih materija nijesu viši nego što bi bili uz primjenu najboljih dostupnih tehnika; u slučaju da su nivoi emisija povezani sa najboljim dostupnim tehnikama utvrđeni u aktima za sprovođenje donesenim na osnovu Direktive 2010/75/EU, ti nivoi će se primjenjivati za svrhe ove regulative; ako su ti nivoi izraženi kao raspon, primjenjivaće se granica postizanja najboljih dostupnih tehnika;
103. „energetska efikasnost” je količina uštedene energije utvrđena mjerenjem i/ili procjenom potrošnje prije i nakon sprovođenja mjere poboljšanja energetske efikasnosti, uz obezbjeđenje normalizacije spoljnih uslova koji utiču na potrošnju energije;
104. „projekat energetske efikasnosti” je projekat ulaganja kojim se povećava energetska efikasnost zgrade;
105. „fond za energetska efikasnost” je specijalizovani instrument ulaganja osnovan za potrebe ulaganja u projekte energetske efikasnosti usmjerene na poboljšanje energetske efikasnosti zgrada i u sektoru domaćinstava i van domaćinstava. Fondom za energetska efikasnost upravlja menadžer fonda za energetska efikasnost;
106. „menadžer fonda za energetska efikasnost” je profesionalno društvo za upravljanje sa statusom pravnog lica, koje bira i vrši ulaganja u prihvatljive projekte energetske efikasnosti;
107. „visokoefikasna kogeneracija” je kogeneracija koja odgovara definiciji visokoefikasne kogeneracije iz člana 2 stav 34 Direktive 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i o prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ ⁽⁴²⁾;
108. „kogeneracija” ili kombinovana proizvodnja toplotne i električne energije (CHP) je istovremena proizvodnja toplotne i električne i/ili mehaničke energije u jednom procesu;
109. „energija iz obnovljivih izvora energije” je energija koju proizvode postrojenja koja koriste samo obnovljive izvore energije, kao i udio u smislu kalorične vrijednosti energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u hibridnim postrojenjima koja koriste i konvencionalne izvore energije. Uključuje obnovljivu električnu energiju koja se koristi za popunjavanje akumulacionih sistema, ali ne uključuje električnu energiju proizvedenu kao rezultat akumulacionih sistema;
110. „obnovljivi izvori energije” su sljedeći obnovljivi nefosilni izvori energije: vjetar, sunčeva energija, aerotermalna energija, geotermalna energija, hidrotermalna energija i energija okeana, hidroenergija, energija iz biomase, gasovi sa deponija, gas koji proizvodi postrojenje za prerađivanje otpadnih voda i biogasovi;
111. „biogorivo” je tekuće ili gasovito gorivo za prevoz koje se proizvodi iz biomase;
112. „održivo biogorivo” je biogorivo koje ispunjava uslove održivosti iz člana 17 Direktive 2009/28/EZ;
113. „biogorivo proizvedeno iz prehrambenih kultura” je biogorivo iz žitarica i ostalih kultura bogatih škrobom, šećernih kultura i uljarica kako je utvrđeno u predlogu Komisije Predlog Direktive Evropskog parlamenta i Savjeta o izmjeni Direktive 98/70/EZ o kvalitetu benzina i dizel goriva i izmjeni Direktive 2009/28/EZ o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora ⁽⁴³⁾;
114. „nova i inovativna tehnologija” je nova tehnologija koja još uvijek nije dokazana u poređenju sa posljednjim dostignućima u toj industriji, koja nosi rizik tehnološkog ili industrijskog neuspjeha i ne predstavlja optimizaciju ili poboljšanje postojeće tehnologije;
115. „balansna odgovornost” je odgovornost za odstupanja (odstupanja između proizvodnje, potrošnje i tržišnih transakcija) učesnika na tržištu ili njegovog izabranog zastupnika, tj. „balansno odgovorne strane”, u određenom vremenskom periodu, tj. „periodu poravnanja odstupanja”;
116. „standardne balansne odgovornosti” su nediskriminatorne balansne odgovornosti u svim tehnologijama tako da nijedan proizvođač nije oslobođen od tih odgovornosti;
117. „biomasa” je biološki razgradiva frakcija proizvoda, otpada i ostataka iz poljoprivrede (uključujući materije životinjskog i biljnog porijekla), šumarstva i s njima povezanih industrija, uključujući ribarstvo i akvakulturu, kao i biogasovi i biološki razgradiva frakcija industrijskog i komunalnog otpada;
118. „ukupni nivelisani troškovi proizvodnje energije” su izračunati troškovi proizvodnje električne energije u tački priključka na mrežu za punjenje ili mrežu električne energije. To izračunavanje uključuje početni kapital, diskontnu stopu, kao i troškove neprekidnog poslovanja, goriva i održavanja;

⁴¹ SL L 24, 29.1.2008, str. 8.

⁴² SL L 315, 14.11.2012, str. 1.

⁴³ COM(2012) 595, 17.10.2012.

119. „porez za zaštitu životne sredine” je porez sa posebnom poreskom osnovicom koja ima jasan negativan efekat na životnu sredinu ili koji za cilj ima oporezivanje određenih djelatnosti, roba ili usluga na način da se troškovi zaštite životne sredine mogu uključiti u njihovu cijenu i/ili da se proizvođači i potrošači usmjere na djelatnosti koje više poštuju životnu sredinu;
120. „najniži nivo oporezivanja u Uniji” je najniži nivo oporezivanja koji je predviđen zakonodavstvom Unije; za energente i električnu energiju taj najniži nivo oporezivanja određen je u Prilogu I Direktive Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. godine o restrukturiranju okvira Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije ⁽⁴⁴⁾;
121. „kontaminirana lokacija” je lokacija na kojoj je potvrđeno prisustvo opasnih materija, koju je uzrokovao čovjek, do te mjere da predstavljaju znatan rizik po zdravlje ljudi ili životnu sredinu imajući u vidu trenutnu ili odobrenu buduću upotrebu zemljišta;
122. „načelo 'zagađivač plaća'” podrazumijeva da troškove mjera koje su usmjerene na zagađenje treba da snosi zagađivač koji prouzrokuje zagađenje;
123. „zagađenje” je šteta koju je prouzrokovao zagađivač neposredno ili posredno nanoseći štetu životnoj sredini, odnosno stvarajući uslove koji vode takvoj šteti za fizičku sredinu ili prirodna dobra;
124. „energetski efikasno daljinsko grijanje i hlađenje” je sistem daljinskog grijanja i hlađenja koji odgovara definiciji sistema efikasnog daljinskog grijanja i hlađenja iz člana 2 st. 41 i 42 Direktive 2012/27/EU. Definicija uključuje postrojenja za proizvodnju grijanja/hlađenja i mrežu (uključujući povezane objekte) potrebnu za distribuciju grijanja/hlađenja od proizvodnih jedinica do prostora potrošača;
125. „zagađivač” je lice koje neposredno ili posredno nanosi štetu životnoj sredini ili stvara uslove koji vode takvoj šteti;
126. „ponovna upotreba” je svaki postupak kojim se proizvod ili djelovi proizvoda koji nisu otpad ponovno upotrebljavaju za istu svrhu za koju su izvorno stvoreni;
127. „priprema za ponovnu upotrebu” su postupci prerade kao što su provjeravanje, čišćenje ili popravljavanje kojima se proizvodi ili djelovi proizvoda, koji su postali otpad, pripremaju za ponovnu upotrebu bez dodatne prethodne prerade;
128. „recikliranje” je svaki postupak prerade kojim se otpad prerađuje u proizvode, materijale ili materije za izvornu ili drugu namjenu. Ono obuhvata preradu organskog materijala, ali ne i energetske preradu i preradu u materijal koji se upotrebljava kao gorivo ili za zatrpavanje;
129. „posljednja dostignuća” podrazumijevaju proces u kojem je ponovna upotreba otpadnog proizvoda u proizvodnji konačnog proizvoda ekonomski profitabilna uobičajena praksa. Kada je to prikladno, pojam „posljednja dostignuća” treba tumačiti sa stanovišta tehnologije Unije i unutrašnjeg tržišta Unije;
130. „energetska infrastruktura” je svaka fizička oprema ili objekat koji se nalazi u Uniji ili povezuje Uniju sa jednom ili više trećih zemalja, a potpada pod jednu od sljedećih kategorija:
- (a) za električnu energiju:
- infrastruktura za prenos, kako je utvrđena u članu 2 stav 3 Direktive 2009/72/EZ od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije ⁽⁴⁵⁾;
 - infrastruktura za distribuciju, kako je utvrđena u članu 2 stav 5 Direktive 2009/72/EZ;
 - objekti za skladištenje električne energije, utvrđeni kao objekti za trajno ili privremeno skladištenje električne energije u nadzemnoj ili podzemnoj infrastrukturi ili geološkim lokacijama, pod uslovom da su direktno povezani na visokonaponske dalekovode projektovane za napon od 110 kV ili više;
 - svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi sistemi utvrđeni u tač. (i) do (iii) funkcionisali na siguran, bezbjedan i efikasan način, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole na svim naponskim nivoima i trafostanicama; i
 - pametne mreže, definisane kao svaka oprema, vod, kabal ili postrojenje, na nivou prenosa i niskonaponske i sredjenaponske distribucije, za dvosmjernu digitalnu komunikaciju u realnom vremenu ili približno realnom vremenu, interaktivno i inteligentno praćenje i upravljanje proizvodnjom, prenosom, distribucijom i potrošnjom električne energije u elektroenergetskoj mreži u cilju razvoja mreže koja efikasno integriše ponašanje i djelovanje svih korisnika koji su na nju priključeni, tj. proizvođača, potrošača i onih koji rade oboje, kako bi se obezbijedio ekonomski efikasan i održiv elektroenergetski sistem sa niskim gubicima i visokim stepenom kvaliteta i sigurnosti snabdijevanja, kao i zaštitom;
- (b) za gas:
- gasovodi za prenos i distribuciju za transport prirodnog gasa i biogasa koji su dio mreže, isključujući gasovode pod visokim pritiskom koji se upotrebljavaju za *upstream* distribuciju prirodnog gasa;
 - podzemni skladišni objekti koji su povezani sa gasovodima pod visokim pritiskom iz tačke (i);
 - objekti za prihvatanje, skladištenje, regasifikaciju ili dekompresiju tečnog prirodnog gasa (TPG) ili komprimovanog prirodnog gasa (KPG); i
 - svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi sistem funkcionisao na siguran, bezbjedan i efikasan način ili kako bi se omogućio dvosmjerni kapacitet, uključujući kompresorske stanice;
- (c) za naftu:
- naftovodi za transport sirove nafte;
 - crpne stanice i skladišni objekti potrebni za funkcionisanje naftovoda za sirovu naftu; i
 - svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi predmetni sistem funkcionisao na ispravan, siguran i efikasan način, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole, kao i uređaje za obrnuti protok;
- (d) za CO₂: mreže cjevovoda, uključujući povezane kompresorske stanice, za transport CO₂ do skladišnih lokacija kako bi se CO₂ ubrizgao u odgovarajuće podzemne geološke formacije radi trajnog skladištenja;
131. „zakonodavstvo o unutrašnjem energetskom tržištu” obuhvata Direktivu 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Direktivu 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. godine o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa ⁽⁴⁶⁾, Regulativu (EZ) br. 713/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. godine o osnivanju Agencije za saradnju energetskih regulatora ⁽⁴⁷⁾; Regulativu (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije ⁽⁴⁸⁾ i Regulativu (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. jula 2009. godine o uslovima za pristup mrežama za prenos prirodnog gasa ⁽⁴⁹⁾ ili bilo koje naknadno zakonodavstvo kojim se ti akti u cjelosti ili djelimično zamjenjuju;

Definicije koje se primjenjuju na socijalnu pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona

132. „uobičajeno boravište” je mjesto na kome fizičko lice živi najmanje 185 dana godišnje svake kalendarske godine zbog ličnih i profesionalnih veza; u slučaju lica čije su profesionalne veze na mjestu koje se razlikuje od mjesta njegovih ličnih veza i koje živi u dvije ili više država članica, njegovo uobičajeno boravište smatra se mjestom njegovih ličnih veza ako se tamo redovno vraća; ako lice žive u državi članici kako bi obavio posao ograničenog trajanja, njegovo mjesto boravišta i dalje se smatra mjestom njegovih ličnih veza, bez

⁴⁴ SL L 283, 31.10.2003, str. 51.

⁴⁵ SL L 211, 14.8.2009, str. 55.

⁴⁶ SL L 211, 14.8.2009, str. 94.

⁴⁷ SL L 211, 14.8.2009, str. 1.

⁴⁸ SL L 211, 14.8.2009, str. 15.

⁴⁹ SL L 211, 14.8.2009, str. 36.

obzira na to da li se tamo vraća za vrijeme obavljanja navedenog posla; studiranje ili školovanje u drugoj državi članici ne predstavlja prenos uobičajenog boravišta; „uobičajeno boravište“ može imati i značenje koje je utvrđeno domaćim pravom država članica;

Definicije za pomoć za širokopojasnu infrastrukturu

133. „osnovne širokopojasne mreže” su mreže sa osnovnim funkcijama koje se zasnivaju na tehnološkim platformama kao što su asimetrične digitalne pretplatničke linije (do mreža ADSL2+), standardne kablovske mreže (npr. DOCSIS 2.0), mobilne mreže treće generacije (UMTS) i satelitski sistemi;
134. „građevinski radovi povezani sa širokopojasnom infrastrukturom” su građevinski radovi potrebni za uvođenje širokopojasne mreže, kao što je iskopavanje puta kako bi se omogućilo postavljanje (širokopojasnih) vodova;
135. „vodovi” su podzemne cijevi ili kanali koji se upotrebljavaju za postavljanje (optičkih, bakarnih ili koaksijalnih) kablova širokopojasne mreže;
136. „fizičko razvezivanje” obezbjeđuje pristup pristupnoj liniji krajnjeg korisnika i omogućava sopstvenim prenosnim sistemima konkurenata da preko nje vrše neposredan prenos;
137. „pasivna širokopojasna infrastruktura” je širokopojasna mreža bez aktivnih komponenti. Ona uobičajeno uključuje građevinsku infrastrukturu, vodove i tamna vlakna, kao i ulične kablovske ormariće;
138. „mreže za pristup sljedeće generacije (NGA)” su napredne mreže koje imaju barem sljedeće karakteristike: (a) pouzdano pružaju usluge pri veoma velikoj brzini po pretplatniku putem optičkog prenosa (*backhaul*) (ili ekvivalentne tehnologije) dovoljno blizu prostorija korisnika kako bi se zaista garantovala veoma velika brzina; (b) podržavaju različite napredne digitalne usluge, uključujući konvergentne usluge koje se zasnivaju isključivo na internet protokolu (IP); i (c) imaju znatno veću brzinu prenosa (u odnosu na osnovne širokopojasne mreže). U sadašnjoj fazi razvoja tržišta i tehnologije, mreže NGA su sljedeće: (a) optičke pristupne mreže (FTTx), (b) napredne unaprijedne kablovske mreže i (c) određene napredne bežične pristupne mreže koje mogu pouzdano da isporuče velike brzine po pretplatniku;
139. „veleprodajni pristup” je pristup kojim se operatoru omogućava da koristi kapacitete drugog operatora. Najširi mogući pristup koji se omogućava na relevantnoj mreži na osnovu trenutnog tehnološkog razvoja uključuje barem sljedeće proizvode u oblasti pristupa. Za mreže FTTH/FTTB – pristup vodovima, pristup tamnim vlaknima, razvezani pristup lokalnoj petlji i pristup toku bitova (*bitstream* pristup). Za kablovske mreže – pristup vodovima i pristup toku bitova. Za mreže FTTC – pristup vodovima, razvezivanje potpetlje i pristup toku bitova. Za pasivnu mrežnu infrastrukturu – pristup vodovima, pristup tamnim vlaknima i/ili razvezani pristup lokalnoj petlji. Za širokopojasne mreže zasnovane na ADSL-u – razvezani pristup lokalnoj petlji, pristup toku bitova. Za mobilne ili bežične mreže – tok bitova, zajedničko korišćenje stubova i pristup prenosnim (*backhaul*) mrežama. Za satelitske platforme – pristup toku bitova.

Definicije za pomoć za kulturu i očuvanje baštine

140. „zahtjevna audiovizuelna djela” su djela koja su kao takva odredile države članice na osnovu prethodno utvrđenih kriterijuma prilikom uspostavljanja šema ili dodjele pomoći i mogu uključivati filmove čija je jedina izvorna verzija na jeziku države članice sa ograničenom teritorijom, stanovništvom ili jezičkim područjem, kratke filmove, prvi i drugi film režisera, dokumentarne filmove ili niskobudžetske filmove ili druga komercijalno zahtjevna djela;
141. „Lista Odbora za razvojnu pomoć OECD-a” podrazumijeva sve zemlje i teritorije koje imaju pravo da prime zvaničnu razvojnu pomoć i unijete su na listu koju je sastavila Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD);
142. „opravdana dobit” određuje se u odnosu na tipičnu dobit za dati sektor. U svakom slučaju, opravdanom će se smatrati stopa prinosa na kapital koja ne prelazi odgovarajuću svop stopu uvećanu za premiju od 100 baznih poena.

Definicije za pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu

143. „profesionalni sport” je bavljenje sportom u obliku plaćenog zaposlenja ili usluge za koju se dobija naknada, bez obzira na to da li je između profesionalnog sportiste i odgovarajuće sportske organizacije zaključen formalni ugovor o radu, kada kompenzacija prelazi trošak učešća i predstavlja znatan dio prihoda sportiste. Putni troškovi i troškovi smještaja prilikom učešća na sportskom događaju ne smatraju se kompenzacijom u smislu ove regulative.

Član 3

Uslovi za izuzeće

Šeme pomoći, individualna pomoć dodijeljena na osnovu šema pomoći i *ad hoc* pomoć spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 st. 2 ili 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora, pod uslovom da takva pomoć ispunjava sve uslove iz Poglavlja I ove regulative, kao i posebne uslove za odgovarajuću kategoriju pomoći iz Poglavlja III ove regulative.

Član 4

Pragovi za prijavu

1. Ova regulativa ne primjenjuje se na pomoć koja prelazi sljedeće pragove:
 - (a) za regionalnu pomoć za ulaganje: „usklađeni iznos pomoći” izračunat u skladu sa mehanizmom utvrđenim u članu 2 tačka 20 za ulaganje sa opravdanim troškovima u iznosu od 100 miliona EUR;
 - (b) za regionalnu pomoć za urbani razvoj: 20 miliona EUR kako je utvrđeno u članu 16 stav 3;
 - (c) za pomoć za ulaganje za mala i srednja privredna društva: 7,5 miliona EUR po privrednom društvu po projektu ulaganja;
 - (d) za pomoć za konsultantske usluge u korist malih i srednjih privrednih društava: 2 miliona EUR po privrednom društvu po projektu;
 - (e) za pomoć malim i srednjim privrednim društvima za učešće na sajmovima: 2 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
 - (f) za pomoć za troškove saradnje za mala i srednja privredna društva koja učestvuju u projektima evropske teritorijalne saradnje: 2 miliona EUR po privrednom društvu po projektu;
 - (g) za pomoć za finansiranje rizika: 15 miliona EUR po prihvatljivom privrednom društvu kako je utvrđeno u članu 21 stav 9;
 - (h) za pomoć za novoosnovana privredna društva: iznosi po privrednom društvu utvrđeni u članu 22 st. 3, 4 i 5;
 - (i) za pomoć za istraživanje i razvoj;
 - i. ako je projekat pretežno fundamentalno istraživanje: 40 miliona EUR po privrednom društvu po projektu; to je slučaj ako više od polovine opravdanih troškova projekta nastaje kroz djelatnosti obuhvaćene kategorijom fundamentalnog istraživanja;
 - ii. ako je projekat pretežno industrijsko istraživanje: 20 miliona EUR po privrednom društvu po projektu; to je slučaj ako više od polovine opravdanih troškova projekta nastaje kroz djelatnosti obuhvaćene kategorijom industrijskog istraživanja ili kategorijama industrijskog istraživanja i fundamentalnog istraživanja zajedno;
 - iii. ako je projekat pretežno eksperimentalni razvoj: 15 miliona EUR po privrednom društvu po projektu; to je slučaj ako više od polovine opravdanih troškova projekta nastaje kroz djelatnosti obuhvaćene kategorijom eksperimentalnog razvoja;
 - iv. ako je riječ o projektu koji je projekat EUREKA ili se sprovodi u okviru zajedničkog preduzeća osnovanog na osnovu člana 185 ili člana 187 Ugovora, iznosi iz tač. (i) do (iii) udvostručuju se;

- v. ako se pomoć za projekte istraživanja i razvoja dodjeljuje u obliku otplativih predujmova koji se, ukoliko ne postoji prihvaćena metodologija za izračunavanje njihovog bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava, izražavaju kao procenat opravdanih troškova, a mjerom je predviđeno da se u slučaju uspješnog rezultata projekta, na osnovu razumne i promišljene pretpostavke, predujmovi vraćaju uz kamatnu stopu koja je barem jednaka diskontnoj stopi koja važi u trenutku dodjele pomoći, iznosi iz tač. (i) do (iv) povećavaju se za 50 %;
- vi. za pomoć za studije izvodljivosti u pripremi istraživačkih djelatnosti: 7,5 miliona EUR po studiji;
- (j) za pomoć za ulaganje u istraživačke infrastrukture: 20 miliona EUR po infrastrukturi;
- (k) za pomoć za inovativne klastere: 7,5 miliona EUR po klasteru;
- (l) za pomoć za inovacije za mala i srednja privredna društva: 5 miliona EUR po privrednom društvu po projektu;
- (m) za pomoć za inovacije procesa i inovacije u organizaciji; 7,5 miliona EUR po privrednom društvu po projektu;
- (n) za pomoć za usavršavanje: 2 miliona EUR po projektu usavršavanja;
- (o) za pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju: 5 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
- (p) za pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom u obliku subvencija zarada: 10 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
- (q) za pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom: 10 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
- (r) za pomoć za kompenzaciju troškova pomoći koja se pruža radnicima u nepovoljnom položaju: 5 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
- (s) za pomoć za ulaganje u zaštitu životne sredine, osim pomoći za ulaganje u sanaciju kontaminiranih lokacija i pomoći za distributivnu mrežu koja je dio postrojenja energetske daljinskog grijanja i hlađenja: 15 miliona EUR po privrednom društvu po projektu ulaganja;
- (t) za pomoć za ulaganje u projekte energetske efikasnosti: 10 miliona EUR kako je utvrđeno u članu 39 stav 5;
- (u) za pomoć za ulaganje u sanaciju kontaminiranih lokacija: 20 miliona EUR po privrednom društvu po projektu ulaganja;
- (v) za operativnu pomoć za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i operativnu pomoć za promovisanje energije iz obnovljivih izvora u postrojenjima manjeg obima: 15 miliona EUR po privrednom društvu po projektu. Ako se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka prikupljanja ponuda u skladu sa članom 42: 150 miliona EUR godišnje uzimajući u obzir kombinovani budžet svih šema obuhvaćenih članom 42;
- (w) za pomoć za ulaganje u distributivnu mrežu za daljinsko grijanje ili hlađenje: 20 miliona EUR po privrednom društvu po projektu ulaganja;
- (x) za pomoć za ulaganje u energetska infrastrukturu: 50 miliona EUR po privrednom društvu po projektu ulaganja;
- (y) za pomoć za širokopojasnu infrastrukturu: 70 miliona EUR ukupnih troškova po projektu;
- (z) za pomoć za ulaganje u kulturu i očuvanje baštine: 100 miliona EUR po projektu; za operativnu pomoć za kulturu i očuvanje baštine: 50 miliona EUR po privrednom društvu po godini;
- (aa) za šeme pomoći za audiovizuelna djela: 50 miliona EUR po šemi po godini;
- (bb) za pomoć za ulaganje u sportske i višenamjenske infrastrukture: 15 miliona EUR ili ukupni troškovi koji prelaze 50 miliona EUR po projektu; za operativnu pomoć za sportsku infrastrukturu: 2 miliona EUR po infrastrukturi po godini; i
- (cc) za pomoć za ulaganje u lokalne infrastrukture: 10 miliona EUR ili ukupni troškovi koji prelaze 20 miliona EUR za istu infrastrukturu.
2. Pragovi utvrđeni ili navedeni u stavu 1 ne smiju se izbjegavati vještačkim razdvajanjem šema ili projekata pomoći.

Član 5

Transparentnost pomoći

- Ova regulativa primjenjuje se isključivo na pomoć za koju je moguće unaprijed precizno izračunati bruto ekvivalent bespovratnih sredstava bez potrebe za sprovođenjem procjene rizika („transparentna pomoć“).
- Sljedeće kategorije pomoći smatraju se transparentnim:
 - pomoć u obliku bespovratnih sredstava i subvencija kamatne stope;
 - pomoć u obliku zajmova ako je bruto ekvivalent bespovratnih sredstava izračunat na osnovu referentne stope koja važi u trenutku dodjele pomoći;
 - pomoć u obliku garancija:
 - ako je bruto ekvivalent bespovratnih sredstava izračunat na osnovu premija sigurne luke utvrđenih u obavještenju Komisije; ili
 - ako je, prije sprovođenja mjere, metodologija za izračunavanje bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava garancije prihvaćena na osnovu Obavještenja Komisije o primjeni čl. 87 i 88 Ugovora o EZ na državnu pomoć u obliku garancija⁵⁰), ili bilo kog naknadnog obavještenja kojim ono bude zamijenjeno, nakon prijave te metodologije Komisiji u skladu sa tada važećom regulativom Komisije u oblasti državne pomoći, a odobrena metodologija izričito se odnosi na predmetnu vrstu garancije i osnovne transakcije u smislu primjene ove regulative;
 - pomoć u obliku poreskih olakšica ako mjera predviđa najvišu vrijednost koja obezbjeđuje da se ne prede važeći prag;
 - pomoć za regionalni urbani razvoj ako su ispunjeni uslovi iz člana 16;
 - pomoć u obliku mjera finansiranja rizika ako su ispunjeni uslovi iz člana 21;
 - pomoć za novoosnovana privredna društva ako su ispunjeni uslovi iz člana 22;
 - pomoć za projekte energetske efikasnosti ako su ispunjeni uslovi iz člana 39;
 - pomoć u obliku premija koje se dodaju na tržišnu cijenu ako su ispunjeni uslovi iz člana 42;
 - pomoć u obliku otplativih predujmova ako ukupni nominalni iznos otplativog predujma ne prelazi pragove koji se primjenjuju na osnovu ove regulative ili ako je, prije sprovođenja mjere, metodologija za izračunavanje bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava otplativog predujma prihvaćena nakon prijave te metodologije Komisiji.

Član 6

Podsticajni efekat

- Ova regulativa primjenjuje se isključivo na pomoć koja ima podsticajni efekat.
- Smatra se da pomoć ima podsticajni efekat ako je korisnik dotičnoj državi članici podnio pisani zahtjev za pomoć prije početka rada na projektu ili djelatnosti. Zahtjev za pomoć mora da sadrži barem sljedeće informacije:
 - naziv i veličinu privrednog društva;
 - opis projekta, uključujući datume njegovog početka i završetka;
 - lokaciju projekta;
 - listu troškova projekta;

⁵⁰ SL C 155, 20.6.2008, str. 10.

- (e) vrstu pomoći (bespovratna sredstva, zajam, garancija, otplativi predujam, ulaganje vlasničkog kapitala ili drugo) i iznos javnog finansiranja potrebnog za projekat.
3. Smatra se da *ad hoc* pomoć za velika privredna društva ima podsticajni efekat ako je, uz obezbjeđivanje da su ispunjeni uslovi iz stava 2, država članica prije dodjele dotične pomoći provjerila da se dokumentacijom koju je pripremio korisnik potvrđuje da će pomoć dovesti do jednog ili više sljedećih rezultata:
- (a) za regionalnu pomoć za ulaganje: da je sproveden projekat koji bez pomoći ne bi bio sproveden u dotičnom području ili ne bi bio dovoljno profitabilan za korisnika u dotičnom području;
 - (b) u svim ostalim slučajevima, da postoji
 - znatno povećanje obima projekta/djelatnosti zbog pomoći, ili
 - znatno povećanje ukupnog iznosa koji je korisnik potrošio na projekt/djelatnost zbog pomoći, ili
 - znatno povećanje brzine završetka dotičnog projekta/djelatnosti.
4. Odstupanjem od st. 2 i 3, smatra se da mjere u obliku poreskih olakšica imaju podsticajni efekat ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
- (a) mjerom se uspostavlja pravo na pomoć u skladu sa objektivnim kriterijumima i bez dalje primjene diskrecionog prava države članice; i
 - (b) mjera je donijeta i stupila je na snagu prije početka rada na projektu ili djelatnosti kojima je dodijeljena pomoć, osim u slučaju šema koje su sledbenici poreskih šema ako je djelatnost već bila obuhvaćena prethodnim šemama u obliku poreskih olakšica.
5. Odstupanjem od st. 2, 3 i 4, za sljedeće kategorije pomoći ne zahtijeva se da imaju podsticajni efekat ili se smatra da imaju podsticajni efekat:
- (a) regionalna operativna pomoć ako su ispunjeni uslovi iz člana 15;
 - (b) pomoć za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva, ako su ispunjeni relevantni uslovi iz čl. 21 i 22;
 - (c) pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju u obliku subvencija zarada i pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom u obliku subvencija zarada ako su ispunjeni relevantni uslovi iz člana 32 odnosno člana 33;
 - (d) pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom ako su ispunjeni uslovi iz člana 34;
 - (e) pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine u skladu sa Direktivom 2003/96/EZ ako su ispunjeni uslovi iz člana 44 ove regulative;
 - (f) pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama ako su ispunjeni uslovi iz člana 50;
 - (g) socijalna pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona ako su ispunjeni uslovi iz člana 51;
 - (h) pomoć za kulturu i očuvanje kulturne baštine ako su ispunjeni uslovi iz člana 53.

Član 7

Intenzitet pomoći i opravdani troškovi

1. Svi iznosi koji se upotrebljavaju za izračunavanje intenziteta pomoći i opravdanih troškova treba da budu iznosi prije odbitka poreza ili drugih dažbina. Opravdani troškovi treba da budu potkrijepljeni pisanim dokazima koji treba da budu jasni, konkretni i ažurirani.
2. Ako se pomoć ne dodjeljuje u obliku bespovratnih sredstava, iznos pomoći jednak je bruto ekvivalentu bespovratnih sredstava.
3. Pomoć koja se isplaćuje u više rata treba diskontovati na njenu vrijednost u trenutku dodjele. Opravdane troškove treba diskontovati na njihovu vrijednost u trenutku dodjele. Kamatna stopa koju treba primijeniti prilikom diskontovanja je diskontna stopa koja se primjenjuje u trenutku dodjele pomoći.
4. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku poreskih olakšica, tranše pomoći treba diskontovati na osnovu diskontnih stopa koje se primjenjuju u vrijeme kad poreske olakšice stupe na snagu.
5. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku otplativih predujmova koji se, ukoliko ne postoji prihvaćena metodologija za izračunavanje njihovog bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava, izražavaju kao procenat opravdanih troškova, a mjerom se predviđa da se u slučaju uspješnog rezultata projekta, koji je definisan na osnovu razumne i promišljene pretpostavke, predujmovi vraćaju uz kamatnu stopu koja je barem jednaka diskontnoj stopi koja važi u trenutku dodjele pomoći, maksimalni intenziteti pomoći iz Poglavlja III mogu se povećati za 10 procentnih poena.
6. Ako se regionalna pomoć dodjeljuje u obliku otplativih predujmova, maksimalni intenziteti pomoći utvrđeni mapom regionalnih pomoći koja je na snazi u trenutku dodjele pomoći ne smiju se povećavati.

Član 8

Kumulacija

1. Prilikom utvrđivanja da li se poštuju pragovi za prijavu iz člana 4 i maksimalni intenziteti pomoći iz Poglavlja III, u obzir se uzima ukupni iznos državne pomoći za djelatnost, projekat ili privredno društvo kojima je dodijeljena pomoć.
2. Ako se finansijska sredstva Unije kojim centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička preduzeća ili drugi organi Unije koji nisu pod neposrednom ili posrednom kontrolom države članice kombinuju sa državnom pomoći, za potrebe utvrđivanja da li se poštuju pragovi za prijavu i maksimalni intenziteti pomoći ili maksimalni iznosi pomoći, u obzir se uzima samo državna pomoć, pod uslovom da ukupan iznos javnih finansijskih sredstava dodijeljenih u vezi sa istim opravdanim troškovima ne prelazi najpovoljniju stopu finansiranja utvrđenu važećim propisima zakonodavstva Unije.
3. Pomoć čije je troškove moguće utvrditi a koja se izuzima na osnovu ove regulative može se kumulirati:
 - (a) sa bilo kojom drugom državnom pomoći, pod uslovom da se te mjere odnose na različite opravdane troškove koje je moguće utvrditi;
 - (b) sa bilo kojom drugom državnom pomoći u vezi sa istim opravdanim troškovima, bilo da se oni djelimično ili potpuno preklapaju, samo ako se takvom kumulacijom ne prelazi najviši intenzitet pomoći ili iznos pomoći koji se primjenjuje na tu pomoć na osnovu ove regulative.
4. Pomoć čiji troškovi nisu opravdani troškovi koje je moguće utvrditi, a koji se izuzimaju na osnovu čl. 21, 22 i 23 ove regulative može se kumulirati sa bilo kojom drugom državnom pomoći sa opravdanim troškovima koje je moguće utvrditi. Pomoć bez opravdanih troškova koje je moguće utvrditi može se kumulirati sa bilo kojom drugom državnom pomoći bez opravdanih troškova koje je moguće utvrditi do najvišeg odgovarajućeg ukupnog praga za finansiranje utvrđenog u odnosu na posebne okolnosti svakog pojedinog slučaja na osnovu ove ili druge regulative ili odluke o opštem grupnom izuzeću koju je donijela Komisija.
5. Državna pomoć koja se izuzima na osnovu ove regulative ne kumulira se sa pomoći *de minimis* u odnosu na iste opravdane troškove ako bi takva kumulacija dovela do toga da određeni intenzitet pomoći pređe intenzitete pomoći iz Poglavlja III ove regulative.
6. Odstupanjem od stava 3 tačka (b), pomoć u korist radnika sa invaliditetom, kako je utvrđeno u čl. 33 i 34, može se kumulirati sa ostalim pomoćima izuzetim na osnovu ove regulative u vezi sa istim opravdanim troškovima koji prelaze najviši primjenjivi prag na osnovu ove regulative, pod uslovom da takva kumulacija ne dovede do intenziteta pomoći koji prelazi 100% odgovarajućih troškova za period tokom kojeg su dotični radnici zaposleni.

Član 9

Objavljivanje i informacije

1. Dotična država članica obezbjeđuje da na sveobuhvatnoj internet stranici o državnoj pomoći, na nacionalnom ili regionalnom nivou, bude objavljeno sljedeće:
 - (a) sažetak informacija iz člana 11 u standardizovanom obliku utvrđenom u Prilogu II ili link za pristup tom sažetku;
 - (b) cjelokupan tekst svake mjere pomoći iz člana 11 ili link za pristup cjelokupnom tekstu;
 - (c) informacije iz Priloga III o dodjeli svake individualne pomoći koja prelazi 500 000 EUR.

U pogledu pomoći dodijeljene za projekte evropske teritorijalne saradnje, informacije iz ovog stava objavljuju se na internet stranici države članice u kojoj se nalazi odnosni upravljački organ, kako je utvrđeno članom 21 Regulative (EZ) br. 1299/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta. Isto tako, države članice koje učestvuju u projektu mogu odlučiti da svaka od njih na svojoj internet stranici pruži informacije o mjerama pomoći na svojoj teritoriji.

2. Za šeme u obliku poreskih olakšica i za šeme obuhvaćene čl. 16 i 21⁽⁵¹⁾, uslovi utvrđeni u stavu 1 tačka (c) ovog člana smatraju se ispunjenim ako država članica objavi tražene informacije o iznosima individualne pomoći u sljedećim rasponima (u milionima EUR):

0,5 – 1;

1 – 2;

2 – 5;

5 – 10;

10 – 30; i

30 i više.

3. Za šeme iz člana 51 ove regulative, obaveze objavljivanja utvrđene u ovom članu ne primjenjuju se na krajnje potrošače.

4. Informacije iz stava 1 tačka (c) ovog člana organizovane su i dostupne u standardizovanom obliku opisanom u Prilogu III i omogućavaju efikasne funkcije pretraživanja i preuzimanja podataka. Informacije iz stava 1 objavljuju se u roku od 6 mjeseci od dana dodjele pomoći ili, za pomoć u obliku poreske olakšice, u roku od 1 godine od roka za podnošenje poreske prijave i dostupne su najmanje 10 godina od dana dodjele pomoći.

5. Komisija na svojoj internet stranici objavljuje:

(a) linkove na internet stranice o državnoj pomoći iz stava 1 ovog člana;

(b) sažetak informacija iz člana 11.

6. Države članice usklađuju se sa odredbama ovog člana najkasnije dvije godine nakon stupanja na snagu ove regulative.

POGLAVLJE II

PRAĆENJE

Član 10

Oduzimanje pogodnosti grupnog izuzeca

Ako država članica dodijeli pomoć koja je navodno izuzeta od obaveze prijavljivanja na osnovu ove regulative a da nijesu ispunjeni uslovi utvrđeni u Poglavljima I do III, Komisija može, nakon što je dotičnoj državi članici dala mogućnost da se izjasni, donijeti odluku u kojoj se navodi da se sve ili neke buduće mjere pomoći koje donese dotična država članica, a koje bi inače ispunjavale zahtjeve iz ove regulative, moraju prijaviti Komisiji u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora. Mjere koje treba prijaviti mogu se ograničiti na mjere kojima se dodjeljuju određene vrste pomoći ili u korist određenih korisnika ili na mjere pomoći koje su donijeli određeni organi dotičnih država članica.

Član 11

Izvjешtavanje

Države članice ili, u slučaju pomoći dodijeljene za projekte evropske teritorijalne saradnje, država članica u kojoj se nalazi upravljački organ, kako je utvrđeno članom 21 Regulative (EZ) br. 1299/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta, Komisiji dostavljaju:

(a) preko elektronskog sistema obavještanja Komisije, sažetak informacija o svakoj mjeri pomoći koja je izuzeta na osnovu ove regulative, u standardizovanom obliku utvrđenom u Prilogu II zajedno sa linkom za pristup cjelokupnom tekstu mjere pomoći, uključujući i njene izmjene i dopune, u roku od 20 radnih dana od njenog stupanja na snagu;

(b) godišnji izvještaj, iz Regulative Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o sprovođenju Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 od 22. marta 1999. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ⁽⁵²⁾, kako je izmijenjena, u elektronskom obliku, o primjeni ove regulative, koji sadrži informacije navedene u regulativi za sprovođenje, za svaku cijelu godinu ili svaki dio godine tokom kojeg se ova regulativa primjenjuje.

Član 12

Praćenje

Kako bi se Komisiji omogućilo praćenje pomoći koja je izuzeta od obaveze prijavljivanja na osnovu ove regulative, države članice ili, u slučaju pomoći dodijeljene za projekte evropske teritorijalne saradnje, država članica u kojoj se nalazi upravljački organ, vode detaljnu evidenciju sa informacijama i pratećom dokumentacijom koje su potrebne da bi se utvrdilo da su ispunjeni svi uslovi iz ove regulative. Ta se evidencija čuva 10 godina od datuma dodjele *ad hoc* pomoći ili posljednje dodjele pomoći na osnovu šeme. Predmetna država članica u roku od 20 radnih dana, ili dužem roku ako je tako utvrđeno u zahtjevu, Komisiji dostavlja sve informacije i prateću dokumentaciju koje Komisija smatra potrebnim za praćenje primjene ove regulative.

POGLAVLJE III

POSEBNE ODREDBE ZA RAZLIČITE KATEGORIJE POMOĆI

ODJELJAK 1

Regionalna pomoć

Pododjeljak A

Regionalna pomoć za ulaganje i operativna pomoć

Član 13

Područje primjene regionalne pomoći

Ovaj odjeljak ne primjenjuje se:

(a) na pomoć kojom se u povoljniji položaj stavljaju djelatnosti u sektoru čelika, sektoru uglja, sektoru brodogradnje, sektoru sintetičkih vlakana, sektoru saobraćaja i povezanoj infrastrukturi, proizvodnji i distribuciji energije i energetskej infrastrukturi;

⁵¹ Za šeme u skladu sa čl. 16 i 21 ove regulative, zahtjev objavljivanja informacija o svakoj pojedinačnoj dodjeli koja prelazi 500 000 EUR može se zanemariti u odnosu na mala i srednja privredna društva koja nijesu izvršila nijednu komercijalnu prodaju ni na kojem tržištu.

⁵² SL L 140, 30.4.2004, str. 1.

- (b) na regionalnu pomoć u obliku šema usmjerenih na ograničen broj posebnih sektora privrednih djelatnosti; šeme koje se odnose na turističke djelatnosti, širokopojasne infrastrukture ili preradu i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda ne smatraju se šemama usmjerenim na posebne sektore privrednih djelatnosti;
- (c) na regionalnu pomoć u obliku šema kojima se nadoknađuju troškovi prevoza robe proizvedene u najudaljenijim regionima ili u rijetko naseljenim područjima, dodijeljene u korist:
 - i. djelatnosti proizvodnje, prerade i stavljanja na tržište proizvoda navedenih u Prilogu I Ugovora; ili
 - ii. djelatnosti koje su na osnovu Regulative (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o utvrđivanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Revizija 2 i izmjeni Regulative Savjeta (EEZ) br. 3037/90 kao i određenih regulativa EZ o posebnim statističkim domenima⁽⁵³⁾ razvrstane pod poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo u okviru sektora A statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2, vađenje ruda i kamena u okviru sektora B klasifikacije NACE Rev. 2 i snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizaciju u okviru sektora D klasifikacije NACE Rev. 2; ili
 - iii. transport robe cjevovodom;
- (d) na individualnu regionalnu pomoć za ulaganje dodijeljeno korisniku koji je zatvorio istu ili sličnu djelatnost u Evropskom ekonomskom prostoru u periodu od dvije godine prije podnošenja zahtjeva za regionalnu pomoć ili koji u vrijeme podnošenja zahtjeva ima konkretne planove da zatvori takvu djelatnost u roku od najviše dvije godine nakon završetka početnog ulaganja, za koje se traži pomoć, u dotičnom području;
- (e) na regionalnu operativnu pomoć dodijeljenu privrednim društvima čije su glavne djelatnosti obuhvaćene sektorom K „Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja” klasifikacije NACE Rev. 2 ili privrednim društvima koja obavljaju djelatnosti unutar grupe, a čije su glavne djelatnosti obuhvaćene grupama 70.10. „Upravljanje ekonomskim subjektom” ili 70.22 „Konzultantske aktivnosti u vezi sa poslovanjem i ostalim upravljanjem” klasifikacije NACE Rev. 2.

Član 14

Regionalna pomoć za ulaganje

1. Mjere regionalne pomoći za ulaganje spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
 2. Pomoć se dodjeljuje u područjima koja primaju pomoć.
 3. U područjima, koja primaju pomoć, koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačke (a) Ugovora može se dodijeliti pomoć za početno ulaganje, bez obzira na veličinu korisnika. U područjima, koja primaju pomoć, koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora pomoć se može dodijeliti malim i srednjim privrednim društvima za bilo koji oblik početnog ulaganja. Velikim privrednim društvima pomoć se dodjeljuje isključivo za početno ulaganje u korist nove privredne djelatnosti u dotičnom području.
 4. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu;
 - (b) procijenjeni troškovi zarada koji proizilaze iz otvaranja radnih mjesta zbog početnog ulaganja, izračunati za period od dvije godine; ili
 - (c) kombinacija tačaka (a) i (b), pod uslovom da ne prelazi iznos iz tačke (a) ili iznos iz tačke (b), zavisno od toga koji je veći.
 5. Ulaganje ostaje u području koje prima pomoć tokom najmanje pet godina nakon završetka ulaganja, odnosno najmanje tri godine nakon završetka ulaganja u slučaju malih i srednjih privrednih društava. To ne sprečava zamjenu postrojenja ili opreme koji su u tom periodu zastarjeli ili se pokvarili, pod uslovom da privredna djelatnost ostane u dotičnom području tokom odgovarajućeg najkraćeg perioda.
 6. Stečena imovina mora biti nova, osim za mala i srednja privredna društva i za preuzimanje poslovne jedinice. Troškovi povezani sa zakupom materijalne imovine mogu se uzeti u obzir pod sljedećim uslovima:
 - (a) za zemljišta i zgrade zakup se mora nastaviti najmanje pet godina nakon očekivanog datuma završetka projekta ulaganja za velika privredna društva, odnosno tri godine u slučaju malih i srednjih privrednih društava;
 - (b) za postrojenja ili mašine zakup mora biti u obliku finansijskog lizinga i sadržati obavezu korisnika pomoći da kupi imovinu po isteku perioda zakupa.
- U slučaju sticanja imovine poslovne jedinice u smislu člana 2 tačka 49 uzimaju se u obzir isključivo troškovi kupovine imovine od trećih lica nepovezanih sa kupcem. Transakcija se obavlja po tržišnim uslovima. Ako je za sticanje imovine pomoć već bila dodijeljena prije kupovine imovine, nabavna vrijednost te imovine oduzima se od opravdanih troškova povezanih sa preuzimanjem poslovne jedinice. Ako malo privredno društvo preuzme član porodice prvobitnog vlasnika, ili zaposleni, ukida se uslov kupovine imovine od trećeg lica nepovezanog sa kupcem. Sticanje udjela ne predstavlja početno ulaganje.
7. Za pomoć dodijeljenu za bitnu promjenu u proizvodnom procesu opravdani troškovi moraju da budu veći od amortizacije imovine koja je povezana sa djelatnošću koja će se modernizovati, tokom prethodne tri fiskalne godine. Za pomoć dodijeljenu za diverzifikaciju postojeće poslovne jedinice opravdani troškovi moraju za najmanje 200 % biti veći od knjigovodstvene vrijednosti imovine koja se ponovno upotrebljava, uknjižene u fiskalnoj godini koja prethodi početku radova.
 8. Nematerijalna imovina prihvatljiva je za izračunavanje troškova ulaganja ako ispunjava sljedeće uslove:
 - (a) mora se upotrebljavati isključivo u poslovnoj jedinici koja prima pomoć;
 - (b) mora se voditi kao imovina koja se amortizuje;
 - (c) mora biti kupljena po tržišnim uslovima od trećih lica nepovezanih sa kupcem; i
 - (d) mora biti uključena u imovinu privrednog društva koje prima pomoć i ostati povezana sa projektom za koji se dodjeljuje pomoć tokom najmanje pet godina ili tri godine u slučaju malih i srednjih privrednih društava.
- Za velika privredna društva troškovi nematerijalne imovine opravdani su isključivo do granice od 50 % ukupnih opravdanih troškova ulaganja za početno ulaganje.
9. Ako se opravdani troškovi izračunavaju u odnosu na procijenjene troškove zarada iz stava 4 tačka (b), moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
 - (a) projekat ulaganja dovodi do nešto povećanja broja zaposlenih u dotičnoj poslovnoj jedinici u odnosu na prosjek za proteklih 12 mjeseci, što znači da će se eventualna radna mjesta izgubljena tokom tog perioda oduzeti od prividnog broja novootvorenih radnih mjesta;
 - (b) svako radno mjesto popunjeno je u periodu od tri godine od završetka radova; i
 - (c) svako radno mjesto otvoreno ulaganjem ostaje u dotičnom području u periodu od najmanje pet godina od dana kada je prvi put popunjeno, odnosno tri godine u slučaju MSP-ova.
 10. Regionalna pomoć za razvoj širokopojasne mreže mora ispunjavati sljedeće uslove:
 - (a) pomoć se dodjeljuje samo u područjima u kojima nema mreže iste kategorije (ili osnovna širokopojasna mreža ili mreža NGA) i nije vjerovatno da će se u roku od tri godine od donošenja odluke o dodjeli pomoći ta mreža razviti pod komercijalnim uslovima; i
 - (b) subvencionisani mrežni operator mora ponuditi aktivni i pasivni veleprodajni pristup pod poštenim i nediskriminatorskim uslovima, uključujući fizičko razvezivanje u slučaju mreža NGA; i
 - (c) pomoć se dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka izbora.

⁵³ SL L 393, 30.12.2006, str. 1.

11. Regionalna pomoć za istraživačke infrastrukture dodjeljuje se isključivo ako je dodjela pomoći uslovljena omogućavanjem transparentnog i nediskriminativnog pristupa infrastrukturi kojoj je dodijeljena pomoć.
12. Intenzitet pomoći u bruto ekvivalentu bespovratnih sredstava ne prelazi maksimalni intenzitet pomoći utvrđen u mapi regionalnih pomoći koja je na snazi u trenutku kada se pomoć dodjeljuje u dotičnom području. Ako se intenzitet pomoći izračunava na osnovu stava 4 tačka (c), maksimalni intenzitet pomoći ne prelazi najpovoljniji iznos koji proizilazi iz primjene tog intenziteta na osnovu troškova ulaganja ili troškova zarada. Za velike investicijske projekte iznos pomoći ne prelazi usklađeni iznos pomoći izračunat u skladu sa mehanizmom iz člana 2 tačka 20;
13. Svako početno ulaganje koje je pokrenuo isti korisnik (na nivou grupe) u periodu od tri godine od datuma početka radova na drugom ulaganju kojem je dodijeljena pomoć u istom regionu na nivou 3 Nomenklature teritorijalnih jedinica za statistiku smatra se dijelom jedinstvenog projekta ulaganja. Ako je takav jedinstveni projekat ulaganja veliki investicioni projekat, ukupan iznos pomoći za jedinstveni projekat ulaganja ne prelazi usklađeni iznos pomoći za velike investicijske projekte.
14. Korisnik pomoći mora obezbijediti finansijski doprinos u visini od najmanje 25 % opravdanih troškova, iz sopstvenih izvora ili spoljnim finansiranjem, u obliku koji ne uključuje javnu pomoć. U najudaljenijim regionima ulaganje koje vrši malo ili srednje privredno društvo može primiti pomoć sa maksimalnim intenzitetom pomoći koji prelazi 75 %; u tim situacijama ostatak će biti obezbijeđen finansijskim doprinosom korisnika pomoći.
15. Za početno ulaganje povezano sa projektima evropske teritorijalne saradnje obuhvaćenim Regulativom (EU) br. 1299/2013 intenzitet pomoći za područje u kojem se vrši početno ulaganje primjenjuje se na sve korisnike koji učestvuju u projektu. Ako se početno ulaganje nalazi u dva ili više područja koja primaju pomoć, maksimalni intenzitet pomoći je onaj koji se primjenjuje u području koje prima pomoć u kojem je nastao najveći iznos opravdanih troškova. U područjima koja primaju pomoć i koja imaju pravo na pomoć na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, ova odredba primjenjuje se na velika privredna društva isključivo ako se početno ulaganje odnosi na novu privrednu djelatnost.

Član 15

Regionalna operativna pomoć

1. Šeme regionalne operativne pomoći u najudaljenijim regionima i rijetko naseljenim područjima koje su države članice utvrdile u svojim mapama regionalnih pomoći koje je Komisija odobrila u skladu sa stavom 161 Smjernica o regionalnoj državnoj pomoći za period 2014–2020. ⁽⁵⁴⁾ spojiće su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Šemama regionalne operativne pomoći nadoknađuju se:
- dotatni troškovi prevoza robe proizvedene u područjima prihvatljivim za operativnu pomoć, kao i dodatni troškovi prevoza robe koja se u tim područjima dalje prerađuju pod sljedećim uslovima:
 - korisnici obavljaju svoju proizvodnu djelatnost u tim područjima;
 - pomoć se može objektivno unaprijed kvantifikovati na osnovu fiksnog iznosa ili odnosa tone po kilometru ili neke druge relevantne jedinice;
 - ti dodatni troškovi prevoza izračunavaju se na osnovu putovanja robe unutar državnih granica odnosno države granice upotrebom prevoznog sredstva kojim se proizvodi najniži trošak za korisnika. Samo za najudaljenije regione, dodatni troškovi prevoza robe koja se dodatno prerađuju u tim područjima mogu obuhvatati troškove prevoza robe sa bilo kojeg mjesta njene proizvodnje u ta područja;
 - dotatni operativni troškovi osim troškova prevoza nastalih u najudaljenijim regionima kao neposredna posljedica jednog ili više trajnih ograničenja iz člana 349 Ugovora, pod sljedećim uslovima:
 - da korisnici imaju privrednu djelatnost u najudaljenijem regionu;
 - da godišnji iznos pomoći po korisniku na osnovu svih šema operativne pomoći ne prelazi:
 - 15 % bruto dodate vrijednosti koju korisnik godišnje ostvari u dotičnom najudaljenijem regionu, ili
 - 25 % godišnjih troškova rada koje korisnik ima u dotičnom najudaljenijem regionu, ili
 - 10 % godišnjeg prometa koji je korisnik ostvario u dotičnom najudaljenijem regionu.
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 100 % opravdanih dodatnih troškova utvrđenih u ovom članu.

Pododjeljak B

Pomoć za urbani razvoj

Član 16

Regionalna pomoć za urbani razvoj

1. Regionalna pomoć za urbani razvoj spojića je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Projekti urbanog razvoja moraju ispunjavati sljedeće kriterijume:
- sprovode se preko fondova za urbani razvoj u područjima koja primaju pomoć;
 - sufinansiraju su iz evropskih strukturnih i investicionih fondova;
 - njima se podržava sprovođenje „integrisane strategije održivog urbanog razvoja“.
3. Ukupno ulaganje u projekat urbanog razvoja u okviru bilo koje mjere pomoći za urbani razvoj ne prelazi 20 miliona EUR.
4. Opravdani troškovi su ukupni troškovi projekta urbanog razvoja ako su u skladu sa čl. 65 i 37 Regulative (EU) br. 1303/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁵⁵⁾.
5. Pomoć koju dodjeljuje fond za urbani razvoj za prihvatljive projekte urbanog razvoja mogu biti u obliku vlasničkog kapitala, kvazivlasničkog kapitala, zajmova, garancija ili kombinacije navedenog.
6. Pomoć za urbani razvoj podstiče dodatna ulaganja privatnih investitora na nivou fondova za urbani razvoj ili projekata urbanog razvoja kako bi se dostigao ukupni iznos od najmanje 30 % ukupnog finansiranja omogućenog projektu urbanog razvoja.
7. Privatni i javni investitori mogu za sprovođenje projekta urbanog razvoja dati novčani doprinos ili doprinos u naturi ili kombinaciju navedenog. Doprinos u naturi uzima se u obzir prema njegovoj tržišnoj vrijednosti, koju potvrdi nezavisni kvalifikovani stručnjak ili propisno ovlašćeni službeni organ.
8. Mjere urbanog razvoja moraju ispunjavati sljedeće uslove:
- menadžeri fondova za urbani razvoj biraju se na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminativnog poziva, u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom. Naročito ne smije biti diskriminacije između menadžera fondova za urbani razvoj na osnovu mjesta

⁵⁴ SL C 209, 23.7.2013, str. 1.

⁵⁵ Regulativa (EU) br. 1303/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. decembra 2013. godine o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezionom fondu, Evropskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju opštih odredbi o Evropskom fondu za regionalni razvoj, Evropskom socijalnom fondu, Kohezionom fondu i Evropskom fondu za pomorstvo i ribarstvo, kao i o prestanku važenja Regulative Savjeta (EZ) br. 1083/2006 (SL L 347, 20.12.2013, str. 320).

- njihovog sjedišta ili osnivanja u određenoj državi članici. Od menadžera fondova za urbani razvoj može se zahtijevati da ispunjavaju prethodno utvrđene kriterijume koji su objektivno opravdani prirodom ulaganja;
- (b) nezavisni privatni investitori biraju se na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom, čiji je cilj uspostavljanje odgovarajućih modaliteta podjele rizika i nagrade pri čemu se, za ulaganja koja nisu osigurana garancijom, prednost daje asimetričnoj podjeli dobiti u odnosu na zaštitu od gubitaka. Ako se privatni investitori ne biraju na osnovu takvog poziva, fer stopu prinosa za privatne investitore utvrđuje nezavisni stručnjak izabran na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva;
 - (c) u slučaju asimetrične podjele gubitaka između javnih i privatnih investitora prvi gubitak koji preuzima javni investitor ograničava se na 25 % ukupnog ulaganja;
 - (d) u slučaju garancija privatnim investitorima u projektima urbanog razvoja stopa garancije ograničava se na 80 %, a ukupni gubici koje preuzima država članica ograničavaju se na 25 % osnovnog portfelja obuhvaćenog garancijom;
 - (e) investitorima je dopušteno da budu zastupljeni u organima upravljanja fonda za urbani razvoj, kao što su nadzorni odbor ili savjetodavni odbor;
 - (f) fond za urbani razvoj osniva se u skladu sa važećim zakonodavstvom. Država članica predviđa postupak sveobuhvatne analize (*due diligence*) kako bi se obezbijedila tržišno opravdana investiciona strategija za sprovođenje mjere pomoći za urbani razvoj.
9. Fondovima za urbani razvoj upravlja se na komercijalnoj osnovi i njima se obezbjeđuje donošenje odluka o finansiranju koje su usmjerene na sticanje dobiti. Smatra se da je prethodni uslov ispunjen ako menadžeri fondova za urbani razvoj ispunjavaju sljedeće uslove:
- (a) menadžeri fondova za urbani razvoj imaju zakonsku ili ugovornu obavezu da djeluju sa pažnjom profesionalnog menadžera u dobroj vjeri i izbjegavajući sukob interesa; primjenjuju se najbolja praksa i regulatorni nadzor;
 - (b) naknada menadžera fondova za urbani razvoj u skladu je sa tržišnom praksom. Ovaj zahtjev smatra se ispunjenim ako je menadžer izabran na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva koji se zasniva na objektivnim kriterijumima povezanim sa iskustvom, stručnošću, kao i operativnim i finansijskim kapacitetom;
 - (c) menadžeri fondova za urbani razvoj primaju naknadu koja je povezana sa rezultatima ili učestvuju u rizicima ulaganja su-ulaganjem sopstvenih sredstava kako bi se obezbijedilo da se njegovi interesi trajno poklapaju sa interesima javnih investitora;
 - (d) menadžeri fondova za urbani razvoj utvrđuju investicionu strategiju, kriterijume i predloženi vremenski raspored ulaganja u projekte urbanog razvoja, utvrđujući time prethodnu finansijsku održivost i očekivani uticaj na urbani razvoj;
 - (e) za svako ulaganje u vlasnički i kvazivlasnički kapital postoji jasna i realna izlazna strategija.
10. Ako fond za urbani razvoj pruža zajmove ili garancije projektima urbanog razvoja, moraju se ispuniti sljedeći uslovi:
- (a) u slučaju zajmova, prilikom izračunavanja maksimalnog iznosa ulaganja za potrebe stava 3 ovog člana uzima se u obzir nominalni iznos zajma;
 - (b) u slučaju garancija, prilikom izračunavanja maksimalnog iznosa ulaganja za potrebe stava 3 ovog člana uzima se u obzir nominalni iznos osnovnog zajma.
11. Država članica može sprovođenje mjere pomoći za urbani razvoj povjeriti određenom ovlaštenom subjektu.

ODJELJAK 2

Pomoć za mala i srednja privredna društva

Član 17

Pomoć za ulaganje za mala i srednja privredna društva

1. Pomoć za ulaganje za mala i srednja privredna društva koja posluju na teritoriji Unije ili van nje spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
 2. Opravdani troškovi su jedno ili oboje od sljedećeg:
 - (a) troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu;
 - (b) procijenjeni troškovi zarada za radna mjesta neposredno otvorena projektom ulaganja, izračunati za period od dvije godine.
 3. Da bi se smatralo opravdanim troškom u smislu ovog člana, ulaganje mora biti:
 - (a) ulaganje u materijalnu i/ili nematerijalnu imovinu u vezi sa osnivanjem nove poslovne jedinice, širenjem postojeće poslovne jedinice, diverzifikacijom proizvodnje poslovne jedinice na nove dodatne proizvode ili bitnom promjenom u cjelokupnom proizvodnom procesu postojeće poslovne jedinice; ili
 - (b) sticanje imovine koja pripada poslovnoj jedinici ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - poslovna jedinica se ugasila ili bi bila ugašena da nije bila kupljena,
 - imovina je kupljena od trećeg lica nepovezanog sa kupcem,
 - transakcija se vrši po tržišnim uslovima.
- Ako malo privredno društvo preuzme član porodice prvobitnog vlasnika, ili zaposleni, ukida se uslov kupovine imovine od trećeg lica nepovezanog sa kupcem. Samo sticanje udjela u privrednom društvu ne predstavlja ulaganje.
4. Nematerijalna imovina mora ispunjavati jedan od sljedećih uslova:
 - (a) upotrebljava se isključivo u poslovnoj jedinici koja prima pomoć;
 - (b) vodi se kao imovina koja se amortizuje;
 - (c) kupljena je po tržišnim uslovima od trećih lica nepovezanih sa kupcem;
 - (d) uključena je u imovinu privrednog društva najmanje tri godine.
 5. Radna mjesta neposredno otvorena projektom ulaganja moraju ispunjavati sljedeće uslove:
 - (a) radna mjesta otvaraju se u roku od tri godine od završetka ulaganja;
 - (b) postoji neto povećanje broja zaposlenih u dotičnoj poslovnoj jedinici u odnosu na prosjek za prethodnih 12 mjeseci;
 - (c) radna mjesta sačuvana su tokom perioda od najmanje tri godine od dana kada su prvi put popunjena.
 6. Intenzitet pomoći ne prelazi:
 - (a) 20 % opravdanih troškova u slučaju malih privrednih društava;
 - (b) 10 % opravdanih troškova u slučaju srednjih privrednih društava.

Član 18

Pomoć za konsultantske usluge u korist malih i srednjih privrednih društava

1. Pomoć za konsultantske usluge u korist malih i srednjih privrednih društava spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.
3. Opravdani troškovi su troškovi konsultantskih usluga koje pružaju spoljni konsultanti.

4. Dodične usluge nijesu trajna ili periodična djelatnost niti su povezane sa uobičajenim troškovima poslovanja privrednog društva, kao što su uobičajene usluge poreskog savjetovanja, redovne pravne usluge ili oglašavanje.

Član 19

Pomoć malim i srednjim privrednim društvima za učešće na sajmovima

1. Pomoć malim i srednjim privrednim društvima za učešće na sajmovima spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su troškovi nastali za zakup, postavljanje i vođenje štanda prilikom učešća privrednog društva na bilo kom sajmu ili izložbi.
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.

Član 20

Pomoć za troškove saradnje za mala i srednja privredna društva koja učestvuju u projektima evropske teritorijalne saradnje

1. Pomoć za troškove saradnje za mala i srednja privredna društva koja učestvuju u projektima evropske teritorijalne saradnje obuhvaćenim Regulativom (EZ) br. 1299/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi organizacione saradnje, uključujući trošak osoblja i kancelarija ako je povezan sa projektom saradnje;
 - (b) troškovi savjetodavnih usluga i usluga podrške povezanih sa saradnjom koje pružaju spoljni konsultanti i pružaoци usluga;
 - (c) putni troškovi, troškovi opreme i troškovi ulaganja neposredno povezani sa projektom, kao i amortizacija alata i opreme koji se upotrebljavaju neposredno za projekt.
3. Usluge iz stava 2 tačka (b) nijesu trajna ili periodična djelatnost niti su povezane sa uobičajenim troškovima poslovanja privrednog društva, kao što su uobičajene usluge poreskog savjetovanja, redovne pravne usluge ili uobičajeno oglašavanje.
4. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 3

Pomoć za pristup finansiranju za mala i srednja privredna društva

Član 21

Pomoć za finansiranje rizika

1. Šeme pomoći za mala i srednja privredna društva za finansiranje rizika spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Na nivou finansijskih posrednika pomoć za finansiranje rizika nezavisnim privatnim investitorima može biti u jednom od sljedećih oblika:
 - (a) vlasničkog ili kvazivlasničkog kapitala ili finansijskih sredstava radi neposrednog ili posrednog obezbjeđivanja ulaganja za finansiranje rizika prihvatljivim privrednim društvima;
 - (b) zajmova radi neposrednog ili posrednog obezbjeđivanja ulaganja za finansiranje rizika prihvatljivim privrednim društvima;
 - (c) garancija za pokriće gubitaka od ulaganja za finansiranje rizika obezbjeđenih neposredno ili posredno prihvatljivim privrednim društvima.
3. Na nivou nezavisnih privatnih investitora pomoć za finansiranje rizika može biti u oblicima iz stava 2 ovog člana ili u obliku poreskih podsticaja privatnim investitorima koji su fizička lica koja neposredno ili posredno obezbjeđuju finansiranje rizika prihvatljivim privrednim društvima.
4. Na nivou prihvatljivih privrednih društava pomoć za finansiranje rizika može biti u obliku ulaganja u vlasnički kapital ili kvazivlasnički kapital, zajmova, garancija ili kombinacije navedenog.
5. Prihvatljiva privredna društva su privredna društva koja su u vrijeme početnog ulaganja za finansiranje rizika mala i srednja privredna društva koja nijesu uvrštena na berzu i ispunjavaju najmanje jedan od sljedećih uslova:
 - (a) ne posluju ni na kojem tržištu;
 - (b) posluju na nekom tržištu manje od sedam godina od njihove prve komercijalne prodaje;
 - (c) potrebno im je početno ulaganje za finansiranje rizika koje, na osnovu poslovnog plana izrađenog radi ulaska na novo tržište proizvoda ili geografsko tržište, prelazi 50 % njihovog prosječnog godišnjeg prometa u prethodnih pet godina.
6. Pomoć za finansiranje rizika može obuhvatiti i naknadna ulaganja u prihvatljiva privredna društva i nakon sedmogodišnjeg perioda iz stava 5 tačka (b) ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
 - (a) nije premašen ukupan iznos finansiranja rizika iz stava 9;
 - (b) mogućnost naknadnih ulaganja predviđena je prvobitnim poslovnim planom;
 - (c) privredno društvo koje prima naknadna ulaganja nije se povezalo, u smislu člana 3 stav 3 Priloga I sa drugim privrednim društvom osim finansijskog posrednika ili nezavisnog privatnog investitora koji u okviru mjere obezbjeđuje finansiranje rizika, osim ako novi subjekt ispunjava uslove iz definicije o malim i srednjim privrednim društvima.
7. Za ulaganja vlasničkog kapitala i kvazivlasničkog kapitala u prihvatljiva privredna društva mjerom finansiranja rizika može se pružiti podrška za zamjenski kapital isključivo ako je zamjenski kapital udružen sa novim kapitalom koji predstavlja najmanje 50 % svakog ciklusa ulaganja u prihvatljiva privredna društva.
8. Za ulaganja vlasničkog kapitala i kvazivlasničkog kapitala iz stava 2 tačka (a) najviše 30 % ukupnih ulaganja kapitala i neiskorišćenog odobrenog kapitala finansijskog posrednika može se upotrebljavati u svrhe upravljanja likvidnošću.
9. Ukupni iznos finansiranja rizika iz stava 4 ne prelazi 15 miliona EUR po prihvatljivom privrednom društvu u okviru bilo koje mjere finansiranja rizika.
10. Za mjere finansiranja rizika kojima se prihvatljivim privrednim društvima obezbjeđuju ulaganja u vlasnički ili kvazivlasnički kapital ili zajmove, mjerom finansiranja rizika podstiče se dodatno finansiranje od nezavisnih privatnih investitora na nivou finansijskih posrednika ili prihvatljivih privrednih društava kako bi se dostigla ukupna stopa privatnog učešća koja odgovara sljedećim najmanjim pragovima:
 - (a) 10 % finansiranja rizika obezbjeđenog prihvatljivim privrednim društvima iz stava 5 tačka (b) ovog člana;
 - (b) 40 % finansiranja rizika obezbjeđenog prihvatljivim privrednim društvima iz stava 5 tačka (b) ovog člana;
 - (c) 60 % finansiranja rizika za ulaganje obezbjeđenog prihvatljivim privrednim društvima iz stava 5 tačka (c) i za naknadna ulaganja u prihvatljiva privredna društva nakon sedmogodišnjeg perioda iz stava 5 tačka (b).
11. Ako se mjera finansiranja rizika sprovodi preko finansijskog posrednika i usmjerena je na prihvatljiva privredna društva u različitim fazama razvoja iz stava 10, a ne predviđa učešće privatnog kapitala na nivou prihvatljivih privrednih društava, finansijski posrednik treba da dostigne stopu privatnog učešća koja čini najmanje ponderisani prosjek koji se zasniva na obimu pojedinačnih ulaganja u osnovni portfelj i koji proizilazi iz primjene, na takva ulaganja, najmanjih stopa učešća iz stava 10.

12. Mjerom finansiranja rizika ne smije se vršiti diskriminacija između finansijskih posrednika na osnovu mjesta njihovog sjedišta ili osnivanja u bilo kojoj državi članici. Od finansijskih posrednika može se zahtijevati da ispune prethodno utvrđene kriterijume koji su objektivno opravdani prirodom ulaganja.
13. Mjera finansiranja rizika mora ispunjavati sljedeće uslove:
- spровodi se preko jednog ili više finansijskih posrednika, osim za poreske podsticaje privatnim investitorima u odnosu na njihova neposredna ulaganja u prihvatljiva privredna društva;
 - finansijski posrednici, kao i investitori ili menadžeri fondova biraju se na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva koji se sprovođi u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom, čiji je cilj uspostavljanje odgovarajućih modaliteta podjele rizika i nagrade pri čemu se, za ulaganja koja nijesu garancije, prednost daje asimetričnoj podjeli dobiti u odnosu na zaštitu od gubitaka;
 - u slučaju asimetrične podjele gubitaka između javnih i privatnih investitora prvi gubitak koji preuzima javni investitor ograničava se na 25 % ukupnog ulaganja;
 - u slučaju garancija obuhvaćenih stavom 2 tačka (c) stopa garancije ograničava se na 80 %, a ukupni gubici koje preuzima država članica ograničavaju se na najviše 25 % osnovnog portfelja obuhvaćenog garancijom. Besplatno se mogu pružiti samo garancije kojima se pokrivaju očekivani gubici osnovnog portfelja obuhvaćenog garancijom. Ako garancija obuhvata i pokriće neočekivanih gubitaka, finansijski posrednik za dio garancije kojim se pokrivaju neočekivani gubici plaća premiju za garanciju u skladu sa tržišnim uslovima.
14. Mjerama finansiranja rizika obezbjeđuje se donošenje odluka o finansiranju koje su usmjerene na sticanje dobiti. Smatra se da je to slučaj ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
- finansijski posrednici osnivaju se u skladu sa važećim zakonodavstvom;
 - država članica ili subjekt kojem je povjereno sprovođenje mjere predviđa postupak sveobuhvatne analize (*due diligence*) kako bi se obezbijedila tržišno opravdana investiciona strategija za sprovođenje mjere finansiranja rizika, uključujući odgovarajuću politiku diverzifikacije rizika usmjerenu na postizanje ekonomske održivosti i efikasnog obima u smislu veličine i teritorijalnog opsega dotičnog investicionog portfelja;
 - finansiranje rizika obezbijeđeno prihvatljivim privrednim društvima zasniva se na održivom poslovnom planu, koji sadrži detaljne podatke o razvoju proizvoda, prodaje i profitabilnosti i kojim se unaprijed utvrđuje finansijska održivost;
 - za svako ulaganje u vlasnički i kvazivlasnički kapital postoji jasna i realna izlazna strategija.
15. Finansijskim posrednicima upravlja se na komercijalnoj osnovi. Smatra se da je taj zahtjev ispunjen ako finansijski posrednik i, zavisno od vrste mjere finansiranja rizika, menadžer fonda, ispunjavaju sljedeće uslove:
- imaju zakonsku ili ugovornu obavezu da djeluju sa pažnjom profesionalnog menadžera u dobroj vjeri i izbjegavajući sukob interesa; primjenjuju se najbolja praksa i regulatorni nadzor;
 - njihova naknada u skladu je sa tržišnom praksom. Taj uslov smatra se ispunjenim ako je menadžer ili finansijski posrednik odabran na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva za izbor koji se zasniva na objektivnim kriterijumima povezanim sa iskustvom, stručnošću, i operativnim i finansijskim kapacitetom;
 - primaju naknadu koja je povezana sa rezultatima ili učestvuje u rizicima ulaganja su-ulanjem sopstvenih sredstava kako bi se obezbijedilo da se njihovi interesi trajno poklapaju sa interesima javnog investitora;
 - utvrđuju investicionu strategiju, kriterijume i predloženi vremenski raspored ulaganja;
 - investitorima je dopušteno da budu zastupljeni u organima upravljanja investicionog fonda, kao što su nadzorni odbor ili savjetodavni odbor.
16. Mjera finansiranja rizika kojom se prihvatljivim privrednim društvima pružaju garancije ili zajmovi mora ispunjavati sljedeće uslove:
- na osnovu mjere finansijski posrednik vrši ulaganja koja bez pomoći ne bi bila sprovedena ili bi bila sprovedena na ograničen ili drukčiji način. Finansijski posrednik može da dokaže da primjenjuje mehanizam kojim se obezbjeđuje da se sve pogodnosti u najvećoj mogućoj mjeri prenose na krajnje korisnike u obliku većeg obima finansiranja, rizičnijih portfelja, nižih zahtjeva za kolateralna jamstva, nižih premija za garancije ili nižih kamatnih stopa;
 - u slučaju zajmova prilikom izračunavanja maksimalnog iznosa ulaganja za potrebe stava 9 uzima se u obzir nominalni iznos zajma;
 - u slučaju garancija prilikom izračunavanja maksimalnog iznosa ulaganja za potrebe stava 9 uzima se u obzir nominalni iznos osnovnog zajma. Garancija ne prelazi 80 % iznosa osnovnog zajma.
17. Država članica može sprovođenje mjere finansiranja rizika povjeriti određenom ovlaštenom subjektu.
18. Pomoć za finansiranje rizika za mala i srednja privredna društva koja ne ispunjava uslove iz stava 5 spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako:
- na nivou malih i srednjih privrednih društava pomoć ispunjava uslove iz Regulative (EU) br. 1407/2013; i
 - ispunjeni su svi uslovi iz ovog člana, osim uslova iz st. 5, 6, 9, 10 i 11; i
 - za mjere finansiranja rizika kojima se prihvatljivim privrednim društvima obezbjeđuju ulaganja u vlasnički ili kvazivlasnički kapital ili zajmove, mjerom se podstiče dodatno finansiranje koje obezbjeđuju nezavisni privatni investitori na nivou finansijskih posrednika ili malih i srednjih privrednih društava kako bi se dostigla ukupna stopa privatnog učešća koja odgovara najmanje 60 % finansiranja rizika obezbijeđenog malim i srednjim privrednim društvima.

Član 22

Pomoć za novoosnovana privredna društva

- Šeme pomoći za novoosnovana privredna društva spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
- Prihvatljiva privredna društva su mala privredna društva koja nijesu uvrštena na berzu do pet godina nakon registracije, koja još nijesu raspodijelila dobit i koja nijesu osnovana spajanjem. Za prihvatljiva privredna društva koja nijesu predmet obaveze registracije može se smatrati da petogodišnji period prihvatljivosti počinje od trenutka kada privredno društvo ili započne svoju privrednu djelatnost ili je dužno da plati porez za svoju privrednu djelatnost.
- Pomoć za novoosnovana privredna društva ima oblik:
 - zajmova sa kamatnim stopama koje nijesu u skladu sa tržišnim uslovima, u trajanju od deset godina i u nominalnom iznosu od najviše 1 milion EUR ili 1,5 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora ili 2 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora. Za zajmove u trajanju od 5 do 10 godina maksimalni iznosi mogu se uskladiti tako što se prethodno navedeni iznosi pomnože sa količnikom perioda od 10 godina i stvarnog trajanja zajma. Za zajmove kraće od 5 godina maksimalni iznos jednak je iznosu za zajmove za period 5 godina;
 - garancije sa premijama koje nijesu u skladu sa tržišnim uslovima, u trajanju od 10 godina i sa iznosom obuhvaćenim garancijom od najviše 1,5 miliona EUR, ili 2,25 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, ili 3 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora. Za garancije u trajanju od 5 do 10 godina maksimalni iznosi obuhvaćeni garancijom mogu se uskladiti tako što se prethodno navedeni iznosi pomnože sa količnikom perioda od 10 godina i stvarnog trajanja garancije. Za garancije

kraće od 5 godina maksimalni iznos obuhvaćen garancijom jednak je iznosu za garancije za period 5 godina. Garancija ne prelazi 80 % iznosa osnovnog zajma.

- (c) bespovratnih sredstava, uključujući ulaganja u vlasnički ili kvazivlasnički kapital, smanjenja kamatnih stopa i premije za garanciju čiji iznos bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava ne prelazi 0,4 miliona EUR, ili 0,6 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora ili 0,8 miliona EUR za privredna društva sa sjedištem u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora.
4. Korisnik može primiti podršku kombinacijom instrumenata pomoći iz stava 3 ovog člana, pod uslovom da se udio iznosa dodijeljenog jednim instrumentom pomoći, izračunat na osnovu maksimalnog iznosa pomoći dozvoljenog za taj instrument uzima u obzir za određivanje preostalog udjela maksimalnog iznosa pomoći dozvoljenog za ostale instrumente koji su sastavni dio tog kombinovanog instrumenta.
 5. Za mala inovatorska privredna društva maksimalni iznosi utvrđeni u stavu 3 mogu se udvostručiti.

Član 23

Pomoć za alternativne platforme za trgovanje specijalizovane za mala i srednja privredna društva

1. Pomoć za alternativne platforme za trgovanje specijalizovane za mala i srednja privredna društva spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
 2. Ako platformom upravlja malo privredno društvo, mjera pomoći može biti u obliku pomoći za novoosnovana privredna društva društvu koje upravlja platformom, u kojem slučaju se primjenjuju uslovi iz člana 22.
- Mjera pomoći može biti u obliku poreskih podsticaja nezavisnim privatnim investitorima koji su fizička lica u vezi sa njihovim ulaganjima za finansiranje rizika koja su preko alternativne platforme za trgovanje izvršena u prihvatljiva privredna društva u skladu sa uslovima iz člana 21.

Član 24

Pomoć za troškove izvidanja

1. Pomoć za troškove izvidanja spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su troškovi početnog pregleda i službene sveobuhvatne analize (*due diligence*) koju menadžeri finansijskih posrednika ili investitori sprovode da bi identifikovali prihvatljiva privredna društva u skladu sa čl. 21 i 22.
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 4

Pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije

Član 25

Pomoć za projekte istraživanja i razvoja

1. Pomoć za projekte istraživanja i razvoja spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Dio projekta istraživanja i razvoja koji prima pomoć u potpunosti potpada pod jednu ili više sljedećih kategorija:
 - (a) fundamentalno istraživanje;
 - (b) industrijsko istraživanje;
 - (c) eksperimentalni razvoj;
 - (d) studije izvodljivosti.
3. Opravdani troškovi projekata istraživanja i razvoja raspoređuju se u posebnu kategoriju istraživanja i razvoja i predstavljaju sljedeće troškove:
 - (a) troškovi osoblja: istraživača, tehničara i ostalog pomoćnog osoblja u obimu u kojem su zaposleni na projektu;
 - (b) troškovi instrumenata i opreme, u obimu i za period u kojem se koriste za projekt. Ako se ti instrumenti i oprema ne koriste za projekat tokom čitavog njihovog vijeka trajanja, opravdanim troškovima smatraju se samo troškovi amortizacije, izračunati u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima, koji odgovaraju trajanju projekta;
 - (c) troškovi zgrada i zemljišta, u obimu i za period u kojem se koriste za projekt. Za zgrade se opravdanim troškovima smatraju samo troškovi amortizacije, izračunati u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima, koji odgovaraju trajanju projekta. Za zemljište, opravdani troškovi su troškovi komercijalnog prenosa i stvarni kapitalni troškovi;
 - (d) troškovi istraživanja koje se sprovodi na osnovu ugovora, znanja i патената koji su kupljeni ili je za njih pribavljena licenca od trećih strana po uslovima „van dohvata ruke“, kao i troškovi konsultantskih i drugih odgovarajućih usluga koje se koriste isključivo za projekat;
 - (e) dodatni režijski troškovi i drugi troškovi poslovanja, uključujući troškove materijala, potrošne robe i sličnih proizvoda, nastali neposredno kao rezultat projekta.
4. Opravdani troškovi za studije izvodljivosti su troškovi studije.
5. Intenzitet pomoći za svakog korisnika ne prelazi:
 - (a) 100 % opravdanih troškova za fundamentalno istraživanje;
 - (b) 50 % opravdanih troškova za industrijsko istraživanje;
 - (c) 25 % opravdanih troškova za eksperimentalni razvoj;
 - (d) 50 % opravdanih troškova za studije izvodljivosti.
6. Intenziteti pomoći za industrijsko istraživanje i eksperimentalni razvoj mogu se povećati do maksimalnog intenziteta pomoći od 80 % opravdanih troškova kako slijedi:
 - (a) za 10 procentnih poena za srednja privredna društva i za 20 procentnih poena za mala privredna društva;
 - (b) za 15 procentnih poena ako je ispunjen jedan od sljedećih uslova:
 - i. projekat uključuje djelotvornu saradnju:
 - između privrednih društava od kojih je najmanje jedno MSP, ili se sprovodi u najmanje dvije države članice ili u jednoj državi članici i državi koja je ugovorna strana Sporazuma o EEP, a nijedno privredno društvo samo ne snosi više od 70 % opravdanih troškova; ili
 - između privrednog društva i jedne ili više organizacija za istraživanje i širenje znanja, pri čemu ta organizacija/organizacije snose najmanje 10 % opravdanih troškova i imaju pravo da objavljuju svoje rezultate istraživanja;
 - ii. rezultati projekta saopštavaju se širokom krugu na konferencijama, objavljivanjem, u repozitorijima sa slobodnim pristupom, ili besplatnim računarskim programima i računarskim programima sa otvorenim kodom.
7. Intenziteti pomoći za studije izvodljivosti mogu se uvećati za 10 procentnih poena za srednja privredna društva i 20 procentnih poena za mala privredna društva.

Član 26

Pomoć za ulaganje u istraživačke infrastrukture

1. Pomoć za izgradnju ili nadgradnju istraživačkih infrastrukture koje obavljaju privredne djelatnosti spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Ako istraživačka infrastruktura obavlja i privredne i neprivredne djelatnosti, finansiranje, troškovi i prihodi svake pojedine vrste djelatnosti knjiže se odvojeno na osnovu dosljedno primijenjenih i objektivno opravdanih načela troškovnog računovodstva.
3. Cijena koja se naplaćuje za upravljanje infrastrukturom ili korišćenje infrastrukture odgovara tržišnoj cijeni.
4. Pristup infrastrukturi otvoren je za više korisnika i odobrava se na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi. Privrednim društvima koja su finansirala najmanje 10 % troškova ulaganja u infrastrukturu može se odobriti povlašćeni pristup pod povoljnijim uslovima. Da bi se izbjegla prekomjerna kompenzacija, taj pristup proporcionalan je doprinosu privrednog društva troškovima ulaganja, a uslovi povlašćenog pristupa su javno dostupni.
5. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja u nematerijalnu i materijalnu imovinu.
6. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.
7. Ako istraživačka infrastruktura primi javno finansiranje i za privredne i neprivredne djelatnosti, države članice uspostavljaju mehanizam praćenja i povraćaja sredstava kako bi se obezbijedilo da se ne prekorači važeći intenzitet pomoći zbog povećanja udjela privrednih djelatnosti u odnosu na situaciju predviđenu u vrijeme dodjele pomoći.

Član 27

Pomoć za inovativne klustere

1. Pomoć za inovativne klustere spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć za inovativne klustere dodjeljuje se isključivo pravnom subjektu koji upravlja inovativnim klasterom (organizacija klastera).
3. Pristup prostorima, objektima i djelatnostima klastera otvoren je za više korisnika i odobrava se na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi. Privrednim društvima koja su finansirala najmanje 10 % troškova ulaganja u inovativni kluster može se odobriti povlašćeni pristup pod povoljnijim uslovima. Da bi se izbjegla prekomjerna kompenzacija, taj pristup proporcionalan je doprinosu privrednog društva troškovima ulaganja, a uslovi povlašćenog pristupa su javno dostupni.
4. Naknade za korišćenje objekata klastera i učešće u njegovim djelatnostima odgovaraju tržišnoj cijeni ili troškovima korišćenja i učešća.
5. Pomoć za ulaganje može se dodijeliti za izgradnju ili nadgradnju inovativnih klastera. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja u nematerijalnu i materijalnu imovinu.
6. Intenzitet pomoći za ulaganje u inovativne klustere ne prelazi 50 % opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za inovativne klustere koji se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za inovativne klustere koji se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
7. Za poslovanje inovativnih klastera može se dodijeliti operativna pomoć. Period pomoći ne prelazi deset godina.
8. Opravdanim troškovima operativne pomoći za inovativne klustere smatraju se troškovi osoblja i administrativni troškovi (uključujući režijske troškove) koji se odnose:
 - (a) na podsticanje klastera da bi se olakšala saradnja, razmjena informacija i pružanje ili usmjeravanje usluga poslovne podrške koje su specijalizovane i prilagođene korisnicima;
 - (b) na promovisanje klastera kako bi se povećalo učešće novih privrednih društava ili organizacija i povećala prepoznatljivost;
 - (c) na upravljanje objektima klastera; na organizaciju programa obuke, radionica i konferencija kako bi se podržala razmjena znanja, umrežavanje i transnacionalna saradnja.
9. Intenzitet operativne pomoći ne prelazi 50 % ukupnih opravdanih troškova tokom perioda u kojem se pomoć dodjeljuje.

Član 28

Pomoć za inovacije za mala i srednja privredna društva

1. Pomoć za inovacije za mala i srednja privredna društva spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi dobijanja, potvrđivanja i odbrane patenata i ostale nematerijalne imovine;
 - (b) troškovi upućivanja visokokvalifikovanog osoblja iz organizacije za istraživanje i širenje znanja ili velikog privrednog društva na rad na djelatnostima istraživanja, razvoja i inovacija na novootvorenom radnom mjestu u okviru korisnika, pod uslovom da se time ne zamjenjuje drugo osoblje;
 - (c) troškovi savjetodavnih usluga i usluga podrške za inovacije;
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.
4. U posebnom slučaju pomoći za savjetodavne usluge i usluge podrške za inovacije, intenzitet pomoći može se povećati do 100 % opravdanih troškova, pod uslovom da ukupni iznos pomoći za savjetodavne usluge i usluge podrške za inovacije ne prelazi 200 000 EUR po privrednom društvu za bilo koji period od tri godine.

Član 29

Pomoć za inovacije procesa i inovacije u organizaciji

1. Pomoć za inovacije procesa i inovacije u organizaciji spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć velikim privrednim društvima spojiva je samo ako ta privredna društva djelotvorno saraduju sa malim i srednjim privrednim društvima u djelatnosti koja prima pomoć, a mala i srednja privredna društva sa kojima saraduju snose najmanje 30 % ukupnih opravdanih troškova.
3. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi osoblja;
 - (b) troškovi instrumenata, opreme, zgrada i zemljišta, u obimu i za period u kojem se koriste za projekt;
 - (c) troškovi istraživanja koje se sprovodi na osnovu ugovora, znanja i patenata koji su kupljeni ili je za njih pribavljena licenca od trećih strana po uslovima „van dohvata ruke“;
 - (d) dodatni režijski troškovi i drugi troškovi poslovanja, uključujući troškove materijala, potrošne robe i sličnih proizvoda, nastali neposredno kao rezultat projekta.
4. Intenzitet pomoći ne prelazi 15 % opravdanih troškova za velika privredna društva i 50 % opravdanih troškova za mala i srednja privredna društva.

Član 30

Pomoć za istraživanje i razvoj u sektoru ribarstva i akvakulture

1. Pomoć za istraživanje i razvoj u sektoru ribarstva i akvakulture spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Projekat koji prima pomoć u interesu je svih privrednih društava u određenom dotičnom sektoru ili podsektoru.
3. Prije datuma početka projekta koji prima pomoć na internetu se objavljuju sljedeće informacije:
 - (a) da će se projekat koji prima pomoć sprovesti;
 - (b) ciljevi projekta koji prima pomoć;
 - (c) približni datum objavljivanja očekivanih rezultata projekta koji prima pomoć i mjesto objavljivanja na internetu;
 - (d) napomena da će rezultati projekta koji prima pomoć biti besplatno dostupni svim privrednim društvima koja djeluju u dotičnom sektoru ili podsektoru.
4. Rezultati projekta koji prima pomoć dostupni su na internetu od datuma završetka projekta koji prima pomoć ili od datuma kada se informacije o tim rezultatima daju članovima bilo koje određene organizacije, zavisno od toga koji datum nastupi prije. Rezultati ostaju dostupni na internetu najmanje 5 godina od datuma završetka projekta koji prima pomoć.
5. Pomoć se dodjeljuje neposredno organizaciji za istraživanje i širenje znanja i ne uključuje neposrednu dodjelu pomoći koja nije povezana sa istraživanjem privrednom društvu koje proizvodi, prerađuje ili stavlja na tržište proizvode ribarstva i akvakulture.
6. Opravdani troškovi su troškovi utvrđeni u članu 25 stav 3.
7. Intenzitet pomoći ne prelazi 100 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 5

Pomoć za usavršavanje

Član 31

Pomoć za usavršavanje

1. Pomoć za usavršavanje spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć se ne dodjeljuje za usavršavanje koje privredna društva sprovode da bi ispunila obavezne nacionalne standarde o usavršavanju.
3. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi instruktora, za sate tokom kojih instruktori učestvuju u usavršavanju;
 - (b) operativni troškovi u vezi sa instruktorima i polaznicima usavršavanja koji su neposredno povezani sa projektom usavršavanja, kao što su putni troškovi, troškovi materijala i potrošne robe neposredno povezani sa projektom, amortizacija sredstava i opreme u obimu u kojem se koriste isključivo za projekat usavršavanja. Troškovi smještaja isključeni su osim najnižih nužnih troškova smještaja za polaznike usavršavanja koji su radnici sa invaliditetom;
 - (c) troškovi savjetodavnih usluga u vezi sa projektom usavršavanja;
 - (d) troškovi osoblja u vezi sa polaznicima usavršavanja i opšti posredni troškovi (administrativni troškovi, zakup, režijski troškovi) za sate koje polaznici usavršavanja provedu na usavršavanju.
4. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova. Može se povećati do maksimalnog intenziteta pomoći od 70 % opravdanih troškova, kako slijedi:
 - (a) za 10 procentnih poena ako se usavršavanje sprovodi za radnike sa invaliditetom ili radnike u nepovoljnom položaju;
 - (b) za 10 procentnih poena ako se pomoć dodjeljuje srednjim privrednim društvima i za 20 procentnih poena ako se pomoć dodjeljuje malim privrednim društvima.
5. Ako se pomoć dodjeljuje u sektoru pomorskog saobraćaja, intenzitet pomoći može se povećati do 100 % opravdanih troškova, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - (a) polaznici usavršavanja nijesu aktivni članovi posade, već pomoćni članovi posade; i
 - (b) usavršavanje se sprovodi na brodovima koji su upisani u registre Unije.

ODJELJAK 6

Pomoć za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom

Član 32

Pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju u obliku subvencija zarada

1. Šeme pomoći za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su troškovi zarada u periodu od najviše 12 mjeseci nakon zaposlenja radnika u nepovoljnom položaju. Ako je dotični radnik u ozbiljno nepovoljnom položaju, opravdani troškovi su troškovi zarada u periodu od najviše 24 mjeseca nakon zapošljavanja.
3. Ako zapošljavanje ne predstavlja neto povećanje broja zaposlenih u dotičnom privrednom društvu u odnosu na prosjek za proteklih dvanaest mjeseci, radno mjesto ili radna mjesta postaju upražnjena zbog dobrovoljnog odlaska, invalidnosti, penzionisanja po osnovu starosti, dobrovoljnog skraćivanja radnog vremena ili zakonitog otkaza zbog povrede radne obaveze, a ne iz razloga tehnološkog viška.
4. Osim u slučaju zakonitog otkaza zbog povrede radne obaveze, radnici u nepovoljnom položaju imaju pravo na neprekidno zaposlenje najmanje na period propisan odgovarajućim domaćim zakonodavstvom ili kolektivnim ugovorima kojima se uređuju ugovori o radu.
5. Ukoliko je period zaposlenja kraći od 12 mjeseci, ili 24 mjeseca u slučaju radnika u ozbiljno nepovoljnom položaju, pomoć se shodno tome proporcionalno smanjuje.
6. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.

Član 33

Pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom u obliku subvencija zarada

1. Pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su troškovi zarada za period tokom kojeg je zaposlen radnik sa invaliditetom.

3. Ako zapošljavanje ne predstavlja neto povećanje broja zaposlenih u dotičnom privrednom društvu u odnosu na prosjek za proteklih dvanaest mjeseci, radno mjesto ili radna mjesta postaju upražnjena zbog dobrovoljnog odlaska, invalidnosti, penzionisanja po osnovu starosti, dobrovoljnog skraćivanja radnog vremena ili zakonitog odlaska zbog povrede radne obaveze, a ne iz razloga tehnološkog viška.
4. Osim u slučaju zakonitog otkaza zbog povrede radne obaveze, radnici sa invaliditetom imaju pravo na neprekidno zaposlenje najmanje na period propisan predmetnim domaćim zakonodavstvom ili kolektivnim ugovorima koji su pravno obavezujući za privredno društvo i kojima se uređuju ugovori o radu.
5. Intenzitet pomoći ne prelazi 75 % opravdanih troškova.

Član 34

Pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom

1. Pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi prilagođavanja prostorija;
 - (b) troškovi zapošljavanja osoblja isključivo za vrijeme provedeno u pružanju pomoći radnicima sa invaliditetom i u obučavanju tog osoblja za pružanje pomoći radnicima sa invaliditetom;
 - (c) troškovi prilagođavanja ili nabavke opreme, odnosno nabavke i validacije softvera koji koriste radnici sa invaliditetom, uključujući prilagođenu ili pomoćnu tehnološku opremu, koji predstavljaju dodatne troškove u odnosu na troškove koje bi korisnik imao da je zaposlio radnike koji nijesu radnici sa invaliditetom;
 - (d) troškovi neposredno povezani sa prevozom radnika sa invaliditetom na radno mjesto i sa djelatnostima povezanim sa radom;
 - (e) troškovi zarada za sate koje je radnik sa invaliditetom proveo na rehabilitaciji;
 - (f) ukoliko korisnik obezbjeđuje zaštićeno zapošljavanje, troškovi izgradnje, ugradnje ili modernizacije proizvodnih jedinica dotičnog privrednog društva, kao i svi troškovi administracije i prevoza, ukoliko ti troškovi neposredno proizilaze iz zapošljavanja radnika sa invaliditetom.
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 100 % opravdanih troškova.

Član 35

Pomoć za kompenzaciju troškova pomoći pružene radnicima u nepovoljnom položaju

1. Pomoć za kompenzaciju troškova pomoći pružene radnicima u nepovoljnom položaju spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su:
 - (a) zapošljavanja osoblja isključivo za vrijeme provedeno u pružanju pomoći radnicima u nepovoljnom položaju tokom perioda od najviše 12 mjeseci nakon zapošljavanja radnika u nepovoljnom položaju ili tokom perioda od najviše 24 mjeseca nakon zapošljavanja radnika u ozbiljno nepovoljnom položaju;
 - (b) obučavanja tog osoblja za pružanje pomoći radnicima u nepovoljnom položaju.
3. Pružena pomoć sastoji se od mjera podrške radnicima u nepovoljnom položaju prilikom njihovog razvijanja samostalnosti i njegovog prilagođavanja na radno okruženje, pri čemu se radniku pomaže oko socijalnih i administrativnih postupaka, prilikom komunikacije sa preduzetnikom i prilikom upravljanja sukobima.
4. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 7

Pomoć za zaštitu životne sredine

Član 36

Pomoć za ulaganje kojom se privrednim društvima omogućava da premaše standarde Unije za zaštitu životne sredine ili da povećaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije

1. Pomoć za ulaganje kojom se privrednim društvima omogućava da premaše standarde Unije za zaštitu životne sredine ili povećaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
 2. Ulaganje mora ispunjavati jedan od sljedećih uslova:
 - (a) njime se korisniku omogućava da poveća nivo zaštite životne sredine koji proizilazi iz njegovih djelatnosti premašivanjem važećih standarda Unije, bez obzira na eventualno postojanje obaveznih domaćih standarda strožih od standarda Unije;
 - (b) njime se korisniku omogućava da poveća nivo zaštite životne sredine koji proizilazi iz njegovih djelatnosti u odsustvu standarda Unije.
 3. Pomoć se ne dodjeljuje ukoliko se ulaganja vrše da bi se obezbijedilo da privredna društva ispune standarde Unije koji su već donijeti, ali još nijesu na snazi.
 4. Odstupanjem od stava 3, pomoć se može dodijeliti:
 - (a) za nabavku novih prevoznih sredstava za prevoz u drumskom saobraćaju, željezničkom saobraćaju, unutrašnjim plovnim putevima i u pomorskom saobraćaju koja ispunjavaju donijete standarde Unije, pod uslovom da se nabavka sprovede prije nego što ti standardi stupe na snagu i da se, nakon što postanu obavezni, ne primjenjuju na prevozna sredstva kupljena prije tog datuma;
 - (b) za naknadno opremanje postojećih prevoznih sredstava za prevoz u drumskom saobraćaju, željezničkom saobraćaju, unutrašnjim plovnim putevima i u pomorskom saobraćaju, pod uslovom da standardi Unije još nijesu stupili na snagu na dan puštanja u rad tih prevoznih sredstava i da se, nakon što postanu obavezni, ne primjenjuju retroaktivno na ta prevozna sredstva.
 5. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja neophodni za premašivanje važećih standarda Unije ili povećanje nivoa zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije. Određuju se na sljedeći način:
 - (a) ako se trošak ulaganja u zaštitu životne sredine može utvrditi kao posebno ulaganje u ukupnim troškovima ulaganja, taj trošak povezan sa zaštitom životne sredine predstavlja opravdane troškove;
 - (b) u svim drugim slučajevima troškovi ulaganja u zaštitu životne sredine utvrđuju se u odnosu na slično ulaganje koje je manje prihvatljivo za životnu sredinu, a koje bi se vjerodostojno sprovedo bez pomoći. Razlika između troškova oba ulaganja odgovara troškovima povezanim sa zaštitom životne sredine i predstavlja opravdane troškove.
- Troškovi koji nijesu neposredno povezani sa dostizanjem višeg nivoa zaštite životne sredine nijesu opravdani.
6. Intenzitet pomoći ne prelazi 40 % opravdanih troškova.
 7. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima i za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima.

8. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

Član 37

Pomoć za ulaganje za rano prilagodavanje budućim standardima Unije

1. Pomoć kojom se privredna društva podstiču na usklađivanje sa novim standardima Unije kojima se povećava nivo zaštite životne sredine ali još nisu stupili na snagu spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Standardi Unije treba da budu donijeti a ulaganje sprovedeno i završeno najmanje godinu dana prije stupanja na snagu odnosnog standarda.
3. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja neophodni za premašivanje važećih standarda Unije. Određuju se na sljedeći način:
 - (a) ako se trošak ulaganja u zaštitu životne sredine može utvrditi kao posebno ulaganje u ukupnim troškovima ulaganja, taj trošak povezan sa zaštitom životne sredine predstavlja opravdane troškove;
 - (b) u svim drugim slučajevima troškovi ulaganja u zaštitu životne sredine utvrđuju se u odnosu na slično ulaganje koje je manje prihvatljivo za životnu sredinu, a koje bi se vjerodostojno sprovedo bez pomoći. Razlika između troškova oba ulaganja odgovara troškovima povezanim sa zaštitom životne sredine i predstavlja opravdane troškove.

Troškovi koji nisu neposredno povezani sa dostizanjem višeg nivoa zaštite životne sredine nisu opravdani.

4. Intenzitet pomoći ne prelazi sljedeće:
 - (a) 20 % opravdanih troškova za mala privredna društva, 15 % opravdanih troškova za srednja privredna društva i 10 % opravdanih troškova za velika privredna društva ako se ulaganje sprovede i završi više od tri godine prije dana stupanja na snagu novog standarda Unije;
 - (b) 15 % opravdanih troškova za mala privredna društva, 10 % opravdanih troškova za srednja privredna društva i 5 % opravdanih troškova za velika privredna društva ako se ulaganje sprovede i završi između jedne godine i tri godine prije dana stupanja na snagu novog standarda Unije.
5. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

Član 38

Pomoć za ulaganje u mjere energetske efikasnosti

1. Pomoć za ulaganje kojom se privrednim društvima omogućava postizanje energetske efikasnosti spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć se ne dodjeljuje na osnovu ovog člana ako je cilj poboljšanja da se obezbijedi da privredna društva ispune standarde Unije koji su već donijeti, iako još nisu na snazi.
3. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja neophodni za dostizanje višeg nivoa energetske efikasnosti. Određuju se kako slijedi:
 - (a) ako se trošak ulaganja u energetska ulaganja može utvrditi kao posebno ulaganje u ukupnim troškovima ulaganja, taj trošak povezan sa energetska ulaganja predstavlja opravdane troškove;
 - (b) u svim drugim slučajevima troškovi ulaganja u energetska ulaganja utvrđuju se u odnosu na slično ulaganje koje je manje energetski efikasno, a koje bi se vjerodostojno sprovedo bez pomoći. Razlika između troškova oba ulaganja odgovara troškovima povezanim sa energetska ulaganja i predstavlja opravdane troškove.

Troškovi koji nisu neposredno povezani sa dostizanjem višeg nivoa energetske efikasnosti nisu opravdani.

4. Intenzitet pomoći ne prelazi 30 % opravdanih troškova.
5. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima i za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima.
6. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

Član 39

Pomoć za ulaganje u projekte energetske efikasnosti zgrada

1. Pomoć za ulaganje u projekte energetske efikasnosti zgrada spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Prihvatljivi projekti za dodjelu pomoći u skladu sa ovim članom su projekti energetske efikasnosti koji se odnose na zgrade.
3. Opravdani troškovi su ukupni troškovi projekta energetske efikasnosti.
4. Pomoć se dodjeljuje u obliku finansijskih sredstava, vlasničkog kapitala, garancije ili zajma fondu za energetska ulaganja ili drugom finansijskom posredniku, koji će je u cjelosti prenijeti krajnjim korisnicima koji su vlasnici ili zakupci zgrade.
5. Pomoć koju dodjeljuje fond za energetska ulaganja ili drugi finansijski posrednik prihvatljivim projektima energetske efikasnosti može biti u obliku zajmova ili garancija. Nominalna vrijednost zajma ili iznos obuhvaćen garancijom ne prelazi 10 miliona EUR po projektu na nivou krajnjih korisnika. Garancija ne bi smjela da premaši 80 % osnovnog zajma.
6. Vlasnici zgrade fondu za energetska ulaganja ili drugom finansijskom posredniku otplaćuju iznos koji odgovara najmanje nominalnoj vrijednosti zajma.
7. Pomoć za energetska ulaganja podstiče dodatno ulaganje privatnih investitora koje dostiže najmanje 30 % ukupnog finansiranja obezbijeđenog projektu energetske efikasnosti. Ako pomoć obezbjeđuje fond za energetska ulaganja, privatno ulaganje može se podstaći na nivou fonda za energetska ulaganja i/ili na nivou projekata energetske efikasnosti da bi se dostigao ukupni iznos od najmanje 30 % ukupnog finansiranja obezbijeđenog za projekat energetske efikasnosti.
8. Države članice mogu osnovati fondove za energetska ulaganja i/ili mogu upotrijebiti finansijske posrednike prilikom pružanja pomoći za energetska ulaganja. U tom slučaju moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
 - (a) menadžeri finansijskih posrednika, kao i menadžeri fondova za energetska ulaganja biraju se na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminativnog poziva, u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom. Naročito ne smije biti diskriminacije na osnovu mjesta njihovog sjedišta ili osnivanja u određenoj državi članici. Od finansijskih posrednika i menadžera fondova za energetska ulaganja može se zahtijevati da ispunjavaju prethodno utvrđene kriterijume koji su objektivno opravdani prirodom ulaganja;
 - (b) nezavisni privatni investitori biraju se na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminativnog poziva u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom, čiji je cilj uspostavljanje odgovarajućih modaliteta o podjeli rizika i nagrade pri čemu se, za ulaganja koja nisu garancije, prednost daje asimetričnoj podjeli dobiti u odnosu na zaštitu od gubitaka. Ako se privatni investitori ne biraju takvim pozivom, fer stopu prinosa za privatne investitore utvrđuje nezavisni stručnjak izabran na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminativnog poziva;

- (c) u slučaju asimetrične podjele gubitaka između javnih i privatnih investitora prvi gubitak koji preuzima javni investitor ograničava se na 25 % ukupnog ulaganja;
 - (d) u slučaju garancija, stopa garancije ograničava se na 80 %, a ukupni gubici koje preuzima država članica ograničavaju se na 25 % osnovnog portfelja obuhvaćenog garancijom. Besplatno se mogu pružiti samo garancije kojima se pokrivaju očekivani gubici osnovnog portfelja obuhvaćenog garancijom. Ako je garancijom obuhvaćeno pokrivanje neočekivanih gubitaka, finansijski posrednik za dio garancije koji pokriva neočekivane gubitke plaća premiju za garanciju u skladu sa tržišnim uslovima;
 - (e) investitorima je dopušteno da budu zastupljeni u organima upravljanja fonda za energetske efikasnosti ili finansijskog posrednika, kao što su nadzorni odbor ili savjetodavni odbor;
 - (f) fond za energetske efikasnosti ili finansijski posrednik osnivaju se u skladu sa važećim zakonodavstvom, a država članica predviđa postupak sveobuhvatne analize (*due diligence*) kako bi se obezbijedila tržišno opravdana investiciona strategija za sprovođenje mjere pomoći za energetske efikasnosti.
9. Finansijskim posrednicima, uključujući fondove za energetske efikasnosti, upravlja se na komercijalnoj osnovi i njima se obezbjeđuje donošenje odluka o finansiranju koje su usmjerene na sticanje dobiti. Smatra se da je prethodni uslov ispunjen ako finansijski posrednik i, zavisno od slučaja, menadžeri fonda za energetske efikasnosti, ispunjavaju sljedeće uslove:
- (a) imaju zakonsku ili ugovornu obavezu da djeluju sa pažnjom profesionalnog menadžera u dobroj vjeri i izbjegavajući sukob interesa; primjenjuju se najbolja praksa i regulatorni nadzor;
 - (b) njihova naknada u skladu je sa tržišnom praksom. Ovaj zahtjev smatra se ispunjenim ako je menadžer izabran na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog poziva koji se zasniva na objektivnim kriterijumima povezanim sa iskustvom, stručnošću, i operativnim i finansijskim kapacitetom;
 - (c) primaju naknadu koja je povezana sa rezultatima ili učestvuju u rizicima ulaganja su-uložanjem sopstvenih sredstava kako bi se obezbijedilo da se njihovi interesi trajno poklapaju sa interesima javnog investitora;
 - (d) utvrđuju investicionu strategiju, kriterijume i predloženi vremenski raspored ulaganja u projekte energetske efikasnosti, utvrđujući time prethodnu finansijsku održivost i očekivani uticaj na energetske efikasnosti;
 - (e) postoji jasna i realna izlazna strategija za javna sredstva uložena u fond za energetske efikasnosti ili dodijeljena finansijskom posredniku, čime se tržištu omogućava da finansira projekte energetske efikasnosti kada tržište na to bude spremno.
10. Poboljšanja energetske efikasnosti kojima se obezbjeđuje da korisnik ispunjava standarde Unije koji su već donijeti ne izuzimaju se od obaveze prijavljivanja na osnovu ovog člana.

Član 40

Pomoć za ulaganje u visokoeffikasnu kogeneraciju

1. Pomoć za ulaganje u visokoeffikasnu kogeneraciju spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć za ulaganje dodjeljuje se isključivo u odnosu na novougrađene ili obnovljene kapacitete.
3. Novo postrojenje za kogeneraciju obezbjeđuje u cjelini uštedu primarne energije u odnosu na odvojenu proizvodnju toplotne i električne energije kako je predviđeno Direktivom 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ⁵⁶). Unapređenje postojećeg postrojenja za kogeneraciju ili pretvaranje postojećeg postrojenja za proizvodnju energije u postrojenje za kogeneraciju obezbjeđuje uštedu primarne energije u poređenju sa prvobitnim stanjem.
4. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja za opremu potrebnu kako bi postrojenje funkcionisalo kao postrojenje za visokoeffikasnu kogeneraciju u poređenju sa konvencionalnim postrojenjima za proizvodnju električne ili toplotne energije istog kapaciteta ili dodatni troškovi ulaganja za nadgradnju kojom će se obezbijediti veća efikasnost ukoliko postojeće postrojenje već zadovoljava prag visoke efikasnosti.
5. Intenzitet pomoći ne prelazi 45 % opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima i za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima.
6. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

Član 41

Pomoć za ulaganje za promovisanje energije iz obnovljivih izvora

1. Pomoć za ulaganje za promovisanje energije iz obnovljivih izvora energije spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć za ulaganje u proizvodnju biogoriva izuzima se od obaveze prijavljivanja samo ukoliko se ulaganja kojima je dodijeljena pomoć koriste za proizvodnju održivih biogoriva, osim biogoriva proizvedenih iz prehrambenih kultura. Međutim, pomoć za ulaganje u prenamjenu postojećih postrojenja za proizvodnju biogoriva iz prehrambenih kultura u postrojenja za proizvodnju naprednih biogoriva izuzima se na osnovu ovog člana, pod uslovom da se proizvodnja biogoriva iz prehrambenih kultura smanji srazmjerno novom kapacitetu.
3. Pomoć se ne dodjeljuje za biogoriva za koja postoji obaveza dobavljanja ili miješanja.
4. Pomoć se ne dodjeljuje za hidroelektrane koje nisu u skladu sa Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta.
5. Pomoć za ulaganje dodjeljuje se isključivo novim postrojenjima. Pomoć se ne dodjeljuje niti isplaćuje nakon početka rada postrojenja, a pomoć je nezavisna od proizvodnje.
6. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja neophodni za promovisanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Određuju se kako slijedi:
 - (a) ako se troškovi ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora u ukupnim troškovima ulaganja mogu utvrditi kao posebno ulaganje, na primjer kao lako prepoznatljiva „dodatna komponenta” već postojećeg postrojenja, taj trošak povezan sa energijom iz obnovljivih izvora predstavlja opravdani trošak;
 - (b) ako se troškovi ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora mogu utvrditi u odnosu na slično ulaganje koje je manje prihvatljivo za životnu sredinu, a koje bi se vjerodostojno sprovelo bez pomoći, ta razlika između troškova oba ulaganja odgovara troškovima povezanim sa energijom iz obnovljivih izvora i predstavlja opravdane troškove;
 - (c) za određena mala postrojenja za koja nije moguće odrediti ulaganje koje je manje prihvatljivo za životnu sredinu jer ne postoje postrojenja ograničene veličine, opravdani troškovi su ukupni troškovi ulaganja za dostizanje višeg nivoa zaštite životne sredine.

Troškovi koji nisu neposredno povezani sa dostizanjem višeg nivoa zaštite životne sredine nisu opravdani.

7. Intenzitet pomoći ne prelazi:
 - (a) 45% opravdanih troškova ako se opravdani troškovi izračunavaju na osnovu stava 6 tačka (a) ili stava 6 tačka (b);
 - (b) 30% opravdanih troškova ako se opravdani troškovi izračunavaju na osnovu stava 6 tačka (c).

⁵⁶ SL L 315, 14.11.2012, str. 1.

8. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima i za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima.

9. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

10. Ako se pomoć dodjeljuje u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma, intenzitet pomoći može dostići 100 % opravdanih troškova. Takav postupak prikupljanja ponuda je nediskriminatoran i omogućava učešće svih zainteresovanih privrednih društava. Budžet u vezi sa postupkom prikupljanja ponuda obavezujuće je ograničen u smislu da pomoć ne mogu dobiti svi učesnici, a pomoć se dodjeljuje na osnovu početne ponude koju podnese ponuđač, čime su isključeni naknadni pregovori.

Član 42

Operativna pomoć za promovisanje električne energije iz obnovljivih izvora

1. Operativna pomoć za promovisanje električne energije iz obnovljivih izvora energije spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.

2. Pomoć se dodjeljuje u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma, koji će biti otvoren za sve proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora energije na nediskriminatornoj osnovi.

3. Postupak prikupljanja ponuda može se ograničiti na posebne tehnologije za koje bi postupak otvoren za sve proizvođače doveo do rezultata koji nije optimalan i koji se prilikom definisanja postupka ne može riješiti, naročito u pogledu:

- i. dugoročnog potencijala određene nove i inovativne tehnologije; ili
- ii. potrebe da se postigne diverzifikacija; ili
- iii. ograničenja i stabilnosti mreže; ili
- iv. troškova (integracije) sistema; ili
- v. potrebe da se izbjegn timeru narušavanja tržišta sirovina zbog podrške za biomasu.

Države članice sprovede detaljnu ocjenu primjenljivosti takvih uslova i o tome izvještavaju Komisiju na način opisan u članu 11 tačka (a).

4. Pomoć se dodjeljuje novim i inovativnim tehnologijama obnovljive energije u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda u kojem može učestvovati najmanje jedna takva tehnologija na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma. Takva pomoć ne dodjeljuje se za više od 5 % ukupnog planiranog novog kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora godišnje.

5. Pomoć se dodjeljuje u obliku premije koja se dodaje na tržišnu cijenu pri čemu proizvođači električnu energiju prodaju neposredno na tržištu.

6. Za korisnike pomoći važe standardne balansne odgovornosti. Korisnici mogu eksternalizovati balansne odgovornosti drugim privrednim društvima, kao što su agregatori.

7. Pomoć se ne dodjeljuje ukoliko su cijene negativne.

8. Bez konkurentnog postupka prikupljanja ponuda opisanog u stavu 2 pomoć se može dodijeliti postrojenjima čiji instalirani kapacitet proizvodnje električne energije iznosi manje od 1 MW za proizvodnju električne energije iz svih obnovljivih izvora, osim energije vjetra kada se pomoć može dodijeliti bez konkurentnog postupka prikupljanja ponuda opisanog u stavu 2 postrojenjima čiji instalirani kapacitet proizvodnje električne energije iznosi manje od 6 MW ili postrojenjima sa manje od 6 proizvodnih jedinica. Ne dovodeći u pitanje stav 9 prilikom dodjele pomoći bez konkurentnog postupka prikupljanja ponuda, poštuju se uslovi iz st. 5, 6 i 7. Osim toga, ako se pomoć dodjeljuje bez konkurentnog postupka prikupljanja ponuda, primjenjuju se uslovi iz člana 43 st. 5, 6 i 7.

9. Uslovi iz st. 5, 6 i 7 ne primjenjuju se na operativnu pomoć dodijelenu postrojenjima čiji instalirani kapacitet proizvodnje električne energije iznosi manje od 500 kW za proizvodnju električne energije iz svih obnovljivih izvora, osim energije vjetra kada se ti uslovi ne primjenjuju na operativnu pomoć dodijelenu postrojenjima čiji instalirani kapacitet proizvodnje električne energije iznosi manje od 3 MW ili postrojenjima koja imaju manje od 3 proizvodne jedinice.

10. Za potrebe izračunavanja prethodno navedenih maksimalnih kapaciteta iz st. 8 i 9, postrojenja sa zajedničkom tačkom priključka na elektroenergetsku mrežu smatraju se jednim postrojenjem.

11. Pomoć se dodjeljuje samo do potpune amortizacije postrojenja koje proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima. Od operativne pomoći oduzima se svaka prethodno primljena pomoć za ulaganje.

Član 43

Operativna pomoć za promovisanje energije iz obnovljivih izvora u malim postrojenjima

1. Operativna pomoć za promovisanje energije iz obnovljivih izvora energije u malim postrojenjima spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.

2. Pomoć se dodjeljuje isključivo postrojenjima čiji instalirani kapacitet iznosi manje od 500 kW za proizvodnju energije iz svih obnovljivih izvora osim energije vjetra za koju se pomoć dodjeljuje postrojenjima čiji instalirani kapacitet iznosi manje od 3 MW ili koja imaju manje od 3 proizvodne jedinice, kao i biogoriva za koja se pomoć dodjeljuje postrojenjima čiji instalirani kapacitet iznosi manje od 50 000 tona godišnje. Za potrebe izračunavanja tih maksimalnih kapaciteta, mala postrojenja sa zajedničkom tačkom priključka na elektroenergetsku mrežu smatraju se jednim postrojenjem.

3. Pomoć se dodjeljuje isključivo postrojenjima koja proizvode održiva biogoriva, osim biogoriva proizvedenih iz prehrambenih kultura. Međutim, operativna pomoć za postrojenja koja proizvode biogoriva iz prehrambenih kultura a počela su sa radom prije 31. decembra 2013. godine i još uvijek nisu u potpunosti amortizovana izuzima se na osnovu ovog člana, ali u svakom slučaju najkasnije do 2020.

4. Pomoć se ne dodjeljuje za biogoriva za koja postoji obaveza dobavljanja ili miješanja.

5. Pomoć po jedinici energije ne prelazi razliku između ukupnih nivelisanih troškova proizvodnje energije iz obnovljivih izvora o kojima je riječ i tržišne cijene odnosno oblika energije. Nivelisani troškovi ažuriraju se redovno, a najmanje jednom godišnje.

6. Maksimalna stopa prinosa koja se koristi za izračunavanja nivelisanih troškova ne prelazi odgovarajuću svop stopu uvećanu za premiju od 100 baznih poena. Odgovarajuća svop stopa je svop stopa valute u kojoj se dodjeljuje pomoć za dospjeće koje odgovara periodu amortizacije postrojenja koja primaju pomoć.

7. Pomoć se dodjeljuje samo do potpune amortizacije postrojenja u skladu sa opšteprihvaćenim računovodstvenim načelima. Od operativne pomoći oduzima se svaka pomoć za ulaganje dodijeljena postrojenju.

Član 44

Pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine u skladu sa Direktivom 2003/96/EZ

1. Šeme pomoći u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine koje ispunjavaju uslove Direktive Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. godine o restrukturiranju sistema Zajednice za opozreivanje energenata i električne energije⁽⁵⁷⁾ spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.

⁵⁷ SL L 283, 31.10.2003, str. 51.

2. Korisnici smanjenja poreza biraju se na osnovu transparentnih i objektivnih kriterijuma i plaćaju barem odgovarajući minimalni nivo oporezivanja utvrđen Direktivom 2003/96/EZ.
3. Šeme pomoći u obliku smanjenja poreza zasnivaju se na smanjenju važeće stope poreza za zaštitu životne sredine ili na plaćanju fiksnog iznosa kompenzacije ili na kombinaciji tih mehanizama.
4. Pomoć se ne dodjeljuje za biogoriva za koja postoji obaveza dobavljanja ili miješanja.

Član 45

Pomoć za ulaganje u sanaciju kontaminiranih lokacija

1. Pomoć za ulaganje za privredna društva koja otklanjaju štetu pričinjenu životnoj sredini sanacijom kontaminiranih lokacija spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Ulaganje dovodi do otklanjanja štete pričinjene životnoj sredini, uključujući štetu pričinjenu kvalitetu tla ili površinskim odnosno podzemnim vodama.
3. Ukoliko je poznato pravno ili fizičko lice odgovorno za štetu pričinjenu životnoj sredini na osnovu važećeg zakonodavstva u svakoj državi članici ne dovodeći u pitanje pravila Unije u ovoj oblasti (a naročito Direktivu 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i sanacije štete pričinjene životnoj sredini⁽⁵⁸⁾), kako je izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. marta 2006. godine o upravljanju otpadom od istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina⁽⁵⁹⁾, Direktivom 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. godine o geološkom skladištenju ugljen-dioksida i o izmjeni Direktive Savjeta 85/337/EEZ, direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Regulative (EZ) br. 1013/2006⁽⁶⁰⁾ i Direktivom 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. juna 2013. godine o bezbjednosti ofšor naftnih i gasnih operacija i o izmjeni Direktive 2004/35/EZ⁽⁶¹⁾, to lice mora finansirati sanaciju prema načelu „zagađivač plaća”, a državna pomoć se ne dodjeljuje. Ako odgovorno lice na osnovu važećeg zakonodavstva nije poznato ili mu se ne može naložiti da snosi troškove, lice odgovorno za rad na sanaciji ili dekontaminaciji može primiti državnu pomoć.
4. Opravdani troškovi su troškovi nastali za rad na sanaciji, umanjeni za povećanje vrijednosti zemljišta. Svi rashodi koje privredno društvo ima prilikom sanacije svoje lokacije, bez obzira na to da li se taj rashod može u njegovom bilansu stanja prikazati kao stalna imovina, mogu se smatrati opravdanim ulaganjem u slučaju sanacije kontaminiranih lokacija.
5. Procjene povećanja vrijednosti zemljišta koje proizilazi iz sanacije vrši nezavisni stručnjak.
6. Intenzitet pomoći ne prelazi 100 % opravdanih troškova.

Član 46

Pomoć za ulaganje u energetske efikasno daljinsko grijanje i hlađenje

1. Pomoć za ulaganje za ugradnju sistema energetske efikasno daljinskog grijanja i hlađenja spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi za postrojenje za proizvodnju su dodatni troškovi potrebni za izgradnju, proširenje i obnavljanje jedne ili više proizvodnih jedinica kako bi djelovale kao sistem energetske efikasno daljinskog grijanja i hlađenja u odnosu na konvencionalno postrojenje za proizvodnju. Ulaganje je sastavni dio sistema energetske efikasno daljinskog grijanja i hlađenja.
3. Intenzitet pomoći za postrojenje za proizvodnju ne prelazi 45 % opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima i za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima.
4. Intenzitet pomoći za postrojenje za proizvodnju može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
5. Opravdani troškovi za distributivnu mrežu su troškovi ulaganja.
6. Iznos pomoći za distributivnu mrežu ne prelazi razliku između opravdanih troškova i operativne dobiti. Operativna dobit oduzima se unaprijed od opravdanih troškova ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.

Član 47

Pomoć za ulaganje u recikliranje i ponovnu upotrebu otpada

1. Pomoć za ulaganje u recikliranje i ponovnu upotrebu otpada spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć za ulaganje dodjeljuje se za recikliranje i ponovnu upotrebu otpada koji su proizvela druga privredna društva.
3. Reciklirani ili ponovno upotrijebljeni materijali koji se obrađuju u suprotnom bi bili odbačeni ili obrađeni na način koji je manje prihvatljiv za životnu sredinu. Pomoć za postupke prerade otpada, osim recikliranja, nije predmet grupnog izuzeća u skladu sa ovim članom.
4. Pomoć zagađivače posredno ne oslobađa od opterećenja koje bi trebalo da snose na osnovu prava Unije, odnosno od opterećenja koje bi trebalo smatrati redovnim troškom privrednog društva.
5. Ulaganjem se ne povećava samo tražnja za materijalima koji će se reciklirati, već se povećava i sakupljanje tih materijala.
6. Ulaganje prelazi nivo posljednjih dostignuća.
7. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja neophodni za realizaciju ulaganja koje omogućava bolje ili efikasnije djelatnosti recikliranja ili ponovne upotrebe u odnosu na konvencionalni postupak djelatnosti ponovne upotrebe i recikliranja sa istim kapacitetom koji bi bio izgrađen bez dodjele pomoći.
8. Intenzitet pomoći ne prelazi 35 % opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim privrednim društvima i za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim privrednim društvima.
9. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora i za 5 procentnih poena za ulaganja koja se nalaze u područjima koja primaju pomoć i ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
10. Pomoć za ulaganja u vezi sa recikliranjem i ponovnom upotrebom sopstvenog otpada korisnika ne izuzima se od obaveze prijavljivanja na osnovu ovog člana.

⁵⁸ SL L 143, 30.4.2004, str. 56.

⁵⁹ SL L 102, 11.4.2006, str. 1.

⁶⁰ SL L 140, 5.6.2009, str. 114.

⁶¹ SL L 178, 28.6.2013, str. 66.

Član 48

Pomoć za ulaganje u energetska infrastrukturu

1. Pomoć za ulaganje u izgradnju ili nadgradnju energetske infrastrukture spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć se dodjeljuje za energetska infrastrukturu u područjima koja primaju pomoć.
3. Za energetska infrastrukturu važe svi propisi o tarifama i pristupu u skladu sa zakonodavstvom o unutrašnjem energetskom tržištu.
4. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja.
5. Iznos pomoći ne prelazi razliku između opravdanih troškova i operativne dobiti ulaganja. Operativna dobit oduzima se unaprijed od opravdanih troškova ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.
6. Pomoć za ulaganja u projekte skladištenja električne energije i gasa, kao i u naftnu infrastrukturu, ne izuzima se od obaveze prijavljivanja na osnovu ovog člana.

Član 49

Pomoć za studije o životnoj sredini

1. Pomoć za studije, uključujući i energetske preglede, neposredno povezane sa ulaganjima iz ovog odjeljka spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su troškovi studija iz stava 1.
3. Intenzitet pomoći ne prelazi 50 % opravdanih troškova.
4. Intenzitet pomoći može se uvećati za 20 procentnih poena za studije koje se obavljaju za mala privredna društva i za 10 procentnih poena za studije koje se obavljaju za srednja privredna društva.
5. Pomoć se ne dodjeljuje velikim privrednim društvima za energetske preglede koji se sprovode u skladu sa članom 8 stav 4 Direktive 2012/27/EU, osim ako se energetski pregled obavlja pored obaveznog energetskog pregleda u skladu sa tom direktivom.

ODJELJAK 8

Pomoć za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama

Član 50

Šeme pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama

1. Šeme pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane zemljotresima, snježnim lavinama, klizištima, poplavama, tornadima, uraganima, vulkanskim erupcijama i šumskim požarima prirodnog porijekla spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 2 tačka (b) Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć se dodjeljuje uz sljedeće uslove:
 - (a) nadležni javni organi države članice službeno su priznali prirodu događaja kao prirodnu katastrofu; i
 - (b) postoji neposredna uzročna veza između prirodne katastrofe i štete koju je pretrpilo pogođeno privredno društvo.
3. Šeme pomoći koje se odnose na određenu prirodnu katastrofu treba donijeti u roku od tri godine od nastanka događaja. Pomoć na osnovu takvih šema odobrava se u roku od četiri godine od nastanka događaja.
4. Opravdani troškovi su troškovi koji nastanu zbog štete koja je neposredna posljedica prirodne katastrofe, prema procjeni nezavisnog stručnjaka kojeg je priznao nadležni nacionalni organ ili osiguravajuće društvo. Ta šteta može obuhvatati materijalnu štetu na imovini kao što su zgrade, oprema, mašine ili zalihe i gubitak prihoda zbog potpunog ili djelimičnog prekida djelatnosti u periodu koji nije duži od šest mjeseci od nastanka katastrofe. Izračunavanje materijalne štete zasniva se na troškovima popravke ili ekonomskoj vrijednosti koju je pogođena imovina imala prije katastrofe. Ne prelazi troškove popravke ili smanjenje fer tržišne vrijednosti koje je prouzrokovano katastrofom, to jeste razliku između vrijednosti imovine neposredno prije i neposredno nakon nastupanja katastrofe. Gubitak prihoda izračunava se na osnovu finansijskih podataka pogođenog privrednog društva (dobit prije kamata i poreza (EBIT), amortizacija i troškovi rada, koji se odnose samo na poslovnu jedinicu pogođenu prirodnom katastrofom) poređenjem finansijskih podataka za šest mjeseci prije nastupanja katastrofe sa prosjekom tri godine izabrane između pet godina koje su prethodile nastupanju katastrofe (isključujući dvije godine u kojima je ostvaren najbolji i naslabiji finansijski rezultat), i izračunava se za isti šestomjesečni period u godini. Šteta se izračunava na nivou pojedinačnog korisnika.
5. Pomoć i sva druga plaćanja primljena kao nadoknada štete, uključujući plaćanja na osnovu polisa osiguranja, ne prelaze 100 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 9

Socijalna pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona

Član 51

Socijalna pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona

1. Pomoć za prevoz putnika u vazdušnom i pomorskom saobraćaju spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 2 tačka (a) Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć mora u potpunosti koristiti krajnji korisnici koji imaju uobičajeno boravište u udaljenim regionima.
3. Pomoć se odobrava za prevoz putnika na relaciji koja povezuje aerodrom ili luku u udaljenom regionu sa drugim aerodromom ili lukom u Evropskom ekonomskom prostoru.
4. Pomoć se odobrava bez diskriminacije u pogledu identiteta prevoznika ili vrste usluge i bez ograničenja u pogledu precizne relacije do udaljenog regiona ili iz njega.
5. Opravdane troškove čini cijena povratne karte iz udaljenog regiona ili do njega, uključujući sve poreze i dažbine koje prevoznik naplaćuje potrošaču.
6. Intenzitet pomoći ne prelazi 100 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 10

Pomoć za širokopojasnu infrastrukturu

Član 52

Pomoć za širokopojasnu infrastrukturu

1. Pomoć za ulaganje u razvoj širokopojasne mreže spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Opravdani troškovi su:
 - (a) troškovi ulaganja za uvođenje pasivne širokopojasne infrastrukture;

- (b) troškovi ulaganja za građevinske radove povezane sa širokopoljnom infrastrukturom;
 - (c) troškovi ulaganja za uvođenje osnovnih širokopoljnih mreža; i
 - (d) troškovi ulaganja za uvođenje mreže za pristup sljedeće generacije (NGA).
3. Ulaganje se nalazi u područjima u kojima nema infrastrukture iste kategorije (ili osnovna širokopoljna mreža ili mreža NGA) i nije vjerovatno da će se u roku od tri godine od trenutka objavljivanja planirane mjere pomoći takva infrastruktura razviti pod komercijalnim uslovima, što se takođe provjerava otvorenim javnim konsultacijama.
4. Pomoć se dodjeljuje na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatorskog konkurentnog postupka izbora uz poštovanje načela tehnološke neutralnosti.
5. Mrežni operator nudi najširi mogući aktivni i pasivni veleprodajni pristup u skladu sa članom 2 tačka 139 ove regulative pod poštenim i nediskriminatorskim uslovima, uključujući fizičko razvezivanje u slučaju mreža NGA. Takav veleprodajni pristup odobrava se na najmanje sedam godina, a pravo pristupa vodovima ili stubovima nije vremenski ograničeno. U slučaju pomoći za izgradnju vodova, oni moraju da budu dovoljno veliki da se mogu koristiti za više kablovskih mreža i različite mrežne topologije.
6. Cijena veleprodajnog pristupa zasniva se na načelima određivanja cijena koja utvrđuje nacionalni regulatorni organ i na mjerilima koji su na snazi u drugim uporedivim i konkurentnijim područjima države članice ili Unije, uzimajući u obzir pomoć koju je primio mrežni operator. Sa nacionalnim regulatornim organom obavljaju se konsultacije u pogledu uslova pristupa, uključujući određivanje cijena, kao i u slučaju spora između tražioca pristupa i operatora subvencionisane infrastrukture.
7. Države članice uvode mehanizam praćenja i povraćaja sredstava ukoliko iznos pomoći dodijeljene za projekat prelazi 10 miliona EUR.

ODJELJAK 11

Pomoć za kulturu i očuvanje baštine

Član 53

Pomoć za kulturu i očuvanje baštine

1. Pomoć za kulturu i očuvanje baštine spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Pomoć se dodjeljuje za sljedeće kulturne namjene i djelatnosti:
 - (a) muzeje, arhive, biblioteke, umjetničke i kulturne centre ili prostore, pozorišta, operne dvorane, koncertne dvorane, druge organizacije koje priređuju nastupe uživo, ustanove filmske baštine i druge slične umjetničke i kulturne infrastrukture, organizacije i ustanove;
 - (b) materijalnu baštinu, uključujući sve oblike pokretne ili nepokretne kulturne baštine i arheološka nalazišta, spomenike, istorijske lokalitete i zgrade; prirodnu baštinu povezanu sa kulturnom baštinom ili formalno priznatu kao kulturna ili prirodna baština od strane nadležnih javnih organa države članice;
 - (c) nematerijalnu baštinu u svakom obliku, uključujući narodne običaje i zanate;
 - (d) umjetničke ili kulturne događaje i nastupe, festivale, izložbe i druge slične kulturne djelatnosti;
 - (e) djelatnosti kulturnog i umjetničkog obrazovanja, kao i podsticanje razumijevanja važnosti zaštite i promovisanja različitosti kulturnih izraza obrazovnim programima i programima jačanja svijesti javnosti, kao i upotrebom novih tehnologija;
 - (f) pisanje, uređivanje, produkciju, distribuciju, digitalizaciju i objavljivanje muzičkih i književnih djela, uključujući prevode.
3. Pomoć može biti u sljedećem obliku:
 - (a) pomoć za ulaganje, uključujući pomoć za izgradnju ili nadgradnju kulturne infrastrukture;
 - (b) operativna pomoć.
4. Za pomoć za ulaganje opravdani troškovi su troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu uključujući:
 - (a) troškove izgradnje, nadgradnje, sticanja, očuvanja ili poboljšanja infrastrukture, ako se najmanje 80 % vremenskog ili prostornog kapaciteta godišnje upotrebljava za kulturne namjene;
 - (b) troškove sticanja, uključujući zakup, prenos vlasništva ili fizičko premještanje kulturne baštine;
 - (c) troškove zaštite, očuvanja, restauracije i sanacije materijalne i nematerijalne kulturne baštine, uključujući dodatne troškove za pohranjivanje u odgovarajućim uslovima, posebne alate, materijale, kao i troškove dokumentacije, istraživanja, digitalizacije i objavljivanja;
 - (d) troškove za poboljšanje dostupnosti kulturne baštine javnosti, uključujući troškove digitalizacije i drugih novih tehnologija, troškove za poboljšanje dostupnosti za lica sa posebnim potrebama (naročito rampe i liftove za lica sa invaliditetom, uputstva na Brajevom pismu i muzejske ekspozite koji se mogu dodirnuti) i za podsticanje kulturne različitosti koje se odnosi na izlaganja, programe i posjetioce;
 - (e) troškove za kulturne projekte i djelatnosti, programe saradnje i razmjene, kao i bespovratna sredstva, uključujući troškove postupaka izbora, troškove promocije i troškove nastale neposredno kao posljedica projekta.
5. Za operativnu pomoć opravdani troškovi su sljedeći:
 - (a) troškovi ustanove kulture ili lokacije baštine povezani sa stalnim ili periodičnim djelatnostima, uključujući izložbe, nastupe i događaje, kao i slične kulturne djelatnosti koje se odvijaju u redovnom toku poslovanja;
 - (b) troškovi djelatnosti kulturnog i umjetničkog obrazovanja, kao i podsticanja razumijevanja važnosti zaštite i promovisanja različitosti kulturnih izraza obrazovnim programima i programima jačanja svijesti javnosti, kao i upotrebom novih tehnologija;
 - (c) troškovi poboljšanja pristupa javnosti ustanovama kulture ili lokacijama baštine i njihovim djelatnostima uključujući troškove digitalizacije i upotrebe novih tehnologija, kao i troškove poboljšanja pristupa za lica sa invaliditetom;
 - (d) troškovi poslovanja neposredno povezani sa kulturnim projektom ili djelatnošću, kao što su najam ili zakup nekretnina i mjesta gdje se održavaju kulturni događaji, putni troškovi, troškovi materijala i potrošne robe neposredno povezanih sa kulturnim projektom ili djelatnošću, arhitektonskih struktura za izložbe i pozornice, zajma, zakupa i amortizacije alata, softvera i opreme, troškovi prava pristupa djelima zaštićenim autorskim pravom i drugom sadržaju zaštićenom srodnim pravima intelektualne svojine, troškovi promocije i troškovi koji su nastali neposredno kao posljedica projekta ili djelatnosti; troškovi amortizacije i troškovi finansiranja opravdani su samo ako nisu bili uključeni u pomoć za ulaganje;
 - (e) troškovi osoblja koje radi za ustanovu kulture ili lokaciju baštine ili za projekt;
 - (f) troškovi savjetodavnih usluga i usluga podrške koje pružaju spoljni konsultanti i pružaoci usluga, a koji nastaju neposredno kao posljedica projekta.
6. Za pomoć za ulaganje, iznos pomoći ne prelazi razliku između opravdanih troškova i operativne dobiti ulaganja. Operativna dobit oduzima se unaprijed od opravdanih troškova, na osnovu realnih predviđanja, ili kroz mehanizam povraćaja sredstava. Operator infrastrukture može da zadrži opravdanu dobit tokom odgovarajućeg perioda.
7. Za operativnu pomoć, iznos pomoći ne prelazi iznos koji je nužan za pokriće operativnih gubitaka i opravdane dobiti tokom odgovarajućeg perioda. To se obezbjeđuje unaprijed, na osnovu realnih projekcija, ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.
8. Za pomoć koja ne prelazi 1 milion EUR, pored metode iz st. 6 i 7, maksimalni iznos pomoći može se utvrditi u visini od 80 % opravdanih troškova.

9. Za objavljivanje muzičkih i književnih djela, kako je utvrđeno u stavu 2 tačka (f), maksimalni iznos pomoći ne prelazi ni razliku između opravdanih troškova i diskontovanih prihoda projekta niti 70 % opravdanih troškova. Prihodi se oduzimaju unaprijed od opravdanih troškova ili kroz mehanizam povraćaja sredstava. Opravdani troškovi su troškovi objavljivanja muzičkih i književnih djela, uključujući autorske honorare (troškovi autorskih prava), honorare prevodilaca, honorare urednika, ostale uredničke troškove (lektura, korektura, redaktura), troškove preloma i pripreme za štampu, kao i troškove štampanja ili objavljivanja u elektronskom obliku.
10. Pomoć za štampu i časopise, bez obzira na to da li se objavljuju u štampanom ili elektronskom obliku, nije opravdana na osnovu ovog člana.

Član 54

Šeme pomoći za audiovizuelna djela

- Šeme pomoći za pisanje scenarija, razvoj, produkciju, distribuciju i promociju audiovizuelnih djela spojive su sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzimaju se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
- Pomoć podržava kulturni proizvod. Da bi se izbjegle očigledne greške prilikom određivanja nekog proizvoda kao kulturnog proizvoda, svaka država članica uspostavlja djelotvorne postupke, kao što je izbor predloga koji vrši jedno ili više lica kojima je povjeren izbor ili provjera u skladu sa prethodno utvrđenom listom kulturnih kriterijuma.
- Pomoć može biti u sljedećem obliku:
 - pomoć za produkciju audiovizuelnih djela;
 - pomoć za pretprodukciju; i
 - pomoć za distribuciju.
- Ako država članica zahtijeva da pomoć bude predmet obaveze teritorijalizacije potrošnje, šemama pomoći za produkciju audiovizuelnih djela može se ili:
 - zahtijevati da do 160 % pomoći dodijeljene za produkciju određenog audiovizuelnog djela bude potrošeno na teritoriji države članice koja dodjeljuje pomoć; ili
 - izračunati pomoć dodijeljenu za produkciju određenog audiovizuelnog djela kao procenat izdataka za producijske djelatnosti u državi članici koja dodjeljuje pomoć, što je tipično u slučaju šema pomoći u obliku poreskih podsticaja.U oba slučaja, ukoliko država članica zahtijeva najniži nivo producijske djelatnosti na predmetnoj teritoriji kako bi projekti bili prihvatljivi za pomoć, taj nivo ne prelazi 50 % ukupnog budžeta produkcije. Pored toga, maksimalni izdaci koji su predmet obaveze teritorijalizacije potrošnje ni u kom slučaju ne prelaze 80 % ukupnog budžeta produkcije.
- Opravdani troškovi su sljedeći:
 - za pomoć za produkciju: ukupni troškovi produkcije audiovizuelnih djela uključujući troškove poboljšanja pristupa za lica sa invaliditetom;
 - za pomoć za pretprodukciju: troškovi pisanja scenarija i razvoj audiovizuelnih djela;
 - za pomoć za distribuciju: troškovi distribucije i promocije audiovizuelnih djela.
- Intenzitet pomoći za produkciju audiovizuelnih djela ne prelazi 50 % opravdanih troškova.
- Intenzitet pomoći može se povećati kako slijedi:
 - do 60 % opravdanih troškova za prekogranične produkcije koje finansira više država članica i u koje su uključeni producenti iz više država članica;
 - do 100 % opravdanih troškova za zahtjevna audiovizuelna djela i koprodukcije u koje su uključene zemlje sa liste Odbora za razvojnu pomoć OECD-a.
- Intenzitet pomoći za pretprodukciju ne prelazi 100 % opravdanih troškova. Ako iz datog scenarija ili projekta nastane audiovizuelno djelo kao što je film, troškovi pretprodukcije uključuju se u ukupni budžet i uzimaju se u obzir prilikom izračunavanja intenziteta pomoći. Intenzitet pomoći za distribuciju jednak je intenzitetu pomoći za produkciju.
- Pomoć nije ograničena na određene producijske djelatnosti ili pojedine djelove vrednosnog lanca produkcije. Pomoć za infrastrukturu filmskog studija nije opravdana na osnovu ovog člana.
- Pomoć nije ograničena isključivo na državljane i od korisnika se ne zahtijeva da imaju status privrednog društva osnovanog u skladu sa domaćim privrednim pravom.

ODJELJAK 12

Pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu

Član 55

Pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu

- Pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu spojiva je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
- Sportsku infrastrukturu ne koristi samo jedan profesionalni sportski korisnik. Ostali profesionalni ili neprofesionalni sportski korisnici koriste sportsku infrastrukturu najmanje 20 % vremenskog kapaciteta godišnje. Ukoliko infrastrukturu istovremeno koristi više korisnika, izračunavaju se odgovarajući udjeli korišćenja vremenskog kapaciteta.
- Višenamjenska rekreativna infrastruktura sastoji se od višenamjenskih objekata za rekreaciju u kojima se naročito nude kulturne i rekreativne usluge, sa izuzetkom zabavnih parkova i hotelskih objekata.
- Pristup sportskoj ili višenamjenskoj rekreativnoj infrastrukturi otvoren je za više korisnika i omogućava se na transparentan i nediskriminatoran način. Privrednim društvima koja su finansirala najmanje 30 % troškova ulaganja u infrastrukturu može se odobriti povlašćeni pristup pod povoljnijim uslovima, ukoliko su ti uslovi javno dostupni.
- Ako sportsku infrastrukturu koriste profesionalni sportski klubovi, države članice obezbjeđuju da uslovi određivanja cijena za korišćenje infrastrukture budu javno dostupni.
- Svaka koncesija ili drugi oblik povjeravanja trećem licu da izgradi, nadgradi i/ili upravlja sportskom ili višenamjenskom rekreativnom infrastrukturom dodjeljuje se na otvorenoj, transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi poštujući važeće propise o nabavkama.
- Pomoć može biti u obliku:
 - pomoći za ulaganje, uključujući pomoć za izgradnju ili nadgradnju sportske i višenamjenske rekreativne infrastrukture;
 - operativne pomoći za sportsku infrastrukturu.
- za pomoć za ulaganje u sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu opravdani troškovi su troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu.
- Za operativnu pomoć za sportsku infrastrukturu opravdani troškovi su operativni troškovi pružanja usluga infrastrukture. Ti operativni troškovi obuhvataju troškove kao što su troškovi osoblja, materijala, ugovorenih usluga, komunikacije, energije, održavanja, zakupa, administrativni troškovi itd., ali isključuju troškove amortizacije i troškove finansiranja ukoliko su ti troškovi uključeni u pomoć za ulaganje.

10. Za pomoć za ulaganje u sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu, iznos pomoći ne prelazi razliku između opravdanih troškova i operativne dobiti ulaganja. Operativna dobit oduzima se unaprijed od opravdanih troškova, na osnovu realnih projekcija, ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.

11. Za operativnu pomoć za sportsku infrastrukturu, iznos pomoći ne prelazi operativne gubitke tokom odgovarajućeg perioda. To se obezbjeđuje unaprijed, na osnovu realnih projekcija, ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.

12. Za pomoć koja ne prelazi 1 milion EUR, pored metode iz st. 10 i 11, maksimalni iznos pomoći može se utvrditi u visini od 80 % opravdanih troškova.

ODJELJAK 13

Pomoć za lokalnu infrastrukturu

Član 56

Pomoć za ulaganje u lokalnu infrastrukturu

1. Finansiranje za izgradnju ili nadgradnju lokalne infrastrukture tj. infrastrukture koja na lokalnom nivou doprinosi unapređenju poslovnog i potrošačkog ambijenta, kao i modernizaciji i razvoju industrijske baze, spojivo je sa unutrašnjim tržištem u smislu člana 107 stav 3 Ugovora i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i Poglavlja I.
2. Ovaj član ne primjenjuje se na pomoć za infrastrukturu koje su obuhvaćene drugim odjeljcima Poglavlja III ove regulative, osim Odjeljka 1 – Regionalna pomoć. Ovaj član ne primjenjuje se ni na aerodromsku i lučku infrastrukturu.
3. Infrastruktura je dostupna zainteresovanim korisnicima na otvorenoj, transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi. Cijena koja se naplaćuje za korišćenje ili prodaju infrastrukture odgovara tržišnoj cijeni.
4. Svaka koncesija ili drugi oblik povjeravanja trećem licu da upravlja infrastrukturom dodjeljuje se na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi poštujući važeće propise o nabavkama.
5. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu.
6. Iznos pomoći ne prelazi razliku između opravdanih troškova i operativne dobiti ulaganja. Operativna dobit oduzima se unaprijed od opravdanih troškova, na osnovu realnih projekcija, ili kroz mehanizam povraćaja sredstava.
7. Namjenska infrastruktura ne izuzima se na osnovu ovog člana.

POGLAVLJE IV

Završne odredbe

Član 57

Prestanak važenja

Regulativa (EZ) br. 800/2008 prestaje da važi.

Član 58

Prelazne odredbe

1. Ova regulativa primjenjuje se na individualnu pomoć dodijeljenu prije njenog stupanja na snagu ukoliko pomoć ispunjava sve uslove utvrđene ovom regulativom, sa izuzetkom člana 9.
2. Svaku pomoć koja se ne izuzima od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora na osnovu ove regulative ili drugih regulativa donijetih na osnovu člana 1 Regulative (EZ) 994/98 koje su prethodno bile na snazi, Komisija ocjenjuje u skladu sa odgovarajućim okvirima, smjernicama, saopštenjima i obavještenjima.
3. Svaka individualna pomoć dodijeljena prije 1. januara 2015. godine na osnovu bilo koje regulative donijete u skladu sa članom 1 Regulative (EZ) br. 994/98 koja je bila na snazi u vrijeme dodjele pomoći, spojiva je sa unutrašnjim tržištem i izuzima se od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora, sa izuzetkom regionalne pomoći. Šeme pomoći za rizični kapital za mala i srednja privredna društva koje su uspostavljene prije 1. jula 2014. godine i koje su izuzete od obaveze prijavljivanja iz člana 108 stav 3 Ugovora na osnovu Regulative (EZ) br. 800/2008 ostaju izuzete i spojive sa unutrašnjim tržištem do raskida sporazuma o finansiranju, ukoliko je obaveza javnog finansiranja privatnog investicionog fonda koji prima podršku, na osnovu takvog sporazuma, preuzeta prije 1. januara 2015. godine, i ukoliko su ostali uslovi za izuzeće i dalje ispunjeni.
4. Na kraju perioda važenja ove regulative sve šeme pomoći koje se izuzimaju na osnovu ove regulative ostaju izuzete tokom perioda prilagodavanja od šest mjeseci, sa izuzetkom šema regionalne pomoći. Izuzeće šema regionalne pomoći prestaje da važi na dan prestanka važenja odobrenih mapa regionalnih pomoći. Izuzeće pomoći za finansiranje rizika na osnovu člana 21 stav 2 tačka (a) prestaje da važi na kraju perioda predviđenog sporazumom o finansiranju, ukoliko je obaveza javnog finansiranja privatnog investicionog fonda koji prima podršku preuzeta na osnovu takvog sporazuma u roku od 6 mjeseci od kraja perioda važenja ove regulative i ukoliko su svi ostali uslovi za izuzeće i dalje ispunjeni.

Član 59

Ova regulativa stupa na snagu 1. jula 2014. godine.
Primjenjuje se do 31. decembra 2020. godine.

Ova regulativa je u cjelini obavezujuća i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama.
Sačinjeno u Briselu 17. juna 2014. godine

Za Komisiju
Joaquín ALMUNIA
Potpredsjednik

PRILOG I

DEFINICIJA MSP

Član 1

Privredno društvo

Privredno društvo je svaki subjekt koji se bavi privrednom djelatnošću, bez obzira na njegov pravni oblik. To uključuje, naročito, samozaposlena lica i porodična preduzeća koja se bave zanatstvom ili drugim djelatnostima, kao i partnerstva ili udruženja koja se redovno bave privrednom djelatnošću.

Član 2

Broj zaposlenih i finansijski pragovi kojima se određuju kategorije privrednih društava

1. Kategoriju mikro, malih i srednjih privrednih društava (MSP) čine privredna društva koja imaju manje od 250 zaposlenih i godišnji promet koji ne prelazi 50 miliona EUR i/ili ukupni godišnji bilans stanja koji ne prelazi 43 miliona EUR.
2. U okviru kategorije MSP, malo privredno društvo definiše se kao privredno društvo koje ima manje od 50 zaposlenih i čiji godišnji promet i/ili ukupni godišnji bilans stanja ne prelazi 10 miliona EUR.
3. U okviru kategorije MSP, mikro privredno društvo definiše se kao privredno društvo koje ima manje od 10 zaposlenih i čiji godišnji promet i/ili ukupni godišnji bilans stanja ne prelazi 2 miliona EUR.

Član 3

Vrste privrednih društava koje se uzimaju u obzir prilikom izračunavanja broja zaposlenih i finansijskih iznosa

1. „Nezavisno privredno društvo” je svako privredno društvo koje nije klasifikovano kao partnersko društvo u smislu stava 2 niti kao povezano društvo u smislu stava 3.
2. „Partnerska društva” su sva privredna društva koja nijesu klasifikovana kao povezana društva u smislu stava 3 i između kojih postoji sljedeći odnos: jedno privredno društvo (privredno društvo koje je više u vlasničkom nizu) posjeduje, samo ili zajedno sa jednim ili više povezanih društava u smislu stava 3, 25 % ili više kapitala ili glasačkih prava drugog privrednog društva (privredno društvo koje je niže u vlasničkom nizu). Međutim, privredno društvo se može svrstati u nezavisna društva, odnosno u privredna društva koja nemaju partnerska društva, čak i ako su sljedeći investitori dostigli ili premašili prag od 25 %, ukoliko ti investitori nijesu, u smislu stava 3, pojedinačno ili zajednički povezani sa odnosnim privrednim društvom:

- (a) javna investiciona društva, društva rizičnog kapitala, pojedinci ili grupe pojedinaca čija je redovna djelatnost ulaganje rizičnog kapitala koji ulažu vlasnički kapital u privredna društva koja nijesu uvrštena na berzu (poslovni anđeli), ukoliko je ukupno ulaganje tih poslovnih anđela u isto privredno društvo manje od 1 250 000 EUR;
- (b) univerziteti ili neprofitni istraživački centri;
- (c) institucionalni investitori, uključujući fondove za regionalni razvoj;
- (d) samostalni lokalni organi sa godišnjim budžetom manjim od 10 miliona EUR i sa manje od 5 000 stanovnika.

3. „Povezana društva” su privredna društva među kojima postoji jedan od sljedećih odnosa:

- (a) jedno privredno društvo ima većinu glasačkih prava vlasnika udjela ili članova u drugom privrednom društvu;
- (b) jedno privredno društvo ima pravo da imenuje ili razriješi većinu članova upravnog, upravljačkog ili nadzornog organa drugog privrednog društva;
- (c) jedno privredno društvo ima pravo da vrši dominantan uticaj na drugo privredno društvo na osnovu ugovora zaključenog sa tim privrednim društvom ili na osnovu odredbe njegovog osnivačkog akta ili statuta;
- (d) jedno privredno društvo, koje je vlasnik udjela ili član drugog privrednog društva, samo kontroliše, na osnovu sporazuma sa drugim vlasnicima udjela ili članovima tog privrednog društva, većinu glasačkih prava vlasnika udjela ili članova u tom privrednom društvu.

Pretpostavka je da dominantan uticaj ne postoji ukoliko se investitori iz stava 2 podstav 2 ne uključuju neposredno ili posredno u upravljanje odnosnim privrednim društvom, ne dovodeći u pitanje svoja prava kao vlasnika udjela.

Povezanim društvima smatraju se i privredna društva između kojih postoji bilo koji od odnosa iz podstava 1 preko jednog ili više drugih privrednih društava, ili bilo kojeg od investitora iz stava 2.

Povezanim društvima smatraju se i privredna društva između kojih postoji jedan od tih odnosa preko fizičkog lica ili grupe fizičkih lica koja djeluju zajedno ukoliko obavljaju svoju djelatnost ili dio svoje djelatnosti na istom relevantnom tržištu ili susjednim tržištima.

„Susjednim tržištem” smatra se tržište proizvoda ili usluga koje se nalazi neposredno uzlazno ili silazno u odnosu na relevantno tržište.

4. Osim u slučajevima iz stava 2 podstav 2, privredno društvo ne može se smatrati MSP-om ukoliko jedan ili više organa javne vlasti zajedno ili pojedinačno, neposredno ili posredno kontroliše 25 % ili više kapitala ili glasačkih prava.

5. Privredna društva mogu dati izjavu o svom statusu nezavisnog privrednog društva, partnerskog društva ili povezanog društva, uključujući podatke o pragovima iz člana 2. Ta izjava može se dati čak i ako je kapital raspoređen na način da je nemoguće tačno odrediti ko ga posjeduje, u kojem slučaju privredno društvo može u dobroj vjeri izjaviti da može legitimno pretpostaviti da jedno privredno društvo ili više međusobno povezanih privrednih društava ne posjeduje 25 % kapitala ili više od 25 % kapitala u dotičnom privrednom društvu. Davanje takvih izjava ne utiče na mogućnost provjere ili ispitivanja u skladu sa domaćim propisima ili pravilima Unije.

Član 4

Podaci koji se koriste za utvrđivanje broja zaposlenih i finansijskih iznosa i referentni period

1. Podaci u pogledu broja zaposlenih i finansijskih iznosa su podaci koji se odnose na posljednji odobreni računovodstveni period i izračunavaju se na godišnjem nivou. Navedeni podaci uzimaju se u obzir od datuma zaključenja finansijskih izvještaja. Iznos koji se koristi kao visina prometa izračunava se bez poreza na dodatu vrijednost (PDV) i drugih indirektnih poreza.
2. Ako na datum zaključenja finansijskih izvještaja privredno društvo utvrdi da je, na godišnjem nivou, premašilo prag broja zaposlenih ili finansijske pragove iz člana 2 ili palo ispod tih pragova, to neće dovesti do gubitka ili sticanja statusa srednjeg, malog ili mikro privrednog društva, osim ako ti pragovi nijesu premašeni tokom dva uzastopna računovodstvena perioda.
3. U slučaju novoosnovanih privrednih društava čiji finansijski izvještaji još uvijek nijesu odobreni, primjenjuju se podaci koji se izvode iz procjene *bona fide* koja je obavljena u toku finansijske godine.

Član 5

Broj zaposlenih

Broj zaposlenih odgovara broju godišnjih jedinica rada, to jest broju zaposlenih na puno radno vrijeme koji su radili u dotičnom privrednom društvu ili u njegovo ime, tokom cijele posmatrane referentne godine. Rad lica koja nijesu radila cijelu godinu, rad lica koja su radila skraćeno radno vrijeme, bez obzira na trajanje, i rad sezonskih radnika računa se kao dio godišnjih jedinica rada. Osoblje čine:

- (a) zaposleni;
- (b) lica koja rade za podređeno privredno društvo, a smatraju se zaposlenim po domaćem pravu;
- (c) vlasnici-upravnici;
- (d) partneri koji se redovno uključuju u djelatnost privrednog društva i koji imaju koristi od finansijskih prednosti privrednog društva.

Pripravnici ili studenti uključeni u stručno usavršavanje na osnovu ugovora o obavljanju pripravničkog staža ili ugovora o stručnom usavršavanju ne ubrajaju se u osoblje. Trajanje porodijskog ili roditeljskog odsustva ne uračunava se.

Član 6

Utvrđivanje podataka o privrednom društvu

1. U slučaju nezavisnog privrednog društva, podaci, uključujući broj zaposlenih, utvrđuju se isključivo na osnovu finansijskih izvještaja tog društva.
2. Podaci, uključujući broj zaposlenih, privrednog društva koje ima partnerska društva ili povezana društva utvrđuju se na osnovu finansijskih izvještaja i drugih podataka društva, odnosno, ukoliko postoje, konsolidovanih finansijskih izvještaja privrednog društva ili konsolidovanih finansijskih izvještaja u koje je privredno društvo uključeno konsolidacijom. Podacima iz podstava 1 dodaju se podaci svakog partnerskog društva predmetnog privrednog društva koje je neposredno iznad ili ispod njega u vlasničkom nizu. Zbir je proporcionalan procentualnom udjelu u kapitalu ili glasačkim pravima (zavisno od toga što je veće). U slučaju unakrsnog vlasništva važi veći procenat. Podacima iz podst. 1 i 2 dodaje se 100 % podataka svakog privrednog društva koje je neposredno ili posredno povezano sa predmetnim privrednim društvom ukoliko ti podaci već nijesu uključeni konsolidacijom finansijskih izvještaja.
3. Radi primjene stava 2 podaci partnerskih društava predmetnog privrednog društva izvode se iz njihovih finansijskih izvještaja i njihovih drugih podataka, i to konsolidovanih ako postoje. Tim podacima dodaje se 100 % podataka privrednih društava koja su povezana sa tim partnerskim društvima, osim ukoliko podaci iz njihovih finansijskih izvještaja već nijesu uključeni konsolidacijom. Radi primjene istog stava 2 podaci privrednih društava koja su povezana sa predmetnim privrednim društvom izvode se iz njihovih finansijskih izvještaja i njihovih drugih podataka, i to konsolidovanih ako postoje. Tim podacima proporcionalno se dodaju podaci svakog mogućeg partnerskog društva tog povezanog društva, koje je neposredno iznad ili ispod njega u vlasničkom nizu, osim ukoliko ti podaci već nijesu uključeni u konsolidovane finansijske izvještaje u procentu koji je najmanje proporcionalan procentu utvrđenom na osnovu stava 2 podstav 2.
4. Ukoliko u konsolidovanim finansijskim izvještajima nema podataka o zaposlenima za dato privredno društvo, broj zaposlenih izračunava se proporcionalnim sabiranjem podataka njegovih partnerskih društava i dodavanjem podataka privrednih društava sa kojima je dato privredno društvo povezano.

PRILOG II

INFORMACIJE O DRŽAVNOJ POMOĆI KOJA SE IZUZIMA NA OSNOVU USLOVA OVE REGULATIVE

DIO I

dostaviti elektronskom aplikacijom koju Komisija uspostavi u skladu sa članom 11

Referentna oznaka pomoći	<i>(popunjava Komisija)</i>	
Država članica	
Referentni broj države članice	
Region	Naziv regiona (NUTS ⁽¹⁾)	Status regionalne pomoći ⁽²⁾

Davalac pomoći	Naziv
	Poštanska adresa Internet adresa
Naziv mjere pomoći	
Nacionalni pravni osnov (Poziv na odgovarajuću nacionalnu službenu publikaciju)	
Internet link na cjelokupni tekst mjere pomoći	
Vrsta mjere	☐ Šema	Ime/naziv korisnika i grupa ⁽³⁾ kojoj pripada
	☐ Ad hoc pomoć	
Izmjena postojeće šeme pomoći ili ad hoc pomoći		Referentna oznaka pomoći koju dodjeljuje Komisija
	☐ Produženje
	☐ Izmjena
Trajanje ⁽⁴⁾	☐ Šema	dd. mm. gggg. do dd. mm. gggg.
Datum dodjele ⁽⁵⁾	☐ Ad hoc pomoć	dd. mm. gggg.
Predmetni privredni sektor/sektori	☐ Svi privredni sektori imaju pravo da prime pomoć	
	☐ Ograničena na određene sektore: navedite na nivou grane NACE ⁽⁶⁾

Vrsta korisnika	☐ MSP		
	☐ Velika privredna društva		
Budžet	Ukupni godišnji iznos budžeta planiran na osnovu šeme ⁽⁷⁾	Nacionalna valuta..... (puni iznosi)	
	Ukupni iznos <i>ad hoc</i> pomoći dodijeljene privrednom društvu ⁽⁸⁾	Nacionalna valuta..... (puni iznosi)	
	☐ Za garancije ⁽⁹⁾	Nacionalna valuta..... (puni iznosi)	
Instrument pomoći	☐ Bespovratna sredstva / subvencija kamatnih stopa		
	☐ Zajam / otplativi predujmovi		
	☐ Garancija (po potrebi sa pozivom na odluku Komisije ⁽¹⁰⁾)		
	☐ Poreska olakšica ili poresko oslobodjenje		
	☐ Obezbjedivanje finansiranja rizika		
	☐ Drugo (navedite) Navedi kojoj bi opštoj kategoriji od dolje navedenih najbolje odgovarao u smislu efekta/funkcije: ☐ Bespovratna sredstva ☐ Zajam ☐ Garancija ☐ Poreska olakšica ☐ Obezbjedivanje finansiranja rizika		
☐ Ako se sufinansira iz fondova EU	Naziv fonda/fondova EU:	Iznos finansiranja (po fondu EU)	Nacionalna valuta (puni iznosi)
<p>(1) UTS - Nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku. Region se uobičajeno utvrđuje na nivou 2.</p> <p>(2) Član 107 stav 3 tačka (a) UFEU (status „A“), član 107 stav 3 tačka (c) UFEU (status „C“), područja koja ne primaju pomoć, tj. područja koja nemaju pravo na regionalnu pomoć (status „N“).</p> <p>(3) U smislu pravila o konkurenciji iz Ugovora i u smislu ove regulative privredno društvo je svaki subjekt koji obavlja privrednu djelatnost, bez obzira na njegov pravni status i način finansiranja. Sud je odlučio da subjekte koji su pod kontrolom (po pravnom ili <i>de facto</i> osnovu) istog subjekta treba smatrati jednim privrednim društvom.</p> <p>(4) Period tokom kojeg se davalac pomoći može obavezati da dodijeli pomoć.</p> <p>(5) Određen u skladu sa članom 2 tačka (27) Regulative.</p> <p>(6) NACE Rev. 2 - Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici. Sektor se uobičajeno utvrđuje na nivou grane.</p> <p>(7) U slučaju šeme pomoći: navesti godišnji ukupni iznos budžeta planiran na osnovu šeme ili procijenjeni poreski gubitak po godini za sve instrumente pomoći koje ta šema sadrži.</p> <p>(8) U slučaju dodjele <i>ad hoc</i> pomoći: navesti ukupni iznos pomoći / poreskog gubitka.</p> <p>(9) Za garancije navesti (maksimalni) iznos zajmova obuhvaćenih garancijom.</p> <p>(10) Po potrebi, poziv na odluku Komisije o odobrenju metodologije izračunavanja bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava, u skladu sa članom 5 stav 2 tačka (c) Regulative.</p>			

DIO II

dostaviti elektronskom aplikacijom koju Komisija uspostavi u skladu sa članom 11

Navedite na osnovu koje se odredbe regulative o opštem grupnom izuzeću sprovodi mjera pomoći.

Primarni cilj - Opšti ciljevi (lista)	Ciljevi (lista)	Maksimalni intenzitet pomoći u % ili maksimalni godišnji iznos pomoći u nacionalnoj valuti (u punim iznosima)	MSP - bonus u %	
Regionalna pomoć - pomoć za ulaganje ⁽¹⁾ (član 14)	☐ Šema % %	
	☐ <i>Ad hoc</i> pomoć % %	
Regionalna pomoć - operativna pomoć (član 15)	☐ Troškovi prevoza robe u područjima koja imaju pravo na pomoć (član 15 stav 2 tačka (a)) % %	
	☐ Dodatni troškovi u najudaljenijim regionima (član 15 stav 2 tačka (b)) % %	
☐ Regionalna pomoć za urbani razvoj (član 16)	 nacionalna valuta %	
☐ Pomoć za MSP (čl. 17-18-19 -20)	 % %	
Pomoć za MSP - Pristup finansiranju za MSP (čl. 21-22)	☐ Pomoć za finansiranje rizika (član 21) nacionalna valuta %	
	☐ Pomoć za novoosnovana privredna društva (član 22) nacionalna valuta %	
☐ Pomoć za MSP - Pomoć za alternativne platforme za trgovanje specijalizovane za MSP (član 23)	 %: u slučaju da je mjera pomoći u obliku pomoći novoosnovanom privrednom društvu: nacionalna valuta %	
☐ Pomoć za MSP - Pomoć za troškove izviđanja (član 24)	 % %	
Pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije (čl. 25-30)	Pomoć za projekte istraživanja i razvoja (član 25)	☐ Fundamentalno istraživanje (član 25 stav 2 tačka (a)) % %
		☐ Industrijsko istraživanje (član 25 stav 2 tačka (b)) % %
		☐ Eksperimentalni razvoj (član 25 stav 2 tačka (c)) % %
		☐ Studije izvodljivosti (član 25 stav 2 tačka (d)) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u istraživačke infrastrukture (član 26)	 % %
	☐ Pomoć za inovativne klastere (član 27)	 % %
	☐ Pomoć za inovacije za MSP (član 28)	 % %

Primarni cilj - Opšti ciljevi (lista)	Ciljevi (lista)	Maksimalni intenzitet pomoći u % ili maksimalni godišnji iznos pomoći u nacionalnoj valuti (u punim iznosima)	MSP - bonusi u %
	☐ Pomoć za inovacije procesa i inovacije u organizaciji (član 29) % %
	☐ Pomoć za istraživanje i razvoj u sektoru ribarstva i akvakulture (član 30) % %
	☐ Pomoć za usavršavanje (član 31) % %
Pomoć za radnike u nepovoljnom položaju i radnike sa invaliditetom (čl. 32-35)	☐ Pomoć za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju u obliku subvencija zarada (član 32) % %
	☐ Pomoć za zapošljavanje radnika sa invaliditetom u obliku subvencija zarada (član 33) % %
	☐ Pomoć za kompenzaciju dodatnih troškova zapošljavanja radnika sa invaliditetom (član 34) % %
	☐ Pomoć za kompenzaciju troškova pomoći pružene radnicima u nepovoljnom položaju (član 35) % %
Pomoć za zaštitu životne sredine (čl. 36-49)	☐ Pomoć za ulaganje kojom se privrednim društvima omogućava da premaše standarde Unije za zaštitu životne sredine ili da povećaju nivo zaštite životne sredine u odsustvu standarda Unije (član 36) % %
	☐ Pomoć za ulaganje za rano prilagodavanje budućim standardima Unije (član 37) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u mjere energetske efikasnosti (član 38) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u projekte energetske efikasnosti zgrada (član 39) nacionalna valuta %
	☐ Pomoć za ulaganje u visokoefikasnu kogeneraciju (član 40) % %
	☐ Pomoć za ulaganje za promovisanje energije iz obnovljivih izvora (član 41) % %
	☐ Operativna pomoć za promovisanje električne energije iz obnovljivih izvora (član 42) % %
	☐ Operativna pomoć za promovisanje energije iz obnovljivih izvora u malim postrojenjima (član 43) % %
	☐ Pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine u skladu sa Direktivom 2003/96/EZ (član 44) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u sanaciju kontaminiranih lokacija (član 45) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u energetske efikasno daljinsko grijanje i hlađenje (član 46) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u recikliranje i ponovnu upotrebu otpada (član 47) % %
	☐ Pomoć za ulaganje u energetske infrastrukture (član 48) % %
☐ Pomoć za studije o životnoj sredini (član 49) % %	

Primarni cilj - Opšti ciljevi (lista)	Ciljevi (lista)	Maksimalni intenzitet pomoći u % ili maksimalni godišnji iznos pomoći u nacionalnoj valuti (u punim iznosima)	MSP - bonus u %
☐ Šeme pomoći za nadoknadu štete prouzrokovane određenim prirodnim katastrofama (član 50)	Maksimalni intenzitet pomoći % %
	Vrsta prirodne katastrofe	☐ zemljotres ☐ snježna lavina ☐ klizište ☐ poplava ☐ tornado ☐ uragan ☐ vulkanska erupcija ☐ šumski požar	
	Datum nastupanja prirodne katastrofe	dd. mm. gggg. do dd. mm. gggg.	
☐ Socijalna pomoć za prevoz stanovnika udaljenih regiona (član 51)	 % %
☐ Pomoć za širokopojasnu infrastrukturu (član 52)	 nacionalna valuta %
☐ Pomoć za kulturu i očuvanje baštine (član 53)	 % %
☐ Šeme pomoći za audiovizuelna djela (član 54)	 % %
☐ Pomoć za sportsku i višenamjensku rekreativnu infrastrukturu (član 55)	 % %
☐ Pomoć za ulaganje u lokalnu infrastrukturu (član 56)	 % %
C) U slučaju <i>ad hoc</i> regionalne pomoći kojom se dopunjuje pomoć dodijeljena na osnovu šeme ili šema pomoći, navedite i intenzitet pomoći dodijeljen na osnovu šeme i intenzitet <i>ad hoc</i> pomoći.			

PRILOG III

Odredbe o objavljivanju informacija u skladu sa članom 9 stav 1

Države članice uspostavljaju svoje sveobuhvatne internet stranice o državnoj pomoći na kojima se objavljuju informacije iz člana 9 stav 1 na način da se omogući jednostavan pristup informacijama. Informacije se objavljuju u formatu tabelarne obrade podataka, koji omogućava pretraživanje, izdvajanje i jednostavno objavljivanje podataka na internetu, na primjer u formatu CSV ili XML. Pristup internet stranici mora biti omogućen svim zainteresovanim stranama bez ograničenja. Za pristup internet stranici ne zahtijeva se prethodna registracija korisnika.

Objavljuju se sljedeće informacije o individualnim dodjelama u skladu sa članom 9 stav 1 tačka (c):

- Ime/naziv korisnika
- Oznaka korisnika
- Vrsta privrednog društva (MSP/veliko privredno društvo) u vrijeme dodjele pomoći
- Region u kojem se korisnik nalazi, na nivou NUTS II ⁽⁶²⁾
- Sektor djelatnosti na nivou grane NACE ⁽⁶³⁾
- Element pomoći, izražen kao pun iznos u nacionalnoj valuti ⁽⁶⁴⁾
- Instrument pomoći ⁽⁶⁵⁾ (bespovratna sredstva/subvencija kamatnih stopa, zajam/otplativi predujam/povratna sredstva, garancija, poreska olakšica ili poresko izuzeće, finansiranje rizika, drugo (navedite))
- Datum dodjele
- Cilj pomoći
- Davalac pomoći
- Za šeme iz čl. 16 i 21, naziv ovlašćenog subjekta i nazivi izabranih finansijskih posrednika
- Naziv mjere pomoći ⁽⁶⁶⁾.

Član 6

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-15512/1

Podgorica, 30. decembra 2014. decembra

Ministar
dr Radoje Žugić, s.r.

⁶² NUTS – Nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku. Region se uobičajeno utvrđuje na nivou 2.

⁶³ Regulativa Savjeta (EEZ) br. 3037/90 od 9. oktobra 1990. godine o statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici (SL L 293, 24.10.1990, str. 1), kako je izmijenjena Regulativom Komisije (EEZ) br. 761/93 od 24. marta 1993. godine (SL L 83, 3.4.1993, str. 1, i ispravka, SL L 159, 11.7.1995, str. 31).

⁶⁴ Bruto ekvivalent bespovratnih sredstava ili, za šeme finansiranja rizika, iznos ulaganja. Za operativnu pomoć može se navesti godišnji iznos pomoći po korisniku. Za poreske šeme i šeme iz člana 16 (regionalna pomoć za urbani razvoj) i člana 21 (pomoć za finansiranje rizika), taj iznos može se navesti u rasponima iz člana 9 stav 2 ove regulative.

⁶⁵ Ako se pomoć dodjeljuje kroz više instrumenata pomoći, iznos pomoći navodi se po instrumentu.

⁶⁶ Koji je Komisija utvrdila u elektronskom postupku iz člana 11 ove regulative.

54.

Na osnovu čl. 47 i 52 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica ("Službeni list RCG, broj 65/01, 37/04 i 78/06 i "Službeni list CG", broj 86/09, 14/12, 6/13, 62/13 i 60/14), Ministarstvo finansija donijelo je

**UPUTSTVO
O IZMJENI UPUTSTVA O NAČINU OBRAČUNAVANJA I PLAĆANJA POREZA I
DOPRINOSA IZ I NA LIČNA PRIMANJA PO OSNOVU ZAPOSLENJA**

Član 1

U Uputstvu o načinu obračunavanja i plaćanja poreza i doprinosa iz i na lična primanja po osnovu zaposlenja ("Službeni list RCG", broj 81/06 i "Službeni list CG", br. 4/10 i 8/13) u članu 3 stav 2 riječi: "od 15%" se zamjenjuju riječima: "od 13%".

St. 3 i 4 mijenjaju se i glase:

"Poslodavac koji tokom istog obračunskog perioda zaposlenom izvrši isplatu ličnih primanja po više osnova čiji ukupan bruto iznos prelazi iznos od 720 Eura, na iznos primanja iznad 720 Eura obračunava porez na dohodak fizičkih lica po stopi od 13%.*

*Primjer: Tokom januara 2015. godine, poslodavac je zaposlenom izvršio isplatu zarade u bruto iznosu od 800,00 Eura i ostale naknade u bruto iznosu od 200,00 Eura. Poslodavac vrši pojedinačne obračune poreza na dohodak fizičkih lica za pojedinačna lična primanja primjenom stope od 9% na bruto osnovicu i dodatni porez po stopi od 4% na kumulativni (ukupan) iznos bruto ličnih primanja koja prelaze iznos od 720 Eura. Osnovica za dodatno oporezivanje
= (800+ 200) – 720 = 280 Eura."

Član 2

Ovo uputstvo stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-62/1

Podgorica, 12. januara 2015. godine

Ministar,
dr Radoje Žugić, s.r.

55.

Na osnovu člana 34 stav 5 Zakona o finansiranju lokalne samouprave ("Službeni list RCG", broj 42/03 i "Službeni list CG", br. 5/08, 74/10 i 1/15), Ministarstvo finansija, donijelo je

PLAN
AKONTATIVNE RASPODJELE SREDSTAVA EGALIZACIONOG FONDA
OPŠTINAMA ZA 2015. GODINU

1. Planirana akontativna sredstva Egalizacionog fonda za 2015. godinu iznose 24.000.000,00 €.

2. Raspodjela sredstava iz tačke 1 ovog plana, po opštinama, sadržana je u Prilogu "ARSEF", koji je sastavni dio ovog plana.

3. Ovaj plan će se objaviti u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-38/1

Podgorica, 12. januara 2015. godine

Ministar,
dr **Radoje Žugić**, s.r.

Prilog "ARSEF"

PLAN
AKONTATIVNE RASPODJELE SREDSTAVA EGALIZACIONOG FONDA
OPŠTINAMA ZA 2015. GODINU

Редни број	Назив општине	Износ планираних средстава (у €)	%
1	2	3	4
1	Андријевица	803,111.00	3.35
2	Беране	2,548,765.00	10.62
3	Бијело Поље	3,850,425.00	16.04
4	Гусиње	291,555.00	1.21
5	Даниловград	1,231,480.00	5.13
6	Жабљак	427,608.00	1.78
7	Колашин	739,124.00	3.08
8	Мојковац	673,919.00	2.81
9	Никшић	4,845,042.00	20.19
10	Петњица	490,420.00	2.04
11	Плав	657,518.00	2.74
12	Пљевља	1,607,014.00	6.70
13	Рожаје	2,067,195.00	8.61
14	Улцињ	640,258.00	2.67
15	Цетиње	2,498,467.00	10.41
16	Шавник	628,099.00	2.62
	УКУПНО	24,000,000.00	100.00

56.

Na osnovu člana 242 stav 8 Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list CG", broj 33/12 i 58/14), Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, donijelo je

PRAVILNIK O BLIŽIM USLOVIMA KOJE MORAJU DA ISPUNJAVAJU VOZILA U SAOBRAĆAJU NA PUTEVIMA

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži uslovi koje moraju da ispunjavaju vozila u saobraćaju na putu u pogledu dimenzija, ukupne mase i osovinskog opterećenja, tehničkih uslova i uređaja, sklopova i opreme i tehničkih normativa.

Primjena

Član 2

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:

- 1) vozila čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 6 km/h;
- 2) vozila koja se koriste za takmičenja na putevima i van njih;
- 3) vozila koja vrše ispitivanja na osnovu posebne dozvole;
- 4) vozila koja koriste vojska i policija usko specijalizovane namjene.

Kategorije vozila

Član 3

Vozila se razvrstavaju u sljedeće kategorije:

- 1) kategorija L - mopedi, motocikli, tricikli i četvorocikli;
- 2) kategorija M - vozila za prevoz putnika;
- 3) kategorija N - vozila za prevoz tereta;
- 4) kategorija O - priključna vozila;
- 5) kategorija T - traktori;
- 6) kategorija C - traktori sa gusjenicom;
- 7) kategorija R - priključna vozila za traktore;
- 8) kategorija S - izmjenljiva vučena mašina;
- 9) kategorija G - terenska vozila;
- 10) kategorija K - ostala vozila.

Kategorija L

Član 4

Vozila kategorije L - su motorna vozila sa dva, tri ili četiri točka i masom neopterećenog vozila manjom od 400 kg.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

1) kategorija L₁ - moped, je motorno vozilo sa dva točka čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, ne prelazi 45 km/h, pri čemu radna zapremina motora, kada vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem, ne prelazi 50 cm³ ili sa motorom čija najveća trajna nominalna snaga ne prelazi 4 kW kada vozilo ima električni pogon;

2) kategorija L₂ - laki tricikl, je motorno vozilo sa tri točka čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, ne prelazi 45 km/h, pri čemu radna zapremina motora, kada vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa pogonom na benzin ne prelazi 50 cm³ ili čija najveća efektivna snaga motora ne prelazi 4 kW, kada vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa drugom vrstom pogonskog goriva ili čija najveća trajna nominalna snaga motora ne prelazi 4 kW kad vozilo ima električni pogon;

3) kategorija L₃ - motocikl, je motorno vozilo sa dva točka čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, prelazi 45 km/h ili sa motorom čija radna zapremina motora kad vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem prelazi 50 cm³ ili sa motorom čija najveća trajna nominalna snaga prelazi 4 kW kad vozilo ima električni pogon;

4) kategorija L₄ - motocikl sa bočnim sjedištem, je motorno vozilo sa tri točka asimetrično raspoređena u odnosu na srednju uzdužnu ravan vozila čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, prelazi 45 km/h ili sa motorom čija radna zapremina motora kad vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem prelazi 50 cm³ ili sa motorom čija najveća trajna nominalna snaga prelazi 4 kW kad vozilo ima električni pogon;

5) kategorija L₅ - teški tricikl, je motorno vozilo sa tri točka, simetrično raspoređena u odnosu na srednju uzdužnu ravan vozila, čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, prelazi 45 km/h ili sa motorom čija radna zapremina motora kada vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa pogonom na benzin prelazi 50 cm³ ili čija najveća efektivna snaga motora prelazi 4 kW, kada vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa drugom vrstom pogonskog goriva ili čija najveća trajna nominalna snaga motora prelazi 4 kW kada vozilo ima električni pogon;

6) kategorija L₆ - laki četvorocikl, je motorno vozilo sa četiri točka, čija masa ne prelazi 350 kg, što ne uključuje masu baterija vozila sa električnim pogonom, čija najveća konstruktivna brzina, bez obzira na način prenosa, ne prelazi 45 km/h, pri čemu radna zapremina motora, kad vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa pogonom na benzin, ne prelazi 50 cm³, ili čija najveća efektivna snaga motora ne prelazi 4 kW kad vozilo ima motor sa unutrašnjim sagorijevanjem sa drugom vrstom pogonskog goriva ili čija najveća trajna nominalna snaga motora ne prelazi 4 kW kad vozilo ima električni pogon;

7) kategorija L₇ - teški četvorocikl, je motorno vozilo sa četiri točka, osim lakog četvorocikla, čija masa ne prelazi 400 kg ako je vozilo namijenjeno za prevoz putnika, odnosno 550 kg ako je vozilo namijenjeno za prevoz tereta, što ne uključuje masu baterija vozila sa električnim pogonom, čija najveća efektivna snaga, odnosno najveća trajna nominalna snaga motora ne prelazi 15 kW.

Kategorija M

Član 5

Vozila kategorije M su motorna vozila čija je masa veća od 400 kg i čija je najveća efektivna snaga, odnosno najveća trajna nominalna snaga motora veća od 15 kW i namijenjena su za prevoz putnika.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

1) kategorija M₁ - putničko vozilo, je motorno vozilo kategorije M koje pored sjedišta za vozača ima još najviše osam sjedišta, bez mjesta za stajanje;

2) kategorija M₂ - laki autobus, je motorno vozilo kategorije M koje pored sjedišta za vozače ima više od osam sjedišta čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 5 t i koje može imati mjesta za stajanje;

3) kategorija M₃ - teški autobus, je motorno vozilo kategorije M koje pored sjedišta za vozače ima više od osam sjedišta čija najveća dozvoljena masa prelazi 5 t i koje može imati mjesta za stajanje.

Vozila iz stava 2 tač. 2 i 3 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće klase:

1) klasa I - je autobus koji uz mjesta za sjedenje, pored prostora za stajanje između sjedišta, ima i poseban prostor za stajanje putnika, kao i opremu za olakšano ulazak i izlazak putnika pri čestim zaustavljanjima i njihovo pomjeranje unutar vozila, čiji je ukupni kapacitet veći od 23 mjesta uključujući i mjesto vozača;

2) klasa II - je autobus koji pored mjesta za sjedenje ima mjesta za stajanje isključivo na prolazu između sjedišta, odnosno u prostoru koji nije veći od prostora namjenjenog za dva udvojena sjedišta i čiji je ukupni kapacitet veći od 23 mjesta uključujući i mjesto vozača;

3) klasa III - je autobus koji ima isključivo mjesta za sjedenje i čiji je ukupni kapacitet veći od 23 mjesta uključujući i mjesto vozača;

4) klasa A - je autobus konstruisan da prevozi putnike koji stoje i čiji je ukupni kapacitet manji od 23 mjesta uključujući i mjesto vozača, a može da ima sjedišta i dodatke za putnike koji stoje;

5) klasa B - je autobus koji nije namijenjen za prevoz putnika koji stoje i čiji je ukupni kapacitet manji od 23 mjesta uključujući i mjesto vozača i nema dodatke za putnike koji stoje.

Kategorija N **Član 6**

Vozila kategorije N su motorna vozila čija je masa veća od 550 kg i čija je najveća efektivna snaga, odnosno najveća trajna nominalna snaga motora veća od 15 kW, a namijenjena su za prevoz tereta.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

- 1) kategorija N₁ - lako teretno vozilo, je motorno vozilo kategorije N čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t;
- 2) kategorija N₂ - srednje teretno vozilo, je motorno vozilo kategorije N čija najveća dozvoljena masa prelazi 3,5 t, ali ne prelazi 12 t;
- 3) kategorija N₃ - teško teretno vozilo, je motorno vozilo kategorije N čija najveća dozvoljena masa prelazi 12 t.

Kategorija O **Član 7**

Vozila kategorije O su priključna vozila namijenjena da budu vučena od vozila na motorni pogon, bilo da su konstruisana kao prikolice ili poluprikolice.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

- 1) kategorija O₁ - lako priključno vozilo, je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 0,75 t;
- 2) kategorija O₂ - malo priključno vozilo, je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,75 t, ali ne prelazi 3,5 t;
- 3) kategorija O₃ - srednje priključno vozilo, je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 3,5 t, ali ne prelazi 10 t;
- 4) kategorija O₄ - veliko priključno vozilo, je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 10 t.

Vozila iz stava 2 tač. 2, 3 i 4 ovog člana razvrstavaju se u jednu od sljedećih klasa:

- 1) poluprikolica - je priključno vozilo koje je konstruisano da se priključi na tegljač sa sedlom ili na konverter prikolicu pri čemu prenosi vertikalno opterećenje na vučno vozilo ili konverter;
- 2) prikolica sa rudom - je priključno vozilo koje ima najmanje dvije osovine od kojih je najmanje jedna upravljana osovina, opremljeno sa vučnim uređajem koji se može pokretati vertikalno u odnosu na prikolicu i koje prenosi manje od 100 daN statičkog vertikalnog opterećenja na vučno vozilo;
- 3) prikolica sa centralnom osovinom - je priključno vozilo kod koga je osovina (osovine) postavljena blizu težišta vozila tako da vertikalno opterećenje koje se prenosi na vučno vozilo, ne prelazi 10% od najveće dozvoljene mase prikolice odnosno najviše 1000 daN, pri ravnomjernom opterećenju vozila;
- 4) prikolica sa krutom rudom - je priključno vozilo sa jednom osovinom ili više osovine, opremljeno sa krutom rudom koja prenosi statičko opterećenje ne veće od 4000 daN na vučno vozilo na osnovu svoje konstrukcije i koje ne spada u prikolicu sa centralnom osovinom.

Kategorija T **Član 8**

Vozila kategorije T - traktori sa točkovima, su vozila na motorni pogon konstruisana za vuču, potiskivanje ili nošenje traktorskih priključaka, odnosno da služi za pogon takvih priključaka ili za vuču priključnih vozila.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

- 1) kategorija T₁ - je traktor sa točkovima čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h, kod kojih širina traga osovine najbliže sjedištu vozača nije manja od 1150 mm, čija je masa vozila spremnog za vožnju veća od 600 kg i koji ima klirens manji od 1000 mm;
- 2) kategorija T₂ - je traktor sa točkovima čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h, kod kojih je najmanja širina traga manja od 1150 mm, čija je masa vozila spremnog za vožnju veća od 600 kg, čiji je klirens

manji od 600 mm, s tim da je najveća dozvoljena brzina kretanja ograničena na 30 km/h za vozila čija visina težišta iznad zemlje podjeljena sa prosječnom širinom traga prelazi 0,9 ;

3) kategorija T₃ - je traktor sa točkovima čija najveća brzine ne prelazi 40 km/h i masa vozila spremnog za vožnju ne prelazi 600 kg;

4) kategorija T₄ - je traktor posebnih namjena čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h;

5) kategorija T₅ - je traktor sa točkovima čija najveća konstruktivna brzina prelazi 40 km/h;

6) kategorija T_m - je vozilo na motorni pogon (motokultivator) sa jednom osovinom čija snaga motora ne prelazi 12 KW, a konstruisano je tako da vuče, potiskuje ili nosi razne zamjenjive priključke i uređaje, a koji služe za obavljanje različitih poslova ili vuču priključnog vozila.

Kategorija C

Član 9

Vozila kategorije C - traktori sa gusjenicom, su vozila na motorni pogon konstruisana za vuču, potiskivanje ili nošenje traktorskih priključaka, odnosno da služi za pogon takvih priključaka ili za vuču priključnih vozila.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

1) kategorija C₁ - je traktor sa gusjenicom čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h, kod kojih širina traga osovine najbliže sjedištu vozača nije manja od 1150 mm, čija je masa vozila spremnog za vožnju veća od 600 kg i koji ima klirens manji od 1000 mm;

2) kategorija C₂ - je traktor sa gusjenicom čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h, kod kojih je najmanja širina traga manja od 1150 mm, čija je masa vozila spremnog za vožnju veća od 600 kg, čiji je klirens manji od 600 mm, s tim da je najveća dozvoljena brzina kretanja ograničena na 30 km/h za vozila čija visina težišta iznad zemlje podjeljena sa prosječnom širinom traga prelazi 0,9;

3) kategorija C₃ - je traktor sa gusjenicom čija najveća brzine ne prelazi 40 km/h i masa vozila spremnog za vožnju ne prelazi 600 kg;

4) kategorija C₄ - je traktor posebnih namjena čija najveća konstruktivna brzina ne prelazi 40 km/h;

5) kategorija C₅ - je traktor sa gusjenicom čija najveća konstruktivna brzina prelazi 40 km/h.

Kategorija R

Član 10

Vozila kategorije R su priključna vozila za traktore.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

1) kategorija R₁ - je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,5 t;

2) kategorija R₂ - je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 1,5 t, ali ne prelazi 3,5 t;

3) kategorija R₃ - je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 3,5 t, ali ne prelazi 21 t;

4) kategorija R₄ - je priključno vozilo čija najveća dozvoljena masa prelazi 21t.

Vozila iz stave 2 ovog člana mogu da imaju dodatnu oznaku "a" ili "b", prema najvećoj konstruktivnoj brzini, s tim što se oznakom "a" obilježava priključno vozilo koje je konstruisano za brzinu do najviše 40 km/h, a oznakom "b" priključno vozilo koje je konstruisano za brzinu veću od 40 km/h.

Kategorija S

Član 11

Vozila kategorije S su izmjenjive vučene mašine.

Vozila iz stava 1 ovog člana razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

1) kategorija S₁ - je izmjenjiva vučena mašina namijenjena za poljoprivredu ili šumarstvo čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t;

2) kategorija S₂ - je izmjenjiva vučena mašina namijenjena za poljoprivredu ili šumarstvo čija najveća dozvoljena masa prelazi 3,5 t.

Vozila iz stava 2 ovog člana mogu da imaju dodatnu oznaku "a" ili "b", prema najvećoj konstruktivnoj brzini, s tim što se oznakom "a" obilježava izmjenjiva vučena mašinu čija je najveća konstruktivna brzina manja ili

jednaka 40 km/h, a oznakom "b" izmjenjiva vučena mašinu čija je najveća konstruktivna brzina veća od 40 km/h.

Na vozila iz st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuju se odredbe ovog pravilnika koje se odnose na tehničke uslove uređaja, sklopova i opreme i tehničke normative.

Kategorija G

Član 12

Vozilo kategorije G - terensko vozilo, je vozilo kategorije M i N koje je osposobljeno za kretanje van puta. Oznaka G je dopunska oznaka i koristi se isključivo uz oznake kategorije vozila M ili N.

Kategorija K

Član 13

Vozila kategorije K razvrstavaju se u sljedeće kategorije:

- 1) kategorija K_1 - je zaprežno vozilo;
- 2) kategorija K_2 - je vozilo sa pogonom na mišićnu snagu ljudi (bicikl, trotinet, tricikl sa pedalama, kvadricikl sa pedalama, tandem bicikl i dr.);
- 3) kategorija K_3 - je vozilo sa pogonom na pedale sa dodatnim električnim motorom čija je najveća snaga manja od 0,25 kW i najveća konstruktivna brzina manja od 25 km/h, a koje ne pripada vozilima kategorije L_1 .

Dimenzije vozila

Član 14

Dimenzije vozila i skupa vozila, su dužina, širina, visina i dimenzije vozila koje su od posebnog značaja za bezbjednost saobraćaja na putevima.

Dužina vozila

Član 15

Dužina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, ne smije da prekorači sljedeće vrijednosti:

- 1) za motorna vozila osim autobusa - 12,00 m;
- 2) za autobus sa dvije osovine - 13,50 m;
- 3) za autobus sa najmanje tri osovine - 15,00 m;
- 4) za zglobni autobus - 18,75 m;
- 5) za vozila kategorije L - 4,00 m;
- 6) za vozila kategorije K - 12,00 m;
- 7) za vozila kategorije O i R - 12,00 m (dužina prikolice se mjeri od vučnog oka rude do najjisturenije tačke na zadnjem kraju vozila, a dužina poluprikolice se mjeri od ose vučnog sedla do najjisturenije tačke na zadnjem kraju poluprikolice).

Dužina skupa vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu ne smije prekoračiti sljedeće vrijednosti:

- 1) za tegljač sa poluprikolicom - 16,50 m, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti sljedeće vrijednosti:
 - rastojanje između vertikalne ose sedla tegljača i zadnjeg dijela vozila može biti najviše 12,00 m;
 - rastojanje između vertikalne ose sedla tegljača i bilo koje tačke na prednjem dijelu poluprikolice može biti najviše 2,04 m.
- 2) za vučno vozilo sa prikolicom - 18,75 m, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti sljedeće vrijednosti:
 - razmak između prednje najjisturenije spoljne tačke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i zadnje najjisturenije tačke tovarnog prostora prikolice skupa vozila, uz oduzimanje razmaka između zadnje najjisturenije spoljne tačke tovarnog prostora motornog vozila i prednje najjisturenije spoljne tačke prikolice skupa vozila može biti najviše 15,65 m;

- razmak između prednje najisturenije spoljne tačke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i zadnje najisturenije spoljne tačke tovarnog prostora prikolice skupa vozila može biti najviše 16,40 m.

- 3) za autobus sa prikolicom - 18,75 m;
- 4) za skup vozila namijenjen za prevoz kontejnera ili vozila, - 21,00 m;
- 5) za turistički voz - 40,00 m.

Dužina ili djelimična dužina pojedinačnog vozila ili skupa vozila, osim vozila i skupa vozila iz stava 2 ovog člana, je dužina u koju se ubrajaju svi elementi koji se izvlače, preklapaju, rasklapaju ili na neki drugi način pričvršćuju za vozilo, naprijed ili nazad (do maksimalno mogućeg položaja), a koji služe za pridržavanje tereta, kao i oprema i uređaji koji se za vrijeme vožnje nalaze na vozilu, a pri tome se kod skupova vozila njihova dužina mjeri kada središnje uzdužne ose motornog vozila i priključnog vozila zajedno čine pravu liniju.

Pri mjerenju dužine ili djelimičnih dužina vozila ne uzimaju se u obzir:

- 1) brisači i elementi za pranje;
- 2) prednje i zadnje registarske tablice;
- 3) pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe;
- 4) pomoćni elementi za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi;
- 5) svjetlosno tehnički elementi;
- 6) ogledala i drugi sistemi za indirektno omogućavanje vidljivosti;
- 7) vodovi za usisavanje vazduha;
- 8) uzdužni graničnici za izmjenjive nadgradnje;
- 9) stepenice i ručke;
- 10) hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju;
- 11) uređaji za spajanje priključnog vozila kod motornih vozila;
- 12) sporedni agregati koji se nalaze ispred tovarnog prostora osim kod vučnog vozila;
- 13) kod električnih vozila elementi u obliku poluga koji služe za preusmjerenje električne energije prema vozilu;
- 14) spoljni zaštitnici od sunca.

Motorna vozila i skupovi vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i sve uređaje koji se pri vožnji nalaze na vozilu, treba da budu tako konstruisani i izvedeni da prilikom vožnje u krug, opisuju kružnicu spoljašnjeg radijusa 12,50 m i unutrašnjeg 5,30 m.

Širina vozila

Član 16

Širina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i sve uređaje koji se pri vožnji nalaze na vozilu, osim uređaja za čišćenje snijega i vozila namijenjenih za zimsko održavanje puteva, ne smije da prekorači sljedeće vrijednosti:

- 1) za vozilo kategorije L₁ - 1,00 m;
- 2) za vozilo kategorije L₂, L₃, L₄, L₅, L₆ i L₇ - 2,00 m;
- 3) za vozilo kategorije N i O sa stalnim ili izmjenjivim klimatizovanim nadgradnjama, koje su namijenjene i opremljene za prevoz tereta u određenim temperaturskim uslovima, čiji su bočni zidovi uključujući i toplotnu izolaciju minimalne debljine 45 mm - 2,60 m;
- 4) za radne mašine - 3,00 m;
- 5) za ostala vozila - 2,55 m.

Mjerenje širine vozila vrši se sa zatvorenim vratima i prozorima i točkovima okrenutim u uzdužnom pravcu vozila.

Pri mjerenju širine vozila ne uzimaju se u obzir:

- 1) pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe;
- 2) pomoćni elementi za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi;
- 3) uređaji za označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova;
- 4) ogledala i drugi sistemi za indirektno ostvarivanje vidljivosti;

- 5) stepenice koje se mogu izvlačiti ili preklopiti u položaj pri vožnji;
- 6) hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju, ukoliko nijesu više od 10 mm bočno istureni u odnosu na vozilo i ako su prednje odnosno zadnje ivice ovih uređaja zaobljene sa minimalnim radijusom od 5 mm;
- 7) pokazivači defekta pneumatika;
- 8) pokazivači pritiska u pneumaticima;
- 9) deformisani pneumatici u zoni nalijeganja.

Visina vozila

Član 17

Maksimalna visina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i sve uređaje koji se pri vožnji nalaze na vozilu, može da bude najviše 4,00 m, osim vozila kategorije L čija maksimalna visina može da bude 2,50 m.

Pri mjerenju visine vozila ne uzimaju se u obzir :

- 1) savitljive antene;
- 2) elementi u obliku poluga koji služe za preusmjeravanje električne energije prema vozilu, u podignutom položaju.

Kod vozila koja imaju mogućnost mijenjanja visine pomoću sistema oslanjanja koji se nalazi na osovina vozila (npr. vazdušni sistem oslanjanja i sl.) pri mjerenju visine vozila uzima se u obzir uticaj tih sistema.

Najmanja visina čvrstih dijelova vozila iznad stalne površine ne računajući točkove (klirens) treba da omoguće da vozilo opterećeno do najveće dozvoljene mase može da pređe prepreku visine 10 cm.

Prepust na vozilima

Član 18

Prepust na motornim i priključnim vozilima može da iznosi najviše 63% razmaka između osovina.

Odredbe st. 1 ovog člana ne primjenjuju se na vozila sa ugrađenim uređajima koji nijesu stalna nadgradnja, a služe za obavljanje određenih radnji.

Za poluprikolice, umjesto razmaka između osovina, uzima se rastojanje između vertikalne ose obrtnog postolja i simetrale osovina.

Masa vozila

Član 19

Masa vozila, je najveća dozvoljena masa, sopstvena masa vozila, nosivost vozila i masa vozila koja se preko osovina prenosi na horizontalnu podlogu (*osovinsko opterećenje*).

Najveća dozvoljena masa odnosno ukupna masa motornih vozila, priključnog vozila ili skupa vozila, osovinsko opterećenje vozila u stanju mirovanja na horizontalnoj podlozi, ne smije da pređe sljedeće vrijednosti:

1.	NAJVEĆE DOZVOLJENE MASE ILI UKUPNE MASE MOTORNIH VOZILA ILI SKUPA VOZILA		
1.1	<i>Vozila koja su dio skupa vozila:</i>		
	1.1.1	Jednoosovinska prikolica	10 t
	1.1.2	Dvoosovinska prikolica	18 t
	1.1.3	Troosovinska prikolica	24 t
1.2	<i>Skup vozila</i>		

1.2.1	Skup vozila sa pet ili šest osovina:	
	a) dvoosovinsko motorno vozilo sa troosovinskom prikolicom	40 t
	b) troosovinsko motorno vozilo sa dvo ili troosovinskom prikolicom	40 t
1.2.2	Tegljač sa poluprikolicom sa ukupno pet ili šest osovina:	
	a) dvoosovinski tegljač sa troosovinskom poluprikolicom	40 t
	b) troosovinski tegljač sa dvo ili troosovinskom poluprikolicom	40 t
	c) troosovinski tegljač sa dvo ili troosovinskom poluprikolicom koji prevozi 40-stopni ISO kontejner u sklopu kombinovanog prevoza.	44 t
1.2.3	Skup vozila sa četiri osovine koji se sastoji od dvoosovinskog motornog vozila i dvoosovinske prikolice	36 t
1.2.4	Tegljač sa poluprikolicom sa ukupno četiri osovine, pri čemu su i vučno vozilo i poluprikolica dvoosovinski, a za slučaj da je razmak između osovina poluprikolice:	
	a) od 1,3 m do 1,8 m	36 t
	b) veći od 1,8 m	36 t*
	* Odnosno 38 t kada je najveća dozvoljena masa tegljača 18 t i najveće dozvoljeno opterećenje dvostruke osovine poluprikolice 20 t, pri čemu je pogonska osovina opremljena udvojenim pneumaticima i vazdušnim ogibljenjem ili ogibljenjem koje se prihvata kao ekvivalentno	
1.2.5	Skup vozila sa tri osovine	28 t

1.3	<i>Motorna vozila:</i>	
1.3.1	Dvoosovinsko motorno vozilo	18 t
1.3.2	Troosovinsko motorno vozilo	25 t*
	* Odnosno 26 t ako je pogonska osovina opremljena udvojenim pneumaticima i vazdušnim ogibljenjem ili ogibljenjem koje se priznaje kao ekvivalentno, ili gdje je svaka pogonska osovina opremljena sa udvojenim pneumaticima i pri čemu maksimalno osovinsko opterećenje bilo koje osovine ne prelazi 9,5 t.	
1.3.3	Četvoroosovinsko motorno	31 t**
	** odnosno 32 t za četvoroosovinsko motorno vozilo sa dvije upravljačke osovine i pogonskim osovinama opremljenim sa udvojenim pneumaticima i vazdušnim ogibljenjem ili ogibljenjem koje se prihvata kao ekvivalentno, ili ako je svaka pogonska osovina opremljena sa udvojenim pneumaticima pri čemu maksimalno osovinsko opterećenje bilo koje osovine ne prelazi 9.5 t	
1.4	Troosovinski zglobni autobus	28 t
1.5	Laki tricikl	0,57t

1.6	Teški tricikl	1,3 t
1.7	Teški tricikl za prevoz tereta	2,5 t
1.8	Laki četvorocikl	0,55t
1.9	Teški četvorocikl za prevoz putnika	0,60t
1.10	Teški četvorocikl za prevoz tereta	1,55t
2.	OSOVINSKO OPTEREĆENJE VOZILA ODNOSNO SKUPA VOZILA U STANJU MIROVANJA NA HORIZONTALNOJ PODLOZI NE SMIJE PRELAZITI SLJEDEĆE VRIJEDNOSTI:	
2.1	<i>Jednostruka osovina (svaka osovina koja je od susjedne osovine udaljena 1,8 m ili više ($d \geq 1,8$ m)),</i>	
	a) jednostruka gonjena osovina	10 t
	b) jednostruka pogonska osovina	11,5 t
2.2	<i>Dvostruke osovine prikolica i poluprikolica (dvije osovine ako im je međusobni razmak manji od 1,8 m ($d < 1,8$ m))</i>	
	Zbir opterećenja osovine dvostruke osovine ne smije preći, ako je razmak (d) između osovine:	
	a) manji od 1,0 m ($d < 1,0$ m)	11 t
	b) od 1,0 m do manje od 1,3 m ($1,0 \text{ m} \leq d < 1,3 \text{ m}$)	16 t
	c) od 1,3 m do manje od 1,8 m ($1,3 \text{ m} \leq d < 1,8 \text{ m}$)	18 t
2.3	<i>Trostruke osovine prikolica i poluprikolica (tri osovine ako je razmak susjednih osovine manji od 1,8 m ($d < 1,8$ m))</i>	
	Zbir opterećenja trostruke osovine ne smije preći, ako je razmak (d) između susjednih osovine:	
	a) do 1,3 m ($d \leq 1,3$ m)	21 t
	b) veći od 1,3 m do 1,4 m ($1,3 \text{ m} < d \leq 1,4 \text{ m}$)	24 t
	c) veći od 1.4 m < 1.8m	27 t
2.4	<i>Višestruke osovine prikolica i poluprikolica (četiri i više osovine ako je razmak susjednih osovine manji od 1,8 m ($d < 1,8$ m))</i>	
	Osovinsko opterećenje svake pojedine osovine kod višestrukih osovine ne smije preći, ako je razmak (d) između osovine:	
	a) manji od 1,0 m ($d < 1,0$ m) 6 t	6 t
	b) od 1,0 m do 1,3 m ($1,0 \text{ m} \leq d < 1,3 \text{ m}$) 7 t	7 t
	c) od 1,3 m do 1,4 m ($1,3 \text{ m} \leq d < 1,4 \text{ m}$) 8 t	8 t

	d) od 1,4 m do 1,8 m ($1,4 \text{ m} \leq d < 1,8 \text{ m}$) 9 t	9 t
2.5	<i>Dvostruke osovine motornih vozila pri čemu osovinsko opterećenje pojedinačne osovine ne smije preći 10 t</i>	
	Zbir opterećenja osovina po dvostrukoj osovini ne smije preći, ako je razmak (d) između osovina:	
	a) manji od 1,0 m ($d < 1,0 \text{ m}$)	11,5t
	b) od 1,0 m do manje od 1,3 m ($1,0 \text{ m} \leq d < 1,3 \text{ m}$)	16 t
	c) od 1,3 m do manje od 1,8 m ($1,3 \text{ m} \leq d < 1,8 \text{ m}$)	18t**
	** Odnosno 19 t ako je pogonska osovina opremljena udvojenim pneumaticima i vazdušnim ogibljenjem ili ogibljenjem koje se priznaje kao ekvivalentno, ili gdje je svaka pogonska osovina opremljena sa udvojenim pneumaticima i pri čemu maksimalno osovinsko opterećenje ne prelazi 9,5 t	

Raspodjela mase na pogonske točkove u stanju mirovanja

Član 20

Na pogonske točkove vozila kategorije L, M i N, ako je vozilo opterećeno i u stanju mirovanja na horizontalnoj podlozi, djeluje najmanje jedna četvrtina ukupne mase vozila odnosno skupa vozila.

Na točkove upravljačke osovine vozila kategorije L, M i N, ako je vozilo opterećeno i u stanju mirovanja na horizontalnoj podlozi, djeluje najmanje jedna petina ukupne mase vozila.

Rastojanje između osovine vučnog vozila i osovine priključnog vozila

Član 21

Rastojanje između središta zadnje osovine motornog vozila i središta prve osovine prikolice mora da iznosi najmanje 3,0 m, a kod skupa vozila tegljač-poluprikolica i kod skupa vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo koji se sastoje iz vučnog vozila i prikolice sa nadgradnjom za obavljanje određenog rada, najmanje 2,5 m.

Odnos snage mase vozila

Član 22

Odnos bruto snage motora izražene u kilovatima i najveće dozvoljene mase vozila odnosno skupa vozila izražene u tonama, treba da bude najmanje 5 kW/t, osim za traktore za poljoprivredu i šumarstvo i vozila koja se pokreću elektromotorom.

Uređaji i oprema motornih i priključnih vozila

Član 23

Uređaji na motornim i priključnim vozilima su:

- 1) uređaji za upravljanje;
- 2) uređaji za zaustavljanje;
- 3) uređaji za osvijetljavanje puta, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova;
- 4) uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost;
- 5) uređaji za davanje zvučnih signala;
- 6) uređaji za vožnju vozila unazad;
- 7) uređaji za kontrolu i davanje znakova obavještenja;
- 8) uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova;
- 9) uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila;

10) ostali uređaji od posebnog značaja za bezbjednost saobraćaja (karoserija, kabina za vozača i prostor za putnike, pneumatici, blatobrani, branici, štitnici od podlijetanja sa zadnje strane vozila, štitnici od podlijetanja sa bočnih strana vozila, priključci za sigurnosne pojaseve, priključci za vuču, uređaji za obezbjeđenje vozila od neovlašćene upotrebe, uređaji za odmrzavanje i odmagljivanje, nasloni za glavu).

Pod opremom motornih i priključnih vozila, smatra se:

- 1) rezervni točak;
- 2) aparat za gašenje požara;
- 3) znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolovozu puta;
- 4) oprema za pružanje prve pomoći (komplet prve pomoći);
- 5) klinasti podmetači;
- 6) čekić za razbijanje stakla;
- 7) rezervne sijalice i osigurači;
- 8) prsluk za vozača sa svjetlosno reflektujućim osobinama;
- 9) sigurnosni pojasevi;
- 10) uže ili poluga za vuču;
- 11) zimska oprema;
- 12) oznaka za obilježavanje sporih vozila;
- 13) oznaka za obilježavanje dugih vozila;
- 14) zaštitna kacige.

Uređaji za upravljanje vozilom

Član 24

Uređaji za upravljanje vozilom treba da bude pouzdani i izvedeni tako da vozač može lako, brzo i na bezbjedan način da mijenja pravac kretanja vozila.

U slučaju potrebe neophodno je uređaj za upravljanje opremiti sa pomoćnim sistemom koji olakšava upravljanje vozilom.

Pomoćni sistem treba da bude konstruktivno izveden tako, da njegov eventualni kvar ne utiče na upravljanje vozilom.

Vozila kategorije M i N, osim vozila diplomatskih i konzularnih predstavništava, misija stranih država i predstavništava međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i njihovog osoblja, prvi put registrovana u Crnoj Gori poslije 1. juna 2015. godine ne smiju da imaju komandu uređaja za upravljanje i druge komande direktno vezane za proces upravljanja vozilom na desnoj strani.

Izuzetno od stava 4 ovog člana radna vozila kategorije N kao i radne mašine mogu da imaju komandu uređaja za upravljanje i druge komande direktno vezane za proces upravljanja vozilom na desnoj strani ako namjena vozila to zahtjeva.

Uređaji za upravljanje vozilom, kod vozila kategorije M, N, O, R, S, G, K, treba da budu takvi da se prednji točkovi vozila koji se nalaze u položaju zaokretanja, pri kretanju vozila po horizontalnoj ravnoj podlozi, nakon oslobađanja točka upravljača, sami vraćaju u položaj za pravolinijsko kretanje.

Slobodan hod točka upravljača na vozilu ne smije biti veći od 30°.

Uređaji za zaustavljanje vozila

Član 25

Uređaji za zaustavljanje vozila (u daljem tekstu: kočioni sistem) na motornim i priključnim vozilima treba da budu ugrađeni i izvedeni tako da vozač može vozilo na bezbjedan, brz i efikasan način zaustaviti, bez obzira na stepen opterećenja vozila i nagib puta po kom se vozilo kreće, kao i da osigura vozilo u nepokretnom položaju na putu sa uzdužnim nagibom.

Kočioni sistem omogućava sljedeće funkcije i to:

- 1) radno kočenje;
- 2) pomoćno kočenje;

- 3) parkirno kočenje;
- 4) dugotrajno usporavanje.

Radno kočenje omogućava vozaču da na bezbjedan, brz i efikasan način progresivno smanjuje brzinu kretanja vozila, ili da zaustavi vozilo, bez obzira na brzinu kojom se ono kreće i opterećenje vozila ako je ono u deklariranim granicama i na putu sa uzdužnim nagibom na kome je predviđeno kretanje tog vozila.

Radno kočenje treba da omogući regulisanje intenziteta kočenja sa mjesta vozača, a da pri tome vozač ne ispusta točak upravljača iz ruku.

Pomoćno kočenje omogućava da se vozilo uspori i zaustavi ako dođe do najviše jednog otkaza u prenosnom sistemu radnog kočenja, sa reguliranim intenzitetom kočenja, pri čemu jedna ruka vozača treba da bude slobodna radi upravljanja vozilom.

Parkirno kočenje omogućava, da se pomoću parkirne kočnice spriječi pokretanje zaustavljenog vozila.

Parkirna kočnica u motornom vozilu treba da bude postavljena tako da je vozač može aktivirati sa mjesta vozača, a u priključnom vozilu, tako da je može aktivirati vozač sa mjesta vozača ili lice koje je van vozila.

Parkirna kočnica na priključnom vozilu za prevoz putnika treba da bude postavljena tako da se može aktivirati iz vozila.

Mopedi sa tri točka, motorni tricikli, laki četvorocikli i četverocikli, koji su prvi put registrovani poslije 1. januara 2000. godine treba da budu opremljeni parkirnom kočnicom.

Dugotrajno usporavanje vozila omogućava usporavanje vozila pri kretanju vozila na putu sa uzdužnim padom i izvodi se tako da ga vozač može upotrijebiti sa mjesta vozača, pri čemu jedna ruka vozača treba da bude slobodna radi upravljanja vozilom.

Sistem koji kontrolise nisko prijanjanje

Član 26

Sistem koji kontrolise nisko prijanjanje odnosno protiv blokirajući sistem (u daljem tekstu: ABS) je dio radnog kočenja koji automatski reguliše proklizavanje točkova, u pravcu obrtanja, za vrijeme kočenja, a u slučaju otkaza ABS, radno kočenje treba da omogući propisane funkcije i propisane normative kočenja.

Sa ABS treba da budu opremljena sljedeća vozila:

1) autobusi proizvedeni poslije 1. januara 1994 godine čija najveća dozvoljena masa prelazi 12 t, osim autobusa za gradski saobraćaj;

2) teretna vozila i tegljači čija najveća dozvoljena masa prelazi 16 t, a koji su predviđeni za vuču prikolica čija najveća dozvoljena masa prelazi 10 t ili poluprikolica kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t proizvedena poslije 1. januara 1998. godine;

3) prikolice čija najveća dozvoljena masa prelazi 10 t i poluprikolice kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t proizvedene poslije 1. januara 1998. godine;

4) vozila namijenjena za prevoz opasnih materija u skladu sa međunarodnim Sporazumom o prevozu opasnih materija na putevima (u daljem tekstu: ADR sporazum) i to:

- teretna vozila i tegljači čija najveća dozvoljena masa prelazi 16 t,
- vučna vozila koja su predviđena za vuču priključnih vozila kod kojih zbir osovinskih opterećenja prelazi 10 t, i
- priključna vozila kod kojih zbir svih osovinskih opterećenja prelazi 10 t proizvedena poslije 1. januara 1994. godine.

Kontrola ispravnosti ABS treba da bude obezbijedena putem optičkog indikatora koji se nalazi u vidnom polju vozača.

Motorno vozilo, sa ABS, koje je predviđeno da vuče priključno vozilo treba da bude opremljeno i optičkim indikatorom, koji se nalazi u vidnom polju vozača za kontrolu ispravnosti sistema ABS priključnog vozila.

Vozila bez radnog kočenja

Član 27

Radno kočenje ne mora da imaju:

- 1) priključna vozila kategorije O₁;
- 2) priključnih vozila kategorije R₁, ako njihova najveća dozvoljena masa ne prelazi masu vučnog vozila spremnog za vožnju, kao i vozila kategorije K₁;
- 3) priključnih vozila kategorije R₂ najveće dozvoljene mase do 3 t, ako njihova najveća dozvoljena masa ne prelazi masu vučnog vozila spremnog za vožnju i kada se takav skup vozila kreće brzinom manjom od 30 km/h.

Radno kočenje sa inercionom komandom na priključnim vozilima, osim na poluprikolicama, može da bude izvedeno za sljedeće kategorije:

- 1) O₁ i O₂;
- 2) R₂;
- 3) R₃ najveće dozvoljene mase do 8 t i kada se takav skup vozila kreće brzinom manjom od 25 km/h i kada radno kočenje djeluje na točkove zadnje osovine;
- 4) R₃ najveće dozvoljene mase do 8 t i kada se takav skup vozila kreće brzinom manjom od 40 km/h i kada radno kočenje djeluje na sve točkove prikolice;

Pomoćno kočenje treba da imaju sva vozila:

- 1) kategorije M i N, vozila kategorije T ako je njihova najveća konstruktivna brzina veća od 30 km/h;
- 2) vozila kategorije L₅ i L₇ ako njihova najveća dozvoljena masa prelazi 1 t.

Parkirno kočenje treba da imaju sva vozila, osim vozila kategorije L₁, L₂, L₃, L₄, L₆, O₁ i motokultivatori.

Komande za radno, pomoćno i parkirno kočenje

Član 28

Radno, pomoćno i parkirno kočenje na motornim vozilima, osim na vozilima kategorije L, T, C i K, izvodi se sa najmanje dvije nezavisne komande, s tim što radno i parkirno kočenje ne mogu da imaju istu komandu.

Kočioni sistem na motornim vozilima sa istom komandom za radno i pomoćno kočenje mora da ima parkirno kočenje koje se može aktivirati dok je vozilo u pokretu.

Na motornim vozilima koja imaju radno kočenje sa jednim prenosnim krugom, radno i pomoćno kočenje ne mogu da imaju istu komandu.

Na vozilima iz stava 3 ovoga člana pomoćno kočenje treba da ima posebnu komandu, ili ona može da bude ista sa komandom parkirnog kočenja ako se parkirno kočenje može regulisati i aktivirati kada je vozilo u pokretu.

Radno kočenje priključnog vozila, osim vozila sa inercionom komandom, aktivira se komandom kojom se aktivira i radno kočenje vučnog vozila.

Uslovi koje treba da zadovolji kočioni sistem

Član 29

Kočioni sistem treba da bude zaptiven radi sprječavanja nepotrebnog gubitka kočionog fluida.

Ako se u kočionom sistemu koristi prenos kočione komande pomoću električne energije, onda takav kočioni sistem treba da zadovolji sve propisane performanse za vrstu vozila na koju se odnosi i kada ovaj prenos kočione komande ne radi.

U slučaju iz stava 2 ovog člana na vozilu mora da postoji zvučni i/ili optički signal upozorenja koji se aktivira u trenutku nastanka neispravnosti u prenosu kočione komande pomoću električne energije, a zvučni i/ili optički signal upozorenja prestaje da radi kada se neispravnost otkloni.

Kočioni sistem vozila sa punim servo dejstvom treba da bude izveden tako da kapacitet rezervoara, nakon osam uzastopnih aktiviranja radnog kočenja, sa punim hodom komande, bez dopunjavanja, mora da omogući kočenje prema normativima određenim za pomoćno kočenje.

Radno kočenje sa djelimičnim servo dejstvom, na motornim vozilima, treba, u slučaju otkaza tog servo mehanizma, da omogući kočenje sa ostvarenim normativima za pomoćno kočenje.

Nakon otkaza u jednom kočionom krugu, drugi kočioni krug treba da omogući kočenje prema normativima određenim za pomoćno kočenje, bez ugrožavanja stabilnosti vozila tokom kočenja, kao i aktiviranje radnog kočenja priključnog vozila.

Vozilo koje ima radno kočenje sa punim servo dejstvom treba da bude opremljeno indikatorima, za svaki krug kočenja, koji daju optički ili zvučni signal koji se aktivira kada nivo energije u sistemu padne do granice koja obezbjeđuje još četiri uzastopna kočenja sa punim hodom komande, a da pri tome ostane energije za jedno aktiviranje sa normativom za pomoćno kočenje.

Uslovi koje treba da zadovolji radno kočenje kod priključnih vozila

Član 30

Priključna vozila koja imaju radno kočenje sa pneumatskim prenosnim mehanizmom, osim vozila kategorije R i prikolica u sastavu turističkog voza, moraju da budu povezana sa kočionim sistemom vučnog vozila sa najmanje dva voda, od kojih jedan služi za prenos komande kočenja sa vučnog vozila, a preostali za napajanje priključnog vozila iz sistema napajanja vučnog vozila.

Priključna vozila, koja imaju radno kočenje, moraju da budu opremljena uređajem koji obezbjeđuje automatsko aktiviranje radnog kočenja u slučaju prekida veze kočionih sistema vučnog i priključnog vozila.

Priključna vozila najveće dozvoljene mase do 1,5 t ne treba da budu opremljeni radnom kočnicom ako su opremljena dodatnim vezama (lanci, čelično uže i dr.), koje u slučaju otkaza osnovnog uređaja za spajanje vozila, obezbjeđuju vezu vučnog i priključnog vozila pri čemu ruda priključnog vozila ne smije da padne na tlo ili skrene u stranu - do bezbjednog zaustavljanja skupa vozila.

Ako otkáže kočioni sistem na priključnom vozilu radno kočenje vučnog vozila treba da omogući kočenje tog skupa vozila sa ostvarenim normativima za pomoćno kočenje.

Kod skupa vozila radno kočenje vučnog i priključnog vozila treba da bude tako podešeno da omogućava da kočenje priključnog vozila, osim onih sa inercionom komandom, počinje istovremeno ili prije kočenja vučnog vozila, odnosno u skladu sa preporukama proizvođača.

Kod motornih i priključnih vozila dejstvo radnog kočenja treba da bude na odgovarajući način raspodijeljeno po osovina i točkovima vozila, kao i među vozilima u skupu vozila.

Vozila sa ugrađenim uređajima koji obezbjeđuju neprekidno podešavanje intenziteta kočenja srazmjerno promjeni opterećenja, treba da imaju na vidnom mjestu deklarisanе podatke o ulazno- izlaznim karakteristikama tih uređaja.

Odredba stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na priključna vozila najveće dozvoljene mase preko 7 t koja su proizvedena, odnosno prvi put registrovana prije 1. januara 1978. godine.

Odredba stava 2 ovog člana ne primjenjuju se na vozila koja su proizvedena, odnosno prvi put registrovana prije 1. aprila 1971. godine.

Ugradnja kočnica za kategorije L, M, N i O

Član 31

Radno kočenje vozila kategorije L, M, N i O treba da djeluje na sve točkove.

Na mopedima, motociklima, triciklima i četvorociklima kočnice treba da budu ugrađene i izvedene za svaki točak u skladu sa jednoobraznim tehničkim uslovima.

Kočnice na biciklima treba da budu ugrađene i izvedene za svaki točak u skladu sa jednoobraznim tehničkim uslovima.

Veza između točkova i izvršnih elemenata kočionog sistema (kočnica) radnog, pomoćnog i parkirnog kočenja treba da bude čvrsta i pouzdana.

Kočnice treba da budu izvedene da omogućavaju lako, ručno ili automatsko podešavanje rastojanja u zavisnosti od potrošenosti kočnih obloga, a na vozilima koja imaju ABS podešavanje rastojanja u zavisnosti od potrošenosti kočnih obloga treba da bude automatsko.

Na motornim vozilima koja za pogon koriste akumulisanu električnu energiju, radno ili pomoćno kočenje može da bude izvedeno kao elektrootporna ili elektromagnetna kočnica.

Na motornim vozilima sa hidrostatičkim prenosom snage, funkcija radne kočnice može da bude djelimično ili u potpunosti ostvarena razlikom pritisaka u ovom sistemu.

Na priključnim vozilima sa više od dvije osovine, koja su prvi put registrovana u Crnoj Gori do 1. januara 2013. godine, točkovi jedne osovine ne moraju da budu kočeni.

Ugradnja kočnica na vozilima kategorije L1 i L3

Član 32

Vozila kategorije L₁ i L₃ treba da budu opremljena sa dva sistema radnog kočenja sa nezavisnim komandama i prenosima, od kojih jedan djeluje najmanje na prednji točak, a drugi najmanje na zadnji točak.

Sistemi kočenja iz stava 1 ovog člana, mogu da imaju zajedničku komandu kočenja pod uslovom da otkaz u jednom kočionom sistemu ne utiče na efikasnost drugog.

Vozila iz stava 1 ovog člana ne moraju posjedovati sistem za parkirno kočenje.

Ugradnja kočnica na vozilima kategorije L2, L5, L6 i L7

Član 33

Vozila kategorije L₂, L₅, L₆ i L₇ treba da budu opremljena sa:

- 1) dva nezavisna sistema radnog kočenja koji zajedno aktivirani omogućavaju kočenje svih točkova; ili
- 2) radnim kočenjem koji djeluje na sve točkove i pomoćnim kočenjem, pri čemu pomoćno kočenje može da bude i parkirno kočenje.

Vozila kategorije L₅ i L₇ treba da imaju parkirno kočenje koje djeluje na točak ili točkove najmanje jedne osovine.

Sistem za parkirno kočenje treba da bude nezavisan od sistema radnog kočenja koji djeluje na drugu osovinu ili osovine i može da bude jedan od sistema iz stava 1 tačka 1 ovog člana.

Ugradnja kočnica na vozilima kategorije L4

Član 34

Vozila kategorije L₄ treba da imaju sistem za kočenje ugrađen i izveden sa dva sistema radnog kočenja sa nezavisnim komandama i prenosima, od kojih jedan djeluje najmanje na prednji točak, a drugi najmanje na zadnji točak.

Bočni točak treba da bude kočen sistemom radnog kočenja, ako bez kočenja tog točka, vozilo ne zadovoljava normativ efikasnosti radnog kočenja.

Sistem radnog kočenja, koji djeluje na bočni točak, aktivira se istom komandom kao i sistem radnog kočenja zadnjeg točka.

Ugradnja kočnica na vozilima kategorije T i C

Član 35

Vozila kategorije T i C treba da imaju radno i parkirno kočenje.

Kod vozila T₁ i T₂, radno kočenje treba da djeluje na oba točka najmanje zadnje osovine pod uslovom da je sila kočenja ravnomjerno raspoređena na oba točka, a kod ostalih vozila kategorije T i C treba da djeluje na sve točkove.

Vozilo kategorije T i C opremljeno radnim kočenjem sa punim servo dejstvom treba da bude opremljeno indikatorima, za svaki krug kočenja, koji daje optički ili zvučni signal, kada akumulisana energija u krugu padne ispod 65% radnog pritiska.

Kod vozila kategorije T i C koje je opremljeno radnim kočenjem sa djelimičnim servo dejstvom, rezerva energije treba da bude tolika da se u slučaju prestanka rada motora vozilo može zaustaviti prema normativima za radno kočenje, a u slučaju otkaza bilo kojeg dijela prenosnog sistema kočenja, treba da postoji mogućnost zaustavljanja sa usporenjem koje iznosi bar 50% od normativa za radno kočenje.

Kod vozila kategorije T i C može se dodati najviše dva priključna vozila pod uslovom da se skup vozila kreće brzinom manjom od 40 km/h i kada radno kočenje djeluje na sve točkove skupa.

Vozila kategorije Tm treba da imaju najmanje jedan sistem radnog kočenja na prednjoj ili zadnjoj osovini, s tim da u slučaju otkaza kočenja na jednom točku, kočenje na drugom točku treba da bude ispravno.

Vozila kategorije T, R i K, osim vozila kategorije K₁, treba da imaju radno kočenje.

Ugradnja radne, pomoćne i parkirne kočnice

Član 36

Radna, pomoćna i parkirna kočnica na motornom i priključnom vozilu, treba da budu ugrađene i izvedene tako da na pouzdan i bezbjedan način zaustave vozilo.

Radna, pomoćna i parkirna kočnica motornih vozila, osim na vozilima kategorije L mogu da budu kombinovane tako da:

1) postoje najmanje dvije komande nezavisno jedna od druge i da komanda radne kočnice bude nezavisna i odvojena od komande parkirne kočnice;

2) komanda pomoćne kočnice bude nezavisna od komande parkirne kočnice, ako je parkirna kočnica takve konstrukcije da se ne može staviti u dejstvo pri kretanju vozila.

Radna kočnica motornih vozila treba da djeluje na sve točkove.

Radna i parkirna kočnica treba da djeluje na površinu koja je sa točkovima stalno povezana dovoljno čvrstim djelovima.

Ako otkáže kočnica na bilo kojoj osovini priključnog vozila spojenog sa motornim vozilom kao vučnim vozilom, treba da bude obezbijedeno nesmetano kočenje kočnicama postavljenim u tom vučnom vozilu.

Uređaji ili programi kod elektronski upravljanih kočionih sistema kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja na motornim i priključnim vozilima, osim na autobusima za gradski i prigradski saobraćaj, kao i na priključnim vozilima najveće dozvoljene mase do 1,5 t i na priključnim vozilima sa naletnom kočnicom, koja na bilo kojoj zadnjoj osovini imaju promjenu opterećenja "puno-prazno" veću od 40% od najvećeg osovinskog opterećenja, treba da budu ugrađeni i izvedeni tako da osiguravaju neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja.

Na motornim i priključnim vozilima koja imaju elastično vješanje osovina pomoću opruga čiji je ugib opruga za stanje opterećenja "puno-prazno" manji od 25 mm, ne moraju da budu ugrađeni uređaji kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja.

Usporivač za dugotrajno usporavanje na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 5 t, koja su predviđena za vuču prikolica najveće dozvoljene mase preko 7 t, odnosno poluprikolica sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa koja otpada na osovine prelazi 7 t, kao i na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 9 t, treba da bude ugrađen i izveden tako da obezbjeđuje dugotrajno usporavanje vozila.

Struktura prenosnog mehanizma radne kočnice na motornim vozilima najveće dozvoljene mase preko 10 t treba da bude takva da se kočnice na osovinama aktiviraju pomoću najmanje dva međusobno nezavisna izvora energije tako da, ukoliko otkáže kočenje na jednoj osovini, postoji mogućnost nesmetanog kočenja na drugoj osovini ili drugim osovinama, dok ostatak efikasnosti kočnog uređaja za radno kočenje može da bude najmanje 30% od normativa propisanog za radnu kočnicu iz člana 124 ovog pravilnika.

Struktura kočionog sistema za radno kočenje motornih vozila koja moraju da ispunjavaju uslove iz stava 9 ovog člana, a predviđena su za vuču priključnih vozila, mora da bude takav da obezbijedi mogućnost rada dvovodne kočne instalacije na priključnim vozilima.

Kod motornih i priključnih vozila, kao i kod skupa vozila dejstvo kočnica na pojedine osovine mora biti sinhronizovano.

Odredbe stava 7 ovoga člana ne primjenjuju se na vozila opremljena vazдушnim sistemom elastičnog ogibljenja.

Ugradnja kočionog sistema na vozilima kategorije L

Član 37

Kočioni sistemi na vozilima kategorije L treba da budu ugrađeni i izvedeni kao dva nezavisna kočiona sistema sa posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednju i zadnju osovinu, odnosno na prednju ili samo na zadnju osovinu.

Ugradnja kočionog sistema na vozilima kategorije L4

Član 38

Kočioni sistem na motociklima sa bočnom prikolicom treba da bude ugrađen i izveden kao dva nezavisna kočiona sistema sa posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednji i zadnji, odnosno na prednji ili samo na zadnji točak.

Bočna prikolica treba da bude dodatno kočena kao dio radne kočnice ako bez nje motocikl ne zadovoljava normativ efikasnosti kočionog sistema iz člana 124 stav 2 ovog pravilnika.

Ugradnja kočionog sistema na vozilima kategorije L4 sa simetrično raspoređenim točkovima

Član 39

Kočioni sistem na motociklima sa bočnom prikolicom čiji su točkovi simetrično raspoređeni prema uzdužnoj središnjoj ravni vozila i čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,2 t treba da bude ugrađen i izveden kao dva nezavisna kočiona sistema, od kojih jedan djeluje na prednji točak, odnosno na prednje točkove, a drugi na zadnji točak odnosno na zadnje točkove.

Na vozilu iz stava 1 ovoga člana treba da bude ugrađena i izvedena i parkirna kočnica tako da se pomoću nje osigura vozilo u zakočenom položaju.

Na vozila iz stava 1 ovog člana čija najveća dozvoljena masa prelazi 1,2 t, primjenjuju se odredbe člana 36 st. 1 do 4 ovog pravilnika.

Ugradnja i način izvođenja kočnica na priključnim vozilima

Član 40

Kočioni sistem na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 0,75 t ne mora da bude ugrađen i izveden u skladu sa odredbama člana 25 stav 1 ovog pravilnika.

Radna kočnica na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,75 t, a koja su prvi put registrovana poslije 1. januara 1972. godine, treba da bude ugrađena i izvedena tako da djeluje na sve točkove prikolice, odnosno poluprikolice, a parkirna kočnica tako da djeluje na odgovarajući broj točkova da bi se ostvario propisani koeficijent kočenja.

Radna kočnica priključnog vozila treba da bude izvedena tako da je vozač može tokom vožnje upotrijebiti sa vozačkog mjesta pomoću komande kojom stavlja u djelovanje radnu kočnicu vučnog vozila.

Na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t radna kočnica može da bude izvedena sa inercionom komandom.

Kočioni sistem radnog kočenja na priključnom vozilu čija je najveća dozvoljena masa iznad 0,75 t treba da bude ugrađen i izveden sa automatskom komandom, kojom se aktivira radno kočenje priključnog vozila, ako se prekine uređaj za spajanje sa vučnim vozilom.

Radna kočnica na prikolici sa jednostrukom osovinom i na jednoosovinskoj prikolici čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,5 t i koja je sa vučnim vozilom spojena rudom, a kruti teret se oslanja istovremeno na vučno vozilo i prikolicu (stabla, cijevi, šine itd.), treba da bude ugrađena i izvedena tako da osigura radno kočenje prikolice.

Ako je najveća dozvoljena masa prikolice od 0,75 t do 1,5 t i ako je dva puta manja od mase vučnog vozila, prikolica ne mora da ima uređaj kojim se osigurava radno kočenje.

Na prikolicama bez kočnice ili sa inercionom komandom treba da bude ugrađena i izvedena pomoćna unakrsna priključna veza koja će, ako se glavna veza prekine, spriječiti da ruda, odnosno prikolica skrene u stranu ili će aktivirati radnu kočnicu.

Kočioni sistem na prikolicama čija najveća dozvoljena masa prelazi 7 t, odnosno na poluprikolicama sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa koja je umanjena za masu koja opterećuje sedlo veća od 7 t, treba da bude ugrađen i izveden kao dvovodni pneumatski prenosni mehanizam.

Uređaji za osvjetljavanje puta, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova

Član 41

Za uređaje za osvjetljavanje puta, označavanje vozila i davanje svjetlosnih znakova, koji su ugrađeni na motorno vozilo ili skup vozila, treba da se obezbijedi napajanje električnom energijom koja će omogućiti nesmetan rad tih uređaja u svim uslovima.

U uređajima iz stava 1 ovog člana, upotrebljavaju se samo oni izvori svjetlosti koji su predviđeni konstrukcijom ovih uređaja.

Uređaji iz stava 1 ovog člana postavljeni na prednjoj strani motornog i priključnog vozila ne smiju da daju svjetlost crvene boje vidljivu sa prednje strane vozila kao i svjetlost bijele boje od svjetala i reflektujućih materija postavljenih na zadnjoj strani vozila, odnosno vidljivih sa zadnje strane vozila.

Uređaji iz stava 1 ovog člana treba da budu tako ugrađeni i izvedeni da se međusobno ne ometaju u svojoj funkciji i dejstvu više nego što je to neizbježno, iako su izvedeni u jednom dijelu/uređaju.

Odredbe stava 3 ovog člana ne odnose se na svjetla za osvjetljavanje puta pri vožnji unazad, pokretno svjetlo za istraživanje (reflektor), svjetla za osvjetljavanje zadnje registarske tablice i registarsku tablicu prevučenu bijelom reflektujućom materijom, kao i na crveno treptuće svjetlo na motornim vozila koja služe kao podrška vozilima pod pratnjom.

Postavljanje uređaja za osvjetljavanje puta i za davanje svjetlosnih znakova u paru

Član 42

Uređaji za osvjetljavanje puta i za davanje svjetlosnih znakova koji se na motorno vozilo sa tri ili više točka postavljaju u paru, treba da budu postavljeni u istoj horizontalnoj ravni i simetrično u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravan vozila, iste veličine i boje i da istovremeno djeluju jednakim svjetlosnim intenzitetom.

Uređaji za davanje svjetlosnih znakova za pokazivanje pravca kretanja vozila (pokazivač pravca) i parkirna svjetla ne moraju istovremeno djelovati.

Ukoliko su uređaji iz stava 1 ovog člana kombinovano izvedeni, treba da ispunjavaju uslove propisane za svaki pojedinačni uređaj.

Uređaji za osvjetljavanje puta

Član 43

Pod uređajima za osvjetljavanje puta na motornim i priključnim vozilima, smatraju se:

- 1) svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila;
- 2) svjetla za vožnju unazad;
- 3) svjetla za maglu;
- 4) dnevna svjetla;
- 5) svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi;
- 6) pokretna svjetla (reflektori).

Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila treba da budu izvedena tako da imaju:

- 1) veliko svjetlo;
- 2) oboreno svjetlo;
- 3) veliko i oboreno svjetlo.

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila

Član 44

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila treba da budu povezani tako da se ne mogu uključiti dok se ne uključe zadnja i prednja poziciona svijetla i svijetla za osvjetljavanje zadnje registarske tablice, osim kad se koriste za davanje svjetlosnih znakova.

Ugradnja svijetla za osvjetljavanje puta

Član 45

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani motornih vozila sa četiri ili više točka i na motornim vozilima sa tri točka koja su šira od 1,3 treba da budu izvedena kao dva ili četiri svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila, od kojih dva za oboreno svijetlo.

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani motornih vozila sa dva točka i motornih vozila sa tri točka koja nijesu šira od 1,3 m, kao i svjetla na invalidskim kolicima sa motorom, mogu da budu ugrađena i izvedena kao jedno ili dva oborena svijetla i jedno ili dva velika svijetla.

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu da budu konstruktivno ugrađena i izvedena tako da se prekrivaju ili uvlače, ukoliko time njihova funkcija nije narušena.

Svjetlost glavnih svijetala treba da budu bijele boje.

Odredbe st. 3 i 4 ovog člana ne primjenjuju se na vozila koja su proizvedena, odnosno prvi put registrovana prije 1. oktobra 1982. godine.

Svijetla za osvjetljavanje puta na motornim vozilima, koja na ravnom putu ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h, na zaprežnim vozilima i na turističkom vozu mogu da budu ugrađena i izvedena samo kao oborena svijetla.

Unutrašnje ivice svjetlećih površina oborenog svijetla treba da budu jedna od druge udaljene najmanje 0,6 m, a spoljašnje ivice najviše 0,4 m od bočno najjsturenije tačke vozila, osim kod vozila kategorije T i C.

Udaljenost gornje ivice svjetleće površine oborenog svijetla ne smije da bude veća od 1,2 m, a udaljenost donje ivice svjetleće površine ne smije da bude manja od 0,5 m od površine puta, osim za vozila kategorije N₃, T i C kod kojih je najveća dozvoljena visina gornje ivice svjetleće površine svijetla 1,5 m.

U svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu da budu ugrađena prednja poziciona svijetla.

Kad se uključe velika svijetla za osvjetljavanje puta, automatski se mora upaliti pripadajuća kontrolna lampica na kontrolnoj tabli u vozilu.

Svijetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila treba da budu povezana tako da prelaz sa svjetlosti velikog svijetla na svjetlost oborenog svijetla i obrnuto bude istovremen i preko iste komande.

Veliko svijetlo ne može da bude postavljeno bliže spoljašnjoj ivici vozila od oborenog svijetla.

Svijetla za osvjetljavanje puta sa gasnim izvorom svjetlosti

Član 46

Ako je vozilo kategorije M ili N opremljeno oborenim svjetlima sa gasnim izvorom svjetlosti obavezan dio svijetala za osvjetljavanje puta je i uređaj za čišćenje svijetala.

Vozila iz stava 1 ovog člana, treba da imaju uređaj za nivelaciju snopa svijetala za osvjetljavanje puta.

Uređaj iz stava 2 ovog člana može da bude sa ručnim ili automatskim podešavanjem.

Dužina svjetlosnog snopa

Član 47

Svjetlosni snop oborenog svijetla, osim traktora, treba da osvjetli najmanje 40 m, a najviše 80 m puta, a svjetlosni snop velikog svijetla najmanje 100 m puta ispred vozila noću, pri normalnoj vidljivosti i to pri ravnomijerno opterećenom motornom vozilu na horizontalnoj površini.

Svjetlosni snop oborenog svijetla treba da bude izveden kao desni asimetrični, odnosno simetrični snop za kategorije L i T, a na vozilima kod kojih postoji mogućnost izbora oblika snopa prema strani.

Svjetlosni snop oborenog svijetla traktora i turističkog voza treba da osvjetli najmanje 10 m, a najviše 30 m puta.

Svijetla za maglu na motornom vozilu treba da budu izvedena i podešena tako da osvjetljeni dio ravnog puta ispred vozila nije duži od 35 m.

Svjetlosni snop svijetala za maglu treba da bude simetričan.

Oboreno svjetlo na biciklu ili mopedu, treba da bude izvedeno i podešeno tako da osvjetljeni dio ravnog puta nije duži od 50 m ni kraći od 10 m.

Svijetla na zaprežnom vozilu i motokultivatoru, treba da budu izvedena tako da se svjetlost koju ona daju, noću pri dobroj vidljivosti, može vidjeti na udaljenosti od najmanje 150 m.

Usmjerenost svijetala mjerena regloskopom ne može da odstupa više od 5% od vrijednosti koju je proizvođač odredio.

Najmanja jačina velikog svijetla, za vozilo u upotrebi, mjerena regloskopom u zoni najveće osvjetljenosti treba da bude:

- 1) za vozila kategorije L - 8 lx;
- 2) za vozila kategorija M i N sa nehalogenim sijalicama - 16 lx;
- 3) za vozila kategorija M i N sa halogenim sijalicama sa dvije žarne niti najmanje - 24 lux;
- 4) za vozila kategorija M i N sa halogenim sijalicama sa jednom žarnom niti najmanje - 32 lx;
- 5) za vozila kategorija L, M i N sa gasnim izvorom svijetla - 35 lx nakon 4 sekunde od uključenja a najviše - 180 lux;
- 6) za vozila kategorije M i N pri uključenom oborenom svjetlu najviše - 4 lx.

Svijetla za vožnju unazad

Član 48

Svijetla za vožnju unazad su svjetla koja osvjetljavaju put iza vozila, eventualno pored vozila i tako ostalim učesnicima u saobraćaju daju do znanja da se vozilo kreće ili počinje da se kreće unazad.

Motorna vozila na svom zadnjem dijelu treba da budu opremljena sa jednim ili dva svjetla za vožnju unazad bijele boje, a kod priključnih vozila dozvoljeno je jedno ili dva svjetla za vožnju unazad.

Udaljenost gornje ivice svjetleće površine svjetla za vožnju unazad može da iznosi najviše 1,2 m, a udaljenost donje ivice svjetleće površine za ta svjetla može da iznosi najmanje 0,25 m od površine puta.

Kod vozila sa više od jednog traga točkova, sa najvećom dozvoljenom masom iznad 3,5 t dozvoljeno je postavljanje po jednog svjetla za vožnju unazad sa svake uzdužne strane vozila.

Udaljenost gornje ivice svjetleće površine svjetla za vožnju unazad iznosi najviše 1,2 m od površine puta.

Svijetla za vožnju unazad ne mogu da budu bočno isturena više od 50 mm od obrisa vozila.

Svijetla za vožnju unazad treba da budu upaljena samo u slučaju kada je ručica mjenjača u položaju za hod unazad i to samo kada se sistem za puštanje u rad ili gašenje motora nalazi u položaju koji omogućava normalan rad motora, a ukoliko nije ispunjen jedan od ova dva uslova tada svjetla za vožnju unazad ne mogu da se upalie odnosno da ostanu upaljena.

Svijetla za vožnju unazad treba da imaju takav nagib, osim u slučajevima kada je to posebnim dozvolama predviđeno, da ne osvjetljavaju put na dužini većoj od 10 m, mjereći od izvora svjetla.

Svijetla za vožnju unazad ne moraju da imaju:

- 1) bicikli sa motorom i motocikli;
- 2) specijalna vozila namijenjena za obavljanje rada u poljoprivredi i šumarstvu;
- 3) radne mašine i viljuškari; i
- 4) invalidska motorna kolica.

Ukoliko su svjetla za vožnju unazad ugrađena na vozilima iz stava 9 ovog člana, treba da budu ugrađena u skladu sa st. 2, 3, 5 i 6 ovog člana.

Svijetla za maglu

Član 49

Svijetla za maglu na motornim vozilima sa četiri ili više točka i na motornim vozilima sa tri točka koja su šira od 1,3 m, mogu da budu ugrađena i izvedena kao dva svijetla za maglu, a na motociklima i motociklima sa bočnom prikolicom kao jedno svijetlo i da je svjetlost bijele ili žute boje.

Svijetla za maglu ne postavljaju se na većoj visini od visine na kojoj su postavljena oborena svijetla.

Udaljenost donje ivice svjetleće površine svijetla za maglu od površine puta ne može da bude manja od 0,25 m.

Spoljna ivica svjetleće površine svijetla za maglu ne može da bude udaljena više od 0,4 m od bočno najjsturenije tačke vozila osim za vozila kategorije T i C.

Svijetla za maglu treba da imaju posebnu sklopku.

Svijetla za maglu treba da budu povezana tako da se mogu uključiti samo kad su uključena makar poziciona svijetla ili oborena svijetla.

Svijetla za maglu treba da budu izvedena tako da se omogućava njihovo podešavanje, a ugradnja treba da bude izvedena na odgovarajućem dijelu vozila, na način da nije moguće da se njihova podešenost promijeni nenamjerno.

Svijetla za maglu treba da budu podešena na način da se izbjegne zaslijepljivanje ostalih učesnika u saobraćaju.

Dnevno svijetlo

Član 50

Svjetlost dnevnog svijetla treba da bude bijele boje.

Dnevno svijetlo može da bude ugrađeno u velika svijetla.

Mjesto ugradnje dnevnog svijetla odgovara pravilima koja važe za svijetla za osvijetljavanje puta na prednjoj strani vozila.

Pri upotrebi dnevnog svijetla nije obavezno da budu uključena prednja i zadnja poziciona svijetla, gabaritna svijetla i svijetlo zadnje registarske tablice.

Dnevno svijetlo se upotrebljava samo po danu i pri dobroj vidljivosti.

Uključivanje svijetla za osvijetljavanje puta na prednjoj strani vozila umjesto dnevnog svijetla može da bude izvedeno i automatskim uređajem na vozilu.

Svijetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi

Član 51

Jedno ili više svijetala za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu da budu ugrađena i izvedena na vozilima koja obavljaju određeni rad tako da daju svjetlost bijele boje.

Svijetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi ne mogu da se koriste za vrijeme vožnje, osim na vozilima koja služe za održavanje i čišćenje ulica ili objekata koji pripadaju putu i u slučaju odvoza smeća.

Svijetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu da se koriste samo ako ne zaslijepljuju ostale učesnike u saobraćaju.

Pokretno svjetlo (reflektor)

Član 52

Pokretno svjetlo (reflektor) može da se postavi samo na vozilu saobraćajne policije, vozilu namijenjenom za hitnu medicinsku pomoć, vozilu saobraćajne inspekcije, vatrogasnom vozilu, vozilu namijenjenom za održavanje puteva i instalacija, kao i na vozilu namijenjenom za pružanje pomoći na putu.

Svijetlo iz stava 1 ovog člana, mora da bude ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele ili žute boje, kao i da se može uključiti samo ako su uključena poziciona svijetla i svijetla za osvijetljavanje registarske tablice.

Uređaji za označavanje vozila

Član 53

Pod uređajima za označavanje motornih i priključnih vozila, smatraju se:

- 1) prednja poziciona svijetla;
- 2) zadnja poziciona svijetla;
- 3) zadnje svjetlo za maglu;
- 4) parkirna svijetla;
- 5) gabaritna svijetla;
- 6) svijetla zadnje registarske tablice;
- 7) rotaciona i trepćuća svijetla;
- 8) katadioptri;
- 9) svijetla za označavanje vozila posebnih namijena (taksi, javni gradski prevoz, obuka vozača, vozila za održavanje puteva, vozila za pomoć na putu i sl.);
- 10) reflektivne površine za označavanje konture vozila kao i oznake dugih, teških i sporih vozila.

Prednja poziciona svjetla

Član 54

Prednja poziciona svijetla na motornom vozilu sa četiri ili više točkova i motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu širem od 1,6 m, treba da budu ugrađena i izvedena kao najmanje dva prednja poziciona svijetla, a na motornom vozilu sa dva točka, osim mopeda i motornom vozilu sa tri točka koja nijesu šira od 1,3 m kao jedno ili dva prednja poziciona svijetla tako da daju svjetlost bijele boje.

Ako su ugrađena dva prednja poziciona svijetla, udaljenost spoljne ivice svjetleće površine od bočno najisturenije tačke vozila ne smije da bude veća od 0,4 m kod motornih vozila, odnosno 0,15 m kod priključnih vozila.

Udaljenost svjetleće površine prednjeg pozicionog svijetla od površine puta ne smije da bude manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, a za poluprikolice ne smije da bude veća od 1,8 m.

Zadnja poziciona svjetla

Član 55

Zadnja poziciona svijetla na motornom vozilu sa četiri ili više točkova, motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu treba da budu ugrađena i izvedena kao najmanje dva zadnja poziciona svijetla, a na motornom vozilu sa dva točka i motornom vozilu sa tri točka koja nijesu šira od 1,3 m kao jedno ili dva zadnja poziciona svijetla tako da daju svjetlost crvene boje.

Ako je ugrađeno jedno zadnje poziciono svijetlo, ono treba da bude postavljeno u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.

Ako su ugrađena dva zadnja poziciona svijetla, udaljenost spoljašnje ivice svjetleće površine ne smije da bude veća od 0,4 m od bočno najisturenije tačke vozila.

Udaljenost svjetleće površine zadnjeg pozicionog svijetla od površine puta ne smije da bude manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, na specijalnim vozilima i vozilima koja obavljaju određeni rad najveća dopuštena udaljenost svjetleće površine zadnjeg pozicionog svijetla od površine puta može iznositi 2,1 m.

Motorna vozila sa više tragova točkova i njihove prikolice mogu da imaju još dva dodatna poziciona svijetla.

Zadnja i dodatna poziciona svijetla ne smiju da budu spojena na isti električni osigurač.

Zadnje svjetlo za maglu

Član 56

Zadnje svjetlo za maglu je svjetlo crvene boje koje pri gustoj magli treba da omogući bolje uočavanje vozila sa zadnje strane.

Zadnja svijetla za maglu na motornom vozilu na dva točka i motornom vozilu na tri točka koja nijesu šira od 1,3 m mogu da budu ugrađena i izvedena kao jedno zadnje svjetlo za maglu, a na motornom vozilu na četiri ili

više točkova, motornom vozilu na tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu, ako imaju svjetla za maglu, mogu da budu ugrađena i izvedena kao dva svjetla za maglu tako da daju svjetlost.

Udaljenost svjetleće površine zadnjeg svjetla za maglu od površine puta ne smije da bude manja od 0,25 m ni veća od 1 m.

Rastojanje između svjetleće površine zadnjeg svjetla za maglu i stop - svjetla treba da iznosi minimalno 0,1 m, a ako je postavljeno samo jedno zadnje svjetlo za maglu ono treba da se mora nalaziti, u odnosu na uzdužnu vertikalnu osu simetrije vozila, na lijevoj strani vozila.

Zadnja svjetla za maglu treba da budu tako povezana da svijetle samo u slučajevima kada su upaljena oborena ili velika svjetla ili svjetla za maglu ili kombinacija ovih svjetala.

Svjetla za maglu moraju imati posebnu sklopku za uključanje.

Ako su upaljena zadnja svjetla za maglu, aktiviranje prekidača za velika ili oborena svjetla ne smije ih ugasi.

Kontrola uključenosti zadnjih svjetala za maglu treba da bude obezbijeđena kontrolnom lampicom žute ili zelene boje koja je smještenom u vidnom polju vozača.

U skupu vozila neophodno je da radi samo zadnje svjetlo za maglu zadnjeg priključnog vozila.

Isključivanje zadnjih svjetala za maglu na vučnom vozilu ili na prvom priključnom vozilu je dopušteno samo ako je isključivanje odnosno ponovno uključivanje izvedeno automatski putem uvlačenja odnosno izvlačenja utikača za napajanje električnom energijom svjetala priključnog vozila.

Parkirna svjetla

Član 57

Parkirna svjetla na motornim i priključnim vozilima mogu da budu postavljena i izvedena na:

1) bočnoj strani vozila u obliku posebnog svjetla koja prema prednjoj strani vozila daju svjetlost bijele boje, a prema zadnjoj strani vozila svjetlost crvene boje;

2) prednjoj i zadnjoj strani vozila u obliku svjetla koja daju: prednja svjetla svjetlost bijele boje usmjerenu naprijed, a zadnja svjetla svjetlost crvene boje usmjerenu unazad, s tim da prednje svjetlo može da bude ugrađeno zajedno sa prednjim pozicionim svjetlom ili glavnim svjetlom, a zadnje svjetlo zajedno sa zadnjim pozicionim svjetlom i sa stop-svjetlom ili samo sa zadnjim pozicionim svjetlom.

Udaljenost svjetleće površine parkirnog svjetla od površine puta ne smije da bude manja od 0,35 m ni veća od 1,9 m.

Gabaritna svjetla

Član 58

Motorna i priključna vozila koja su šira od 2,1 m moraju da imaju gabaritna svjetla.

Svjetla iz stava 1 ovog člana mogu da budu postavljena i na vozilima širine od 1,8 do 2,1 m.

Na vozilima iz stava 1 ovog člana, postavljaju se dva gabaritna svjetla sa prednje strane vozila i dva gabaritna svjetla sa zadnje strane vozila.

Svjetlo zadnje registarske tablice

Član 59

Svjetlo zadnje registarske tablice, u zavisnosti od tipa tablice na motornim i priključnim vozilima, treba da bude ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele boje i da se po tablici rasprostire ujednačeno bez tamnih ili izrazito svijetlih mjesta, osim na četvorociklima.

Svjetlost koja se odbija od registarske tablice ne smije da blješti, a izvor svjetlosti ne smije da biude direktno vidljiv učesnicima u saobraćaju koji se kreću iza vozila.

Svjetlost koja osvjetljuje zadnju registarsku tablicu, mora da bude takva da je noću, pri dobroj vidljivosti, moguće čitati oznake i brojeve na tablici sa udaljenosti od najmanje 20 m.

Svjetlo zadnje registarske tablice mora da bude povezano na isti prekidač kojim se uključuju i poziciona svjetla.

Rotaciona i/ili trepćuća svjetla Član 60

Rotaciona i/ili trepćuća svjetla na vozilima treba da budu izvedena tako da daju svjetlost plave, crvene ili žuto-narandžaste boje i treba da budu postavljena na najviše mjesto na vozilu i da budu vidljiva sa svih strana, a može biti postavljeno više rotacionih i/ili treptućih svjetala raspoređenih tako da se sa bilo koje strane vozila vidi najmanje jedno svjetlo.

Plavo rotaciono i/ili treptuće svjetlo, može biti postavljeno na vozilima sa pravom prvenstva prolaska.

Žuto-narandžasto rotaciono i/ili treptuće svjetlo može biti postavljeno na radnim vozilima i radnim mašinama, kao i na putničkim, kombinovanim i teretnim vozilima koje upotrebljavaju službe pomoći i informacija na putevima, službe održavanja puteva, komunalne službe, komunalna policija, službe pratnje vozila za vanredne terete, vozilima kojima se prevoze vanredni tereti, službe pratnje vozila koja prevoze opasne materije, vozilima kojima se prevoze opasne materije i vozilima na kojima se ili pomoću kojih se obavlja ispitivanje na putevima.

Rotaciona i/ili treptuća svjetla na vozilima pod pratnjom mogu da budu crvene i plave boje postavljena tako da je crveno svjetlo na desnoj strani vozila.

Katadiopteri Član 61

Katadiopteri na motornim vozilima sa četiri ili više točkova i motornim vozilima sa tri točka koja su šira od 1,3 m, treba da budu ugrađeni i izvedeni kao dva zadnja katadioptera crvene boje, a na motornim vozilima sa dva točka i motornim vozilima sa tri točka koja nisu šira od 1,3 m kao jedan zadnji katadiopter crvene boje i ne smiju da budu trouglastog oblika.

Dva prednja bijela katadioptera na priključnom vozilu treba da budu ugrađena i izvedena tako da nisu trouglastog oblika, a dva zadnja crvena katadioptera na priključnom vozilu treba da budu ugrađena i izvedena u obliku jednakostraničnog trougla, sa vrhom okrenutim gore i stranicom veličine najmanje 0,15 m.

Ako je na vozilu ugrađeno više od dva katadioptera, oni moraju da budu u paru.

Katadiopter mora da ima svjetleću površinu najmanje 20 cm².

Katadiopteri na vozilu moraju da budu postavljeni vertikalno na površinu puta.

Udaljenost svjetleće površine katadioptera od površine puta ne može da bude veća od 0,9 m ni manja od 0,35 m, osim kod vozila sa dva ili tri točka kod kojih najmanja udaljenost od površine puta može iznositi 0,25 m.

Ako je ugrađen samo jedan prednji ili samo jedan zadnji katadiopter, on mora da bude postavljen u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.

Ako su ugrađena dva prednja ili dva zadnja katadioptera istog tipa, udaljenost spoljnjih ivica svjetlećih površina tih katadioptera ne smije biti veća od 0,4 m od bočno najisturenije tačke vozila, a udaljenost između unutrašnjih ivica treba da iznosi najmanje 0,6 m.

Zadnji katadiopteri, trouglastog oblika ne smiju da budu postavljeni na motornim vozilima.

Motorna vozila, osim putničkih vozila za prevoz putnika, kao i prikolica dužine veće od 6 m moraju na bočnim stranama da imaju postavljene katadioptere žute boje koji nemaju trouglasti oblik i najmanje jedan katadiopter na sredini vozila.

Katadiopter postavljen najbliže prednjem dijelu vozila ne smije da bude na udaljenosti većoj od 3 m od tog dijela vozila, a katadiopter postavljen najbliže zadnjem dijelu vozila ne smije da bude na većoj udaljenosti od 1 m od tog dijela vozila, dok udaljenost gornje ivice svjetleće površine katadioptera ne smije da bude veća od 0,9 m od površine puta, a ukoliko to konstrukcija vozila ne dozvoljava, dozvoljeno je postavljanje katadioptera na veću visinu, ali ne veću od 1,5 m.

Invalidska kolica sa motorom sa svake bočne strane moraju imati makar jedan katadiopter žute boje koji je postavljen u odnosu na put na visini ne većoj od 0,6 m, a po mogućnosti što niže, ovi katadiopteri se smiju postaviti i u žice točkova.

Katadiopteri iz st. 10 i 11 ovog člana, mogu da budu ugrađeni tako da se mogu skidati kod:

- 1) vozila kod kojih zbog konstrukcije nije moguće njihovo trajno pričvršćivanje;
- 2) vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo, a namijenjeni su za obradu zemlje i predstavljaju priključna vozila;
- 3) ramova vozila koji se u svrhu dovršavanja prevoze do nekog odredišta.

Reflektujuće površine bijele boje prstenastog oblika dozvoljeno je postavljati na točkovima mopeda, motocikala i invalidskih kolica sa motorom.

Vozila čija dužina prelazi 6 m, osim vozila bez nadgradnje, vozila za obavljanje radova u poljoprivredi i šumarstvu i njihovih prikolica, radnih mašina, kao i vozila koja se s obzirom na nadgradnju i konstrukciju ne mogu uvrstiti u kategoriju teretnih vozila i vučnih vozila, moraju na svojim uzdužnim/bočnim stranama imati ugrađena i izvedena svijetla žute boje, a za druga vozila sa više tragova točkova dozvoljeno je postavljanje bočnih svjetala, ukoliko je bočno svjetlo integrisano u jedno kućište ili kombinovano sa gabaritnim svjetlom, pozicionim svjetlom, svjetlom za maglu ili stop-svijetlom ili čini dio zajedničke svjetleće površine sa zadnjim katadioptrom onda ono može biti i crvene boje.

Odredbe stava 10 ovoga člana, primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrovana u Crnoj Gori poslije 1. jula 1996. godine.

Odredbe stava 15 ovog člana, primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrovana u Crnoj Gori poslije 1. januara 2001. godine.

Svijetla za označavanje vozila posebnih namijena mogu se upotrebljavati samo na odgovarajućim vozilima, npr. taksi vozila, vozila javnog gradskog prevoza, obuka vozača, vozila za održavanje puteva, vozila za pomoć na putevima i sl.

Svijetla za označavanje vozila posebnih namijena moraju biti tako konstruisana da se prilikom upotrebe ne mogu od strane drugih učesnika u saobraćaju pogrešno protumačiti, moraju da budu bezbjedno učvršćena za upotrebu u slučaju najveće konstruktivne brzine vozila i takvog oblika i sadržaja da ne ometaju druge učesnike u saobraćaju.

Reflektivne površine za označavanje konture vozila

Član 62

Reflektivne površine za označavanje konture vozila mogu biti postavljene samo na vozilima kategorije M, N i O, osim kategorije M₁ i O₁.

Reflektivne površine se mogu postavljati samo sa bočne i sa zadnje strane vozila i moraju se protezati duž 80% širine, odnosno dužine vozila.

Širina reflektivne površine treba da bude od 50 do 60 mm i mora da bude bijele ili žute boje, a po ivici ili unutar reflektivne površine za označavanje konture vozila mogu da budu postavljene grafičke oznake bilo kojih boja ili dimenzija, ali slabijih reflektivnih svojstava od samih reflektivnih površina za označavanje konture vozila.

Oznake dugih, teških i sporih vozila koje su date u Prilogu 1, 2 i 3 koji je sastavni dio ovog pravilnika, obavezne su za vozila kategorije O₁, O₂ i O₃ čija dužina prelazi 8 m, vozila kategorije O₄ i vozila kategorije N₃ osim tegljača.

Oznake sporih vozila obavezne su za vozila čija najveća brzina ne prelazi 30 km/h kao i vozila kategorije T, C, R, S i K₁.

Tabla za obilježavanje sporih vozila postavlja se uvijek na zadnju stranu sporog vozila i to tako da je vrh zasječenog trougla okrenut na gore, dok mu je osnovica paralelna sa površinom kolovoza i postavlja se centralno tako da je na polovini širine zadnje strane vozila.

Tabla za obilježavanje sporih vozila mora da bude postavljena na visini ne manjoj od 250 mm (do donje ivice znaka) i ne višoj od 1500 mm (do gornje ivice znaka), mjereći od površine kolovoza do ivice znaka i ne smije da zaklanj uređaje za davanje svjetlosnih znakova na vozilu, a na skupu vozila se postavlja na zadnjoj strani zadnjeg vozila.

Tabla iz stava 6 ovog člana mora da bude vidno istaknuta i u cjelosti vidljiva za vozače koji se kreću iza sporig vozila.

Vozila iz stava 5 ovog člana, registrovana u Crnoj Gori, moraju da budu označena znakom za označavanje sporig vozila od 1. juna 2010. godine.

Teretna motorna vozila kategorije N₃ osim tegljača, kao i vozila kategorije M₂ i M₃, klase II i III moraju da budu obilježeni oznakama za teška motorna vozila.

Oznake za teška motorna vozila širine 140 mm moraju da budu izvedene zebasto sa naizmjeničnim kosim žutim reflektujućim i crvenim fluorescentnim prugama, dok nagib crvenih fluorescentnih pruga je pod uglom 45°, a širina pruge 100 mm.

Priključna vozila kategorije O₁, O₂ i O₃ čija dužina (uključujući dužinu vučne rude) prelazi 8 m i sva priključna vozila kategorije O₄ moraju da budu obilježena oznakama za duga vozila.

Oznake za duga priključna vozila (prikolice i poluprikolice) širine 200 mm, mraju da budu izvedene sa žutom reflektujućom pozadinom i crvenim fluorescentnim okvirom, a širina crvenog fluorescentnog okvira treba da bude 40 mm.

Na vozilima može postojati jedna, dvije ili četiri oznake za obilježavanje dugih i teških vozila, broj oznaka zavisi od mogućnosti montaže na zadnjem kraju vozila.

Ukupna minimalna dužina seta oznaka za teška i duga vozila je 1300 mm, a maksimalna 2300 mm.

Oznake za teška i duga vozila moraju da budu postavljene na visini ne manjoj od 250 mm (do donje ivice oznake) i ne višoj od 2100 mm (do gornje ivice znaka) mjereći od površine kolovoza. Znakovi i listice opasnosti za označavanje vozila kojima se prevoze opasne materije, identifikacioni brojevi pojedinih opasnih materija, kao i mjesto za postavljanje znakova na vozilu moraju biti izvedeni u skladu sa odredbama ADR sporazuma.

Uređaji za davanje svjetlosnih znakova

Član 63

Pod uređajima za davanje svjetlosnih znakova, smatraju se:

- 1) stop-svijetla;
- 2) pokazivači pravca;
- 3) uređaj za istovremeno uključivanje svih pokazivača pravca.

Stop-svijetla

Član 64

Stop-svijetla na motornom vozilu sa četiri ili više točkova, motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu treba da budu ugrađena i izvedena kao najmanje dva stop-svijetla na zadnjoj strani vozila, a na motornom vozilu sa dva točka, motornom vozilu sa tri točka koja nijesu šira od 1,3 m kao najmanje jedno stop-svijetlo na zadnjoj strani vozila tako da daju svjetlost crvene boje.

Motorna vozila kategorije M₁ prvi put registrovana poslije 1. januara 2005. godine moraju da imaju ugrađeno treće stop - svijetlo na središnjoj uzdužnoj ravni vozila.

Vozila koja na ravnom putu ne mogu da razviju brzinu kretanja veću od 25 km/h ne moraju da imaju stop-svijetlo.

Ako je na vozilu ugrađeno samo jedno ili više stop-svjetalata i dodatno stop-svijetlo ona moraju da budu postavljena simetrično u odnosu na uzdužnu središnju vertikalnu osu vozila.

Ako su na vozilu, osim mopeda i motocikla ugrađena dva stop-svijetla, udaljenost između unutrašnjih ivica svjetlećih površina ne smije da bude manja od 0,6 m, a udaljenost od spoljašnje ivice vozila ne može da bude viša od 0,4 m.

Udaljenost svjetleće površine stop-svijetla od površine puta ne smije da bude manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, a samo u izuzetnom slučaju najveća dozvoljena udaljenost svjetleće površine stop-svijetla od površine puta može da iznosi 2,1 m.

Stop-svijetla mogu da budu ugrađena u blizini ili zajedno sa drugim zadnjim svjetlima, a intenzitet svjetlosti stop-svijetla treba da bude veći od drugih svjetalata.

Stop-svijetla treba da budu povezana tako da se uključuju i svijetle kontinuirano pri upotrebi radne kočnice vozila.

Stop-svijetla mogu zasvijetliti i u slučaju upotrebe retardera ili nekog sličnog uređaja.

Pokazivači pravca

Član 65

Pokazivači pravca na motornom vozilu sa tri, četiri ili više točkova i na priključnom vozilu moraju da budu ugrađeni i izvedeni i to:

- 1) na motornom vozilu koje nije duže od 6 m:
 - dva prednja bočna i dva zadnja pokazivača pravca, ili
 - dva prednja, dva zadnja i dva bočna pokazivača pravca, ili
 - dva prednja i dva zadnja pokazivača pravca;
- 2) na motornom vozilu koje je duže od 6 m i na vučnom motornom vozilu:
 - dva prednja bočna i dva zadnja pokazivača pravca; ili
 - dva prednja, dva bočna i dva zadnja pokazivača pravca;
- 3) na priključnom vozilu dva zadnja pokazivača pravca.

Pokazivači pravca na motornom vozilu sa dva točka, osim mopeda moraju da budu ugrađeni i izvedeni kao:

- 1) dva prednja i dva zadnja pokazivača pravca; ili
- 2) dva pokazivača pravca na upravljaču, vidljiva sa prednje i zadnje strane.

Svjetlost pokazivača pravca mora da bude žute boje.

Učestalost treptanja pokazivača pravca treba, po pravilu da iznosi 90 treptaja u minuti, pri čemu su dopuštena odstupanja tako da učestalost treptanja iznosi najmanje 60, odnosno najviše 120 treptaja u minuti (90 ± 30 treptaja u minuti).

Od momenta uključivanja pokazivača pravca svjetlost se mora upaliti najkasnije za jednu sekundu, a prvi put ugasiti najkasnije za 1,5 sekundu.

Udaljenost spoljnje ivice svjetleće površine pokazivača pravca od bočno najisturenije tačke vozila ne smije da bude veća od 0,4 m.

Na vozilima kategorije M_1 i N_1 udaljenosti donjih ivica svjetlećih površina pokazivača pravca od površine puta ne smije da bude manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, a na ostalim vozilima ne smije da bude manja od 0,5 m ni veća od 1,5 m.

U slučaju, kad ih iz konstruktivnih razloga nije moguće drukčije postaviti, najveća dozvoljena udaljenost svjetleće površine pokazivača pravca od površine puta može da iznosi 2,3 m.

Pokazivači pravca koji se nalaze na bočnoj strani vozila ne smiju da budu udaljeni više od 1,8 m od prednje površine vozila, a kod vozila kod kojih se ne mogu održati minimalni uglovi vidljivosti pokazivači pravca koji se nalaze na bočnoj strani vozila ne smije da bude udaljen više od 2,5 m od prednje površine vozila.

Uključivanje pokazivača pravca mora da bude nezavisno od uključivanja bilo kojeg drugog svijetla na vozilu.

Svi pokazivači pravca, postavljeni na istoj strani vozila, moraju se uključivati i isključivati istom komandom.

Kontrola funkcionisanja pokazivača pravca mora da bude obezbijeđena optičkim i/ili zvučnim kontrolnim uređajem.

Uređaj za istovremeno uključivanje svih pokazivača pravca

Član 66

Uređaj za istovremeno uključivanje svih pokazivača pravca na motornim vozilima iz člana 65 stav 1 ovog pravilnika, mora da bude ugrađen i izveden tako da se može uključiti posebnim prekidačem, a kontrola funkcionisanja mora da se obezbijedi kontrolnom lampicom koja je u vidnom polju vozača.

Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost

Član 67

Pod uređajima na vozilima koji omogućavaju normalnu vidljivost u saobraćaju na putevima, smatraju se:

- 1) vjetrobran i spoljna prozorska stakla kabine i karoserije;
- 2) uređaj za brisanje vjetrobrana (u daljem tekstu: brisač vjetrobrana);
- 3) uređaj za kvašenje spoljne strane vjetrobrana (u daljem tekstu: perač vjetrobrana);
- 4) ogledalo koje vozaču omogućava posmatranje puta i saobraćaja (u daljem tekstu: vozačko ogledalo).

Vjetrobran

Član 68

Vjetrobran, je staklo na prednjoj strani motornog vozila.

Vjetrobran i sva stakla na motornom ili priključnom vozilu, osim prednjeg vjetrobrana na mopedu i motociklu, lakom triciklu i četvorociklu bez kabine vozača, triciklu i četvorociklu koji nemaju kabinu vozača, treba da:

1) omogućuje potpunu vidljivost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u saobraćaju i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost puta i pružiti mogućnost bezbjednog zaustavljanja;

2) smanje mogućnost povrede vozača i putnika, kao i da budu otporni na sve atmosferske i temperaturne uslove, hemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.

Vjetrobran i bočna stakla u ravni vozača ne mogu da budu naknadno zatamnjena.

Ostala stakla na vozilu mogu da budu zatamnjena bez ograničenja ukupne vrijednosti prigušenja svijetla pri čemu na vozilu moraju biti ugrađena dva bočna retrovizora.

Odredba stava 3 ovog člana ne odnosi se na vozila u svojini Ministarstva unutrašnjih poslova, Agencije za nacionalnu bezbjednost i Vojno-obavještajne službe vojske Crne Gore.

Brisač vjetrobrana

Član 69

Brisači vjetrobrana na motornom vozilu, osim na mopedu, lakom triciklu i četvorociklu bez kabine, motociklu, triciklu i četvorociklu bez kabine koji imaju vjetrobran, moraju da budu ugrađeni i izvedeni tako da budu pouzdani i da omogućuje brisanje što veće površine vjetrobrana po svim vremenskim uslovima i potrebnu vidljivost kroz vjetrobran.

Perač vjetrobrana

Član 70

Vozila koja imaju ugrađene brisače vjetrobrana moraju da imaju i perače vjetrobrana.

Vozačko ogledalo

Član 71

Motorna vozila treba da imaju ugrađeno vozačko ogledalo i to:

- 1) moped i motocikl najmanje jedno vozačko ogledalo;
- 2) putničko vozilo sa četiri ili više sjedišta dva vozačka ogledala od kojih je jedno smješteno unutar karoserije, a drugo izvan karoserije na lijevoj strani vozila;
- 3) autobus, putničko vozilo koji vuče kamp prikolicu i trolejbus dva vozačka ogledala sa obje spoljne strane prednjeg dijela tih vozila i jedno vozačko ogledalo unutar karoserije;
- 4) teretna i kombinovana vozila dva vozačka ogledala sa obje spoljne strane prednjeg dijela vozila.

Vozačko ogledalo treba da bude postavljeno tako da vozaču omogući posmatranje puta i saobraćaja iza vozila i kad se u vozilu nalazi najveći dozvoljeni broj lica, odnosno kad je vozilo sa teretom.

Vozačko ogledalo mora da bude zglobno spojeno za ležište svog nosača tako da se može postaviti u bilo koji položaj radi posmatranja puta i saobraćaja iza vozila i da u zauzetom položaju ostane i pri normalnim potresima za vrijeme kretanja vozila.

Vozačko ogledalo postavljeno unutar karoserije putničkog vozila mora se nalaziti na mjestu na kojem ga vozač sa svog sjedišta može podešavati rukom.

Površina vozačkog ogledala mora da ima takve optičke osobine da ne uzrokuje znatnije iskrivljenje slike i boje predmeta i da nije podložna štetnom djelovanju atmosferskih prilika.

Površina vozačkog ogledala koja reflektuje sliku može da bude ravna ili blago ispupčena (konveksna) ili kombinovana.

Poluprečnik ispupčenosti konveksne površine vozačkog ogledala ne smije da bude manji od 80 cm².

Površina vozačkog ogledala treba da bude i to:

- 1) ogledala smještena unutar karoserije i izvan karoserije putničkih vozila najmanje 60 cm²;
- 2) ogledala smještena izvan karoserije ostalih motornih vozila najmanje 150 cm² ako im je površina ispupčena odnosno, najmanje 300 cm² ako im je površina ravna;
- 3) ogledala na motociklu, motociklu sa tri točka i lakom četvorociklu najmanje 50 cm².

Ako vozačko ogledalo koje je smješteno izvan karoserije vozila prelazi najveću dozvoljenu širinu motornog vozila (2,55 m odnosno 2,60 m), ono mora da bude postavljeno na nosač sa zglobom koji omogućava da se pritiskom na nosač ogledala ono vrati u dozvoljenu širinu vozila.

Ako je na vozilu kategorije M₁, obzirom na konstrukciju karoserije, ili ukupno prigušenje svjetla kroz zadnje staklo veće od 50%, neizvodljiva upotreba ogledala unutar karoserije tada takvo vozilo mora da ima najmanje dva spoljna ogledala sa bočnih strana vozila.

Uređaji za davanje zvučnih signala

Član 72

Uređaj za davanje zvučnih signala na motornom vozilu mora da bude ugrađen i izveden kao najmanje jedan uređaj tako da daje jednolične zvukove nepromjenljivog intenziteta.

Pored uređaja iz stava 1 ovog člana, na određena motorna vozila namijenjena službi hitne pomoći, vatrogasnoj službi, vozila policije Crne Gore, vozila oružanih snaga Crne Gore, može biti ugrađen i izveden i poseban uređaj za davanje zvučnih signala od niza naizmjenično proizvedenog zvuka od dvije različite frekvencije.

Komanda uređaja za davanje zvučnih signala mora da bude postavljena tako da je pristupačna vozaču sa njegovog sjedišta.

Vozila kategorija M₂, M₃, N₂ i N₃, prvi put registrovana poslije 1. januara 2010. godine, koja nemaju ugrađeno unutrašnje vozačko ogledalo ili kameru za snimanje prostora iza vozila, moraju na zadnjem dijelu vozila da imaju ugrađen uređaj za zvučnu signalizaciju kretanja unazad koji se automatski aktivira sa uključenjem hoda unazad.

Uređaj za davanje zvučnih signala ugrađen na motornom vozilu mora da proizvodi zvuk jačine, najmanje:

- 1) na motornim vozilima L i M₁ kategorije - 76 dB (A);
- 2) na motornim vozilima N kategorije - 80 dB (A);
- 3) na motornim vozilima M₂ i M₃ kategorije - 93 dB (A).

Jačina zvuka uređaja za davanje zvučnih signala ugrađenih na motornom vozilu utvrđuje se na otvorenom i ravnom prostoru prečnika najmanje 20 m, pri čemu se mikrofoni fonometra mora nalaziti na visini od 0,5 m do 1,5 m i na udaljenosti od 7 m ispred vozila, a u tom slučaju motor ne smije biti u radu.

Uređaj za davanje zvučnog signala za vožnju unazad mora da bude ugrađen i izveden tako da jačina zvuka iza vozila ne smije da iznosi manje od 70 dB (A).

Uređaji za davanje zvučnih signala, kao što su zvonice, truba ili sirena na biciklima i mopedima, moraju da budu ugrađeni i izvedeni tako da jačina zvuka ne smije iznositi manje od 70 dB (A).

Uređaj za davanje zvučnih signala na motornim vozilima ne smije proizvoditi zvuk jačine preko 104 dB (A).

Uređaji za kontrolu i davanje znakova obavještenja

Član 73

Uređaji za kontrolu i davanje znakova obavještenja na motornim vozilima, su:

- 1) na vozilu kategorije M₁:
- brzinomjer sa putomjerom i sijalicom za osvjtljavanje;
 - kontrolna plava sijalica za dugo svjetlo;
 - svjetlosni znak i/ili zvučni signal za kontrolu rada pokazivača pravca;
- 2) na vozilima kategorije M₂ i M₃:
- brzinomjer sa putomjerom i sijalicom za osvjtljavanje, ako nijesu ugrađeni u tahograf;
 - tahograf koji omogućava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju radne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vremena odmora, brzine vozila i pređenog puta;
 - kontrolna plava sijalica za dugo svjetlo;
 - svjetlosni znak ili zvučni signal za kontrolu rada pokazivača pravca;
 - pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog sistema radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom;
- 3) na vozilima kategorije M₂ i M₃ klase I i klase II:
- uređaji iz stava 1 tačka 2 ovog člana;
 - svjetlosni znak za kontrolu zatvorenosti vrata koji nije u vidnom polju vozača;
 - uređaj za davanje i primanje znakova od putnika.
- 4) na trolejbusima za gradski saobraćaj:
- uređaji iz stava 1 tačka 3 ovog člana;
 - uređaj za kontrolu izolovanosti od električnog napona;
- 5) na vozilima kategorije N:
- brzinomjer sa putomjerom i sijalicom za osvjtljavanje, ako nijesu ugrađeni u tahograf;
 - čija najveća dozvoljena masa prelazi 3,5 t (N₂ i N₃), tahograf koji omogućava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vremena odmora, brzine vozila i pređenog puta;
 - kontrolna sijalica za dugo svjetlo;
 - svjetlosni znak ili zvučni signal za kontrolu rada pokazivača pravca;
 - pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog sistema radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom;
- 6) na specijalnim vozilima i radnim mašinama, osim vozila i radnih mašina kojima je najveća konstruktivna brzina manja od 40 km/h;
- kontrolni uređaji iz stava 1 tačka 5 ovog člana;
 - uređaj za kontrolu rada radnih sistema ugrađenih na vozilu;
 - svjetlosni znak ili zvučni signal za kontrolu rada pokazivača pravca;
- 7) na vozilima kategorije L (motociklima, lakim četvorociklima i četvorociklima):
- brzinomjer sa putomjerom i sijalicom za osvjtljavanje;
 - kontrolna plava sijalica za dugo svjetlo, osim na motociklu i lakom četvorociklu sa motorom radne zapremine do 50 cm³;
- Nova vozila kategorije M₂, M₃, N₂ i N₃, koja su prvi put registrovana poslije 16. juna 2010. godine, moraju da imaju ugrađen digitalni tahograf.

Ograničivač brzine na vozilima

Član 74

Na teretnim motornim vozilima kategorije N₂ i N₃, kao i na autobusima kategorije M₂ i M₃ mora da postoji ograničivač brzine.

Vozila kategorije M₂ i M₃ moraju da imaju podešen ograničivač brzine tako da brzina vozila ne može da bude veća od 100 km/h.

Vozila kategorije N₂ i N₃ moraju da imaju podešen ograničivač brzine tako da brzina vozila ne može da bude veća od 90 km/h.

Ograničivačem brzine moraju da budu opremljena sljedeća vozila:

1) teretna motorna vozila kategorije N₂ čiji motori zadovoljavaju EURO 3 ili veći ekološki standard, proizvedena poslije 1. oktobra 2001. godine;

2) teretna motorna vozila kategorije N₃ proizvedena poslije 1. januara 1988. godine;

3) autobusi kategorije M₂ čiji motori zadovoljavaju EURO 3 ili veći ekološki standard proizvedeni poslije 1. oktobra 2001. godine;

4) autobusi kategorije M₃ čija je najveća dozvoljena masa od 5 do 10t i čiji motori zadovoljavaju EURO 3 ili veći ekološki standard, proizvedeni poslije 1. oktobra 2001. godine;

5) autobusi kategorije M₃ čija je najveća dozvoljena masa veća od 10 tona proizvedeni poslije 1. januara 1988. godine.

Odredbе st. 1, 2 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na vozila:

1) oružanih snaga;

2) policije;

3) vatrogasaca;

4) koja su oslobođena posjedovanja tahografskog uređaja u skladu sa zakonom kojim su uređeni tahografi;

5) koja se zbog svoje konstrukcije ne mogu kretati brže od graničnih brzina iz stava 1 ovog člana;

6) koja služe za ispitivanja na putu;

7) za komunalne usluge.

Uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova

Član 75

Uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova (izlaz izlazni otvor, izduvne cijevi) ne smiju da prelaze dozvoljene dimenzije vozila po dužini ili širini.

Na cijevi iz stava 1 ovog člana mora da se nalazi uređaj za prigušivanje zvuka izduvnih gasova koji se ne može isključiti osim za potrebe čišćenja.

Izlaz izduvne cijevi na radnim mašinama i specijalnim vozilima namijenjenim za trajnu upotrebu u naseljenim mjestima, mora da bude ugrađen i izveden na najvišoj tački vozila.

Uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila

Član 76

Uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila, osim kod motocikla sa bočnom prikolicom, moraju da budu postavljeni u uzdužnoj simetričnoj vertikalnoj ravni vozila i izvedeni zgloбно, tako da omogućavaju pokretljivost uređaja u svim smjerovima u prostoru.

Osovinica uređaja za spajanje vučnog i priključnog vozila pomoću koje se spaja vozilo mora da ima osigurač koji onemogućava, pri normalnoj upotrebi, razdvajanje spojenih vozila.

Uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila moraju da budu pričvršćeni za pojačani dio vučnog vozila.

Vertikalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog vozila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t mora da bude udaljena od zadnjeg kraja vozila najmanje 70 mm.

Horizontalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog vozila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t ne smije da bude udaljena od podloge više od 350 mm kada je vozilo opterećeno do svoje najveće dopuštene mase.

Uređaji od posebnog značaja za bezbjednost saobraćaja

Član 77

Karoserija motornog i priključnog vozila mora da bude ugrađena i izvedena tako da po svojoj konstrukciji, kvalitetu i vrsti materijala, kao i opremljenosti, odgovara namjeni vozila i obezbjeđuje bezbjednost vozača, putnika i tereta za vrijeme vožnje.

Zadnja strana karoserije autobusa kojima se vrši prevoz putnika u gradskom i prigradskom saobraćaju, kao i trolejbusa i njihova pripadajuća oprema, moraju da budu izvedene na način kako bi se spriječilo penjanje i držanje tokom vožnje.

Prednja i zadnja strana autobusa kojim se vrši organizovan prevoz djece mora da bude označena posebnim znakom za obilježavanje vozila.

Stepenice na vozilima kojima se vrši prevoz putnika moraju da budu takve da obezbjeđuju bezbjedan ulaz i izlaz putnika.

Ivice isturenih djelova i ukrasnih predmeta na prednjem dijelu vozila ne smiju da budu oštre.

Ako na gornjoj površini prednjeg dijela vozila postoji ukrasna figura, ona mora da bude elastično pričvršćena za vozilo.

Motocikl i četvorocikl mora da ima ugrađene i izvedene oslonce za noge vozača sa obje strane, a motocikl sa sjedištem za putnika mora da ima ugrađen držač i ugrađene oslonce za noge putnika sa obje strane motocikla.

Višebojno vozilo

Član 78

Vozilo može biti višebojno, bojeno ili prelijepljeno folijom.

Vozilo može biti i bojeno/prelijepljeno na način koji predstavlja sliku odnosno totalni reklamni dizajn.

U slučaju prelijepljivanja cijeloga vozila, boja vozila je preovlađujuća vidljiva boja.

Reklamne table, objekti i napisi ne smeju prelaziti gabarite vozila po dužini i širini, i moraju da budu tako konstruisani da ne mogu ugroziti ili povrijediti druge učesnike u saobraćaju, učvršćeni da omogućavaju vožnju do najveće konstruktivne brzine vozila i po obliku i sadržini takvi da ne ometaju ili vrijeđaju druge učesnike u saobraćaju.

Uslovi za putnike i vozača u autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima

Član 79

U autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima kojima se prevoze putnici u stojećem položaju, slobodna površina namijenjena za jedno mjesto za stajanje mora da iznosi najmanje 0,15 m², a za gradske autobuse 0,125 m².

Unutrašnji prostor kabine za vozača i prostor za putnike moraju biti opremljeni tako da pod normalnim uslovima u vožnji ili za vrijeme mirovanja vozila vozač, odnosno putnici u vozilu ne mogu biti povrijeđeni, pribor, alat, uređaji i oprema moraju biti dobro pričvršćeni.

Prostor za vozača i putnike u motornim i priključnim vozilima mora da ima unutrašnju rasvjetu.

Otvor za punjenje rezervoara gorivom ne smije se nalaziti u prostoru za vozača ili u prostoru za putnike.

Vrata na vozilima kategorije M₂, M₃ i O

Član 80

Vrata na vozilima kategorije M₂, M₃ i O za prevoz 23 ili više putnika moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dvoje vrata na desnoj strani vozila, i to:

1) kao dvoja servisnih vrata; ili

2) kao jedna servisna vrata i jedna pomoćna vrata za slučaj opasnosti, na način da se onemogući njihovo nenamjerno otvaranje za vrijeme vožnje i spriječi povreda putnika kao i mogućnost eventualnog ispadanja iz vozila.

Minimalni broj servisnih vrata na vozilima kategorije M₂, M₃ i O je:

Broj putnika	Broj servisnih vrata za putnike		
	Autobus Klase I	Autobus Klase II	Autobus Klase III
23 - 45	1	1	1
46 - 70	2	1	1

71 -100	3	2	1
> 100	4	3	1

Pomoćna vrata za izlaz putnika u slučaju opasnosti na vozilima iz stava 1 ovog člana moraju biti ugrađena i izvedena na desnoj strani vozila, na mjestu koje je putnicima pristupačno u slučaju opasnosti, s tim da njihova širina ne smije biti manja od 0,6 m, a visina manja od 1,2 m.

Konstrukcija pomoćnih vrata mora da bude takva da se ne mogu nenamjerno otvoriti.

Na vozilima iz stava 1 ovog člana, ne moraju da budu izvedena pomoćna vrata, ako sa obje bočne strane ovih vozila imaju najmanje po jedan otvor dimenzija 0,8 m × 0,6 m i ako su ti otvori prikladni za izlaz u slučaju opasnosti, a navedeni otvori imaju natpis da služe u slučaju opasnosti.

Ako bočna vrata na motornim vozilima prilikom otvaranja izlaze izvan gabarita vozila, moraju imati bravu postavljenu prema zadnjem dijelu vozila, a šarke vrata postavljene prema prednjem dijelu vozila, a u slučaju dvostrukih vrata, vrata koja se prva otvaraju moraju da imaju bravu postavljenu prema zadnjem dijelu vozila, a šarku vrata postavljenu prema prednjem dijelu vozila.

Brave na vozila

Član 81

Brave na vratima vozila moraju biti dvostepene i ugrađene i izvedene tako da drugi stepen brave spriječava otvaranje vrata, ako vrata nijesu potpuno zatvorena.

Brave moraju imati uređaj kojim se osiguravaju tako da se lako učvrste u sigurnosni položaj.

Brave na vratima koja se nalaze pored vozača, kao i brave na vratima teretnih motornih vozila, ne moraju da budu osigurane na ovakav način.

Vrata, poklopci i druge vrste zatvarača na otvorima zatvorenih karoserija, čiji su slobodni otvori veći od minimalnih dimenzija za ulaz jedne osobe, moraju da budu izvedeni tako da se mogu otvoriti i sa unutrašnje strane.

Poklopci na svim spoljašnjim stranama motornih i priključnih vozila moraju da budu izvedeni, odnosno obezbijeđeni tako da se ne mogu sami otvoriti za vrijeme vožnje, pa ni pri jačim potresima.

Uređaj za provjetranje

Član 82

U autobusima i priključnim vozilima za prevoz putnika mora da postoji uređaj za provjetranje.

Prostor zatvorenih karoserija namijenjen vozaču i putnicima mora da bude izgrađen tako da je obezbijeđen od ulaska i gomilanja gasova štetnih za zdravlje ljudi.

Akumulator

Član 83

Akumulator na vozilu mora da bude dobro pričvršćen u svom ležištu i mora imati odgovarajući spoljni odušak izvan prostora za vozača i putnike, osim akumulatora koji su izvedeni tako da ne isparavaju.

Autobusi i trolejbusi sa više od 25 mjesta kojima se prevoze putnici moraju na glavnom kablju električne instalacije imati sklopku kojom se isključuju sva strujna kola u vozilu osim tahografa koji se mora posebnim vodovima spajati na akumulator, ručica sklopke mora biti na dohvatu ruke vozača.

Sjedišta i nasloni

Član 84

Prednja sjedišta i nasloni tih sjedišta u putničkim vozilima koji su pokretni moraju imati osigurače za učvršćenje.

Kabina za vozače na motornim vozilima

Član 85

Kabina za vozača na motornim vozilima mora zadovoljavati sljedeće uslove:

- 1) da u pogledu dimenzija, vidljivosti, stepena vibracije, izolacije od buke, grijanja, provjetravanja i zabavljenosti mora ispunjavati uslove koji obezbjeđuju normalan rad vozaču i voznom osoblju;
- 2) sjedište vozača mora biti široko najmanje 45 cm i po svojoj konstrukciji i materijalu od kojega je izrađeno omogućavati vozaču udobno sjedenje za upravljačem;
- 3) zastakljene površine kabine vozača trebaju da omoguće potpunu vidljivost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u saobraćaju i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost puta i pružiti mogućnost bezbjednog zaustavljanja;
- 4) zastakljene površine treba da smanje moguće povrede vozača i putnika na što je moguće manju mjeru, kao i da budu otporne na sve atmosferske i temperaturne uslove, hemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.

Uređaji za odmrzavanje, odmaglivanje, grijanje i provjetravanje na motornim vozilima

Član 86

Uređaji za odmrzavanje i odmaglivanje vjetrobrana i uređaji za grijanje i provjetravanje na motornom vozilu moraju da budu ugrađeni i izvedeni tako da se njihovom upotrebom obezbijedi i omogući potrebna vidljivost kroz vjetrobran kao i unutrašnje grijanje i provjetravanje prostora za vozača i putnike.

Otvori za ulaz vazduha u kabinu za vozača koji su u sastavu uređaja za grijanje i provjetravanje moraju da budu izvedeni tako da se onemogući zagađivanje vazduha izduvnim gasovima i prašinom koje uzrokuje samo vozilo.

Pneumatici na motornim vozilima

Član 87

Pneumatici na vozilima moraju odgovarati dimenzijama koje je prijavio proizvođač, zavisno od najveće dozvoljene brzine kretanja vozila i najvećem dozvoljenom opterećenju osovina na kojima su pneumatici postavljeni.

Pneumatici na istoj osovini vozila moraju da budu jednaki po dimenzijama, nosivosti, brzinskoj karakteristici, vrsti (zimске, ljetne), konstrukciji (radijalne, dijagonalne, itd.), marki (proizvođaču) i tipu.

Dubina šare na gazećoj površini mora da bude viša od fabričke dopuštene dubine označene posebnim oznakama postavljenim u šari pneumatika koje definišu istrošenost pneumatika, a u slučaju da oznake ne postoje najmanja dozvoljena dubina je 1,6 mm za putnička vozila, odnosno 2 mm za autobuse i teretna vozila.

Na naplatku rezervnog točka ne mora da se nalazi pneumatik iste vrste, konstrukcije, marke i tipa.

Obnovljeni (protektirani) pneumatici mogu se koristiti na vozilima pod uslovom da imaju deklaraciju proizvođača ili izvođača protektiranja.

Blatobrani na motornim i priključnim vozilima

Član 88

Blatobrani na motornim i priključnim vozilima koja mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h, osim na terenskim i teretnim vozilima koja se automatski istovaruju (samoistovarna vozila), moraju biti ugrađeni i izvedeni iznad svih točkova.

Točkovi skupa vozila na prvoj osovini priključnog vozila ne moraju sa prednje strane da budu pokriveni blatobranima.

Gornja četvrtina prečnika zadnjih točkova tegljača sa poluprikolicom ne mora da bude pokrivena blatobranima.

Blatobrani višeosovinskih vozila mogu da budu zajednički za skup točkova na istoj strani vozila.

Blatobrani moraju da budu postavljeni tako da pokrivaju širinu točka vozila.

Blatobrani ne mogu da imaju oštre ivice.

Položaj i veličina blatobrana moraju da budu takvi da sprječavaju odbacivanje blata, a na opterećenom vozilu, osim kod mopeda, lakog motocikla, lakog tricikla i četvorocikla, motocikla, tricikla i četvorocikla blatobran mora pokrivati najmanje gornju trećinu prečnika točka sa prednje strane točka i najmanje polovinu prečnika točka sa zadnje strane točka.

Na motornim vozilima koja ostavljaju jedan trag prednji blatobran mora da pokriva točak u luku od najmanje 15° ispred vertikalne povučene kroz osovinu prednjeg točka.

Branici na putničkim i kombinovanim vozilima

Član 89

Branici na putničkim i kombinovanim vozilima moraju da budu ugrađeni i izvedeni na prednjoj i zadnjoj strani vozila, a na drugim motornim vozilima sa četiri ili više točkova najmanje na prednjoj strani tih vozila.

Branici ne smiju da imaju oštre ivice i moraju da budu postavljeni tako da predstavljaju najisturenije djelove vozila, osim ako vozilo ima ugrađenu nerastavljivu kuku za vuču priključnih vozila.

Na teretnim vučnim i priključnim vozilima, a čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t mora da bude ugrađen zaštitnik od podlijetanja sa zadnje strane vozila koji treba da zadovoljava sljedeće uslove:

- 1) odstojanje od kolovoza do donje ivice zaštitnika po čitavoj dužini zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veće od 550 mm;
- 2) zaštitnik od podlijetanja mora biti postavljen što je moguće bliže zadnjem kraju vozila, ali ne više od 500 mm;
- 3) širina zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veća od širine zadnje osovine niti uža od 100 mm sa jednog i drugog kraja vozila;
- 4) bočni krajevi zaštitnika od podlijetanja ne smiju biti savijeni prema nazad, niti smiju imati oštre ivice;
- 5) zaštitnik od podlijetanja treba da bude tako konstruisan da ima nekoliko mjesta na kojim je pričvršćen na vozilo. Pričvršćenja zaštitnika od podlijetanja moraju biti tako izvedena da osiguraju nepromijenjen položaj zaštitnika od podlijetanja i u slučaju nenamjernog nastojanja promjene njegovog položaja.

Na teretnim vučnim i priključnim vozilima čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t moraju da budu ugrađeni zaštitnici od podlijetanja sa bočne strana vozila koji treba da zadovoljavaju sljedeće uslove:

- 1) mjesto postavljanja je prazan prostor ispod tovarnog prostora na dužini između točkova pojedinih osovinu, izuzev poluprikolica kod kojih se dužina određuje kao rastojanje od stopa za oslanjanje do točkova prve osovine poluprikolice;
- 2) izrađuju se od neprekidne ravne površine iz jedne ili više horizontalnih ploča ili kombinacije ploča i površina koje treba da čine kontinuiran zaštitni subjekt;
- 3) ne smije povećati ukupnu širinu vozila, a spoljni dio ne smije biti uvučen više od 120 mm mjereno od najšireg dijela vozila. Njegov prednji kraj može biti savijen unutra;
- 4) spoljni dio površine mora biti gladak i što je moguće više kontinuiran postavljen od prednjeg ka zadnjem dijelu vozila;
- 5) svi djelovi (vijci, zakovice i dr.) ne smiju preći 10 mm izvan površine zaštitnika, pri čemu se mora osigurati njihova glatkoća i zaobljenost.

Odredbe stava 4 ovog člana ne primjenjuju se na vučna vozila namijenjena za obavljanje saobraćaja u šumarstvu i poljoprivredi, tegljače i prikolice sa jednom osovinom namijenjene za prevoz dugih tereta, kao i na vozila kod kojih postavljanje zaštitnika od podlijetanja sa zadnje strane onemogućava njegovu radnu funkciju (kiperi, itd.).

Sigurnosni pojasevi i njihovi priključci

Član 90

U putničkim vozilima moraju da postoje sigurnosni pojasevi i njihovi priključci najmanje u prvom redu sjedišta.

Bočna sjedišta u prvom redu sjedišta moraju da imaju sigurnosne pojaseve na tri tačke vezivanja, a srednje sjedište u prvom redu sjedišta može imati sigurnosni pojas najmanje u dvije tačke vezivanja.

Putnička i kombinovana vozila koja su prvi put registrovana u Crnoj Gori od 1. januara 1999. godine moraju da imaju ugrađene sigurnosne pojaseve i njihove priključke na svim sjedištima u vozilu.

Sigurnosni pojasevi moraju biti u tri tačke vezivanja, dok srednje sjedište može biti opremljeno sa sigurnosnim pojasom za vezivanje u dvije tačke.

Svi sigurnosni pojasevi i njihovi priključci moraju da imaju homologacijski dokument.

Nasloni za glavu u putničkim vozilima

Član 91

Nasloni za glavu u putničkim vozilima moraju da budu ugrađeni i izvedeni na svim sjedištima koja su opremljena sigurnosnim pojasom sa vezivanjem u tri tačke.

Priključci za vuču na vozilima na motorni pogon

Član 92

Priključci za vuču na vozilima na motorni pogon moraju da budu ugrađeni i izvedeni sa prednje strane vozila na pristupačnom mjestu tako da omoguće spajanje užeta ili poluge za vuču i da osiguraju bezbjedno vučenje tog vozila pomoću užeta ili poluge za vuču.

Uređaj za osiguranje vozila od neovlašćene upotrebe

Član 93

Putnička i kombinovana vozila moraju da imaju uređaj za osiguranje vozila od neovlašćene upotrebe ugrađen i izveden tako da spriječi okretanje točka upravljača ili pomjeranje ručice mjenjača, ili da djeluje na sistem prenosa snage i spriječi okretanje pogonskih točkova (osim kočionog sistema) ili da ima poseban sistem kojim se sprečava puštanje motora u rad.

Motocikli moraju da imaju uređaj za osiguranje vozila od neovlašćene upotrebe.

Uređaj iz stava 1 ovog člana mora da bude stalno ugrađen u vozilo i izveden tako, da se ne može uključiti kad je vozilo u pokretu.

Uređaji na traktorima i njihovim prikolicama

Član 94

Na traktore koji na ravnom putu razvijaju brzinu kretanja veću od 30 km/h primjenjuju se odredbe čl.14 do 93 ovog pravilnika.

Radna i parkirna kočnica na traktoru

Član 95

Radna i parkirna kočnica na traktoru moraju da budu ugrađene i izvedene tako da ispunjavaju uslove iz člana 25 stav 1 ovog pravilnika.

Radna kočnica na traktoru može biti ugrađena i izvedena samo na jednoj osovini pod uslovom da je sila kočenja podjednako raspoređena na oba točka te osovine.

Uređaji za osvjtljavanje puta i za davanje svjetlosnih znakova na traktorima

Član 96

Uređaji za osvjtljavanje puta i za davanje svjetlosnih znakova na traktorima, u smislu ovog pravilnika su:

- 1) svjetla za osvjtljavanje puta na prednjoj strani vozila sa oborenim svjetlom;
- 2) poziciona svjetla;
- 3) stop-svjetla;
- 4) katadiopteri;
- 5) pokazivači pravca;
- 6) svjetla za osvjtljavanje zadnje registarske tablice.

Za oborena svjetla za osvijetljavanje puta, poziciona svjetla, stop-svjetla, katadioptere, pokazivače pravca i svjetla za osvijetljavanje zadnje registarske tablice iz stava 1 ovog člana primjenjuju se uslovi propisani čl. 44, 45, 54, 55, 59, 61, 64 i 65 ovog pravilnika.

Ako su na traktoru ugrađena dodatna svjetla (veliko svjetlo, prednje i zadnje svjetlo za maglu, svjetlo za vožnju unazad itd.), na ta svjetla primjenjuju se uslovi propisani čl. 45, 48 i 49 ovog pravilnika.

Sigurnosna kabina ili ram kod traktora

Član 97

Na traktorima prvi put registrovana u Crnoj Gori poslije 1. januara 1983. godine mora da bude ugrađena sigurnosna kabina ili ram da štiti vozača od povrede u slučaju prevrtanja traktora.

Uređaji za kontrolu rada pokazivača pravca na traktorima

Član 98

Uređaji za kontrolu rada pokazivača pravca na traktorima moraju da budu ugrađeni i izvedeni kao svjetlosni znak ili kao zvučni signal za kontrolu rada pokazivača pravca ako vozač ne može direktno vidjeti najmanje po jedan pokazivač pravca sa svake strane vozila.

Uređaj za davanje zvučnih signala na traktoru

Član 99

Uređaj za davanje zvučnih signala na traktoru mora da bude ugrađen i izveden tako da ispunjava uslove propisane u članu 72 ovog pravilnika.

Uređaj za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova na traktoru

Član 100

Uređaj za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova na traktoru mora da bude ugrađen i izveden tako da ispunjava uslove propisane u članu 75 ovog pravilnika.

Vozačko ogledalo na traktoru

Član 101

Vozačko ogledalo na traktoru koji ima zatvorenu kabinu za vozača, mora da bude ugrađeno i izvedeno kao najmanje jedno vozačko ogledalo postavljeno na lijevoj strani kabine.

Ako na traktoru postoje vjetrobran, spoljna prozorska stakla i brisači vjetrobrana, na njih se primjenjuju uslovi propisani čl. 68 do 70 ovog pravilnika.

Uređaj za kretanje traktora unazad

Član 102

Uređaj za kretanje traktora unazad na traktoru čija je masa veća od 0,35 t mora da bude ugrađen i izveden tako da sa odgovarajućim stepenom prenosa omogućuje pouzdano i sigurno kretanje traktora unazad.

Radna i parkirna kočnica na traktorskim prikolicama

Član 103

Radna i parkirna kočnica na traktorskim prikolicama mora da djeluje na dovoljan broj točkova kako bi se osigurao minimalni kočni koeficijent i zadržalo pravolinijsko kretanje za vrijeme kočenja.

Radna kočnica priključnog vozila kojeg vuče traktor mora se aktivirati istovremeno kada i radna kočnica traktora.

Prikolica iz stava 1 ovog člana može da bude opremljena inercionom kočnicom ako joj najveća dozvoljena masa ne prelazi 8 t, a brzina 30 km/h i:

1) kad najveća dozvoljena brzina ne prelazi 25 km/h mogu se vučnom traktoru dodati najviše dvije prikolice;

2) kad najveća dozvoljena brzina ne prelazi 40 km/h mogu se vučnom traktorom dodati najviše dvije prikolice uz uslov da su na prikolicama zakočeni svi točkovi.

Prikolica iz stava 1 ovog člana, ne mora da ima radnu kočnicu uz uslov da joj najveća dozvoljena brzina ne prelazi 30 km/h, najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t i da je masa vučnog traktora dva puta veća od mase prikolice.

Svijetla za kategoriju R **Član 104**

Na svijetla za označavanje prikolice, stop-svijetla, pokazivače pravca, katadioptere i svijetlo za osvjetljavanje registarske tablice na prikolici koju vuče traktor primjenjuju se odredbe čl. 59, 64, i 65 ovog pravilnika.

Svijetla na zaprežnom vozilu **Član 105**

Svijetla na zaprežnom vozilu moraju biti izvedena kao najmanje jedno bijelo svijetlo postavljeno na prednjoj strani vozila tako da je svjetlost koju daje vidljiva samo za učesnike u saobraćaju koji se nalaze ispred zaprežnog vozila i kao najmanje jedno crveno svijetlo postavljeno na zadnjoj strani vozila tako da je svjetlost koju daje vidljiva samo za učesnike u saobraćaju koji se nalaze iza zaprežnog vozila.

Svijetla na zaprežnom vozilu moraju da budu izvedena tako da se svjetlost koju ona daju, noću pri dobroj vidljivosti, može vidjeti na udaljenosti od najmanje 150 m.

Katadiopteri na zaprežnim vozilima **Član 106**

Katadiopteri na zaprežnim vozilima moraju da budu ugrađeni i izvedeni kao dva katadioptera crvene boje, koji nijesu trouglastog oblika, simetrično postavljena na zadnjoj strani vozila, tako da su noću pri dobroj vidljivosti, vidljiva na udaljenosti od najmanje 100 m kad su osvijetljena dugim svjetlom motornog vozila.

Reflektujuća površina katadioptera ne smije da bude manja od 0,3 m ni više od 1 m udaljena od površine puta.

Međusobno rastojanje reflektujućih površina katadioptera ne smije da bude manje od 0,5 m.

Reflektujuća površina pojedinih katadioptera mora iznositi najmanje 20 cm².

Kočnice na biciklima, mopedima, motociklima, triciklima i četvorociklima **Član 107**

Na biciklima, mopedima, motociklima, triciklima i četvorociklima mora da bude ugrađena i izvedena za svaki točak najmanje po jedna kočnica tako da su međusobno nezavisne, s tim što kočnica na prednjem točku mora biti ručna.

Svijetla za osvjetljavanje puta na biciklima i mopedima **Član 108**

Jedno ili dva simetrično postavljena svijetla za osvjetljavanje puta na biciklima i mopedima moraju da budu izvedena i pričvršćena na prednjoj strani bicikla ili mopeda čija širina ne prelazi 1,3 m.

Svjetlost koju daje svijetlo iz stava 1 ovog člana, mora da bude bijele boje, a udaljenost svjetleće površine toga svijetla od površine puta ne smije da bude veća od 1,2 m ni manja od 0,4 m kod bicikla i mopeda.

Jedno ili dva simetrično postavljena zadnja poziciona svijetla crvene boje na biciklima i mopedima, moraju da budu izvedena i pričvršćena na zadnjoj strani vozila, čija širina ne prelazi 1,3 m.,

Udaljenost svjetleće površine svijetla iz stava 3 ovog člana, od površine puta ne smije da bude manja od 0,25 m ni veća od 0,9 m.

Svijetla iz stava 3 ovog člana, mogu da budu izvedena zajedno sa katadiopterima.

Jedan ili dva simetrično raspoređena netrouglasta katadioptera crvene boje

Član 109

Jedan ili dva simetrično raspoređena netrouglasta katadioptera crvene boje moraju da budu ugrađena i izvedena na zadnjoj strani bicikla i mopeda, a po jedan katadiopter žute ili narandžaste boje na svakoj strani pedale (sa prednje i zadnje strane) za bicikle i mopede sa pedalama.

Udaljenost reflektujuće površine crvenog katadioptera na zadnjoj strani bicikla i mopeda od površine puta ne smije da bude manja od 0,25 m niti veća od 0,9 m.

Reflektujuća površina crvenog katadioptera na zadnjoj strani bicikla i mopeda mora da iznosi najmanje 8 cm².

Na bočnim stranama prednjega i zadnjeg točka bicikla moraju da budu izvedena reflektujuća tijela koja reflektuju svjetlost bijele ili žute boje.

Uređaj za davanje zvučnih signala na biciklu i mopedu

Član 110

Na biciklu i mopedu mora postojati uređaj za davanje zvučnih signal.

Uslov za ugradnju uređaja za davanje zvučnih signala

Član 111

Uređaj za davanje zvučnih signala na biciklu, mopedu, mopedu sa tri točka i četvorociklu mora da bude ugrađen i izveden tako da ispunjava uslove propisane u članom 72 ovog pravilnika.

Rezervni točak

Član 112

Rezervni točak mora postojati u motornim i priključnim vozilima, osim u mopedima, motociklima, motornim vozilima na tri točka, lakim četvorociklima, četvorociklima, traktorima, traktorskim prikolicama, radnim mašinama, motokultivatorima, prikolicama sa jednostrukom osovinom i jednoosovinskim prikolicama, autobusima za gradski i prigradski saobraćaj, trolejbusima za gradski saobraćaj, turističkom vozu i vozilima namenjenim za komunalne usluge (za pranje i čišćenje ulica, odvoz smeća i fekalija i sl.), tako da ga vozač može, po potrebi, koristiti.

Pneumatik na rezervnom točku mora biti istih dimenzija i nosivosti kao pneumatici koji se koriste na vozilu ili biti homologovan kao privremeni rezervni točak prema jednoobraznim tehničkim uslovima.

Rezervni točak ne moraju da imaju motorna i priključna vozila ako su pneumatici ili naplaci opremljeni nekim sigurnosnim sistemom za sigurnu vožnju s izduvanim pneumatikom ili ako vozilo posjeduje odgovarajuće sredstvo za privremeno osposobljavanje izduvanog pneumatika (npr. sprej, pjena u boci pod pritiskom, komplet za brzu popravku pneumatika i sl.).

Aparat za gašenje

Član 113

U vozilima, osim u vozilima kategorije L, T i u vozilima kategorije M₁ kojima se ne vrši javni prevoz putnika u drumskom saobraćaju, mora da postoji aparat za gašenje požara, sa važećim uvjerenjem o ispravnosti i da bude postavljen na vidnom mjestu tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.

U vozilima kategorija M₁ kojima se vrši javni prevoz putnika mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 1 kg suvog praha.

U vozilima kategorija N₁ mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 2 kg suvog praha.

U vozilima kategorija M₂, N₂ najveće dozvoljene mase do 6 t mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 6 kg suvog praha.

U vozilima kategorija M₃ i N₃ i N₂ najveće dozvoljene mase iznad 6 t mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 9 kg ili dva aparata sa 6 kg suvog praha.

U vozilima koja prevoze opasne materije (ADR) kategorije N₁ mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 4 kg suvog praha.

U vozilima koja prevoze opasne materije (ADR) kategorije N₂ do 7,5 t najveće dozvoljene mase mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 8 kg suvog praha.

U vozilima koja prevoze opasne materije (ADR) kategorije N₃ i kategorije N₂ najveće dozvoljene mase iznad 7,5 t mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 12 kg suvog praha ili dva aparata sa po 6 kg suvog praha

U priključnim vozilima za javni prevoz putnika, mora da se nalazi najmanje jedan aparat sa 6 kg suvog praha.

Znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolovozu puta

Član 114

U vozilima, osim u vozilima kategorije L i O, mora da postoji, na vidnom mjestu, poseban standardizovani znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolovozu puta, tako da ga vozač po potrebi može koristiti.

Po dva znaka iz stava 1 ovog člana moraju imati:

- 1) teretna motorna vozila i autobusi kada vuku priključno vozilo;
- 2) motorno vozilo koje se nalazi na začelju kolone ako se motorna vozila kreću u organizovanoj koloni;
- 3) vozila koja prevoze opasne materije.

Znak iz stava 1 ovog člana ima oblik jednakostraničnog trougla sa ivicom crvene boje čija dužina iznosi 40 cm, a širina najmanje 5 cm.

Ivice znaka iz stava 1 ovog člana moraju da budu prevučene reflektujućom materijom ili crvenom katadiopterskom optikom širine najmanje 2 cm ili izrađeni tako da se mogu po čitavoj dužini osvijetliti sopstvenim izvorom svjetlosti.

Znak iz stava 1 ovog člana mora da bude izrađen od čvrstog materijala i na način koji mu omogućava da stabilno stoji u vertikalnom položaju.

Kutija prve pomoći

Član 115

U motornim vozilima, osim u vozilima kategorije L₁, L₂ i L₆ mora da postoji jedna kutija prve pomoći, a u vozilima kategorije M₂ i M₃ moraju da postoje dvije kutije prve pomoći.

Klinasti podmetač i čekić za razbijanje stakla

Član 116

U motornim i priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi 5 t moraju da postoje dva klinasta podmetača za točkove, na vidnom mjestu, tako da ih vozač po potrebi može upotrijebiti.

Čekić za razbijanje stakla, na pomoćnim otvorima za izlaz putnika u autobusima mora postojati u skladu sa članom 80 st. 3 i 4 ovog pravilnika, na vidnom mjestu u neposrednoj blizini otvora za izlaz u slučaju opasnosti, tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.

Rezervne sijalice i osigurači

Član 117

U motornim vozilima, osim u motociklu, traktoru, autobusu u gradskom i prigradskom saobraćaju moraju da postoje, na vidnom mjestu, rezervne sijalice i osigurači najmanje za polovinu sijaličnih mjesta dvostrukih uređaja za osvjetljavanje puta i za davanje svjetlosnih znakova i po jednu sijalicu za jednostruka sijalična mjesta kod kojih je moguće zamijeniti samo sijalicu.

Vozila koja su opremljena svjetlosnim tijelima bez žarne niti (ksenon, neon, LED i sl.), ne moraju da imaju rezervne sijalice za ta rasvjetna tijela.

Reflektujući prsluk

Član 118

Motorna vozila, osim vozila kategorije L, moraju da imaju najmanje jedan reflektujući prsluk, kojeg je vozač dužan koristiti - obući kada na putu obavlja radnje uz vozilo (mijenja točak, obavlja manje popravke na vozilu, traži pomoć zaustavljajući druga vozila i sl.).

Oprema vozila za prevoz opasnih materija

Član 119

Vozila namijenjena za prevoz opasnih materija moraju da imaju opremu u skladu sa Sporazumom o prevozu opasnih materija (ADR).

Oprema za vuču putničkih motornih vozila

Član 120

Putnička motorna vozila moraju da imaju uže, sajlu ili teleskopsku krutu vezu za vuču, dok vozila namijenjena za prevoz opasnih materija moraju imati polugu za vuču.

Zimska oprema za motorna vozila

Član 121

Zimska oprema za vozila kategorije M₁ i N₁, obuhvata:

- 1) pneumatike za zimsku upotrebu (npr. M+S, Snow Winter i dr.) na svim točkovima, ili
- 2) pneumatike za zimsku upotrebu (npr. M+S, Snow Winter i dr.) na pogonskim točkovima i lance za snijeg odnosno druge uređaje za povećanje trakcije pripravne za postavljanje na najmanje dva pogonska točka, ili
- 3) pneumatike za ljetnju upotrebu na svim točkovima i lance za snijeg odnosno druge uređaje za povećanje trakcije pripravne za postavljanje na najmanje dva pogonska točka.

Pored zimske opreme iz stava 1 ovog člana za vozila kategorije M₂, M₃, N₂ i N₃ obavezni dio zimske opreme je i lopata, osim za vozila koja učestvuju u javnom gradskom prevozu.

Dubina šare na gazećoj površini pneumatika iz stava 1 ovoga člana ne smije biti manja od 4 mm.

Na vozilima se ne smiju postavljati pneumatici sa klinovima.

Zaštitna kaciga

Član 122

Zaštitne kacige i njihovi viziri, koje obavezno, u skladu sa uputstvom proizvođača, na glavi nose vozači i putnici vozila kategorije L, osim vozila kategorija L₅ i L₇ koja su opremljena zaštitnim ramom i sigurnosnim pojasevima, moraju biti homologovani u skladu sa jednoobraznim tehničkim uslovima.

Zagađujuće materije u izduvnim gasovima

Član 123

Motori sa unutrašnjim sagorijevanjem na motornim vozilima, osim na motociklima, mogu da imaju sljedeće maksimalne vrijednosti pojedinih zagađujućih materija u izduvnim gasovima, i to:

1) benzinski motori bez katalizatora i λ sonde, odnosno benzinski motori s katalizatorom i bez λ sonde, koncentracija ugljen monoksida (CO), pri broju okretaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti:

- 4,5% zapremine izduvnih gasova za motorna vozila registrovana prvi put prije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C;

- 3,5% zapremine izduvnih gasova za motorna vozila registrovana prvi put poslije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C;

2) benzinski motori sa regulisanim trokomponentnim katalizatorom koncentracija ugljen monoksida (CO), nakon što je motor postigao radnu temperaturu, tj. minimalnu temperaturu ulja od najmanje 80 °C pri broju obrtaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila, radna

temperatura i broj obrtaja motora na praznom hodu trebaju biti propisane od strane proizvođača vozila, koncentracija ugljen monoksida (CO) i vrijednost koeficijenta viška vazduha λ pri povećanom broju obrtaja motora ne smiju prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila, povećan broj obrtaja motora mora biti propisana od strane proizvođača vozila, a ako podaci proizvođača nijesu poznati, sadržaj ugljen monoksida (CO) i vrijednost koeficijenta viška vazduha λ ne smiju prelaziti:

- $CO \leq 0,5\%$ zapremine izduvnih gasova pri broju okretaja motora na praznom hodu;
- $CO \leq 0,3\%$ zapremine izduvnih gasova pri broju okretaja motora ne manjim od 2000 min⁻¹.
- Vrijednost koeficijenta viška vazduha $\lambda = 1,00 \pm 0,03$;

3) dizel motor nakon što je postigao radnu temperaturu propisanu od strane proizvođača vozila, tj. minimalnu temperaturu ulja od najmanje 80 °C, srednji koeficijent zatamljenja izduvnog gasa (k) nakon tri ili više slobodnih ubrzanja neopterećenog motora od brzine obrtanja na praznom hodu do najveće brzine obrtanja ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila, a ako podaci proizvođača o srednjem koeficijentu zatamljenja i radnoj temperaturi motora nijesu poznati onda srednji koeficijent zatamljenja izduvnog gasa ne smije prelaziti vrijednost:

- $k \leq 2,5$ m⁻¹ za usisne motore;
- $k \leq 3,0$ m⁻¹ za prehranjivane motore;
- $k \leq 1,5$ m⁻¹ za Euro 4 i Euro 5 motore.

Količine štetnih materija navedene u stavu 1 ne odnose se na sljedeća vozila:

- 1) vozila opremljena sa benzinskim dvotaktnim motorima;
- 2) vozila opremljena benzinskim motorima ako su proizvedena prije 1970. godine;
- 3) vozila opremljena benzinskim motorima ako im konstruktivna brzina nije veća od 50 km/h;
- 4) vozila opremljena dizel motorima ako su proizvedena prije 1980. godine;
- 5) vozila opremljena dizel motorima ako im konstruktivna brzina nije veća od 30 km/h.

Kod vozila pogonjenih alternativnim pogonskim gorivom (komprimovani pripradni gas-CNG, tečni naftni gas-LPG) prilikom određivanja količine štetnih materija u izduvnim gasovima koristi se gorivo koje daje nepovoljniju emisiju.

Tehnički normativi za pojedine vrste uređaja

Član 124

Pod tehničkim uslovima kojima moraju da odgovaraju pojedini uređaji na vozilima, u smislu ovog pravilnika, podrazumijevaju se tehnički normativi koji se propisuju za pojedine vrste tih uređaja.

Tehnički normativi za ocjenu efikasnosti sistema kočenja motornih i priključnih vozila iznose:

KATEGORIJA VOZILA	RADNO KOČENJE			POMOĆNO KOČENJE		
	Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja		Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja	
		Nožno aktiviranje	Ručno aktiviranje		Nožno aktiviranje	Ručno aktiviranje
$z \geq (\%)$	$f \leq (\text{daN})$	$f \leq (\text{daN})$	$z \geq (\%)$	$f \leq (\text{daN})$	$f \leq (\text{daN})$	
L	40	50	20	20	50	20
M1	50	50	–	20	50	40
M2, M3	50	70	–	20	70	60
N	45	70	–	20	70	60
O	43	$P_m \leq 6 \text{ bara}$	–	20	–	–
T	25	60	–	15	30	–
Traktorske prikolice	25	–	–	15	–	–

Tehnički normativi iz stava 2 ovog člana primjenjuju se na vozila pod sljedećim uslovima:

- 1) vozila se ispituju u statičkim uslovima ispitivanja na valjcima za ispitivanje sile kočenja;
- 2) površina valjaka na kojima se ispituju kočnice mora biti dovoljnog koeficijenta trenja, minimalno $\mu \geq 0,5$;
- 3) temperatura diska ili spoljne površine doboša kočnice ne smije iznositi više od $100 \text{ }^\circ\text{C}$;
- 4) kod ispitivanja vozila sa dvostrukom ili višestrukom osovinom mora biti osigurano da nivo ispitivane osovine ne bude niži od ostalih osovina.

Tehnički normativi iz stava 2 ovog člana primjenjuju se tako da se suma sile kočenja na obodu svih točkova koje nastaju neposredno prije blokiranja točka (ili suma sile kočenja aktiviranih maksimalnim silama aktiviranja) podijeli sa težinom vozila uvećanom za težinu tereta koji se trenutno nalazi u njemu i pomnoži sa konstantom 100, ovako dobijeni rezultat mora da bude veći ili jednak propisanoj vrijednosti koeficijenta kočenja.

Razlika sile kočenja za radnu kočnicu na točkovima iste osovine ne smije da bude veća od 25%, a za pomoćnu kočnicu 30%.

Za izračunavanje procenta razlike sile kočenja na istoj osovini uzimaju se sile kočenja koje nastaju neposredno prije blokiranja točkova ili sile kočenja aktivirane maksimalnim silama aktiviranja.

Za osnovicu izračunavanja procenta razlike sile kočenja točka na istoj osovini uzima se veća sile kočenja.

Odstupanje sile kočenja na točku ne smije da bude veća od 20%.

Procenat odstupanja sile kočenja izračunava se na približno polovini sile kočenja koja izaziva blokadu.

Za osnovicu izračunavanja procenta odstupanja sile kočenja uzima se veća sile kočenja.

Kod vozila koja imaju dva kruga kočenja u slučaju otkaza jednog kruga preostali krug treba osigurati kočni koeficijent od 15%.

Sistem kočenja radne kočnice treba da bude takav da izdrži maksimalnu silu na papučici kočnice od 100 daN.

Na svim vozilima koja imaju ugrađene uređaje ili programe za automatsku regulaciju sile kočenja proporcionalno promjeni opterećenja, moraju da budu na vidnom mjestu postavljeni svi tehnički podaci za podešavanje tog uređaja.

Vozila koja se ne mogu ispitati na statičkom ispitivanju kočnica (valjcima) ispituju se kočenjem u vožnji na ravnoj i suvoj asfaltnoj površini, korištenjem dekalometra - uređaja za mjerenje usporenja vozila, ovako dobijeno usporenje mora biti veće ili jednako od apsolutne vrijednosti koeficijenta kočenja pomnoženog sa 10,

a minimalna početna brzina tokom ovih ispitivanja iznosi 50 km/h za putnička vozila, 40 km/h za druga motorna vozila, a za motorna vozila koja ne mogu postići te brzine 80% od njihove maksimalne brzine.

Radna i specijalna vozila koja na ravnom putu ne mogu da razviju brzinu veću od 55 km/h mogu da imaju smanjeni koeficijent kočenja za 30% od propisanog za radno i pomoćno kočenje.

Temperatura isparavanja tečnosti u kočionom sistemu ne smije biti niža od 155 °C.

Tehnički normativi za parkirnu kočnicu

Član 125

Parkirna kočnica motornog odnosno priključnog vozila kad je ono odvojeno od vučnog vozila, mora da osigura nepokretnost vozila opterećenog do najveće dozvoljene mase na nagibu od 18%, a da pritom vozilo nije kočeno na drugi način.

Parkirna kočnica skupa vozila mora osigurati nepokretnost cijelog skupa vozila na nagibu od 12%, a da pritom skup vozila ne bude kočeno na drugi način.

Sila kojom se djeluje na komandu parkirne kočnice, ukoliko parkirna kočnica nije izvedena kao pomoćna kočnica, ne smije da bude veća od 40 daN za putnička vozila i traktore, odnosno 60 daN za ostala motorna vozila.

Tehnički normativi za usporivač za dugotrajno usporavanje motornog vozila

Član 126

Usporivač za dugotrajno usporavanje motornog vozila iz člana 36 stav 8 ovog pravilnika sa ili bez priključnog vozila, a pri najvećoj dozvoljenoj masi mora da ima mogućnost (usporavanja) zadržavanja konstantne brzine od 30 km/h, u odgovarajućem stepenu prenosa na nizbrdici od 7% i dužini puta od 6 km.

Motorno vozilo koje ne zadovoljava uslove iz stava 1 ovog člana može vući priključno vozilo samo ako:

1) ima mogućnost aktiviranja radne kočnice priključnog vozila bez aktiviranja svoje radne, pomoćne i parkirne kočnice,

2) priključno vozilo ima svoj usporivač i ako ga vozač vučnog vozila može za vrijeme vožnje aktivirati.

Tehnički normativi za uređaje za davanje zvučnih signala ugrađenih na vozilu

Član 127

Jačina zvuka zvučnih signala ugrađenih na vozilu utvrđuje se na otvorenom i ravnom prostoru prečnika najmanje 20 m, pri čemu se mikrofoni fonometra mora nalaziti na visini od 0,5 m do 1,5 m i na udaljenosti od 7 m ispred vozila, a motor ne smije raditi.

Uređaji za davanje zvučnih signala, kao što su zvonice, truba ili sirena na biciklima ili mopedu, moraju da budu ugrađeni i izvedeni tako da im jačina zvuka ne smije biti manja od 70 dB(A).

Uređaj za davanje zvučnih signala na motornim vozilima ne smije da proizvodi zvuk jačine veće od 104 dB(A).

Granice spoljne buke za pojedina vozila

Član 128

Najviše granice dozvoljene spoljne buke ne smiju da prelaze sljedeće vrijednosti i to:

1) za motorna vozila na dva točka:

- mopede koji razvijaju maksimalnu brzinu do 25 km/h - 66 dB(A);
- mopede koji razvijaju maksimalnu brzinu preko 25 km/h - 71 dB(A);
- lake motocikle čija je radna zapremina do 80 cm³ - 75 dB(A);
- motocikle čija je radna zapremina u rasponu 80 - 175 cm³ - 77 dB(A);
- motocikle čija je radna zapremina veća od 175 cm³ - 80 dB(A);

2) za motorna vozila na tri točka - 85 dB(A);

3) za motorna vozila sa 4 i više točkova:

- putnička i kombinovana vozila - 74 dB(A);

- autobuse čija je snaga motora do 150 kW - 78 dB(A)
- autobuse čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A)
- putnička i kombinovana vozila ukupne dozvoljene mase do 2 t - 76 dB(A)
- putnička i kombinovana vozila ukupne dozvoljene mase u rasponu 2-3,5 t - 77 dB(A)
- teretna vozila čija je snaga motora do 75 kW - 77 dB(A)
- teretna vozila čija je snaga motora u rasponu 75 - 150 kW - 78 dB(A)
- teretna vozila čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A)

Za vozila koja su u eksploataciji duže od jedne godine, najviša granica dozvoljene spoljne buke iznosi za 3 dB(A) više od najviše granice predviđene u stavu 1 ovog člana za tu vrstu vozila.

Prestanak važenja

Član 129

Danom stupanjem na snagu ovog pravilnika, prestaje da važi Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju vozila u saobraćaju na putevima u pogledu dimenzija, ukupne mase, osovinskoga opterećenja, zaštite okoline, uređaja i opreme ("Službeni list CG", broj 40/10).

Stupanje na snagu

Član 130

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-5336/1

Podgorica, 12. januara 2015. godine

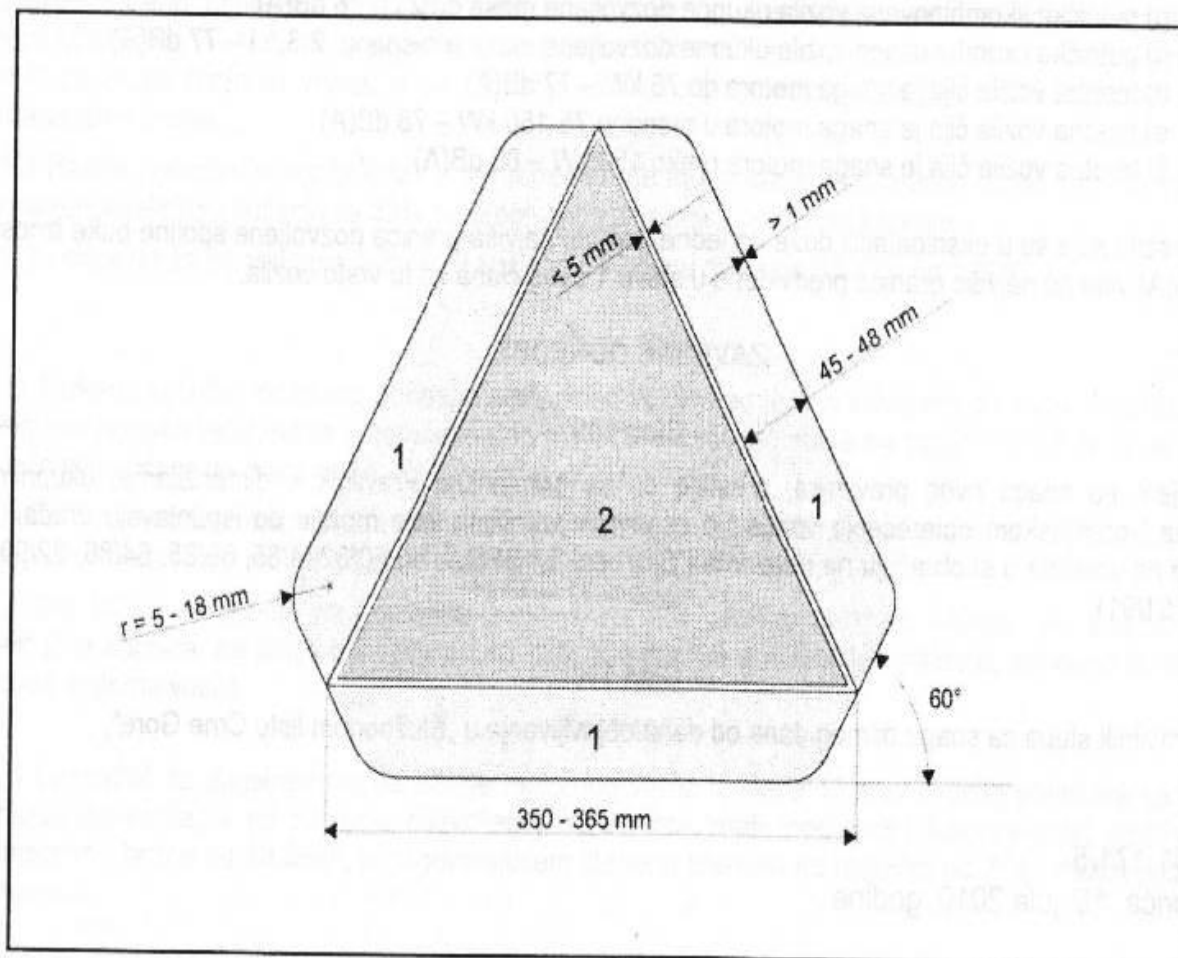
Ministar,
Ivan Brajović, s.r.

JU Službeni list CG

OZNAKA ZA OBILJEŽAVANJE "SPORIH" VOZILA

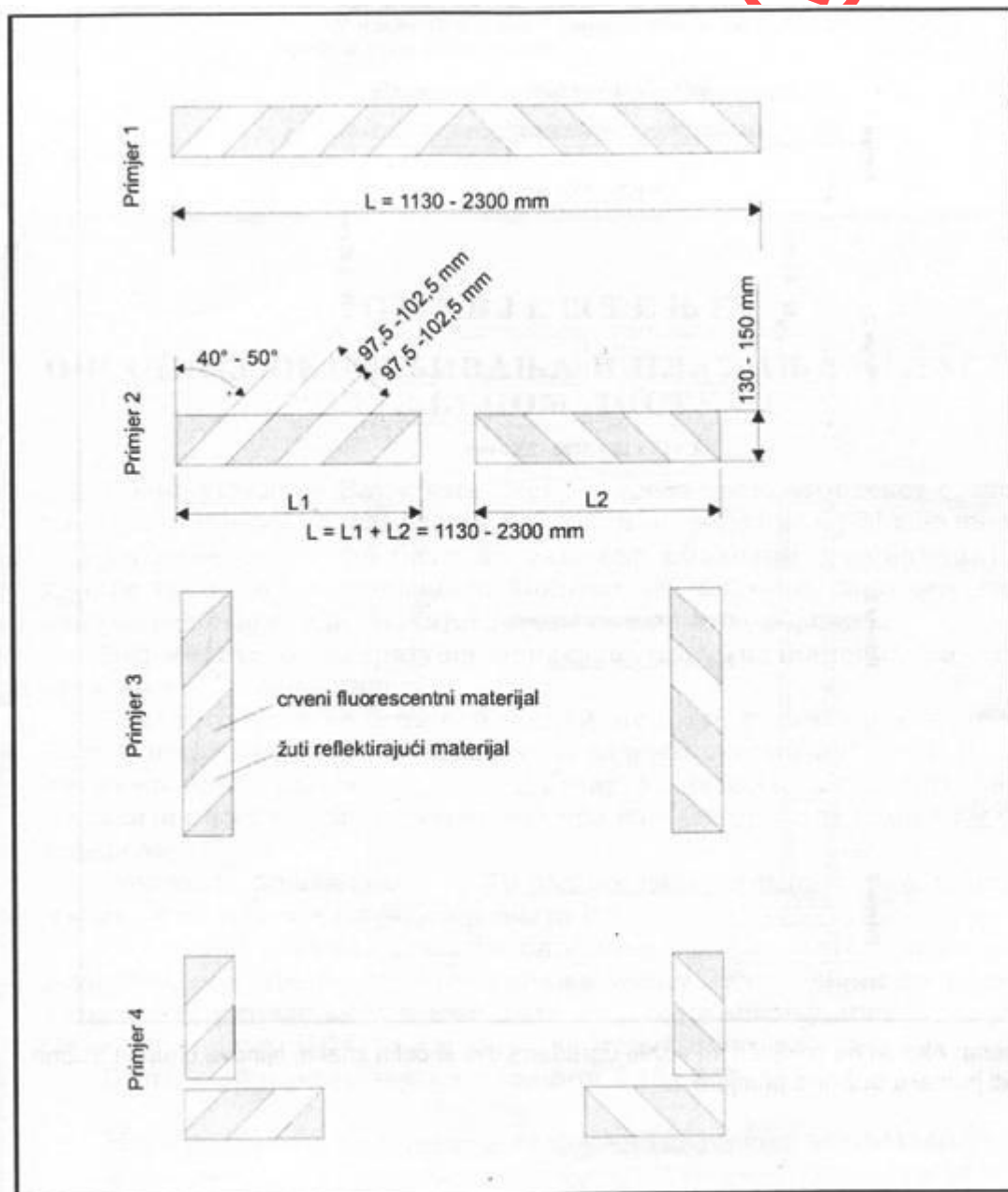
Prilog 1

- 1 - crveni reflektujući materijal
- 2 - crveni fluorescentni materijal

JU SLUŽBA

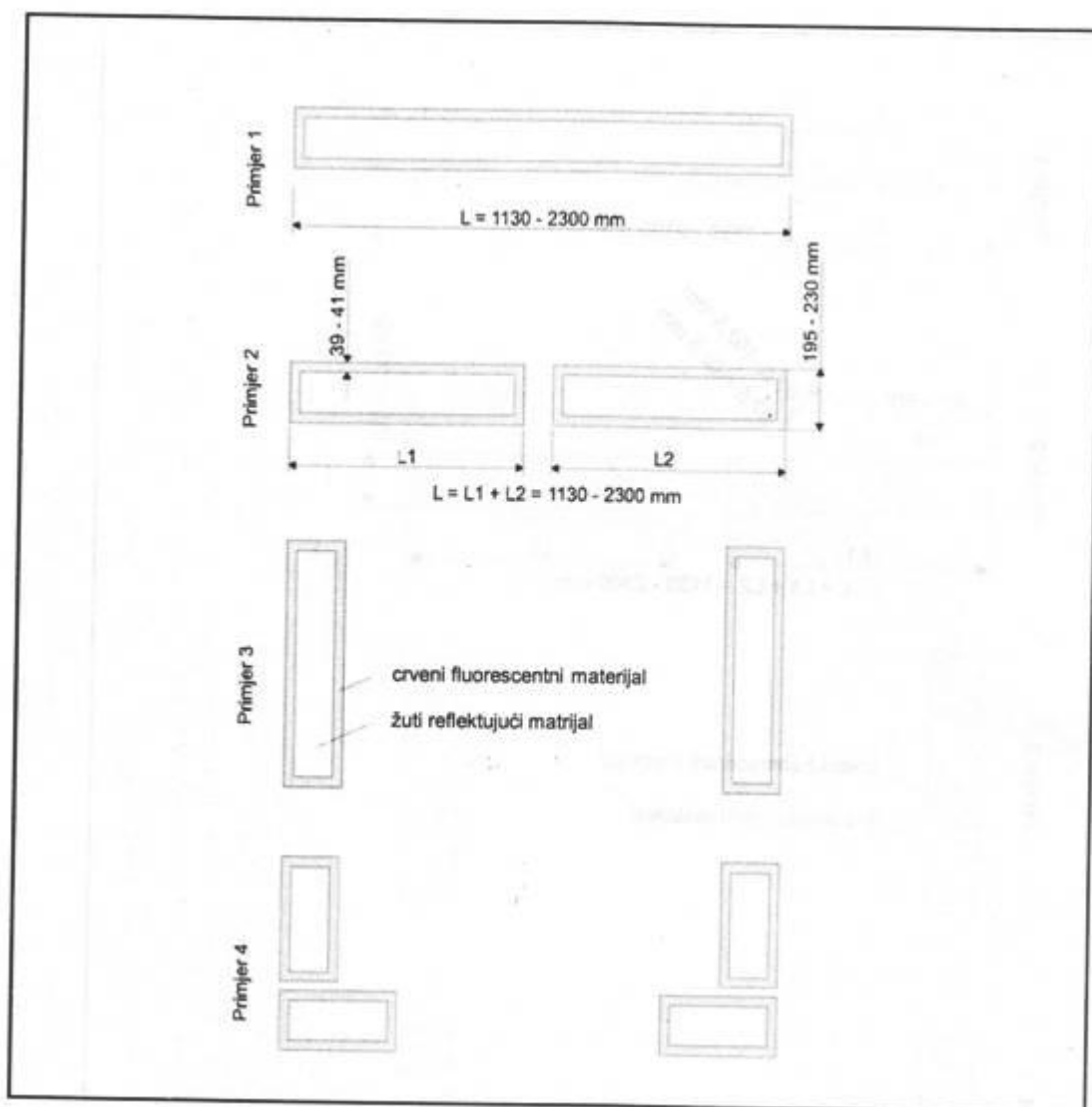
OZNAKA ZA OBILJEŽAVANJE "TEŠKIH VOZILA" NAMIJENJENIH ZA UGRADNJU NA MOTORNIM VOZILIMA

Napomena: Ako su na motornom vozilu ugrađena dva ili četiri znaka, njihova ukupna dužina mora biti jednaka dužini iz primjera 1.

OZNAKA ZA OBILJEŽAVANJE "DUGIH VOZILA" NAMIJENJENIH ZA UGRADNJU NA PRIKLJUČNIM VOZILIMA

Prilog 3

Napomena: Ako su na priključnom vozilu ugrađena dva ili četiri znaka, njihova ukupna dužina mora biti jednaka dužini iz primjera 1.

JU SI

57.

Odluka Ustavnog suda Crne Gore kojom se utvrđuje da odredba člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika o krivičnom postupku, u dijelu koji glasi: "a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira", ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09. i 49/10.), nije u saglasnosti s Ustavom i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke

Ustavni sud Crne Gore, u sastavu: predsjednica Desanka Lopičić i sudije – Milorad Gogić, dr Dragoljub Drašković, Mevlida Muratović, Budimir Šćepanović i Miodrag Iličković, na osnovu odredaba člana 149. stav 1 tačka 1 Ustava Crne Gore i člana 32 tačka 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list Crne Gore”, br. 64/08, 46/13 i 51/13), na sjednici od 28. oktobra 2014. godine, donio je

ODLUKU

I – UTVRĐUJE SE da odredba člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika o krivičnom postupku, u dijelu koji glasi: "a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira", ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09. i 49/10.), nije u saglasnosti s Ustavom i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke.

II - Ova Odluka objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

Obrazloženje

1. Rješenjem Ustavnog suda U-I br. 18/09, od 25. marta 2014. godine, pokrenut je postupak za ocjenu ustavnosti odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika označenog u izreci, u dijelu koji glasi: "a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira".

2. U mišljenju Vlade Crne Gore na navode sadržane u rješenju navedeno je: da je Ministarstvo pravde u martu 2013. godine, obrazovalo Radnu grupu za utvrđivanje obima potrebnih izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku, uključujući i osporenu odredbu člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika o krivičnom postupku i da će Radna grupa, pri izradi Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika poštovati stav Ustavnog suda Crne Gore o saglasnosti dijela osporene odredbe Zakonika s odredbom člana 30. stav 1. Ustava Crne Gore, izražen u rješenju U - I br. 18/09, od 25. marta 2014. godine, zbog čega je predloženo da Ustavni sud, prije donošenja odluke o ocjeni ustavnosti osporene odredbe Zakonika zastane sa postupkom, s obzirom na to da je prema utvrđenom planu donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku predviđeno za oktobar 2014. godine.

3. Osporenim odredbom Zakonika ("Službeni list Crne Gore", br. 57/09. i 49/10.), propisano je:

„Član 175. stav 1. tačka 4.

(1) Kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor protiv tog lica može se odrediti, ako:

3) je u pitanju krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica, a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira;"

4. Ustavni sud je, nakon razmatranja dijela osporene odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika utvrdio da nije u saglasnosti s odredbama člana 30. stav 1. Ustava i članom 5. stav 1. c i stav 3. Evropske konvencije.

5. Za odlučivanje u konkretnom predmetu pravno relevantne su odredbe sljedećih propisa:

Ustava Crne Gore:

“Član 1. stav 2.

Crna Gora je nezavisna i suverena država, republikanskog oblika vladavine.

Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

Član 6.

Crna Gora jemči i štiti prava i slobode.

Prava i slobode su nepovredivi.

Svako je obavezan da poštuje prava i slobode drugih.

Član 16. tač. 1. i 3.

Zakonom se, u skladu sa Ustavom, uređuju:

- 1) način ostvarivanja ljudskih prava i sloboda, kada je to neophodno za njihovo ostvarivanje.
- 3) način osnivanja, organizacija i nadležnost organa vlasti i postupak pred tim organima, ako je to neophodno za njihovo funkcionisanje;

Član 29. st 1. i 2.

Svako ima pravo na ličnu slobodu.

Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom.

Član 30. st. 1. i 4.

Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano u pritvoru samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka.

Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme.

Član 145.

Zakon mora biti saglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom.

Član 149. stav 1. tačka 1. i stav 2.

Ustavni sud odlučuje:

1) o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima.”

Ako je u toku postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti propis prestao da važi, a nijesu otklonjene posljedice njegove primjene, Ustavni sud utvrđuje da li je taj propis bio saglasan sa Ustavom, odnosno sa zakonom za vrijeme njegovog važenja.”

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:

„Član 5. stav 1. tačka c.

Pravo na slobodu i bezbjednost

1. Svako ima pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(...);

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se preduprijedilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju;

(...);

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1. c ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. (...).”

6. Iz navedenih odredaba Ustava proizilazi da Crna Gora jemči i štiti ljudska prava i slobode, da se zakonom, pored ostalog, uređuje nadležnost organa vlasti i postupak pred tim organima, ako je to neophodno za njihovo funkcionisanje, pa i postupci pred sudovima, među kojima je i krivični postupak. Prilikom uređivanja odgovarajućeg sudskog postupka zakonodavac ima ustavnu obavezu da obezbijedi ostvarivanje zajemčenih prava i sloboda, pa i prava na ličnu slobodu i na zakonito lišavanje slobode. Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je uređen zakonom (član 29. stav 2. Ustava). To uređenje uvijek mora biti takvo da osigurava ostvarenje legitimnih ciljeva krivičnog procesa, pravnu sigurnost objektivnog pravnog poretka, određenost, pristupačnost, predvidljivost i pravnu izvjesnost krivičnoprocesnih normi, poštovanje prava koja građanima jamči Ustav, u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz vladavine prava, kao najviše vrijednosti ustavnog poretka, koja je osnov za tumačenje Ustava (član 1. stav 2. Ustava). Ustavom je pod određenim uslovima propisana mogućnost zakonskog ograničavanja lične slobode, uz primjenu ustavnog načela srazmjernosti (član 24. i član 30. st. 1. i 4.). Prema Ustavu, funkcija suđenja u isključivoj je nadležnosti sudova, koji "sude na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora" (član 118. stav 2. Ustava).

6.1. Zakonikom o krivičnom postupku, propisane su materijalnopravne i procesnopravne pretpostavke vezane za procesna prava prilikom određivanja pritvora, trajanje pritvora kao i obaveza obrazloženja sudske odluke o pritvoru. Institut pritvora prema Zakoniku, predstavlja mjeru obezbjeđenja prisustva okrivljenog lica pred nadležnim sudskim organom radi nesmetanog vođenja krivičnog postupka, u slučaju kada postoji osnovana sumnja da je to lice izvršilo krivično djelo. Pritvor, kao mjeru procesne prisile oduzimanja lične slobode osumnjičenog lica, odnosno okrivljenog, određuje nadležni sud prije ili u toku krivičnog postupka, pod zakonom propisanim uslovima. U daljem toku krivičnog postupka, odlučuje se o produženju ili ukidanju pritvora, do koga dolazi kada se za to steknu propisani uslovi.

7. Uređenje pritvora, kao mjere kojom se oduzima osnovno ljudsko pravo na slobodu, zasniva se na međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, najznačajniji je pravni izvor uređenja pritvorskog prava u Evropi. Pravo na slobodu, kao ni ostala ljudska prava, nije apsolutno pravo, ali su u cilju njegove zaštite, Konvencijom propisani uslovi pod kojima država nekom licu može oduzeti slobodu. Odredbama člana 5. Evropske konvencije pojedincu se jamči pravo na ličnu slobodu od arbitrarnih hapšenja, pritvaranja, zatvaranja i drugih mjera državne vlasti kojima se oduzima sloboda. Osim toga, odredbama člana 5. Konvencije faksativno se nabrajaju slučajevi u kojima je dopušteno licu oduzeti slobodu, kao što su izvršenje kazne zatvora, hapšenje i pritvaranje radi izvršenja sudske odluke ili u kaznenom postupku, sprečavanje zaraznih bolesti, oduzimanje slobode lica s duševnim smetnjama, alkoholičara, zavisnika o drogi ili skitnica, zbog nezakonitog ulaska u zemlju, protjerivanja ili izručenja (član 5. stav 1. a-f).

7.1. Oduzimanje slobode u navedenim slučajevima mora biti "zakonito", što podrazumijeva postojanje valjanog zakonom propisanog materijalnopravnog osnova, odnosno opravdanih razloga u konkretnom slučaju, koji isključuju arbitrarnost nadležnih organa. To dalje znači da se sloboda može oduzeti samo u postupku propisanom zakonom, odnosno da država zakonom mora propisati postupak oduzimanja slobode i pridržavati ga se u svakom pojedinom slučaju. Međutim, oduzimanje slobode nekom licu, shodno postupku propisanom unutrašnjim pravom, samo po sebi nije odlučujuće za povredu Konvencije, jer nijedno oduzimanje slobode, koje je arbitrarno nikada se ne može smatrati zakonitim. Osnovni princip je da ni jedan pritvor koji je proizvoljan ne može biti spojiv sa članom 5. stav 1. Evropske konvencije, te da se pojam "proizvoljnosti" iz člana 5. stav 1. Evropske konvencije proteže dalje od samog nepoštovanja nacionalnog prava, tako da lišavanje slobode može biti zakonito u smislu domaćeg prava, ali i dalje proizvoljno i tako protivno Konvenciji¹. Povreda domaćeg prava, prema shvatanju Evropskog suda, znači i povredu Konvencije.

7.1.1. Konvencijske pretpostavke za pritvor, utvrđene u obrazloženjima presuda Evropskog suda, obavezuju zakonodavca da pri uređenju pritvora, kao i sudove pri tumačenju zakonskih propisa koji regulišu pritvor, da te osnove u potpunosti definišu, odnosno primijene. Osnovna načela, koja prema Konvenciji obavezuju zakonodavca pri uređenju pritvora, kao i sud kada odlučuje o pritvoru, u svakom konkretnom slučaju su: pretpostavka okrivljenikove nevinosti, odnosno da s okrivljenim licem, pri oduzimanju slobode, treba postupati kao s nevinim (član 6. stav 2.), načelo proporcionalnosti i legitimni razlozi za pritvor (član 5. stav 1.c i stav 3.).

7.1.2. Pod legitimnim razlozima za pritvor, u smislu odredaba člana 5. stav 1. c i stav 3. Konvencije, podrazumijevaju se materijalnopravne činjenice od kojih zavisi hoće li lice biti lišeno slobode ili ne, koje je nadležno tijelo dužno utvrditi prije odlučivanja o pritvoru (osnovana sumnja da je počinjeno krivično djelo, da je razumno vjerovati da je to nužno radi sprečavanja izvršenja krivičnog djela ili bijega njegovog počinioca). Obaveza njihovog propisivanja u nacionalnom pravu proizlazi iz riječi "zakonito". Međutim, čak iako u zakonu osnov za lišavanje slobode postoji, ukoliko ne sadrži određeni kvalitet, Evropski sud ga neće smatrati neophodnim, da bi bio prihvatljiv u smislu Evropske konvencije. To podrazumijeva da zakon bude dostupan, predvidljiv i siguran i da sadrži određene garancije koje štite od proizvoljnosti u postupanju kojom lica koja zakon tretira mogu biti izloženi.

¹ presuda Evropskog suda u predmetu: *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV] zahtjev br. 13229/03, § 67, 2008.

7.2. Autentična tumačenja odredaba, koja daje Europski sud za ljudska prava, stvorila su obavezujuće konvencijsko pravo o pritvoru za sve države članice Savjeta Europe.

7.2.1. U predmetu *Neumeister protiv Austrije*², u dijelu presude "As to the law", Evropski sud je zauzeo stav da se pritvoreno lice sve do osude (*conviction*), "mora smatrati nevinim, a svrha odredbe (član 5. stav 3. Konvencije), u suštini, svodi se na to da se zahtijeva da bude uslovno pušteno na slobodu onog trenutka kad njegov dalji boravak u pritvoru prestane biti opravdan". U nastavku iste presude Evropski sud je zauzeo i sljedeći načelni stav:

"5. Sud isto tako smatra da su, prilikom odlučivanja o tome prekoračuje li u datom slučaju dužina trajanja pritvaranja optuženog lica razumni rok, domaće sudske vlasti dužne nastojati utvrditi sve činjenice koje bi išle u prilog ili bi osporavale postojanje istinskog zahtjeva javnog interesa kojim bi se moglo opravdati odstupanje od pravila poštovanja slobode pojedinca."

7.2.2. U predmetu *Hutchison Reid protiv Ujedinjenog Kraljevstva*³, sadržani su načelni pravna stavovi Evropskog suda o značenju i domašaju člana 5. Konvencije:

"65. Uhapšeno ili pritvoreno lice ima pravo da takav sud odluči o 'zakonitosti' njegovog pritvaranja u svijetlu ne samo pretpostavki domaćeg prava već i teksta Konvencije, u njoj ustanovljenih opštih načela te svrhe ograničenja koje dopušta stav 1. (vidjeti, *inter alia*, *Brogan i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 29. novembra 1988., ... § 65.). To ne jamči pravo na sudski nadzor takvog obima koji će ovlastiti sud da u svim aspektima slučaja, uključujući pitanja čiste svrsishodnosti (*pure expediency*), zamijeni vlastitom diskrecijom onog tijela koje donosi odluke (*to substitute its own discretion for that of the decision-making authority*). Nadzor, međutim, mora biti dovoljno obuhvatan da utiče na uslove koji su bitni za zakonito pritvaranje lica podvrgnutog vrsti lišenja slobode koja je naložena (vidjeti *E. protiv Norveške*, presuda od 29. avgusta 1990., ... § 50., i *Singh protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 2. februara 1996., ... § 65.)."

7.2.3. U predmetu *Letellier protiv Francuske*⁴, Evropski sud je izrazio stav da krivična djela koja zbog svoje težine ili načina izvršenja dovode do remećenja ili narušavanja javnog reda, a za koja je okrivljenik osnovano sumnjiv, mogu u izuzetnim okolnostima (*in exceptional circumstances and ... there being sufficient evidence*) opravdati duže pritvaranje:

"48. Podnosilac predstavke je navela da do ometanja javnog reda ne može doći samo usljed činjenja krivičnog djela.

49. Prema Komisiji, opasnost od takvog uznemiravanja, koje je shvatila kao ometanje javnog mnjenja, nakon oslobađanja osumnjičenog, ne može proisteci samo iz težine krivičnog djela ili optužbe protiv određenog lica. Kako bi se odredilo da li je postojala opasnost te prirode, bilo je po njihovom mišljenju neophodno uzeti u obzir druge faktore, kao što su mogući stav i ponašanje optuženog kada bude pušten na slobodu; francuski sudovi nisu to uradili u ovom predmetu.

50. Po mišljenju Vlade je, s druge strane, do ometanja javnog reda došlo samim krivičnim djelom i okolnostima u kojima je počinjeno. S obzirom da predstavlja nepopravljiv napad na ljudsko biće, svako ubistvo značajno ometa javni red u društvu koje se brine o zaštiti ljudskih prava, od kojih poštovanje ljudskog života predstavlja osnovnu vrijednost, kako je i pokazano članom 2. Konvencije. Prouzrokovano ometanje je čak dublje i trajnije u predmetu umišljajnog i organizovanog ubistva. Postojale su značajne i čvrste naznake koje govore da je gđa Letellier napravila plan za ubistvo svog muža, te uputila treću stranu da to učini za novac.

51. Sud prihvata da, iz razloga njihove posebne težine i reagovanja javnosti na njih, određena krivična djela mogu da dovedu do društvene uznemirenosti, što može da opravda pritvor, bar na neko vrijeme. U izuzetnim okolnostima ovaj faktor se može, stoga, uzeti u obzir u svrhe Konvencije, u svakom slučaju u mjeri u kojoj domaće pravo prihvata - kao u članu 144. Zakona o krivičnom postupku - pojam ometanja javnog reda usljed krivičnog djela. Međutim, ovaj osnov se može smatrati relevantnim i dovoljnim samo ako je zasnovan na činjenicama koje mogu pokazati da bi oslobađanje optužene zaista omelo javni red. Takode, pritvor će i dalje biti

² presuda od, 27. juna 1968., zahtjev br. 1936/63, § 4.

³ presuda, od 20. februara, 2003., zahtjev br. 50272/99.

⁴ presuda od 26. juna 1991., zahtjev br. 12369/86, §§ 29. i 51.

legitiman samo ako je javni red i dalje stvarno ugrožen; produženje pritvora se ne može koristiti kao predviđanje kazne zatvora.”

8. Iz navedenih stavova Evropskog suda, koje prihvata Ustavni sud, proizilazi da taj sud primjenu osporenog pritvorskog osnova kao "dovoljnog i relevantnog" *causae arresti*, dopušta samo ako se kauza zasniiva na činjenicama iz kojih proizilazi da bi puštanje okrivljenog na slobodu stvarno poremetilo javni red ili naškodilo javnom redu (*based on facts capable of showing that the accused's release would actually disturb/prejudice public order*), pri čemu pritvor smije trajati samo dok je javni red stvarno ugrožen (*if public order remains actually threatened*) i ne smije služiti kao anticipacija kazne zatvora (*cannot be used to anticipate a custodial sentence*) i da se, opšti pojmovi, kao što su apstraktna težina krivičnog djela ili težina njegovih posljedica, ne smiju koristiti za opravdanje pritvora⁵.

9. Osporenim dijelom odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika, po ocjeni Ustavnog suda, propisan je pritvorski osnov koji ima vanprocesni karakter, koji upućuje na to da se pritvor može odrediti radi zaštite bezbjednosti ljudi, odnosno prijetnje očuvanju javnog reda i mira, a ne radi vođenja krivičnog postupka. Naime, iz cjeline odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. proizilazi da se pritvor protiv lica, po toj odredbi, može odrediti ispunjenjem tri kumulativna uslova: kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice izvršilo krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica, a postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira. Osporeni dio odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika, predstavlja pravni osnov za lišenje ili nastavak lišenja slobode zbog: „otklanjanja opasnosti u pogledu prijetnje očuvanju javnog reda i mira“. Međutim, ta prijetnja (stvarna ili potencijalna), ne sadrži razloge na osnovu kojih bi sud u praksi, nesporno, mogao utvrditi da će zbog puštanja na slobodu okrivljenog, nastupiti izuzetne okolnosti koje će ili bi mogle uticati na vođenje krivičnog postupka ili na javni red i mir. Zakonikom, naime nijesu propisane „izuzetne okolnosti“ i „ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira“, ili inicijalni rizik kojim nadležni organi mogu opravdati određivanje ili produženje pritvora nekom licu, uključujući i zaštitu tog lica, odnosno koja se legitimna svrha ostvaruje pritvaranjem počinioca krivičnog djela, zbog prijetnje konceptu javnog reda i mira.

9.1. Zbog razloga kontradiktornosti, nepreciznosti i nepredvidljivosti u pogledu posljedica i rizika od arbitrarnosti, osporeni dio odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika, po ocjeni Ustavnog suda, nije u saglasnosti s odredbom člana 30. stav 1. Ustava, iz koje proizilazi da sud licu može odrediti pritvor samo ako postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo i ako je ta mjera neophodna radi vođenja krivičnog postupka, čime se iscrpljuje neposredno dejstvo tog krivično-procesnog instituta. Iz navedenog, po nalaženju Ustavnog suda, proizilazi, da osporeni pritvorski osnov ima karakter preventivne mjere, koja ne sadrži realnu opasnost po javni red i mir, odnosno da je osporeni dio odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika neprecizan, nepredvidljiv u pogledu posljedica pa, stoga, ne zadovoljava kriterijum zakonitosti kako to traži Evropski sud. Uz to, imajući u vidu prava imanentna statusu okrivljenika u krivičnom postupku, ocjena suda (i obrazloženje te ocjene) o svim navedenim elementima, to jest o razlozima za pritvor i za produženje pritvora, mora biti temeljitija što je trajanje pritvora duže. Jedino takav pristup udovoljit će zahtjevu "relevantnosti i dostupnosti predvidljivosti i sigurnosti" razloga za pritvor i, kumulativno, kriterijum zakonitosti u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz Ustava i Konvencije. Stoga je Ustavni sud utvrdio da dio osporene odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika nije u saglasnosti s odredbama člana 30. stav 1. Ustava i članom 5. stav 1.c i stav 3. Evropske konvencije.

10. Na osnovu iznijetih razloga riješeno je kao u izreci.

⁵ presuda, u predmetu *Tomasi protiv Francuske* od 27. avgusta 1992., zahtjev br. 12850/87, §§ 89. i 91.

III - Odluka o objavljivanju ove Odluke zasnovna je na odredbama člana 151. stav 2., člana 152. Stav 1. Ustava Crne Gore i člana 34. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore.

U-I br. 18/09

Podgorica, 28. oktobar 2014. godine

Ustavni sud Crne Gore

Predsjednica,
Desanka Lopičić, s.r.

JU Službeni list CG

CG

58.

Na osnovu člana 101 stav 6 alineja 1 Zakona o elektronskim medijima ("Sl.list CG", br. 46/10, 40/11, 53/11, 06/13), člana 17 stav 2 alineja 1 Pravilnika o uslovima i postupku izdavanja odobrenja za emitovanje ("Sl. list CG", br. 33/11), direktor Agencija za elektronske medije je utvrdio

S P I S A K
LICA KOJIMA JE IZDATO ODOBRENJE ZA EMITOVANJE
PO OSNOVU JAVNOG KONKURSA ZA DODJELU PRAVA NA PRISTUP KAPACITETU MULTIPLEKSA
PRVE DVB-T2 MREŽE SA NACIONALNIM POKRIVANJEM (MUX 1),
RASPISANOG 30.10.2014.GODINE

1. Po osnovu javnog konkursa za dodjelu prava na pristup kapacitetu multipleksa prve DVB-T2 mreže sa nacionalnim pokrivanjem (MUX 1), raspisanog 30.10.2014.godine i Rješenja Savjeta Agencije za elektronske medije o dodjeli prava na emitovanje broj 01-1537 od 10.12.2014.g. ("Sl.list CG", br. 53/14), Agencija za elektronske medije je izdala odobrenje za emitovanje sljedećim licima koja su time stekla status emitera:

Red. br.	ELEKTRONSKI MEDIJI	EMITER	BROJ ODOBRENJA
1.	TV Pink M	„Pink M Company“ d.o.o.	O - TV - K - 14
2.	Prva TV	„AST“ d.o.o.	O - TV - K - 15
3.	TV Vijesti	„Televizija Vijesti“ d.o.o.	O - TV - K - 19

2. Ova lista biće objavljena u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 02 – 13

Podgorica, 13. januara 2015. godine

Agencija za elektronske medije

Direktor,

Abaz Džafić, s.r.

59.

Na osnovu člana 101 stav 6 alineja 1 Zakona o elektronskim medijima ("Sl.list CG", br. 46/10, 40/11, 53/11, 06/13), člana 17 stav 2 alineja 1 Pravilnika o uslovima i postupku izdavanja odobrenja za emitovanje ("Sl. list CG", br. 33/11), direktor Agencija za elektronske medije je utvrdio

S P I S A K
LICA KOJIMA JE IZDATO ODOBRENJE ZA EMITOVANJE PO OSNOVU JAVNOG KONKURSA ZA
DODJELU PRAVA NA EMITOVANJE RADIJSKIH PROGRAMA,
RASPISANOG 30.10.2014.GODINE

1. Po osnovu javnog konkursa za dodjelu prava na emitovanje radijskih programa, raspisanog 30.10.2014. godine i Rješenja Savjeta Agencije za elektronske medije o dodjeli prava na emitovanje broj 01-1538 od 10.12.2014.g. ("Sl.list CG", br. 53/14), Agencija za elektronske medije je izdala odobrenje za emitovanje sljedećim licima koja su time stekla status emitera:

Red. br.	ELEKTRONSKI MEDIJ	EMITER	BROJ ODOBRENJA
1.	Radio Fatih	Mešihat Islamske zajednice u Crnoj Gori	O - R - N - 01
2.	Radio Homer	NVO „Kulturni centar Homer“	O - R - N - 02
3.	Cool Radio	NVO „Društvo za ravnopravnost i toleranciju“	O - R - K - 08
4.	Radio D plus	„M.D.Company“ d.o.o.	O - R - K - 12
5.	Radio Fatih	Mešihat Islamske zajednice u Crnoj Gori	O - R - N - 01
6.	XL Radio	NVO „Stereotip“	O - R - K - 45
7.	Best Radio	„Amarty“ d.o.o.	O - R - K - 46

2. Ova lista biće objavljena u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 02 – 14
Podgorica, 13. januara 2015. godine

Agencija za elektronske medije

Direktor,

Abaz Džafić, s.r.

60.

Na osnovu člana 45 stav 2 tačka 10 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore („Sl. list Crne Gore“, broj 40/10, 46/10 i 06/13), a u vezi sa članom 5 Zakona o visini stope zatezne kamate („Sl. list Crne Gore“, broj 83/09), guverner Centralne banke Crne Gore donio je

**ODLUKU
O UTVRĐIVANJU STOPE ZATEZNE KAMATE ZA PERIOD OD 1. JANUARA DO
30. JUNA 2015. GODINE**

1. Za period od 1. januara do 30. juna 2015. godine stopa zatezne kamate iznosi 7,05 %.

Br. 0102-33/1

Podgorica, 5. januara 2015. godine

Centralna banka Crne Gore
Guverner,
mr **Milojica Dakić**, sr.

JU Službeni list

61.

Na osnovu člana 19 stav 2 tačka 8, 22 stav 1. tačka 4), 26,42 i 59 Zakona o zaštiti konkurencije (»Sl.list CG«, br.44/12) i člana 196 stav 1 Zakona o opštem upravnom postupku (»Sl.list RCG«, br. 60/03 i »Sl.list CG«, br. 32/11) u postupku pokrenutom po službenoj dužnosti, Zaključkom br. 02-UPI-36/1-14 od 17. jula 2014. godine protiv privrednih subjekata ŠAFRAN DOO ZA PROIZVODNJU, TRGOVINU I USLUGE BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi JNA br. 4, Bar, registrovano kod Centralnog registra Poreske uprave pod matičnim brojem 02285436, zastupano od ovlašćenih zastupnika Antonela Jahaj i Chenyi Huang i OBUĆA MINJA DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU - BERANE, sa registrovanim sjedištem na adresi Mojsija Zečevića br. 7, Berane, registrovano kod Centralnog registra Poreske uprave pod matičnim brojem 02699044, zastupano od izvršnog direktora Saša Bogavac, a radi ispitivanja postojanja povrede iz člana 8 stav 1 tačka 6) Zakona o zaštiti konkurencije, direktor Agencije za zaštitu konkurencije donosi

RJEŠENJE

I UTVRĐUJE SE da su odredbe čl. 7.1, 7.2, 7.4 i čl. 8 Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju, zaključenog između ŠAFRAN DOO ZA PROIZVODNJU, TRGOVINU I USLUGE BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi JNA br. 4, Bar i OBUĆA MINJA DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU - BERANE, sa registrovanim sjedištem na adresi Mojsija Zečevića br. 7, Berane od 01.09.2013. godine imale za cilj ili posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu u smislu čl. 8 stav 1 tačka 6) Zakona, te da su iste ZABRANJENE I NIŠTAVE.

II ZABRANJUJE SE ugovornim stranama dalja primjena i sprovođenje odredbi čl. 7.1, 7.2, 7.4 i čl. 8 Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju.

III ZABRANJUJE SE ŠAFRAN DOO ZA PROIZVODNJU, TRGOVINU I USLUGE BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi JNA br. 4, Bar da utvrđuje i na tržištu koordinira i nadzire primjenu prodajne cijene svojih kupaca ka krajnjim potrošačima za proizvode Šafrana.

IV NALAŽE SE ŠAFRAN DOO ZA PROIZVODNJU, TRGOVINU I USLUGE BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi JNA br. 4, Bar da najkasnije u roku od sedam (7) dana od dana prijema ovog Rješenja pisanim putem obavijesti sve svoje kupce dostavom kopije dispozitiva ovog Rješenja i dokaz o izvršenju naloga dostavi Agenciji za zaštitu konkurencije na adresu Bulevar revolucije br. 2, 81000 Podgorica.

V Dispozitiv ovog Rješenja se objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" i na Internet stranici Agencije za zaštitu konkurencije.

Broj: 02-UPI-36/19-14
Podgorica, 30.12.2014. godine

Agencija za zaštitu konkurencije
Direktor,
Miodrag Vujović, s.r.

62.

Na osnovu člana 19 stav 2 tačka 8, 22 stav 1. tačka 4), 26, 42 i 59 Zakona o zaštiti konkurencije (»Sl.list CG«, br.44/12) i člana 196 stav 1 Zakona o opštem upravnom postupku (»Sl.list RCG«, br.60/03 i »Sl.list CG«, br.32/11) u postupku pokrenutom po službenoj dužnosti, Zaključkom br. 02-UPI-13/1-14 od 25.03.2014. godine protiv privrednog subjekta AD KONTEJNERSKI TERMINAL I GENERALNI TERETI BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi Obala 13 jula bb, Bar, kojeg zastupa izvršni direktor Andrija Radusinović i punomoćnik u postupku, Sanida Kacila i OCEAN MONTENEGRO D.O.O. – BAR, sa registrovanim sjedištem na adresi Obala 13 jula bb, Bar, koje zastupa v.d. izvršni direktor Mileta Vojvodić, ovlašćeni zastupnik Nela Vitić, i punomoćnici, advokati Tamara Durutović iz advokatske kancelarije OAD „Durutović&Boljević“, Podgorica, po punomoćju u spisima predmeta i advokat Vladimir Milošević, po usmenom punomoćju, a radi ispitivanja postojanja povrede iz člana 8 stav 1 tačka 1), 2), 4) i 5) Zakona o zaštiti konkurencije, direktor Agencije za zaštitu konkurencije donosi

RJEŠENJE

I UTVRĐUJE SE da su odredbe čl. 10 i 13 Ugovora o pružanju usluga sa zavodnim brojem KTGT 2902 od 20.04.2012. godine, zaključenog između Ocean Montenegro d.o.o. i AD Kontejnerski terminal i generalni tereti, sa periodom važenja od dana privatizacije, tj. od 15.11.2010. godine, na period od šest (6) godina, odnosno do 15.11.2016. godine, imale za cilj ili posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu u smislu čl. 8 stav 1 tačka 2) i 5) Zakona i kao takve su ZABRANJENE I NIŠTAVE.

II ZABRANJUJE SE ugovornim stranama AD Kontejnerski terminal i generalni tereti i Ocean Montenegro d.o.o. dalja primjena i sprovođenje čl. 10 i 13 Ugovora o pružanju usluga koji je zaveden kod KTGT pod brojem 2902 od 20.04.2012. godine.

III NALAŽE SE ugovornim stranama AD Kontejnerski terminal i generalni tereti i Ocean Montenegro d.o.o. da zaključe novi Ugovor o pružanju usluga i isti dostave Agenciji za zaštitu konkurencije u roku od trideset (30) dana od dana prijema ovog Rješenja ili zaključe Aneks postojećeg Ugovora o pružanju usluga od 20.04.2012. godine, kojim se odredbe člana 10 i 13 stavljaju van snage u skladu sa ovim Rješenjem.

IV Odbija se prijedlog punomoćnika advokata Vladimira B. Miloševića Ocean Montenegro d.o.o. da se sasluša resorni ministar i predsjednik Savjeta za privatizaciju, a po potrebi i predsjednik Vlade Crne Gore, kao neosnovan.

V OBUSTAVLJA SE postupak utvrđivanja povrede konkurencije po osnovu čl. 8 stav 1 tačka 1) i 4) Zakona o zaštiti konkurencije, zbog nepostojanja dokaza.

VI Dispozitiv ovog Rješenja se objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“ i na Internet stranici Agencije za zaštitu konkurencije.

Broj: 02-UPI-13/88-14
Podgorica 29.12.2014. godine

Agencija za zaštitu konkurencije
Direktor,
Miodrag Vujović, s.r.

STEČAJEVI I LIKVIDACIJE

St.br. 45/13

Privredni sud u Bijelom Polju, objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom DOOTAK Kolašin" iz Kolašina, matični broj 02014459, otvoren rješenjem ovog suda St.br.45/13 od 01.10.2013. godine.

Razrješava se dužnosti stečajnog upravnika Mr Radojica Grba, dipl.ing. iz Pljevalja, oslobađa obaveza u vezi sa predmetnim stečajnim postupkom, s tim što se ovlašćuje da započete radnje stečajnog postupka okonča u roku od 8. dana.

St.br.60/14

Privredni sud u Bijelom Polju, sudija Senada Hasanagić objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom DOO "OB CAFFE" - Bijelo Polje, određen rješenjem ovog suda St.br.60/14 od 06.11.2014. god. i DOO "OB CAFFE" - Bijelo Polje, se smatra likvidiranom.

RAZREŠAVA SE dužnosti stečajni upravnik Lakić Grdinić, dipl. ecc iz Bijelog Polja i oslobađa obaveza u vezi sa stečajnim postupkom kod DOO "OB CAFFE" - Bijelo Polje
Dana 23.12.2014 god.

St.br. 335/11

Privredni sud u Podgorici dana 30.12.2014. g. objavljuje

RJEŠENJE

I ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom AD "BAJO PIVLJANIN" iz PODGORICE /PIB 02298783/, pokrenut rješenjem ovog suda St.br.335/11 od 10.02.2012. godine.

II Imenuje se Veselin Raičević, iz Podgorice, za zastupnika stečajne mase stečajnog dužnika AD "Bajo Pivljanin" iz Podgorice.

St.br. 236/12

Privredni sud u Podgorici dana 30.12.2014. g. objavljuje

RJEŠENJE

I ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom DOO "KRIKAT" iz PODGORICE /PIB 02618699/, pokrenut rješenjem ovog suda St.br.236/12 od 28.08.2012. godine.

II Imenuje se Zoran Vujošević, iz Podgorice, za zastupnika stečajne mase stečajnog dužnika DOO "Krikat" iz Podgorice.

St.br.67/14

Privredni sud u Bijelom Polju, sudija Senada Hasanagić objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom DOO "M" -Bijelo Polje, određen rješenjem ovog suda St.br.67/14 od 25.11.2014. godine i DOO "M" - Bijelo Polje, se smatra likvidiranom.

RAZRJEŠAVA SE dužnosti stečajni upravnik Lakić Grdinić, dipl. ecc iz Bijelog Polja i oslobađa obaveza u vezi sa stečajnim postupkom kod DOO "M" -Bijelo Polje.

Dana 25.12.2014 god.

St.br.69/14

Privredni sud u Bijelom Polju, sudija Senada Hasanagić objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom DOO "M" - Bijelo Polje, određen rješenjem ovog suda St.br.69/14 od 26.11.2014. godine i DOO "CA-MONTE" - Plav, se smatra likvidiranom.

RAZRJEŠAVA SE dužnosti stečajni upravnik Lakić Grdinić, dipl. ecc iz Bijelog Polja i oslobađa obaveza u vezi sa stečajnim postupkom kod DOO "CA-MONTE" - Plav.

Dana 30.12.2014 god.

St.br.14/08

PRIVREDNI SUD U BIJELOM POLJU, sudija Faruk Mušović, u stečajnom postupku nad stečajnim dužnikom AD"Termoplast" u stečaju iz Gusinja, rješavajući po zahtjevu stečajnog upravnika za zaključenje stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom AD"Termoplast"u stečaju iz Gusinja od 12.12.2014. godine, dana 30.12.2014. godine, donio je

RJEŠENJE

ODOBRAVA SE konačni izvještaj stečajnog upravnika dužnika AD "Termoplast" u stečaju iz Gusinja br.6/14 od 09.12.2014. godine.

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom AD "Termoplast" u stečaju iz Gusinja.

OVLAŠĆUJE SE stečajni upravnik dužnika AD"Termoplast" u stečaju iz Gusinja, Grba Radojica da završi postupak raspodjele obezbijedenog potraživanja koje ima Ministarstvo finansija u iznosu od 45.830,00 €, na način kako to povjerilac Ministarstvo finansija odluči.

PRIVREDNI SUD U BIJELOM POLJU

Dana 30.12. 2014. godine

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka nad "Ronin" doo Podgorica (Rješ.suda St.br.361/14 od 19.12.2014. g.)

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom sa ograničenom odgovornošću "Ronin" doo Podgorica, Malo brdo, N3-N4 (mat.br.02824116), otvoren rješenjem ovog suda St.br.361/14 od 24.10.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka nad "Ast-rest" doo Budva (Rješ.suda St.br.303/14 od 26.12.2014. g.)

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom za ugostiteljstvo "Ast-rest" doo Budva, ul.Vojvodanska br.20 (mat.br. 02928485), otvoren rješenjem ovog suda St.br.303/14 od 8.10.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka nad "Europorta" doo Ulcinj (Rješ.suda St.br.371/14 od 26.12.2014. g.)

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom za proizvodnju, promet i usluge, export-import "Europorta" doo Ulcinj, ul.Buda Tomovića br.10 (mat.br.02654008), otvoren rješenjem ovog suda St.br.371/14 od 5.11.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OGLAS

o zaključenju stečajnog postupka nad "I wish" doo Podgorica (Rješ.suda St.br.407/14 od 26.12.2014. g.)

ZAKLJUČUJE SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom za proizvodnju i promet roba i usluga "I wish" doo Podgorica, ul.Bokeška br.40 (mat.br.02696452), otvoren rješenjem ovog suda St.br.407/14 od 5.11.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OGLAS

o obustavi stečajnog postupka nad "Monte mena investments" doo iz Podgorice, rješenjem St.br.24/14 od 26.12.2014. god.

OBUSTAVLJA SE stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom sa ograničenom odgovornošću "Monte mena investments" doo iz Podgorice, Bul.Svetog Petra Cetinjskog br. 141 (matični broj 02675692), otvoren rješenjem ovog suda St.br.24/14 od 28.04.2014. godine.

St.br.557/14

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

1.OTVARA SE stečajni postupak nad dužnikom DOO "BONA CASA" iz PODGORICE (registarski broj 5-0497543), PIB 02732998.

2. Imenuje se Ana Drašković, dipl.pravnik, iz Podgorica, tel. 069-101-905, za stečajnog upravnika nad stečajnim dužnikom.

3. Pozivaju se povjerioci stečajnog dužnika da u roku od 30 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbjeđena i neobezbjeđena potraživanja, a pozivaju stečajnog dužnika da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.

4. Prvi sastanak povjerilaca održaće se 30.01.2015. godine u 9,30 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.

5. Ročište za ispitivanje potraživanja održaće se dana 09.02.2015. godine u 9,30 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.

6. Rješenje o otvaranju stečajnog postupka, objaviti na oglasnoj tabli Suda, dana 30.12.2014. g.

St.br.556/14

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

1.OTVARA SE stečajni postupak nad dužnikom DOO "TERASA NA TARI" iz PODGORICE (registarski broj 5-0594793), PIB 02816393.

2. Imenuje se Olivera Vuletić, dipl.pravnik, iz Podgorica, tel. 069-603-036, za stečajnog upravnika nad stečajnim dužnikom.

3. Pozivaju se povjerioci stečajnog dužnika da u roku od 30 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbjeđena i neobezbijedena potraživanja, a pozivaju stečajnog dužnika da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
4. Prvi sastanak povjerilaca održaće se 30.01.2015. godine u 9,30 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
5. Ročište za ispitivanje potraživanja održaće se dana 09.02.2015. godine u 9,30 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
6. Rješenje o otvaranju stečajnog postupka, objaviti na oglasnoj tabli Suda, dana, 30.12.2014. godine.

St.br.549/14

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

1. OTVARA SE stečajni postupak nad dužnikom DOO "ATIC" iz PODGORICE (registarski broj 5-0158784), PIB 02370948.
2. Imenuje se Rajko Lopičić, dipl.pravnik, iz Podgorica, tel. 069-021-004, za stečajnog upravnika nad stečajnim dužnikom.
3. Pozivaju se povjerioci stečajnog dužnika da u roku od 30 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbjeđena i neobezbijedena potraživanja, a pozivaju stečajnog dužnika da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
4. Prvi sastanak povjerilaca održaće se 30.01.2015. godine u 9,15 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
5. Ročište za ispitivanje potraživanja održaće se dana 09.02.2015. godine u 9,15 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
6. Rješenje o otvaranju stečajnog postupka, objaviti na oglasnoj tabli Suda, dana 30.12.2014. g.

St.br.495/14

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

1. OTVARA SE stečajni postupak nad dužnikom DOO "SUBLIME DEVELOPMENTS" iz PODGORICE (registarski broj 5-0417604), PIB 02683466.
2. Imenuje se Žarko Ostojić, dipl.ecc, iz Podgorica, tel. 067-319-299, za stečajnog upravnika nad stečajnim dužnikom.
3. Pozivaju se povjerioci stečajnog dužnika da u roku od 30 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbjeđena i neobezbijedena potraživanja, a pozivaju stečajnog dužnika da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
4. Prvi sastanak povjerilaca održaće se 30.01.2015. godine u 9,45 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
5. Ročište za ispitivanje potraživanja održaće se dana 20.02.2015. godine u 9,45 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 20.
6. Rješenje o otvaranju stečajnog postupka, objaviti na oglasnoj tabli Suda, dana 30.12.2014. g.

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

**o otvaranju stečajnog postupka nad dužnikom "PGM company" DOO Herceg Novi
(rješenjem ovog suda St.br.294/14 od 26.12.2014. godine)**

- I. Otvara se, stečajni postupak nad stečajnim dužnikom Društvom za proizvodnju, promet i usluge, export-import "PGM company" DOO Herceg Novi, Igalo, Trebinjska, Servis Zona bb, (Mat .br.02846675).
- II. Za stečajnog upravnika imenuje se Ognjen Jovović, dipl.ecc iz Herceg Novog, Kumbor 81, tel.069/348-777.
- III. Povjerioci se pozivaju da u roku od 30 dana, od dana objave Oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbijedena i neobezbijedena potraživanja.
- IV. Dužnici se pozivaju da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
- V. Prvi sastanak povjerilaca održaće se dana 5.02.2015. godine u 9 časova, a ročište za ispitivanje potraživanja dana 26.02.2015. godine u 9 časova, u Privrednom sudu u Podgorici, ul. IV Proleterske br.2., kancelarija br 26. / prvi sprat.
- VI. Rješenje se objavljuje na oglasnoj tabli suda dana 29.12.2014 godine.

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

o otvaranju stečajnog postupka St br. 506/14 nad DOO "TILEN" Herceg Novi

- I Otvara se, dana 30.12.2014. godine, stečajni postupak nad dužnikom DOO za promet i usluge, export - import "TILEN" Herceg Novi, ul. Save Kovačevića br. 20., mat.br. 02395452/
- II Za stečajnog upravnika imenuje se Ranko Grbavac iz Herceg Novog, tel. 067/333-662
- III Povjerioci se pozivaju da u roku od 30 dana, od dana objave Oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbijedena i neobezbijedena potraživanja.
- IV Dužnici se pozivaju da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
- V Prvi sastanak povjerilaca održaće se dana 21.01.2015. godine u 10,30 časova, a ročište za ispitivanje potraživanja dana 24.02.2015. godine u 10,30 časova, u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija br 31.
- VI. Rješenje se objavljuje na oglasnoj tabli suda dana 30.12.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici objavljuje

OGLAS

**o otvaranju stečajnog postupka u predmetu St. br. 476/14 nad dužnikom doo "ODISEJ"
- Nikšić**

- I. OTVARA SE stečajni postupak nad dužnikom d.o.o "ODISEJ" društvo za ugostiteljstvo, trgovinu i usluge iz Nikšića (matični broj 02758091)
- II. Imenuje se se Slobodanka Čabarkapa, Mašinski iz Podgorice, Vasa Raičkovića 13, broj telefona 067/530-949, za stečajnog upravnika nad stečajnim dužnikom.
- III. Pozivaju se povjerioci stečajnog dužnika da u roku od 30 dana od dana objavljivanja oglasa o otvaranju stečajnog postupka, prijave svoja obezbedjenja i neobezbijedjena potraživanja.
- IV. Pozivaju se dužnici stečajnog dužnika da ispune svoje obaveze prema stečajnoj masi.
- V. Prvi sastanak povjerilaca održaće se 20.01.2015 godine u 9,30 sati u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 30.
- VI. Ročište za ispitivanje potraživanja održaće se dana 18.02.2015. godine u 9,30 sati, u Privrednom sudu u Podgorici, kancelarija broj 30.

VII. Rješenje o otvaranju stečajnog postupka, objaviti na oglasnoj tabli suda, dana 16.12.2014. godine.

Privredni sud u Podgorici, objavljuje

OBAVJEŠTENJE O ODRŽAVANJU ROČIŠTA

Privredni sud u Podgorici je u stečajnom postupku St br 25/14, nad stečajnim dužnikom "DRVOIMPEX STANDARD" AD Podgorica, zakazao ročište za dan 10.02.2015 godine, sa početkom u 09, 00 časova, u Privrednom sudu u Podgorici, IV Proleterske broj 2, kancelarija broj 31., radi razmatranja i glasanja o izmijenjenom predlogu Plana reorganizacije kojeg je sudu, dana 30.12.2014. godine, podnio vlasnik kapitala. O planu glasaju povjerioci sa utvrđenim potraživanjima, putem pisma koje mora biti dostavljeno sudu najkasnije do početka održavanja ročišta, ili neposrednim izjašnjavaњem na ročištu. Plan je, radi upoznavanja sa njegovom sadržinom, dostupan i uvid u Plan se može izvršiti svakog radnog dana u Privrednom sudu Podgorica, IV Proleterske br 2, kancelarija br 31. u vremenu od 13 do 15. časova, zaključno sa 09.02.2015. godine.

JU Službeni list

SUDSKI OGLASI

Osnovni sud u Baru

P.br.400/14

OGLAS

Rješenjem ovog suda P.br. 400/14 od 12.01.2015. godine, na osnovu člana 82 stav 3 tač. 1 ZPP-a, postavljen je Mišo Jakšić stručni saradnik ovog suda, za privremenog zastupnika tuženom Stojanović Radivoju, koji je nepoznatog boravišta.

Istim rješenjem određeno je da će privremeni zastupnik, zastupati tuženog, sve dok se isti ili njegov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno dok Organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana 12.01.2015. godine

Rs.br.58/14

OSNOVNI SUD U BARU, sudija Boris Bulatović, u pravnoj stvari predlagača Jelić Mladena iz Sutomora, protiv Tomović Vladimira, Nilović Tatjane, Đeđinović Milenka, Đeđinović Ozane i Đeđinović Božane, radi fizičke diobe, van ročšta, dana 25. decembra 2014. godine, sledeće

OGLAS

Rješenjem ovog suda Rs.br.58/14 od 25. decembra 2014. godine, na osnovu člana 82 stav 3 tač. 1 ZPP-a, postavljena je Ivana Vuksanović, savjetnik ovog suda, za privremenog zastupnika Tomović Vladimiru, nepoznate adrese.

Istim rješenjem određeno je da će savjetnik zastupati tuženog, sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok Organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana 25. decembra 2014. godine

P.br. 717/14

OGLAS

OSNOVNI SUD U BARU, sudija Snežana Dragojević, u pravnoj stvari tužioca Bajramović Harisa koga zastupa Marunović Erol advokat iz Bara, protiv tužene Bajramović Jasimine, nepoznate adrese, radi razvoda braka, rješenjem ovog suda P.br. 717/14 postavio je tuženoj Bajramović Jasmini privremenog zastupnika ŠOŠKIĆ JULIJU, stručnog savjetnika u Osnovnom sudu Bar, da u ime istog preduzima sve pravne radnje u predmetu P.br. 717/14.

Tuženom Bajramović Jasmini se postavlja privremeni zastupnik, shodno čl. 82 st.3 tačka 1 ZPP-a, jer je tuženi nepoznatog boravišta, nema punomoćnika, pa bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom dugo trajao, tako da bi mogle nastati štetne posljedice za stranke.

Postavljanjeni privremeni zastupnik će zastupati tuženog u postupku P.br. 717/14 sve dok se tuženi, ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana, 24.12.2014. godine

OGLAS

OSNOVNI SUD U BARU, po sudiji Srđan Kosanić, kao vanparnični, u postupku raspravljanja zaostavštine iza smrti Pepdonović Tone, rođene Lukić, od oca Sima, bivše iz Bara, nasljednici Pekić Dili, rođenoj 25.08.1963. godine postavio je privremenog zastupnika Juliju Šoškić, savjetnika u Osnovnom sudu u Baru.

Nasljednici Pekić Dili privremeni zastupnik je postavljen jer njeno boravište sudu nije poznato, a ista nema punomoćnika, shodno članu 82.stav 3 tačka 1 ZPP-a u vezi člana 2 ZVP-a.

Privremeni zastupnik će imati u ovom postupku sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika, sve dok se nasledna učesnica ili punomoćnik ne pojave pred sudom, ili dok organ starateljstva ne obavijesti sud daje istoj postavio staraoca.

Ovim putem se poziva nasljednica Pekić Dila, kao i sva lica koja bi mogla polagati pravo na nasljeđe ili koja bi mogla dati podatke o nasljednicima, da se javi ovom sudu u roku od 6 (šest) mjeseci od dana objavljivanja ovog oglasa u "Službenom listu Crne Gore", jer će se u protivnom zaostavština raspraviti na osnovu izjave postavljenog privremenog zastupnika i podataka kojima sud raspolaže, shodno čl. 126. Zakona o vanparničnom postupku.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana, 11.12.2014. godine

Rs.br. 118/14

OGLAS

Rješenjem ovog suda Rs.br. 118/14 od 13.11.2014. godine, na osnovu člana 82. stav 3. tač.1.ZPP-a, postavljen je Mišo Jakšić stručni saradnik ovog suda, za privremenog zastupnika protivpredlagaču Glišić Branislavu, koji je nepoznatog boravišta.

Istim rješenjem određeno je da će privremeni zastupnik, zastupati protivpredlagaču, sve dok se ista ili njegov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno dok Organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana 13.11.2014. godine

P.br.804/14

OGLAS

Rješenjem ovog suda P.br. 804/14 od 04.12.2014. godine, na osnovu člana 82 stav 3 tač. 1 ZPP-a, postavljen je Mišo Jakšić stručni saradnik ovog suda, za privremenog zastupnika tuženoj Knežević Stani, koja je nepoznatog boravišta.

Istim rješenjem određeno je da će privremeni zastupnik, zastupati tuženu, sve dok se ista ili njen punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno dok Organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U BARU

Dana 04.12.2014. godine

Iv.br. 207/14

OSNOVNI SUD U BERANAMA, kao izvršni, sudija Aleksandar Čulafić, u pravnoj stvari izvršnog povjerioca Crnogorska komercijalna Banka AD Podgorica, protiv izvršnog dužnika Balević Aleksandra, iz Berana, dana 30.12.2014. godine, vrši

DOSTAVLJANJE JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

Da se izvršni dužnik Balević Aleksandar, u roku od 5 dana obrati ovome sudu - izvršnom odjeljenju, kako bi se istom uručilo rješenje o izvršenju Iv.br. 207/14 od 24.03.2014. godine, kojim je određena naplata potraživanja izvršnog povjerioca u iznosu od 2.973,52 € i spro

vođenje istog zabranom na novčanim sredstvima izvršnog dužnika na svim njegovim računima koji se vode za platni promet u zemlji i inostranstvu, s obzirom da mu se predmetno rješenje nije moglo uredno dostaviti.

Ukoliko se izvršni dužnik Balević Aleksandar, ne javi sudu u ostavljenom roku, smatraće se da mu je ovim objavljivanjem uredno dostavljeno rješenje o izvršenju Iv.br. 207/14 od 24.03.2014. godine i isti će snositi negativne posljedice nejavljanja ovome sudu.

Ovo objavljivanje izvršiće se u dva uzastopna broja dnevnog lista „Dan“ i u “Službenom listu Crne Gore” i rješenje o izvršenju Iv.br. 207/14 od 24.03.2014. godine, smatraće se uredno dostavljenim izvršnom dužniku danom posljednjeg objavljivanja, a sve shodno odredbi čl. 45 ZIO.

OSNOVNI SUD U BERANAMA

Dana 30.12.2014. godine

Iv.br. 30/14

OSNOVNI SUD U BERANAMA, kao izvršni, sudija Aleksandar Čulafić, u pravnoj stvari izvršnog povjerioca Crnogorska komercijalna Banka AD Podgorica, protiv izvršnog dužnika Majski Marka, iz Berana, dana 30.12.2014. godine, vrši

DOSTAVLJANJE JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

Da se izvršni dužnik Majski Marko, u roku od 5 dana obrati ovome sudu - izvršnom odjeljenju, kako bi se istom uručilo rješenje o izvršenju Iv.br. 30/14 od 20.01.2014. godine, kojim je određena naplata potraživanja izvršnog povjerioca u iznosu od 26.104,69 € i sprovođenje istog zabranom na novčanim sredstvima izvršnog dužnika na svim njegovim računima koji se vode na platni promet u zemlji i inostranstvu, s obzirom da mu se predmetno rješenje nije moglo uredno dostaviti.

Ukoliko se izvršni dužnik Majski Marko, ne javi sudu u ostavljenom roku, smatraće se da mu je ovim objavljivanjem uredno dostavljeno rješenje o izvršenju Iv.br. 30/14 od 20.01.2014. godine i isti će snositi negativne posljedice nejavljanja ovome sudu.

Ovo objavljivanje izvršiće se u dva uzastopna broja dnevnog lista „Dan“ i u “Službenom listu Crne Gore” i rješenje o izvršenju Iv.br. 30/14 od 20.01.2014. godine, smatraće se uredno dostavljenim izvršnom dužniku danom posljednjeg objavljivanja, a sve shodno odredbi čl. 45 ZIO.

OSNOVNI SUD U BERANAMA

Dana 30.12.2014. godine

Iv.br. 414/13

OSNOVNI SUD U BERANAMA, kao izvršni, sudija Aleksandar Čulafić, u pravnoj stvari izvršnog povjerioca Podgorička banka Societe Generale Group, protiv izvršnog dužnika Dragović Tihomira, iz Berana, dana 30.12.2014. godine, vrši

DOSTAVLJANJE JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

Da se izvršni dužnik Dragović Tihomir, u roku od 5 dana obrati ovome sudu - izvršnom odjeljenju, kako bi se istom uručilo rješenje o izvršenju Osnovnog suda u Podgorici Iv.br. 3030/07 od 07.12.2007. godine, kojim je određena naplata potraživanja izvršnog povjerioca u iznosu od 3.604,95 € i sprovođenje istog popisom, zabranom raspolaganja i procjenom dužnikovih pokretnih stvari, prodajom stvari i namirenja izvršnog povjerioca, s obzirom da mu se predmetno rješenje nije moglo uredno dostaviti.

Ukoliko se izvršni dužnik Dragović Tihomir, ne javi sudu u ostavljenom roku, smatraće se da mu je ovim objavljivanjem uredno dostavljeno rješenje o izvršenju Osnovnog suda u Podgorici Iv.br. 3030/07 od 07.12.2007. godine i isti će snositi negativne posljedice nejavljanja ovome sudu.

Ovo objavljivanje izvršiće se u dva uzastopna broja dnevnog lista „Dan“ i u Službenom listu Crne Gore i rješenje o izvršenju Iv.br. 3030/07 od 07.12.2007. godine, smatraće se uredno dostavljenim izvršnom dužniku danom posljednjeg objavljivanja, a sve shodno odredbi čl. 45 ZIO.

OSNOVNI SUD U BERANAMA

Dana 30.12.2014. godine

P. br. 631/14/14

OSNOVNI SUD U KOTORU, kao prvostepeni nadležni, po sudiji Elvisu Durakoviću u pravnoj stvari tužioca Biskupski ordinarijat Kotor-Crkva Sv. Tripun Kotor, zastupana po punomoćniku Jovanki Pasković, adv. iz Kotora, protiv tuženih Rajčević Veliše, Rajčević Slavomira, Rajčević Anke, Pivljaković Anice, Zaputović rođ. Rajčević Marite, Rajčević Zvonimira, Rajčević Branislava i Mažibradić rođ. Rajčević Anite, radi utvrđenja, dana 18.12.2014. godine, izdaje sljedeći

OGLAS

Rješenjem ovog suda P. 631/14/14 od 29.10.2014. godine, na osnovu čl. 82 ZPP-a, tuženom Rajčević Šimuna Veiši iz Zagreba, obzirom da se dostava istom nije mogla izvršiti, a nema punomoćnika, postavljen je privremeni zastupnik u ličnosti Spasoja Ljesara, adv. iz Tivta, koji će ga zastupati u ovoj pravnoj stvari.

Istim rješenjem određeno je da će privremeni zastupnik zastupati tuženog u postupku sve dok se tuženi, ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je tuženom postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U KOTORU

Dana, 18.12.2014. godine

Posl.br. 0. 323/14

OSNOVNI SUD U KOTORU, po sudiji Pavićević Špiru, u postupku raspravljanja zaostavštine iza smrti Ercegović Marije, od oca Marka, rođene 28.12.1919. godine, biv. iz Kotora, koja je umrla dana 16.11.2007. godine, ne ostavivši testament, donio je dana 02.12.2014. godine, sledeći

OGLAS

Kod ovog Suda vodi se postupak raspravljanja zaostavštine iza smrti Ercegović Marije u kojem se kao nasledni učesnici pozivaju Kulhavi Rumica, Konvični Ljubica, Popović Slavka, Kaluđerović Gordana, Ercegović Milica i Ercegović Marko.

Ercegović Marku, kao naslednom učesniku u postupku raspravljanja zaostavštine pok. Ercegović Marije, a po pravu predstavljanja iza svog pok. oca Ercegović Rada, sina ostavilje, obzirom daje nepoznatog boravišta, postavlja se privremeni zastupnik, adv. Ljesar Spasoje iz Tivta, jer bi redovan postupak oko postavljanje zakonskog zastupnika trajao dugo, tako da bi za ostale učesnike postupka mogle nastati štetne posledice /čl. 82 ZPP-a, a u vezi čl. 33 ZVP-a/.

Privremeni zastupnik ima u ovom postupku sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika, sve dok se Ercegović Marko ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja /čl.85.ZPP-a/.

O postavljanju privremenog zastupnika obavještava se Organ starateljstva Opštine Kotor, dostavom prepisa ovog rješenja.

Sud će u roku od 8 dana objaviti oglas o postavljanju privremenog zastupnika, u "Službenom listu Crne Gore" i na oglasnoj tabli ovog suda.

Obavezuju se ostali nasledni učesnici /učesnice/ ovog ostavinskog postupka da u roku od 8 dana od dana prijema kopije ovog oglasa uplate na prolazni račun ovog suda iznos od 250,00

eura, kao predujam troškova privremenog zastupnika i 25,00 eura za objavljivanje oglasa u "Službenom listu".

OSNOVNI SUD U KOTORU

Dana, 2.12.2014. godine

Posl.br.Iv. 2705/13

OSNOVNI SUD U KOTORU, kao prvostepeni izvršni, po sudiji Čakanović Sanji u pravnoj stvari izvršnog povjerioca Crnogorske Komercijalne Banke AD Podgorica iz Podgorice, koju zastupa OTP Factoring DOO Podgorica iz Podgorice, protiv izvršnog dužnika Stanić Duške navodno iz Budve, radi naplate, dana, 16.12.2014. godine

JAVNO OBJAVLJUJE

da je kod ovog suda u toku izvršni postupak po predlogu zastupnika izvršnog povjerioca, protiv izvršnog dužnika Stanić Duške, a izvršnom dužniku nije bilo moguće uručiti rješenje ovog suda Iv. 2705/13 od 04.12.2013. godine, a s obzirom da se ista nije nalazila na adresi iz spisa predmeta prilikom uručenja navedenog rješenja, a njena tačna adresa je nepoznata sudu. Izvršenje je određeno radi naplate potraživanja izvršnog povjerioca u iznosu od 5.306,97 eura sa zakonskom zateznom kamatom na taj iznos počev od 04.12.2013.g. pa do konačne isplate, kao i radi naplate troškova izvršnog postupka i to na ime sudske takse u iznosu od 116,50 eura, a isto se sprovodi na računu izvršnog dužnika Stanić Duške kod svih poslovnih banaka. S tim u vezi, potrebno je da se izvršni dužnik Stanić Duška u roku od 3 dana obrati ovom sudu - Izvršnom odjeljenju, a u suprotnom ovim objavljivanjem smatraće se da joj je uredno dostavljeno rješenje ovog suda Iv. 2705/13 od 04.12.2013. godine i negativne posljedice nejavljanja ovom sudu snosiće sam izvršni dužnik Stanić Duška.

Ovo objavljivanje izvršiti će se u dva uzastopna broja Dневnih novina Vijesti i u "Službenom listu CG", a sve shodno odredbama čl. 45 Zakona o izvršenju i obezbjeđenju.

OSNOVNI SUD U KOTORU

Dana, 16.12.2014. godine

Posl. br. Rs. 143/14

OSNOVNI SUD U KOTORU, po sudiji Pavićević Špiru, u vanpraničnom postupku predlagača Đurković Mira, kojeg zastupaju pun. advokati Ijačić Slavo i Ijačić Danijel, i protivnika predlagača Kostić Dušana iz Radovića, sada nepoznatog boravišta, radi diobe nepokretnosti, donio je dana 02.12.2014. godine sledeće

RJEŠENJE

Protivniku predlagača Kostić Dušanu, nepoznatog boravišta, postavlja se privremeni zastupnik adv. Kavedžić Nikola iz Budve.

Privremeni zastupnik ima u ovom postupku sva prava i obaveze, koje će vršiti sve dok se protivnici predlagača Kostić Dušan, ili njegovi punomoćnici ne pojave pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavjesti sud daje postavio staraoca.

O postavljanju privremenog zastupnika obavještava se organ starateljstva Opštine Tivat dostavom, prepisa ovog rješenja.

Sud će u roku od 8 dana objaviti oglas o postavljanju privremenog zastupnika u "Službenom listu Crne Gore" i na oglasnoj tabli ovog suda.

Obavezuje se predlagač da na ime troškova privremenog zastupnika predujmi iznos od 800,00 eura u roku od 8 dana, od dana dostavljanja prepisa ovog rješenja, na prolazni račun ovog suda, kao i iznos od 25 eura za troškove objave oglasa u Službenom listu Crne Gore.

O.br. 568/14

OSNOVNI SUD U NIKŠIĆU, sudija Pajović Stanojka, uz sudjelovanje Ašanin Ane kao savjetnika i Šipovac Zdravke kao zapisničara rješavajući u ostavinskom postupku iza smrti Popović Jovana, biv. iz Nikšića, donio je dana 24.12.2014. godine

RJEŠENJE

Zak.nasledniku Popović Milutinu postavlja se privremeni zastupnik dipl. pravnik sa položenim pravosudnim ispitom Bulajić Jelena - savjetnik u Osnovnom sudu u Nikšiću a obzirom daje zak.naslednik nepoznatog boravišta i nema punomoćnika.

Privremeni zastupnik ima u ovom postupku sva prava i obaveze zak. zastupnika, koje će vršiti sve dok se zak.naslednik Popović Milutin ili njegov punomoćnik ne pojave pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je zak.nasledniku postavio staraoca.

O postavljanju privremenog zastupnika obavještava se organ starateljstva Opštine Nikšić dostavom prepisa ovog rješenja (čl.82 st.4 ZPP-a).

Sud će u roku od 8 dana objaviti oglas u „Službenom listu Crne Gore“ i na oglasnoj tabli suda.

OSNOVNI SUD U NIKŠIĆU

Dana 24.12.2014. godine

I.br. 519/13

OSNOVNI SUD U ROŽAJAMA i to sudija Bulatović Slavica u postupku izvršenja izvršnog povjerioca Opštine Rožaje, protiv izvršnih dužnika Kurtagić Sadije, Kurtagić Adema, Kurtagić Halila, svi iz Rožaja, ul. "Hivzije Čatovića" bb, Kurtagić Nezrije, ul. "M. Tita" bb, Kurtagić Omera i Kurtagić Vasvije, ul. "Hivzije Čatovića" br. 72., svi iz Rožaja, i Kurtagić Safeta iz Rožaja, radi naplate novčanog potraživanja, vrši se

DOSTAVLJANJE JAVNIM OBJAVLJIVANJEM

Zaključka ovog suda I.br.519/13 od 12.12.2014. g. (zaključka o II javnoj prodaji) izvršnim dužnicima Kurtagić Adem i Kurtagić Nezrije, koja se nalazi u Makedoniji, koji se pozivaju da se u roku od 5 dana od dana javnog objavljivanja preko dnevnog štampanog medija koji izlazi na cijeloj teritoriji Crne Gore, obrate ovom sudu radi prijema naznačenog zaključka.

Ovakav način dostavljanja smatra se urednom dostavom u smislu čl. 45. Zakona o izvršenju i obezbeđenju, a da negativne posledice koje mogu nastati snose Kurtagić Adem i Kurtagić Nezrije.

Javno objavljivanje se vrši preko dnevnog štampanog medija koji izlazi na cijeloj teritoriji Crne Gore i to u dva uzastopna broja.

Dostavljanje se smatra izvršenim danom poslednjeg objavljivanja.

OSNOVNI SUD ROŽAJAMA,

Dana 23.12.2014. godine

P.br.524/14

OSNOVNI SUD U HERCEG NOVOM, kao prvostepeni parnični, po sudiji Jovanu Stankoviću, u pravnoj stvari tužioca ATLAS BANKE AD PODGORICA, koju u postupku zastupa advokat Igor Martinović iz Podgorice, protiv tuženog JOVANOVIĆ SAŠE, iz Herceg Novog, radi raskida ugovora i isplate, donio je u toku pripreme za glavnu raspravu dana 31.12.2014. godine

OGLAS

Tuženom JOVANOVIĆ SAŠI, sa poslednjim poznatim prebivalištem u Zelenici bb, postavlja se privremeni zastupnik u liku advokata Kurtović Sanje, budući da je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika.

Privremeni zastupnik ima u ovom postupku sva prava i obaveze koje će vršiti sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred Sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da mu je postavio staraoca.

OSNOVNI SUD U HERCEG NOVOM

Dana, 31.12.2014. godine

JU Službeni list CG

KONCETRACIJE

Na osnovu člana 28 stav 5 Zakona o zaštiti konkurencije ("Službeni list CG" broj 44/12) Agencija za zaštitu konkurencije objavljuje kratak rezime iz Zaključka za pokretanje ispitnog postupka po službenoj dužnosti, radi utvrđivanja postojanja radnje zloupotrebe dominantnog položaja iz člana 15 stav 2 tačka 1) do 4), Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br. 44/12), protiv:

- DRUŠTVA ZA PROIZVODNJU, PROMET ROBA I USLUGA „LEDO“ d.o.o. PODGORICA, sa registrovanim sjedištem na adresi Liješnje bb Podgorica, Crna Gora registrovano u CRPS, sa matičnim brojem 02126265, koga zastupa izvršni direktor Miomir Marković.

Pozivaju se sva fizička i pravna lica koja raspolažu podacima, ispravama ili drugim relevantnim informacijama koje mogu biti od značaja za pravilno i potpuno utvrđivanje činjenica u ovom postupku da iste dostave Agenciji za zaštitu konkurencije, na adresi Bulevar revolucije br. 2, Podgorica ili na (e-mail): zastita.konkurencije@azzk.me.

Dokumenta koja sadrže navedene podatke nalaze se u Agenciji za zaštitu konkurencije.

JU Službeni list